

ДБ

10

А 87

Архив

Уро-Зан.

Росси...

2. 6 т. 2 1870

АРХИВЪ

ЮГО-ЗАПАДНОЙ РОССИИ

КАТАЛОГЪ

ВРЕМЕННОЮ КОМИССІЕЮ

АРХИВЪ

РАЗБОРА ДРЕВНИХЪ АКТОВЪ

ЮГО-ЗАПАДНОЙ РОССИИ.

С П И С О КЪ

КОНСТАНТИНЪ ПАВЛОВИЧЪ И ПАВЛОВИЧЪ

ГЕНЕРАЛЪ-ГУБЕРНАТОРЪ

ЧАСТЬ ПЕРВАЯ

АКТА ИЛИ ДОКУМЕНТЫ И ЮРИДИЧЕСКІЕ ДОКУМЕНТЫ
ИЛИ ДОКУМЕНТЫ И ЮРИДИЧЕСКІЕ ДОКУМЕНТЫ

(1700-1799)

СТРАНА И

С П И С О КЪ

ПО ДОКУМЕНТАМЪ И ЮРИДИЧЕСКИМЪ ДОКУМЕНТАМЪ

1870

ДБ
10
A87

АРХИВЪ 608.

ЮГО-ЗАПАДНОЙ РОССИИ.

ИЗДАВАЕМЫЙ

ВРЕМЕННОЮ КОММИССІЕЮ

ДЛЯ

РАЗБОРА ДРЕВНИХЪ АКТОВЪ,

ВЫСОЧАЙШЕ УЧРЕЖДЕННОЮ

ПРИ

Кіевскомъ, Подольскомъ и Волынскомъ

ГЕНЕРАЛЪ-ГУБЕРНАТОРЪ.

ЧАСТЬ ШЕСТАЯ.

АКТЫ ОВЪ ЭКОНОМИЧЕСКИХЪ И ЮРИДИЧЕСКИХЪ ОТНОШЕ-
НІЯХЪ КРЕСТЬЯНЪ ВЪ ХVІІІ ВѢКѢ.

(1700-1799).

ТОМЪ II.

КІЕВЪ.

Въ Типографіи И. А. Давиденко аренд. С. Кульженко, и В. Давиденко

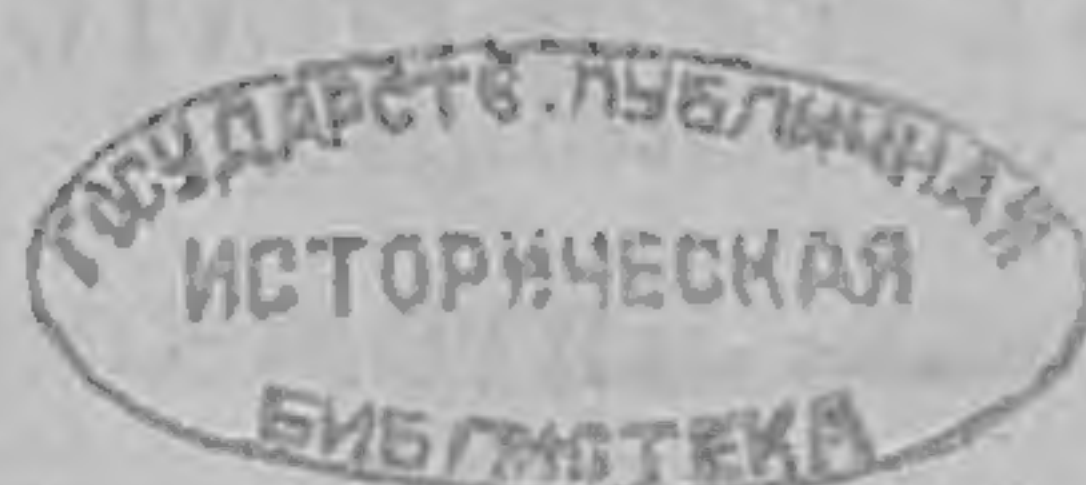
1870.

5.11.19

Печатать разрѣшается. Апрѣля 30 дня 1869 года.

Предсѣдатель Коммиссіи М. Юзефовичъ.

678663. ✓

экз. полный, проверила Харисина

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Съ перваго соединенія Литвы съ Польшею при Ягеллѣ до Люблинской уніи прошло два столѣтія; въ теченіи этого времени Поляки и правительство, подчинившееся вполнѣ польскому вліянію, дѣлали безпрестанныя усилія для того, чтобы упрочить по мѣрѣ возможности связь между обѣими землями и слить ихъ въ одно неразрывное политическое тѣло; но усилія эти встрѣчали постоянное противодѣйствіе со стороны Литвы, основанное какъ на сознаніи племенной и политической самостоятельности своего государства, такъ и на многочисленныхъ отличительныхъ чертахъ общественнаго устройства, сложившихся нравовъ и обычаевъ. Только послѣ того какъ Литовское общество подверглось продолжительному двухвѣковому польскому вліянію, когда подъ натискомъ этого вліянія стали изглаживаться въ верхнихъ слояхъ общества несходныя другъ съ другомъ черты общественнаго быта и когда среди Литовскаго общества укрѣпилось сословіе, для интересовъ котораго сліяніе съ Польшею представляло значительныя выгоды, тогда только правительство могло приступить къ давно желанной для Польши уніи. Въ минуту первоначальнаго соединенія Литва представляла совершенно отличный отъ Польши общественный организмъ, не только представлявшій коренныя разницы относительно происхожденія своихъ жителей, ихъ вѣры и языка, но также непохожій на

нее и по характеру и степени развитія государственныхъ и общественныхъ формъ своего быта. Формы эти въ обоихъ государствахъ сложились равнымъ образомъ изъ двухъ противоположныхъ началъ: славянской общины и германскаго феодализма, но взаимное ихъ между собою отношеніе, сила и продолжительность вліянія второго изъ нихъ и способность воспріимчивости въ Польшѣ и въ Литовско-Русскомъ княжествѣ были различны и потому въ данную минуту произвели совершенно не похожіе другъ на друга результаты, подобно тому, какъ при химическомъ соединеніи двухъ различныхъ тѣлъ, при измѣненіи условій дѣйствующихъ во время самаго соединенія, какъ результатъ послѣдняго могутъ возникнуть, при однихъ и тѣхъ же составныхъ частяхъ, два тѣла совершенно не похожія другъ на друга.

Въ Польшѣ славянская община подверглась вліянію германскаго феодализма въ гораздо болѣе раннее время. Польскіе герцоги уже въ X столѣтіи поступаютъ въ число членовъ священной Римской имперіи, но для того, чтобы отстоять извѣстную долю самостоятельности даже въ качествѣ ленниковъ имперіи, польскіе герцоги и короли должны были выдержать упорную трехвѣковую борьбу съ нѣмцами, усилія вызванныя этою борьбою не обошлись даромъ; отстаивая національную самостоятельность, Поляки должны были навсегда отказаться отъ общиннаго національнаго строя жизни; продолжительная борьба раздѣлила древнюю общину на два сословія: военное и земледѣльческое и первое изъ нихъ немедленно обратило исключительно въ свою пользу всѣ политическія и гражданскія права, бывшія нѣкогда достояніемъ цѣлой общины. Послѣдняя реакція кметей земледѣльцевъ была окончательно подавлена рыцарскимъ сословіемъ въ XI вѣкѣ, а подъ конецъ того же столѣтія въ одномъ изъ Штирійскихъ монастырей умеръ всѣми

забытый, изгнанный изъ отечества рыцарями и преслѣдуемый клятвою духовенства, ставшаго въ ряды рыцарства, послѣдній король, пытавшійся подать руку помощи кметямъ и искавшій, быть можетъ, въ нихъ опоры для поддержанія правъ монархической власти, все болѣе и болѣе ограничиваемой военнымъ сословіемъ. Уже съ конца XI столѣтія рыцарство захватываетъ фактически всю политическую власть въ странѣ и кладетъ основаніе тому порядку вещей, который долженъ былъ потомъ развиваться въ полномъ цвѣтѣ въ шляхетской речи посполитой. Преобладая фактически въ краѣ, рыцарство польское не смотря на постоянную борьбу съ нѣмцами, перенимаетъ у послѣднихъ весьма скоро германскія сословныя понятія, которыя усиливаютъ его тѣмъ, что доставляютъ нравственную опору фактическому преобладанію военного сословія. Однако же германскія аристократическія понятія не могли водвориться въ Польшѣ всецѣло; феодальныя отношенія не могли въ ней установиться уже потому, что рыцарство не являлось сословіемъ завоевательнымъ, которое могло бы считать землю и народъ, населявшій ее, собственностью, добытою мечемъ и подлежащею дѣлежу между завоевателями, при чемъ послѣдніе могли бы принять за основаніе дѣлежа и взаимной между собою зависимости тѣ степени, которыя они занимали въ военной гіерархіи въ минуту завладѣнія страной. Напротивъ того, польское рыцарство, выдѣляясь изъ среды народа равноправнаго, зорко слѣдило за тѣмъ, чтобы отдѣльные его члены не обращали въ свою личную пользу сословныхъ преимуществъ въ большей мѣрѣ, чѣмъ и всѣ остальные члены военного сословія. Такимъ образомъ, выдѣляясь изъ славянской общины, рыцарство польское, переносило ея понятія о равноправности въ свою сословную среду, оно усвоивало германскія аристократическія понятія въ отношеніи къ сословіямъ не военнымъ и удерживало

славянскую общинную равноправность въ отношеніи другъ къ другу, образуя ту гибридную политическую форму быта, которую польскіе историки опредѣляютъ названіемъ шляхетской демократіи^{*}). Въ началѣ XIV столѣтія рыцарство польское является вполне сложившимся организованнымъ и полноправнымъ сословіемъ; оно успѣло вполне обособиться отъ остального народонаселенія, избавиться отъ всѣхъ общественныхъ повинностей, кромѣ военной, захватить поземельную собственность и ограничить монархическую власть. Съ Хенцинского сейма (1331 г.) власть законодательная и рѣшеніе всѣхъ, сколько нибудь важныхъ, государственныхъ вопросовъ переходитъ въ руки рыцарей шляхты^{**}).

Примѣненіе общинныхъ равноправныхъ началъ къ сословному быту шляхты не имѣло вліянія на смягченіе аристократической исключительности этого сословія, напротивъ того оно ее усиливало. Бѣднѣйшій шляхтичъ, считая себя вполне равноправнымъ съ самымъ богатымъ и знатымъ членомъ своего сословія, полагалъ тѣмъ большимъ промежутокъ, отдѣлявшій его отъ сословія не шляхетныхъ. Участвуя въ созданіи законовъ, въ управленіи государственными дѣлами, въ выборѣ корслей—шляхтичъ признавалъ полноту своихъ гражданскихъ правъ, не стѣсненныхъ никакою сословною гіерархіею, и гордился ими—съ тѣмъ большимъ пренебреженіемъ относился онъ къ сословіямъ, лишеннымъ этихъ правъ, тѣмъ болѣе чувствовалъ себя въ правѣ господствовать надъ ними и презирать ихъ. Составляя компактное, равноправное и относительно весьма многочисленное аристократическое сословіе, шляхта не представляла тѣхъ пере-

---

^{*}) »Gminowładstwo szlacheckie« у Лелевеля и Морачевского.

^{**}) Слово *шляхта*, по мнѣнію К. Шайнохи старо-германская форма слова »geschlecht« *родъ*, заимствованная у нѣмцевъ, для отличія людей »родовитыхъ« отъ худородныхъ.

ходныхъ ступеней, которыя, заканчивая снизу феодалъ-ную лѣстницу, примыкали-бы къ народу и по временамъ, придавленные высшими слоями, желалибы найти въ народѣ точку опоры и подмогу для расширенія собственныхъ правъ и интересовъ. По отношенію къ народу вся масса шляхты, ложилась на него равномерною тяжестью и въ отношеніи эксплуатаціи и гнета не шляхетныхъ сословій всегда представляла примѣрное и рѣдкое при рѣшеніи другихъ вопросовъ согласіе.

Равноправность шляхтичей, такъ называемая «шляхетская демократія» весьма рано отозвалась тяжелымъ бременемъ на судьбѣ польскихъ крестьянъ. Уже въ XII столѣтіи всѣ повинности, которыя несли общинники въ пользу государства: десятины, подводы, сторожу и т. п. шляхта захватила въ свое пользованіе, отождествляя понятія государственнаго интереса и интересовъ шляхетскаго сословія; въ тоже время, на основаніи грамотъ княжескихъ, уступавшихъ отдѣльнымъ личностямъ право суда надъ кметями въ извѣстныхъ округахъ, шляхтичи присвоили себѣ это право на пространствѣ всего королевства. Вслѣдъ за тѣмъ, въ XIV столѣтіи, ограничено право свободного перехода крестьянъ — въ статутѣ короля Казимира постановлено было, что одинъ только крестьянинъ можетъ оставить ежегодно свое село, а также назначены были наказанія и штрафы для бѣглыхъ крестьянъ, въ такомъ даже случаѣ, если-бы они доказали, что они принуждены были къ побѣгу жестокимъ обращеніемъ шляхтича. Законъ этотъ разрѣшалъ крестьянамъ выходъ изъ села только въ слѣдующихъ трехъ случаяхъ: если помѣщикъ причинялъ насиліе женщинамъ-крестьянкамъ, если имущество крестьянъ подвергалось взысканію вслѣдствіе преступленія помѣщика, или если крестьяне были отлучены отъ церкви въ теченіи цѣлаго года за вину помѣщика. Не смотря на эти стѣснительныя законоположенія

крестьяне пользовались еще двумя важными правами: земля, обрабатываемая ими, составляла ихъ собственность и при-
крѣпленіе ихъ къ этой землѣ было чисто личное, не наслѣд-
ственное.—Поземельная собственность была правда обло-
жена значительною податью въ пользу государства (12 гро-
шей отъ лана) и сверхъ того подушный оброкъ (głowne) кре-
стьяне вносили помѣщику, но послѣдній не имѣлъ права ни
отчуждать отъ крестьянина земли, ни мѣнять ея участки,
ни вліять на передачу ея по наслѣдству. Съ другой сто-
роны крестьянинъ, принужденный закономъ не сходить съ
земли, имѣлъ полное право высылать изъ нея своихъ сы-
новей и отправлять ихъ или въ другія села или въ города
для изученія ремесла и т. п. Но вскорѣ обѣ вышеуказан-
ныя льготы были уничтожены шляхтою, державшею законо-
дательную власть въ своихъ рукахъ: въ 1374 году король
Людовикъ хлопоталъ у шляхты о предоставленіи послѣ его
смерти престола одной изъ его дочерей; послѣ долгаго со-
противленія онъ получилъ наконецъ на Кошицкомъ съѣздѣ
желанное согласіе, но взамѣнъ онъ долженъ былъ уступить
навсегда въ пользу шляхты подать, платимую крестьянами
государству съ ихъ земель; въ силу Кошицкихъ постанов-
леній, крестьяне должны были вносить съ лана земли только
2 гроша ежегодно въ государственную казну, остальные-же
10 грошей долженъ былъ получать съ нихъ помѣщикъ. Та-
кимъ образомъ оказалось что кметы платили чиншъ отъ при-
надлежавшей имъ наслѣдственно земли въ пользу шлях-
тича; очевидно, что послѣ этаго послѣдній могъ произвольно
увеличить стоимость этаго чинша (тѣмъ болѣе, что самъ-же
онъ былъ единственнымъ судьей, которому крестьяне могли
приносить жалобы), замѣнить денежную повинность нату-
ральною, отнять землю, въ случаѣ неисправнаго платежа,
передавать ее платильщику болѣе исправному или предла-
гавшему болѣе значительную сумму и т. д. Словомъ кромѣ

бывшей личной зависимости крестьянина, являлась другая зависимость болѣе еще тяжелая и безвыходная—зависимость экономическая,—поземельная собственность ускользала изъ рукъ крестьянъ. Вслѣдъ за тѣмъ уничтожено было право, по которому сыновья крестьянъ имѣли право свободного выхода изъ села, сначала оно было ограничено такимъ образомъ (въ уложеніи короля Іоанна Альбрехта) что только одинъ изъ сыновей въ каждомъ семействѣ имѣлъ право переселиться, а потомъ и вовсе было отмѣнено. При королѣ Сигизмундѣ І законъ пошелъ еще дальше въ этомъ направленіи: онъ установилъ отношеніе браковъ крестьянскихъ къ крѣпостной зависимости, постановивъ, что при заключеніи брака, новое крестьянское семейство должно поступать въ подданство того владѣльца, на землѣ котораго оно селилось; такимъ образомъ устройство крестьянской семьи было подчинено контролю помѣщика и бракъ могъ быть заключенъ только съ его согласія.—Наконецъ въ 1520 году, сеймъ, собравшійся въ Торнѣ, ввелъ барщину, какъ общую повинность обязательную для всѣхъ крестьянъ королевства, помимо платимыхъ ими чиншей и даней.*) Такимъ образомъ рядомъ постепенныхъ мѣропріятій, возводившихъ въ законную норму фактической захватъ крестьянскихъ правъ и личности, шляхта успѣла обратить послѣднихъ въ полную и безусловную свою собственность еще задолго до Люблинской уніи.

Равноправность членовъ шляхетскаго сословія, полное ограниченіе дворянскимъ сословіемъ монархической власти и безусловное господство его надъ личностью крестьянъ—вотъ тѣ отличительныя черты польскаго общественнаго

---

*) Volumina Iegum (пзд. 1859) т. I. стр. 13, 24—25, 119, 172, 178. Также Moraczewski—Starożytności Polskie, т. I, стр. 127—131, статья „chłopi“.

строю, раздѣлить которыя польская шляхта предлагала землямъ литовскимъ, зазывая ихъ къ политической уніи.

Между тѣмъ общественныя отношенія въ Литвѣ сложились въ совершенно иномъ видѣ, и только настойчивыя мѣропріятія правительства въ теченіи двухъ столѣтій могли подогнать и приблизить къ польскому строю литовское общество настолько, чтобы унія могла быть серьезно предложена. Въ минуту-же первоначальнаго соединенія при Ягеллѣ строй этотъ былъ вполнѣ отличенъ отъ польскаго во всѣхъ трехъ вышеуказанныхъ отношеніяхъ, и вслѣдствіе того, кромѣ внѣшней связи, выраженіемъ которой была личность общаго для обоихъ государствъ монарха, о совершенномъ сліяніи ихъ невозможно было и думать.

Происхожденіе аристократіи великаго княжества Литовскаго основано было на завоеваніи Литвинами обширныхъ югозападныхъ русскихъ земель, совершившемся весьма быстро (съ половины XIII, до конца первой четверти XIV столѣтія). Литовское племя, тѣснимое двумя сильными нѣмецкими орденами, стремившимися поглотить одну за другою всѣ его вѣтви, проявляетъ необыкновенную энергію самосохраненія. Защищая съ удивительною стойкостью и упорствомъ свою самобытность, литвины наконецъ сознаютъ свое безсиліе. Всѣ силы литовскаго племени, при высшей степени ихъ напряженія, не могутъ устоять противъ напора германскихъ рыцарей, пополнявшихъ свои ряды безпрестанною вербовкою въ рядахъ рыцарства всей западной Европы; въ этомъ безвыходномъ положеніи литвины умѣютъ однако найти исходъ, они, не прерывая борьбы съ нѣмцами, бросаются на сосѣдніе русскіе удѣлы, ослабѣвшіе отъ беззурядицы среди междоусобныхъ нескончаемыхъ распрей и сильно потрясенные монгольскимъ нашествіемъ, овладѣваютъ безъ труда обширною территоріею и стараются дать ей такое устройство, которое болѣе всего могло-бы способствовать уси-

ленію военнаго контингента, нужнаго для борьбы съ крестоносцами. Военное устройство повозавоеванныхъ земель и извлеченіе изъ нихъ въ-возможнаго количества боевыхъ силъ, вотъ задача, господствовавшая по преимуществу при первоначальномъ устройствѣ великаго литовско-русскаго княжества; общественное устройство этого княжества и должно было сложиться подъ давленіемъ этой необходимости. Форма, представлявшаяся при этомъ сама собою, вытекавшая изъ господствовавшихъ въ то время повсемѣстно понятій натурально-хозяйственнаго государственнаго устройства, образецъ который въ возможномъ совершенствѣ былъ на лицѣ въ устройствѣ нѣмецкихъ государствъ—форма феодальная была примѣнена литвинами. Великіе князья литовскіе завоеваніемъ Руси пріобрѣли огромныя пространства земли и немедленно употребили всю доставшуюся имъ землю какъ капиталъ, годный для найма военныхъ людей. Признавая въ принципѣ, на основаніи права завоеванія, всю землю своею личною собственностью, они немедленно отчуждали ея основаніяхъ ленной зависимости, потомственной и личной; они раздавали ее то большими цѣльными удѣлами второстепеннымъ князьямъ литовскимъ и русскимъ*) то болѣе мѣлкими участками землянамъ,—потомкамъ дружинниковъ русскихъ князей или рыцарямъ литовскимъ и иноземнымъ, находившимся въ военной у нихъ службѣ; то свободнымъ общинамъ городскимъ и сельскимъ, то наконецъ лично свободнымъ земледѣльцамъ (бояре панцырные и путные) тре-

---

*) Литовскіе княжескіе роды происходили или отъ родственниковъ царствующаго князя (Гедиминовичи) или отъ знатнѣйшихъ его военныхъ сподвижниковъ (Гольшанскіе, Радзивиллы и т. д.),—Русскіе роды были потомки русскихъ удѣльныхъ князей, признавшіе надъ собою власть великаго князя литовскаго (Острожскіе, Четвертинскіе, Друцкіе и т. д.).

буя въ замѣнъ жалуемой земли одного неизмѣннаго условія: военной службы, соразмѣрной съ ея количествомъ. — На такихъ-же условіяхъ второстепенные удѣльные князья отдавали по частямъ доставшуюся имъ землю своимъ землянамъ и боярамъ; наконецъ земле въ своихъ имѣніяхъ имѣли также бояръ, обязанныхъ отбывать въ ихъ пользу военныя услуги*). Такимъ образомъ рыцарское сословіе великаго княжества литовскаго представляло цѣлую лѣстницу зависѣвшихъ другъ отъ друга левниковъ, пользовавшихся въ неравномѣрной степени поземельною собственностью и стоявшихъ въ различныхъ отношеніяхъ къ центральной власти: между тѣмъ какъ верхніе слои военного сословія, вслѣдствіе родства, значенія и обширности владѣній, стояли почти на одномъ уровнѣ съ великимъ княземъ, нижшіе слои (бояре) незамѣтно сливались съ свободными земледѣльцами и городскими общинниками. При сличеніи этого устройства съ польскимъ ясно выдаются двѣ черты рѣзко ихъ отличавшія другъ отъ друга: отсутствіе въ Литвѣ равноправности между членами дворянскаго сословія и отсутствіе рѣзкой сословной границы между сословіемъ шляхетскимъ и сословіями неслужилыми.

Отношеніе военного сословія къ крестьянамъ представляло въ Литвѣ не менѣе поразительныя черты контраста: крестьяне въ великомъ княжествѣ литовскомъ не были подавлены какъ въ Польшѣ цѣлымъ рядомъ враждебныхъ для нихъ законоположеній, литовское дворянство само сложилось недавно и не успѣло еще сформироваться въ правильно организованное сословіе; отношенія его къ крестьянамъ до редакціи литовскаго статута не были даже опредѣлены закономъ, а укладывались подъ вліяніемъ обычая, преданія и

---

*) Акты Южной и западной Россіи, т. I, № 58, 70, 226, т. II, №: 63, 66; Акты Западной Россіи, т. I, №№ 10, 17, 18, 19, 20.

мѣстныхъ условій поземельнаго владѣнія.—Вообще положеніе крестьянъ въ великомъ княжествѣ литовскомъ до Люблинской уніи было относительно весьма свободно: крестьяне пользовались до извѣстной степени правомъ самосуда въ копныхъ судахъ или-же были подсудны, наравнѣ съ служилыми людьми, старостамъ и другимъ великокняжескимъ урядникамъ; ови въ большей части случаевъ владѣли поземельною собственностью и значительное число ихъ пользовалось полною личною свободою, связанною только добровольнымъ срочными контрактами.—Такъ какъ положеніе крестьянъ обуславливалось установившимся въ той или другой мѣстности подъ вліяніемъ экономическихъ и историческихъ условій, обычаемъ, то и отношенія ихъ къ дворянскому сословію были самыя разнообразныя; общаго уровня зависимости не было. По неполнымъ указаніямъ, сохранившимся, въ жалованныхъ грамотахъ и запродажныхъ записяхъ того времени, а также по указаніямъ, вошедшимъ въ составъ статута при его редакціи, мы можемъ установить слѣдующія группы, на которыя, относительно большей или меньшей ихъ полноправности, распадалась масса земледѣльческаго народонаселенія въ великомъ княжествѣ литовскомъ: 1) *Челядь невольная* или *дворовые слуги*, 2) *отичи* 3) *данники* и 4) *люди похожіе, слободичи* или *вольники*.

Невольная челядь составляла единственное совершенно безправное крестьянское сословіе въ великомъ княжествѣ литовскомъ, но это полное рабство, могло быть только личное; дѣти рабовъ, по установившемуся обычаю, вытекавшему вѣроятно изъ экономическихъ условій края, причислялись къ категоріи отичей и впослѣдствіи обычай этотъ былъ возведенъ на степень закона; вообще источникомъ личнаго полнаго рабства признавался только плѣнъ въ военное время; всѣ другіе способы отреченія отъ личной сво-

боды: градажа себя въ рабство, рожденіе отъ рабовъ, бракъ съ рабомъ, выдача въ рабство за преступленіе были ограничены обычаемъ до значенія временной, срочной сдѣлки или вовсе устранены. Это обычное возрѣніе на рабство нашло себѣ въ послѣдствіи мѣсто въ законѣ при составленіи литовскаго статута; такъ продажа въ рабство принята была только въ значеніи срочной службы, обязательной до того времени, пока стоимостью услугъ не пополнялась сумма, первоначально взятая должникомъ.—Рожденіе отъ рабовъ было устранено перечисленіемъ дѣтей челядиновъ въ разрядъ отчичей; бракъ съ рабомъ, допускалъ право на требованіе развода, послѣ котораго вольная сторона, получала обратно свою свободу; наконецъ выдача въ рабство за совершеніе преступленія тому лицу, во вредъ котораго преступленіе было совершено, рассматривалось также какъ средство пополненія причиненныхъ убытковъ посредствомъ уплаты ихъ натурою—принесеніемъ извѣстныхъ услугъ, впредъ до отработка причиненнаго обиженному вреда; только люди, выданные обиженному на смерть, считались, въ случаѣ согласія послѣдняго на помилованіе, его пожизненными рабами; но и этотъ обычай со временемъ получилъ значеніе только срочной, хотя болѣе продолжительной зависимости, и былъ отмѣненъ при второй редакціи статута (1566 г.)*). Такимъ образомъ при существованіи всѣхъ вышеуказанныхъ ограниченій, челядины должны были составлять группу весьма малочисленную среди крестьянскаго народонаселенія великаго княжества; и дѣйствительно въ этомъ мы убѣждаемся, пересматривая грамоты того времени. Въ числѣ 42 документовъ, болѣе или менѣе точно обозначающихъ отношенія крестьянъ въ западной Руси до Люблинской уніи, только

---

*) Леонтовичъ. Крестьяне юго-западной Россіи по Литовскому праву. Унив. изв. 1863. Ноябрь стр. 16—18.

два упоминаютъ о «челяди невольной»*) между тѣмъ какъ въ остальныхъ перечисляются только отчичи, люди тяглые, данники, слободичи и т. д.

Другую категорію крестьянъ составляли *отчичи* (*дѣдичи*, *селяне*, *подданные* или просто *люди*). Они отличались отъ челяди тѣмъ, что зависимость ихъ отъ господина не была личная, а обуславливалась пользованіемъ извѣстнаго участка господской земли, взаменъ за которую они исполняли «службы и работы» и давали «подати». До конца XVI столѣтія владѣлецъ не имѣлъ права отчуждать отчичей безъ земли; отчичи считались правоспособными въ имущественномъ отношеніи, иногда даже владѣли поземельною собственностью но не имѣли права сходить съ земли и выводъ ихъ постороннимъ лицомъ считался кражею—такимъ образомъ отчичи представляли категорію людей строго приписанныхъ къ землѣ (*glebae adscripti*). Источникъ зависимости отчичей отъ ихъ господъ состоялъ въ рожденіи ихъ отъ плѣнныхъ челядинцевъ, потому они часто упоминались съ эпитетомъ «*отчичи прирожденные*».***) Въ грамотахъ зависимость отчичей отъ земли, находившейся въ ихъ пользованіи опредѣляется ясно изъ самаго ихъ текста; такъ въ жалованныхъ великокняжескихъ грамотахъ на имѣнія постоянно встрѣчаемъ при исчисленіи доходныхъ статей слѣдующія выраженія: «нехай они тии люди держать и зъ ихъ землями пашными и бортными, и съ сѣножатями и зъ службами тыхъ людей и податми и зо всимъ съ тымъ, какъ тии люди ку замку нашему служивали и въ своихъ границахъ маются.»—Количество повинностей, отбываемыхъ отчичами опредѣляется въ грамотахъ и документахъ обычаемъ, такъ въ мѣновой записи 1490 года, повинности отчичей опредѣляются слѣдующимъ

---

*) Акты Южной и Западной Россіи, т. I, № № 45 и 56.

**) Леонтовичъ, стр. 14—16.

образомъ: «А промѣнялъ я то имѣніе... со всѣми принадлежностями, какъ я самъ держалъ.... А люди мои вотчинные на имя: (перечислено 25 именъ) должны служить по принятому въ той землѣ обычаю, а прочь не уходить имъ отъ него*). Численность этой категоріи крестьянъ, на сколько можно судить по дошедшимъ до насъ документамъ, была гораздо больше численности невольной челяди, но уступала количеству двухъ другихъ категорій: данниковъ и людей похожихъ: изъ числа разсмотрѣнныхъ нами грамотъ, 8 упоминаютъ ясно объ отчичахъ, 16 о данникахъ и 10 о слободчикахъ.

Весьма многочисленную категорію крестьянъ въ великомъ княжествѣ Литовскомъ составляли *данники*; судя по дошедшимъ до насъ жалованнымъ грамотамъ, чѣмъ къ болѣе раннему времени относятся послѣднія, т. е. чѣмъ менѣе успѣли проникнуть въ Литву польскія юридическія понятія и польскіе обычаи, тѣмъ чаще упоминаются данники и тѣмъ рѣже отчичи. Такъ изъ шести жалованныхъ грамотъ В. К. Свидригайла, относящихся къ первой половинѣ XV столѣтія (1408—1458) ни одна не упоминаетъ о существованіи въ жалуемыхъ имѣніяхъ отчичей или невольной челяди, а всѣ шесть опредѣляютъ повинности населявшихъ пожалованныя имѣнія крестьянъ исключительно обязанностью давать дань или подать: »со всѣми платы, што къ тымъ имѣніямъ слушаетъ и слушало« (**). Данники были свободные земледѣльцы, владѣвшіе по большей части собственными участками земли; такъ какъ они не отбывали съ нихъ во-

---

*) Акты Южной и Западной Россіи, т. I, № № 47, 49, Памятники, изданные временною ком. для разб. древн. акт. т. I, ч. 2, стр. 2 и 52.

**) Акты Южной и Западной Россіи, т. I, № № 19, 20, 24, 25; грамоты великихъ князей Литовскихъ, № № 3 и 8.

енной службы, то въ замѣнъ ея они должны были давать въ пользу государства, т. е. въ пользу великаго князя, извѣстное количество дани, деньгами или гораздо чаще натуральными продуктами; но взимать эту дань и найти для нея употребленіе на всемъ обширномъ пространствѣ великаго княжества было неудобно, потому князья и предпочитали перевести эту повинность прямо на обязанность военной службы, но такъ какъ данники владѣли участками земли слишкомъ малыми, для того, чтобы могли составить полную «службу» и вѣроятно притомъ не были расположены къ военному дѣлу, то князья уступали право на полученіе съ нихъ дани людямъ изъ служилаго сословія, требуя въ замѣнъ ея расширенія количества, отбываемой послѣдними военной службы; происхожденіе зависимости данниковъ вслѣдствіе сдѣлокъ подобнаго рода, ясно представляется изъ текста нѣкоторыхъ грамотъ. Такъ напримѣръ въ жалованной грамотѣ В. К. Александра, данной въ 1500 г. Гендриху Шлягеру на имѣніе въ пуши Берштанской, сказано: »И тое имѣніе и люди вышейписанные подтверждаемъ.... съ платы грошовыми и медовыми и куничными и которымъ колвекъ именемъ могутъ названы або менены быти.... нехай онъ то держить, а намъ съ того службу земскую заступаетъ, какъ-жо оные бояре, шляхта наши намъ служатъ« *). Въ другой грамотѣ того же князя, 1496 г., сказано: »Билъ намъ челомъ намѣстникъ Звягольскій, Яцко Мезь, а просилъ у насъ во Врудкомъ повѣтъ человека, на имя Лазорка, и зъ его сынами и зъ братаничи его, а повѣдалъ намъ, *итожъ дей съ нихъ одна служба*, а дани они даютъ двадцать ведеръ меду и чстыре ведра, а помернаго два гроши и подымщина, а служба дей ихъ—тое три дни сѣна косятъ, а три дни жыта жнутъ и иныи службы

---

*) Акты Южной и Западной Россіи, т. I, № 33.

служать; ино мы того чоловіка, Лазорка Мошкевича, и зъ его сыни и зъ его братаничи дали ему изъ данью и зо всеми ихъ землями спашными и зъ бортными и со всемъ потому, что *здавна* тыи люди *держали* *). Существо сдѣлки—уступка княземъ частному лицу, дани получаемой имъ отъ вольныхъ земледѣльцевъ, владѣвшихъ *»здавна«* землею, въ замѣнъ за военную *»службу«* явствуется изъ приведенныхъ грамотъ; впрочемъ фактъ землевладѣнія крестьянскаго, какъ данниковъ, такъ и отчичей, и признаніе за ними поземельной собственности по закону, встрѣчается на каждомъ шагу въ современныхъ документахъ: почти во всѣхъ актахъ; гдѣ только упоминаются крестьяне, рядомъ стоитъ выраженіе: *»со всѣми ихъ землями пашными и бортными«*. Въ одномъ судовомъ листѣ 1498 года, при обсужденіи спора о владѣніи *»грунтами«* между дворянкою Светохною Щепиною и *»людьми Кошевицкими, Горностаевцами и Ганковцами«* крестьяне упомянутыхъ волостей заявили разбиравшему дѣло князю Федору Ивановичу Ярославовичу: *»мы милостивый пане не на Светохну тые земли розробили, але на себе, а такъ, дей ваша милость, дубровы напротивко тыхъ земель нашихъ старыхъ вехай она также собѣ розробливаетъ«*. Князь нашелъ доказательства крестьянъ справедливыми, призналъ за ними собственность спорныхъ земель и выдѣлилъ Светохнѣ другія **).

Не лишаясь поземельной собственности, личной свободы и полноправности, крестьянинъ—данникъ, кромѣ оброка, не былъ ничѣмъ болѣе обязанъ въ пользу дворянина

---

*) Грамоты великихъ князей литовскихъ № 10.—Подобная грамота помѣщена въ актахъ Южной и Западной Россіи, т. II, № 73, III.

**) Акты Южной и Западной Россіи, т. I, № № 182, 47, 60, 72, т. II № 100 и т. д.

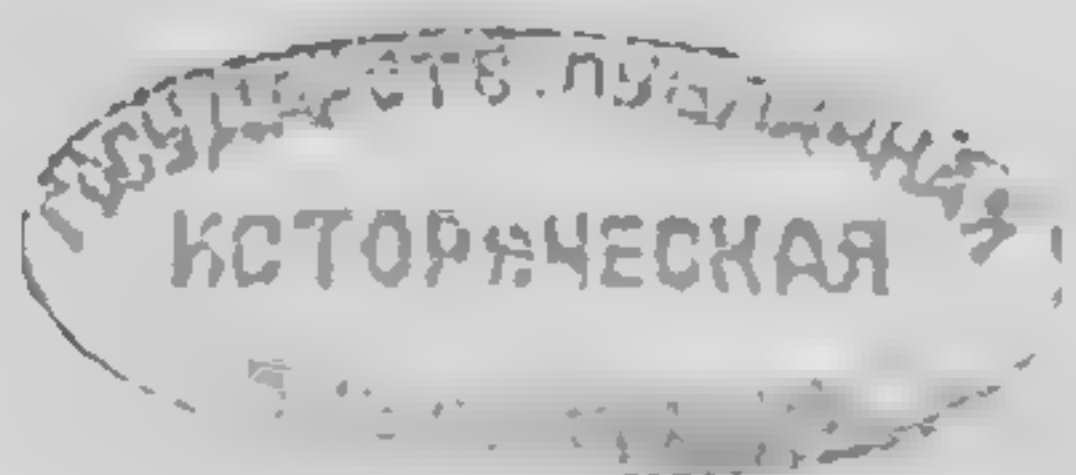

Самый размѣръ и качество дани, обусловливались обычаемъ, но правдоподобно, на сколько можно судить по отрывочнымъ свѣденіямъ, они не были обременительны для данниковъ; вообще дань взымалась по большей части сырыми продуктами: дань *медовая* упоминается чаще всего; иногда къ ней присоединяется дань *бобровая* и *куничная*, рѣже упоминается *дякольное*, а еще рѣже дань *жытняя* и *грошевая*; прибавка нѣсколькихъ рабочихъ дней въ году, подобно вышеприведенной грамотѣ, въ исключительныхъ только случаяхъ сопровождаетъ перечень дани *).

Наконецъ послѣдній разрядъ крестьянъ въ великомъ княжествѣ литовскомъ составляли *Слободичи*, извѣстные также подъ названіями: людей *захожихъ*, *прихожихъ*, *похожихъ*, *слободниковъ* или *вольниковъ*. Слободичи были люди вольные, не имѣвшіе поземельной собственности; они снимали по контракту участки земли у дворянъ, которымъ князья жаловали пустыри съ правомъ »людей на новомъ корнѣ посадить« или »ново посадить«; иногда даже въ грамотахъ заведеніе поселенія на жалусмомъ пустырѣ до извѣстнаго срока вмѣнялось владѣльцу въ непремѣнную обязанность. При поселеніи своемъ »на новомъ корнѣ« люди похожіе давали владѣльцу земли »листъ или записъ добровольный« посвидѣтельствованный тремя посторонними свидѣтелями, въ силу этого контракта, они обязывались въ замѣнъ за получаемую землю давать владѣльцу извѣстное, условное количество получаемыхъ ими съ земли произведеній, или исполнять извѣстные службы, или, наконецъ, давать »платы«; такъ какъ при поселеніи своемъ похожій челоѣкъ получалъ по большей части еще пособіе отъ землевладѣльца, то въ такомъ случаѣ онъ обязывался до извѣстнаго срока

---

*) Акты Южной и Западной Россіи т. I № № 37, 60, 72, грамоты великихъ князей литовскихъ № 37 и т. и.

не сходить съ земли (*застѣдльый*); въ противномъ случаѣ (*незастѣдльый*) онъ могъ оставить слободу по своему усмотрѣнію, но долженъ былъ заплатить »выходъ, какъ въ земли обычай есть« и отдавши его, могъ »пойти, где хочетъ«. Слободичи пользовались въ имѣніи пахатною землею и тогда, наравнѣ съ отчичами, назывались, по отношенію къ занятіямъ, »людьми тяглыми« или получали въ свое пользованіе бортные угодія: »бортники« или же нанимали только одну усадьбу и тогда назывались »огородниками«. Во всякомъ случаѣ зависимость ихъ отъ помѣщика была исключительно экономическая и они сохраняли право на личную свободу и полноправность въ имущественномъ и юридическомъ отношеніяхъ *).

Изъ перечня отдѣловъ, на которые распадалось крестьянство въ великомъ княжествѣ литовскомъ и при сличеніи ихъ юридическаго и экономическаго положенія съ состояніемъ хлопковъ въ Польшѣ, явствуется то громадное различіе которымъ отличались въ отношеніи сословнаго быта оба государства въ минуту первоначальнаго ихъ соединенія. Изъ всѣхъ категорій литовско-русскаго крестьянства одна только невольная челядь находилась въ томъ положеніи полнаго безправія, которое въ Польшѣ тяготѣло надъ всею массою земледѣльческаго населенія; но и эта категорія составляла въ Литвѣ исключительное, малочисленное и переходное явленіе. Отчичи находились уже несравненно въ лучшемъ положеніи: самосудъ, обусловливавшійся участиемъ ихъ въ копахъ, имущественная правоспособность, зависимость отъ находившейся въ ихъ пользованіи земли а не отъ личности владѣльца и неотчуждаемость ихъ отъ

---

*) Акты Южной и Западной Россіи, томъ I, № № 21, 24, 25, 33, 56. Грамоты великихъ князей литовскихъ № № 3 и 39. Памятники т. I, ч 2, стр. 3. Леонтовичъ, стр. 8—9.

этой земли доставляли имъ положеніе несравненно выше положенія польскихъ крестьянъ. Наконецъ большинство крестьянъ въ Литвѣ: давники и похожіе, составляли сословіе земледѣльческое, пользовавшееся полною личною свободою—явленіе не существовавшее уже въ Польшѣ въ концѣ XIV столѣтія.

Такимъ образомъ и въ отношеніяхъ дворянъ къ крестьянскому сословію Литва представляла столь же рѣзкія отличія отъ Польши, какъ и въ отношеніяхъ членовъ шляхетскаго сословія между собою и къ монархической власти; изгладить эти три различія въ строѣ обоихъ государствъ было необходимо для того, чтобы провести желанную для поляковъ унію; на эту предварительную работу и затрачены были польскою шляхтою настойчивыя усилія въ теченіи двухъ столѣтій, пока, наконецъ, они увѣнчались желаннымъ успѣхомъ въ 1569 году. Конечно при подготовкѣ политической уніи первое необходимое условіе состояло въ согласіи на нее короля, которому приходилось отречься въ пользу литовской шляхты отъ наследственного права на престолъ, отъ неограниченной власти и отъ права собственности на земли, розданныя дворянамъ на ленномъ правѣ, но на эти уступки потомки Ягеллы, жившіе постоянно въ Польшѣ подъ вліяніемъ польскаго сената и польскихъ сеймовъ и обращавшіе особенное вниманіе на ходъ польскихъ дѣлъ, готовы были легко согласиться и послѣдній изъ нихъ, Сигизмундъ Августъ, за нѣсколько лѣтъ до Люблинской уніи (1564 и 1566) отказался добровольно отъ этихъ вѣковыхъ правъ Гедеминовской короны *). Далѣе, помимо согласія со стороны монархической власти, предполагаемая унія должна была внутри самаго великаго княжества литовскаго опираться на то сословіе, которое въ переходѣ

---

*) Volumina legum, т. II, стр. 29, 31, 65 (§ 3).

изъ литовскаго общественнаго строя на польскій должно было найти разширеніе до возможныхъ предѣловъ своихъ правъ личныхъ, сословныхъ, имущественныхъ и политическихъ т. е. на шляхту. Среди феодальнаго разчлененія литовскаго военнаго сословія польскія шляхетскія понятія о равноправности дворянскаго сословія не могли быть встрѣчены, съ равною симпатіею на всѣхъ ступеняхъ феодальной лѣстницы. Между тѣмъ какъ князья и крупные ленники смотрѣли на шляхетскую равноправность какъ на учрежденіе, которое должно было уронить ихъ положеніе въ край и поставить ихъ на одинъ уровень съ зависѣвшими отъ нихъ прежде землянами и боярами, послѣдніе видѣли въ ней разширеніе своихъ правъ, легальное уравниеніе съ высшими сановниками и удѣльными князьями и возможность приобрѣтенія полной независимости какъ въ поземельномъ, такъ и въ сословномъ отношеніи, наконецъ приобрѣтенія неограниченнаго вліянія на политическую жизнь края. Очевидно, что при такомъ распаденіи интересовъ литовскаго дворянства, Поляки и руководимое ими правительство должны были съ цѣлію установленія уніи обратить особенное вниманіе на землянъ и бояръ литовскихъ, помочь имъ сплотиться въ прочное сословіе, разширять при каждой возможности ихъ права и особенно стараться ознакомить ихъ съ правами, привилегіями и бытомъ польской шляхты, считывая на непреодолимую заманчивость этого примѣра. Такой образъ дѣйствій и былъ принятъ поляками начиная съ городольскаго съѣзда, постановленія котораго представляли какъ бы программу дальнѣйшаго хода сношеній и указывали ихъ конечную цѣль. Въ постановленіи этого съѣзда Ягелло, заявляя свое желаніе объединить Литву съ Польшею, изъясняетъ намѣреніе «снять съ шеи дворянъ литовскихъ то служебное ярмо, которымъ они до сихъ поръ были обременены и связаны» и уравниять ихъ права

съ правами польской шляхты. На первый разъ онъ дозволяетъ дворянамъ католическаго вѣроисповѣданія отчуждать имѣнія безъ предварительнаго разрѣшенія великаго князя, передавать ихъ по наслѣдству, въ приданное или въ даръ, разрѣшаетъ имъ выдавать дочерей за мужъ безъ контроля сузерена, ѣздить за границу и т. д. *). На томъ же съѣздѣ многіе литовскіе роды получили гербы польской шляхты и признаны были равными во всѣхъ правахъ съ новыми своими собратами. Такимъ образомъ основанъ былъ первый зародышъ литовской шляхты, которая должна была совмѣстять въ рамкахъ одного сословія всѣ разнородные элементы литовскаго боярства; между тѣмъ какъ начатое насажденіе литовской шляхты поддерживается постепенною выдачею шляхетскихъ дипломовъ отдѣльнымъ родамъ литовскихъ дворянъ, распространеніе шляхетскихъ польскихъ понятій въ Литвѣ подвигается впередъ и поддерживается общими съѣздами при каждомъ удобномъ случаѣ, поселеніемъ польскихъ шляхтичей въ литовскихъ областяхъ, отчисленіемъ къ Польшѣ отдѣльныхъ литовскихъ земель (Подолія) и болѣе всего редакціею литовскаго законодательства. Литовскій статутъ, сохраняя старые юридическіе русскіе обычаи, въ опредѣленіи отношеній сословныхъ былъ редактированъ подъ вліяніемъ исключительныхъ польскихъ понятій: не смотря на существовавшіе оттѣнки и на взаимную зависимость другъ отъ друга дворянъ литовскихъ, онъ во все не входитъ въ разсмотрѣніе этихъ отношеній, за то все военное сословіе безъ исключенія: «пановъ, князей, шляхту и бояръ» онъ признаетъ членами одного благороднаго сословія, равноправнаго между собою и рѣзко ограниченнаго юридически сословными преимуществами отъ людей посполитыхъ **).

*) Volumina legum т. I, стр. 29—31.

**) Lelewel Histoire de la Lithuanie et de la Ruthenie, стр. 194 и 210.

Между тѣмъ какъ пропаганда шляхетства и его равноправности проникала такимъ образомъ въ Литву, представители высшаго дворянства принимали свои мѣры для того, чтобы не выпустить ускользавшаго изъ ихъ рукъ значенія. Они окружили великихъ князей своею радюю и, пользуясь смутами и малолѣтствомъ одного изъ нихъ, взяли съ него клятву въ томъ, что онъ не дозволить отчислать областей великаго княжества и не будетъ предпринимать ничего важнаго безъ согласія рады. Князья Острожскіе, Чарторыжскіе, Глинскіе, Гаштовды, Радзивилы, Ходкевичи стоятъ постоянно на сторожѣ границъ великаго княжества, составляютъ раду, требуютъ выбора отдѣльнаго князя для Литвы въ случаѣ переѣзда бывшаго князя на польскій престолъ, представляютъ челобитвыя отъ имени земель великаго княжества о запрещеніи селиться въ нихъ Полякамъ и заявляютъ рѣшительное сопротивленіе при каждой попыткѣ предложить унію.

Такимъ образомъ высшій кружокъ литовскаго шляхетства старается бороться противъ сліянія съ Польшею, однако исходъ этой борьбы раньше или позже долженъ былъ неминуемо привести къ торжеству шляхты и польскаго вліянія: не говоря уже объ неравномѣрной силѣ боровшихся сторонъ, интересы, которые защищала княжеская партія, не представляли для ея же членовъ вопросовъ первой важности: если партія эта при сліянніи съ Польшею должна была лишиться тѣхъ преимуществъ, которыми она пользовалась въ Литвѣ передъ остальными членами дворянскаго сословія, освободить послѣднихъ отъ всякой юридической зависимости отъ крупныхъ ленниковъ и признать ихъ вполне равноправными съ собою, то съ другой стороны княжеская партія оставалась въ значительномъ выигрышѣ, освобождаясь сама отъ ленной зависимости отъ великаго князя и получая огромныя земли, бывшія до того времени

только въ условномъ пользованіи ея членовъ, въ полную и потомственную собственность. Съ другой стороны, отрекаясь отъ исключительнаго своего права составлять раду великаго князя, она входила въ составъ сословія, ограничивавшаго эту власть окончательно, пользовавшаяся уже не совѣщательнымъ голосомъ, а законодательною властію, правомъ останавливать своимъ »вето« всякое рѣшеніе монарха и контролировать всѣ его дѣйствія и распоряженія. Хотя среди многочисленнаго и равноправнаго шляхетскаго сословія князья литовскіе должны были по видимому стать отдѣльными единицами, по своей малочисленности незамѣтными въ массѣ шляхты, но имъ легко было предвидѣть, что равноправность шляхетская въ отношеніи къ нимъ останется мертвою буквою закона. Огромныя поземельныя владѣнія, остававшіяся ихъ собственностью, непомерное превосходство богатства должно было неминуемо дать имъ столь сильное вліяніе на массу шляхетства, что отреченіе отъ формальнаго, юридическаго неравенства должно было остаться одною реторическою фикціею. Дѣйствительно позднѣйшій ходъ историческихъ событій ясно показалъ, что послѣ Люблинской уніи, не только въ Литвѣ не ослабѣло значеніе такъ называемыхъ магнатовъ, но напротивъ того литовскіе княжескіе роды составили плотное зерно высшей аристократіи, около котораго начали группироваться болѣе богатые и знатные роды самой Польши. Пресловутая шляхетская равноправность продолжаетъ красоваться въ сеймовыхъ рѣчахъ, въ редакціи законовъ, въ афоризмахъ, которыми прославляла себя мелкая шляхтя (»шляхтичъ имѣющій одну усадьбу равенъ воеводѣ« *nobilis Polonus omnibus par, nemini inferior* и т. п.) но на дѣлѣ она выходила призракомъ. Многочисленные толпы равноправной братіи съ подобострастіемъ стали въ ряды слугъ и придворныхъ богатыхъ пановъ, продавали имъ свои голоса на сеймахъ и сеймикахъ, рубли-

лись въ ихъ междоусобныхъ распряхъ и т. д. Это будущее значеніе въ рѣчи посполитой угадывали болѣе дальновидные члены литовской аристократіи и потому одинъ за другимъ отставали отъ партіи сопротивлявшейся уніи. Между тѣмъ сопротивленіе это держалось на нихъ исключительно; то сословіе, на долю котораго выпало расплатиться за унію, за шляхетскія права земянъ и за вліяніе магнатовъ, не имѣло голоса въ политической жизни литовскаго княжества и не могло его подать противъ уніи съ Польшею.

Дѣйствительно же вся тяжесть перестройки общественныхъ отношеній великаго княжества литовскаго легла на крестьянское сословіе, лишивъ его и личной свободы и поземельной собственности и общиннаго самосуда. Захватъ этихъ правъ, возможность поставить крестьянъ литовскихъ на тотъ уровень полной зависимости ихъ отъ помѣщиковъ, на которомъ они стояли въ Польшѣ, и составляли главную приманку, прельщавшую литовскихъ землевладѣльцевъ; если при редакціи литовскаго статута умолчаны были только отѣнки, раздѣлявшіе другъ отъ друга различные слои литовскаго дворянства, съ цѣлью подготовить между ними равноправность, то въ статьяхъ, относящихся къ крестьянамъ, законодательство это гораздо больше подчинилось польскому вліянію. Статутъ, три раза передѣływаемый въ теченіи шестидесяти лѣтъ, при каждой редакціи прибавлялъ законоположенія все болѣе и болѣе стѣснительныя для крестьянъ: то самосудъ общинный, составлявшій исконный русскій обычай, удалялся изъ законодательства въ пользу суда доминанальнаго, то ограничивалась, стѣснялась имущественная правоспособность крестьянъ*), то наконецъ цѣлымъ рядомъ постановленій изглаживались различія, существовавшія между отдѣльными категоріями Литовскихъ крестьянъ и употреб-

---

*) Статутъ 1566 г., VIII, 5.

лялись возможные усилія для того, чтобы прикрѣпить ихъ къ землѣ и закрѣпостить помещикамъ. Такъ уже первый статутъ зачисляеть въ общую категорію людей (отчичей) и челядь, а третій уравниваетъ вполне ихъ права между собою, разрѣшая продавать бѣглыхъ крестьянъ безъ земли, откуда и развился обычай продажи безъ земли отчичей.— Далѣе тотъ-же статутъ опредѣляетъ срокъ, послѣ котораго также засѣдѣлые люди, теряютъ свободу выхода изъ земли (10 лѣтъ), принимая такимъ образомъ давность жительства на одномъ мѣстѣ, какъ источникъ неволи; послѣ этого стоило только землевладѣльцу предлагать крестьянамъ выгодныя условія слободы въ теченіи первыхъ десяти лѣтъ, или ввести ихъ оказаніемъ своевременной хозяйственной помощи въ значительные долги, уплатить которые до выхода изъ земли было необходимо, чтобы причислить похожихъ людей къ отчичамъ, которые въ свою очередь постепенно низводились на степень невольной челяди. Наконецъ статутъ подкрѣплялъ возможность закрѣпощенія слободичей закономъ о побѣгахъ, въ силу котораго всякій свободный крестьянинъ, бѣжавшій изъ земли раньше установленнаго по контракту срока или безъ уплаты долговъ при выходѣ, выдавался землевладѣльцу какъ его отчичъ.—*) Наконецъ, въ статутъ внесены были законоположенія относительно имущественной правоспособности крестьянъ, которые клонились къ тому, чтобы прировнять данниковъ къ остальнымъ категоріямъ крестьянъ, такъ какъ люди относившіеся къ этому разряду, опирались особенно на мелкое землевладѣніе. Такъ всѣ три редакціи статута стѣсняють право оставлять послѣ себя имущество по завѣщанію сначала до третьей его части, а потомъ и вовсе уничтожаютъ право оставлять завѣщанія. Наконецъ третья редакція статута отнимаетъ у

---

*) Леонтовичъ стр. 14—15 и 19—23.

крестьянъ землевладѣльцевъ право отдавать земли дочерямъ въ приданное, уступать ихъ постороннимъ лицамъ, продавать, отдавать въ залогъ или въ наемъ безъ согласія и разрѣшенія помѣщика.*)—Такое развитіе законодательства стѣснительнаго для крестьянъ поддерживалось настроеніемъ общественнаго мнѣнія литовской шляхты.—Находя закрѣпощеніе похожихъ крестьянъ вполне для себя выгоднымъ, шляхтичи стараются ускорить его посредствомъ экономическихъ между собою стачекъ. Они составляютъ сѣзды, на которыхъ принимаютъ обязательство, не отступать отъ принятой съобща нормы условій при заключеніи контрактовъ съ крестьянами, селящимися на ихъ земляхъ на слободѣ, и эту общую норму стараются по мѣрѣ возможности возвысить, прибавляя къ данямъ, обязательныя работы и десятины. Они также хлопчутъ объ затрудненіи выхода крестьянъ съ земли, обусловливая его формальностями и повышеніемъ выходной платы. Правительство подтверждаетъ эти стачки и обязывается ввести постановленныя на нихъ условія и въ коронныя имѣнія и примѣнить ихъ къ похожимъ людямъ, на нихъ поселившимся **).

Такимъ образомъ путемъ законодательнымъ и развитіемъ сословныхъ понятій въ обществѣ шляхетскомъ закрѣпощеніе крестьянъ подвигалось въ великомъ княжествѣ Литовскомъ и подготовило устраненіе важнѣйшаго различія, изгладить которое было необходимо для проведенія уніи. Когда послѣдняя наконецъ состоялась, то шляхтичи, признанные равными во всѣхъ отношеніяхъ съ шляхтою польскою, стали считать отношенія къ крестьянамъ, выработанныя въ Польшѣ, естественнымъ своимъ правомъ и, нарушая уцѣлѣвшія еще отъ приготовительныхъ мѣръ остатки

---

*) Тамже, стр. 35—36.

**) Памятники, т. I, ч. 2, стр. 8—19.

крестьянскихъ правъ, охраняемыхъ однимъ только обычаемъ, конфисковали ихъ въ свою пользу. Крестьяне, не составлявшіе сплоченнаго сословія, не имѣвшіе представительства, не умѣвшіе вести политической борьбы и не способные къ ней, заявили протестъ только тѣмъ, что старались спастись отъ обрушившагося на нихъ невыгоднаго нововведенія побѣгами, не признавая того, что новый порядокъ водворяется повсемѣстно на пространствахъ всего великаго княжества и что, слѣдовательно, бѣжать некуда. Что побѣги крестьянъ послѣ введенія Люблинской уніи составляютъ характеристическую черту быта новосозданнаго уніею государства, и что они достигли громаднхъ размѣровъ, ясно свидѣлствуютъ какъ безчисленныя жалобы дворянъ, составляющія цѣлыя томы, хранящіяся въ Кіевскомъ Центральномъ Архивѣ, такъ и польское законодательство времени, послѣдовавшаго за Люблинскою уніею. Пересматривая *Volumina legum*, мы находимъ, что въ продолженіи столѣтія, (съ конца XVI по конецъ XVII вѣковъ) сеймы издали 42 постановленія о бѣглыхъ крестьянъ, изъ которыхъ 20 относятся спеціально къ областямъ бывшаго великаго княжества Литовскаго. Въ постановленіяхъ этихъ сеймы стараются остановить побѣги крестьянъ всевозможными репрессивными мѣрами и предоставленіемъ владѣльцамъ различныхъ льготъ и облегченій для преслѣдованія и поимки бѣглыхъ. Сеймы издають законы, въ силу которыхъ воспрещается принимать шляхтичамъ, подъ опасеніемъ штрафа въ 100 гривенъ, слугъ и крестьянъ если они не предъявляютъ письменнаго свидѣтельства отъ владѣльца, на землѣ котораго они жили прежде, о томъ, что они свободны, высидѣли у него обязательный срокъ и уплатили выходъ. За принятіе чужихъ крестьянъ устанавливается штрафъ въ 500 гривенъ за cadaго крестьянина, а въ послѣдствіи штрафъ этотъ усиливается до 1000 гривенъ, сверхъ того назначается штрафъ въ 1000 гривенъ

за отнятіе насильно у владѣльца, пойманнаго имъ бѣглаго крестьянина*).—Штрафы эти городскіе уряды должны были безъотлагательно взыскивать съ имущества виновныхъ движимаго и недвижимаго и, въ случаѣ ихъ смерти, съ имущества наслѣдниковъ. Сверхъ того за неявку въ судъ по первому требованію, въ дѣлѣ о продержательствѣ бѣглыхъ крестьянъ, а также при малѣйшемъ сопротивленіи выдать ихъ и уплатить штрафъ, уряды городскіе должны были подвергать виновныхъ приговору банниціи. **) Далѣе сеймы постоянно хлопочуть о томъ, чтобы сократить формальности процесса въ дѣлахъ о бѣглыхъ крестьянахъ и чтобы, по мѣрѣ возможности, облегчить юридическіе иски въ этомъ отношеніи, такъ они постановляютъ: что отвѣтчикъ долженъ являться въ судъ по первому позву и на ближайшій судебный срокъ, во всякомъ случаѣ не позже 4 до 6 недѣль со дня выдачи позва; что иски о бѣглыхъ крестьянахъ предоставляется вести въ ближайшемъ городѣ, не стѣсняясь райономъ жительства истца и отвѣтника, что при процессахъ такого рода устраняются всѣ проволочки и отлагательства, допускаемыя закономъ по разнымъ причинамъ въ дѣлахъ другого рода, и, наконецъ, что городъ рѣшаетъ дѣло окончательно и аппеляція отъ его рѣшенія воспрещается въ трибуналъ.—***) Наконецъ, сеймовыя постановленія разрѣшали отдавать подъ судъ городовыхъ старостъ и урядниковъ, которые замедленіемъ хода дѣла, откладываніемъ его срока подъ какимъ-бы то ни было предлогомъ, или отка-

---

*) *Volumina legum* т. II, стр. 166 и 269; т. IV, стр. 14, 329 и 471.

**) Тамже т. IV, стр. 329 и 376 и III, стр. 456

***) Тамже т. II, стр. 176, 185, 189; т. III, стр. 24—25, 95, 955—956, т. IV, стр. 20 (§ 99), 438, 471; т. V, стр. 230, 327 и 367.

зомъ принять жалобу и выдать позовъ подали-бы поводъ къ неудовольствію стороны, отъискивавшей своихъ крестьянъ. Въ случаѣ, еслибы такая потачка крестьянскимъ побѣгамъ была доказана старостѣ или уряднику, то онъ подвергался взысканію штрафа и удаленію отъ должности.—*) Кромѣ этой безпрестанной заботы объ устраненіи крестьянскихъ побѣговъ, о прикрѣпленіи крестьянъ къ землѣ и объ упроченіи зависимости ихъ отъ помѣщиковъ, законодательство польское вовсе умалчиваетъ о крестьянахъ, предоставляя ихъ въ полную власть шляхты безъ всякихъ гарантій безопасности и охраненія ихъ личности со стороны государства. За исключеніемъ упомянутыхъ законовъ о побѣгахъ, разъ только одна конституція упоминаетъ, о крестьянахъ и этотъ намекъ доказываетъ только какъ безпредѣльно польская шляхта понимала ту мѣру зависимости, въ которой должны были находиться, по ея мнѣнію, крестьяне. Конституція эта была постановлена генеральною Варшавскою конфедераціею 1573 года; въ ней шляхта дастъ обѣтъ не преслѣдовать другъ друга за разногласіе по дѣламъ вѣры и потомъ прибавляетъ: «однако конституція сія не должна нисколько нарушать власти надъ подданными какъ свѣцкихъ такъ и духовныхъ пановъ, ни ослаблять должнаго повиновенія панамъ ихъ подданныхъ; напротивъ того, еслибы гдѣ-либо возникло своеволие подъ предлогомъ разногласія вѣры, то въ такомъ случаѣ каждый панъ будетъ имѣть и впредъ право, которое всегда имѣлъ, наказатъ по своему усмотрѣнію всякаго подданнаго неповинующагося ему какъ въ свѣцкомъ, такъ и въ духовномъ отношеніи.»**) Такимъ образомъ по понятіямъ шляхты, получившимъ силу закона, зависимость крестьянъ не ограничивалась подчиненіемъ личнымъ и имущественнымъ, но должна была распространяться и на право контроливатъ ихъ совѣсть.

*) Тамже т. II, стр. 189 и 208, т. III, стр. 337 и 456.

**) Volumina legum т. II, стр. 124.

Неограниченное крѣпостное право, водворившееся такимъ образомъ въ великомъ княжествѣ Литовскомъ послѣ Люблинской уніи не могло утвердиться прочно только въ югозападныхъ его областяхъ, гдѣ козачество составляло свободное, владѣвшее землею сословіе, достаточно многочисленное и сильное для того, чтобы составить серьезный протестъ противъ введенія новаго порядка, въ рамки котораго оно само не укладывалось. Длинный рядъ козацкихъ возстаній, начавшійся съ конца XVI столѣтія и тревожившій шляхту до начала XVIII, опирался между прочимъ на сочувствіе народныхъ массъ, видѣвшихъ въ козацкой реакціи единственную силу, сдерживавшую фактически произволь помѣщиковъ, и обѣщавшую, въ случаѣ успѣха, установленіе лучшихъ, по ея мнѣнію, общественныхъ отношеній. — Пока козачество держалось на окраинѣ речипосполитой, въ предѣлахъ ея была область, куда крестьяне могли бѣжать съ полною увѣренностью, что помѣщики, вооруженные городскими приговорами, не достигнутъ ихъ и не водворятъ на прежнее мѣсто жительства; была налицо сила, наводившая до извѣстной степени смущеніе на шляхтичей соседнихъ воеводствъ и заставлявшая ихъ не доводить собственныхъ крестьянъ до крайности, для того, чтобы они «не окозачились» или не сбѣжали въ козацкіе ряды. Кромѣ того упорная борьба съ козаками, истребительные походы ожесточенныхъ сопротивленіемъ польскихъ войскъ и не менѣе опустошительные набѣги Турокъ и Татаръ, принявшихъ участіе въ борьбѣ подъ конецъ XVII столѣтія, приводили спорныя области въ запустѣніе; послѣ присоединенія къ Россіи лѣваго берега Днѣпра и Запорожія, границы речипосполитой сѣззились, и бѣгство за ея предѣлы сдѣлалось для крестьянъ болѣе удобнымъ; въ теченіи самой борьбы нередко крестьяне цѣлыхъ областей и округовъ, потерявъ надежду на успѣшный исходъ ея, бросали родину, пересе-

лялись въ гетманщину или въ слободскіе полки; такимъ образомъ, помимо затрудненій, вытекавшихъ изъ столкновеній съ козачествомъ, помѣщики югозападныхъ русскихъ областей должны были сдерживаться и въ виду крестьянскихъ побѣговъ за границу речипосполитой, пресѣчь которые какъ юридическимъ такъ и фактическимъ путемъ было невозможно.

Полное господство шляхты въ югозападномъ краѣ начинается только съ начала XVIII столѣтія, когда козачество исчезло совершенно въ правобережной Украинѣ и когда прочныя сношенія съ Россією и вмѣстѣ съ тѣмъ переполненіе народонаселеніемъ лѣвобережной Украины, если не уничтожали вполнѣ, то ограничивали до извѣстной степени возможность крестьянскихъ побѣговъ.—Впрочемъ отношенія къ крестьянамъ, вытекавшія изъ шляхетскаго строя речипосполитой могли установиться не вдругъ на всемъ пространствѣ югозападнаго края: послѣ исчезновенія въ немъ козачества значительная часть этого края (вся почти нынѣшняя Кіевская губернія, за исключеніемъ только самой сѣверной ея части и южныя $\frac{2}{3}$ Подольской) досталась шляхтѣ въ состояніи полного запустенія; остальная часть Подолія и нынѣшняя Волынь до рѣки Случи—на западѣ и до лѣсистой мѣстности (Полѣсія) на сѣверѣ*) были заселены весьма слабо; только Кіевское полѣсье и Волынь были заселены нѣсколько гуще и могли представлять удобную почву для примѣненія шляхетскихъ помѣщичьихъ воззрѣній. Шляхтичи, отыскавшіе или вновь испросившіе документы на села и земли, лежавшія въ степной Украинѣ, сель собственно не нашли въ указанныхъ урочищахъ, они могли надѣяться развить помѣщичья отношенія только въ такомъ случаѣ, еслибы имъ удалось приманить въ свои плодородныя имѣнія крестьянъ, разбѣжавшихся за Днѣпръ, въ Новороссійскія степи или въ

---

*) Бывшій Жиморскій повѣтъ Кіевского воеводства.

Молдавію; потому они должны были въ виду настоятельной экономической необходимости предлагать крестьянамъ условія поселенія на своихъ земляхъ болѣе выгодныя, чѣмъ тѣ, которыя они нашли въ мѣстахъ своего убѣжища. Такія условія и были предложены панами и публиковались ихъ слугами и урядниками, которые и принялись «выкликать слободы», разъѣзжая по ярмаркамъ восточной Украины или расписывая всѣ льготы, предоставленныя панами слобожанамъ, на столбахъ, вкопанныхъ на тѣхъ урочищахъ и селищахъ, гдѣ предполагалось устроить новыя села. Условія эти были такъ формулированы, что поражали ничтожностью повинностей, которыя крестьяне должны были нести въ замѣнъ за землю; повинности эти ограничивались болѣею частью требованіемъ нѣсколькихъ дней работы въ году и самой незначительной дани сырыми хозяйственными произведеніями или легкаго денежнаго чинша. Иногда помѣщикъ предоставлялъ крестьянамъ въ пользованіе землю совершенно безвозмездно, на все время слободы*). Впрочемъ, объявляя эти условія, шляхтичи прибавляли постоянно одну оговорку, казавшуюся крестьянамъ не важною: они назначали слободѣ срокъ, (отъ 15 до 30 лѣтъ), умалчивая о томъ, какую перемену данныхъ условій они обязаны были ввести послѣ истеченія означеннаго льготнаго времени.

Зазывая разбѣжавшееся изъ Украины народонаселеніе, землевладѣльцы переманивали и охотно принимали крестьянъ и изъ сосѣднихъ болѣе населенныхъ воеводствъ речипосполитой. Крестьяне изъ Полѣсья, Волыни, западнаго Подолія, воеводствъ Русскаго и Белзскаго (нынѣшняя Галиція) бросали тяжелыя условія быта и бѣжали то въ одиночку, то цѣлыми толпами въ Украину, куда ихъ манили слободскія условія, дававшія

---

*) См. № 21, стр. 53.

возможность рассчитывать хотя на временное облегчение тяжелаго ихъ экономическаго состоянія. Нерѣдко сами владельцы степныхъ слободъ являлись на Воынь или Полѣсье, разѣзжали по селамъ и переманивали чужихъ крестьянъ къ себѣ на слободу или «выкачивали» ихъ, по техническому выраженію того времени; потребность рабочихъ силъ была столь велика, что вызвала особый промыселъ, родъ контрабандной торговли людьми. Мелкіе шляхтичи, евреи, дворовые панскіе люди часто обращали «выкачиваніе» въ ремесло, дававшее имъ средства существованія и значительные барыши. Такъ называемый «выкотца» бралъ подрядъ у степного помѣщика на доставку ему въ слободу за условленную плату извѣстнаго количества крестьянскихъ семействъ; онъ отправлялся въ одно изъ сосѣднихъ, болѣе населенныхъ воеводствъ, заѣзжалъ въ село подъ благовиднымъ предлогомъ, сводилъ знакомство съ крестьянами и старался въ яркихъ цвѣтахъ представить имъ привлекательное и привольное житіе въ украинскихъ слободахъ; если находилъ почитливыхъ слушателей, а недостатка въ нихъ никогда не было, то осторожно предлагалъ свои услуги для пособія въ переселеніи. Получивъ согласіе достаточнаго количества охотниковъ, выкотца исчезалъ изъ села и потомъ въ условленную ночь подѣзжалъ къ крестьянскимъ дворамъ съ достаточнымъ количествомъ подводъ. Крестьяне укладывали на возы все движимое имущество, выгоняли имѣвшійся у нихъ скотъ, собирали все семейство и подъ предводительствомъ ловкаго афериста оставляли родное село, отправляясь искать счастья, предлагаемаго новымъ паномъ. Промыселъ выкачиванія развился въ первой половинѣ XVIII вѣка, не смотря на строгія репрессивныя законодательныя мѣры, до такой степени, что въ современныхъ актахъ встрѣчаются нерѣдко процессы, въ которыхъ разныя лица обвинялись въ томъ, что они занимались выкачиваніемъ въ теченіи 20 и 30

лѣтъ. Вообще всеобщіе побѣги крестьянъ въ первой половинѣ XVIII вѣка составляютъ самую выдающуюся черту бытовыхъ отношеній въ юго-западномъ краѣ; на сколько побѣги были часты и многочисленны, можно судить по нѣсколькимъ документамъ, помѣщеннымъ въ этомъ томѣ; документы эти взяты совершенно случайно, безъ выбора, изъ огромной массы однородныхъ свидѣтельствъ, которыми переполнены актовыя книги того времени. Такъ въ одной только Кіевской декретовой книгѣ помѣщено 95 приговоровъ по поводу передержательства бѣглыхъ крестьянъ, въ другой—декретовой Винницкой, такихъ приговоровъ 34, въ третьей, Кіевской, записано 56 жалобъ по поводу крестьянскихъ побѣговъ и т. д. Изъ самаго текста актовъ ясно, что побѣги были далеко не случайные и не единичные, а, напротивъ того, имѣли видъ передвиженія народонаселенія, настоящей колонизаціи, такъ въ каждомъ актѣ, гдѣ перечисляются бѣжавшіе крестьяне, владѣлецъ жалуется, что они ушли отъ него не одни, а «съ женами, дѣтьми, съ лошадьми, волами и со всѣмъ своимъ домашнимъ имуществомъ;» притомъ изъ самаго перечня бѣглыхъ, можно заключить объ огромной численности переходившихъ съ мѣста на мѣсто крестьянъ: такъ напримѣръ дворянинъ Шлюбичъ—Заленскій жалуется, что изъ его сель, Овадна и Гнойна, бѣжало въ одинъ разъ 14 крестьянъ съ семействами и имуществомъ; Кіевскій воевода, Іосифъ Потоцкій, требуетъ у дворянъ Конскихъ возврата перебѣжавшихъ къ нимъ изъ его имѣній 30 крестьянскихъ семействъ; дворянинъ Щеневскій жалуется, что изъ его имѣній: Ходорова и Липоваго Рога, бѣжало 28 крестьянскихъ семействъ въ Каневское староство; кіевскій кастелянъ, Стецкій, отыскиваетъ 30 крестьянскихъ семействъ, скрывшихся отъ него въ Билиловскую волость и т. п.—*) Побѣги крестьянъ происходили иногда на довольно значительномъ пространствѣ: изъ Волыни—въ староство Каневское; изъ воевод-

*) См. № № актовъ: 2, 8, 12, 18, 22, 24, 29, 37.

ства Русскаго—въ Подольское и т. д. но по большей части, такъ какъ передвиженіе съ семействами и всѣмъ хозяйствомъ было весьма не удобно на далекомъ разстояніи, то крестьяне бѣжали изъ своей мѣстности въ область ближайшую, гдѣ народонаселеніе было рѣже и слѣдовательно условія крестьянскаго быта легче, крестьяне той мѣстности бѣжали въ слѣдующую и т. д. Но вообще всѣ побѣги направлялись съ сѣверо-запада къ юго-востоку, сосредоточиваясь какъ въ фокусѣ въ плодородныхъ степяхъ Брацлавщины и Кіевщины, которыя такимъ образомъ оказывали вліяніе на экономическій бытъ крестьянъ и на ограниченіе помѣщичьей власти не только въ мѣстностяхъ непосредственно къ нимъ прилегавшихъ, но и на области, лежавшія въ довольно обширномъ районѣ, до Припяти, западнаго Буга и Сана. Сколько ни хлопотали генеральные сеймы и воеводскіе сеймики, сколько ни усердствовали города и урядники, сколько ни гонялись за бѣглецами сами владѣльцы, остановить, прекратить или даже ослабить количество побѣговъ было невозможно, и только полное заселеніе Украины, водвореніе въ ней достаточнаго количества крестьянскихъ рабочихъ силъ могло повліять на уменьшеніе этого количества или по крайней мѣрѣ на прекращеніе бѣгства крестьянъ изъ болѣе отдаленныхъ мѣстностей. Условіе это и выполнилось къ концу XVIII столѣтія и въ это время количество дѣлъ о бѣглыхъ крестьянахъ значительно уменьшается въ Полѣсіи и Волини; относительно же южной Украины и Подолія, не смотря на значительное относительное заселеніе этихъ областей, побѣги продолжались гораздо долѣе вслѣдствіе близкаго сосѣдства, съ ждавшими въ свою очередь колонизаціи, обширными Новороссійскими степями.

Впрочемъ административныя и законодательныя мѣры, направленные противъ побѣговъ крестьянъ, не остались безъ вліянія на судьбу послѣднихъ, хотя и не были въ силахъ удержать ихъ; мѣры эти усиливали только степень опасно-

сти, которой подвергались бѣгле, но не были достаточны для того, чтобы уравновѣсить отвращеніе, вызванное въ крестьянахъ безвыходнымъ положеніемъ, въ которое они были поставлены неограниченною закономъ властью помѣщика.—Вслѣдствіе строгихъ репресивныхъ мѣръ, постановленныхъ сеймами, крестьянинъ, сбѣжавшій съ мѣста жительства подвергался значительнымъ лишеніямъ и опасностямъ до того времени, пока не отыскалъ слободы, на которой могъ поселиться. Бывшій владѣлецъ или его экономъ, узнавъ о побѣгѣ, немедленно наряжалъ погоню; если крестьяне бѣжали не въ одиночку, а толпою, то владѣлецъ вооружалъ своихъ слугъ и надворныхъ козаковъ и принималъ цѣлый походъ, опрашивая проѣзжихъ, призывая на помощь владѣльцевъ селъ и требуя пособія отъ магистратовъ городовъ и мѣстечекъ, лежавшихъ по той дорогѣ, которою уходили крестьяне, продолжая травлю на разстояніи 20 и болѣе миль; потому крестьяне старались пробираться маленькими проселочными дорогами, ночевали въ лѣсу или на полѣ, избѣгали мѣстечекъ и большихъ экономій и терпѣливо переносили на пути голодъ и холодъ лишь-бы не наткнуться на, гнавшагося за ними, гнѣвнаго пана; если послѣдній нагонялъ ихъ, то доля наказанія была вполне въ его рукахъ; по установленному порядку помѣщикъ сосредоточивалъ въ себѣ верховную, судебную и полицейскую власть надъ крестьянами.— Потому если бѣгле сознавали, что не найдутъ помилованія, то вступали въ драку съ отрядомъ своего владѣльца; иногда собственники той слободы, въ которую направлялись бѣгле, узнавъ о погони, выходили имъ на встрѣчу также съ вооруженнымъ отрядомъ и между двумя помѣщиками происходило формальное сраженіе.—Иногда бѣгле достигали безпрепятственно мѣста своего назначенія, но, по прошествіи извѣстнаго времени, бывшій владѣлецъ устраивалъ вооруженный заѣздъ на слободу, отнималъ

силою своихъ крестьянъ и, нерѣдко, захватывалъ при удобномъ и послучаѣстороннихъ людей и отводилъ ихъ въ свое имѣніе.

Помимо преслѣдованія со стороны владѣльца, бѣглый крестьянинъ подвергался и другимъ опасностямъ. Не имѣя письменнаго дозволенія отъ помѣщика на отлучку изъ села, крестьянинъ считался бродягою или какъ тогда называли: »гультаемъ, человѣкомъ неробочимъ, *persona vagabunda*« вслѣдствіе того онъ стоялъ совершенно внѣ закона. Пока онъ находился въ своемъ селѣ, законъ не оказывалъ ему защиты по отношенію къ его владѣльцу, но послѣдній, соблюдая свои собственные интересы, старался оградить личность и имущество своихъ крестьянъ отъ посягательства на нихъ со стороны постороннихъ шляхтичей; бѣжавшій отъ пана крестьянинъ лишался единственнаго, признаваемого закономъ, защитника и долженъ былъ безропотно выносить всякія обиды отъ перваго встрѣчнаго. Владѣлецъ cadaго села, черезъ которое онъ проходилъ, весьма часто шляхтичъ, проѣзжавшій по дорогѣ совершенно случайно, останавливалъ попадавшихся на встрѣчу крестьянъ, спрашивалъ ихъ, и, убѣждавшись въ томъ, что они бѣглые, по своему усмотрѣнію: или задерживалъ ихъ для выдачи владѣльцу, или отводилъ и водворялъ въ своемъ имѣніи, или, чаще всего, отнималъ у нихъ скотъ и имущество, самихъ же прогонялъ изъ села.

Изъ множества документовъ, описывающихъ судьбу бѣглыхъ крестьянъ, внесенныхъ тысячами въ актовыя книги, мы укажемъ для примѣра одинъ, рисующій наглядно тѣ опасности и бѣдствія, которымъ подвергались крестьяне, отправлявшіеся на слободы, не смотря на которыя они однако продолжала бѣжать отъ помѣщиковъ. Въ 1719 году въ дубенскій магистратъ представленъ былъ крестьянинъ—Апанасъ Говинъ, обвинявшійся въ убійствѣ. При допросѣ въ магистратѣ онъ рассказалъ чистосердечно свои похож-

денія; вотъ въ чемъ они заключались: уже пять лѣтъ до того времени, Говинъ бѣжалъ отъ своего помѣщика въ Литвѣ, онъ нѣсколько разъ принималъ службу и становился на работу въ разныхъ селахъ, но, находя условія быта невыгодными для себя, онъ бѣжалъ дальше, постоянно направляясь на югъ; въ одномъ изъ временныхъ своихъ пристанищъ онъ успѣлъ жениться и дальнѣйшее бѣгство уже совершалъ въ сопровожденіи семейства. Послѣдній разъ онъ бѣжалъ изъ села Горостава (въ южной Волыни) съ женою и груднымъ ребенкомъ; семейство поднялось съ мѣста недѣли за двѣ до начала поста; но расчетъ на весеннюю погоду обманулъ ихъ: въ дорогѣ ихъ захватилъ сильный морозъ и метель, а дитя между тѣмъ заболѣло корью. Поздно вечеромъ странники прибредли въ шинокъ, стоявшій у проселочной дороги, здѣсь они выложили всю свою казну: итого два гроша—купили за грошъ водки, чтобы смазать ребенка, а за другой для него же калачей; но оставаться на ночь въ корчмѣ они не рѣшились и, не смотря на морозъ и выюгу, двинулись въ дальнѣйшій путь—прошли нѣсколько верстъ, но морозъ становился все сильнѣе, бѣглецы коченѣли отъ стужи; они повернули въ лѣсъ, въ сторону отъ дороги, и рѣшились развести огонь и ночевать; пока мужъ накладывалъ костеръ, жена кормила грудью ребенка, а потомъ, положила его подъ кустомъ и, въ свою очередь, пошла собирать дрова; возвратившись къ стоянкѣ она бросилась къ ребенку—но онъ уже отъ холода умеръ. Истощеніе силъ, голодъ, отчаяніе, морозъ, ночь среди лѣсной пустыни, наконецъ смерть ребенка привели несчастныхъ въ безпамятство: жена стала рыдать, затѣмъ разразилась горькими упреками на мужа, обвиняя его въ причиненіи смерти ребенку, вслѣдствіе того, что онъ настаивалъ выйти на ночь изъ шинка. Упреки, въ свою очередь, переполнили мѣру терпѣнія мужа, въ слѣпомъ безпа-

мятствѣ, онъ ударилъ жену палкою по головѣ—она тутъ же упала мертвою. Опомнившись, Говинъ принялся погребать свое семейство: онъ вырылъ въ снѣгу яму, уложилъ въ нее жену и ребенка, засыпалъ снѣгомъ и навалилъ на могилу кучу хвороста; но трудно ему было оставить это роковое мѣсто, онъ просидѣлъ у могилы до утра и на другой день былъ арестованъ. Выслушавъ этотъ рассказъ, дубенскій магистратъ нашелъ подсудимаго виновнымъ въ тройномъ убійствѣ (жена его была беременна) и приговорилъ къ смертной казни. Судьба впрочемъ преслѣдовала несчастнаго и при исполненіи этого послѣдняго обряда, долженствовавшего заключить весь рядъ отношеній его къ обществу. По словамъ наивнаго лавника, наблюдавшаго за исполненіемъ приговора, палачъ »по Божіей ли волѣ, по своей ли неопытности, или по *счастію* преступника« не успѣлъ снять головы однимъ ударомъ, а только нанесъ ему рану »разрубивши около третей части шеи«. По прозьбѣ духовенства казнь была остановлена и подсудимый отданъ на излѣченіе, но 19 дней спустя онъ умеръ »добровольно« *).

Не смотря однако на послѣдствія, подобныя описанному случаю, повторявшіяся весьма часто со всевозможными видоизмѣненіями въ подробностяхъ, побѣги крестьянъ въ огромномъ размѣрѣ продолжаютъ бозпрерывно въ XVIII столѣтіи. Учащая ихъ, крестьяне достигаютъ, хотя отчасти, своей цѣли—постоянная забота о сохраненіи въ селахъ рабочихъ рукъ заставляетъ помѣщиковъ ограничивать нѣсколько произволъ по отношенію къ нимъ и уменьшать до извѣстной степени объемъ требуемыхъ повинностей и даней. Что облегченіе участи крестьянъ и временное улучшеніе ихъ экономическаго быта находились въ прямой зависимости отъ количества и возможности побѣговъ, въ этомъ наглядно

---

*) См. № 15, стр. 35—38.

убѣждаютъ инвентари *) имѣній. Если сравнимъ между собою эти инвентари, составленные въ различныхъ мѣстностяхъ въ продолженіи всего XVIII столѣтія, то можемъ сдѣлать слѣдующіе общіе выводы: чѣмъ мѣстность далѣе удалена отъ степной украины и чѣмъ она гуще заселена, тѣмъ повинности, возложенныя на крестьянъ, тяжелѣе; и чѣмъ ближе къ концу столѣтія, т. е. чѣмъ больше развивается количество крестьянскаго народонаселенія, тѣмъ тяжелѣе также становятся его повинности. Вообще при пересмотрѣ инвентарей оказывается, что повинности крестьянъ распадаются на три категоріи: работы, денежные взносы и дань натурою, взываемая самыми разнообразными продуктами крестьянскаго хозяйства; общая сложность всѣхъ этихъ трехъ категорій повышается, смотря по степени населенности мѣстности, и усиливается тѣмъ болѣе, чѣмъ болѣе время подвигается къ концу XVIII столѣтія. Вотъ цифры, взятые изъ инвентарей, на основаніи которыхъ эти заключенія и были выведены:

Въ началѣ XVIII столѣтія мѣстности, имѣвшія относительно густое крестьянское народонаселеніе, были: Во-
лынь, Кіевское Полѣсье (почти весь Овруцкій повѣтъ кіевскаго воеводства), и западная часть Подолія; изъ нихъ Во-
лынь болѣе другихъ удалена отъ степной украины, слѣ-
довательно побѣги крестьянъ были нѣсколько болѣе за-
труднены самымъ географическимъ положеніемъ этой страны. Отношенія эти и выражаются слѣдующими цифрами кре-
стьянскихъ повинностей: на Волини съ самаго начала XVIII столѣтія количество взываемой барщины равняется 3 тяг-

---

*) *Инвентарями* назывались описи имѣній, заключавшіе въ себѣ поименный списокъ крестьянъ съ указаніемъ количества взываемыхъ съ нихъ въ пользу помѣщика повинностей, дани и денежныхъ сборовъ.

лымъ днямъ въ недѣлю, т. е. 156 рабочимъ днямъ съ каждой крестьянской семьи; сверхъ того съ самаго начала XVIII столѣтія къ этой установленной обычаемъ нормѣ присоединяются еще сверхурочные дни, не разложенные уже правильно по недѣлямъ и семействамъ, а взимаемые помѣщиками въ случаѣ хозяйственной надобности иногда съ однихъ домохозяевъ, иногда же поголовно со всѣхъ крестьянъ; прибавочные дни нарастаютъ постепенно съ 8 до 28 въ годъ, и притомъ иногда взимаются съ цѣлаго семейства, и, въ такомъ случаѣ, полагая въ среднемъ семействѣ 3 работника, дни эти усиливаютъ количество барщинныхъ дней, лежавшихъ на обязанности cadaго семейства, на цифру отъ 24 до 84 дней въ годъ. Сверхурочные дни работы вводились помѣщиками въ обычай въ видѣ прибавокъ случайныхъ и постепенныхъ и притомъ взимались въ формѣ такой, которая ясно стремилась къ тому, чтобы появленіе ихъ какъ можно менѣе поражало крестьянъ и какъ можно болѣе подходило къ народнымъ обычаямъ. Прибавочные дни носятъ самыя различныя названія: они то составляютъ какъ бы общую набавку къ обыкновеннымъ полевымъ работамъ, приставленную въ началѣ и концѣ cadaго отдѣла этихъ работъ подъ названіями: *зажинки*, *обжинки*, *закоски*, *обкоски*, *заорки*, *оборки*; то прикрываются предлогомъ общественной нужды, подчинки дорогъ, мостовъ (или вмѣсто нихъ экономическихъ построекъ),—то *марварки*, которыхъ взималось 12 дней въ году; то являются обязательною работою но за угощеніе, даваемое помѣщикомъ—это *толоки*; впрочемъ давать угощеніе во время каждой толоки помѣщики весьма скоро нашли лишнимъ и потому является дѣленіе толокъ на *мокрыя* т. е. съ угощеніемъ водкою и *сухія* безъ угощенія. Кромѣ прибавочныхъ дней работы, имѣвшихъ опредѣленные, вышеуказанные названія, помѣщики возлагали еще на крестьянъ раз-

личные хозяйственные работы, не опредѣлявшіяся уже числомъ урочныхъ дней, а по болѣе части только обусловленные исполненіемъ извѣстной задачи; такъ въ инвентари включается повинность крестьянъ не въ зачетъ барщинныхъ дней насадить помѣщику капусту, исполнить всѣ работы, нужныя для приготовленія пряжи изъ льна или пеньки (сборъ съ поля, моченіе и очистка стеблей), полоть огородъ, въ послѣдствіи полоть пшеницу и просо, приготовить огородъ, давать по очереди сторожу къ панскому гумну и двору и т. д. Къ концу XVIII столѣтія это количество повинностей показалось помѣщикамъ недостаточнымъ и они усилили число тяглыхъ дней до 4 (въ одномъ инвентарѣ 1791 года даже до 5) въ недѣлю и умножили притомъ число прибавочныхъ дней подъ самыми странными предлогами; такъ въ одномъ инвентарѣ 1792 года, мы находимъ, что крестьяне, помимо шарварковъ, толокъ, обжинковъ и т. д. отбывали поголовно помѣщику еще 4 дня въ недѣлю за право пользованія лѣсными продуктами, именно: 1 день за берестъ (березовую кору), 1 день за рыжики, 1 день за опеньки (породы грибовъ) и 1 день за *ландыши* (sic) *). Такимъ образомъ все количество рабочихъ дней на Волыни безпрестанно увеличивалось подъ разными предлогами. Въ первомъ изъ помѣщенныхъ инвентарей 1704 года оно составляло цыфру 194 дней съ каждаго крестьянскаго семейства **), потомъ, медленно увеличиваясь, около половины столѣтія (1773 г.) оно пред-

---

*) См. № № 5, 10, 61, 80, 185, 262 и 276.

**) По 3 дня тягой барщины въ недѣлю = 156 днямъ, 13 пятницъ такъ называемой толки для пряжи, 21 дней сторожи, 2 дня на отдѣлку конопля и 2 дня по крайнѣй мѣрѣ шарварка. (См. № 5).

ставляло цифру нѣсколько превышавшую 210 дней *) и наконецъ при концѣ столѣтія (1792) достигло цифры 240 дней **).

Но кромѣ обязательной работы волынскіе крестьяне были обложены въ значительномъ размѣрѣ данью денежною и натуральною. Денежная дань взималась подѣ двумя наименованіями: *чинша* (отъ 1 до 8 злотыхъ) и *подорожчины* (также до 8 злотыхъ); послѣдняя дань могла быть впрочемъ взымаема, по усмотрѣнію помѣщика, натурою, т. е. крестьянинъ долженъ былъ въ замѣнъ ея доставлять по указанію своего владѣльца и по его оцѣнкѣ стоимости извоза, хлѣбъ и другіе продукты сельскаго хозяйства въ мѣста ихъ сбыта.—Такъ какъ средняя стоимость рабочаго дня, по оцѣнкѣ инвентарей равнялась 10 грошамъ, ***) то вносимая помѣщику сумма чинша и подорожчины (отъ 8 до 16 злотыхъ) представляла стоимость отъ 24—48 рабочихъ дней.—Дань натурою распространялась на всѣ предметы крестьянскаго хозяйства, болѣе постоянные и важнѣйшіе ея виды составляли: *осенъ* или дань зерновымъ хлѣбомъ—дань эта обыкновенно приносилась въ видѣ извѣстнаго количества ржи (отъ 1 до 4 осьминъ) или овса (отъ 1 до 2 осминъ); ****) затѣмъ самую постоянную дань составляетъ десятина отъ

---

*) Тяглыхъ 156 дней, шарварковъ 12, толокъ и т. п. 6 сторожа 20 дней, разныхъ прибавочныхъ работъ (приготовление огорода, прядива, проса и т. д.) до 20 дней. (См. № 80).

**) См. № 276.

***) Низшая оцѣнка рабочаго дня по инвентарямъ равняется 6 грошамъ, высшая—15; потому мы принимаемъ для болѣе удобной оцѣнки среднюю стоимость 10 грошей.

****) По оцѣнкѣ, помѣщенной въ самыхъ-же инвентаряхъ, стоимость этой дани равнялась отъ 3 до 7 злотыхъ въ годъ, т. е. стоимости отъ 9 до 21 рабочихъ дней.

курей и яицъ, а также десятина, даваемая отъ льна и пеньки, извѣстная подъ названіемъ *мотковъ*;^{*)} къ этимъ родамъ даней, смотря по ходу крестьянскаго хозяйства и по свойству мѣстности, прибавлялись разные роды даней менѣе постоянные и разнообразившіеся въ различныхъ имѣніяхъ смотря по обстоятельствамъ: то взымалась десятина съ гусей, то налагалась на крестьянъ обязанность доставлять извѣстное количество грибовъ или хмѣлю,^{**)} то, наконецъ, если крестьяне разводили пасѣку, они обязаны были отдавать помѣщику ежегодно десятую колоду пчелъ или вмѣсто нея ея стоимость, деньгами, такъ называемую *пчельную десятину* (обозначенную въ инвентаряхъ суммою 8 злотыхъ за каждую десятую колоду); если количество пчелъ, принадлежавшихъ крестьянину было менѣе десяти колодъ, то вмѣсто пчельной десятины, крестьяне платили *очковое*, т. е. по $\frac{1}{2}$ злотаго подати отъ каждой колоды.

Такимъ образомъ если свести къ одному итогу все количество разнообразныхъ даней, которыми обложены были въ XVIII столѣтіи волынскіе крестьяне и если перевести итоги къ одному знаменателю, принявъ за общую мѣру стоимость рабочихъ дней, то мы получимъ слѣдующіе цифры, выражающія степень экономической зависимости крестьянъ отъ помѣщиковъ:

---

^{*)} Количество курей, приносимыхъ каждымъ крестьянскимъ семействомъ помѣщику, было отъ 2 до 5 въ годъ; яицъ отъ 5, до 10; мотковъ, т. е. свертковъ пряжи 3—4; по оцѣнкѣ самихъ-же инвентарей стоимость этой дани равнялась отъ $\frac{1}{2}$ до $2\frac{1}{2}$ злотыхъ въ годъ, т. е. стоимости $1\frac{1}{2}$ —7 рабочихъ дней.

^{**)} Количество этихъ прибавочныхъ даней, за исключеніемъ пчельной десятины и очкового, по оцѣнкѣ инвентарей, простиралось до стоимости 1—2 злотыхъ или отъ 3 до 6 рабочихъ дней.

Рабочихъ дней крестьяне отбывали какъ minimum—194 дня, стоимостію въ 65 злотыхъ. Чиншей и подорожизны платили по меньшей мѣрѣ 8 злотыхъ т. е. 24 рабочихъ дней; даней натурою, не считая пасѣки, давали въ сумму 4½ злотыхъ т. е. стоимостію въ 13 рабочихъ дней. Сложивши эти итоги, получаемъ общую цифру въ 77½ злотыхъ или 231 рабочихъ дней въ году. Цифра эта представляетъ minimum, относящійся только къ началу разсматриваемаго столѣтія, но такъ какъ въ теченіи столѣтія обязанности безпрестанно усиливались, то для опредѣленія ихъ отношеній въ концѣ столѣтія представимъ итогъ maximum означенныхъ въ инвентаряхъ повинностей; онъ дастъ слѣдующія цифры:

Рабочихъ дней	240	стоимостію въ 80 злотыхъ
Чинша и подорожизны	48	— 16
Даней натурою	33	— 11
Итого. 321		— 107

Кіевское Полѣсіе составляло мѣстность, малоуступавшую Волыни въ отношеніи густоты народонаселенія, но мѣстность эта лежала ближе къ украинѣ и слѣдовательно представляла болѣе удобства для крестьянскихъ побѣговъ; потому количество барщины и другихъ повинностей, установленныхъ помѣщиками, не достигало цифры повинностей, которыми обложены были волынскіе крестьяне. Такъ количество урочныхъ дней барщины до половины XVIII столѣтія постоянно равняется только 2 днямъ въ недѣлю *) и

---

*) Впрочемъ норма эта опредѣлялась только обычаемъ, вытекавшимъ изъ экономическихъ интересовъ помѣщиковъ, но она не исключала возможности далеко ее превысить въ случаѣ, если помѣщикъ имѣлъ въ виду предпріятіе на столько выгодное, что могъ рисковать обыкновенными экономическими отношеніями своего хозяйства.

только подъ конецъ столѣтія нѣсколько повышается: именно зимою взывается по 2 дня въ недѣлю а въ лѣтнее полугодіе по 3. Изъ сверхъурочныхъ дней первая появляется сторожа въ размѣрѣ 10 дней въ годъ, за тѣмъ съ половины столѣтія присоединяются 6 дней закосковъ, зажинковъ и т. д. и 4 толоки сухія и мокрыя, а также по 12 дней въ году шарварковъ, также по одному рабочему дню въ недѣлю для отдѣлки пряжи (въ теченіи полугодія); все это вмѣстѣ составило къ концу столѣтія цифру 58 рабочихъ дней въ году отъ каждого семейства. Сверхъ того въ концѣ столѣтія (съ 1780) появляются и работы сверхъурочныя въ видѣ обязанностей: садить капусту, полоть просо, обрабатывать огородъ и придѣльные растенія и т. д. въ размѣрѣ отъ 6 до 10 дней въ годъ отъ каждой крестьянской семьи. Такимъ образомъ вся цифра рабочихъ дней, взывавшаяся съ крестьянъ полѣскихъ въ началѣ XVIII столѣтія, не превышала цифры 114 дней, къ концу же его повысилась до 200.

Денежные чинши и подоржчина взимались въ Полѣсіи въ размѣрѣ одъ 10 до 19 злотыхъ, но не представляли столь постоянного явленія какъ на Волыни и вообще гораздо болѣе замѣнялись натуральными данями. Послѣднія были въ Полѣсіи самыя разнородныя и многочисленныя. Самые постоянные виды ея составляли: медъ, ленъ, грибы и куры. Дань медовая замѣняла взимаемую на Волыни пчельную десятину и очковое; размѣръ ея былъ самый разнообразный и зависѣлъ отъ количества бортей, пріобрѣтенныхъ крестьянами, онъ колебался между 1—7 бѣльцами

Такъ изъ счета издержекъ, употребленныхъ желѣзно, на постройку плавильнаго завода пѣмѣщикомъ Павшею, мы видимъ, что онъ заставлялъ работать при постройкѣ крестьянъ изъ двухъ своихъ селъ по 6 день въ недѣлю въ теченіи цѣлаго полугодія. (См. № 6).

(средняя стоимость бѣльца равнялась 3 злотымъ); десятина отъ льна взималась въ размѣрѣ 5—10 повисемъ; отъ грибовъ 1, а въ концѣ столѣтія по 2 сотни; отъ курей 2 до 4; яицъ 10—15 *). Сверхъ того назначались помѣщикамъ дани менѣе постоянныя, различныя въ различныхъ имѣніяхъ; такъ въ приведенныхъ инвентаряхъ въ нѣкоторыхъ имѣніяхъ мы встрѣчаемъ повинность доставлять ежегодно 1 или 2 мѣрки хмѣлю, въ другихъ десятину отъ гусей, въ иныхъ дань кошенилю, дранью, ягодами, пряжею (мотки), льнянымъ семенемъ и т. д. Къ концу столѣтія прибавляется и осепъ, который доходитъ въ размѣрѣ до 4 мѣръ жита и 8 мѣръ овса (инвентарь 1794 года), стоимостью въ 12 злотыхъ *).

Такимъ образомъ общая сложность повинности крестьянскихъ въ кievскомъ Полѣсiи представляла въ началѣ XVIII столѣтія слѣдующія цифры:

Рабочихъ дней	114	стоимостію въ 38 злотыхъ
Чиншей и подорожны	30	— 10
Даней натурою	18	— 6
Итого.	162	— 54

*) Дѣлая оцѣнку натуральныхъ повинностей, по стоимости ихъ, обозначенной самими инвентарями, мы получаемъ слѣдующія цифры: принявъ за среднюю мѣру по крайней мѣрѣ 1 бѣлецъ меда отъ каждаго крестьянина—получится стоимость 3 злотыхъ; за 5—10 повисемъ льна $\frac{1}{2}$ —1 зл. за 100—200 грибовъ— $\frac{1}{2}$ до 1 злotoго; за 2—4 курей тоже $\frac{1}{2}$ зл.—общая сложность этихъ 4 видовъ натуральной дани представляетъ такимъ образомъ стоимость отъ 5 до 7 злотыхъ или отъ 15 до 21 рабочаго дня.

**) См. № № 1, 14, 16, 43, 82, 182, 194 и 310.

Въ концѣ же столѣтія:

Рабочихъ дней	195	стоимостию въ 65 злотыхъ
Чиншей и подорожчины	57	— 19
Даней натурою	24	— 8
Дани хлѣбомъ	36	— 12
Итого.	312	— 104

Такимъ образомъ количество повинностей, взимаемыхъ въ Полѣсіи къ концу столѣтія, достигло почти цифры повинностей, возложенныхъ на крестьянъ волынскихъ и усиливалось въ теченіи столѣтія гораздо быстрее, чѣмъ на Волыни, явленіе, которое можно объяснить только тѣмъ обстоятельствомъ, что на полѣскую мѣстность бѣльшее вліяніе оказывала, по причинѣ близкаго сосѣдства, степень заселенія степной украины.

Совершенно такія-же цифры даютъ намъ инвентари западнаго Подолія съ тою только разницею, что количество рабочихъ дней въ нихъ слабѣе чѣмъ въ Полѣсіи, и что натуральная дань медомъ, грибами и вообще лѣсными продуктами въ Подоліи не взималась; но общая цифра повинностей остается таже, что и въ Полѣсіи, вслѣдствіе того, что дань хлѣбомъ (осепъ) появляется съ самаго начала столѣтія и притомъ восполняется десятиною отъ скота. Каждый крестьянинъ вносилъ ежегодно помещику подати: *пороговщину*—1 до 1½ злотаго за cadaго вола; *гостыну*—6 грошей отъ каждой овцы или *десятину* натурою т. е. десятую овцу и двадцатую свинью отъ вскормленныхъ или пріобрѣтенныхъ имъ животныхъ. *)

Затѣмъ количество крестьянскихъ повинностей значительно меньше въ инвентаряхъ той мѣстности, которая

---

*) Ст. № №: 4, 39, 42.

составляла область переходную отъ Полѣсія къ Украинѣ, т. е. въ инвентаряхъ, составленныхъ въ Житомирскомъ повѣтѣ Кіевскаго боеводства,*) или въ самой сѣверной, прилагавшей къ Полѣсію, полосѣ Кіевскаго повѣта. При пересмотрѣ этихъ инвентарей оказывается, что въ этой мѣстности почти до конца XVIII столѣтія количество барщины не превышало 2 тяглыхъ дней въ недѣлю, и по большей части колебалось между однимъ и двумя днями такъ, что крестьяне въ теченіи лѣтняго полугодія отбывали по 2 дня въ недѣлю съ каждаго семейства, а въ зимніе мѣсяцы только по 1 дню; въ послѣднемъ лишь десятилѣтіи (по инвентарю 1796 г.) количество это возросло лѣтомъ до 3, а зимою до 2 дней; прибавочные, сверхъурочные дни появляются только съ половины столѣтія: прежде всего сторожа, потомъ зажинки, обжинки, толоки и т. п. наконецъ шарварки; къ концу столѣтія, они въ общей сложности достигаютъ цифры 42 рабочихъ дней въ году.—Изъ денежныхъ взносовъ существуетъ одна подорожчина и ее мы встрѣчаемъ въ инвентаряхъ этой мѣстности не раньше 6-го десятилѣтія XVIII столѣтія, до конца-же его она не превышаетъ цифры 8 злотыхъ. Количество дани, приносимой натуральными произведеніями, тоже слабѣе въ Житомирскомъ повѣтѣ, чѣмъ въ мѣстностяхъ, которыя были прежде рассмотрены. Онѣ появляются только въ началѣ второй четверти столѣтія (первый разъ мы ихъ встрѣчаемъ въ инвентарѣ 1727 года) и представляютъ въ то время повинность весьма не обременительную; дань ограничивается однимъ ковшемъ меду, сотнею грибовъ и 2 курами въ годъ, что въ общей сложности едва превышаетъ стоимость 2 злотыхъ или 6 рабочихъ дней; съ

---

*) Нынешніе уѣзды: Житомирскій, южная половина Новоградъ—Волинскаго, Бердичевскій, западная часть Радомысльскаго и сѣверная Сквирскаго.

половины столѣтія количество дани постепенно усиливается, въ составъ ея входятъ свертки пряжи, хмѣль и яйца, такъ что въ концѣ столѣтія она достигаетъ стоимости 6 злотыхъ или 18 рабочихъ дней.—*) Такимъ образомъ въ мѣстности, находившейся на рубежѣ Полѣсія и степной Украины, еще во второй четверти XVIII столѣтія всѣ повинности крестьянъ ограничивались обязанностью отбывать 78 урочныхъ дней барщины въ годъ и доставлять дань натурою, стоимостью около 2 злотыхъ, или въ общей сложности, 82 рабочими днями, стоимостью въ 28 злотыхъ. Быстро увеличиваясь, въ послѣднемъ десятилѣтіи XVIII столѣтія повинности эти представляли слѣдующія цифры:

Рабочихъ дней	172	стоимостью въ	57 злотыхъ
Подорожчины	24	—	8 злотыхъ
Даней натурою	18	—	6 злотыхъ
<hr/>			
Итого	214	—	71*)

Такимъ образомъ малая степень населенности Украины вліяла на ближайшую къ ней мѣстность еще сильнѣе, чѣмъ на нѣсколько болѣе отдаленныя области; вліяніе это выразилось, какъ гораздо болѣе слабою цифрою крестьянскихъ повинностей, такъ и быстрымъ возрастаніемъ ея по мѣрѣ заселенія Украины. Общая цифра крестьянскихъ повинно-

---

*) По инвентарю 1796 года и по его-же оцѣнкѣ дань распределялась на каждое крестьянское семейство слѣдующимъ образомъ: мѣра хмѣлю—стоимостью въ 2 злотыхъ, грабы на сумму также 2 злотыхъ, 2 мотки пряжи— $\frac{1}{2}$ злotoго, 3 курей $1\frac{1}{2}$ злotoго 10 яицъ—3 гроша.

**) Смотри № №: 17, 20, 27, 37, 48, 50, 58, 64, 182 и 320.

стей, хотя и въ концѣ столѣтія далеко не достигла той высокой степени развитія, на которой она стояла въ Полѣсїи, Подолїи и Волыни, но тѣмъ не менѣе въ теченїи 60 лѣтъ она успѣла почти утроиться.

Очевидно, что въ самой Украинѣ, на всемъ пространствѣ южныхъ $\frac{2}{3}$ нынѣшнихъ Кіевской и Подольской губерній, повинности крестьянъ должны были взиматься еще въ болѣе слабомъ размѣрѣ: хлопоты помѣщиковъ о заселенїи этой области и открытыя ими слободы подали поводъ къ ослабленію власти и доходовъ помѣщиковъ въ сосѣднихъ земляхъ и воеводствахъ въ силу того обстоятельства, что развили въ большихъ размѣрахъ побѣги крестьянъ, для которыхъ они открывали пристанище, безопасное отъ всякаго юридическаго преслѣдованія и привольное по экономическимъ условіямъ быта. Для того, чтобы крестьяне бѣжали изъ мѣстъ своего жительства въ новыя слободы, необходимо было, чтобы владѣльцы послѣднихъ предложили бѣглецамъ такія именно условія, которыя были бы гораздо болѣе выгодны, чѣмъ тѣ, въ которыхъ они находились на родинѣ и чтобы, до извѣстнаго времени, пока народонаселеніе не достигло бы достаточной степени развитія, они не обременяли слишкомъ поспѣшными нововведеніями разъ предложенныхъ условій. Такого образа дѣйствій и придерживались дѣйствительно землевладѣльцы украинскіе, разсчитывая, что развитіе народонаселенія въ принадлежащихъ имъ пустыряхъ можетъ сдѣлаться для нихъ, хотя въ болѣе или менѣе отдаленномъ будущемъ, обильнымъ источникомъ дохода; расчетъ этотъ, сопряженный съ нѣкоторымъ непосредственнымъ матеріальнымъ убыткомъ, они могли примѣнить къ практикѣ тѣмъ легче, что собственно при тогдашнемъ состоянїи края онъ представлялъ единственный возможный исходъ. При первой попыткѣ усилить количество крестьянскихъ повинностей или сократить срокъ

слободы, все недавно собравшееся народонаселение, не успевшее еще сродниться съ новымъ мѣстомъ жительства и обзавестись правильнымъ хозяйствомъ, разбѣжалось бы изъ села, предоставивъ нетерпѣливому владѣльцу обладаніе пустымъ урочищемъ, и лишивъ его и тѣхъ незначительныхъ доходовъ, которые онъ могъ получать изъ слободы. Не удивительно потому, что помѣщики не торопились сокращать льготные годы, предоставленные ими слобожанамъ, и терпѣливо ожидали того времени, когда они будутъ въ состояніи воспользоваться всею полнотою правъ, предоставленныхъ имъ законами речипосполитой. Такимъ образомъ въ теченіи первой половины XVIII столѣтія крестьяне всей южной украины находились какъ бы въ переходномъ, весьма для нихъ удобномъ, состояніи—они или вовсе ничего не платили помѣщику за пользованіе землею, или вносили самыя незначительныя чинши и дани. Инвентари, составленные въ это время въ южной украинѣ, весьма рѣдко встрѣчаются въ актовыхъ книгахъ, а если иногда они и вносились въ акты, то ограничивались указаніемъ дохода получаемого помѣщикомъ съ мельницъ, винокуренныхъ заводовъ ит. п.; крестьяне хотя и перечислялись поимянно, но послѣ составленія ихъ списка въ инвентарь вносились общая замѣтка »крестьяне эти сидятъ еще на слободѣ, недавно пришли, никакой барщины не исполняютъ и чинша не платятъ«^{*)}). Въ такомъ выжидательномъ положеніи помѣщики оставались нѣсколько долѣе, чѣмъ до половины столѣтія, только около 1760 года начали истекать сроки слободъ, первоначально обѣщанные крестьянамъ, и около этого времени появляются первыя болѣе опредѣленныя повинности крестьянъ; но вѣроятно владѣльцы не считали еще колонизацію прочно установившеюся, потому, что первыя обяза-

---

^{*)} См. инвентарь мѣстечка Ровитна № 21, стр. 53.

тельные повинности, возложенныя ими на крестьянъ, представляютъ еще весьма слабыя цифры; такъ въ инвентарѣ Богуславскаго староства, составленномъ въ 1766 году, мы находимъ, что крестьяне вовсе барщины не отбывали и что всѣ ихъ повинности ограничивались *осепомъ* и денежными взносами, не превышавшими, въ среднемъ размѣрѣ и въ общей сложности суммы 20 злотыхъ, т. е. стоимости 60 рабочихъ дней *). Но и это незначительное количество повинностей не могло быть встрѣчено равнодушно крестьянами, успѣвшими уже свыкнуться съ болѣе свободнымъ экономическимъ положеніемъ въ теченіи льготнаго слободскаго срока. Волненія среди крестьянской массы, вызванныя мѣрами польскаго правительства и общества, употребленными съ цѣлью фанатическаго преслѣдованія православія и насильственной пропаганды уніи, пріобрѣтаютъ особенную силу въ то именно время, когда помѣщики съ своей стороны вводятъ, первыя обязательныя повинности крестьянъ. Такимъ образомъ реакція, вызванная религіознымъ преслѣдованіемъ, находитъ точку опоры и въ экономическомъ положеніи жителей края и отъ совмѣстнаго дѣйствія обѣихъ причинъ народное раздраженіе разражается, наконецъ, страшною катастрофою 1768 года, извѣстною подъ именемъ *коліивщины*. Событіе это, помимо другихъ побудительныхъ причинъ, должно было заставить шляхтичей, въ виду постоянной опасности новаго народнаго взрыва, обходиться крайне осторожно съ интересами земледѣльческаго населенія; притомъ, кромѣ того впечатлѣнія, которое произвела на шляхтичей *коліивщина*, явилось еще новое экономическое обстоятельство, не выгодное для владѣльцевъ степной украины. Въ 1775

---

*) Чинша 2 рубля въ годъ; *подымнаго* отъ 1 $\frac{1}{2}$ —3 гривень; *косового*—3 гривны и *осена* отъ 1—2 осьмухъ (см. № 62, стр. 131—132).

году уничтожена была запорожская Сѣчь и Русское правительство приняло рѣшительныя мѣры для заселенія обширныхъ степей запорожскихъ. Послѣ присоединенія къ Россіи Крыма исчезла опасность отъ Татарскихъ набѣговъ и земледѣльческое населеніе получило возможность жить безопасно на всемъ пространствѣ Новороссійскаго края. Такимъ образомъ на границѣ речипосполитой открывалась новая обширная территорія предназначенная для земледѣльской колонизаціи, и вмѣстѣ съ тѣмъ открывалось новое поле для побѣговъ крестьянъ; слѣдовательно Новороссійскій край долженъ былъ повліять въ концѣ XVIII столѣтія на условія крестьянскаго быта сосѣднихъ съ нимъ воеводствъ рѣчипосполитой точно также, какъ вліяла на эти условія Украина въ теченіи цѣлаго столѣтія, и вліяніе это должно было обнаружиться тѣмъ сильнѣе, чѣмъ ближе прилежала данная область речипосполитой къ бывшимъ запорожскимъ степямъ. Конечно крестьяне кіевской Украины и Брацлавщины, лежавшихъ на самой границѣ Херсонскихъ степей, болѣе другихъ имѣли возможность бѣжать въ новыя мѣста поселенія, тѣмъ болѣе безопасныя, что онѣ лежали уже за границею шляхетской речипосполитой, отъ юридическихъ и экономическихъ порядковъ которой крестьяне отбивались и бѣгали уже въ теченіи двухъ столѣтій. Помѣщики этихъ областей почувствовали, что осуществленіе надеждъ возлагаемыхъ ими на постепенное заселеніе ихъ имѣній и на введеніе въ нихъ нормальныхъ, по ихъ мнѣнію, помѣщичьихъ отношеній, опять должно затянуться на неопредѣленное время, что крестьянское народонаселеніе, за которымъ они гонялись столь долго и неутомимо, еще разъ ускользаетъ изъ ихъ рукъ и что для него внезапно открылся исходъ изъ искусно разставленной западни украинскихъ слободъ, которыя такъ недавно могли казаться шляхтичамъ послѣднимъ и окончательнымъ подвигомъ на

пути закрѣпощенія южно-русскаго народа. Ясно было, что помѣщики южныхъ воеводствъ должны были пойти на уступку и предоставить крестьянамъ такія льготы, которыя привязали бы ихъ къ мѣсту жительства и отстранили влеченіе къ дальнѣйшему переселенію; иначе они не могли бы весьма долго разсчитывать на рабочія силы, необходимыя для извлеченія дохода изъ плодородной, принадлежавшей имъ почвы. Средство, которое представилось имъ, какъ условіе прямо ведущее къ цѣли—это было предоставленіе крестьянамъ поземельной собственности. Дѣйствительно съ начала послѣдней четверти XVIII столѣтія въ актовыхъ книгахъ начинаютъ появляться многочисленные документы, свидѣтельствующіе о правѣ крестьянъ на потомственное владѣніе болѣе или менѣе значительными участками земли, документы несуществовавшіе вовсе до указаннаго времени или существовавшіе только въ видѣ весьма рѣдкихъ исключеній. Что поводомъ внезапной раздачи старостами и помѣщиками крестьянамъ поземельной собственности были дѣйствительно выше указанныя экономическія причины, въ томъ ясно убѣдимся цифрами, если распредѣлимъ документы, свидѣтельствующіе о правѣ крестьянъ на поземельное владѣніе по географическому положенію мѣстностей, къ которымъ они относятся, и по хронологическому порядку времени, въ которомъ они были составлены.

Паресмотрѣвъ тщательно записовые отдѣлы актовыхъ книгъ XVIII вѣка, въ которые вносились документы, устанавливавшіе право на поземельную собственность вообще, мы нашли 280 документовъ относящихся къ крестьянскому землевладѣнію. Конечно, количество это представляетъ собою только весьма незначительную долю документовъ подобнаго рода существовавшихъ въ дѣйствительности, такъ какъ весьма рѣдко крестьянинъ находилъ нужнымъ или

имѣлъ возможность заявить въ актовыя книги дарственную записъ, полученную имъ отъ владѣльца, равно какъ и купчую крѣпость или духовное завѣщаніе, по которымъ онъ пріобрѣталъ права на земли отъ односельцевъ или родныхъ. Крестьяне не были признаны по польскому праву лицами правоспособными и потому не могли являться въ судъ самолично; для того, чтобы совершить любое юридическое дѣйствіе въ гродѣ или земстеѣ, хотя бы простую явку въ книги документа, крестьянинъ могъ являться не иначе, какъ, подобно малолѣтнему, въ сопровожденіи (*cum assistentia, de jure debita*) опекуна, т. е. помѣщика или его повѣреннаго, и послѣдній долженъ былъ заявить предварительно передъ урядомъ свое согласіе на юридическое дѣйствіе, предпринимаемое крестьяниномъ; помимо этой формальности, затруднявшей явку крестьянскихъ документовъ, а иногда, дѣлавшей ее невозможною, сами крестьяне, отчасти по безграмотности и непониманію чуждыхъ для нихъ законовъ, отчасти по недоувѣрію къ шляхетскимъ судамъ, не хлопотали о явкѣ своихъ документовъ въ актовыя книги и считали свою собственность вполне обезпеченною домашними документами и свидѣтельствомъ старожиловъ о продолжительномъ безспорномъ владѣніи. Такимъ образомъ документы, обрѣтающіеся въ записовыхъ книгахъ не даютъ намъ права судить о количествѣ земли, принадлежавшей крестьянамъ, но, во всякомъ случаѣ, при хронологической и географической группировкѣ, могутъ указать время и мѣстность въ которыхъ стало развиваться крестьянское землевладѣніе. Вотъ цифры, извлеченныя изъ такой группировки относительно времени.

Изъ числа документовъ, указывающихъ на крестьянское землевладѣніе, внесенныхъ въ актовыя книги, составлены были въ первой половинѣ столѣтія, т. е. съ 1700 по 1750 годъ только 15, (въ томъ числѣ шесть купчихъ крѣпостей, состав-

ленныхъ еще во время существованія козачества). Далѣе документы распредѣляются слѣдующимъ образомъ по десятилѣтіямъ:

съ 1750 по 1760	составлено	6	документовъ.
— 1760 по 1770	—	13	—
— 1770 по 1780	—	59	—
— 1780 по 1790	—	117	—
— 1790 по 1796	—	70	—

Такимъ образомъ изъ числа имѣющихся документовъ, только 5% составлены за цѣлую первую половину XVIII столѣтія, а 88% относятся къ послѣднему двадцатипятилѣтію (1770—1796); коліивщина (1768) и наведенный ею на шляхту паническій страхъ, а еще болѣе уничтоженіе Запорожья (1775) и колонизація Новороссійскаго края, объясняютъ это внезапное развитіе крестьянскаго землевладѣнія.—Такія-же результаты даютъ намъ численныя отношенія документовъ, если мы ихъ подвергнемъ географической группировкѣ. Въ этомъ отношеніи мы получаемъ слѣдующія цифры: документовъ о поземельной собственности крестьянъ составлено:

въ Кіевской Украинѣ	—	180 т. е.	64%
— Брацлавщинѣ	—	66 —	почти 24%
— Житомирскомъ повѣтѣ	—	15 —	свыше 5%
— Подоліи	—	17 —	— 6%
— Полѣсія	—	2 —	менѣе 1%

Такимъ образомъ право крестьянъ на поземельную собственность развивалось по преимуществу въ степной мѣстности, граничившей съ Новороссійскимъ краемъ: въ Кіевщинѣ и Брацлавщинѣ, на долю которыхъ приходится 88% наличныхъ документовъ; затѣмъ оно было весьма слабо развито въ лежавшихъ непосредственно за ними обласгахъ:

Подоліи*). и Житомирскомъ повѣтѣ, носило совершенно случайный характеръ и попадалось только въ видѣ исключеній въ Полѣсїи и наконецъ вовсе не существовало на Волыни.

Если обратимъ вниманіе на распредѣленіе указанныхъ документовъ по отдѣльнымъ имѣніямъ, то можемъ замѣтить еще одно доказательство, подтверждающее прямую зависимость возникновенія крестьянской поземельной собственности отъ экономическаго положенія землевладѣльцевъ. Изъ нихъ владѣльцы временные или пожизненные, какими были на примѣръ старосты, управлявшіе въ качествѣ пожизненныхъ арендаторовъ королевскими имѣніями, по самому свойству своихъ правъ на землевладѣніе болѣе заинтересованы были въ томъ, чтобы усилить непосредственное повышеніе цифры дохода и менѣе были расположены думать о выгодахъ, которыя имѣніе можетъ доставить въ далекомъ будущемъ. Вслѣдствіе такого разчета, старосты старались болѣе другихъ владѣльцевъ развить крестьянское землевладѣніе; они не могли разсчитывать на возвышеніе въ будущемъ цѣнности земли, такъ какъ послѣдняя находилась только во временномъ ихъ пользованіи, а между тѣмъ раздача ся крестьянамъ возвышала немедленно цифру дохода, обеспечивая домовитость крестьянина, она ручалась за постоянное присутствіе въ имѣніи рабочихъ рукъ и за правильный взносъ дани и повинностей и, притомъ, доставляла единовременный значительный доходъ, такъ какъ, при полученіи такъ называемой «дарственной записки» на землю, крестьяне обязаны были вносить въ экономическую кассу сумму денегъ, равную почти

---

*) Всѣ 17 документовъ, свидѣтельствующіе о крестьянскомъ землевладѣніи въ Подоліи, относятся исключительно къ двумъ старостамъ: Летичевскому и Барскому, лежащимъ на границѣ съ Брацлавщиною.

стоимости даримой имъ земли.—Такимъ образомъ крестьянское землевладѣніе развилось особенно быстро и въ довольно значительныхъ размѣрахъ въ староствахъ; количество документовъ, относящихся къ нѣкоторымъ изъ нихъ, наводитъ даже на мысль, что въ многихъ староствахъ (напримѣръ въ Богуславскомъ, Каневскомъ, Хмѣльницкомъ) вся земля была предоставлена старостами крестьянамъ въ потомственное владѣніе на извѣстныхъ условіяхъ, обеспечивавшихъ нѣкоторый доходъ старостамъ отъ отчужденныхъ поземельныхъ участковъ.—Вообще изъ указанныхъ 280 документовъ—180, т. е. 64% относится къ крестьянскому землевладѣнію въ староствахъ*).

Изъ остальныхъ имѣній гораздо больше развито было крестьянское землевладѣніе въ крупныхъ имѣніяхъ, чѣмъ въ мелкихъ. Владѣльцы первыхъ, обладая огромными территорияльными пространствами, не дорожили небольшими клоч-

*) Документы эти распредѣляются слѣдующимъ образомъ по староствамъ: а) Въ кievской украинѣ: въ Богуславскомъ староствѣ ихъ 58

	въ Каневскомъ	—	—	34
	въ Чигиринскомъ	—	—	10
	въ Сѣницкомъ	—	—	4
	въ Прилудкомъ	—	—	3
	въ Черкаскомъ	—	—	1
	въ Звенигородскомъ		—	1
	въ Германовскомъ	—	—	1
б) въ Брацлавщинѣ:	въ Хмѣльницкомъ	—	—	24
	въ Винницкомъ	—	—	10
	въ Гайсинскомъ	—	—	7
	въ Литинскомъ	—	—	7
	въ Брацлавскомъ	—	—	3
г) Въ Подоліи:	въ Летичевскомъ	—	—	12
	въ Барскомъ	—	—	5

Итого — — — — — 180

ками земли, которыя раздавали сами или уполномочивали раздавать 'своихъ повѣренныхъ въ потомственное владѣніе крестьянамъ; помимо желанія способствовать умноженію количества народонаселенія въ своихъ имѣніяхъ, ясно выказаннаго въ началѣ почти каждой дарственной на землю записи, помѣщики пользовались еще значительными суммами, которыя крестьяне уплачивали за эти дарственные, и которыя значительно усиливали скудный, пока, доходъ изъ обширныхъ имѣній; такимъ образомъ все количество документовъ, относящихся къ крестьянскому землевладѣнію въ имѣніяхъ крупныхъ владѣльцевъ, достигаетъ цифры 75 изъ 280 т. е. составляетъ 27%.—*) Гораздо менѣе развито было это землевладѣніе въ имѣніяхъ болѣе мелкихъ владѣльцевъ, болѣе дорожившихъ землею, болѣе расчетливыхъ и притомъ управлявшихъ по большей части лично хозяйствомъ и слѣдовательно извлекавшихъ относительно большій доходъ изъ своихъ имѣній. Хотя общая экономическая потребность привязать крестьянъ къ землѣ отразилась и на мелкихъ собственникахъ, но они уступали ей только необходимое и надѣляли крестьянъ землею только въ крайнихъ случаяхъ. Такъ количество дарственныхъ записей, выданныхъ средними и мелкими помѣщиками, не превышаетъ 6% общаго ихъ количества, (въ актовыхъ книгахъ ихъ оказалось только 17) **).

Земля, поступавшая въ собственность крестьянъ какъ въ староствахъ, такъ и въ частныхъ имѣніяхъ, становилась ихъ

---

*) Въ томъ числѣ 32 дарственные записи выданы Любомирскими; 20 Яблоновскими; 7 Потоцкими; 4 Радзивилами; остальные же Сангушками, Тарновскими, Ходкевичами и Молодецкими.

**) Остальные 8 документовъ т. е. 3% общей цифры падаютъ на долю болѣе древняго права крестьянъ на землю, уцѣлѣвшаго еще отъ временъ козачества.

потомственнойю собственностью не безъусловно; условія, ограничивавшія право собственности, бывали самыя многоразличныя, но вообще онѣ подходятъ подѣ два типа; въ первомъ случаѣ крестьянинъ обязанъ былъ отъ количества полученной имъ земли, отдавать постоянную ежегодную долю дохода владѣльцу, т. е. онъ становился какъ-бы вѣчнымъ арендаторомъ своего участка земли; ограниченіе такого рода мы особенно постоянно встрѣчаемъ въ тѣхъ случаяхъ, гдѣ владѣлецъ жалуетъ крестьянину угодье, представляющее особенное удобство;—по большей части прудъ или мельницу или возможность устроить таковыя. Въ большей-же части случаевъ ограниченіе такого рода—т. е. обязанность отдавать $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{2}$ и т. п. дохода не существовалъ и владѣлецъ обыкновенно отчуждалъ вполне землю въ пользу крестьянина, оставляя постоянно лишь одно юридическое ограниченіе права собственности: крестьянинъ землевладѣлецъ не имѣлъ права продавать или вообще передавать свою землю во владѣніе другому лицу безъ вѣдома и разрѣшенія экономіи, не имѣлъ права уступать ее никому другому, кромѣ крестьянъ принадлежавшихъ одному и тому-же владѣльцу и терялъ право на землю въ случаѣ выхода своего изъ имѣнія. Кромѣ этихъ ограниченій, оставлявшихъ владѣльцу постоянное право контроля надъ распредѣленіемъ крестьянской собственности, помѣщики обыкновенно соблюдали еще одно условіе при надѣлѣ крестьянъ землею: документу они придавали форму дарственной записи даже въ томъ случаѣ, если крестьянинъ покупалъ у нихъ землю на валичныя деньги, что происходило въ значительномъ количествѣ случаевъ, и притомъ, нерѣдко помѣщали въ концѣ дарственной лаконическую приписку: »до дальнѣйшаго моего распоряженія« или, если дарственная записъ выдавалась уполномоченнымъ, то »до дальнѣйшаго распоряженія владѣльца«.—Очевидно, что при выдачѣ дарственныхъ записей владѣльцы имѣли зад-

ною мысль: удержать временно приманкою поземельной собственности крестьянъ въ своихъ имѣніяхъ, переждать критическое въ экономическомъ отношеніи время и, по минованіи его, отобрать назадъ въ силу «дальнѣйшаго распоряженія» документы, выданные крестьянамъ на землю и уничтожить дарственные записи, на что всякій дарящій имѣлъ, по существовавшему закону, право.—Мы не можемъ рѣшить на сколько вѣренъ былъ расчетъ помѣщиковъ, на сколько легко они моглибы осуществить вторую половину своего плана, еслибы крестьянское землевладѣніе успѣло разростись до широкихъ размѣровъ и пустить глубокіе корни и насколько рисковали они наткнуться при его осуществленіи на новый взрывъ народнаго негодованія или отчаянія. Речь посполитая не дожила до конца этой новой шляхетской комбинаціи. Въ 1792 гуду южнорусскій край былъ возвращенъ Россіи и шляхетскій порядокъ долженъ былъ уложиться въ новыя формы юридическаго и общественнаго строя. Въ первое время казалось, что формы эти были не только не враждебны идеалу помѣщичьихъ отношеній, къ которымъ стремилась шляхта, но, напротивъ того, въ значительной степени подготавливали его осуществленіе. Шляхтичи теряли, правда, юридическую власть подъ крестьянами, простиравшуюся въ речипосполитой до «права меча» но за то экономическое ихъ господство было вполне признано закономъ и могло опереться на сильно организованную администрацію и на прочную власть, которою въ Россіи оберегался законъ, и которой и тѣни не представлялось въ речипосполитой. Хитрость и уловки въ отношеніи къ крестьянамъ сдѣлались лишніи—явились средства удержать ихъ отъ побѣговъ, обращаясь къ администраціи, а не къ льготамъ и приманкамъ какъ было прежде. Потому послѣ 1792 года значительно ослабѣваетъ а чрезъ нѣсколько лѣтъ (съ 1796) и совсѣмъ прекращается раздача земель крестьянамъ; напротивъ того,

помѣщики отбираютъ прежде данныя или дарственные записи и повсемѣстно отнимаютъ у крестьянъ землю. Въ староствахъ, поступившихъ въ частное владѣніе,*) гдѣ права крестьянъ на поземельную собственность утвердились болѣе прочно, владѣльцы, прибѣгаютъ нерѣдко къ перегону жителей цѣлыхъ селъ и мѣстечекъ на новыя мѣста жительства, для того, чтобы разорвать ихъ связь съ землею и уничтожить всякое воспоминаніе о правахъ на нее. Казалось, что шляхта достигла наконецъ давно желаннаго полного экономическаго господства надъ крестьянами и что, опираясь на покровительство, оказанное ей Русскимъ правительствомъ, она наконецъ сломила долго сопротивлявшійся народъ и дождалась полного торжества. На дѣлѣ однако торжество это было только временнымъ миражемъ: если въ 1792 году шляхетскія понятія о степени подчиненности крестьянъ и сходились съ нормою, признанною въ этомъ отношеніи русскимъ закономъ, то тождество это не могло долго продолжаться: порядокъ, представлявшійся по понятіямъ шляхты — окончательнымъ завершеніемъ дѣла, дальше котораго ничего желать не оставалось, для русскаго общества былъ только временною переходною ступенью общественнаго историческаго развитія. Между тѣмъ какъ шляхта наслаждалась своимъ *statu quo* и не помышляла даже подвергнуть критикѣ основанія, на которыхъ оно было воздвигнуто, русское правительство шло быстрыми шагами по пути общечеловѣческаго развитія и окончательно рѣшило крестьянскій

---

*) Постановленіемъ сейма 1790 г., 31 марта, староства: Капневское, Бугуславское, Бѣлоцерковское и Хмѣльницкое были подарены въ потомственную собственность: первыя два князю Станиславу Понятовскому, а два послѣднія — гетману Бранцкому и князю Іосифу Понятовскому.

вопросъ въ направленіи неожиданномъ для шляхты и, по всѣму вѣроятію, не весьма желательномъ съ точки зрѣнія шляхетскихъ идеаловъ—рѣшеніе это послѣдовало по Высочайшему манифесту 19 февраля 1861 года.

Владиміръ Антоновичъ.

1. Инвентарь мѣстечка Горошковъ и принадлежащихъ къ нему селъ съ исчисленіемъ количества крестьянъ , количества барщны и даней и съ оцѣнкою этихъ повинностей. 1700. Сентября 9.

Roku tysiąc siedmset dwunastego, miesiąca Septembra dwudziestego szostego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku Jego Krolewskiej Mości Owruckim, przedemną, Janem Jakubowskim, namiesnikiem grodzkim Owruckim y xiegami ninieyszemi, grodzkiemi, Owruckiem, comparens personaliter urodzony jego mość pan Krzystof Baliński, łowczy Nowogrodzki, komornik graniczny Kyowski, inwentarz dobr miasteczka Horoszek, cum attinentiis, przez jego mość pana Michała Bohusza przy urzędzie grodzkim Żytomirskim spisany, y rękoma tegoż urzędu grodzkiego Żytomirskiego własnemi, przy pieczęciach dwóch, podpisany, dla zapisania do xiąg ninieyszich, grodzkich, Owruckich, ratione introcontentorum per oblatam podał, de tenore tali: Inwentarz miasteczka Horoszek y wsi niektórych, do niego należących, prez urodzonego jego mości pana Michała Bohusza, za dekretem trybunalskim, sabatho post festa solennia sacri pentecosten proximo, anno Domini millesimo septingentsimo, między wielmożnym jego mością panem Alexandrem Niemiryczem, podsędkiem ziemskim Kyowskim, a successorami świętey pamięci jego mości pana Theodora Niemirycza ferowanym, wydzielony, spisany przy urzędzie grodzkim Żytomirskim, die nona Septembris, anno eodem, w zamku Horoszkowskim: Miasteczko *Horoszki* puste, chłopa żadnego niemasz.

grunta Horoszkowskie ludzie inni zarabiają. *Solodyry* wieś: Onuszko Wowkon — robi dni dwa, miodu daie belcy siedm, lnu powisem pięć, grzybów sto, kur dwoie, wołów ma dwa; drugi Kusmenko Wowkunenko—robi dni dwa, daie miodu belcy trzynaście, lnu powisem pięć, grzybów sto, kur dwie, woła ma iednego y konia iednego; trzeci Chwensenko Wolkunenko—robi dni dwa, miodu daie belcy siedm, lnu powisem pięć, grzybów sto, kur dwoie, woła ma iednego; czwarty Chwensenko Iwan, robi dzień ieden, miodu daie belcy sześć, lnu powisem pięć, grzybow sto, kur dwoie, woła ma iednego; piąty Hawrylenki dwa bracia, robią dni dwa, miodu daia belcy piętnaście, lnu powisem pięć, grzybów sto, kur dwoie, maia wołów dwa; szosty Łukian Wowkunenko, robi dzień ieden, daie miodu belcy sześć, lnu powisem trzy, grzybów pędziesiąt, kure iedne, ma wołów dwa y konia iednego; siodmy Jendrzey Hryban robi dni dwa, miodu daie belcy siedm, lnu powisem pięć, grzybów sto, kur dwoie, ma wołów dwa, konia iednego; ósmy Elias Hryban, robi dni dwa, miodu daie belcy ośm, lnu powisem pięć, grzybów sto, kur dwoie, wołów ma trzy, konia iednego; dziewiąty Stecko, robi dzień ieden, lnu powisem daie trzy, grzybów pędziesiąt, kure iedne, wołów ma dwa; dziesiąty Antoni Szopasenka—ten dań daie do Mołoczy jego mości panu Czaplicowi, robi dzień ieden, lnu powisem trzy, grzybów pędziesiąt, kure iedne; iedynasty Iwan Michniukow zięć, robi dzień ieden, lnu daie powisem trzy, grzybów pędziesiąt, kure iedne; dwunasty Anton Wowkon—ten należy do jego mości pana Lubeckiego, a dań do zamku daie—belcy trzy; trzynasty Jacko Szeszenuw zięć, robi dzień ieden, lnu daie powisem trzy, grzybów pędziesiąt, kure iedne, ma wołów dwa. *Colnowa* wieś: pierwszy Petro Michniuk robi dni dwa, miodu daie belcy pięć, lnu powisem pięć, grzybów sto, kur dwoie, woła ma iednego; drugi Jasko Kaczan woyt, nie robi pańszczyzny—miodu daie belcy pięć, grzybów sto, kur dwoie, ma wołów dwa. *Selenszczyzna* wieś: pierwszy Daniło Butryk robi dni dwa, miodu daie belcy ośm, lnu powisem pięć, grzybów sto, kur dwoie, ma wołów dwa; drugi Andrzej Maleszczuk, robi dzień ieden, miodu daje belec ieden, lnu powisem trzy, grzybów pędziesiąt, kure iedne, ma wołów dwa; trzeci Karp Meleszczuk, robi dzień ieden, miodu daie belcy trzy, lnu powisem trzy, grzybów pędziesiąt, kure iedne, woła ma iednego. *Hrezany* wieś—dań daia do zamku, a pańszczyzny jego mości panu Batkowskiemu robią: pierwszy Petro Hłuszczenko, miodu daie belcy dziesięć; drugi Daniło Hłuszczenko miodu daie belcy sześć; trzeci Ihnat

Hłuszczenko miodu daie belcy sześć; czwarty Jarczenko miodu daie belcy dwa; piąty Wołochowczenko Matwey daie miodu belcy cztery; szósty Matwey Lesenko daie miodu belcy trzy; siódmy Szoporenko Panko z Horoszczek daie miodu belcy sześć; osmy Podyk z Horoszczek dań do zamku daie belcy cztery. — *Stawiszczę Ostrow*: pierwszy Ławrin Moskwicz robi dzień ieden, daie miodu belcy cztery, lnu powisem trzy, grzybów piędziesiąt, kure iedne, wołów ma dwa; drugi Klim, robi dzień ieden, lnu daie powisem trzy, grzybów piędziesiąt, kure iedne, wołów ma dwa; trzeci Stephan Dmitruk robi dzień ieden, lnu powisem trzy, grzybów piędziesiąt, kure iedne, wołów ma dwa; czwarty Waśko Howaczyk robi dzień ieden, lnu daie powisem trzy, grzybów piędziesiąt, kure iedne, wołów ma dwa; piąty Fedor Słobozanin robi dzień ieden, lnu powisem daie trzy, grzybów piędziesiąt, kure iedne, ma woła iednego. *Skolobowcy*: pierwszy Hryć Kostyra: robi dzień ieden, lnu daie powisem trzy, grzybów piędziesiąt, kure iedne, ma wołów dwa; drugi Tymosz Kostyro: robi dzień ieden, lnu daie powisem trzy, grzybów piędziesiąt, kure iedne, ma woła iednego; trzeci Ławrynek Iwan robi dzień ieden, lnu daie powisem trzy, grzybów piędziesiąt, kure iedne, ma woła iednego; czwarty Maximenko: robi dzień ieden, lnu daie powisem trzy, grzybów piędziesiąt, kure iedne, woła ma iednego. *Czerniawka* wieś: pierwszy Tkacz Iwan robi dzień ieden, lnu daie powisem trzy, grzybów piędziesiąt, kure iedne, ma wołów trzy; drugi Andreyko robi dzień jeden, lnu daie powisem trzy, grzybów piędziesiąt, kure iedne, ma woła iednego. *Baskaki*: chłopów w nich czternaście, robocizny dni dwadzieścia pięć, dani belci sześć, czynszu złotych sto dwadzieścia, bo trzech iest, co po dniu tylko iednym w tydzień robią. Dani belców zkomputowanych czyni sto czterdzieście dziewięć; rachuiąc każdy belec po złotych pięciu, czyni złotych siedmset czterdzieście y pięć; czynszu złotych sto dwadzieścia; aręda karczemna złotych sześćdziesiąt; grzybów czyni numero tysiąc ośmset piędziesiąt, sto rachuiąc po groszy dwanaście szelegami — złotych siedm groszy dwanaście; za len, rachuiąc za powismy pięć szelegami złoty ieden, złotych dwadzieścia; za kur trzydziścioro siedmioro, po sześci groszy szelegami kure rachuiąc, złotych siedm groszy dwanaście; panszczynne, rachuiąc dzień po groszy sześciu, a chłopa każdego, dwa dni robiącego do roku, złotych dwadzieścia, — czyni złotych sześćset. Summa-summarum facit złotych tysiąc pięćset piędziesiąt y dziewięć y groszy dwadzieścia cztery. У того инвентара, при печатехъ трохъ протисне-

ныхъ , подписы рукъ тыми словы : Kazimierz na Stetczance Stecki , choraży Kyowski , podstarości Żytomirski , sędzia Włodzimirski grodzki. Kazimierz na Skorodrym Pruszyński , podstoli y sędzia grodzki Żytomirski , manu propria. Maciey Stephan Skuratowski , horodniczy Kyowski , pisarz grodzki Żytomirski , manu propria. А такъ тотъ инъвенътаръ , за поданемъ и прозьбою вышъ мянованое особы подавающее , а за моимъ урадовымъ прнятьемъ увесь , зпочатку ажъ до конца , слово въ слово , до книгъ нынешнихъ кгородскихъ Овруцкихъ есть уписаный.

Книга Овруцкая городская, 1710—1713 года, № 5222; листъ 303.

2. Сознаніе вознаго о томъ , что онъ арестовалъ въ мѣстечкѣ Ягельницѣ крестьянъ , бѣжавшихъ изъ имѣній Іосифа Потоцкаго. 1701. Іюля 1.

Feria sexta in vigilia festi Visitationis gloriosissimæ Virginis Mariæ, anno Domini 1701.

Ad officium et acta præsentia , castr ensia , capitanealia , camene censia Podoliæ , personaliter veniens ministerialis regni generalis , providus Petrus Midziura , authenticatus juratus , unâ cum nobilibus: Ioanne Karpiński et Michaelē Kurowski , sibi firmioris et evidentioris testimonii gratiâ adhibitis , in vim suæ veræ ac fidelis relationis , palam , publice libereque recognovit : Quia ipse , ex officiosa requisitione magnifici Iosephi de Potok in Stanisławow , Zbaraż et Niemirow Polocki , Haliciensis , Sniatinensis , Leżaysiensis , Czerwonogrodensis capitanei , ad bona oppidi Jagielnica , magnifici Francisci in Brzezic et Wodzisław Lanckoroński , subcamerarii generalis palalinatus Cracoviensis , Vielunensis , Bochnicensis capitanei , colonelli sacrae regiae majestatis , atque Antonii Ruszkowski , bonorum omnium generalis oeconomi , die hesterna , proxime preterita , una cum dictis nobilibus , praesens et personaliter condescendebat , ibidemque existens , laboriosos : Iwana Pczolana , Michayła y Dmitra fratres , de bonis villae Oprysowiec; Mikite Oprysowskiego , Stefana y Iakima Zaleskich , de Łysiec stary ; Daniła cum fratre de Kniehinin , Karpa , Tomasza cum filio ,

Andrea et Stołowczyka, de oppido Czerwonograd ad suprafata bona profugos, ibidemque commanentes, unâ cum pueris, pecoribus, pecudibus totaque suppellectili domestica, apud generosum Albertum Lanckoruński, thesaurarium Podoliae, eorundemque bonorum gubernatorem, arestavit juridicumque imposuit arestum; quod arestum idem generosus gubernator suscepit; de quo praesens ejusdem meliorationis relatio, nobilibus praefatis id totum libere attestantibus et affirmantibus.

Книга городская, Каменецъ Подольская, записовая и поточная, 1701 года, № 3955, листъ 105.

Примѣчаніе. Въ той-же книгѣ, кромѣ приведеннаго документа, находятся другіе акты, относящіеся къ поимкѣ бѣглыхъ крестіянъ, записанные на листахъ: 33, 51, 52, 57 на оборотѣ, 121, 150 (два документа) 161, 170, 171, 178, 191, 248 на оборотѣ, 249, 250, 266, 305, 310 (два документа).

з. Купчая крѣпость, выданная крестяниномъ села Сидоровки, Федоромъ Падаленкомъ, войту города Стеблева, Семену Вербицкому, на прудъ, сѣнокосъ и другія угодія, лежащія въ селѣ Сидоровкѣ. 1703. Мая 20.

Roku 1703, miesiąca Maja 20 dnia.

Ia, Fedor Padałenko, żytel stebłowski, wiadomo czyniu tym moim pysmom, teper i na potomnyje czasy, komu o tom widaty potrzeba bude: Iż kupylem byłem staw w Dimny Jhnatychy Szramkowny, żytelky sydorowskoj, za summu pewnuju monety dobroj, kopiejek 15, bez ynszych słuczajow; a że teper odpuskaju sławetnomu panu Semenu Werbickomu, na tot czas wojtu bywyszomu stebłowskiemu, po perwoj joho u okopach zakładenoj praci, prez ukaz pana starosty Korsunskoho i dawnej potrybie, summy kopiejek 15, a nahorody, prez prawa nakazanoje, wziętem u neho talar i tym popołnieny ja wo wsiech utratach moich, kotryje wydałom: panu sotnyku stebłowskiemu, talarej try, atamanu horodowomu talar, kozakom trem, kotryje zosłanne byli wedłuh swiadoctwa do *Sydorowki*;

z ochoty atamanu sydorowskiemu kopu z napojem, talar mohoryczowiy, horylczanyi—tyż; za jehowyczytych (sic) wsieh moich utrat popołnieniu, panu Semenu Werbickomu owyj staw Szramowskyi, z okopy oboich storon horowyje i sinożaty i z prynałężytymy, u okopach zostajuczymi, jakoż ja, prez kuplu ot Dimny Szramkuwny, milem, tak i jemu puskaju, żeni i djetiam jeha, na wiecznyje czasy, kolko budet jemu tym stawom i z okopy, ktoroj zostajet nyzsze stawu Bakumowoho Czernickoho, jako swoim własnym pożytkowaty, zaprodaty, darowaty i wieczne, komu schoczet, w possesiju pustyty; tedy ja waruju, aby w tom jeha spokojnom stawie i okopach, sinożatiach i okopach zostajuczych, ничто не ваżyлся żadnoju miroju jakoj trudnocy, i tyż preszkody czynity, a chtoby mił iz pryjateley Szramkowych do toho stawu znachodytyś, takowy powynen ne mene i ne jeha, Symona Werbickoho, za toj staw turbowaty, tolko powynen iz toju, ktoraja mnie prodawala, prawo miet; na szczo, dla lepszoj wiry, daju sej moj jemu cerohraf, jakym mnie ot Domny Szramkowej perwyj podan, kupli mojej podany; tak też i ot sěj prodaży mojej, pry wradi horodowom stebłowskom: pry panu Iakowu Myronowy, sotnyku, Ostapu Owerku, atamanu horodowomu, Hawryłu Harasymenku, namistnyku stebłowskomu, Iaremi Chylczenku, burmistru, i pry bytnosti towarystwa: Fyłona Miłnyka, Hawryła Hołowatoho, Iarosza Kupnina, Pawła Miłnika, i inoho towarystwa, z podpisom imen i prytysnennyjem pieczatej miskich, roskazałysmo wypysat w Steblowie, roku i dnia wyszpysanoho, Nazar Skybnyj, rukoj; tojże warujem, iżby kto miet successor do toho stawu znachodytsia i jezłyby chotił do toho stawu dostojowaty, takowyj powynien panu Semenu Werbickomu, woytu na toj czas, wsie jeha utraty i nakłady i prawnyje, kotryje miejet, ni chotiwszy otpustyt' Fedoru Padałenku, miejet wydaty talarej try bytych, kryżowych, nakładnych, kotryje podał pred panem starostojem Korsunskym, tak też namestnykom za pyśmo, od peczaty panu sotnyku zołotyj, namisnyku ot peczaty taler, pysariu poł złotoho opowisnoho, atamanu i namisnyku i z osawuły szahow dwanadcat', mohoryczowych puł 4-ta złotoho, żeby jak on Fedoru, otkupujuczy wsie jeha utraty i nakłady prawnyje, popołnyt', tak aby jemu, Semenu, toj powynen popołnyt', pylno warujem: Jakow Myronowyj, sotnyk stebłewskij, Ostap Owerkow, ataman, Hawryło Harasymenko, namiesnyk, Iarema Chylczenko, burmistr; uweś urad podpysujemosia, (miesto peczaty).

Roku 1790, dnia 31 Augusta, stawajacy osobiście jegomość pan Iemelian Wierzbicki, kupczę, od Fedora Padałenka Semenowi Wierzbic-

kiemu za pewną summę stawu pewnego zbytego dobrowolnie uczynioną ; na papierze ordynaryjnym ruskim stylem napisaną, urzędem miejskim steb-
lowskim z nakazu zwierzchności zatwierdzoną, z dodanym arkuszem pa-
pieru stempowego ceny kopiejek 30-u, do akt ziemskich powiatu Bohu-
sławskiego w oblatę podał; przyjąłem pisarz ziemski powiatu bohusławskiego,
Paweł Szumański.—Karol Głowacki, surrogat.

*Книга земская Богуславскаго уѣзда, записовая и помоч-
ная, годъ, 1798, № 3534. Листъ 151.*

4. Инвентарь Кошыловской волости, заключающій въ себѣ по-
казанія о количествѣ повинностей и дани, получаемыхъ помѣщикомъ
отъ крестьянъ. 1704. Марта 20.

Feria secunda post dominicam Exaudi proxima, anno Domini 1704.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, camenecensia
Podoliae, personaliter veniens generosus Simon Spendowski, illustris et
magnifici Ioannis in Koniecpole et Jazłowiec Koniecpolski, supremi stabuli
regni praefecti, oekonomus generalis et plenipotens, obtulit officio prae-
senti et ad acticandum porrexit inventarium bonorum villarum introconten-
tarum, videlicet: Koszyłowce, Sadki, Szutormińce, Capowce et Hrehor-
rowce, dictarum, in palatinatu Podoliae consistentium, conscriptum, ma-
nibusque ab utrinque et amicorum, in ibidem specificatorum, subscriptum,
cujus series de verbo ad verbum sequitur eiusmodi: Inventarz klucza
Koszyłowskiego, spisany dnia dwudziestego miesiąca Marca, roku tysiąc
siedymset czwartego, podany wielmożnym ich mościom panom: Marcinowi
y Helenie Trembińskim, podczaszym Trembowelskim; ich mościom pa-
nom: Dominikowi y Helenie Trembińskim, łowczym Zytomirskim; ich
mościom panom: Michałowi y Izabeli Szornelom, woyskim Horodelskim,
na gruncie spisany. *Wiès Koszyłowce*: dwór, w którym izba y alkierz,
piekarnia naprzeciwko, oblepiona z piecem piekarskim, izba y alkierz niele-
pione, nowopostawione, na izbie powała, na alkierzu niemasz: ten budy-
nek nowo nakryty słomą; u piekarni są okna nowe, w drewno wprawione,
drzwi prostą robotą, na biegunach drewnianych, także y do alkierza także

drzwi prostą robotą, a w tym całym budynku y kawałka żelaza niemasz; obora nowa, z chrostu pleciona, częścią słomą narzucona, częścią nie rzucona, tylko kluczyska gołe na sochach leżą; gumno nowo oplecione chrostem; około dworu zaś płot nowy, ostrzeżony y chaszczem zwierzchu pszyrzucono; osiew: żyto—wysiano na polach Koszyłowskich kłód pięćdziesiąt, dico numero 50, miarą Iazłowiecką; pszenicy na tych polach Koszyłowskich wysiano kłód dziesięć, dico numero 10, takowąż miarą Iazłowiecką; ten osiew odsiany bydz ma toż miarą circa exemptionem bonorum. Osada wsi Koszyłowiec: Osadca Tymofey—wolny; Iwanko, zięć osadcy, robi dni dwa, wołów ma pięć, owsa kłód daie cztery, kapłuna iednego, jajec dwanaście; Łukian, drugi zięć osadcy, robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa kłód daie cztery, kur cztery, kapłuna iednego, jajec dwanaście; Dmitr robi dni dwa, wołów ma trzy, kłód owsa daie cztery, kur cztery, kapłuna iednego, jajec dwanaście; Stefan Goryk robi dni dwa, wołów ma dwa, kłód owsa daie cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Onofrey robi dni dwa, wołów ma trzy, owsa kłód daie cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Iwan Sulużyk robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa kłód cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście daie; Iwan Czyżyk robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa kłód daie cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Makzerno robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa daie kłód cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Wasil Kolbiszyn robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa daie kłód cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Kuneczka robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa kłód daie cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Tanasiy robi dni dwa, wołów ma dwa, kłód owsa daie cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Kowal robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa daie kłód cztery, kapłona iednego; jajec dwanaście; Demian Maciuch z Fedorem bratem robią dni dwa, wołów mają dwa, owsa kłód daia cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Anani robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa daie kłód cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Stefan Hrabik robi dzień ieden, woła ma iednego, owsa daie kłode iedne, kur dwie, kapłona iednego, jajec sześć; Daniło Blaszcyszyn robi dzień ieden, woła ma iednego, owsa daie kłode iedne, kur dwie, kapłona iednego, jajec sześć; Iureczka robi dzień, konia ma iednego, owsa daie kłode iedne, kur dwie, kapłona iednego, jajec sześć; Biłeyki robi dzień ieden, konia ma iednego, owsa daie kłode iedną, kur dwie, kapłona iednego, jajec sześć; Iwan Hle-

wik robi dzień ieden, konia ma iednego, owsa daie kłodę iedne, kur dwie, kapłona iednego, jajec sześć; Ostap robi dzień ieden, konia ma iednego, owsa daie kłodę iedne, kur dwie, kapłona iednego, jajec sześć. Piesi bez pola: Stefan Stus robi dzień ieden, daie kure iedne, kapłona iednego, jajec sześć; Iwaś Pechel robi dzień ieden, kure daie iedne, kapłona iednego, jajec sześć; Fedor Bernicz, robi dzień ieden, kure iedne, kapłona iednego, jajec sześć; Iwan Bernicz, robi dzień ieden, kapłona iednego, jajec sześć; Ołeksza Szynkarz robi dzień ieden, kure daie iedne, kapłona iednego, jajec sześć; Iwaś Stupka robi dzień ieden, kure daie iedne, kapłona iednego, jajec sześć; Petro robi dzień ieden, kure daie iedne, kapłona iednego, jajec sześć; Hrehor Krzywy robi dzień ieden, kure iedne, kapłona iednego, jajec sześć; Ilko Zieliński, robi dzień ieden, kure iedne, kapłona iednego, jajec sześć; Fedko robi dzień ieden, kure iedne, kapłona iednego, jajec sześć; Hrynko robi dzień ieden, kure daie iedne, kapłona iednego, jajec sześć. — Inwentarz wsi, Sadki nazwaney, spisany dnia dwudziestego miesiąca Marca, roku tysiąc siedmset czwartego y na gruncie podany tymże ich mościom. Naprzod dworu niemasz ani żadny rzeczy, do dworu należącey, ani obory, ani gumna, ani karczmy, tylko iedna osada. Osada wsi, Sadki nazwaney, y ich powinności: Osadca Łazar robi dni dwa, wołów ma cztery, owsa daie kłod cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Hryćko robi dni dwa, woła ma iednego, owsa daie kłod dwie, kur dwie, kapłona iednego, jajec dwanaście; Ihnat Hurmus robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa daie kłod cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Stephura robi dni dwa, wołów dwa, owsa kłod cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Iwaniec robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa daie kłod cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Fedko Boyko robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa daie kłod cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Andrus Ostrowerchy robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa daie kłod cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Hryhor Makarko, robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa daie kłod cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Wasyl Mały robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa daie kłod cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Petryk robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa daie kłod cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Fedor Hyn robi dni dwa, wołów ma cztery, owsa daie kłod cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Hryć Tulis robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa daie kłod cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Iwan Pyrcz ro-

bi dni dwa, wołów ma dwa, owsa daie kłód cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Iwan Sarachman robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa daie kłód cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Petro Zwarycz robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa daie kłód cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Matfiy Złotnicki robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa daie kłód cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Semko Korobka robi dni dwa, wołów ma cztery, owsa daie kłód cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście. Semion, popow zięć, robi dni dwa, wołów ma cztery, owsa daie kłód cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Fedor Bezpiatki robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa daie kłód cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Petro Remez robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa daie kłód cztery, kur cztery; Hryćko Pyrcz robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa daie kłód cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Michaylik robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa daie kłód cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Fedor Sasin robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa daie kłód cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Petro Horbaty robi dni dwa, woła ma iednego, owsa daie kłód dwie, kur dwie, kapłona iednego, jajec sześć; Ułasyi robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa daie kłód cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Petro Sowiak robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa daie kłód cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Dmitro Szuryn robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa daie kłód cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Iwaś Tkacz robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa daie kłód cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Wołoszyn Iwan robi dni dwa, wołów ma cztery, owsa daie kłód cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Wasyl Obrzezany robi dzień ieden, konia ma iednego, owsa daie kłód dwie, kur dwie, kapłona iednego, jajec sześć; Woytowicz Iwan robi dzień ieden, konia ma iednego, owsa daie kłód dwie, kur dwie, kapłona iednego, jajec sześć; Wandzura robi dzień ieden, konia ma iednego, owsa daie kłód dwie, kur dwie, kapłona iednego, jajec sześć; Hauryło robi dzień ieden, konia iednego, owsa kłód dwie, kur dwie, kapłona iednego, jajec sześć; Wasyl Lechnik robi dzień ieden, konia ma iednego, owsa daie kłód dwie, kur dwie, kapłona iednego, jajec sześć. Petrasz robi dni dwa, wołów ma cztery, owsa daie kłód dwie, kur dwie, kapłona iednego, jajec dwanaście; Piesi bez pola: Hryn robi dzień ieden, kur dwie, kapłona iednego, jajec sześć; Philip dzień ieden robi, kur daie dwie, kapłona iednego, jajec sześć;

Matwyi Gariak robi dzień ieden, kur daie dwie, kapłona iednego, jajec sześć; Iwan Czorny robi dzień ieden, kur dwie, kapłona iednego, jajec sześć; Wasyl Serdiuk robi dzień ieden, kur daie dwie, kapłona iednego, jajec sześć; Danyło robi dzień ieden, kur daie dwie, kapłona iednego, jajec sześć; Ilko Balbas robi dzień ieden, kur dwie, kapłona iednego, jajec sześć; Maxim robi dzień ieden, kur daie dwie, kapłona iednego, jajec sześć; Semion robi dzień ieden, kur daie dwie, kapłona iednego, jajec sześć; Senko robi dzień ieden, kur daie dwoie, kapłona iednego, jajec sześć; Stefan robi dzień ieden, kur daie dwoie, kapłona iednego, jajec sześć; Iwan Wodenko robi dzień ieden, kur daie dwoie, kapłona iednego, jajec sześć; Staś Tkacz robi dzień ieden, kur daie dwoie, kapłona iednego, jajec sześć. — Inwentarz wsi Szoturminiec, spisany tegoż dnia dwudziestego miesiąca marca, roku Panskiego tysiąc siedmset czwartego y na gruncie tymże ich mościom podany. Naprzod w tey wsi niemasz dworu, gumna, ani obo-ry, ani żadney rzeczy, tylko iedna osada. Osada wsi Szoturminiec: Tymko Dochwat, osadca, robi dzień ieden, woła ma iednego, kur daie dwie, kapłona iednego, jajec sześć. Iwaszko robi dzień ieden, wołów ma dwa, kur daie dwie, kapłona iednego, jajec sześć. Stefan, syn Iwaszka, robi dni dwa, wołów ma dwa, daie kłód owsa cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Roman robi dzień ieden, wołów ma dwa, daie kur dwoie, kapłona iednego, jajec sześć; Kurysz Stary robi dni dwa, wołów ma cztery, owsa daie kłód cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście daie; Iwan Kupysz robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa daie kłód cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Mikita robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa kłód daie cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Iacko robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa daie kłód cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Hryop robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa daie kłód cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Demian robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa daie kłód cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście. Ostafi robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa daie kłód cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Łeś Ataman robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa kłód daie cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście; Ilar, mielnikow brat, robi dni dwa, wołów ma dwa, owsa daie kłód cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście. Piesi bez pola: Łeś robi dzień ieden, kure daie iedne, kapłona iednego, jajec sześć. Iwan robi dzień ieden, kure iedne, kapłona iednego, jajec sześć daie. Onofryi robi dzień, kure iedne, kapłona iednego, jajec sześć

daie. Iwan Tkacz robi dzień ieden, wołów ma dwa, owsa daie kłód cztery, kur cztery, kapłona iednego, jajec dwanaście. — Inwentarz wsi Czapowiec: tam niemasz co inwentować, bo tylko sama pustynia, alias unoczysze, trzeba de nowo osadzać, do ktorego osadzania uroczyśka iest naznaczony osadca, imieniem Ostafi ze wsi Czapowiec. — Inwentarz wsi Hrehorowiec takowyż, niemasz co inwentować, sama pustynia, alias uroczyśze, trzeba de nowo osadzać. Powinność poddanych wsi pomienionych: Koszyłowiec, Sadków, Szoturminiec, Czapowiec y Hryhorowiec takowa od roku do roku: pociężni powinni robić po dni dwa, piesi po dniu iednemu, pociężni owsa powinni dawać osypu po kłód cztery, po kur cztery, po kapłonowi iednemu, po jajec dwanaście; piesi zaś, alias sprzeżayni, powinni dawać po kłodzie owsa, kur dwie, kapłona iednego, jajec sześć. Ci zaś piesi, którzy żadnego sprzeżaiu nie mają, powinni dawać po kurze iedney, po kapłunowi iednemu y po jajec sześć; któryby zas poddany miał pasiekę — dziesiąty pień, kto owce — dwudziestą owce, kto swinie — dwudziestą świnie dworowi powinien oddawać; od bydłęcia zaś rogatego każdego — rogowszczyzny powinien dać złoty ieden; na rok podwody odbywać mają za panszczyznę — dokąd im każą, bez panszczyzny zaś powinni odbywać zaorki na wiosne, oborki na iesień, zażynki, obżynki, zakoski, obkoski, kapustę sadzić y polewać, konopie y len moczyć, pokopie pociężni, po pul kopy piesi zetrzeć y zmiadlić; także motki praść mają: pociężni — po motków trzy, piesi — po motku iednemu z przedziwa pańskiego. W tychże pomienionych maietnościach zayduia się młyny: w Koszyłowcach ieden o kamieniu iednym, stempy y folus; w Sadkach młynów dwa, każdy o kamieniu iednym y stempy y folusze; w Szoturminicach młyn ieden o kamieniu iednym, stemp y folusza; niemasz w Czapowcach y Hrehorowcach, iako niczego niemasz tak y młynów; powinność tych mielników: na rok każdy od swego młyna karmić wieprzów dwa z trzeciej miarki, ktora iemu należy, a dworowi dwie wymiaru, z siekierą do dworu chodzić mają na potrzebę dworską, dziesięcina pszczelna, swinna y owcza, także rogowszczyzna od każdego bydłęcia, tak iako od poddanych innych należeć powinna, szarwarki do młynów y grobel ile potrzeba będzie, odbywać powinni poddani wsiów pomienionych, także strożą dzienną y nocną z każdej wsi do dworów; pobereżnicy, których ich mość panowie possessorowie podać mają, należeć będą do leśniczego, podanego od jaśnie wielmożnego iego mości pana koniuszego koronnego dla konserwacyey lasów. Który to inwentarz, na gruncie spisany y ich mościom panom possessorom podany, rękami własnymi podpisujemy, reservando sobie

clausulam post elapsum triennium, in quantum by dobr tych non subsequeretur exemptio tegoż inwentarza, wedlug starego, anni millesimi sexcentesimali septuagesimi primi spisanego, meliorationis, przez jego mość pana koniuszego koronnego. Działo się w Koszyłowcach, dnia y roku wyżey specyfikowanego, miesiąca marca dwudziestego, roku tysiąc siedmset czwartego Marcin Trembiński, Michał Szornel, wojski Horodelski, Dominik Trembiński, Sewerin z Kierzkowa Korwin Kochanowski, miecznik Rad, jako przyjaciel proszony. Szymon Spendowski (manu propria). Post cujus taliter inwentarii introcontenti ingrossationem, idem generosus offerens originale ejusdem ad se recepit et de recepto, sibique restituto, officium praesens quietavit.

Книга Каменецъ Подольская, городская, записовая и поточная, 1704 года, № 3958, листъ 279 на оборотъ.

5. Инвентарь части села Милостова, съ показаніемъ количества крестьянскихъ повинностей. 1704. Ноября 12.

Roku tysiąc siedmset trzynastego, miesiąca Maia czwartego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości Łuckim, przedemną, Piotrem Skuratowskim, namiesnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego y xiegami ninieyszemi, grodzkiemi, łuckiemi personaliter comparens urodzony jego mość pan Wawrzyniec Wigura, dla zapisania do xiąg ninieyszich, grodzkich, łuckich, ten inwentarz części pewney wsi *Milostowa*, z podpisem ręki zeszlego nieboszczyka jego mości pana Zabokrzyckiego, łowczego bractawskiego, ad acta stanowszy, per oblatam podał, o czym ten inwentarz, niżej wpisany, szerzey a dostateczniej w sobie obmawia, prosząc mnie, urzędu, o przyęcie onego y do akt wpisanie, którego ja, urząd, annuendo affectationi, ad acticandum przymując, czytałem y tak się w sobie pisany ma: Inwentarz poddanych, podlug kontraktu jey mości paniey Pegowskiej puszczonech, y innych należytości: Kaluch, Lewczyk, Dorosz z synem, Klymicha, Misko Myteleniec, Iwan Nahorny; tych poddanych powinność: trzy dni robić na tydzień; w Pilipówkę y wielki post—co piątek tłuka do przedzenia; przedziwo pańskie trzyć bez pańszczyzny; do tego puszcza się jey mości włok zasianych trzy, które, przy expiraciey, odorane y odsiane mi bydź powinny; a nadto, dla affektu jey mości, moiey

mością paniey, w każdą rękę puszcza się włoka jedna z ogrodami, do niey należącemi, y sianożęci na kosarzów trzydzieści; struża od świętego Marcina do świętego Jurja ruskiego na noc koleyno; własach wrąb wolny na swoją własną y na opał potrzebę y mliwo we młynie wolne na dworski obchod pozwala się, wszelkieinne excypuiąc nadto powinności; że zaś do młynów y grobli poprawa zawsze potrzebna, ostrzegam sobie gwałt grobelny y szarwarki podług potrzeby; do tego, gdzie by o całość fortuny chodziło z inszemi, do obrony oney wymawiam sobie przez tychże poddanych pomoc; że zaś tych dwóch poddanych: Misko Myteleniec y Iwan Nahorny, wołów ieszcze teraz nie mają, nim się im woły dadzą, nagradzając, płużnego puszczam Demiana Myteleńca, a Miško do moiey tym czasem należec będzie robocizny, aż do dania mu wołów; wolne na kotłach moich, zwłaszcza pod niebytność moią, warów dziesięci piwa pozwalam, na co, dla lepszey wagi y wiary, ręką moią podpisuję się. Dat w Płoskiey, dnia dwunastego Novembris, anno millesimo septingentesimo quarto. U tego inwentarza, per oblatam podanego, podpis ręki w te słowa: Hrehory Benedykt Żabokrycki, łowczy braclawski, manu propria. A po podpisie przypis w te słowa: To też sobie ostrzegam, aby żadnemu nie dopuszczać zbywać wołów ani koni, z których-by zbycia miała bydź w pańszczyźnie szkoda. Któryże to inwentarz, per oblatam podany, za podaniem y prozbą wysz mianowanego jego mości podawaiącego, a za moim urzędowym przyęciem, wszystko, s początku aż do końca, de verbo ad verbum, tak jako się w sobie pisany ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich iest ingrossowany.

Книга городская, Луцкая, записовая, 1713 года, № 2249, листъ 499.

---

6. Счетъ издержекъ, понесенныхъ дворяниномъ Θεодоромъ Павшею на постройку желѣзноплавильнаго завода, который онъ предоставляет въ арендное владѣніе вольнымъ мастерамъ. При исчисленіи издержекъ сосчитана панщина и означено какъ количество оной, такъ и ея стоимость. 1705. Марта 20.

Року тысяча семь сотъ пятого, мѣсяца Марца двадцатого дня.

На уrade кгородскомъ, въ месте его королевской милости Овручомъ, передомною, Михалемъ Сынѣгаевскимъ, намесникомъ подвоеводства, ре-

евтомъ кгородскимъ епералу воеводства Кіевского и книгами нинешними
 городскими кіевскими, comparens personaliter urodzony jegomość pan The-
 odor Pawsza, podstoli owrucki, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich,
 kijowskich original regestru niżej inserowanego per oblatam podał i prosił,
 aby przyjęty i do xiąg wpisany był. Który to regestr, ja, urząd, do xiąg przyj-
 mując, czytałem, i tak się w sobie ma: Regestr pańszczyzny medweżańskiej,
 hładkowskiej i dorohińskiej, która na *Rudni Medwezanskiej, Starym Zaj-
 miszczu*, de novo poczęła się robić, w roku tysiąc siedemsetnym czwartym,
 dnia dwudziestego pierwszego (Aprilis). Naprzód robiło Medweżańskich chło-
 pów dwadzieścia dwa cały tydzień, od niedzieli do niedzieli, którzy drzewo
 spuszczały i ciesały na chałupę, y sieni, y komorę, także y na kuźnię, rachując
 każdy dzień na chłopą po groszy polskich sześć—summa złotych polskich
 dwadzieścia sześć y groszy dwanaście. Dnia dwunastego Maja robiło chłopów
 dwadzieścia dwa Medweżańskich cały tydzień, od niedzieli do niedzieli, którzy
 groblę z końca w koniec wycinali, która była zarosła drzewem i korzenie
 kopali w grobli aż do gruntu; rachując dzień na chłopą po groszy sześciu
 polskich, summa złotych polskich 26 i groszy 12. Miesiąca Czerwca dnia
 wtórego robiło chłopów Medweżańskich 22 cały tydzień od niedzieli do nie-
 dzieli, którzy budowali chałupę, sieni i kuźnię, także drań na chałupę bili
 i drzewo wozili na te pomienione budynki, summa złotych polskich 26 i
 groszy 12. Tegoż miesiąca Czerwca dnia trzydziestego, robiło chłopów
 Medweżańskich 22, cały tydzień od niedzieli do niedzieli, którzy pale na
 skrzynie i osnowy ciesały i wozili, także i brusy na skrzynie i na osnowy
 spuszczały i ciesały, które wozili na tymże tygodniu, wały także wszystkie
 porobili; summa złotych polskich 26 i groszy 12. Miesiąca Lipca dnia dwu-
 dziesiątego pierwszego robiło chłopów Hładkowskich i Dorohyńskich 23,
 którzy pale bili na skrzynię i groblę chłudem (sic) mościli, cały tydzień od
 niedzieli do niedzieli, rachując na chłopą po groszy dwanaście; summa zło-
 tych polskich 55, groszy 6. W tymże miesiącu Lipcu i dniu robiło chłopów
 Medweżańskich z temiż Hładkowcami i Dorohyńcami 23, którzy groblą
 wszyscy, z końca w koniec, chłudem mościli, cały tydzień, od niedzieli do
 niedzieli; summa złotych polskich 27 i groszy 18. Tegoż miesiąca Lipca
 dnia dwudziestego ósmego zawiedzioną pańszczyzną robiło Medweżańskich
 chłopów 22 około moszczenia grobli i zajmowania przerw, cały tydzień,
 od niedzieli do niedzieli, rachując dzień na chłopą po groszy sześć; summa
 złotych polskich 26 i groszy 12. Miesiąca Sierpnia dnia dwudziestego pią-
 tego robiło chłopów Medweżańskich 6, którzy rąbali drzewo i brucie na

młyn, które i wywiezli, także i pale pod młyn ciesali, cały tydzień, rachując dzień na chłopą po groszy sześć; summa złotych polskich 7 i groszy 6. Miesiąca Września dnia dwudziestego wtórego robiło chłopów Medweżańskich 12, którzy młyn budowali, wały z boru wozili i zawłaczali na strzemiona, także pale bili na horszlami (?) cały tydzień, od niedzieli do niedzieli, rachując dzień na chłopą po groszy 6, — summa złotych polskich 14 i groszy 12. Miesiąca Października dnia szóstego robiło chłopów Medweżańskich 23 cały tydzień, od niedzieli do niedzieli, którzy groblą i przerwy ziemią sypali, rachując na chłopą po groszy sześć, — summa złotych polskich 27 i groszy 18. W tymże Październiku dnia dwudziestego siódmego robiło chłopów Medweżańskich 23 cały tydzień, od niedzieli do niedzieli, którzy odmiały na przerwach sypali i słomy ze wsi wozili, rachując dzień na chłopą po groszy sześć, — summa złotych polskich 27 i groszy 18. W tymże miesiącu Październiku dnia dwudziestego siódmego robiło chłopów 16, którzy odmiały sypali ziemią i groblę bez cały tydzień, od niedzieli do niedzieli, z Hładkiewicz i Derohynia, rachując dzień na chłopą po groszy dwunastu, — summa złotych polskich 30 i groszy 12. Miesiąca Listopada dnia siedemnastego robiło chłopów Medweżańskich 23, cały tydzień, od niedzieli do niedzieli, którzy groblą sypali ziemią, rachując dzień na chłopą po groszy sześć, — summa złotych polskich 27 i groszy 18. Ktorej wszystkiej robocizny, poczynającej się od dnia dwudziestego pierwszego Aprilis, a kończającej się do dnia dwudziestego czwartego Novembris, w tymże roku, ut supra, — summa efficit generalis złotych polskich 349 i groszy 18. Po zarobieniu zaś Rudni Medweżańskiej, miesiąca Grudnia dnia pierwszego, robiło chłopów Medweżańskich 23, cały tydzień, od niedzieli do niedzieli, którzy drań drali na kuźnię i pobijali, także i na młyn i na pomost deszczki bili, rachując dzień po groszy sześć, — summa złotych 27 i groszy 18. Miesiąca Grudnia dnia dwudziestego wtórego robiło chłopów Medweżańskich 23, cały tydzień, od niedzieli do niedzieli, którzy kuźnię pobijali i młyn, odmiął roboczy odsypywali, rachując dzień na chłopą po groszy sześciu szelągami, — summa złotych polskich 27 i groszy 18. Tegoż miesiąca Grudnia dnia dwudziestego szóstego robiło chłopów 23 cały tydzień, kiedy groblą zerwało, na którą ziemię piasek wozili, rachując dzień na chłopą po groszy sześciu, — summa złotych 27 i groszy 18. Podwoda Medweżańska chodziła po kamienie do Iezioran, która kosztuje złotych 12. Po zarobieniu Rudni efficit summa złotych polskich 94 i groszy 18. Regestr naczynia żelaznego, od Stefana Goleni Jurczenia, rudnika, kupionego za złotych polskich 500,

które naczynie na Rudni Medweżańskiej takowe są: Kowadło wielkie jedno, młot wielki jeden, kleszczów wielkich, łupnych 3, to jest: trocengi, i celowe, i łupne kleszcze. Item kleszczów siedmioro, to jest: troje drumczych, a dwoje tręcane, dwoje półszynkowe; srotyznów trzy: jeden łupny, a dwa tych, ktoremi żelazo rombają, form dwie, kran jeden, młotek jednoreczny jeden, szparóg jeden, łopatką dymarską żelazną jedną, zankizel jeden, szachtów dwa, rożen, do pieca należący, jeden, hak do pieca jeden, do robót haków cztery, sprysak do wygrzebania węgla jeden, w piecach obydwuch całek dwa żelaznych, obręczy żelaznych na wałach trzech—sześć, a na pniu pod kowadłem wielki obręcz jeden, czopów sześć, wrzeciono, co młot na nim chodzi, jedno, bukszów dwa; naczynie do robienia rudy: napszód rożen jeden, blat do rozbijania rudy jeden, koszów dwa, graca jedna, słutarka większa jedna, słutarka mniejsza jedna, miechów dymarskich dwa, za które złotych polskich 80; miechów pieckowych, mniejszych dwa, za które valoris złotych 60. Temuż wyszmianowanemu rudnikowi dało się pieniędzy gotowych złotych polskich sto, a zaś zbożem wydało się i inną leguminą różną złotych polskich sto. Do młyna zaś, na tejże rudni pobudowanego, należytości takowe są: naprzód kamieni dwa, valoris złotych 20, kół dwie: jedne nadworne, a drugie paleczne, obiedwie kosztujące złotych 14. Za osadzenie kamieni, i wałów zaciągnięcie i kół osadzenie, szesterni robienie i innych należytości, do tego młyna należących, sporządzenie mielnikowi dano złotych 15; do tegoż młyna należytości takowe są: obręczy żelaznych dwa, czopów dwa, wrzeciono jedno, półpryca jedna, króbeczka stalowa jedna, co w niej wrzeciono chodzi, co wszystko czyni złotych 20. Czego wszystkiego expens efficit summa generalis 1350 i groszy 24. У того ориналу реестру подипись руки тыми словы: За uproszeniem od Stefana i Jakuba, syna jego, Goleniów, rudników Medweżańskich, dla lepszej wiary, przy krzyżykach ich, pisać nie umiejących, на miejscu подписує się Stefan Baranowski, manu propria. Который же то ориывалъ реестру, кошовъ, суммы и работизны подданныхъ, чрезъ его милости пана Теодора Павшу, подстолего овруцкого, на помененую рудню Медвежанскую, збудуваніе ее, ложонныхъ, описаныи, за поданіємъ вышеменованого его милости подавающого, а за моимъ, урядовымъ, припнтьемъ, до книгъ нынешнихъ есть вписанныи.

Книга городская Кіевская, записовая и поточная, годъ 1705—1706; № 25. Листъ 10.

7. Купчая крѣпость на прудъ въ мѣстечкѣ Калноболотѣ, выданная Василемъ Андриенкомъ, мѣщанину Степану Гризлу. 1706. Августа 26.

Условія, на которыхъ вдова Ульяна Грызлиха дозволяетъ строить мельницу Федору Стефановичу у своего пруда и на своей землѣ 1722. Апрѣля 8.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt siódmego, miesiąca Oktobris dwudziestego dziewiątego dnia.

W roki sądowe, ziemskie powiatu Ekaterynopolskiego, od dnia pierwszego roku i miesiąca, wyż na akcie wyrażonych, w Ekaterynopolu sądzić się zaczęte, przed nami: Stanisławem Hoszowskim, łowczym łukowskim, sędzią, Adamem Dorożynskim, Dominikiem Szteynem, podsędkami ziemskimi powiatu Ekaterynopolskiego, oraz xiegami ziemskimi tegoż powiatu stawiający osobiście urodzony Alexander Wolski te dwie tranzakcie, na iednym arkuszu, iedną przez Wasyla Andrjenka Jsawenkowa syna szlachetnemu Stefanowi Hryzle na stawek na rzeczce *Kalnoblótce*, pod miastem, naprzeciw baszty miejskiej leżący, przed urzędem miejskim Kalnoblotskim zeznaną; drugie—między Teodorem Stefanowiczem, arędarzem Kalnoblotskim, a Ulaną Hryzliczą przed tymże urzędem Kalnoblotskim, na postawienie młyna przy tym wyż wspomnionym stawku, zrobioną, na papierze prostym przy świadkach osób magistratowych i pieczęciach zatyłkowych sporządzone, ruskim pismem napisane, z przyszytym arkuszem papieru stęplowanego ceny kopijek dwadzieścia, do akt ziemskich powiatu Ekaterynopolskiego w oblate podał, w tej istocie:—Року тысяча сѣмсотъ шестого, мисяця Августа двадцять шестого дня, предомною, атаманомъ Калноболотскимъ, Федоромъ Волошиномъ, и при мѣѣ будучаго войта Калноболотскаго. Данила Варченка и при особахъ зацнихъ и вири годныхъ: при Григорію Стадниченку и Сидору Мелченку и при Климу старому, челоѣку Чиричинскому, пришедши предъ урадъ нашъ Василь Андриенко, Исайенковъ синъ, освѣдчалъ намъ продажъ свою: Ижъ, пане ураде! продалъ я ставъ свой дѣдизний и стчизний безъ вшелякого примушенія анѣ тежъ з направи ніякои, але з доброи воли своєї; а продалъ его за суму певную, талярей десять сполне монеты доброи, личбы литовской славетному мещанину, пану Стефану Гризлу; а оный ставъ, стоячій на Калноболотці, под мистомъ, противъ башты мѣскои; и продалъ его вичними часи, пжъ неповиненъ пана Стефана Гризла нѣхто турбовати, анѣ жаднихъ трудности завдавати

зъ покровнихъ моихъ, близнихъ и далекихъ мене; а хтобы могли обизва-
тися до оного ставу з приятелей моихъ, близнихъ и далекихъ, и турбо-
вати Стефана Гризла, то повиненъ я, Василь Андриенко, самъ отбувати
и своею копою закладаты предъ жаднимъ правомъ; але волно ему, пану
Стефану, якъ хотѣти пожитковати, или продати, или даровати, якъ хотя
на свой пожитокъ оборочати, на що, для лѣпшой вѣри и годности, запи-
суюмъ при ураду вишеписанномъ и при людяхъ вѣри годнихъ, вишепи-
санныхъ, и за притисненіемъ печати городской, и з подписомъ руки пи-
сарской. U tej pierwszej tranzakcii, w oblate wniesionej, podpisu rąk w te
słowa:—Которія честніе отцеве, на то свѣдоміе: Чаричанскій и Лаевскій
отець Григорій, подъ тотъ часъ прїіздили до Калноболотъ и свидоми сеп
купчои. Дорофей, на тотъ часъ наказній писаръ, руку подписалъ (М. П.).
Druga zaś w te słowa: Року тысяча сѣмсотъ двадцать другого, мѣсяца
Апрѣля осмого дня, предомною, Климентиемъ, атаманомъ Калноболот-
скимъ, и при мни будучихъ людяхъ честнихъ и вѣри годнихъ немало,
якото: Лавринъ Духъ, Семенъ Тахипчъ, Тимко Швець и Василь Гадахъ,
сталася такая речъ, пжъ, ставши предъ насъ Федоръ Стефановичъ, арен-
даръ Калноблотскій, и Уланпа Гризлиха, презентовали намъ свою мову
тими слови: пане ураде! пжъ я, Федоръ, вище именованій, чивю вѣдомо
симъ моимъ писаниемъ и въ потомніе часи, кому о томъ вѣдати будетъ
потреба, же становлю млинъ на греблѣ подъ мѣстомъ, противъ башти, зъ
ей порадою, на ей грунті, подъ такою кондицією: своимъ коштомъ,
пречъ, якъ належить; а оной Уланъ Гризлиси позволяю въ томъ млинѣ безъ
мѣрки молоти, поки до себе отбере; а ежели Богъ ей запоможе, въ рокъ
или два, аби мой интересъ, що я на той млинъ вложу, отдала, на що,
для лѣпшой вѣри и памяти, даю зписъ Уланъ Гризлиси за подписомъ рукъ
и за притисненіемъ печати. Дѣялось въ дому отца Антона Стефановича и
при особахъ вище именованныхъ, року и дня више положенного. Ktore
dwie tranzakcie, w oblate wniesione, słowo w słowo do xiąg nyniejszych
są zapisane.

*Книга земская, записовая. Екатеринопольскаго уѣзда,
годъ 1797, № 3524. Листъ 83.*

8. Сознаніе вознаго о томъ, что онъ арестоватъ въ селѣ Куш-
ковцахъ крестьянъ, бѣжавшихъ изъ имѣнія дворянъ Любенецкихъ, и

вмѣстѣ съ тѣмъ вручилъ владѣльцамъ Кушковецъ, дворянамъ Глуховскимъ, позовъ, требующій ихъ къ суду за передержку этихъ крестьянъ. 1708. Февраля 11.

Roku tysiąc siedmset osmego, miesiąca Februarii jedynastego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, krzemienieckimi y przedemną, Bazylim Bieniaszewskim, namiesnikiem burgrabstwa Krzemienieckiego, stanowszy oczewiście wozny generał wojewodztwa Wołyńskiego y innych, opatrzny Theodor Hałas, w moc prawdziwey y skuteczney relacyey swojej, jawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał dla zapisania do xiąg nynieyszych, grodzkich, krzemienieckich: iż on, roku nynieyszego, tysiąc siedmset osmego, miesiąca Februarii pierwszego dnia, mając przy sobie stronę szlachtę, urodzonych ich mościów panów: Bogusława Weryhe y Michała Gurskiego, majoris gratia testimonii sibi adhibitos, ad juridicam requisitionem urodzonych ich mościów panów: Antoniego y Barbary Kuberskiego Lubienieckich, małżonków, dóbr wsi Tynnego, w powiecie Łuckiem, w wojewodztwie Wołyńskim leżącey, vigore suorum jurium possessorów, był we wsi Kuskowcach, w powiecie tutejszym Krzemienieckim leżącey, gdzie będąc z pomienioną stroną szlachtą, sobie przytomną, wprzód we dworze tamejszym u urodzonych ich mościów panów: Kazimierza y Anny Szpotuwny Głuchowskich, cześników Wieluńskich, małżonków, o wydanie poddanych dziedzicznych, ze wsi Tynnego, possessyey requirenta, już powtornie do wsi Kuskowiec z żonami, dziećmi, bydłem, końmi, wołami et cum tota supellectili domestica zbiegłych, jako to: Waska Hryceniaty z synami czterma: Łukaszem żonatym, Ihnatem dorosłym y dwoma chłopcami, także zięciem Demianem Huliczukiem, córek trzy wołów dwa y koniey trzy mającym, Iacka Hryceniaty z synem y dwiema córkami, Iłasa Nawidezuka, synów dwoch mającego; praesentem jey mość panią cześnikową zastawszy; officiose requirował, których-że jey mość pani cześnikowa wydać denegavit, przeto pomieniony wozny z stroną szlachtą, sobie przytomną, tychże poddanych wysz wyrażonych, każdego z nich seorsive, z żonami, dziećmi, bydłem y wszelką chudobą ich, w tysiącu grzywien do rozprawy prawney aresztował y prawnie przyporęczył; który areszt pomieniona jey mość benevole przyiowski, wyszmianowanych poddanych z wszelką chudobą onych z jego mością panem cześnikiem, małżonkiem, do rozprawy prawney dotrzymać y przed sąd stawić deklarowała; w czym on, wozny, szlachtą, sobie przytomną, oświadczywszy się, eo instante pozew

grodzki krzemieniecki tamże na stole, we dworze, w izbie ich mościów panów Głuchowskich, cześników Wieluńskich, małżonków, położył y o położeniu onego samyżę jey mości paniey cześnikowey, czeladzi dworney y na wsi poddanym prawnie opowiedział y do wiadomości przywiódł: iż pi-sany ten pozew na instancją instygatora sądowego y jego delatorów, urodzonych ich mościów panów: Antoniego y Barbary Kubierskiego Lubie-nieckich, małżonków, aktorów, po urodzonych ich mościów panów: Ka-zimierza y Annę Szpotownę Głuchowskich, cześników Wieluńskich, mał-żonków, dóbr wsi Kuskowiec possessorów, pozwanych, w sprawie y ak-cyey do wydania poddanych, ze wsi Tynnego, possessyey aktorów dziedi-cznych, powtornie już do wsi Kuskowiec w roku blisko przyszłym, tysiąc siedmset siódmym, miesięcy różnych zbiegłych: Waska Hryceniaty, z sy-nami czterema: Łukaszem żonatym, Ihnatem dorosłym y dwiema chłopcami, z żonami, dziećmi, z końmi, wołami, bydłem, zięciem Dymianem Huliczu-kiem, córek trzy, wołów dwa, koni trzy mającego, Iaska Nawideczuka z żoną i z synami dwiema, et cum tota supellectili onych domestica, jako też y zasiwkami onych ozimemi; a w niewydaniu onych, do zaplacenja za nich, seorsive za każdego, po tysiącu grzywien polskich z winami prawnemi y nagrodzenia szkod, złąd pochodzących, (jako o tym oryginalny pozew, do krorego się y niniejsza rellatia in toto referować ma, latius sonabit in ter-mino termini), intentowaney; za którym to pozwem mianowany wozny stro-nom obom, powodowey y pozwaney, przed sądem grodzkim krzemieniec-kim, na roczkach grodzkich krzemienieckich, w roku niniejszym, tysiąc siedmsetnym osmym, miesiąca Marca dnia dwudziestego drugiego do sądze-nia przypadających, y sądzących, y sędzić się mających, vel, his deficienti-bus, in aliis subsequentibus, rok y termin zawity złożył y naznaczył y o tym tę swoją przedemną, urzędem, prawdziwą uczynił y zeznał relacją, pro-sząc eam actis praesentibus connotari; co y otrzymał. Imieniem woznego, jako pisać nie umiejącego, podpisuje się Stanisław Leszczyński, generał.

Книга гродская Кременецкая, записовая и поточная, 1708—1709 года, № 1617. Листъ 61.

Примѣчаніе Въ той же книгѣ помѣщены другіе акты, относя-щіеся къ помѣлкѣ бѣглыхъ крестьянъ, на листахъ: 105 на об., 434, 437, 445 на об., 547, 552, 909, 910, 981 на об., 1028 на оборотѣ, 1230 на оборотѣ, 1280 на оборотѣ.

9. Купчая крѣпость, выданная корсунскимъ обывателемъ, Яковомъ Шустаченкомъ, Павлу Беркуту на участокъ земли, находящійся въ селѣ Сотникахъ. 1709. Марта 25.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Februarii pierwszego dnia.

Przed aktami niniejszemi, ziemskimi, bohusławskimi, i przedemną, pisarzem ziemskim powiatu Bohusławskiego, Pawłem Szumańskim, stawiający osobiście utściwy Olexa Berkut, tę kupczę, od Iakowa Szustaczenka Pawłowi Berkucie, antecessorowi stawiającego, na gront w *Sotnikach*, z przyległościami, z wyrażeniem ograniczenia, ruskim dyalektem pisaną, podpisem rąk i pieczęciami dwoma zatwierdzoną, na papierze prostym spisana, z dodanym arkuszem papieru stęplowanego, ceny kopiek trzydziestu, do akt ziemskich powiatu Bohusławskiego w oblatę podał, której istota następująca: Roku tysiacza simсот девіаtoho, Marta dwadcat pіаtoho dnia, pered namy: Hryhoriem Sz wajkoju Stefanowyczem, atamanom horodowym i nakaznym полковныком Korsunskim, Danyłom Wasylenkom, burmystrom, na toj czas buduczym, Illaszom Romanyszynom ziatіu i Ostapom Sz wajczy nom, Iwanu Tatarczenku, Tymoszu Bereznenku i innych ludej mnoho, na tot czas buduczych ne mało, postanowszyś uctywy czelowik pred nas, Iakow Szustaczeko, żytel nasz korsuński, i z synom swoim Artemom, prezetowały nam, wszemu uradu korsuńskomu, toje mowiaczy: Panowe uriad! iż maiuczy my hrunt svoj własny, nikomu ni w czom ne zawodny, didizny i batkowski, leżaczy z pomiżnykom Wyszkwarkom, synożatmy, prylehłymy dubrówami do tojże synożaty, tym bokom i sym, i продаiem jeho panu Pawłu Byrkuti, za pewnuju summu liczby lytowskoj, kop za trydcat, na szczo jemu, panu Pawłu, daju sej moj zapyś wiecznymy czasy, ditem jeho i żeni, otdalaju samoho sebe ot toho hruntu, żenu moju i diti suoi, także i pokrewnyi suoi bliżnyie i dalekiie, na szczo jemu, panu Pawłu, jak własnym swoim dobrym, i żeni, i ditiam ieho władity, daty, darowaty, obernuty. Dijalo się w Korsuni, pry ludziach zacnych, wyszej opysanych, roku i dnia wyż pysanoho, w ratuszu Korsunskom, na szczo my, uriad, wydiaczy ich takowuiu dobrowolnuju kuplu i takowu prodažu, pro dalszuju pamiat welikysmo utwerdyty peczatiu ratusznoju i swojeju horodowoju, miskoju, korsuńskoju, atamanskoju (L. S. L. S.) Która kupcza,

czyli sprzedaż, słowo w słowo iak się w sobie ma, do akt ziemskich powiatu Bohusławskiego jest zapisana. Karol Głowacki, surrogat.

Книга земская, записовая Васильковскаго и Богуславскаго уѣздовъ, годъ 1799, № 3520. Листъ 84.

10. Актъ передачи имѣнія Малыхъ Жабокрикъ во владѣніе дворянину Александру Гуровскому въ обеспечение суммы, слѣдующей ему отъ владѣтельницы этого имѣнія, графини Тарновской. При этомъ составленъ инвентаръ села, съ показаніемъ повинностей крестьянъ въ пользу помѣщика. 1710. Мая 13.

Roku tysiąc siedmset dziesiątego, miesiąca Maja dwudziestego czwartego dnia.

Przed urzędem y aktami niniejszemi grodzkiemi, krzemienieckimi y przedemną, Bazylim Szieszyckim, namiesnikiem burgrabstwa Krzemienieckiego, personaliter comparens urodzony imć pan Alexander Gurowski, dla wpisania do xiąg ninieyszych, grodzkich, krzemienieckich, act traditionis bonorum wsi *Zabokrzyk Malych*, na rzece, niżej w tejże tradycyey inserowano, z przypisaniem dwóch paragrafów na marynesie, na szóstej paginie, z podpisem rąk tegoż urzędu y pieczęciami dwiema przyciśnionemi, niżej się mianujący, per oblatam podał, thenoris sequentis: Andrzej na Leduchowie Ledochowski, podstoli Wołyński, podstarości, Jan Sieniuta Lachowiecki, grodzki y sądów skarbowych wojewodstwa Wołyńskiego pi-sarz, urządnicy grodcy Krzemienieccy, oznajmujemy tym listem naszym executorialnym, iż my, za prawną requizycją urodzonego imć pana Alexandra Gurowskiego, actora, za zyskiem ultimariae, fortis, finalis ac indilate faciendae executionis, w roku tysiąc siedmset dziesiątym, miesiąca Aprilis ósmego dnia, w grodzie Krzemienieckim na wielmożnych ich mości panach Maryanie z Dzieduszyc, z Czobora grafowej Alexandrowey Amor hrabiney, matce, Franciszku, kasztelanie, y Alexandrze, synach, y wszystkich successorach niegdy wielmożnego imć pana Alexandra Dominika hrabi Tarnowskiego, pozwanych, tudzież impugnatorach przeszłych executyi otrzymanym y publikowanym, w sprawie y akcji, o nie oddanie summy jedynastu tysięcy pięciuset złotych polskich y prowizyi na różne assekuracye y

prawa, przez niegdy wielmożnych ich mości panów Stanisława y Theressy z Mirowa Amor hrabiów Tarnowskich; Starostów Sienickich, małżonków, iako i przez niegdy zeszlego Alexandra hrabiego y teraznieyszą iey mość panią hrabinę, prawem przekonane, wziętey, ani dóbr, wsi Zabokrzyk, lub innych, summie corespądujących, puszczenie, ani tez zapisaną wieś Czortowke przyznanie, y znacznie swoim assekuracyom sprzeciwienie się, także o szkody y winy, prawnie zład pochodzące, o czym szyrzey processy, kondemnaty: pierwsza anno milesimo septingentesimo quarto, die quarta Aprilis, druga millesimo septingentesimo sexto, die decima quarta Aprilis, teraz świeżo wyrażona w grodzie Krzemienieckim, z ich remissami: pierwszą przez imię pana Antoniego Franciszka Siennickiego, pisarza na ten czas grodeckiego Krzemienieckiego, w roku tysiąc siedmset piątym, dnia dziesiątego Marca, drugą przez wielmożnego imię pana Andrzeja na Leduchowie Leduchowskiego, podstarościego grodzkiego Krzemienieckiego, w roku tysiąc siedmset szóstym, die quinta Octobris, do dóbr wsi Zabokrzyk sprowadzonymi, obloquntur, pro munere officii nostri, przy bytności urodzonego imię pana Jerzego Ledochowskiego, Michała Kopyckiego, Alexandra Krzemeskiego, Mikołaja Osinńskiego, Ludwika Krajewskiego, Jerzego Boguszewskiego, Andrzeja Brodowskiego, Michała Kaczewskiego, Jana Kozłowskiego, Konstantego Kurasza, Michała Piotrowskiego y innych ich mości, przy tym akcie będących, tudzież i woznego generała wojewodztwa Wołyńskiego y innych, szlachetnego Ilka Romaszkiewicza, sądów executoryalnych apparitora, na placu folwarku wsi Małych Zabokrzyk, praeomissa accessasione, jurydykeją naszą, sądową, exekutorialną. w roku terazniejszym, tysiąc siedmset dziesiątym, miesiąca Maja trzynastego dnia, ufundowaliśmy y bezpieczeństwo wszelkie obwołać rozkazaliśmy, strony do rozprawy prawney przywołać kazaliśmy; gdzie strona powodowa, pomieniony imię pan Alexander Gurowski—personaliter, od strony zaś prawem przekonanej urodzony imię pan Marcin Sielski, gubernator miasteczka y fortecy Kozinskiej,—oczewiscie; jey mość pani Anna Andruszewiczowa Iastrzebska, przypowiadająca się, oczewiscie stawali y, controwersye między sobą prawne mając, controwertowali; kturych kontrowersyi sąd executoryalny wysłuchawszy y one wyrozumiawszy, stronem prawnie experymentować nakazuje. W experymentowaniu, ponieważ aktor prawem dawnym, od successorów imię pana Mikulińskiego na sumę dwa tysiące pięćset złotych polskich, jeszcze od antecessorów ich mościów panów hrabiów nabytym, i—tem w roku tysiąc sześćset czterdzieści osmym, dnia pierwszego Maja,

na summe tysiąc złotych polskich, od wielmożnych ich mości panów: Iana, Stanisława y Teressy z Mirowa Amor hrabiów Tarnowskich, przy kontrakcie o Czortówkę na summe czterysta trzydzieści złotych polskich; trzecim—od tychże w roku tymże, tysiąc szesćset dziewiędziesiąt osmym, dnia czwartego Iuni, na summe dwa tysiące pięćset siedmdziesiąt złotych polskich; nakoniec w roku tysiąc siedemset pierwszym, dnia dwudziestego szóstego Iunia od wielmożnych ich mości panów Alexandra y Maryanny z Dzieduszyce Amor hrabiów Tarnowskich, na summe pięć tysięcy złotych polskich zaszczycając się, y o prowizyą, szkody y przewody prawne, tudzież pretenzye, zład pochodzące, upominał się ultimariam, fortem et finalem z dóbr mianowanych executionem, viget; odzywaiący się żadnych defens nie pokazuje, y owszem, teyże exekucyi nie deneguje; przeto, gromadę wsi tej, dla weryfikacyey inwentarza wyszmianowanemu woźnemu zwołać kazaliśmy, y do pisania inwentarza przystąpiliśmy, którego tenor iest taki: Plac, na którym dwor bywał, chlopskimi chizami pozabudowywany; browar, z drzewa zrobiony, z pieckami; miedzi żadney nie masz; teraz powybierana, posudków żadnych niemasz. Zasiwki dworskie: żyta, stolarzową ośmaką wszystkiego wysiano ośmak pięć; jarych zasiwków żadnych niemasz. Inwentarz poddaństwa: Michałko Makala—ma woła iednego, robi dni trzy, ośmak daie cztery, kur pięć, gęsi dwie, jajec pięć, czynszu groszy dwadzieścia cztery, motków trzy prząść. Szach—ma wołów dwa, konia iednego, robi dni trzy, owsa daie ośmak cztery, kur pięć, gęsi dwie, jajec pięć, czynszu groszy dwadzieścia cztery, motków trzy prząść. Ihnat robi dni dwa, owsa daie ośmak cztery, kur pięć, gęsi dwie, jajec pięć, czynszu groszy 24, motków 3 prząść. Chrebki—ma konia jednego, robi dni dwa, owsa daie ośmak cztery, kur pięć, gęsi dwie, jajec pięć, czynszu groszy dwadzieścia cztery, motków trzy prząść. Hrybczycha—ma konia iednego, robi dni dwa, owsa daie ośmak cztery, kur pięć, gęsi dwie, jajec pięć, czynszu groszy dwadzieścia cztery, motków trzy prząść. Stecycha, wdowa, woła ma iednego, konia iednego, robi dni dwa, owsa daie ośmak cztery, kur pięć, gęsi dwie, jajec pięć, czynszu groszy dwadzieścia cztery, motków trzy prząść. Hanka woła ma iednego, konia iednego, robi dni trzy, owsa daie ośmak cztery, kur pięć, gęsi dwie, jajec pięć, czynszu groszy dwadzieścia cztery, motków trzy prząść. Czemerys ma konia iednego, robi dni trzy, owsa daie ośmak cztery, kur pięć, gęsi dwie, jajec pięć, czynszu groszy dwadzieścia cztery, motków trzy prząść. Sak ma konia iednego, robi dni trzy, owsa daie ośmak cztery, kur pięć, gęsi dwie, jajec pięć, czynszu

groszy dwadzieścia y cztery, motków trzy prząść. Rudego syn Miśko rob i dni trzy, owsa daie ośmak cztery, kur pięć, gęsi dwie, jajec pięć, czynszu groszy dwadzieścia y cztery, motków trzy prząść. Dmytry Łysy wołów ma dwa, konia iednego, robi dni dwa, owsa daje ośmak cztery, kur pięć, gęsi dwie, jajec pięć, czynszu groszy dwadzieścia cztery, motków trzy prząść. Łuczko ma woła iednego, robi dni dwa, owsa daie ośmak cztery, kur pięć, gęsi dwie, jajec pięć, czynszu groszy dwadzieścia cztery, motków trzy prząść. Pilip Szwiec, wołów ma dwa, konia iednego, robi dni dwa, owsa cztery ośmaki, kur pięć, gęsi dwie, jajec pięć, czynszu groszy dwadzieścia cztery, motków trzy. Kożan wołów ma dwa, robi dni dwa, owsa cztery ośmaki, kur pięć, gęsi dwie, jajec pięć, czynszu groszy dwadzieścia cztery, motków trzy. Ilko — dzień ieden, owsa ośmak cztery, kur pięć, gęsi dwie, jajec pięć, czynszu groszy dwadzieścia cztery, motków trzy prząść. Semen Załuski czynszu — złotych czterdzieści. Walko — na usłudze dworskiey. Staszko — tywon; stroża — według dawnego zwyczaju. A tak, inwentarz wsi spisawszy, do pokazania intraty tey wsi od summy iedynastu tysięcy pięciuset złotych polskich accessit y robocizne poddaństwa, po groszy półósma dzienną kładąc, do summy na rok złotych czterysta ośmdziesiąt polskich redukuje. Czynsz: od Semen a złotych czterdzieści, czynszu od poddaństwa całego złotych dwanaście, owsa czynszowego ośmak sześćdziesiąt — do złotych dziewiędziesiąt, gęsi trzydzieści — do złotych piętnaście, kur, jajec i motków nie includując, computuje. Ponieważ arenda tey wsi czyniła złotych trzysta, a poddaństwo, we młynie kozińskim mieląc, tamże miarko arendarzowi dawali, tedy y teraz, poki młyn na Zabokrzykach nie będzie, tamże dawać mają. Żyd zaś tenże arendarz Koziński, banie do browaru wrócić powinien, z kąd arendarz Zabokszycki arende dawać powinien tak, iako y przedtym; staw haeredes zająć powinni jako nayprędzey, a jeżeli nie zajmą, a possessor to uczyni circa exemptionem, także y wszelką reparacyą praevia comprobatione refundent haeredes; którego coroczna intrata złotych sto piędziesiąt kładzie się; że tedy do intraty niedostaie złotych sześćdziesiąt pięć, pszczelną y z pol pustych dziesięciną sąd tenże possessori aplikuje, y też dobra z poddanymi ac memorato usufructu eorundem przez tegoż woznego wyszmianowanego do spokojney possessyey podaje i intromituje; które to dobra objowszy, imć pan Gurowski trzymać y używać będzie do roku tysiąc siedmset jedynastego, dnia trzynastego Maja, aż do oddania y wyliczenia summy wyżej mianowanej, iedynastu tysięcy pięciuset złotych polskich; po kturey oddaney summie, li-

bera collectio frumentorum sine exdecimatione imć panu Gurowskiemu praecustoditur: od podatków wszelkich Rzeczy-Pospolitey y wojewodstwa ad actum praesentem haeredes evincere powinni, dalsze za swej possessyey, sam imć pan Gurowski, emundando possessionem, procurabit. Co się tknie indukcyey iey mości paniey lastrzębskiey, te sąd executorialny do grodu Krzemienieckiego odsyła y termin tamże, tak przypowiedający się, iako też y imć panu Gurowskiemu składa y zachowuje, a tak, skończywszy tradycyą dóbr Żabokrzyk, ponieważ tak prowizyą za lata przeszłe od summy iedynastu tysięcy pięciuset złotych polskich, proces wyszminowany, szkody y pretensye, w processie wyrażone, mieścić się na tych dobrach nie mogły, docente eadem parte, do dóbr Staryków y folwarku, tamże będącego, dnia tegoż zachowaliśmy jurysdykcyą naszą, temuż woźnemu in praesentia urodzonych imć panów: Antoniego Zozulińskiego, Konstantego Koresza, Ludwika Knoiowskiego, Andrzeia Brodowskiego, Michała Kuczowskiego y przy inney szlachcie, przy tym akcie obecnych, przywołać rozkazaliśmy, gdzie, personaliter comparens imć pan Gurowski, executionem urgebat, od strony zaś pozwaney imć pan Marcin Sielski, odzywaiący się, bronił. My, sędziowie, ex quo cum re non quietā jurevincens do dóbr pomienionych przychodzi, et quantam portionem bonorum wydzielić należy, iudicio non constat, znowu tę sprawę do sądu grodzkiego Krzemienieckiego, dla finalnego tamże rozsądzenia, odesłaliśmy, stronom obydwom termin zawity tudziesz y impugnatorowi składając y naznaczając tamże, mocą listu naszego executorialnego. Datum et actum ut intra. U tey oblatay podpisy w te słowa: Andrzey na Leduchowie Leduchowski, podstoli Wołyński, podstarości grodzki Krzemieniecki mp. Ian Sieniuta Lachowiecki, grodzki Krzemieniecki y sądów skarbowych wojewodstwa Wołyńskiego pisarz mp. Która to oblata, za podaniem wysz mianowanego podawającego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, wszystka, iak się w sobie pisana ma, do xiąg tu-teyszych, grodzkich, krzemienieckich iest ingrosowana.

*Книга городская, Кременецкая, записовая и поточная,
№ 1616, годъ 1706—1707. Листъ 939.*

11. Купчая крѣпость, выданная козакомъ Стеблевской сотни, Иваномъ Яценкомъ, атаману Ивану Ващенко на прудъ, съпокосъ и рощу, находящійся въ селѣ Таращѣ. 1710. Октября 16.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Czerwca iedynastego dnia.

Przed aktami niniejszemi, ziemskimi powiatów Wasylkowskiego i Bohusławskiego i przedemną, Bazylim Włochowiczem, regentem przysięgłym ziemskim tychże powiatów, osobiście stawiający urodzony Ian Lubicz Gradowski, kupcę na stawek z sianożęcią i lasem, przy rzeczce Sakawicy sytuowane, od sławetnego Iwana szewca Iacenka, mieszkańca wsi *Taraszczy*, a towarzysza sotni kozackiej Steblowskiej i jego małżonki, na rzecz sławetnego Waszczenka, atamana taraszczańskiego, i sukcesorów jego, przed urzędem miasta przyznana, na papierze ordynaryjnym napisano, podpisem pisarza miejskiego przy pieczęci, na massie wyciśnionej, zatwierdzonej, z przyszytym arkuszem papieru stęplowanego, trzydziesto kopijkowego, do akt niniejszych, ziemskich powiatów Wasylkowskiego i Bohusławskiego w oblatę podał, w te słowa: Roku tysiącza siemset desiatoho, Octowrija szesnastoho dnia, ja, Iwan Iacenko Szwiec, żytel zostaiuczyj Taraszczy sela, a towarysz sotni Stebluwskej, czyniu jawne, i znatne, i dobrowolne widomo iz swojeiu żonoiu, Hannoiu Zacharkownoju, onukoju, po przyzwysku Małyszkwownoju, że prodałyśmo stawok iz sinożatui i lisom, to iest leżaszczym na rici Sakawicy, tamże i sinożat, i lis koło neho; u toho stawku pomiżnyki zostaiut: (wyszczę) werszyny stawka Owddiiewoho, a nyżczę za Iackowskoho, panu Iwanu Waszczenku, na toj czas atamanom buduczomu w Taraszczy seli, za pewnuju summu dobroj monety lytowskej, kop za szistnaciut, oddaiuczy też sławetnomu panu Iwanu, i żeni jeho, i potomstwu ieho, po nem buduczomu; wolno to pomenenomemu panu Iwanu iz toho hruntu jak chotia pożytek nabuwaty, wolno prodaty, i darowaty, i wedłuh umysłu swojeho na iaky pożytek obernuty, waru i wieczyste zapysuju, aby w tom spokojnom ieho używaniu niechto żadnoj pereszkozy i wstydu ne ważyłsia czynyty, iako nepowynen ia sam, i žena moia, i potomkowe moi, i s krewnych, przyiatelej moich, blyzkych i dalekich sukcesorow, sobi neważyłsia interesowaty; oddajuczy też sławetnomu panu Iwanu wysz pysannyje hrunta z podpysom imen uriadu horodowoho Stebliwskoho i prytysnieniem peczaty horodowej Stebliwskoj. Dijalosia u Stebliwi, na ratuszy, pry wriadu horodowom Stebliwskom; pry panu sotnyku, Maxymu Sływi, atamanu Sztepi

Butawszczenku, i wojtu, Iakowu Budowyłu, i pry ludéch zacnych: Iaremi Negraszu, Ohwiju Danyłenku, i Hryniu, i Ieromi, i Wasilu Artiuszenku i mnoho ludej prytom ne mało było; roku i dnia wyszpysannoho. U tego kupczy, w oblatę podanego, podpis ręki takowy: Ieremy, pysar horodowy, rukoju własnoju. Który ten kupcza, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, ziemskich powiatów Wasylkowskiego i Bohusławskiego iest zapisany Karol Glowacki, surrogat.

Книга земская, записовая Васильковского и Богуславского уѣздовъ, годъ 1799, № 3520. Листъ 675.

12. Сознаніе вознаго о томъ, что онъ арестовалъ въ селѣ Вышпихъ Дедеркалахъ крестьянъ, бѣжавшихъ изъ имѣній дворянина Константина Слюбичъ-Заленскаго. 1713. Апрѣля 6.

Roku tysiąc siedmset trzynastego, miesiąca Aprilis szóstego dnia.

W roczki sądowe, grodzkie, krzemienieckie, od dnia trzydziestego miesiąca Marca, roku teraznieyszego, wyżej na akcie wyrażonego, przypadłe y sądownie odprawować się zaczęte, przedemną, Andrzejem na Ledochowie Ledochowskim, podstolim wołyńskim, podstarościm grodzkim krzemienieckim, y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, krzemienieckimi stanowszy oczewiście wozny generał wojewodztwa Wołyńskiego y innych, szlachetny Stanisław Leszczyński, in vim verae ac fidelis relationis suae, dla zapisania do xiąg niniejszych, jawnie, dobrowolnie zeznał: iż on, roku teraznieyszego, tysiącsiedmset trzynastego, miesiąca Marca dwudziesteg. dziewiątego dnia ad affectationem ac juridicam requisitionem wielmożnego jego mości pana Konstantego Szlubica-Zaleskiego, podkomorzego nowogrodzkiego, mając przy sobie strone szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościów panów: Krzysztofa Tarnawskiego, Kaziemierza Sokołowskiego, majoris evidentiorisque testimonii gratia sibi adhibitos, był naprzod we wsi Dederkałach wyższych y dworze urodzonego jego mości pana Adama Dederkała, gdzie będąc, a zastawszy praesentem tegoż jego mości, u onegoż roboczych: Denysa, Maxyma, Chweśka, Pawła, Iwana, syna jego, Iwana drugiego, Własa, Pawła, Dmitra, Miśka, Semona, Andrzeja Bednarza y Iwana Szčerbine, nazywającego się Kociutką, poddanych dziedzicznych ze

wsiów Owadna y Gnoyna, w wojewodztwie Wołyńskim, a powiecie Włodzimirskim leżących, possesjey actoris, z żonami y dziećmi, końmi, wołami et cum tota supellectili domestica zbiegłych, a we wsi Dederkałach Wyższych, na części pomienionego jego mości pana Adama Dederkała z tym wszystkim bytem osiadłych, onychże wszystkich, każdego z osobna w tysięcu grzywien polskich ad disjudicationem juridicam aresztował y przyporeczył; potym powtore, tuż, w mieście Krzemieńcu, sub securitate judiciorum, miesiąca Aprilis trzeciego dnia, u tegoż jegomości, w gospodzie onego, to jest w sławetnego Waśka Huczka chałupie stojącego, tychże chłopów aresztował w pomienioney taxie; w czym on, wozny, szlachtą, sobie przytomną, oświadczywszy się, ztamtąd powrócił, y o tym te swoje on, wozny, przed urzdem niniejszym rellacyą aresztu uczynił y zeznał, prosząc, eam actis praesentibus connotari; co y otrzymał. Stanisław Leszczyński, wozny generał.

Книга городская, Кременецкая, поточная записовая и декретовая, 1713 года, № 1622, листъ 349 на оборотъ

Примѣчаніе: Такіе-же акты, свидѣтельствующіе о помѣкѣ бѣглыхъ крестьянъ, находятся въ той же книгѣ на листахъ: 53 на оборотѣ, 34, 71 на оборотѣ, 200 на оборотѣ, 330, 338, 343 на оборотѣ; 367, 359, 393, 757, 943, 944, 1031.

13. Купчая крѣпость на урочище, называемое Ковтуновщина и на плотину въ окрестности мѣстечка Лысянки, выданная хорунжимъ Лысянскимъ козакомъ.Василіемъ Зубкомъ, Лысянскому мѣщанину, Григорию Гоготвѣ 1714, Мая 9.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt siódmego, miesiąca Oktobra siedmnastego dnia.

W roki sądowe, ziemskie powiatu Ekaterynopolskiego, od dnia pierwszego roku i miesiąca. wyż na akcie wyrażonych, w Ekaterynopolu sądzić się zaczęte, przed nami: Stanisławem Hojzowskim, łowczym lwowskim, sędzią; Adamem Dorożynskim, Dominikiem Szteynem, podsejdkami ziemskimi powiatu Ekaterynopolskiego, oraz xiegami ziemskimi tegoż powiatu, stawiając osobiście, urodzony Ignacy Jakubowicz te kartę przedaźną, przed

magistratem Łysiańskim, za wiadomością rządcy łysiańskiego, na las, grunt i sianożęć od Wasyla Zubka, chorążego, na osobe Hrehoria Hohotwy, w roku tysiąc siedmset czternastym, na papierze prostym zrobioną, podpisem rządcy i magistratu, przy pieczęci na laku czerwonym wyciśnionej, zatwierdzoną, z przyszytym arkuszem dwudziesto-kopijkowym, do akt ziemskich powiatu Ekaterynopolskiego w oblate podał w tej istocie. Roku tysiąc siedmset czternastego, miesiąca Maia dnia dziewiętego, ja, wyżej na podpis wyrażony, Wasyli Zubko, chorunży Łysiański, z woli i za widomosty pana hubernatora Kopyckoho, odebrałem hrunt od Owerczychi wdowy, żytelki Stebliwskoi za swij dawni dowh, za cinu sorok talariw bytych, poneże sud nakazaw: lub mni samomu derżaty, lub komu chotity j prodaty, a teperecznioho wreśna tojże hrunt ja, Wasyl Zubko, prodaiu Hryhoryiu Hohotwi, mieszczanynowi Łysianskomu, za tujż cinu wyszpysannuju, za sorok talery bytych: — bajrak, prozwannoj *Kowtuniwszczyna* tak też i z łukoju; a przyznaka takowaja: okopanyj bajrak około, a rowy powpuskano u leżaczuju bałku, hde nastojaszczaja łuka od Drabynnynoho, i w werh tojej łuki dwi werbi posadżeno, tak też i hreblu na usti usich bałok, szczo w Tykiczy skłonny, tak też do toho hruntu należaszczyje. A syiu kupczu pysano na ratuszu, pry uradi naszym miskim Łysiańskim: pry wujtu, Dmytru Staromu, i pry Chwedoru Utiżnomu, pry Petru Stecenku tak też i pry Panasu Zubku, pry Iakimu Babaci i proczych miszczanach, na tot czas buduczych. W której przedażnej karcie, w oblate wniesionej, podpis ręki w te słowa: Paweł Kopycki (L S.). Która Karta przedarzy, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszyeh jest zapisana.

Книга земская, записовая Екатеринопольскаго уѣзда, годъ 1797, № 3524. Листъ 75.

14. Актъ передачи имѣній: Мишковичъ, Черепковъ и другихъ во владѣніе дворянину Александру Збнковскому по приговору Люблинскаго трибунала. При этомъ составленъ инвентарь упомянутыхъ сель съ показаніемъ количества крестьянскихъ повинностей. 1719. Февраля 25.

Roku tysiąc siedmset, dziewietnastego, miesiąca Marca szesnastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście jego krolewskiey mości Owruczu,

przedemną, Łukaszem Antonim Bohdanowiczem, miecznikiem ludzkim, namiesnikiem natenczas podwojewództwa, wices-regentem grodzkim generału województwa Kijowskiego y xiegami niniejszemi, grodzkiemi, kijowskiemi, comparens personaliter urodzony imć pan Mikołaj Walewski—Lewkowski, tradycją dóbr wsiów: Miszkiewicz, Czerepków, Berdyczek y Dy-
czek, przez urząd grodzki kijowski expedyowaną, wraz z inwentarzem, z pieczęcią y z podpisem ręki wielmożnego imć pana Antoniego z Trypola Trypolskiego, chorążego owruckiego, starosty wyszgrodzkiego, sędziego grodzkiego generału województwa Kijowskiego, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich, ratione introcontentorum, per oblatam podał, in tenore verborum sequenti: Działo się w dobrach wsi Miszkiewiczach, przed chałupą roboczego Stefana Kiewlenka, wojta tameyszego, roku tysiąc siedmset dziewiętnastego, miesiąca Februarii dwudziestego piątego dnia. Antoni z Trypola Trypolski, chorąży owrucki, starosta wyszgrodzki, sędzia grodzki generału województwa Kijowskiego. Oznajmuje tym moim exekutoryalnym listem: iż ja na prawną requizycją wielmożnego imci pana Ierzego Alexandra Zbikowskiego, cześnika żytomirskiego, regenta ziemskiego kijowskiego, aktora—strony prawem przekonywaiącey, intuitu decretorum, de actu inferius expressorum, między wysz mianowanym aktorem z jedney, a wielmożnym jegomością panem Ierzym z Szpanowa Czaplicem, podkomorzym kijowskim, pozwanym, stroną prawem przekonaną, z drugiej strony, latorum, dnia, na akcie wyszmianowanego, przy bytności urodzonych ich mościów panów: Mikołaja Walewskiego-Lewkowskiego, Piotra Milkiewicza, Szymona Łohyńskiego, Franciszka Szymkowskiego, Andrzeia Klamczyckiego y drugich wielu ich mościów panów obywatelów województwa Kijowskiego, aktowi temu przytomnych, mając przy sobie woznego generała, opatrzneho Nazara Tuszmaną, do pomienionych dóbr, wsi Miszkiewicz, przybywszy, jurisdycją moją urzędową przez tegoż woznego, ut juris et moris est, przed chałupą roboczego Stefana Kiewlenka, wojta tameyszego, ufundowawszy, omnem securitatem, actus istius debitam, obwołać y stron obudwoch ad presentiam meam przywołać rozkazałem; na którym terminie wielmożny imć pan Ierzy Alexander Zbikowski, cześnik żytomirski, regent ziemski kijowski, aktor, postanowiwszy się oczewisto, naprzod dekret ziemski kijowski ex seriis controversiis anno millesimo septingentesimo decimo sexto, die decima Marti, w Owruczu, na rokach ziemskich kijowskich, między sobą, aktorem wysz mianowanym, wielmożnym imć panem Ierzym z Szpanowa Czaplicem, podkomorzym kijowskim, poz-

wanym przez urodzonego imć pana Michała Synhaiewskiego, komornika granicznego kijowskiego, plenipolenta, ferowany, którym dekretem injunctum, aby wielmożny imć pan Ierzy z Szpanowa Czaplic, podkomorzy kijowski, oczyszczając possessyę dóbr wsiów: Miskiewicz, Czerepków, Berdyczek y Dyczek, poślednieyszy possessor dóbr, po zesłłym niegdy urodzonym imć panu Szymonie Pawszy pozostałych, summe pięć tysięcy złotych polskich ab actu memorati decreti, nazajutrz po święcie świętym Ianie krzcicielu, w roku tymże, tysiąc siedmset szesnastym, do rąk aktora w grodzie Owruckim, za kwitem zeznanym, albo uczynieniem cessyi, sine quavis comprobatione, summe korrespondujące, we dwie niedziele po niezapłaceniu summy, przez woznego y szlachtę actualiter w possessiã puścił y aktora w dobra intromitował, o czym tenże dekret uberius sonat; potym manifestaciã, ratione contraventionis eidem decreto y adcytacã, tudziysz kondemnate, in re indicata, w sądzie głównym, trybunale koronnym Lubelskim, roku przeszłego, tysiąc siedmset ośmnastego, die decima quarta Octobris, wojewodztwie Kijowskim, od siebie na tymże wielmożnym imć panu podkomorzym Kijowskim otrzymanã y publicowanã, przedemną, urzędem, reprodukowawszy, exekuciey mocney et intromissionem in bona praefata prosił y domawiał się; od strony zaś pozwaney, prawem przekonaney, ponieważ nikt z obronã prawnã y nieprawnã nie odzywał się, neque traditionem bonorum bronił, przeto ja, urząd, zważywszy totum tractum causae et processus, iako te dobra zdawna processowane y świeżym procesem w rzeczy osądzoney przewidzione, woznemu wyszmianowanemu, propter tradenda bona, daley postąpić nakazałem. Tandem w postąpieniu dalszã moią iurisdycyã w chałupie wojta tameyszego kontynuowałem, wojtowi temuż y drugim chłopom, dla spisania inwentarza, iako zdawna powinność odbywali, stanąć kazałem; ktorych serio, aby nie zataili, inwestygowawszy, de verbo od verbum pisałem. Który iest tenoris sequentis: Inwentarz dóbr wsiów: Miskiewicz, Czerepków, Berdyczek y Dyczek. Wieś *Miskiewiczze*: Stefan Kiewlenko, wojt, ma wołów dwa, konia iednego, czynszu złotych dziesięć, lnu powisem pięć, kur dwoie, grzybów sto. Sydor Kołesniczenko—konia iednego, wołów dwa, czynszu złotych dziesięć, lnu powisem pięć, kur dwoie, grzybów sto. Wasyl Kiewła—wołów dwa, czynszu złotych pięć, lnu połtrzecia powisma, kure iedne, grzybów piędziesiąt. Hryszko Kował—konia iednego, czynszu złotych pięć, lnu pułtrzecia powisma, kure iedną, grzybów pięćdziesiąt. Paweł Sydorow zięć—niedawno osiadły, ieszcze nie dawał, ale grunt przyioł, z którego powinność takowa: wół ieden, czynszu złotych

dziesięć, lnu pięć powisem, kur dwoie, grzybów piędziesiąt. Wieś *Czerepki*: Makar Bondarenko ma wołów dwa, czynszu złotych dziesięć, lnu pięć powisem, kur dwoie, grzybów sto. Chwedor Krywopuszczenko—wołów dwa, czynszu złotych dziesięć, lnu pięć powisem, kur dwoie, grzybów sto. Chwedor Marczenko—wołów dwa, czynszu złotych dziesięć, lnu pięć powisem, kur dwoie, grzybów sto. Hryszko Osowecki—wołów dwa, czynszu złotych dziesięć, lnu powisem pięć, kur dwoie, grzybów sto. Iermak Ruszayło—woła iednego, czynszu złotych dziesięć, lnu powisem pięć, kur dwoie, grzybów sto. Wasyl Ruszayłow pasynok—woła iednego, czynszu złotych pięć, lnu pułtrzecia powisma, kure iedno, grzybów piędziesiąt, *Dyczki* siedlisko puste *Berdyczki* także siedlisko puste, za dysposyciey wielmożnego imć pana podkomorzego Kijowskiego *Dyczki* do Miszkiewicz, a *Berdyczki* do Czerepków poprzydawane, z których siedlisk ani dziesięciny, ani żadney inszey powinności niemasz. tylko się wyżej wyrażonemi powinnościami opłacaia; podwody do Żytomirza chodzowali, ztąd mil dwadzieścia dwie, za szarwarek—tydzień robocizny od koźdego, a którą w Łuhynkach odbywali; straży po tygodniu każdy, albo strożowego każdy daie po czwartce żyta y owsa. A tak wszystką intratę z obydwóch wiosek, iako to: czynsz, lnu powismo, rachuiąc po groszy trzy, którego należy powisem czterdzieście pułósma—facit złotych cztery y groszy dwadzieścia pułtrzecia; grzybow dziewięćset piędziesiąt, sto po groszy dwanastu, facit złotych trzy groszy dwadzieścia cztery; kur dziewiętnaście, po groszy sześć, facit złotych trzy, groszy dwadzieścia cztery; żyta cwiartek iedynaście, compen-suiąc droższe lata z tańszemi, po złotych dwa y groszy piętnaście czterek, facit złotych dwadzieścia siedm y groszy piętnaście; owsa ćwiartek iedynaście, po złotemu iednemu rachuiąc, facit złotych iedynaście; za szarwarki tygodniowa robota, którą odbywali do Łuhynek, ponieważ szarwarki w tych wsiach nie potrzebne, wolne imć panu Zbikowskiemu, cześnikowi żytomirskiemu, pociąganie poddanych do inszey iakieykolwek roboty, dzień rachuiąc po sześciu groszy, facit złotych dwanaście y groszy dwadzieścia cztery. Summa generalis wszystkiey intraty roczney facit złotych polskich sto piędziesiąt ośm y groszy dwadzieścia pułtrzecia. Zliquidowawszy wyszmianowane dobra: Miszkiewicze, Czerepki, Berdyczki i Dyczki, cum omnibus illorum attinentiis et pertinentiis, z inwentarzem wielmożnemu imci panu Ierzemu Alexandrowi Zbikowskiemu, cześnikowi żytomirskiemu, regentowi ziemskiemu kijowskiemu, stronie prawem przekonywającej, przez woznego introwyrażonego w realną y aktualną podalem y postąpiłem pos-

sessią, ktorey nikt żadnym sposobem irytować nie powinien, pod szkodami ziemskimi, w prawie pospolitym opisanemi; a że te dobra są insufficientia długowi, przeto ja, urząd, względem niecorresponduiącej summie, iako o kontrawencją dekretowi y o świeżo przewidziony process, wolną prosecutją stronie, prawem przekonywaiącej, gdzie z prawa będzie należało, zachowawszy, y tę sprawę odesławszy do sądu głównego, trybunального, koronnego, Lubelskiego, termin, z rejestru województw: Wołyńskiego, Bracławskiego, Czernihowskiego, Kijowskiego y ich conserwat, albo też z rejestrów expulsionum, violatae securitatis, graviorum excessuum, illustrium magnificorum dominorum judicum, raptus atque terminorum factorum, etiam simplicis praeciso beneficio aresti, zawity naznaczam y zostawuję actus praesentis vigore. Datum anno, mense, die et loco, quibus supra. U tey tradycji, przy pieczęci przyciśnionej, podpis ręki temi słowy: Antoni Trypolski, chorąży owrucki, starosta wyszgodzki, sędzia grodzki kijowski, manu propria. Któraże to tradycja, za podaniem y prośbą imci podawaiącego, a za moim urzędowym przyięciem, z początku aż do końca, słowo w słowo iak się w sobie ma, iest w xiegi wpisana.

Книга городская, Киевская, записовая и поточная, годъ 1719, № 34. Листъ 59.

---

15. Допросы, отобранные въ Дубенскомъ магистратѣ отъ бѣглаго крестьянина, Апанаса Говина, по поводу обвиненія его въ убійствѣ жены.—Приговоръ, постановленный тѣмъ-же магистратомъ, осуждающій подсудимаго на смертную казнь. Описаніе самой казни. 1719. Апрѣля 18—21.

W roku 1719, dnia 18 Kwietnia.

Stawiony oczewiście więzień zabuyca, nieroboczy Opanas Howyn z Litwy, z miasta Prużaney, z dóbr I. W. imci pana Sapiehy, hetmana wielkiego W. X. L., przedemną, Izydorem Antonim Strzeszkowskim, woylem Dubieńskim y przy assessorji zupełnego urzędu maydeburiej Dubieńskiej, wyznał na dobrowolney confessacie w te, niżej opisane słowa: Jż ja, przed lat pięcią, wyszedłem z Litwy w te kraje Wołyńskie, gdzie, przyszedszy do Porebyła, tam służyłem przez lat dwie; ztamtąd wyszedszy, do Diadkiewicz

przyszedłem, gdzie, pobywszy iaki czas, ożeniłem się tam. Po ożenieniu zarabiałem kawałka chleba pomiędzy ludźmi przez ieden rok; ztamtąd ruszyłem się z żoną moją do wsi, nazwaney Horostaw, i tam służyłem za parobka przez lat 2; ztamtąd tygodniem przed mięsopusty ruskiemi, wzięwszy żonę z sobą y dziecko, ktoremu iuż było pułtora lata, przyszedłem do karczmy Uizdzieckiej, mając dziecko słabe, które chorowało na odrę, ktoremu kupiwszy wudki za grosz y obarzanków za drugi, wyszedłem w drogę przed wieczorem ku Lachowcom; a była zamieć bardzo wielka y mruz wielki. Gdzie, uszedszy od karczmy o puł mili, dla przykrego zimna nie mogąc daley, zesśliśmy trochę z drogi; y tam nałożyłem ogień dla rozgrzenia się, a żona moja wzięła dziecko do piersi y, pokarmiwszy, położyła pod krzakiem, a sama drzew poszła zbierać ze mną. Nanieciwszy ogień, bierze dziecko do rozgrzenia, kture zastała już nie żywe, bo było zmarzło. Co obaczywszy; wzięła lamentować y na mnie narzekać y hanbić mnie za to, żem się ruszył z karczmy; na co ja, rozgniewany, uderzyłem ją kijem tym, z którym szedłem w drogę, dwa razy w skronie, a ona zaraz padła na ziemię y zęby zcieła. A tak ja, widziawszy nieżywą, wygrzeblem dołek tam, na tymże miescu, gdzie dziecko włożywszy, żonę na dziecięciu położyłem, y narzuciłem łomaczem, co się w nocy działo. Którą noc przesiedziałem tam, przy ciałach, aż ku świtowi;—zkaąd wybrawszy się, poszedłem do Korsowa y przystałem na służbę do pewnego sołtysa. Którey to confessaty dobrowolnej wysłuchawszy, onego więźnia do więzienia odesłali. Tegoż dnia, 18 kwietnia, anno praesentis, przed zachodem słońca, powture do urzędu miasta Dubna przyprowadzono pomienionego Panasa, któren, jako pierwej, tak y drugi raz toż muwił, słowo w słowo, nic nie odmieniając, ani wymując, ani przykładając. Dnia 19 Kwieinia, anno praesentis, pytany był potrzecie, co toż powiedział, słowo w słowo, jako y przy pierwszey confessacie.

Dekret wydany z urzędu miasta Dubna na pozwanego zabojcę, niżej wyrażonego. Roku 1719, dnia 20 Kwietnia.

Przed sądem y aktami miasta Dubna, a przedemną, Isydorem Antonim Strzeszkowskim, woylem Dubieńskim, przy assessoryi zupełnego urzędu teyże magdeburyey: sławetnego Iana Duchniewicza, Pawła Kirjanenka y innych burmistrzów y cechmistrzów, agitowała się sprawa na instancyą instygatora, sławetnego Stefana Truszewicza, mieszczanina Dubieńskiego,

o zabicie żony ciężarney od męża iey własnego, to iest nieroboczego Opanasa Howina z Litwy, z miasta Prużaney, z dóbr jaśnie wielmożnego imci pana Sapielhy, hetmana wielkiego W. K. L., który, wyszedszy przed lat pięć z teyże Prużaney, tu, na Wołyn, we wsi Dziadkiewiczach ożenił się był, z którą żoną przez lat trzy przemieszkawszy, w zimie pomiędzy ludźmi tulając się, udał się był ku Lachowcom, w ktorey drodze, przyszedszy do karczmy Uizdzieckiey, przed wieczorem wybrał się ztamtąd w podróż podczas ciężkiego mrozu y zawiruchi, jako na konfessacie dobrowolney zeznał, raz, drugi y trzeci pytany; a tak, uszedszy ku Mizocz, o puł mile od karczmy, z ktorey wyszedł, w chrósty nieco z drogi ztapiwszy i wziąwszy niecić ogień, gdzie żona iego, mająca dziecko w pułtora latach, chore na odrę, pokarmiwszy go piersią, położyła pod krzakiem, a sama pomogła onemu zbierania chrustu na ogień. Rozłożywszy tedy ogień, według swoiey potrzeby, siadając do zegrzania przy onym ogniu, wzięła dziecie do rozegrzenia onego, a obaczywszy, yże się zmroziło, i nieżywe zastawszy, wzięła ciężko lamentować y narzekać na męża, który, rozgniewany, do kija się porwawszy, raz y drugi w skronie uderzył, tak dobrze, że ją i zabił. Zaczyn sąd, uważając taki popelniony zabuystwa występki, a mając przed oczami przykazanie Boże: «nie będziesz zabijał»; a nadto to mając na refleksyey, że trzy dusze z okazji tego zabuycy zesli ze świata; gdyż żona jego brzemienna była, zaczyn winnym go czyni śmierci y tak decyduje: ażeby ten, wzwyż wspomniony zabojca, Opanas, mieczem był zcięty, a potem ciało iego na ćwierci poroscinane, przy gościńcach na czterech miejscach, na palach powbijane było. Która exekucya ma być w piątek, dnia 21 Kwietnia, w roku ninieyszym, 1719. Który dekret my, urząd miasta Dubna, wydany, rękami naszemi podpisujemy, przy zwykłej pieczęci. Działo się roku y dnia, iako wyżej.

A gdy dzień nadszedł exekucyey, tedy, według prawa pospolitego, zesli się wszystkie cechy z orężem przed izbę sądową, a po przeczytaniu dekretu u sądu, zdany był ten wyż wspomniony zabuycia do rąk exekutorowi, ktorego na miejsce, naznaczone do exekucyi, prowadzono, y tam postawiony był na terminie do zdjęcia głowy od mistrza, gdzie, dobywszy miecza exekutor, czy to z woli było naywyższego Stwurey, ciał w kark, czyto przez iego niesprawną rękę, czyli iego, obwinionego, szczęściem stało się, że tylko ranił w kark mieczem, jakoby trzecią część karku nie nadciawszy, ktorego, według artykułów prawnych, nie dopuścili kapłani docinać, ale

onego, niedociętego, dano do cyrulika na wygojenie. Jednak po exekucyi dnia 19 umarł dobrowolnie.

*Книга Дубенскаго маистрата, годъ 1677—1720, № 1568.
Листъ 68—69.*

---

16. Актъ передачи части села Луговиковъ, по приговору Люблинскаго трибунала, во владѣніе дворянину Антону-Іоакиму Невмержицкому. При этомъ составленъ инвентарь съ показаніемъ количества крестьянскихъ повинностей. 1719. Апрѣля 28.

Roku tysiąc siedmset dziewietnastego, miesiąca Aprila dwudziestego dziewiątego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście jego krolewskiej mości Owruczu, przedemną, Łukaszem Bohdanowiczem, miecznikiem ludzkim, namiestnikiem natenczas podwojewodztwa y vicesregentem grodzkim generału wojewodstwa Kijowskiego i xiegami niniejszemi, grodzkiemi, kijowskimi, com-parens personaliter urodzony imć pan Antoni-Ioachim Niewmierzycki, komornik ziemski kijowski, stolnik smoleński, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich, tradycją dóbr wsi połowy *Luhowików*, przez urząd grodzki, kijowski jegomości podawającemu expedyowaną, z podpisem ręki wielmożnego jegomości pana Antoniego Dedowicza z Trypola Trypolskiego, chorążego owruckiego, sędziego grodzkiego generału wojewodztwa Kijowskiego, wyszgrodzkiego, terechtymirowskiego, etc. starosty, y z pieczęcią, ratione introcontentorum, per oblatam podał, in sequenti verborum serie: Działo się we wsi Łuhowikach, roku tysiąc siedmset dziewietnastego, miesiąca Kwietnia dwudziestego osmego dnia, przed wrotyma zamkniętymi. Antoni Dedowicz z Trypola Trypolski, chorąży owrucki, sędzia grodzki generału wojewodztwa kijowskiego, wyszgrodzki. terechtymirowski etc. starosta. Oznajmuje tym moim kondescencyonalnym listem każdemu, komu by o tym wiedzieć należało, teraz, napotym y zawždy: Jż ja, na prawną rekwizycją urodzonych ich mościów panów Ioachyma-Antoniego y Teressy z Pruszyńskich primo voto Igańskiej, Niewmirzyckich, komorników ziemskich kijowskich, małżonków, za dekretem sądu głównego tribunału koronnego Lubelskiego, w roku tysiąc siedmset ósmnastym,

dnia dwudziestego wtorego Octobris, z rejestru wojewodztwa Kijowskiego, na urodzonych ich mościach panach: Katharzynie primo voto Proskurzyney, ad presens Dydyńskiej, matce, Michale, y Ianie, y Gabryelu Proskurach, synach zeszłego z tego świata wielmożnego imci pana Stefana Proskury, podczaszego kijowskiego, spłodzonych y sukcesorach naturalnych, tudzież na urodzonych: Pawle y Helenie Iackowskiego Hurkach, małżonkach, y Ianie Detynickim y Bogumile Szermiance Sokołowskiej in contumaciam ferrowanym, roku, miesiąca y dnia, wysz na akcie wyrażonych, mając przy sobie woznego generała, opatrznego Prokopa Masuikowskiego, w przytomności urodzonych ich mościów panów: Piotra Młkiewicza, Bazylego Rapsztynskiego, Ierzego Wyhowskiego y innych, aktowi temu przytomnych, do dóbr wsi Łuhowik ziechawszy, y tam jurisdycją moją sądową przez wysz mianowanego woznego generała wojewodztwa Kijowskiego przed wrotyma zamkniętymi dworu tamiecznego ufundowałem, y stion do rozprawy prawnej przywołać rozkasałem; na którym terminie strona powodowa, urodzony imć pan Antoni-Ioachim Niemirzycki, komornik ziemski kijowski, swym y urodzoney jej mości paniey Teressy z Pruszyńskich Niewmirzyckiey, małżaki swey, imieniem, postanowiwszy się oczewisto; z pozwanych zaś iedna tylko urodzoua jeymość pani Helena Hurkowa, wdowa, swym y dzieci swych, in minorenitate będących, postanowiwszy się oczewisto, kontrowertowali: naypierwey urodzony imć pan Niemirzycki, komornik ziemski kijowski, jura, jej mości paniey Bogumile Sokołowskiej od urodzonego niegdy imci pana Andrzeja Sokołowskiego na dobra wieś Łuhowiki służące, to iest: zapis oryginalny modo simplicis debiti na sumnę dwa tysiące złotych polskich, de actu ejus et data anno millesimo septingentesimo septimo, die sexta octobris, w Owruczu spisany, ac eodem actu et anno coram actis castrensibus kijowiensibus zeznany, tudzież testament ostatniey woli tegoż urodzonego niegdy imć pana Andrzeja Sokołowskiego, którym teyże iey mości paniey Sokołowskiej, małżonce swey, na tychże dobrach wsi Łuhowikach sumnę dwa tysiące złotych polskich approbował, cum adscriptione summy szesciuset złotych polskich, gdzie wszelkie w kleynotach, w złocie, srebrze ruchomości leguje, de actu ejus et data w Łuhowikach, anno millesimo septingentesimo decimo quarto, die vigesima prima Iuli spisany, y w grodzie kijowskim anno millesimo septingentesimo decimo septimo, die decima octawa Aprilis per oblatam podany, tudzież vigore iurium, teyże ieymosci paniey Sokołowskiej servientium, possessionem in bonis Łuhowiki, protestationes de expulsionem, relationes y dekreta reinductionis, w sądzie

ziemskim kijowskim ferowane, reinductionem subsecutam, inquisitiones y
wszystek process teyże iej mości paniey Sokołowskiey na dobrach wsi Łu-
howikach służący y przewidziony, a potym jus quesitum od teyże jey
mości paniey Sokołowskiey na też sumnę, dwa tysiące sześćset złotych pol-
skich, sobie dane y służące, to iest original zapisu cessionis, w Owruczu,
roku tysiąc siedmset siedemnastego, miesiąca Aprilis dwudziestego wtorego
dnia spisany, eodem actu oczewisto przez też iej mość panią Sokołowską
przed aktami grodu kijowskiego zeznany, drugi zapis cessionis od prze-
wielebnego w Bogu jegomości xiędza lankowskiego, superiora na ten czas
collegium Xawerowskiego, na sumnę złotych polskich sto cztery, na też
dobra Luhowiki, anno millesimo septingentesimo decimo septimo, die de-
cima secunda Octobris, w Owruczu d ny et eodem actu et anno coram ac-
tis castrensibus kijoviensibus zeznany, y possessyą vigore iuris cessionis, od
ieymości paniey Sokołowskiey, w grodzie kijowskim, anno millesimo septin-
gentesimo decimo septimo, die decima quinta mai w dobra Luhowiki, prae-
fatis summis obciążone y zapisane, protestacją de expulsionem, relacją y
dekret sądu głównego trybunału koronnego Lubelskiego kontumacialny, alias
kondemnate, w roku przeszłym, tysiąc siedmset ośmnastym, dnia dwudzie-
stego wtorego Oktobra, podczas wojewodztwa Kijowskiego, na wysz wy-
rażonych pozwanych otrzymaną, produkował y tradycyi dobr całych, ut in
causa expulsionis, vigore prawa pospolitego prosił y domawiał się; z strony
zas pozwanej urodzona iej mość pani Helena Sokołowskiego Hurkowa, wdo-
wa, sama przez się, postanowiwszy się oczewisto y lubo ad manus żadnych
nie miała papierów, exkuzowała się niewiadomością wydanych pozwów y
sprowadzoney exekucyi, jednak prawem swoim zastawnym broniła, powia-
dając verbaliter, że dwor y połowe intraty z poddanemi Łuhowickiem i ma
niebożczykowi mężowi swemu, niedawno z tego świata zeszlemu, po któ-
rego świeżey śmierci papierów z Owrucza nie odszukała, z tey części od
imć pana Proskury na zapis pewny puszczone, którą część ich mość pano-
wie Proskurowie od imć pana Detynieckiego nabyli y żadną miarą do tey
połowy dopuścić nie chciała, pokazując drogę do drugiey połowy wsi Łu-
howik, nie onerowanej sobie, w possessyi ich mosciów panów Proskurów
zostającej; zaczym ia, urząd kondescendorialny, lubo mię stringit dekret, in
contumaciam otrzymany ad tradenda bona, na żadne nie uważając impugny
y strona domawiała się, iednak, zapatrzywszy się choć na słowne impugnę,
tudziesz nie chąc pupillis viduae nocere precipitantia, ponieważ hanc sortem,
per se possessam, od urodzonego Detynieckiego nabytą alligat, która nie

powinna być prawem imć pana Sokołowskiego obciążona, a drugą połowę tychże dóbr pokazuie, fatis imć pana Sokołowskiego pozostała, temu ciężarowi podległa, jurizdykcija moja od dworu tamecznego przed chołupę roboczego Iwana Hryszczenka, wojta na części, w possessyi ich mościów panów Proskórow będącą, przeniosłem, cum eadem securitate przez tegoż woznego, w przytomności wyż wyrażonych ich mościów fundata; gdzie strona powodowa, postanowiwszy się ut supra oczewisto y wyszmianowane dokumenta produkowawszy, uti in causa expulsionis w pomienionych dóbr części tradycyi prosiła y domawiała się; od strony zaś pozwanej, prawem przewidzianej, stanowszy oczewiście Andrzej Wojtowicz y Iwan Hryszczenko, tej części żadnych obron prawnych nie pokazując, podania dobr nie denęgowali. A tak ja, urząd, nie widząc żadnego prawnego obstaculum, owszem in fundamento processus obtenti będąc obligatus, na affectacija strony woznemu dalej postępować nakazałem; a w postępowaniu, ufundowawszy jurysdykcija moja w chałupie roboczego Iwana Hryszczenka, wojta tamecznego, gromadę pomienionej części zwołać rozkazałem, z których informacyi inwentarz poddanych y ich powinności napisałem taki. Iwan Hryszczenko, wojt, daje miodu belcy dwa y kwart pięć, czynszu złotych siedm, grzybów sto, lnu powisem trzy, kure jedną; Iwan Hryszko starszy, daje miodu belcy cztery, czynszu złotych dwanaście, lnu powisem dziesięć, grzybów sto, kur dwoje; Chweśko Bilczenko, daje miodu belec jeden y kwart dwie, czynszu złotych siedm y groszy pietnaście, grzybów sto, lnu powisem dwie, kure iedną; Iwan Moszczenko, daie miodu belcy dwa y kwart pięć, czynszu złotych jedynaście, lnu powisem pięć, grzybów sto, kure iedną; Hryszko Romanenko daie miodu belec ieden, czynszu złotych pięć, lnu powisem trzy, grzybów sto, kure iedną; Moysyi Hirmanenko daie miodu belec ieden, czynszu złotych pięć, lnu powisem trzy, grzybów sto, kure iedną. Powinności żadnych u tych poddanych nad wyrażoną daninę nie masz. Ponieważ w tych dobrach folwarku nie bywało, do ieżior zaś dla ciągnięcia ryb w lecie y zimie, ile potrzeba ukazować będzie, należeć powinni. Tych dóbr summowana intrata: miodu belcy dwanaście kwart dwie, belec rachuiąc po złotych pięć, czyni za miod złotych sześćdziesiąt y ieden; czynszu złotych czterdzieście siedm y groszy pie tnaście, grzybów sześćsetsto groszy dwanaście, czyni za grzyby—złotych dwa i groszy dwanaście; lnu powisem dwadzieścia sześć, powismo rachuić się groszy trzy, czyni złotych dwa y groszy ośmnascie; kur siedmioro, kura iedna po groszy sześć, czyni za kury złoty y groszy dwanaście; co wszystko czyni, wraz

złączywszy, złotych sto czternaście y groszy dwadzieścia siedm. Którą część z poddanemi y ich powinnościami, tudzież pożytkami do tey części, w jeziorach wszystkich z łapaniem wolnym ryb y łowieniem bobrów, non prejudicando iednak połowie intrat tych ieziór, do zastawy z wioską Stebłami onerowaney ante processum, superius expressum, anteriori dispositione, wrealną, nemini impugnante, stronie powodowey oddawszy possessią, ratione non correspondentis summie intraty, z pozwanemi, prawem przekonanemi, te sprawę nazad do sądu głównego, trybunalnego, koronnego, Lubelskiego, secundum anteriores conservationes, odsyłam y termin stronom z regestruw, tey sprawie należących, do rozsądzenia się zawity zachowuie. Działo się loco, anno, mense et die ut supra.—U tey tradycyi, przy pieczęci przyciśnionej, podpis ręki temi słowy: Antoni Tripolski, chorąży owrucki, starosta wyszgrodzki, sędzia grodzki kijowski m. p. Ktoraze to tradycya, za podaniem y prosbą jego mości podającego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, z początku aż do końca, jak się w sobie ma, jest w xiegi wpisana.

Книга городская, Киевская, записовая и поточная, годъ 1719, № 34. Листъ 54.

---

17. Инвентарь Ясногородской волости съ показаніемъ количества крестьянскихъ повинностей. 1720. Іюля 1.

Року тысяча семь сотъ двадцать первого, месяца Марта двадцать третего дня:

На ураде кгородскомъ, в замку его королевской милости овруцкомъ, передмною, Романомъ Чоповскимъ, на тотъ часъ намесникомъ кгородскимъ староства Овруцкого, и квигами нынешними, кгородскими, Овруцкими, comparens personaliter urodzony імé pan Iozef Pierłowicz, sługa wielm żnego імé pana Mikołaja kniazia Szuyskiego, chorążyca Brzeskiego, ex commisso pana swego, dla wpisania do xiąg niniejszych. inwentarz dobr klucza Iasnohorodskiego, ratione introcontentorum spisany, per oblatam podał, de tenore sequenti: Inwentarz majątności Iasnohorodskiej, w woiewodstwie Kijowskiem, a powiecie Zytomirskiem będącej, spisany roku ty-

siąc siedmset dwudziestego, prima Iulii, przy odebraniu teyże majetności w possessyją wielmożnego imć pana Mikołaja kniazia Szuyskiego, chorążycy brzeskiego, post fata zeszłego w Bogu wielmożnego imć pana Dominika kniazia Szuyskiego, chorążego brzeskiego. Opisanie dworu, we wsi Muzyczach będącego: Wjachawszy na podworze po prawey ręce budynek stary, słomą pokryty, do którego wszedszy po lewey stronie izdebka niewielka, w ktorey okien, w drzewo oprawnych, całych, ale nie wielkich, trzy; w teyże izdebce piec z kafli prostych y kominek gliniany; wyszedszy do sieni, po lewey ręce, komora do schowania; w tymże bydynku naprzeciwko piekarnia, w ktorey piec gliniany; w teyże piekarni z boku komora. Niedaleko tego budynku syrniki, dranicami pobity, podle tego syrnika stajnia, słomą pokryta, w ktorey chlewki z iedney strony, z dylow robiony; podle tej stajni szopa dla bydła, słomą pokryta, a w tyle, za budynkiem, piwnica, z obłaków (sic) stawiona. Dwór wszystek częstokolem oparkaniony, za ktorym na dole, na krynicy, browar pusty, słomą pokryty, w którym naczynia niemasz żadnego, tylko koryto iedne. Obora w tymże folwarku: wołów siedm, krowek nie wielkich trzy i jałowic także niewielkich cztery, byków niewielkich siedm; świń szarych siedmioro, podświnków siedmioro; gęsi szarych czworo, gęsi ieden, kur troje. Wsi tak osiadłe, jako też i siedliska puste te się znaydują w tymże kluczu Iasnohorodskim: siedlisko, nazywające się *Iasnohorodka* gdzie przedtym bywało miasteczko, teraz puste znayduje się pole. Siedlisko, nazywające się *Dolhy Brod*, tam quondam bywała wieś—teraz puste znayduje się pole; wieś *Muzyczne*. Poddani teyże wsi i ich powinność: Michajło Gordenko panszczyzny robi w tydzień dni dwa, ma wołów parę. Iacko Kozak—także dni dwa, ma wołów parę; Pawło—także dni dwa robi, Stepan Tybylec, bojarzyn, ma wołów trzy, konia jednego. Iwan Zielński, bojarzyn, ma wołów parę, także konia iednego. Wieś *Nekrasze*; poddani teyże wsi y ich powinność: Iowchim Żeloka—robi dni dwa, ma wołów parę y konia iednego, Chweśko Kozaczenko—robi dni dwa, ma wołów parę. Demian Podhaienko—robi dni dwa, ma wołów parę. Iwan Bryśko—robi dni dwa, ma wołów parę y konia iednego. Łukasz Szuboczenko—robi dni dwa, ma wołów parę. Chwedor Łuhyniec—robi dni dwa, ma wołów parę. Iurko Mikulewicz—robi dni dwa, ma wołów parę y konia iednego. Wieś *Szpitki*; poddani teyże wsi y ich powinność: Iwan Koczało—robi dni dwa, ma wołów cztery y konia iednego. Klim Uczyczenko—robi dni dwa, ma wołów cztery. Hryćko Wystup—robi dni dwa, ma wołów parę. Iwan Wystup—robi dni dwa, ma wołów

parę. Kondrat Wystup—robi dni dwa, ma wołów cztery. Iaśko Mielnik—robi dni dwa, ma wołów parę. Stepan Bałahura—robi dni dwa, ma wołów parę. Iwan Kowal—robi dni dwa, ma wołów parę. Trochim Dohez—robi dwa dni, ma wołów parę. Iakim Winnik—robi dni dwa, ma wołów parę. Matwiey—robi dni dwa, ma wołów parę. Sawa Musijenko—robi dni dwa, ma woła iednego. Iljaszuk—robi dwa dni, ma woła iednego. Ostrowska wdowa—robi dzień ieden, ma woła iednego, Chwedor Zimowla—robi dni dwa, ma koni dwoie. Ilja Własenko—robi dwa dni, ma wołów parę. Dmytro Kondratenko—ten woytem. Wieś *Buzowa*; poddani tey wsi y ich powinność: Roman Szpolanenko—robi dni dwa, ma wołów trzy i konia iednego. Kondrat Tarasenko—robi dwa dni, ma wołów parę. Chweśko Zajac—robi dwa dni, ma wołów trzy i konia iednego. Iwan Sudnik, bojarzyn, ma wołów parę y koni dwoie. Hryhory Kruhły—robi dwa dni, ma wołów parę y konia iednego. Siedlisko, nazywające się *Horenicze*, gdzie przedtym wieś bywała, tam tylko pusta teraz stoi cerkiew. Siedlisko nazywa się *Luka*, w ktorey osiadłości niemasz nic, tylko pusta stoi cerkiew. Siedlisko puste, nazywające się *Gurowszczyzna*. Siedlisko puste, nazywające się *Byczanka*. Siedlisko puste, nazywające się *Horbowicze*. Który to inwentarz, za podaniem y proźbą wyż wyrażonego oferenta, a za moim, na ten czas urzędowym, przyjęciem, wszystek, z początku aż do końca, do xiąg niniejszych iest wpisany.

Книга городская, Овруцкая, записовая и поточная, годъ 1720—1721, № 5226, листъ 384 на оборотъ.

18. Приговоръ городского Винницкаго суда о возвращеніи помѣщiku бѣжавшихъ отъ него крестьянъ. 1723. Октября 7.

Anno 1723, 7 Octobris die.

Sąd grodzki winnicki, kontrowersyi stron wysłuchawszy y one matura deliberatione zważywszy, ponieważ strona pozwana, satisfaciendo dekreto anteriori iudicii sui, roboczych: Michajła Braclawca, Fedora Gregoraszenka, Mirona Kluczenka, Hryčka Gaworszczenka y Wasyla Kolesznika, z dóbr Bondaruwki zbiegłych, a w dobrach strony pozwanej osiadłych,

przed sąd swoy stawila, oraz luitam paenam stronie powodowej oddala, przetoż sąd his in punctis satisfacisse partem declarat y doindagacyi tychże stawionych przystępuje, z ktorey indagacyi sąd sufficienter informowawszy się, bliższą stronę powodową do poprzysiężenia zasiedziałości uznaje y nakazuje, aby na te rote wielmożny jegomości xiądz rektor Winnicki przysiągł, jako ci stawieni są prawdziwie. według prawa y uchwał województwa Braclawskiego, dawność ziemską zasiedzieli y strona pozwana wydać onych powinna, a ponieważ strona powodowa roto wysz wyrażoną przysięge wykonała, przeto sąd nakazuje, aby strona pozwana wysz specyfikowanych poddanych in spatio niedziel 4, tu, w grodzie Winnickim, cum tota eorum supellectili domestica, praevia quietatione stronie powodowej, sub paena banitionis, in casu contradictionis, circa manifestationes extra cadentiam publicandas, oddala.

Kniha godская, Винницкая, декретовая, годъ 1700—1728, № 4806; листъ 140, на оборотъ.

Примѣчаніе: Точно такіе-же приговоры о выдачѣ бѣглыхъ крестьянъ внесены въ ту-же книгу на листахъ: 54, 115 на оборотѣ, 120, 132 на оборотѣ, 145, 151, 162, 163, 167 на оборотѣ, 169 на оборотѣ, 178, 195 на оборотѣ, 209, на оборотѣ, 213, 213 на оборотѣ, 215, 216 и 218.—

---

19. Дарственная запись отъ графовъ Франциска и Каэтана Тарновскихъ, крестьянину Матвѣю Мошинскому на часть дохода пзъ мельницы, находящейся въ селѣ Германовской слободѣ, а также на потомственное владѣніе полемъ и сѣнокосомъ, прилежающими къ этой мельницѣ. 1727. Апрѣля 6.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt szóstego, miesiąca Marca trzydziestego pierwszego dnia veteris styli.

Przed aktami niniejszymi, ziemskimi, Kijowskiemi i przedemną, Janem Nepomucenem Berło Zwolińskim, namiesnikiem ziemskim Kijowskim, osobiście stawając urodzony Benedykt Smoleski, prawo, Matwijowi Moszyńskiemu na miarkę z młynów i z step, oraz na pola i sianożęci, w dobrach wsi *Słobodce Hermanowskiej*, od jaśnie wielmożnych Amor hrabiów Tar-

nowskich dane, na papierze prostym napisane, podpisem tychże I. W. W. Tarnowskich, przy wyciśnieniu rodowitej pieczęci na laku czerwonym za-
 twierdzone, z przypiskiem na dole przez W. Iozefa Polanowskiego ś. p., w
 czasie kondescensyi roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt czwartego, dnia
 drugiego Nowembra, zrobionym, i przez tegoż podpisanym, z przyszytym
 arkuszem papieru stemplowanego, krajowego do akt ziemskich Kijowskich
 w oblatę podał, w te słowa:—Franciszek i Kaietan na Ianowie Amor hra-
 biowie Tarnowscy, graffowie z Czuboru, a dziedzicowie na Zborowie, Kras-
 nobrodzie, Kozinie, Hermanowce i Obuchowie panowie etc. Wiadomo czy-
 niemy, komu o tym wiedzieć należy, teraz i napotym, iż Matwij Moszyński,
 mając staranie pilne koło grobli i młyna słobudzkiego, w dobrach naszych
 ukraińskich, w wojewodztwie Kijowskim, a powiecie Żytomirskim leżących,
 daiemy mu to prawo nasze na tenże młyn Słobudzki dla wszelkiej pilności
 grobli i całego młyna, pozwalając mu trzecią miarkę z tych dwóch kamieni,
 tudzież aby postawił stępy i folusz; z tych ma brać trzecią część pożytku,
 do tegoż młyna pozwala mu się pola, sianożęci według proporcyi; a ponie-
 waż swoim staraniem wystawił młyn i groble ufundował, więc w wolne
 używanie puszcza się jemu i sukcesorom jego; tenże mielnik, kiedy będzie
 trzeba na dworską potrzebę do roboty stawać, lub sam, lub czeladnika ma
 wysyłać za rozkazaniem dworu; co, dla lepszej wiary, to prawo stwierdza-
 my jemu i sukcesorom jego, rękami własnymi przy pieczęci podpisujemy
 się. Działo się w Kozinie, dnia szóstego miesiąca Kwietnia, roku tysiąc
 siedmset dwudziestego siódmego. Franciszek Amor hrabia na Tarnowie Tar-
 nowski (L. S.) Kaietan Amor hrabia na Tarnowie Tarnowski. Blankiet na
 prawo w dobrach naszych, w wojewodztwie Kijowskim, a ziemi Owruckiej
 (sic) leżących, do wsi Słobudki, na młyn, tysiąc siedms t dziewiędziesiąt
 czwartego, dnia drugiego Nowembra. W czasie kondescensyi, Nieczypor
 Melnik Słobodzki opowiadał, iż, mimo to prawo, od onego W. Dąbrowski
 brał czynszu złotych piędziesiąt sześć, kołowego złotych czterdzieści, lecz,
 ponieważ inwentarzem roku tysiąc siedmset ósmdziesiąt dziewiątego, dnia
 dwudziestego osmego Marca, przez W. Błoszyńskiego, od I. W. W. Mie-
 rów zesłanego, a W. Dąbrowskiemu podanym, na takowy czynsz i kołowe
 był podany, a z iudykacyi okazuje się, iż młynów dwa było, z których
 ieden na skarb odebrany i do oredy przyłączony, przeto, że Błoszyński nie
 miał na takowe odebranie drugiego młyna względu, gdy przyjdzie do nc-
 wego spisania inwentarza, kołowego tylko złotych dwadzieścia ma być na
 Nieczypora rachowano, a drugie złotych dwadzieścia na młyn, do oredy

przyłączony rozciągnąć należy. Iożef Polanowski S P. P. Które to prawo, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, ziemskich, Kijowskich iest zapisane.

*Книга земская, Кіевская, записовая, годъ 1796, № 150.
Листъ 110.*

20. Актъ передачи села Ковалей, по приговору Люблинскаго трибунала, во владѣніе дворянину Вентурѣ-Станиславу Ганскому. При этомъ составленъ инвентарь села съ показаніемъ количества крестьянскихъ повинностей. 1727. Іюня 14.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego siódmego, miesiąca Іunii szesnastego dnia:

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Mikołaiem Hładunowiczem-Dubiskim, cześnikiem derpskim, regentem grodzkim Żytomierskim i xiegami niniejszemi, grodzkiemi, Żytomierskiemi, comparens personaliter uródzony imć pan Іan Gabryszkiewicz, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzskich, Żytomierskich, te tradycyą w dobra wieś *Kowale*, w wojewodstwie Kijowskim, a powiecie Żytomierskim leżące, wielmożnemu imć panu Hańskiemu, chorążemu Żytomirskiemu służącą, et per officium castrense visnense, una cum remissione per idem officium expeditam, ad acta praesentia, per oblatam podał y mnie, urzędu, o przyięcie y do akt zapisanie prosił; a tak ja, urząd, annuendo affectationi jegomości podawaiącego, tę, wyż pomienioną, tradycyą, wraz z remissą, ad acticandum przyjmując, z początku aż do końca czytałem, y tak się w sobie ma: Actum in bonis villae Kovale magnificorum Niemierzycze, castellanidorum połanacensium, fratrum inter se germanorum, haereditariis, ante casam laboriosi Pilip woyt, ejusdem villae subditi, ibidemque sitam, sabatho post festum s. corporis Cristi Domini, anno Domini millesimo septingentesimo vigesimo septimo. Ego, infra scriptus officialis, burgrabius castrensis visnensis juratus, ad requisitionem partis actoreae, scilicet magnifici Venturae Stanislai Hański, vexilliferis Żytomiriensis, vigore processus multifarie obtenti, videlicet condemnationum, et quidem: primariae

anno Domini millesimo septingentesimo quinto, die vigesima prima Novembris. inter causas palatinatus Braclaviae, in lucro extraditionis subditorum, ex parte magnifici actoris. super magnifico Vladislao Niemierzyecz, palatinida Kyowiensi, bonorum praefatorum haerede, ac aliis obtentae, decretoque tribunalitio, anno Domini millesimo septingentesimo sexto, feria quinta post Dominicam Rogationum proxima, ibidem prolato inter eosdem, quo injecta extraditio subditorum non sublata, nec non post iddem subsecutum decretum extraditionis, prima in cathegoria, respectu contraventionis eidem decreto, aliarumque praetensionum, in eadem condemnatione expressarum, in lucro ulterioris, una cum approbatione anterioris processus, anno Domini millesimo septingentesimo vigesimo sexto, feria sexta in vigilia festi sancti Bartholomei apostoli; secunda, in cathegoria in lucro simplicis, respectu explagationis subditorum per modernos citatos, in processu originali specificatos, successores olim magnifici Niemierzyecz, palatinidae Kyowiensis, tum sub alternae, eodem anno, die vigesima quinta Octobris, inter causas palatinatus Kyoviae, ibidem, in cathegoria super primam in lucro ultimariae, super vero alteram in lucro ulterioris, ac demum eodem anno ibidem, sabbato post festum sancti Martini Pontificis proxima, ibidem, in cathegoria, super primam in lucro iterato ultimariae, super alteram in lucro ultimariae super iisdem successoribus, videlicet magnificis Carolo et Anna, seu cujusvis nominis de lelowieckie, conjugibus, Stefano, notario castrensi Kiovensi, Augusto, Georgio, Michaeli et Stanislao, horum et aliorum nominum castellanidis polanecensibus, obtentarum, ad bona superius nominata condescendi, ibidemque jurisdictionem meam. in praesentia generosorum ac nobilium: Feliciani Soszyński, Cazimiri Viszniowski, Casimiri et Michaelis Szymańskich, Ioannis Kostecki, Casimiri Iasiński, Nicolai Radziszewski, aliorumque, huic actui adstantium, nec non ministerialis generalis regni, providi Georgi Użomirski, per eundemque ministerialem fundavi. Qua fundata, praecauta et praecustodita pace et securitate, partes ad juris parandum praefato ministeriali acclamare injunxi; ad cujus ministerialis acclamationem personaliter accedens generosus Ioannes Gabryśkiewicz, specialis plenipotens magnifici Venturae Stanislai Hański, vexilliferis Zytomiriensis. actoris moderni, producendo supraexpressas condemnationes, tum decretum, superius expressum, hac in causa prolatarum executionum, fortem, finalem ac indilatam traditionem bonorum praefatorum, prima in cathegoria, respectu non extraditionis subditorum contraventionisque decreti, ac non compensationis carentiae usus, ab actu rei iudicatae, nec non aliarum praetensionum,

iisdem in condemnationibus expressarum, petiit et affectavit; attento itaque ejusmodi processu, multifarie ad lucrum iterato ultimarie perducto; quoniam bona post rem judicatam plus quam sufficienter convicta esse remonstrantur, affectationique partis actoreae, tum et justitiae annuendo, a rigoreque decretorum contumacialium, praecipue ultimarii, magnificum capitaneum castrensem Visnicensem eliberando, ad traditionem bonorum praefatorum et conscriptionem inventarii, congregatis et per praefatum ministerialem acclamatis subditis, accessi: Ejus tenor sequitur ejusmodi: Pilip wuyt,—ma wołów parę, robi pańszczyzny dni dwa, daje miodu kowsz, sotce grzybów y kur dwoje. Iacko Ianda—ma wołów parę, robi dni dwa, daje miodu kowsz, sotce grzybów y kur dwoje. Iwan Nyszczyrenko—ma wołów parę, daje miodu kowsz, sotce grzybów y kur dwoje. Dacko Skrypczenko—ma wołów parę, robi dni dwa, daje miodu kowsz, sotce grzybów y kur dwoje. Iusko Neszczenko—ma wołów parę, robi dni dwa, daje miodu kowsz, sotce grzybów y kur dwoje. Hłas—ma wołów parę, robi dni dwa, daje miodu kowsz, sotce grzybów y kur dwoje. Stepan Iaremenko—ma wołów parę, robi dni dwa, daje miodu kowsz, sotce grzybów y kur dwoje. Iacko Mielnik—ma wołów parę, robi dni dwa, daje miodu kowsz, sotce grzybów y kur dwoje. Ci wszyscy poddani, podług dawnego zwyczaju, jako przedtym odbywali y rabiali, tak i teraz w possessyą wielmożnego imć pana Wenturego Stanisława Hańskiego, chorążego żytomierskiego, ze wszystką fruktyfikacyą, od nich należącą, z powinnościami, szarwarkami do grobli i ich robociznami (oddają się); aredy żadney niemasz, pola żadne, na dwór należące, nie naydują się, z których by, od tychże chłopów pochodząca, znaydowała się krestencya; wraz z rudnią y intratą, z niey należącą, za obowołaniem woznego padałem. Po ktorym podaniu, ciż poddani na robocizny, sobie powinne, benevole poszli y posłuszeństwo wszelkie, za wola wielmożnego imć pana chorążego czynić deklarowali. Post quod itaque conscriptum inventarium, omnia in eadem invetario expressa, suprascripta, magnifico Hański, vexilliferi żytomiriensi, in realem, et actuałem possessionem, tam ipso in negotio, decreto tribunalitio, superius expresso, evicto, quam processu et carentia usus, ab actu rei judicatae provenienti, nemine impugnante ac contradicente, dimisi, generosumque Ioannem Borhowski, administratorem, circa possessionem institui, liberam magnifico Venturae-Stanisłao Hański, vexiliferi żytomiriensi, eorundem subditorum, de bonis villae Isajki profugorum, decreto tribunalitio adjudicatorum, ad bona propria magnifici actoris evectionem reservando, praesentibus trado et dimitto,

Quam traditionem nemo irritare aut quovis modo impedire audeat et praesumat, sub paenis, contra convulsos legum statuto regni descriptis, sancitis. Tandem, expedita in bonis Kowale et peracta admissa traditione, eodem anno et actu, superius expressis, ad bona villae Wysokie, eorundem magnificorum Niemierzyczów possessioni haereditariae subjectae, jurisdictionem meam cum omnimoda securitate transtuli ibidemque, ante casam laboriosi Krywoszyjenko, ejusdem villae subditi, in praesentia praememoratorum, superius expressorum nobilium, huic actui adstantium, et ministerialis regni, superius expressi. Qua fundata, praecautam omnimodam securitatem actus praesentis, partes ad juris parandum praefato ministeriali acclamare injunxi, ad cujus ministerialis acclamationem, personaliter accedens superius specificatus plenipotens partis jurevincentis, producendo supra expressas condemnationes, super parte citata et jure victa, secunda in cathedra, respectu explagationis subditorum, jam post subsecutum ad bona citatorum, nec non carentia usus eorundem subditorum, aliarumque praetensionum, eodem in processu expressarum, ad lucrum ultimariae, fortis, finalis ac indilate faciendae executionis perductum indilate petiit et affectavit traditionem, vigore cujus perducti sufficienter processus, affectationique partis jure vincentis annuendo, bona supra expressa in possessionem ejusdem tradere ac inventarium conscribere volui. Verum quoniam a parte jure victa generosus Mondrzejowski, cum aliis plurimis adiit, cum vario armorum genere aquisitis, numerum triginta personarum excedentibus, nomine magnificorum Niemierzycze fortiter et armata manu hanc traditionem non admisit et rebelliter ac temere contra expressam legem impugnavit, proferendo haec verba: «nie życzę wasz mości napierać się, kiedy chcesz, abyś zład w całości odjachał». Visa ego itaque tali temeraria ac rebeli impugnacione, praecavendo securitatem tam partis, quam et meam pro sumendis paenis, respectu premissorum et abusus bombardarum, tum et ipso in negotio, hac in cathedra ad iudicia tribunalitia regni lublinsia, unde causa emerit, ejus remittendam esse censui, conservando partibus terminum juxta conservationes, in processu expressas et appositas, praesentibusque remitto actum. Datum anno, die, loco, mense supra expressis. Ioannes in Bahrynowieze Bahrynowski, burgrabius castrensis Visnensis juratus mp. Która oblata tradycyi, za podaniem y proźbą, do xiąg niniejszych jest inserowana.

Книга городская, Житомирская, записовая, годъ 1725—1727, № 219; листъ 346.

21. Актъ передачи имѣнія, мѣстечка Рокитна, по приговору Люблинскаго трибунала, во владѣніе дворянамъ Суринамъ и другимъ ихъ сонаслѣдникамъ. При этомъ приложенъ инвентарь имѣнія 1727. Юня 28.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego siódmego, miesiąca Julii czwartego dnia.

Na urzędzie grodskim, w zamku jego krolewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Konstantym Didkowskim, burgrabią grodskim żytomirskim y xiegami ninieyszemi, grodzkiemi, żytomirskimi comparens personaliter wielmożny imć pan Jan Jakubowski, miecznik żytomirski, dla zapisania do xiąg ninieyszych, grodzkich, żytomirskich niżej wyrażoną tradycyą dóbr miasteczka Rokitna, w wojewodstwie Kyjowskim leżących, wraz z inventarzem, przez urząd grodski owrucki expedyowaną, ratione introcontentorum, z podpisem ręki, na dwóch mieyscach, na tradycii y inwentarzu położonym, przy pieczęci, także na dwóch mieyscach przyciśnionych, ad oblatam podając, prosił mnie, urzędu, o inserowanie do xiąg oney; którego ja, urząd, affectationi annuendo, wspomnioną tradycyą przyjmując, od początku aż do końca czytałem, y tak się w sobie ma: Działo się in fundo bonorum miasteczka *Rokitna*, w chalupie roboczego Chwedka Horodnenka, atamana rokitańskiego, roku tysiąc siedmset dwudziestego siódmego, miesiąca Julii dwudziestego ósmego dnia. Franciszek Łzef z Steczanki na M twiejowiczach Stecki, podstoli ziemski, sędzia grodski owrucki, oznajmuje ninieyszym listem moim executorjalnym, iż ja, na prawną requizycyą wielmożnych y uredzonych ich mościów panów Surynów y innych sukcescrów y consukcessorów, dóbr Rokitna cum attinentis dziedziców, vigore decreti aut condemnationis in lucro ultimariae, fortis, finalis ac indelate faciendae executionis super primam, super alteram in lucro reinductionis in bona violenter adempta, tam ratione violentae expulsionis in lucro ulterioris fortis, finalis, ac indilate faciendae executionis et super impugnatoribus ulterioris executionis, et, quorum nomine impugnatum est, in seorsiva paena banitionis perpetuae, anno millesimo septingentesimo vigesimo sexto, (sabatto) post festum sancti Petri in vinculis proximo, super illustribus, magnificis Iablonowskie, palatinis terrarum Russiae et aliis, Lublini in judiciis generalibus tribunaliis regni, ex parte magnificorum Suryny et aliorum obtentarum, in praesentia wielmożnego imć pana Jana Jakubowskiego, miecznika żytomierskiego, urodzonych ich mościów panów: Jana

Delegowskiego, Jakuba Puckiewicza, Konstantego Zolądkowskiego y innych wielmożnych ich mościów szlachty, aktowi temu przytomnych, mając przy sobie woznego generała wojewódstwa Kyowskiego y innych, opatrnego Teodora Kaczerowskiego, sądu swego apparitora, awizowawszy wprzód, kto-by się w miasteczku Rokitnym od strony prawem przekonaney znajdować mógł, przez tegoż woznego, jeździłem do dóbr, miasteczka Rokitna, i tam jurydykęją moją, przez woznego wyżey wyrażonego, przed wrotyma niezamknionemi roboczego Chwedka Horodnenka, atamana Rokitańskiego: (bo w zamku żadnego budynku niemasz): ufundowawszy, stron do rozprawy prawney przywołać rozkazałem. Na którym terminie postanowiwszy się wielmożny imć pan Ian Jakubowski, miecznik żytomierski, unus ex consuccessoribus, nomine et aliorum, dekret, albo raczey kondemnację w zysku ostatney, mocney, skuteczney y nieodwłoczney executyey in causa reinductionis in bona, violenter adempta, na jaśniewielmożnych ich mości panach Iablonowskich, wojewodach ziem Ruskich, y innych otrzymaną, produkowawszy, tradyeyey dóbr miasteczka Rokitna cum attinentis prosił y domawiał się. Satisfaciendo ja prawu popolitemu et novellae coustitutioni, tudziesz dekretowi, alias condemnacii, w zysku ostatney, mocney y nieodwłoczney executyey, też dobra, miasteczko Rokitna, w chałupie roboczego Chwedka Horodnenka, atamana tamecznego, nemine impugnante, przez woznego wyżey wyrażonego, opatrnego Teodora Kaczorowskiego, wielmożnym ich mościom panom Surynom y innym konsuccessorom podałem, y temuż woznemu ludzi do gromady dla spisania inventarza przywołać rozkazałem; którzy ludzie, w tymże Rokitnie mieszkaiące, benevole zaraz przychodzili y inventarzem, niżej specyfikowanym, onych, jako y wszystkie też miasteczko spisałem y w possessyą podałem. Po którym spisaniu nventarzem ludzi y przez woznego w possessyą ich mościom panom Surynom y innym podaniu, wszelkiego posłuszeństwa przykazaniu, przyszedł z między wałów pustego zamku urodzony Ierzy Krechowiecki, zostawiony iakoby dla niedopuszczenia tradycji dóbr tych y, stanowszy zdaleka na ulicy, żadney prawney obrony, tak na sprowadzenie executyey z condemnaty in lucro ulterioris, iako też super impugnatoribus anterioris executionis nie dając, formalia te powiedział: «nie pozwalam!» Przeto ja, urząd grodzki, owrucki, nie mając żadney impugny, tak na sprowadzenie y odprawowanie executyey in lucro ulterioris fortis executionis, ratione violatae expulsionis, tum super impugnatoribus anterioris executionis et quorum nomine impugnatum było, więc, abym stronom praejudicatum aliquod w

tym nie uczynił, et a damnis, eain re provenientibus, pro ultimaria ac alteriori disjudicatione ad judicia tribunalitia regni lublinensia, ad regestra huic causae competentia, etiam palatinalia, odsyłam. Termin z tychże regestrów, etiam simplicis processo (sic) beneficio aresti, zachowałem. Datum anno, mense, loco et die ut supra expressis. W któryi to tradycyi podpis temi słowy: Franciszek Iozef Stecki, podstoli ziemski, sędzia grodzki owrucki mp. (locus sigilli cerae rubrae). A zaś inventarz wspomnionego miasteczka Rokitney temi słowy iest pisany: Inventarz dóbr miasteczka quondam Rokitna, poddanych y ludzi, tam mieszkaiących, spisany anno quo supra, mense et die: zamek quondam bywał, w nim żadnego budynku niemasz—spustoszone, wały poroskopywane; karczma—budynek podły, aredarz w niey mieszka; winnica, do niey należąca, aredarz na swoich kotłach robi. Aredy daie złotych pułtrzeciasta. Chwedko Horodnenko, ataman; Omelko Dobry, zięć, osadzca: Hryćko, Olexy, Semen Wasylenko, Chwedor Nazarenko, Iwan Czmił, Petro Wasylenko, Iwan Bezsmertny. Marko Mowczanenko, Petro Krupka, Semen Ganczarz, Hryćko Krawiec i Kondrat, Iurko Sydorenko, Mykyta Łohaś, Sawko Rohomozenko, Charko Kottlarenko, Hryćko Kozak, Kwima, Iakim Tkacz, Łukian Winnik, Iakow Sokirzyn zięć, Nieczypor Botwinenko, Ieremiy Dowbnenko, Semen Bałacki, Stepan Bałackiego zięć, Iwan Dorotka, Semen, Marko, Iwan Błażko, Isay Nuryn, Trochim Kiszka, Łewko Hładko, Mychayło Krupka, Hryćko Kraśniański, Łukjan szewcowego zięcia; Iwan Popów rodycz; Korniey, Daniło Smolażenko, Radko. Ci wszyscy poddani, ieszcze na słobodzie siedzą, niedawno poosiadali, żadney robocizny nie robią, ani czynszów nie płacą, wołów y koni onych się nie spisowało, bo żadney powinności nie odbywają. U tego inwentarza podpis w te słowa: Franciszek Iozef Stecki, podstoli ziemski, sędzia grodzki owrucki mp. (Locus sigilli, cerae rubrae). Która to tradycya, wraz z inwentarzem, za podaniem jego mości wysz wyrażonego offerenta, a za moim urzędowym przyjęciem, do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomierskich, iest wpisana.

Книга городская, Житомирская, записовая, годъ 1725—1727, № 219; листъ 329.

22. Присяга, исполненная передъ судомъ городскимъ житомирскимъ киевскимъ кастеляномъ, Казимиромъ—Станиславомъ Стецкимъ о томъ, что крестьяне, требуемые имъ изъ имѣній разныхъ сосѣд-

нихъ владѣльцевъ, дѣйствительно его бѣглые крѣпостные люди. 1728. Февраля 26.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego osmego, miesiąca Februarii dwudziestego szóstego dnia.

Na urzędzie grodskim, w zamku jego krolewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Konstantym 'Didkowskim, burgrabią grodskim żytomirskim y xiegami ninieyszemi, grodskiem, żytomierskiem, comparens personaliter, jaśniewielmożny imć pan Kazimierz Stanisław na Steczance y Kustynie Stecki, kasztellan Kijowski, Dymirski, Dubski etc, starosta, pulkownik woysk jego krolewskiej mości y rzeczy pospolitey, manifestował się przed urzędem ninieyszym w ten sposób: Jż co dekrétami grodskiego generału wojewodstwa Kijowskiego, między jaśniewielmożnym teraznieyszym jegomością manifestantem, aktorem, a różnemi ich mością, niżej wyrażonemi, pozwanymi, na roczkach grodskich generału wojewodstwa kijowskiego, od dnia dwudziestego wtorego Januarii w mieście krolewskiej mości Owruczu, anno praesenti, millesimo septingentesimo vigesimo octavo sądzić się zaczętych, tegoż miesiąca Januarii y Februarii dni różnych, niżej wyrażonych, stałymi y ferowanymi injunctum est, aby jaśniewielmożny imć pan manifestans juramenta na poddanych, z różnych dóbr zbiegłych, w grodzie tu-teyszym, żytomirskim, na terminie dnia dzisieyszego, to jest vigesima sexta Februarii, anno praesenti, in ea rotha, iako jest w każdym dekrecie wyrażona, wykonał, którym dekretem idem modernus illustris magnificus manifestans satisfaciendo, ziczawszy tu, do grodu, pro termino, in eisdem decretis prefixo, o przydanie woźnego do attentowania rothy juramentu urzędu ninieyszego affektował. A tak ja, urząd, annuendo affectationi jaśniewielmożnego imci comparenta, woźnego generała wojewodstwa Kijowskiego y innych, opatrznego Nicefora Pawłowicza, ad rothisandum przydałem, y iak jaśniewielmożny comparens, flexis ad imaginem crucifixi Jesu Christi genibus, rothisante sibi prefato ministeriali, in praesentia wielmożnych y urodzonych ich mościów panów: Jozefa na Wzrowniewie Kossakowskiego, stolnika Czernihowskiego, Bazylego z Wyhova Wyhowskiego, skarbnika ziemskiego, podstarościego grodskiego żytomierskiego, Kazimierza Czerwińskiego, Mikołaja Hładanowicza—Dubiskiego, cześnika derpskiego, vices-gerenta y burgrabiego drohickiego, regenta grodskiego żytomierskiego, Stefana Jakubowskiego, Jakuba y Jendrzeja Żerebiłów, Macieja Brzęzieckiego, Tomasza Bohdanowicza, Kazimierza Mieczkowskiego, Jozefa

Wenera, Juzefa Wróblewskiego, Antonia Wyhowskiego, Mikołaja Matu-
szewskiego, Tomasz Niemczynowskiego y innych wielu, na ten czas ich
mościów do grodu dla spraw swoich przybyłych, rothe juramentu super
realitem poddanych distinctim, tak dziedzicznych jako y ziemstwa zasie-
dzałych, w dekretach wyrażoną, wykonał temi słowy: Ja, Kazimierz, przy-
sięgam Panu Bogu wszechmogącemu, w Trócy Świętey jednemu, na tym,
iż naprzód w dekrecie, die trigesima Januarii, anno praesenti, między mną,
y jego mością panem Czerwińskim stałym, wyrażony roboczy Marko, pod-
dany, z własnych dóbr moich, dziedzicznych, Łubiański, zbiegły; y w
tych dobrach oyciec Marków ziemstwo zasiedział; a potym roboczy Pre-
watar. na ten czas wdowy mąż, zeszy Prewarator (sic) w dekrecie, między
mną a wielmożnemi ich mość panami Rybińskimi die quarta Februarii, anno
praesenti stałym, wyrażony, ze trzema synami ziemstwo w Dymirze, staro-
stwie moim, zasiedział. Robocze zaś, w tymże dekrecie wyrażone, to jest:
Demko Karpenko, Bytoho syn, Onysko Jakimenko z Martynowicz, Martyn
z Andrijem bratem z Pawłowicz, dóbr moich dziedzicznych, są. W dekrecie
zaś, die trigesima Januarii, eodem anno praesenti, między mną, a jaśnie-
wielmożnym imć panem Brzechowskim, strażnikiem wielkim koronnym,
stałym, wyrażony poddany, to jest roboczy Iwan Pukost z dóbr moich Bu-
ków, własny, dziedziczny jest. A robocze, w dekrecie die tertia Februarii,
ejusdem anni praesentis, między mną, a wielmożnym ich mość panem Mar-
cianem Aksakiem, stolnikiem żytomierskim, stałym, wyrażone, to jest:
Semen Semerjaka, Teodor Hołota, Paweł Dolhoszyia, z dóbr moich Bu-
ków zbiegli, są dziedziczni. A potym w dekrecie, trigesima Januarii, ejus-
dem anni praesentis, między mną, a jaśniewielmożnym imć panem kasztel-
lanem Wołyńskim wyrażeni poddani, mianowicie: Opanas y Semen Pro-
żerenkowie, Onysko Tytenko, z dóbr moich dziedzicznych: Dziegciżynki
y Illiniec zbiegli, gdzie ziemstwo oycowie ich zasiedzieli, a oni się tam
porodzili, na czym wszystkim, jako sprawiedliwie przysięgam, tak mi Pa-
nie Boże dopomóż y niewinna męka Chrystusa Pana. Post quod praestitum
juramentum, idem illustris magnificus comparens affektował hoc totum
actis connotari; co y otrzymał. Kazimierz na Steczance Stecki, kasztellan
kyowski, menu propria.

*Книга городская; Житомирская, поточная и записовая,
годъ 1728—1737, № 225; листъ 64 на оборотъ. —*

Примѣчаніе: Въ ту-же книгу внесены многіе другіе акты, свидѣ-
тельствующіе о беспрестанномъ бѣгствѣ крестьянъ отъ помѣщиковъ.

Такъ въ одномъ 1728 году мы встрѣчаемъ 37 дѣлъ о побѣгахъ крестьянъ отъ разныхъ помѣщиковъ Житомирскаго повѣта. Онѣ записаны на листахъ: 25, 60 на оборотѣ, 63, 82, 90, 91 на оборотѣ, 94, 103, 106 на оборотѣ, 138, 141, 145, 146, 147, 165 на оборотѣ, 167, 180, 183, 185, 216, 217, 220 на оборотѣ, 230 на оборотѣ, 268 на оборотѣ, 309 на оборотѣ, 336 на оборотѣ, 352 на оборотѣ, 356 на оборотѣ, 357, 360, 361, 367 на оборотѣ, 385, 390, 455 на оборотѣ, 474, 494 на оборотѣ и 571.—

23. Дарственная запись отъ дворянина Млодецкаго крестьянину села Луки, Павлу Косенку на прудъ; 1732. Генваря 21.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt osmego, miesiąca Apryla dwudziestego dziewiątego dnia.

Przed aktami niniejszymi, ziemskimi, bohusławskimi i przedemną, pisarzem ziemskim powiatu Bohusławskiego, Pawłem Szumańskim, stawający osobiście urodzony Jan Gradowski, dokument na zajęcie stawu od I. W. Młodeckiego, utściwemn Pawłowi Kosenkowi, we wsi Łuce mieszkającemu, dany, na papierze ordynaryjnym napisany, ręką I. W. Młodeckiego zatwierdzony, z dodanym arkuszem papieru stęplowanego, ceny kopijek dwudziestu, do akt ziemskich powiatu Bohusławskiego w oblatę podał, w te słowa: Wiadomo czynie komu o tym wiedzieć należy w dobrach moich, iż pozwalam staw zająć poddanemu mojemu łuczańskiemu, we wsi *Łuce*, Pawłowi Kosenkowi, któremu pozwalam do spokojnego używania, na co dla lepszej wiary ręką moją stwierdzam, i podpisuje. Dałem w Koszowatej, dnia dwudziestego pierwszego Ianuarii, tysiąc siedmset trzydziestego drugiego roku. U tego dokumentu, w oblatę podanego, podpis ręki takowy: Fel. Młodecki, P. K., mp. Który to dokument, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, ziemskich powiatu Bohusławskiego jest zapisany. Jakub Kaleński, podsędek

Книга земская, записовая и поточная, Богуславскаго уѣзда, годъ 1798, № 3533. Листъ 1406.

24. Приговоръ градскаго Винницкаго суда, осуждающій на вѣчную баницію дворянъ: Саломинію и Рафаила Контскихъ, за невыдачу ими крестьянъ, бѣжавшихъ въ ихъ села изъ имѣній Кіевскаго воеводы, Іосифа Потоцкаго. 1733, Февраля 18.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego trzeciego, miesiąca ~~Februarii~~ ^{Februarii} ośmnastego dnia.

W roczki sądowe, grodzkie, Winnickie, kadencyi februaryuszowey, dnia piątego tegoż miesiąca przypa~~de~~ ^{de} y sądzić się zaczęte, przed nami: Ierzym Strzelnickim, podstolim bractawskim, podstarościm, Felicianem-Kazimierzem Michałowskim, podczaszym bractawskim, sędzią, Samuelem na Stohnie Korzeniowskim, łowczym bractawskim, pisarzem, urzędnikami sądowemi, grodzkiemi, winnickiemi, gdy przypadła sprawa z rejestru sądowego aresztowego, za przywołaniem woznego generała, opatrzного Jakuba Makowskiego, między instygatorem sądowym y jego delatorem: jaśnie wielmożnym jegomością panem Iózefem Potockim, wojewodą y generałem ziemi Kyowskiej, Warszawskim, Leżayskim etc, starostą, powodem, a pozwanemi: wielmożną jey mością panną Salomeo Kałską, niegdy wielmożnego imci pana Marcina Kałskiego, kapitana woysk iego krolewskiej mości, pozostałą córką, successorką, y wielmożnym jego mością panem Rafałem Kałskim, podczaszym Zytomirskim, za terminem prawnym, to iest wyniesionym pozwem, ktorego relationem coram actis praesentibus przez woznego generała, opatrzного Iana Kaszowskiego, die secunda Augusti, anno praeterito, millesimo septingentesimo trigesimo secundo, iest zeznana, który u urzędu był produkowany y czytany, tedy, postanowiwszy się strona powodowa u sądu niniejszego, dalszego w tey sprawie postępku prawnego prosiła y domawiała się; strona zaś pozwana, ponieważ ani sama przez się, ani przez plenipotentą u sądu nie stanowiła, o niestaniu swoim sądowi y stronie powodowey żadney wiadomości nie dała, przeto, jako niestałą, prawnu pospolitemu sprzeciwną y nieposłuszną, z dopuszczenia sądowego, na upad in lucro extraditionis subditorum profugorum, pro quibus res est idque in instanti, sub paena banitionis perpetuae, quae et nunc decernitur, additur et remittitur causa praesens pro executione, quam magnifici officiales castrenses vinnicienses aut generosus subdelegatus, ad primariam, partis actoreae rogationem decretique praesentis exhibitionem, non obstantibus quibusvis impugnationibus, jurium quorumvis apparitionibus, relatione ad cassandam inscripta vel inscribenda, expedire debebit et tenebun-

tur, sub paenis, contra negligentes officiosa lege descriptis; nemo vero eandem executionem irritare aut quovis modo impugnare audebit et praesumet sub seorsiva paena banitionis perpetuae; strona powodowa strone pozwana wzdała na termin, tak się w sobie mający: Ludwik na Sydorowie Kalinowski, Winnicki etc. starosta, wielmożney Salomei Kątskiej, niegdy zeszłego Marcina Kątskiego, kapitana woysk jego krolewskiej mości, dóbr Ometyniec y Ziatkowiec naturalney córce y successorce, tudziesz Raphałowi Kątskiemu, podczaszemu Zytomirskiemu, teyże wielmożney Kątskiej, jako in minorennitate zostającej, stryjowi y naturalnemu opiekunowi, pozwanym, de personis bonisque vestris generaliter omnibus mandamus, ut coram nobis seu iudicio nostro castrensi Vinnicensi, a data et positione praesentis citationis seu tunc, dum et eadem causa praesens ex registro, sibi competenti, ad iudicandum legitime vocata et acclamata inciderit, personaliter peremptorieque compareatis, ad instantiam instigatoris iudicii nostri ejusque delatoris, jaśnie wielmożnego imci pana Iózefa Potockiego, wojewody y generała ziemi Kijowskiej, Warszawskiego, Leżayskiego, Sniatyńskiego etc. starosty, aktora, którym, adhaerendo officioso aresto, do wydania poddanych, tak dziedzicznych, jako y zasiedziałych: Jhnata Markowicza, Olekse Koze, Matwija Makuchę, Iwana Szandre, Tymka Pastucha, Wasyla y Dmitra Makuchuw, Iwana, Parchoma, Pawła, Michayła Handów, Fedora, Jakowa, Iwana Dmitrowego, Mychayła, Petra Szeremetów, Stefana Prochowskiego, Iwana, Fedora y Stepana Czegusów, Iwana Hasloka—z Tarhowicy; Ostapa Chłyszczenka y Kistenka z Rubani; Petra Roskalińskiego z matką, Stefana Bednarza, Hryčka, Tarasa, Wasyla Dziubów, braci trzech, z klucza Berszackiego, y Kirila Kistenka z Sorokotiażyniec, do dóbr wsi Ometyniec y Ziatkowiec z żonami, dziećmi, końmi, wołami, pasieką, bydłem y innym dobytkiem zaszłych y tam znaydujących się, qui et praesenti citatione apud vos arestantur, eosdem statuatis et extradatis. Quapropter tam pro statuitione quam extraditione eorundem, in casu vero non statuitionis et extraditionis, pro responsione, nec non carentia laborum ab actu fugationis et de bonis migrationis recompensatione, tum refusione damnorum ac litii expensarum, exinde causatarum, et per vos ad eadem indebite superinductarum; pro praemissis citamini, sitis juri parituri, terminum attentaturi et ad praemissa judicialiter responsuri. Datum w Winnicy, die vigesima octava Iulii, anno millesimo septingentesimo trigesimo secundo. Po którym takowym wzdaniu, postanowiwszy się strona powodowa u sądu niniejszego, dalszego w tey sprawie postępkowi prawnego prosiła y domawiała się. Przeto

sąd, stosując się do prawa y słuszności, za niestaniem strony pozwanej, a za domowieniem się strony powodowej, w dalszym tej sprawy postępku prawnym na terminie, w zysku wydania poddanych zbiegłych, o co rzecz iest, a to natychmiast, pod winą banitiei wieczney, którą sąd natychmiast wskazuje y woznego, sądu swego apparitora, generała, opatsznego Jakuba Makowskiego, do obwołania y publikowania banitii wieczney przydaie. Ktory wozny, zadosyć czyniąc woli y rozkazaniu sądowemu, a z powinności urzędu swego woznowskiego, głosem wyniosłym, wozniowskim, in praesentia wielu szlachty, obywatelów wojewodztwa Bracławskiego, na sądy zgromadzonych, pomienioną winę bantji wieczney obwołał y publikował. Po obwołaniu y publikowaniu, o tym te swoje, przed sądem stanowszy, uczynił y zeznał publikaciey relacją. Którą to banitią wieczną sąd niniejszy, Winnicki na exekutią mocną, skuteczną y nieodwłoczną odsyła, mocą dekretu niniejszego. Co wszystko dla pamięci do xiąg niniejszych iest ingros-sowano.

Книга городская, винницкая, декретовая, 1700—1738 года, № 4807; листъ 440 на оборотъ.

Примѣчаніе. Въ ту же книгу внесены и другіе акты, свидѣтельствующіе о побѣгахъ крестьянъ, съ 1727—1738; они находятся на листахъ: 262, 274, 336, 340, 342, 351, 384, 396, 431, 439, 464, 503 н. об., 69 н. об., 91 н. об., 115, 120 н. об., 123, 153, 170, 171 н. об., 175 н. об., 239 н. об., 512, 544, 556, 558, 564 и 599.—

25. Мировая сдѣлка по поводу разграниченія земель, принадлежащихъ стеблевскимъ мѣщанамъ: Семену Вербицкому и Феську. 1733. Апрѣля 5.

Roku 1733, miesiacia Apryla 5-o dnia.

Pry mni Joanu Ruskom, na tot czas buduczym administratorom Steblowskym, tak też i mieszczanamy, pry tom buduczymy, niżej specyfikowanymy, przytoczyła się sprawa mieszczan naszych, *steblovskykh*: Semenu Werbyćkomu iz myszczaninom Feśkom, według hrunta, że Semen Werbic-kyj kupył sobi cały hrunt u Jewky Kutynowny za summu pewnuju hotowymy hroszyma, dobroj monety, za kop desiat, i jest jemu wruczenna na

wiecznyje czasy; za kotoryi hrunt ne mohły wyszpysannyje meszczany pomirkowaty sia; y uże tretym razem, zobrawszy mieszczan jizdyły hranyczyty, i, usmotrywszy vse sowerszenno, obwiwszy ludmy i okopcy postanowily i ohranyczyły pry dobroj i bez wsiakoho prymusu swobodnoj swojej woli pohodyłysia meżi soboj na wiecznyje czasy, aby samy ony i dity ich i iz rodyczow ничто ne wazył sia meżynymy turbowatysia. Na szczo my, urad, usmotrywszy ich zhożenia, utwerżajem, i iztwerżajem, aby, chto by meł by je obnowyty, pokładajem wyny na pana gubernatora talarey 30, a na miskij urad złotych 10.—Dyjało sia toje dnia i roku wyszpysanoho, pry ludziach zacnych, na imia: Hawryła Kutasa, Iwana Wojtowa, Iwana Tatarczenka i Sawka Ułasenka, Łyzko Myzanenko, Iwan Szewczenko, Anton Porsztenko. Spysało sia Fedorom Mizerskym, pysarom Steblowskim.—

Roku 1790, dnia 31 Augusta. Stawajacy osobiście Jemelian Wierzbicki, ugodę dobrowolną o grunt paszny, przy urzędzie miejskim Steblowskim między Semenem Wierzbickim a mieszczanami uczynioną, i przez urząd miejski utwierdzoną, ruskim stylem napisaną i zaświadczoną, z dodanym arkuszem papieru stęplowego, ceny kopiejek 30, do akt ziemskich powiatu bohusławskiego w oblatę podał; przyjąłem.—pisarz ziemski powiatu bohusławskiego, Paweł Szumański.—Karol Głowacki, surrogat.

*Книга земская, Богуславскаго уѣзда, записовая и по-
точная, годъ 1798., № 3534. Листъ 155.*

---

26. Инвентарь села Охлопова, съ показаніемъ количества повинностей, отбываемыхъ крестьянами въ пользу помѣщика. 1734. Октября 20.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Septembris wtorego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiey mości Łuckim, przedemną, Jozefem Kazimierzem Zaborowskim, namiesnikiem burgrabstwa y zamku Łuckiego, y xiegami ninieyszemi, grodzkiemi, łuckiemi, compars personaliter urodzony imć pan Michał Brzeski, dla zapisania do xiąg

niniejszych, grodzkich, łuckich, ten inwentarz gromady chłopów dobr wsi *Ochłopowa*, ad acta praesentia, castrensia, luceoriensia, per oblatam podał, ratione introcontentorum, de serie verborum tali: Inwentarz spisany gromady w Ochłopowie, odebranej possessyi po niebożce iey mości pani Grotowskiey, anno millesimo septingentesimo trigesimo quarto, dnia dwudziestego Oktobra: Chwedko Romaniuk—robi dni dwa, ma koni dwa. Iwan Romaniuk—dni dwa, wołów dwa, syna jednego Josyp—dniów trzy, wołów dwa, konia iednego, synów dwóch. Iacko Neczyporuk—dni dwa, wołów dwa, konia iednego, syna iednego. Wasyl Krat—dni trzy, wołów dwa, synów trzy, Kazimierz—dni dwa, wołów dwa, synów dwa. Waśko Sztompel—dni dwa, koni dwa, Petro—chałupa pusta. Tymko Hadziuk—dni dwa, konia iednego. Waśko Głuch—dni trzy, koni dwa, synów trzy. Tkacz Beszteczny—vacat. Andruszko Bednarczuk—dni dwa, wołów dwa, synów cztery. Marcin—dni dwa, konia iednego, synów dwóch. Iwan Pypczuk—dni dwa, wołów dwa, konia iednego. Andryj, brat tegoż Pypczuka przy nim. Iwan Tur i Hryćko, bracia, mają: dni pańszczyzny trzy, koni dwa, synów dwa, Ilko Daćkow—dni dwa, konia iednego. Hryćko Neczyporuk—dni dwa, wołów dwa. Demian—dni dwa, konia iednego, synów dwa. Dacko Marczuk—dni dwa, wołów dwa. Iacko Krzywy—dni dwa, syn ieden. Iacko Tkacz—robi po pulsetku, synów dwa. Iakub Tkacz—synów dwa. Iacko Nieczyporuk—dni dwa, woła iednego. Dmitro Krot—dni dwa, wołów dwa, konia iednego, syna iednego. Iuwchimycha wdowa—dzień ieden, syna iednego. Andrzej Młynarz—dni dwa, synów dwa. Ci ogrodów nie mają, ani pola, nie nie zażywają; po trzech w inwentarzu przekryślonych. Michałko Turuk—vacat. Po skończonym inwentarzu, registr tenoris sequentis. Registr spisany krescencyi po odebranej possessyi niebożczki jey mości pani Grotowskiey, tak w ziarnie iako y w snopach, anno millesimo septingentesimo trigesimo quarto, die vigesima Octobra. Krobki i snopy: żyta w ziarnie krubek pięć. Przenicy w ziarnie puł krobki; jęczmienia w ziarnie krubek pięć, słodu w winnicy krubek trzy, żyta w stodole przestoju, samey słomy, kop sześć, snopów dwadzieścia; w teyże stodole żyta kop sześć, snopów trzydzieście; w teyże stodole prosa obmiętego kop dwie, snopów czterdzieście naymniey; w stożku owsa przestoju kop trzy, snopów piętnaście. W stodole owsa jareckiego snopów trzydzieście, Na gumnie, w szopie, jęczmienia kop dwanaście. W teyże szopie żyta kop dwie; hreczki naymniey w stożku kop dwie, snopów trzydzieście, W szopie naymniey siana wozów dziesięć; lnu niemłoczonego kóp

pieć. W szopie pode dworem siana wozów dwanaście; w teyże szopie nasienie jęczmienia kóp pięć. Grochu w spichlerzu krubek dwie y puł krubki. We dworze, w izbie nieboszczyney, stoł ieden y stolik ieden mnieyszy. W teyże izbie stolków pojedynków pięć; łózek trzy; kłudek od gumna trzy, szklanek dwie prostych, konewka iedna. Kaczorów dwa, krobka iedna, co do targu zboże mierzą: geśi dwie, kadłub stary, nie godny do kwaszenia ogrodniny, ieden. Iako będący my, szlachta, proszeni dla odebrania possesyey gromady w Ochłopowie tak y przy odebraniu krescencyi zboża, podpisuiemy się dla lepszey wiary rękami naszymi własnymi. U tego rejestru podpisy szlachty y woznego temi wyrażone słowy: Adam Postolski, manu propria. Antoni Grodzicki, manu propria. Ławrenty Wozniak, ministerialis. Po skończonym rejestrze, przypis de serie takowy: żyta wysiano na zimę miary horochowskiey ośmak piędziesiąt; przeniцы teyże miary ośmak cztery. Od iego mości pana Grotowskiego obebrałem za medyacyą przyjacielską żyta kop sto dwie, przeniцы kop dwadzieście iedną, snopów czterdzieście, owsa kop dwadzieście cztery, hreczki kop dwadzieście iedną, snopów dwadzieście trzy. U tego przypisu podpisy temi słowy: Antoni Radwański. Któryże to inwentarz, z rejestrem per oblatam podany, za podaniem y proźbą wyż mianowanego iego mości pana podawającego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, wszystek, z początku aż do końca, de verbo ad verbum, tak iak się w sobie pisaný ma, do xiąg ninieyszych, grodzkich, łuckich iest ingrossowany.

Книга городская, Луцкая, записовая, годъ 1735, № 2287; листъ 684.

---

27. Инвентарь мѣстечка Кодни и села Сынгуръ, съ показаніемъ количества повинностей, отбываемыхъ крестьянами. 1736. Іюля 3.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego siódmego, miesiąca Aprilis dwudziestego dnia,

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego krolewskiej mości Żytomierskim, przedemną, Szymonem Choynackim, namiesnikiem grodzkim starostwa Żytomierskiego y xiegami ninieyszemi, grodzkiemi, żytomierskiemi comparens personaliter wielmożny imć pan Felicyan Bierzyński, starosta

Saulyski, ten inwentarz miasteczka *Kodni* y wsi *Syngur* y innych z wpisaniem w nim wszelkich powinności, budynków, poddaństwa, ad acta praesentia, castrensia, żytomiriensia per oblatam podał, którego ja, urząd, annuendo affectationi, ad acticandum przyjmując, czytałem de tenore tali: Inwentarz dóbr miasteczka Kodni, osiadłości, powinności, dworu y folwarku y wszelkich budynków, na gruncie będących, post fata niegdy świętej pamięci wielmożney iej mości paniey Franciszki z Gorayskich primo voto Głębockiej, łowczynej parnawskiej, secundo voto Bierzyńskiej, starościney Szauliskiej przez tegoż wielmożnego jego mości pana starostę Szaulskiego, dnia trzeciego miesiąca Lipca, roku Pańskiego tysiąc siedmset trzydziestego szóstego rzetelnie spisany y zweryfikowany. *Dwur*, koło którego około wał, palisadami obstawiony, w tym dworze izb dwie, alkierzów trzy z oknami, w drzewo oprawnemi, drzwiami na biegunach żelaznych, z klamkami żelaznemi. W iedney izbie piec kaflowy, zielony, a w drugiej także kaflowy, biały, stołów dwa, zydeł; stołków sześć. W tymże zameczku loch kopany, dębowemi dylami we srodku obstawiony. Bramka drewniana sosnowa, w której na dole turm dwie. Na gorce izdebka, w której ani okien, ani pieca niemasz. Folwark w tymże miasteczku za rzeką Kodenką, na którym szopa, w której zboże młóca. Na gumnie starego zboża styrt sześć, przy gumnie koszary na bydło. *Inwentarz poddanstwa* miasta Kodni: Michayło Klimenko, Chwedor Siely, Stepan Boyko, Ostap kowalów brat, Stepan kowalów zięć, Mykita Tkacz, Iwan Litwin, Iwan Dziekciarz, Maxym Łozeyko, Parchom Netreba, Marko Pohrebny, Denys Kalacznyk, Ławryn, Jurko Winnik, Chweśko Stary Nieżywy, Petro Porochnenko, Panas, Maxym Szulha, Martyn, Jusko Litwin, Daniło Reszetnik, Procko, Pawło Czubały, Ihnat Koltun, Iwan Pastuch, Mikita Kołdysz, Choma Ponoczowny, woyt, Iwan Soznowy, Andruszko Hłeczenko, Andrej Sochowiec, Iwan Horbow zięć, Iwan Pasiecznikow zięć, wdowa Bezwerchaja, Hrynko Boyko, Chwedor Wilski, Mykita Kicza, Omelko, wdowa Pretiaczycha, Wowkowinny, Lewko Chrobeszt, Ostap, Semen Nowak, Wasyl Pastuch, Andryj Konował, Michayło Kałacznyk, Wasyl Boyko, Iwan Szkolny, Iwan Kuczmenko, Zahorayko, Maxym Wielki. Na futorze pod Kodnią: Bednarz, Stepan Min ło, Andrij, Maxym Połoński, Semen Bezpuczko, Juwchim Krawiec, Hryćko Dziekciarz. Semen Pastuch. Kontynuacya inwentarza mieyskiego Kodeńskiego: Łucko Ułasenko, osadczy Peczerski, Wasyl Hleszczenko, Jarema Kozinśki, Nikolay Wilski, Iwan Szwiec, Iwanicha wdowa, Haraśko, Hryćko Ułasenko, Stepan Konowałów zięć, Abram Kondratenko, Stećko Szwiec,

Gabro Tkacz. Powinności tegoż poddańswła: po dniu pańszczyzny y struża, po motku przedziwa wyprząść. *Inwentarz żydów miasteczka Kodnì*: Ayzyk, Maior brat iego, Joś Gołdycz, Ruwen-Leybka, Awrumko Syngurski, Icko-Mot, Cal-Chemja, Feodor Woł, Moszko Nawak, Moszko Jrma, Judka, kramarzów cztery żydów y rzeźników dwa, krawiec ieden y szkolnik. Ci żydzi siedzieli slobodę, dopiro w tym roku, tysiąc siedmset trzydziestym szóstym, dali pokotelińszczyzny od kotła po złotych dziewięć. Szlachty w tym miasteczku gospodarzów dwadzieścia, którzy żadney nie odbywają powinności, ani czynszu dają, oprucz koło domu usługę odbywają y tylko zboża dziesięciny-ozime y iare dają. Młynów dwa: jeden w mieście, w którym iedne koło mączne, a drugie stempy. Także na futorze młyn drugi, w którym kół mącznych dwie, a trzecie stempy y folusz. Ten młyn należy do arędarza. Arędy karczemney w tym mieście złotych tysiąc. *Inwentarz dóbr wsi Syngur*, tegoż roku y dnia spisany przez tegoż imci: Dwor, w którym izb dwie, alkierzów trzy z oknami, w drzewo oprawnemi, drzwiami na biegunach żelaznych, z klamkami żelaznemi. W jednej izbie piec kaflowy zielony, a w drugiej także kaflowy biały, stołów dwa. W tymże dworze izba czeladna z komorą, w której izbie piec piekarski. W sieniach kuchnia, pobok izdebka służna, spiehlirz na standarach, stajnia, wozownia; pod budynkiem loch rznięty; bramka, na której izdebka. Te budynki wszystkie drania pobite; około podworze palami ostawione. Winnica stara; słodownia pode dworem. Za stawem folwark; na folwarku izba piekarniana, sieni, komora, chlewy na drobiazgi, obory na bydło, stodoła stara. *Inwentarz poddaństwa dóbr wsi Syngur*: Taras wojt, Kirilo Polonica, Ostap Polonica, Chweśko Polonica, Iwan Makohon, Hryćko Zabołotny, Ławryn Jemczenko, Iwan Stolarenko, Maxym Mielnik, Matwij Jemczenko, Andrij Pastuszek, Wasyl Łezenko, Matwij Łezenko, Moysiej Maszczyszyn zięć, Semen Goły, Daćko Dziekciarz, Stepan Posmykayło, Łesko Husak, Hryhor, Denis, Demko Hrebinnyk, Pawło. Dział Czarny: Łukian Dowżyniec, Tymosz Romanenko. Dział Berehowy: Iwan Hrebenników syn, Ławryn Zarzycki, Moysij Zarzycki, Haraśko, Oxen, Wasyl Szabaniec, Łukian Kieza, Jarema, Andrij Kulik, Michayło Denisenko, Stepan Serhijenko, Iwan Łopatynski, Onysko, Iuśko Werbiak, Iwan Kozak, Iuśko Dmitrenko, Pawel Zajac, Awram Moskal, Parchom, Ostap Udowyczenki, Iwan Czepur, Prokop Pastuch, Jaków Kolesniczenko, Hryćko Stary, Iwan Jwanczenko, Romaniec, Kyriło Wołoniec, Maxym Cymbalista, Samoyło Skoryna, Andrij Demidenko, Pawel Demidenko, Iwan Nechayko, Dorosz, Stepan Bezruczko, Iwan Iewicz, Kyriło Dubina,

Wakula Ganczarz, Jakim Demezenko, Petró Dowżyniec, Moysij Czorny, Maxym Babicz, Hryćko Gieras, Chweśko syn Podhrusznego, Naum Nalienko, Chwedor Babczenko, Iaków Stecenko, Iwan Terłyicznik, Iwan Szuban, Prokop Zarzycki, Iwan Mazur, Terłyicznik, Chomicha Krasunka, wdowa, Iaków Demidenko, Prokop Iemczenko, Semen Podhrusznego zięć, Dmitro Szwiec, Iwan Krawiec, Stepan Kowal, Łewko Ganczarz, Owsij Kostiuł, Ostap, Prokop. Powinności tego poddaństwa: po dniu pańszczyzny y stróža, po motku przedziwa wyprząść. Młynów dwa: ieden we wsi Syngurach, w którym koło iedno mączne, drugi na Huywie, w którym kuł mącznych dwie, trzecie stempno y folusz. Te młyny należą do arędy karczemney, ktorej żyd daie złotych ośmset. Siedlisko Moszkowe, do Kodni należące, na którym mieszka osadczy szlachciec y dopiero na tę wiosnę na słobodę przyszło kilku chłopów. Z tego siedliska pożytku żadnego niemasz. U tego inwentarza, per oblatam podanego, podpis ręki imci podawającego w te słowa: Felicyan Bierzyński, starosta Szawliski mp. Który to inwentarz, de verbo ad verbum, iak się w sobie pisany ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomirskich jest wpisany.

Книга городская, Житомирская, поточная и записовая, годъ 1728—1737, № 223; листъ 976.—

28. Право, данное управляющимъ Летичевскимъ староствомъ, дворяниномъ Матвѣемъ-Антоніемъ Бониславскимъ, крестьянину села Горбасова, Стецьку Колесьнику, на право пользованія садомъ, принадлежащимъ крестьянскимъ спротамъ, впрעדъ до ихъ совершеннолѣтія. 1738. Іюля 14.

We wtorek, to jest dnia 12 miesiąca Lipca, roku Pańskiego 1790.

Do urzędu i xiąg miasta jego krolewskiej mości, Latyczowa, przyszedłszy osobiście pracowity Maxym, syn niegdyś Stecki Kolesnika, poddany wsi *Horbasowa*, do starostwa Latyczowskiego należące, upraszał o przyjęcie do xiąg naszych dokumentu, od bywszego podówczas wielmożnego Macieja Antoniego Bonisławskiego, gubernatora starostwa Latyczowskiego, na sadek danego, do którego prośby urząd niniejszy przychylając się, pomieniony dokument w xięgi swoje przyjąć rozkazał, którego dokumentu

osnowa jest takowa: Mając dyspozycję generalną od jaśnie wielmożnego jegomości pana wojewody sandomirskiego, starosty Kamienieckiego, Sokalskiego, Międzyborskiego, Latyczowskiego etc, dałem sadek człękowi Horbasowskiemu, jako to: Steckowi Koleśnikowi do wzrostu dzieci tych, co do nich ten sadek należący; inquantum, że to odebrać (mogą), jak dorosną (lat) swoich, to powinni popłacić koszta i pracę tego człeka, jak gromada zezna, na co się podpisuje. Datum w zamku Latyczowskim, die 14 Iulii, anno 1738 Maciej Antoni Bonisławski mpr. Który dokument z oryginału, od wielmożnego Macieja Antoniego Bonisławskiego, bywszego gubernatora Latyczowskiego starostwa, dany, w xięgi niniejsze, sposobem oblaty, co do słowa zaingrossowany.

Книга Лембевскаго магистрата, записовая, годъ 1784—1795, № 5716; листъ 108 на оборотъ.—

29. Рѣшеніе Кіевскаго земскаго суда о выдачѣ крестьянъ, бѣжавшихъ изъ имѣній подстолія житомирскаго—Щеневскаго въ Каневское староство. 1741 Мая 4.

4 dnia Maja, roku Pańskiego 1741.

Sąd na zarzuczone z boku kondemnate, w roku 1740, dnia 22 Stycznia, od jaśnie oświeconych xiążąt Radziwiłłów, wojewodów Trockich, małżonków, na jaśnie wielmożnym Potockim, staroście Kaniowskim in lucro ademptionis fundorum variarumque violentiarum perpetratarum, w sądzie swoim otrzymaną, mieysca y sądu dowodzić nakazuje; a ponieważ wniesionemi racjami mieysca sobie postanowić nie może, a te pod pomiarkowanie sądowi poddaie się, przeto, na fundamencie prawa pospolitego, uznaje, ażeby dwoie 14 grzywien jaśnie wielmożny Potocki, starosta Kaniowski, stronie, jaśnie oświeconym xiążętom Radziwiłłom, a sądowi swemu jedne 14 grzywien, natychmiast, pod approbatą teyże kondemnaty y winą banicyi wieczney, z rejestru paenaliū publikować mającey, zapłacił; w samey zaś sprawie, termin należyty wynalazszy, stronom sprawę popierać uznaje, a w popieraniu, kontrowersyi stron dalszych wysłuchawszy y one dobrze wyrozumiawszy, rozwiązując remisse odprawionej exekucyi z dworski Hruszowej przez urząd grodzki Kyowski, do sądu swego uczyniony,

przychilając się do pozwu y arestu na poddanych, roboczych: Ułasa Zamkowego zięcia, Wasyla Worony, Petra Demenki, Szymona starego z dwoma synami, Iwana Nemudrego z synem, Romana z bratem y zięciem, Mikołaja Hrebenniczenka, Iakowa Zawertajłowego pasierba, Antona Tkacza, Semen Baluny, Wasyla Zahorodnego, Iwana Kolady, Iuska Cyrnenka; z dóbr miasteczka Chodorowa, jako też: Iwana Zuba, Kostia Szewca, Maxyma, Ułasa Szewcowego zięcia, Rubuchy, Marka z zięciem, Rokity, Tkacza, Czarnousa, z dóbr wsi Lipowego Rogu, strony powodowej, wielmożnego Szczeniowskiego, podstolego Żytomirskiego, sędziego grodzkiego Żytomirskiego, dziedzicznych, do dóbr starostwa Kaniowskiego, jaśnie wielmożnego Potockiego, zbiegłych, zaszłego, bliższą stronę pozwaną do odprzysiężenia się, jako areszt po onych nie zaszedł, ani się w dobrach starostwa Kaniowskiego nie znajdują, a, w nieodprzysiężeniu się. strona powodowa, wielmożny Szczeniowski, podstoli Trembowelski, ma poprzysiądz na te rothe, jako w dobrach pomienionych, onego dziedzicznych, ziemstwo prawem pospolitym oznaczone zasiedzieli, odtąd za niedziel cztery przed aktami sądów swoich uznać. Po którym wykonanym juramencie, strona pozwana wyżej wyrażonych poddanych z żonami, dziećmi, zasiewem y całym sprzętem domowym na tymże terminie wydać powinna, pod winami banicyi wieczney, tamże na stronie sprzeciwić się mającey, przy manifestacyi utrzymanej, do publikowania należącey, dawszy na ten czas stronie powodowej strona pozwana 14 grzywien pod tymże rigorem, a sądowi swemu przez połowe natychmiast, pod winami banicyi, z rejestru paenaliu publikowaniu podległej, na zniesienie kondemnaty od tegoż wielmożnego Szczeniowskiego, sędziego grodzkiego Żytomirskiego, na jaśnie wielmożnym Potockim, staroście Kaniowskim, w sądzie swoim otrzymaney, uznać, ażeby, podług prawa nowej konstytucyi, czworo 14 grzywien stronie, pod approbatą teyże kondemnaty y rygorem pomienienym, a sądowi swemu, pod osobliwą winą banicyi, z rejestru paenaliu publikować mającey, zapłacił. Movit pars citata a toto decreto non admissio, protestatur, reprotatur. Alexander Niemiricz. s. z. k. m. p, Maciej D. z T. Trypolski, pods. ziem, wwa. k. m. p, Potocki, p. z. k. m. p.

Книга Кіевская, земская, декретовая, 1713—1749 года, № 769; листъ 314 на оборотъ.

Примѣчаніе: Въ ту-же книгу внесены, кромѣ вышеприведеннаго, еще 94 другіе декреты, предписывающіе возвратитъ владѣльцамъ

бѣглыхъ крестьянъ. Декреты эти относятся ко времени съ 1737 по 1749 годъ, они внесены на слѣдующіе листы: 99, 104, 106, 114, 115 н. об., 154 н. об., 155 на обор., 159 на обор., 163 на обор., 164, 164 на оборотѣ, 171 (№ 37), 177, 179, 180 на оборотѣ, 181, 183 на оборотѣ, 186, 189 на оборотѣ, 191, 215 на оборотѣ, 225 на оборотѣ, 238, 240 на оборотѣ, 245 на оборотѣ, 246, 252 на оборотѣ, 253, 254, 254 на оборотѣ, 255 на оборотѣ, 260 на оборотѣ, 268, 271, 283, 293 на оборотѣ, 296, 297, 297 на оборотѣ, 310, 310 на оборотѣ, 311, 311 на оборотѣ, 312, 312 на оборотѣ, 320, 321 на оборотѣ, 323, 338, 341, 352 на оборотѣ, 356 на оборотѣ, 367, 368, 368 на оборотѣ, 380, 382 на оборотѣ, 387 на оборотѣ, 390, 405, 412, 423, 429, 432 на оборотѣ, 434 на оборотѣ, 435, 443 на оборотѣ (2 акты), 452, 457, 457 на оборотѣ, 469, 471, 478 на оборотѣ, 486 на оборотѣ, 488 на оборотѣ, 495, 498 на оборотѣ, 501, 505, 510, 513, 517 на оборотѣ, 521 (два акта), 537 (№ 26), 539 (№ 32), 553, 569 (№ 46), 580 (№ 17), 603 (№ 38), 611 (№ 3), 630 (№ 1).—

---

30. Духовное завѣщаніе богуславскаго мѣщанина, Стецка Кругляченка, которымъ онъ отказываетъ 2 сада въ пользу сына своего, Омелька. 1741. Мая 4.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, miesiąca Kwietnia dwudziestego dnia.

Przed urzędem i aktami ninieyszemi, miejskiemi, bohuslawskimi i przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta wolnego rzeczy pospolitej *Bohuslawia*, przyszedszy osobiście szlachetny Dyonizy Kottarski, ten testament ostatniej woli niegdy Stecko Kruhlačenka w punkcie rozporządzenia substancyi na syna swego, Omelka Kruhlačenka, w roku tysiąc siedmset czterdziestym pierwszym dany, podpisami braci, krewnych i przyjaciół zatwierdzony, na papierze prostym spisany, z dołożonym arkuszem srebrno-groszowym, do akt magistratu bohuslawskiego w oblatę podał, w istocie takowej: Wo imia Otca i Syna i Swiatoho Ducha amyn. Ia, Stecko Kruhlačenko, buduczy z woli Bożoj choroboju nawyżen i ne spodiwajuczys ko żywotu ale ko smerty, zapisuju synowi mojemu, Omelkowi, sad u Kruhlaaku i nad szlachom Karapyskym; znowże odkazuju jemu nad Hłybokoju dołynoju sad, żeby nie interesował sia nikto do tych sadow kromi syna mojeho, Omelka; a mohłyb toje słowo perestanowyty,

to i sprawytsia zo mnoju pred sudijeju Nebesnym i budet tot anafjema. Szczo pryludne zapisuju. U tego testamentu podpisy rak takowe: Roman Kruhlaczenko bratanyecz, Ostap Ryznyk, Iwan Drobiaczonko, Kondrat Pustowojtenko. Szczo dijałosia w roku tysiąc siedmset czterdziestym pierwszym, miesiaca Maja dnia czwartego. Który to testament, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiaąg niniejszych jest zapisany.

Книга Богуславскаго магистрата, записовая и поточная, годъ 1792, № 3530; листъ 76.

31. Дарственная запись отъ новогрудскаго подстоля, Франциска-Антонія Млодецкаго, мѣщанину Кошеватскому, Василю Буйтку, на право потомственного владѣнія: прудомъ, прилежащимъ къ урочищу «Кисловское монастырище», пасѣкою, находящеюся, въ лѣсу «Москалинцѣ», садомъ—на урочищѣ «Приберыновъ Ярѣ» и полями въ селѣ Березянкѣ. 1743. Августа 4

Roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt dziewiątego, miesiąca Martii dwudziestego dziewiątego dnia.

Przed urzędem i aktami ninieyszemi, ziemskimi, kijowskiemi i przedemną, Franciszkiem-Ksawerym Dobrzańskim, namiesnikiem przysięgłym, ziemskim, kijowskim, stanawszy osobiście szlachetny Piotr Krzyżanowski, te prawo wieczyste, od wielmożnego Młodeckiego, podstolego nowogrodzkiego, uczciwemu Wasylowi Bujtkowi, mieszczaninowi Koszowatskiemu, na sianożęć, pasieczyska, sad i inne dane, ręką tegoż wielmożnego podstolego nowogrodzkiego, przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, stwierdzone, z przypiskiem, na boku w trzech wierszach umieszczonym, z przyszytym arkuszem papieru stepłowanego, ceny grosza srebrnego jednego, do akt ziemskich, kijowskich, w oblatę podał, tym sposobem: Franciszek Antoni z wielkiego Młodecina Młodecki, podstoli nowogrodski, wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tem wiedzieć będzie należało, (wiadomo czynię), iż ja, mając wzgląd na dawne zasługi, pracę i życzliwość Wasyla Bujtka, mieszczanina miasta *Koszowatej*, daję tę prawo moje wieczyste temuż Wasylowi Bujtkowi i zięciom jego: Hrehoremu i Mychajłowi, tudzież i wnukom, to jest po Iwanie Bujtkiewiczowi, synu rodzonym, po-

zostałym, i onychże napotem suksessorom należącym i spadłym, na stawek pod *Manastyrzyszczem Kisłowskim*, który sobie przedtem był kupił u Wasyla Metły i pasiekę w lesie, *Moskalincu* nazwanym, także pod tąż pasieką sianożęć, począwszy od Taczek do Iwaszyninie grobelki, i w tej pasiece, co się znajduje sadowina, co swemi rękami przedtem zasadził, i w *Prybyrynowym jarze* sad, ktoren przedtym bywał Hryćka Zpyłowego, także grunta we wsi *Bereziance* po zbiegłych poddanych; co wszystko tym prawem moim, wyraźnie danym, temuż Wasylowi Bujtkowi approbuje i potwierdzam, iż te grunta, sady, stawek, zająwszy sobie, wolny w onymże połów i spust mieć powinien będzie, i pasiekę, to wiecznemi czasy jemu i jego suksessorom i potomkom wyż wyrażonym daje, daruje, wiecznemi czasy rezygnuje, ku wolnemu wszelkiemu pożytkowi wolno mu będzie obrucić i obracać przez żadnej przeszkody, tak od zamku, jako i od mieszczan miasta Koszowatej i poddanych klucza Koszowskiego; na co się, dla lepszej wiary i wagi tego prawa wieczystego, ręką własną podpisuję. Datum w Worączynie, czwartego angusti, tysiąc siedmset czterdziestego trzeciego. U tego prawa wieczystego, podpis ręki, per oblatam podanego, w tych słowach: Franciszek-Antoni Młodecki mn. pr. (L. S.). Przypisek tego prawa takowy: Te się prekaucią stanowi dla Wasyla Bujtka i suksessorów jego, aby te grunta, lasy, stawki, pasieki za granicę w insze państwa ani przedawał, ani puszczał, chyba w swoim państwie poddanym, i to za dozwoleńiem zamkowym. Franciszek Antoni Młodecki mn. pr. Które to prawo wieczyste, per oblatam podane, słowo w słowo, jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, ziemskich jest zapisane.

Книга Кіевская, земская, записовая, годъ 1777—1784, № 141. Листъ 360 на оборотъ.

32. Дарственная запись отъ Хмѣльницкаго старосты, графа Іосифа Осолнскаго, крестьянину Николаю Сологубенку на потомственное пользование частью дохода изъ мельницы, находящейся на рѣкѣ Богѣ въ Хмѣльникѣ, а также владѣніе участкомъ поля и сѣнокоса. 1743. Октября 12.

Tenże sam Gabriel Prodanczuk, przyniósł i do akt podał prawo,

1
 Mikołajowi Sałohubenkowi na młyn, na rzece Bohu sytuowany, od I. W. Józefa hrabi etc. Osolińskiego, starosty Chmielnickiego, pod dniem 12 Octobris, 1743 roku, w sposobie następującym: Józef hrabia z Teczyna Osoliński, chorąży nadworny koronny, Sandomirski i Chmielnicki starosta, wojsk I. K. M. i rzeczy pospolitej koronnych pułkownik, wiadomo czynię, komu o tym wiedzieć będzie należało, mianowicie: imć panom kommissarzom, gubernatorom, ekonomom i którym kolwiek dyspozytorom, powierzona sobie władzę w administracyi starostwa mego Chmielnickiego kiedy kolwiek odemnie mającym, iż, przy terazniejszej bytności moiej, czyniąc wszędzie w tym tutaj starostwie porządek, zwarzywszy inter alias akkuratniejszą młyna o sześciu kołach podwójnych, na rzece Bohu, powyżej zamku *Chmielnickiego* stojącego, konserwacji potrzebę, dla czego tenże młyn podwójny, z woli moiej, ucciwemu Mikołajowi Sałohubenkowi i successorom iego do używania nadaię, z tą kondycją, aby pomieniony młyn, tak dla wygody zamkowej, jako też arendarskiej, i dla innych, okolicznie przyjeżdżających, ludzi, tudzież obywatelów i gromad Chmielnickich, w jako najlepszym stanie i porządku zawsze zachowywał, pod utratą prawa, inquantumby się w nim jakowa z okazji i niedozoru młynarza miała napotym pokazać dezolacja; z którego tylko: od żyta czwarta miarka, a od innego zboża różnego trzecia dostawać się mu ma, za co do reparacyi wszelkiej żelaz, kamieni etc. trzeci grosz, tenże Mikołaj Sałohubenko, młynarz, przykładać powinien, do skarbu zaś należąca solucją z każdego kamienia carocznie oddawać będzie i rogowszczyznę wszelką, według zwyczaju tutejszego starostwa uspakając, zwyczajne oraz powinności zawsze odbywać powinien, temu tandem Mikołajowi Sałohubenkowi, aktualnemu młyna Chmielnickiego gospodarzowi, grontów i sianożęci używać pozwałam, które zwieszchność zamkowa wymiarkuje, żadnej mu przy tym przeszkody czynić nikt ważyć się nie ma, każdemu, powierzona sobie władzę do dyspozycyi starostwa Chmielnickiego odemnie kiedy kolwiek mającemu, zalecając, na to się własną, przy zwykłej pieczęci, podpisuje ręką. Datum w zamku Chmielnickim, die 12 Octobris, 1743 anno. I. z Teczyna Osoliński. C. N. K. S. Chm starosta. (Locus sigilli a latere). A ponieważ wzwyż wyrażony Mikołaj Sałohubenko, mielnik miejski, swoim sumptem w tymże młynie folusz wybudować chce, zaczym od solucyi z niego na lat sześć wolnym będzie, a, po wyjściu lat sześciu, do dyspozycyi zamkowej należeć ma, na co się similiter podpisuje. Datum w Chmielniku, A. D. ut supra. I. O. C. K. S. chm star. Post cujus suprascripti juris ad acta of-

ficii praesentis ingrosationem, originale ejusdem, praevia cancellariae praesenti quietatione est restitutum.

Книга Хмьльницкой городской ратуши, № 5779, годъ 1776—1792. Листъ 95 и обратъ.

33. Дарственная запись отъ Литинскаго старосты, Станислава-Антонія Свидзинскаго, крестьянину села Бруслинова, Николаю Мекеденку, на урочище, называемое Коломазь. 1744. Марта 10.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt piątego, miesiąca Maja siódmego dnia.

Na otwarciu xiąg ziemskich wojewodstwa Bracławskiego, kadencji Święto-troieckiej, prawem koronnym ustanowionej zwykłym, stawiać się osobiście . . . . . , te prawo, od jaśnie wielmożnego Swidzińskiego W. B. S. L. uczciwemu Mekedenkowi na sadek dane i służące, dla wpisania do xiąg niniejszych, ziemskich, bracławskich w sposób oblaty podał w tey istocie: Stanisław Antoni na Swidnie, Klewowie i Sulgastowie Swidziński, W. B., Radomski, Lityński etc. starosta, pułkownik wojsk koronnych, każdemu, komu o tym wiedzieć należy, podaie do wiadomości, iż grunt na uroczysku, nazwiskiem *Kolomaz*, od granicy wsi Iakowiec, na którym pasiekę i sadek zasadzony ma Mikołaj Mekedenko, obywatel *Bruslinowski*, a ten grunt do starostwa mego Lityńskiego należący, temuż, pomienionemu Mikołaiowi Mekedenkowi zwyż wyrażony grunt ze wszystkim pożytkiem i używaniem także i sukcesorom jego daie, daruie i wiecznym prawem w nieustanną mu puszczam possessiję, w którą nie ma się nikt żadnym pretekstem wdzierać i jemu przeszkadzać jej, deklaruiąc mu protekcyę zamkową, żeby się kto ważył turbować go; ten grunt wszelkie daniny do zamku i powinności powinien odbywać, jak zdawna odbywał i dawał, i dziesięcinę pszczelną oddawać ma corocznie; in cujus fidei et robor ręką się własną podpisuię, przy podpisie i przy wyciśnieniu pieczęci moiej. Datum w Litynie, dnia dziesiątego miesiąca Marca, roku pańskiego tysiąc siedmset czterdziestego czwartego. U tego prawa, do oblaty podanego, podpis ręki przy pieczęci, na massie wyciśnionej, w

te słowa: I. A. Swidziński, W. B. S. Lityński (L. S.). Które, jak się w sobie ma, co do słowa w xiegi ziemskie wojewodztwa Braclawskiego iest zapisane.

Книга земская, записовая, Брацлавскаго воеводства, годъ 1795, № 4794. Листъ 278 на оборотъ.

34. Позовъ, требующій къ суду князя Франциска Любомирскаго за то, что онъ передерживаетъ въ своемъ имѣніи, Билиловской волости, крестьянъ, бѣжавшихъ изъ имѣній Кіевскаго костеляна, Казимира Стецкаго. 1744. Декабря 17.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego piątego, miesiąca Ianuarii piątego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście jego królewskiey mości Zytomierzu, przedemną, Iozefem Tripolskim, namiesnikiem protunc grodzkim generału wojewodztwa Kijowskiego y xiegami ninieyszemi, grodzkiemi, kijowskiemi, stanąwszy oczewisto wozny generał wojewudztwa Kijowskiego i innych, opatrzny Leon Czerepiński, in vim suae verae ac fidelis relationis, palam, publice recognovit: iż on, roku teraznieyszego, tysiąc siedmset czterdziestego czwartego, die trigesima prima Decembris, pozew ziemski kijowski, autentyczny, odniósł do dobr miasta Biliłowki, y tam ten pozew we dworze tameyszym, w izbie, na stole położywszy, o położeniu onego, od kogo, po kogo i w iakiey by sprawie był pisany, prawnie opowiedziawszy, do wiadomości doniósł, cujus tenor sequitur ejusmodi: August trzeci, z Bożey łaski krol Polski, wielki xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Inflantski, Kijowski, Wołyński, Podlaski, Podolski, Braclawski, Smoleński y Czernihowski, a dziedziczny xiążę Saski i elektor. Iaśnie oświeconemu xiążeciu jegomości Franciszkowi Lubomirskiemu, staroście Olsztyńskiemu, pozwanemu, z osoby y dobr generaliter wszystkich ruchomych y sum pieniężnych, przykazujemy, aby wielmożny jegomość przed sądem naszym, ziemskim, kijowskim, na rokach ziemskich, kijowskich, kadenciei w pierwszy poniedziałek po Trzech Królach przypadłych y sądzić się mających, sam oblicznie y zawicie stanął, na instancją instygatora sądowego y jego delatora, jaśnie wielmożnego Kazimierza na Steczance

Steckiego, kasztelana kijowskiego, aktora, który, przychylając się, do prawa pospolitego, aresztów, manifestów, dekretów, publikat y całego procesu, do wydania poddanych, roboczych: Pańka, Andryia Korniszyków, Iana Kory z dubr Suhowie, jaśnie wielmożnego aktora; Iwana Lechwina, Kudlene, Panfiliska, Hryczenka z dóbr Radachowki; Stefana Mielnika, Iózefa Lewickiego, Anny Miechaleczuckiey, wdowy, z synami czterma: Wasylem, Olexym, Zacharkiem z Nieczyporem, Opanasa, Iakima, Semeną, Maxymichy z mężem Teodore, Parchoma Karczuka, Juska Lewczuka, Romana Rohoneczuka, Andryja Manczuka, Iwana Halsztaka, Prokopa, Trohima Halczenków, Stefana Herczynego zięcia, Hawryła y Pawła Dateczuków, Mirona Będnarza, Tyszka, Iwana, ze wsi Słobody do dóbr włości Biliłowki zbiegłych y tam bytem osiadłych, aresztem innodowanych, dekretami przysądzonych, iuramentem evinkowanych, a, w niewydaniu, do zapłacenia taksy, prawem opisaney, et pro carentia laboris, cum liberis, uxoribus ac tota suppellectili, tum pro paenis, ratione contraventionis decretorum, pozywa y przypozywa. Sis pariturus, terminum attentaturus. Datum w Żytomirzu, die decima septima Decembris, millesimo septingentesimo quadragesimo quarto anno. De quo praesens ejusdem ministerialis relatio wozny, qui supra, scribendi ignarus.

Книга городская, Киевская, записовая и поточная, 1740—1745 года, № 35; листъ 664 на оборотъ.

Примѣчаніе. Въ ту же книгу внесены и другіе акты, свидѣтельствующіе о частомъ бѣгствѣ крестьянъ. Акты эти относятся къ 1745 году и находятся на листахъ: 644, 646 на оборотѣ, 649 на оборотѣ, 657 на оборотѣ, 667, 668 на оборотѣ, 669, 671 на оборотѣ, 675, 676, 677 на оборотѣ, 678, 678 на оборотѣ, 706 на оборотѣ, 709, 726 на оборотѣ, 734 на оборотѣ, 735 на оборотѣ, 765, 766, 786, 810 на оборотѣ, 811, 813, 837 на оборотѣ, 839, 842, 845, 854 на оборотѣ, 870 на оборотѣ, 871 на оборотѣ, 878 на оборотѣ, 883 на оборотѣ, 885 на оборотѣ, 900 на оборотѣ, 904 на оборотѣ, 906 на оборотѣ, 934, 951 на оборотѣ, 1014 на оборотѣ, 1056 на оборотѣ, 1058 на оборотѣ, 1066 на оборотѣ, 1067, 1067 на оборотѣ, 1094 на оборотѣ, 1113 на оборотѣ, 1129 на оборотѣ, 1133 на оборотѣ, 1148 на оборотѣ, 1160, 1160 на оборотѣ, 1182, 1185, 1190.—

35. Дарственная запись отъ Франциска-Салезія Потоцкаго крестьянину Андрею Капканцу на право потомственного пользованія частью дохода изъ мельницы, построенной имъ-же въ селѣ Городецкомъ. 1745, Апрѣля 2.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt czwartego, miesiąca Kwietnia ośmiennastego dnia.

Na leżeniu xiąg ziemskich województwa Bracławskiego, kadencyi śródopostwój, prawem przepisanej, zwykłej, stawiać się osobiście urodzony Antoni Kozakiewicz, te prawo, od jaśnie wielmożnego Potockiego, K. K., starosty belskiego, szlachetnemu Kapkanćowi dane i służące, do zapisania, z przyłączeniem papieru dziesięciu kopiejkowego, do akt ziemskich bracławskich w sposób oblaty podał, w tej istocie: Franciszek Salezysusz na Krystynopolu, Tartakowie, Kitaygrodzie, Strusowie, Brahyłowie, Mohylewie, Tulczynie, Humanu, Złotym Potoku Potocki, K. K., Obelski, Robczycki, Rubiszowski etc. starosta, wiadomo czynię każdemu, osobliwie jegomościom panom komisarzom, ekonomom, gubernatorom dóbr moich ukraińskich: iż, ponieważ pracowity, Andrzej Kapkaniec, młynik wsi, *Horodeckie* nazwanej, do klucza Humanckiego należącój, własnym sump-tem młyn we wspomnianej wsi wystawił i wybudował, zaczym, mając uwagę na jego podjęte ekspesa i koszt podjęty, daję na to wyraźne niniejsze prawo moje, że nie tylko jemu samemu, póki żyć będzie, ale też i sukcesorom, potomkom jego, wolno będzie przerzeczonego młyna, ze wszelkimi pożytkami, zażywać, pozwalając jemu i jego sukcesorom trzecią miarę wszelakiego zboża odbierać, do expens zaś młynnych, jako to: kupna kamieni, żelaz, lub inną potrzeb, powinni będą arędarze zawsze secundo części, to jest dwa grosze do tego trzeciego, przykładac się, podług zwyczaju, pod karą i grzywnami zamkowemi, jeżeli by krzywdę młynnikowi czynili. Tenże młynik od powinności dworskich i czynszów wolny być ma; z dziesięciny jednak—pszczelną oddawać powinien i wieprza jednego co rok ukarmić. Te zaś prawo, dla lepszej wiary i wagi, ręką moją własną podpisuję. Datum w Humanu, dnia drugiego Kwietnia, tysiąc siedmset czterdziestego piątego roku U tego prawa, do oblaty podanego, podpis rąk w te słowa: F S. Potocki, K. K. B. R. K starosta (L. S. in cera rubra). U tego prawa, do oblaty podanego, aprobata w te słowa: Approbuje te prawo ośmiennastego Maja, tysiąc siedmset siedmdziesiąt czwartego roku, w Humanu, Stanisław Potocki, Chr. W. k. (L. S in cera rubra). Które to prawo,

jak się w sobie ma, co do słowa w księgi ziemskie Braclawskie jest zapisane.—

Книга земская, записовая, Брацлавскаго воеводства, годъ 1794., № 4792. Листъ 266 на оборотъ.—

---

36. Дарственная запись на сѣнокосъ, данная крестьянину села Горбасова, Стецку Колеснику, управляющимъ Летичевскимъ староствомъ, дворяниномъ Кирштою. 1745. Июня 20

We wtorek, to iest dnia 12 miesiąca Lipca, roku Pańskiego 1791.

Do urzędu i xiąg miasta jego królewskiej mości Latyczowa, przyszedszy osobiście pracowity Maxym, syn niegdyś Stecki Kolesnika, poddany *Horbasowski*, upraszał o przyjęcie do xiąg naszych dokumentu na sianożęć, od wielmożnego Kirszty, bywszego podowczas gubernatora starostwa Latyczowskiego, danego, do którego prośby urząd niniejszy przychylając się, pomieniony dokument w xięgi swoje przyjąć rozkazał, którego dokumentu osnowa takowa: Ponieważ ludzie Horbasowskie, mając wielką szczupłość łąk, więc i tu, na tej stronie, od Latyczowa, przeciwko Markowiec, mieścić się niektórym pozwoliłem poddанным Horbasowskim; jako i Steckowi Kolesnikowi tę sianożęć, co koszywał Szloma, przeszły arendarz horbasowski, aby już sobie do używania miał nazawsze pomieniony Kolesnik, i nikt aby onej uzurpować sobie nie ważył się; na co, do dalszej approbacyi i dyspozycyi pańskiej lub kommiesarskiej, ręką swoją własną podpisuje ten skrypt. Datum w zamku Latyczowskim, die 20 Iunii, 1745 anno. Który dokument z oryginału, od wielmożnego Kirszty, bywszego gubernatora Latyczowskiego starostwa, danego, w xięgi niniejsze co do słowa zaingrossowany sposobem oblaty.

Книга Летичевскаго магистрата, записовая, годъ 1784—1795, № 5716; листъ 109.

---

37. Инвентарь села Кичкировъ, содержащій указанія о количествахъ повинностей, отбываемыхъ крестьянами въ пользу помѣщика. 1745. Ноября 23.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego piątego, miesiąca Nowembris dwudziestego czwartego dnia.

Na urzędzie grodskim, w zamku jego królewskiey mości, Żytomirzu, przedemną, Konstantym Bielawskim, namiestnikiem grodskim generału wojewodztwa Kjiowskiego y xiegami ninieyszemi, grodzkiemi, Kjiowskiemi, comparens personaliter urodzony imć pan Iakub Staszkiewicz, ten inwentarz dóbr wsi części Kiczkir wielmożnej paniey Maryanny Trzeciakowey, podstoliney kjiowskiey, wielmożnym ich mość panom Ierzemu y Sofiey Suszczewiczom, wojskim lidzkim, małżąkom, dany y służący, na tymże gruncie dóbr wsi części Kiczkir, przy podaniu tychże dóbr, spisany, z podpisem ręki własney teyże imci paniey podstoliney Kjiowskiey, tudzież z podpisami rąk ich mościów przyjacioł, do podpisu tego inwentarza uproszonych, ratione introcontentorum, ad acta castrensia Kjiowiensia per oblatam podał, którego ja, urząd, annuendo affectationi, pomieniony inwentarz czytałem y tak się w sobie ma: Laudetur Jesus Christus amen. Inwentarz dóbr wsi Kiczkir, w wojewodstwie Kjiowskim, a powiecie Żytomińskim leżących, według zapisu de actu et data wyrażonego, przez wielmożną panią Maryannę z Szumlańskich Trzeciakową, podstolinę Kjiowską, dóbr pomienionych dziedziczkę, wielmożnym panom Jerzemu y Sofji z Łądzkich Suszczewiczom, wojskim lidzkim, małżonkom, w possessją zastawną trzechletnią, puszczonych, et ad liberam dispositionem podanych; któren inwentarz terazniejszy do zapisu, zapis do inwentarza należyć mają, stosować się powinni we wszystkich punktach, jako się niżej wyraża takowym sposobem: aredy karczemney czynić ma złotych polskich czterysta, do którey młyny, stepy, folusze y chłopci wszyscy należyć powinni, którzy się tylko znajdują w Kiczkirach. Ilko Seredenko—pańszczyzny dni dwa, chmielu doynicę iedną, kur dwie, jajec dziesięć, len, konopie po powismie dwie, grzybów sto. Iwan Murawelnik—pańszczyzny dni dwa, chmielu doynicę iedną, kur dwie, jajec dziesięć, lnu y konopi po powismie dwie, grzybów sto. Ostap Bondarenko—pańszczyzny dni dwa, chmielu doynicę iedną, kur dwie, jajec dziesięć, lnu y konopi po powismie dwie, grzybów sto. Sawka Hołowczenko—pańszczyzny dni dwa, chmielu doynicę iedną, kur dwie, jajec dziesięć, lnu y konopi po powismie dwie, grzybów sto. Choma Melni—

czenko—pańszczyzny dzień ieden, chmielu doynicę, kur dwie, jajec dziesięć, lnu i konopi po powismie dwie, grzybów sto. Hołowko stary z synami—pańszczyzny dni dwa, chmielu doynice iedną, kur dwie, jajec dziesięć, lnu i konopi po powismie dwie, grzybów sto. Iwan Kowal—pańszczyzny dzień jeden, chmielu doynice iedną, kur dwie, jajec dziesięć, lnu, konopi po powismie dwie, grzybów sto. Ostap Konowalenko—pańszczyzny dzień ieden, chmielu doynice iedną, kur dwie, jajec dziesięć, lnu i konopi po powismie dwie, grzybów sto. Iusko Sitko—pańszczyzny dni dwa, miodu belcy cztery, chmielu doynice, kur dwie, jajec dziesięć, lnu i konopi po powismie dwie, grzybów sto. Iusko Bandura—pańszczyzny dni dwa, chmielu doynicę iedną, kur dwoie, jajec dziesięć, lnu, konopi po powismie dwie, grzybów sto. Na Pilipowym miescu Nicypor Seredenko—pańszczyzny dzień ieden, chmielu doynice iedną, kur dwie, jajec dziesięć, lnu i konopi po powismie dwie, grzybów sto. Hryćko—pańszczyzny dzień ieden, chmielu doynicę iedną, kur dwie, jajec dziesięć, lnu, konopi po powismie dwie, grzybów sto. Harasym—pańszczyzny dni dwa, chmielu doynicę iedną, kur dwoie, jajec dziesięć, lnu, konopi po powismie dwie, grzybów sto. Dalszy inwentarz tej wsi Kiczkir poddanych i onych powinności: Iac—ko—pańszczyzny dzień ieden, chmielu doynice, kur dwoie, jajec dziesięć, lnu konopi po powismie dwie, grzybów sto. Olexa Tkacz—pańszczyzny dni dwa, chmielu doynica iedna, kur dwie, jajec dziesięć, lnu, konopi po powismie dwie, grzybów sto. Panczenko—pańszczyzny dni dwa, chmielu doynice iedną, kur dwie, jajec dziesięć, lnu, konopi po powismie dwie, grzybów sto. Hryćko Łazowski—pańszczyzny dni dwa, chmielu doynice iedną, kur dwoie, jajec dziesięć, lnu, konopi po powismie dwie, grzybów sto. Martyn Caruczenko—pańszczyzny dni dwa, chmielu doynice iedne, kur dwie, jajec dziesięć, lnu, konopi po powismie dwie, grzybów sto. Petro Silko—pańszczyzny dni dwa, miodu belcy cztery, chmielu doynice iedną, kur dwie, jajec dziesięć, lnu, konopi po powismie dwie, grzybów sto. Do tegoż inwentarza dodaje ja, niżej na podpisie wyrażona, aby poddani specyfikowani wielmożnym ich mościom panom Suszczewiczom, wojskim ludzkim, małżonkom, odbywali: zaorki, oborki, zażynki, obżynki, zakoski, obkoski, stróżę nocną y dzienną sztuk dwie, piątki dla przedzenia—kobity, poczawszy od S. Pokrowy aż do świętego Iana oddawać mają. A ponieważ zaś ja, Maryanna z Szumlańskich Trzeciakowa, podstolina kijowska, przy spisaniu niniejszego inwentarza, od summy trzynastu tysięcy dziewięciuset jednego złotych polskich y groszy dwudziestu trzech przez wielmożnych imię

panów Suszczewiczów, wojskich lidzkich, małżonków, na specyfikowane dobra moje dziedziczne na zniesienie długów, tak wielmożnym ichmościom panom Kuszeńskim, małżonkom, skarbnikom . . . . ., na tychże dobrach mianych, tudzież y innych, a przezemnie od wyżej wyrażonej summy dostateczney nie mogę wynaleźć korespondencyi, aby czyniła z teyże części Kiczkirów intrata, więc ad suplementum addytament corocznie, to iest po złotych polskich sześćset trzydzieści, grosza jednego, szelągów dwa, płacić będę powinna; a w nieoddaniu corocznego addytamentu, prowizyą od tego zwyczajną tak zapłacić mam y powinna będę, któren addytament coroczny, tudzież y prowizyą od tegoż addytamentu, przy wyjściu czteryletniej tenuty, wielmożnym ich mościom panom Suszczewiczom, małżonkom, oddaję lub ja sama, lub successorowie moi, zapisując się na tychże dobrach moich, deklaruie y submituje się; na to się, dla lepszej wiary, wagi i walu, przy uproszeniu ich mościów panów przyjaciuł, tak do podpisu inwentarza, przezemnie podanego, jak też y przypisanego dobrowolnie addytamentu, wyżej specyfikowanego, ręką własną podpisuję. Działo się w Kiczkirach, dnia dwudziestego trzeciego Nowembris. millesimo septingentesimo quadragesimo quinto anno. U tego inwentarza podpis rąk w te słowa: Maryanna z Szumlańskich Trzeciakowa, podstolina kijowska. Iako ustnie proszony przyiacel do podpisu tego inwentarza od wielmożney paniey Trzeciakowey, podstoliney kijowskiey, podpisuję się—Michał Zakusiło. Ustnie proszony przyiacel od wielmożney imć pani Trzeciakowey, podstoliney kijowskiey do podpisu tego inwentarza, podpisuję się Alexander Obuch-Woszczatyński, cześnik dobrzyński, manu propria. Któryże to inwentarz, za podaniem y prozbą jego mości podawaiącego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych iest ingrossowany.

Книга городская, кievская, записовая и поточная, годъ 1720—1745, № 35; листъ 596.

---

38. Дарственная запись отъ Сѣницкаго старосты, Станислава Слугоцкаго, крестьянину мѣстечка Сѣницы, Федору Буриму, на прудъ, мельницу и сѣнокосъ, лежащіе на рѣчкѣ Сѣницѣ. 1746. Октября 20.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt czwartego, miesiąca Iulii szostego dnia veteris styli.

W roczki sądowe, grodzkie wojewodztwa Bracławskiego, kadencyi Iuljuszowej, dnia dwudziestego szostego według starego stylu przypadley i sędzić się zaczętej, przedemną, Gabryelem Porczyńskim, stolnikiem bracławskim i podstarostą grodzkim winnickim, stawiać się osobiście Ian Bury-mow, te prawo, od I. W. Sługockiego, pracowitemu Chwedorowi Bury-mowi na wolne używanie stawu, młyna, i sianożęci, w dobrach Sienicy sytuowanych, nadane, a później od W. Tysieckiego zatwierdzone, do akt niniejszych, grodzkich, bracławskich w sposób oblaty podał w tej istocie: Stanisław ze Sługocina Sługocki, ziemianin chełmiński, strażnik polny wojsk koronnych, pułkownik ordynacyi ostrożskiej, reymentu partii ukraińskiej—wiadomo każdemu, komu by o tym wiedzieć należało, osobliwie panom kommissarzom, administratorom i ludziom poddanym moim Sinickim, tak ad praesens znaydującym się, iako y napotym znaydować się mającym, czynie i oznajmuie: iż przyszedszy szczęśliwie do possessii dóbr i prowentów miasteczka Sienicy, w wojewodztwie i powiecie Kijowskim leżących, na fundamencie przywilejów, od najjaśniejszego Dynasty polskiego mnie na też dobra *Sinice*, post fata niegdy I. P. Piaskowskiego łaskawie konferowanych i dekretami stwierdzonych, a mając wzgląd nad wiernym poddanym Sinickim, na imie Chwedorem Bury-mą, zdawna osiadłym i z antecessorów swoich zadziedziczałym, daie to prawo temuż Chwedorowi Bury-mowi, obywatelowi sienickiemu, na wolne zażywanie stawu, młyna, i około niego sianożęci na rzece Sinicy, sumptem i staraniem tegoż Chwedora Bury-my przedtym wystawionym, i za istego (possessora uznaje) oraz z zarybieniem tegoż stawku i wolnym łowieniem onemuż ryb z tegoż stawku. Na co, dla lepszey wagi i pewności, te prawo moje własną ręką, przy pieczęci własnej, podpisuie się. Datum w Sienicy tysiąc siedmset czterdziestego szostego roku, dnia dwudziestego, Pazdziernika, u tego prawa, do oblaty podanego, podpis ręki w te słowa: Sta; Sługocki Z. Ch. (L. S.). Poniżej zaś prawa przypisek w te słowa: Zapatrzywszy się na wyż wyrażone prawo, od lat kilkunastu służące, zeszłemu ojcu pracowitych Sydora i Petra, które we wszystkim z mocy moiej funkcji kommissarskiej, powierzonej od W. W. I. P. P. Zofji i Konstantego Olizarów, starostów Sienickich, ad presens państwa i dobr. moich, tymże synom pomienionym, Petrowi i Sydorowi, po ojcu zeszłym Chwedorowi, we wszystkim approbuie i

dla większej wagi ręką własną, przy pieczęci, władzą moją, podpisuję. Datum w Sinicy, dnia siedmnastego Lutego, tysiąc siedmset sześćdziesiąt pierwszego roku. M. K. N. Tyszecki (L. S.). Które to prawo wraz z przypiskiem, iak się w sobie ma, słowo w słowo, w xiegi niniejsze, grodzkie wojewodztwa Braclawskiego iest zapisane.

Книга городская, Винницкая и Брацлавская, записовая, годъ 1794, № 4745; № акта 9.

39. Инвентарь села Спичинецъ, содержащій показаніе количества крестьянскихъ повинностей 1747. Генваря 22.

Feria secunda post festum sancti Laurentii Levitae et Martyris proxima, anno Domini millesimo septingentesimo quadragesimo octavo.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, Laticoviensia personaliter veniens generosus Stanislaus Kamocki, thesaurarius zytomiriensis, obtulit officio praesenti et ad acticandum porrexit inventarium sortis bonorum *Spiczynce*, per magnificum Zmizawski conscriptum, tenori talis: Inventarz poddanych na Spiczyncach z attinentiami, wielmożnemn imć panu Kamockiemu w possessyą podanych, spisany die vigesima secunda Ianuarii, millesimo septingentesimo quadragesimo septimo anno: Wawro Kosciow—koń jeden, wół jeden; Stefan Tokarz—koń jeden, wół jeden; Hawryło Giereczka—wołów dwa; Iwan Kolesnik—koń jeden; Ihnat Kogan—koń jeden, wołów dwa; Hryć Wojtów—wołów dwa; Iwan Kostiów—koń jeden, wołów dwa; Olasenko Iaremczuk—koń jeden, wołów dwa, Daczko Kozan—wołów dwa; Stepan Bednarz—koń jeden, wół jeden; Hawryło Karp—koń jeden; Stecko Korosciej—wół ieden; . Powinności tych poddanych: od świętego Wojciecha do świętego Marcina robić ma każdy po dni dwa; od świętego Marcina do świętego Wojciecha po dniu jednym; zażynki, obżynki, zaorki, oborki, zakuski, obkuski, tłoki, konopi chędożenie, moczenie y motki; podoroszczyzny z pary wołów po złotych trzy. Datum ut supra. Addytamentu z aredy, aby wynosiło złotych pięćset, złotych dwieście ośmdziesiąt dwa, dico dwieście ośmdziesiąt dwa; z pańszczyzny y z podoroszczyzny złotych dwieście ośmnaście, dico dwieście ośmnaście, facit summa wraz złotych

piećset; te arendarz Spiczyniecki wypłacać ma. Datum ut supra. T. Swieżański, manu propria. Post cujus suprascripti inventarii ad acta officii praesentis ingrossationem, originale ejusdem idem offerens rursus ad se recepit et de recepto sibi que restituto officium praesens et cancellariam quietavit.

Книга городская, Летичевская, поточная и записовая, годъ 1748—1750, № 5296; листъ 702 на оборотъ.—

40. Инвентарь села Черленевецъ, содержащій показаніе количества крестьянскихъ повинностей и псчисленіе крестьянъ, владѣющихъ наследственно землею. 1748. Генваря 28.

Sabbato post dominicam Exaudi proximo, anno Domini millesimo septingentesimo quadragesimo octavo.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, laticoviensia personaliter veniens generosus Michael Rakowsky, obtulit officio praesenti et ad acticandum porrexit inventarium bonorum villae Czerleniowce ad mentem contractus, intuitu tenutae eorundem bonorum Czerleniowce initi, conscriptum, introcontentum, tenoris sequentis: Anno Domini millesimo septingentesimo quadragesimo octavo, die vigesima octava Ianuarii. Inwentarz poddaństwa wsi *Czerleniowiec*, oddając w dyspozycyą wielmożnemu imć panu Michałowi Rakowskiemu, porucznikowi: Iwan Traykało z żoną, *haeres*, Lezko syn, lat osimnaście, Iakow syn, lat czternaście, Dmitro syn, lat dwanaście, Iewka, córka, pokidka, córka iey rok ieden; ma wołów cztery, koni dwa, strzyżak ieden, krów cztery, jałowniku pięć, owiec dwanaścioro, swiń siedmioro pola swego sznurów trzy, od Kłopotowskiego sznurów cztery, od Łaganowskiego sznurów trzy, a na jarzynę sznurów dwa y sążni siedem; dodaie od Prokopa sznurów dwa. Iurko z żoną, *haeres*, ma klacz iedną, y strzyżaczkę iedną, y zrzybie iedne, krów dwie, jałowniku iedne, owiec troie, swiń troie, pola pustego sznurów dwa, a swego sznur ieden; Nastia córka lat siedem, Anna córka lat pięć. Iwan stary z żoną, przychodni in anno millesimo septingentesimo quadragesimo septimo, ten chudoby niema, pola dano, Maryna córka pokidka. Wasyl Makowy

z żoną, przychodni od lat czterech, ma krowe iedne y jałowkę iedną, swiń dwoie, pole mu dano; Maryna córka lat trzy. Trochim Traykalczuk, *haeres*, z żoną, ma wołów cztery, krów trzy, jałowniku cztery, cieląt troje, owiec troie, a młodych troie, pole ma; Iakow syn lat trzy; Małanka u piersi. Michałko z żoną, *haeres*, ma wołów sześć, z synem, krów cztery, jałowniku sześć, owiec pięcioro, swiń trzy, pole ma, syn Stefan żonaty przy nim; Iwan ma lat piętnaście; Paraska córka lat dwanaście; Maryna córka lat sześć; Matwiej syn lat trzy; Ilko syn lat osim. Wasyl Słobodzianik, *haeres*, z żoną, ma klacz iedną, pole ma. Petro Bądar z żoną, *haeres*, ma owiec czworo, koz troie, swiń dwoie, pole ma; Katryna córka, pokidka; Nastia córka lat piętnaście; Zinka córka lat osim; Maryna córka lat trzy. Kost z żoną, przyszedł in annum millesimo septingentesimo quadragesimo sexto, ma wołów dwa, koni dwa, strzyżak ieden, jałownik ieden, owiec sześć, swiń dwoie, pola ma; Iacko syn lat osim; Chwedor syn lat cztery; Lesko brat młodszy przy nim lat ośmnaście. Demian z żoną, przychodni millesimo septingentesimo quadragesimo septimo anno, ma konia iednego, pola ma; Zofia córka lat cztery; Iawdochia córka rok ieden. Tymko pastuch z żoną, *haeres*, ma klacz iedną, koz dwie, swiń dwoie, pole ma; Harasym syn lat osimnaście; Iwan syn lat dziesięć, Matwój syn lat cztery. Andrzej z żoną, *haeres*, ma wołów dwa, owiec czworo, świnię iedną, pola ma; Anna córka lat osim; Magda córka lat sześć. Sawka tkacz z żoną, *haeres*. Asawuła ma kóz dwoie y pole, liber od pańszczyzny; Maryna córka lat dwanaście; Iwan syn lat cztery. Iacko przychodni z żoną anno millesimo septingentesimo quadragesimo septimo, ma konia iednego y pole, Ias syn u piersi, Helena, siostra żony, lat siedm. Iasko tkacz przyszedł anno millesimo septingentesimo quadragesimo octavo z żoną, ma owiec troie; Michałko, przychodni z żoną anno millesimo septingentesimo quadragesimo septimo, ma klacz iedną, krowę iedną, jałowniku dwoie, owiec czworo, świnię iedną y pole y Nastia córka rok ieden, Hanna, siostra żony, lat ośmnaście. Petro, przychodni z żoną anno millesimo septingentesimo quadragesimo septimo, ma kobyłę jedną, pola mu dać, Michałko syn lat pięć, Tetiana córka lat trzy, Jaś syn u piersi. Iakim, przychodni z żoną millesimo septingentesimo quadragesimo septimo anno, ma kobyłę jedną, strzyżaczka jednego y żrebie jedne, świnię jedne y pole; Andruszko syn lat dwanaście; Martyn, przychodni z żoną anno millesimo septingentesimo quadragesimo septimo, ma klacz jedną y pole, Tacka córka lat siedem, Marysia córka u piersi; Jaśko przychodni z żoną anno millesimo septingentesimo quadragesimo septimo, ma klacz jedną

y pole, Olexy syn lat siedm, Macko syn, lat cztery, Marysia córka rok jeden y pół; Iwan Osadczuk z żoną, *haeres*, wołów dwa, krowę jedną, strzyżak jeden, swiń troje y pole ma; Jakób z żoną przyszedł anno millesimo septingentesimo quadragesimo septimo, poladać; Wasyl Wosik, komornik u Martyna przychodnego, ma Tymka syna lat dwanaście, ma krowę jedną, owiec troje y pola mu dać; Stefan Mielnik z żoną, *haeres*, do powinności dworskiej należeć powinien y naprawy budynków oraz dworu, ma kobyłę jedną, krowę jedną, jałowniku dwoje, owiec troje y pole, Hryćko syn lat dziewięć, Iwan syn lat pięć, Hapka córka u piersi. *Szlachta Czernelowska*: Pani Mikołajowa Kozaczenkowa z synami—wołów dwa y koń jeden—florenów dwanaście y groszy dwanaście. Pan Eliasz Czernelowski—koni trzy—florenów dwanaście, groszy dwanaście. Pan Michał Fiłatkiewicz. Pan Samuel Kozaczenko—koni dwa—florenów osim, groszy ośm. Pan Stefan Czernelowski z synami—koni pięć—florenów dwadzieścia, groszy dwadzieścia. Pan Daniel Czernelowski—koń jeden—florenów cztery, groszy cztery. Pan Ian Ptaś—koni dwa, wołów cztery—florenów dwadzieścia cztery, groszy dwadzieścia cztery. Pan Michał Miłaszewski—wołów dwa—florenów ośm, groszy ośm, Summa od szlachty florenów ośmdziesiąt osim. *Sady, na dwor należące*: sad, nazwany Chwesienków, jeden, secundo—sad, nazwany Hawrysiów, jeden, tertio sad, nazwany Stary, jeden, quarto sad, nazwany Rożek, jeden, quinto sad, nazwany Iaromin, jeden, sexto sad, nazwany Omelanow, jeden. Te sady in anno millesimo septingentesimo quadragesimo sexto et anno millesimo septingentesimo quadragesimo septimo nie nie rodziły; latus sadów numero sześć. *Stawy Czernelowskie*: primo staw pański w lesie, na którym młyn o kamieniach dwóch, stepach trzech y folusz; secundo — staw, nazwany Klimków; te obydwie stawy spuszczone die septima Septembris millesimo septingentesimo quadragesimo sexto anno, przypada spuszczać in anno futuro, millesimo septingentesimo quadragesimo nono, die decima septima Septembris; staw na zamek do spustu excypuje się in summa florenorum ducentorum. *Powinność poddanych Czernelowskich*: Każdy poddany, mając ciąglą, latem co tydzień dni dwa, począwszy od świętego Wojciecha do świętego Marcina święta rzymskiego, a od świętego Marcina do świętego Wojciecha po dniu jednemu, odbywać powinni, takż y piesi pieszą. Tłoka jedna sucha a druga mokra, na mokrą zwyczaj wodki do żniwa dawać. Stanisław Jaworowski, ekonom starostwa Chmielnickiego, manu propria. Ci poddani, robiąc od świętego Wojciecha do świętego Marcina, każdy z nich po dni

dwa na tydzień robić powinni, a od świętego Marcina, do świętego Wojciecha po dniu jednym; gdzie każdy z nich uczyni na rok roboczych dni rocznich numero ośmdziesiąt jeden, dico numero ośmdziesiąt jeden—za poddanych dwudziestu y jednego—złotych polskich trzysta dwadzieścia y groszy sześć; czynszu od szlachty złotych ośmdziesiąt y ósm; której summy uczyni rocznej czterysta osim złotych, groszy sześć. Stanisław Iawowski, ekonom starostwa Chmielnickiego. Post cujus suprascripti inventarii ad acta officii praesentis ingrossationem, originale ejusdem idem offerens rursus ad se recepit et de recepto sibique restituto officium praesens et cancelariam quietavit, praesentibusque quietat.

Книга городская, Летичевская, записовая и поточная, годъ 1748—1750, № 5296; листъ 458 на оборотъ.

41. Духовное завѣщаніе крестьянина Федора Мельника, по которому онъ отказываетъ сыновьямъ и женѣ свою усадьбу и 3 мельницы, находящіяся въ Летичевѣ и въ Копытынцахъ 1748. Февраля 9.

Feria sexta in crastino festi Sacratissimi corporis Christi Domini, anno millesimo septingentesimo quadragesimo nono.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, cupitanealia, laticoviensia personaliter veniens generosus Laurentius Buchowiecki, obtulit officio praesenti et ad acticandum porrexit dispositionem ultimae voluntatis olim famati Theodori molendinatoris laticowiensis, die nona Februarji, millesimo septingentesimo quadragesimo octavo anno, proxime elapso, conscriptam, manu ejusque propria et aliorum subscriptam, introcontentam, de tenore sequenti: Anno Domini millesimo septingentesimo quadragesimo octavo, dnia dziewiątego Februarji. Ja, na imie Feodor, mielnik Latyczowski, będący złożony na ciele chorobą od Boga wszechmogącego, iednak na duszy zdrowy, które to duszę od pana Boga miałem, temuż panu Bogu polecam, a ciało ziemi; y przy dobrej pamięci czynię pomiarkowanie między dziećmi y żoną moją, Tatyją: primo naprzód odkazuie na dzieci swoje naymnieysze: Jurka y Piotra, we młynie kamieniów dwa y stepy, a kamień trzeci y foluszę starszemu

synowi, Mykicie, w tymże młynie; secundo Daniłowi, synowi memu, młynek z iednym kamieniem w *Kopytyncach* y, osiadłość moię własną; tertio Iackowi y Iwankowi, synom moim, młyn za Wotkiem ze dwoma kamieniami—po kamieniu iednym, stępy tamże y foluszę zpoł, żeby się zgadzali. Ialówek dwie, w Kopytyncach iedna Daniłowi biała, a druga Iackowi, a krowa biała Iwankowi y kabanów dwa; quarto: a woły żonie moiej, Tatyianie, ze troygoma dziećmi odkazuie; quinto—a na pogrzeb talarów bitych dwa, a na obligi za duszę moią dzieci moje powinni na sorokoust dać; co ia, przy dobrej pamięci y przy ludziach godnych wiary, zeznaie; a któryby miał się przeciwieć temu testamentowi y woli moiej ostatniey, z takim sąd mieć zechce przed sędzią sprawiedliwym, któremu od nas chwała niech będzie na wieki amen. Co my, przy tym będący, zeznaiemy, a dla leprzey wiary i wagi podpisuiemy się: xiądz Patelimon Gerak, presbiter strychowiecki, dziesiętonaczalnik. Teodor Mielnik + Andrzey, burmistr Latyczewski + Ilasz Kusnierz Kaczarenko + Andrzey Karpenko, lantwoyt Latyczewski + Piotr brat Teodora, Mielnik +. Post cujus testamenti ultimae voluntatis ad acta praesentia ingrossationem, originale ejusdem offerens rursus ad se recepit et de recepto officium praesens quietavit.

Книга родская, Лемчевская, записовал и поточная, годъ 1748—1750, № 5296, листъ 1557 на оборотъ.

48. Инвентарь села Израилевки, содержащий показание количества повинностей крестьянскихъ въ пользу помѣщика 1749.

Feria tertia in octava Festi Sacratissimi corporis Christi Domini, anno 1749.—

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, laticoviensia, personaliter veniens generosus Iacobus Szydłowski, obtulit officio praesenti et ad acticandum porrexit inventarium bonorum villae *Izraelówka*, cunctorum proventuum ex iisdem bonis, per generosum Joannem Solański conscriptum, praesenti, millesimo septingentesimo quadragesimo nono anno, in rem magnifici Iosephi Orłowski, pocilatoris Dobrzynensis, datum, manu ejusdem propria subscriptum, de tenore sequenti: Inwentarz dóbr wsi Izra-

elowki, spisany na gruncie y zwerifikowany in anno millesimo septingentesimo quadragesimo nono. Osiadłość poddaństwa: Leśko Czarkowski—czynszu złotych ośm, wołów dwa, krów dwie, podorożczyzny złotych dwa, strózczyzny złotych dwa, owiec siedmioro; Dacko stary—czynszu złotych pięć, strózczyzny złotych dwa, owiec dwoie; Feodor Czarkowski—czynszu złotych ośm, wołów dwa, podorożczyzny złotych dwa, strószczczyzny złotych dwa; Iacko wozny—czynszu złotych ośm, wołów sześć, krów dwie, jałowniku sztuka iedna, podorożczyzny złotych dwa, strużczyzny złotych dwa; Sawa Wołoszyn—czynszu złotych ośm, wołów dwa, krowa iedna, jałowniku sztuk dwie, podorożczyzny złotych dwa, strużczyzny złotych dwa, owiec troie; Pawlicha wdowa—czynszu złotych ośm, wołów dwa, krów dwie, podorożczyzny złotych dwa, strużczyzny złotych dwa; Mychayło Dmitryszyn—czynszu złotych ośm, wołów dwa, podorożczyzny złotych dwa, owiec siedmioro; Michayło Kozucharow—czynszu złotych pięć, strużczyzny złotych dwa; Iwan Wołoszyn—czynszu złotych sześć, konia iednego, podorożczyzny złotych ieden, strużczyzny złotych dwa; Stefan Kozucharow—czynszu złotych ośm, wołów dwa, krowa iedna, podorożczyzny złotych dwa, strużczyzny złotych dwa; Mychayło Lytczyn—czynszu złotych pięć, krowa iedna, strużczyzny złotych dwa; Iwan Futymasa—czynszu złotych ośm, wołów dwa, krów dwie, podorożczyzny złotych dwa, strużczyzny złotych dwa, owiec piętnaście; Wasyl Dubieniec—czynszu złotych ośm, wołów dwa, podorożczyzny złotych dwa, strużczyzny złotych dwa, owiec dziewięćoro; Wasyl Łajannik—czynszu złotych ośm, wołów sześć, konia iednego, krowę iedną, jałowniku czworo, podorożczyzny złotych dwa, strużczyzny złotych dwa, owiec czterdzieścioro; Fedor Huywonow zięć—czynszu złotych pięć, strużczyzny złotych dwa; Wasyl Lytczyn—czynszu złotych pięć, strużczyzny złotych dwa; Wasyl woznego zięć—czynszu złotych ośm, wołów sześć, konia iednego, krów dwie, podorożczyzny złotych dwa, strużczyzny złotych dwa, ma owiec trzynaście; Hryhor Dubieńcow—czynszu złotych pięć, jałowniku sztuka iedna, strużczyzny złotych dwa; Petro Olejnik—czynszu złotych ośm, ma wołów dwa, krów dwie, jałowniku sztuk trzy, podorożczyzny złotych dwa, strużczyzny złotych dwa, owiec pięć; Fedor Łysenko—czynszu złotych ośm, wołów dwa, ma krowę iedną, podorożczyzny złotych dwa, strużczyzny złotych dwa; Petro Winnik—czynszu złotych pięć, strużczyzny złotych dwa; Mychajło Słobodzianik—czynszu złotych ośm, ma wołów dwa, podorożczyzny złotych dwa, strużczyzny złotych dwa; Iwan Zasannikow—

czynszu złotych ośm, ma wołów cztery, krowę iedne, jałowniku dwoie, podorożczyzny złotych dwa, strużczyzny złotych (?) owiec siedmioro; Teodosiey Zasannikow—czynszu złotych ośm, ma wołów dwa, krów dwie, jałowniku sztuka iedna, podorożczyzny złotych dwa, strużczyzny złotych dwa; Mykołay Kozucharow—czynszu złotych ośm, ma wołów dwa, podorożczyzny złotych dwa, strużczyzny złotych dwa, owiec pięć; Karpo—czynszu ośm, ma wołów dwa, podorożczyzny złotych dwa, strużczyzny złotych dwa, owiec ośm; Dmytro Głuchecki—czynszu złotych ośm, ma wołów cztery, konia iednego, jałowniku dwoie, podorożczyzny złotych dwa, strużczyzny złotych dwa, owiec dwadzieścia sześć; Andrzej Dubieniec—czynszu złotych ośm, ma wołów dwa, jałowniku dwoie, podorożczyzny złotych dwa, strużczyzny złotych dwa; Semen Zabołotny—czynszu złotych ośm, ma wołów dwa, konia iednego, krowę iedne, jałowniku dwoie, podorożczyzny złotych dwa, strużczyzny złotych dwa; Olexyi Słobodziannik—czynszu złotych ośm, wołów dwa, ma krów dwie, jałowniku sztuka iedna, podorożczyzny złotych dwa, strużczyzny złotych dwa, owiec piętnaście; Wasyl Żytenko—czynszu złotych ośm, ma wołów dwa, jałowniku sztuka iedna, podorożczyzny złotych dwa, strużczyzny złotych dwa, owiec dwadzieścia cztery; Petro Mazur—czynszu złotych sześć, ma konia iednego, krowę iedne, podorożczyzny złoty ieden, strużczyzny złotych dwa, owiec czworo; Stefan Słobodziannik—czynszu złotych sześć, ma konia iednego, jałowniku sztuka iedna, podorożczyzny złoty ieden, strużczyzny złotych dwa, owiec troie. *Latus efficit florenos numero: czynszu dwieście trzydzieści siedm, wołów sześćdziesiąt dwa, koni siedm, krów dwadzieścia cztery, jałowniku dwadzieścia trzy, podorożczyzny czterdzieści dziewięć, strużczyzny złotych sześćdziesiąt sześć, owiec sto dziewiędziesiąt trzy.* Dalszy inwentarz dóbr wsi Izraelowki, spisany na gruncie y zwerifikowany in anno millesimo septingentesimo quadragesimo nono. Dalsza osiadłość: Jakow Żyła—czynszu złotych pięć, ma krowę iedne, strużczyzny złotych dwa; starszy Osadczy—czynszu złotych ośm, ma wołów cztery, jałowniku sztuk dwie, podorożczyzny złotych dwa, strużczyzny złotych dwa, owiec dwadzieścia cztery; Iwan Tkacz—czynszu złotych ośm, wołów dwa, krów dwie, jałowniku sztuka iedna, podorożczyzny złotych dwa, strużczyzny złotych dwa, owiec dziesięć; Iwan Kozoryz—czynszu złotych pięć, ma krowę iedne, strużczyzny złotych dwa; Matwiey Malarzow zięć—czynszu złotych ośm, ma wołów dwa, krowę iedne, podorożczyzny złotych dwa, strużczyzny złotych dwa; Pawło Swiec—czynszu złotych ośm, ma wołów

dwa, krów dwie, jałownik ieden, podorożczyzny złotych dwa, strużczyzny złotych dwa; Danił szewcow brat—czynszu złotych ośm, wołów dwa, krowa iedna, podorożczyzny złotych dwa, strużczyzny złotych dwa: Kifor Stary—czynszu złotych pięć, strużczyzny złotych dwa, owiec dziewięć; Kazimierz Mazur—czynszu złotych ośm, ma wołów cztery, koni dwa, krów dwie, podorożczyzny złotych dwa, strużczyzny złotych dwa, owiec dwadzieścia; Hryhor Stafyjeczuk—wolny od pańszczyzny, ponieważ teraz przyszedł, czynszu złotych sześć. Latus efficit: złotych czynszu sześć—dziesiąt dziewięć, wołów szesnaście, koni dwa, krów dziesięć, jałowniku cztery, podorożczyzny złotych dwanaście, strużczyzny osmnaście, owiec sześćdziesiąt trzy. Panowie szlachta: pan Izy Słowsky—czynszu złotych dwadzieścia cztery. Czyszownicy generalni: Krzeczan Wołoszyn—czynszu złotych trzydziści dwa; Pawło Swiec—czynszu złotych dwadzieścia; Stefan Mularz—czynszu złotych dwadzieścia; Iacko Diak—czynszu złotych dziesięć. Latus efficit złotych sto sześć. Na usługę: Haponiak, Pawło, assawuła, pan Mondrzycki—do dozoru lasu. Summaryusz intraty roczney wsi Izraelowki, wyprowadzony in anno millesimo septingentesimo quadragesimo nono: primo—czynszów zwyczajnych, od gromady należących, z generalnemi efficit florenos czterysta dwanaście; secundo—czynszu od generalnych czyszowników y porogowszczyzny od wołów, krów i jałownika—złotych sto, trzydziści cztery y groszy piętnaście; podorożczyzny złotych sześćdziesiąt ieden; strużczyzny złotych osmdziesiąt cztery; za dni robocze, których wynosi od poddanych in numero czterdzieści dwa, od iednego po dni dwanaście, przez rok wszystkich dni pięćset cztery; dzień po groszy sześć—złotych sto, groszy dwadzieścia cztery; arendy karczemnej złotych pięćset. Summa efficit złotych tysiąc dwieście dziewiędziesiąt i dwa i groszy dziewięć; wytrąciwszy na strażę złotych osmdziesiąt cztery, należy do skarbu złotych tysiąc dwieście ośm y groszy dziewięć. Stawy excipuią się na wielmożną jurisdatorkę tudziesz dziesięcina pszczelna y anyszowa; Jan Sozański. Powinności tych poddanych: każdy ma z tych odrobić przez rok dni dwanaście, excepto tych, którzy są na generalny czynsz położeni; czynszu parowy ma dać złotych ośm; pojedynkowy—złotych sześć; pieszy—złotych pięć; podorożczyzny pociężny od pary—złotych dwa, od pojedynka złoty iedny; strużczyzny tak pociężny, iako y piesi po złotych dwa; rogowszczyzny od woła złotych ieden, od kłaczy albo konia złoty ieden, od krowy złoty ieden, od jałownika groszy piętnaście; gostyny od owiec—od iedney groszy sześć albo owca dwudziesta

kapuste sadzić y polewać według potrzeby powinni. Jan Sozański. Post
cujus inventarii ad acta officii praesentis ingrossationem, originale ejusdem
idem offerens rursus ad se recepit et de recepto sibi que restituto officium
praesens et cancellariam quietavit.

*Книга городская, Летичевская, записовая и поточная,
годы 1748—1750, № 5296, листъ 1580 на оборотъ.*

48. Инвентарь мѣстечка Бондаровки и села Ушицы, съ показа-
ніемъ количества повинностей, отбываемыхъ крестьянами въ пользу
помѣщика. 1754. Генваря 2.

Roku tysiąc siedmset piędziesiąt czwartego, miesiąca Marca dwu-
dziestego dziewiątego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości Żytomirzu,
przedemną, Pawłem Żytkiewiczem, namiesnikiem grodzkim generału woje-
wodztwa Kijowskiego, y xiegami ninieyszemi, grodzkiemi, kijowskiemi com-
parens personaliter urodzony imć pan Alexander Zubczewski, ten oryginal
inwentarza dóbr wsiów Bondarowki y Ushytsy, z podpisem ręki swej wła-
sney, ad acta praesentia, castriensia, kiioviensia per oblatam podał, de te-
nore tali: Inwentarz dóbr miasteczka *Bondarowki y Ushytsy*, w wojewod-
stwie Kjiowskim powiecie Owruckim leżących, z wyrażeniem poddanych,
tak starożytnych, jako też nowo osiadłych, ich powinności, robocizny, da-
niny y inne intraty, z tychże dóbr wynikającey, spisany na gróncie, dnia
wtorego Stycznia, tysiąc siedmset piędziesiątego czwartego roku. Primo
Jusko Michalenko, wozny, z zięciem Wasylem w iedney chałupie—wołów
cztery, koń ieden, dni pańskich dwa, gęś iedna, kapłonów dwa, kur dwie,
jajec wielkanocnych piętnaście, grzybów sotce dwie, chmielu cztereyk
ieden, miodu belcy dwa. Secundo Daniło Ulasiuk—wołów cztery, koni
dwa, pańszczyzny dwa dni, gęś iedna, kapłonów dwa, kur dwie, jajec
wielkanocnych piętnaście, grzybów sotce dwie, cztereyk chmielu, miodu
belcy trzy. Tertio Hawryło Daniluk z bratem Protem—wołów cztery, koni
dwie, dni dwa, gęś iedna, kapłonów dwa, kur dwie, jajec wielkanocnych
piętnaście, grzybów sotce dwie, chmielu cztereyk, miodu belcy trzy.

Qnarto Kosciuk Iacków syn—wołów cztery, koni dwie, dni dwa, geś iedna, kapłunów dwa, kur dwie, jajec wielkanocnych pietnaście, grzybów sotce dwie, chmielu cztereryk ieden, miodu belcy dwa. Quinto Stepan Jackow z synem żonatym—wołów cztery, koni dwie, dni dwa, geś iedna, kapłunów dwa, kur dwie, jajec wielkanocnych pietnaście, grzybów sotce dwie, chmielu cztereryk ieden, miodu belcy trzy. Sexto Stepanicha wdowa z trzema synami—wołów dwa, dni dwa, geś iedna, kapłunów dwa, kur dwie, jajec wielkanocnych pietnaście, grzybów sotce dwie, chmielu cztereryk ieden, miodu belcy dwa. Matwij Mielnik Poloza—pańszczyzny dni dwa. Octawo Iwan Jacko z dwoma synami—wołów cztery, koni dwa, dni dwa, geś iedna, kapłunów dwa, kur dwie, jajec pietnaście, grzybów sotce dwie, chmielu cztereryk, miodu belce dwa. Nono Kozma Stepaniszyn zięć, w popowey chałupie osadzony—wołów dwa, koń ieden, dni dwa, geś iedna, kapłunów dwa, kur dwie, jajec wielkanocnych pietnaście, grzybów sotce dwie, chmielu cztereryk, miodu belec. Decimo Jurko Wasylenko—wołów dwa, koni dwa, dni dwa, geś iedna, kapłunów dwa, kur dwie, jajec wielkanocnych pietnaście, grzybów sotce dwie, chmielu cztereryk, miodu belcy dwa. Undecimo Pilip Wasylenko—wołów dwa, koni dwa, dni dwa, geś iedna, kapłunów dwa, kur dwie, jajec wielkanocnych pietnaście, grzybów sotce dwie, chmielu cztereryk, miodu belcy dwa. Decimo secundo Mykita Kozaczenko—wołów dwa, koń ieden, dni dwa, geś iedna, kapłunów dwa, kur dwie, jajec wielkanocnych pietnaście, grzybów sotce dwie, chmielu cztereryk, miodu belcy dwa. Decimo tertio Hawryło Poloza z synem Pilipem żonatym—wołów cztery, koń ieden, dni dwa, geś iedna, kapłunów dwa, kur dwie, jajec wielkanocnych pietnaście, grzybów sotce dwie, chmielu cztereryk, miodu belcy dwa. Decimo quarto Demian Kozaczenko z synem żonatym—wołów cztery, koń ieden, dni dwa, geś iedna, kapłunów dwa, kur dwie, jajec wielkanocnych pietnaście, grzybów sotce dwie, chmielu cztereryk ieden, belcy dwa miodu. Decimo quinto Iwan y Olexyi Polozy, bracia żonaci—wołów cztery, koni dwa, dni dwa, geś iedna, kapłunów dwa, kur dwie, jajec wielkanocnych pietnaście, grzybów sotce dwie, chmielu cztereryk ieden, miodu belcy trzy. Decimo sexto Pałazka Komornica—dni dwa. Ciż wszyscy wyżej wyrażeni poddani Bondarowscy (oprócz mielnika y Pałazki) powinni raz odbyć na rok: zaorki, oborki, zakoski, obkoski, zażynki, obżynki y tłuk cztery do żniwa: dwie suchich, a dwje gorzałczanych, strożą nocną tylko od zachodu do wschodu słońca, koleyno, także szarwarki raz na miesiąc

do grobli lub do przyrobiena pola czyli sianożęci odbywać powinni. Tychże poddanych żony, od pokrowy zaczynając effective przez puł roku, to est przez niedziel dwadzieścia sześć, przedzeniem lub krosien tkaniem piątki i we dworze odbywać powinni; także każda kobita konopi pańskich nabrać, wymoczyć, wytrzeć y gotowe do dworu oddać, tudzież ogrody pańskie dwa razy przez lato opleć, warzywo w jesieni uprzatnać bez pańszczyzny powinno. Dni robocze od wyżej wyrażonych poddanych: dzień każdy męski, ciąglem czyli pieszo odbyty, po groszy dwanaście; na rok zaś dni z zakoskami etc. od luznego poddanego sto dwanaście, od mielnika zaś dni sto czterechrachując, (nie inkludując w prowent dwóch tłuł gorzałczanych) uczynią dni chłopskie na rok złotych sześćset sześćdziesiąt ośm, groszy dwadzieścia cztery; dni od Pałaszi komornicy, pięćdziesiąt y dwa na rok robić powinno, także piątki od kobit czternastu pulrocze (oproc mielniczki), po groszy sześć rachując, wynoszą na rok złotych ośmdziesiąt trzy y groszy sześć; in defectu kur, jajec, chmielu, tedy każdy gospodarz (excepto mielnika y Pałaszi) za dwa kapłuny—dwa szostaki bite, za dwie kury—groszy dwanaście, za piętnaście jajec—groszy siedm, za gęś—groszy dwadzieścia, za dwie sotce grzybów—cztery szostaki bite, za czterewyk chmielu—tynfa dworowi zapłacić powinni; wynoszą te drobiazki złotych siedmdziesiąt dwa y groszy dwadzieścia cztery; dani miodowej od tychże poddanych wychodzi beleców trzydzieści jeden, belec po złotych sześć: podług zwyczaju polskiego rachując, wynosi dań miodowa złotych sto ośmdziesiąt sześć. W tychże dobrach Bondarowce staw duży, na grobli młyn o jednym kamieniu, rudnia z porządkiem należyty, wszystkie przynależności, materye do robienia żelaza tudzież dostateczne mając, a na dwor a nie do arędy teraz idąca, czyni ad minimum na rok, należycie w niej robiąc, oprócz expensu, sto czerwonych złotych; spust stawu Bondarowskiego rachuje się złotych trzysta, co trzy lata spuszczać; arędy karczemy z teyże majątności, którey winnica nowa, niedokończona y do niej wszystkie posudki winniczne należące, rachuje się na rok, tak, iako żydzi dawali, złotych czterysta; a tak wszystka intrata, z dóbr Bondarów ki pochodząca, wynosi na rok złotych polskich trzy tysiące pięćset dziewięć y groszy czternaście. Attynencya zaś wyszrzedzonej wioski, Uszyca nazywającej się, takim sposobem sytuowana, et quidem: primo Ławryn Kropiwieniec—wołów cztery, koni dwa, dni dwa, gęś jedna, kapłunów dwa, kur dwie, jajec wielkanocnych piętnaście, grzybów sotce dwie, chmielu czterewyk, miodu belec trzy. Secundo Olexyi Chmiel—wołów cztery,

koni dwa, dni dwa, gęś iedna, kapłunów dwa, kur dwie, jajec wielkanocnych pietnaście, grzybów sotce dwie, chmielu czterek ieden, miodu belcy trzy. Tertio Jowchim Chmielenko—wołów cztery, koni dwa, dni dwa, gęś iedna, kapłunów dwa, kur dwie, jajec wielkanocnych pietnaście, grzybów sotce dwie, chmielu czterek ieden, miodu belcy dwa. Quarto Jarosz Chmielenko—wołów cztery, koni dwa, dni dwa, gęś iedna, kapłunów dwa, kur dwie, jajec pietnaście, grzybów sotce dwie, chmielu czterek, miodu belcy dwa. Quinto Kuźma Kropiwieniec—wołów cztery, kuń ieden, dni dwa, gęś iedna, kapłunów dwa, kur dwie, jajec wielkanocnych pietnaście, grzybów sotce dwie, chmielu czterek ieden, miodu belcy dwa. Ciż wszysecy poddani, siolanie wszysecy, powinni odbywać też wszystkie powinności, iakie odbywaią Bondorowscy mieszczanie, od których dni pięćset sześćdziesiąt pańszczyzny, na rok przychodzącey, dzień po groszy dwanaście rachuiąc, wynosiła pańszyzna na rok złotych dwieście dwadzieścia cztery; piątki od tychże pięciu kobit półroczne—dzień po groszy sześciu rachuiąc, wynoszą złotych dwadzieścia sześć, kur, gęsi etc. ibidem wynoszą złotych dwadzieścia sześć, dani miodowej belców dwanaście, belec po złotych sześć rachuiąc, wynosi złotych siedmdziesiąt dwa; w teyże wiosce Uszyce staw nowo-zaięty, na którego grobli młyn o iednym kamieniu, stąg pięć y folusze, byteż w największą szuszę, nie ustaiące. Dworze wszystkimi przybudynkami, winnica z dwoma kotłami, kadek cztery y inne posudki, w którey wiosce aredy karczemney rachuię się złotych polskich dwieście; spust stawu—wszystkiego złotych dwieście wynosi; intrata tey wioski wszystka złotych siedmsset czterdzieści ośm. Który to inwentarz, dla lepszey wagi, ręką własną podpisuię. Anno, mense, loco ut supra actum U tego inwentarza, per oblatam podanego, podpis reki własney urodzonego Zubczewskiego temi słowy: Alexander Zubczewski. Któryże to inwentarz, per oblatam podany, za podaniem y prośbą wyżmianowanego imci podawaiącego, a za moim urzędowym przyięciem, słowo w słowo, z początku aż do końca, iak się w sobie ma, do xiąg grodzkich kijowskich iest wpisany.—

Книга городская, кievская, записовая и поточная, годъ 1754, № 64; листъ 129.

44. Дарственная запись князя Ксаверія Любомирскаго крестьянину Ивану Керекешѣ и сыну его Федору на прудъ и мельницу на верховьяхъ рѣчки Турин въ окрестности Лебедина 1754. Апрѣля 7.

Запись эта подтверждена была впоследствии въ годахъ: 1768, 1772, 1782 и 1787.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt siódmego, miesiąca Decembra ósmego dnia.

Przed aktami ziemskimi powiatu Ekaterynopolskiego i przedemną, Teodorem Wolskim, regentem ziemskim powiatu Ekaterynopolskiego, oraz xięgami ziemskimi tegoż powiatu, stawiający osobiście urodzony Józef Kowalski, te prawo od W. Irzego Dobrzańskiego, z dyspozycji I. O. X. Stanisława Lubomierskiego, pracowitym: Iwanowi Kierekieszy i synowi tegoż, Fedorowi, na zajęcie grobli w pustym miejscu, w wierzehowinie na rzeczce Turyi, dane, z podpisem tegoż W. Dobrzańskiego; a ponieważ po wystawieniu młyna od Fedora Kierekieszy na tejże rzeczce, przez I. O. X. Xawerego Lubomirskiego, we wszystkich punktach to prawo approbującego, przy pieczęci, na laku czerwonym wycisnionej, stwierdzone, na papierze ordynaryjnym napisane, przyszytym arkuszem papieru stęplowanego ceny kopijek dwadzieścia, z opłatą poszleny do akt ziemskich powiatu Ekaterynopolskiego, dla zapisania podał w tej istocie. Z powierzonej mi dyspozycji gubernji Smilańskiej, od I. O. Xięcia jego mości Stanisława Lubomirskiego, podstolego koronnego, pana i dobrodzieja moiego, dać te prawo Ianowi Kierekieszy z synem jego Fedorem na zajęcie zdawna w pustującym miejscu grobelki, w dobrach Smilańskich, na wierzehowinie rzeczki Turyi, wyżej Łebedyna i grobelki Malukowej, a niżej pasieki, nazwiskiem Patoczynnej; więc tenże Kierekiesza, nie importując do skarbu pańskiego, tylko ja, dla utrzymania poddanych pańskich, pozwalam onemu swoim kosztem te grobelkę zająć, a zaiószy, z tego stawku profit ma mieć, ponieważ na tym miejscu młyn budować się nie może, a to za niewystarczeniem wody; tylko to tym prawem wyraża się, aby około tego stawku gruntu sobie nieuzurpował i lasu nie pustoszył, pod utratą tego prawa; na co dla lepszej wiary i walu, przy zwykłej pieczęci mojej, te prawo własną podpisuję ręką. Datum w zamku Smilańskim, die septima Aprilis, millesimo septingentesimo quinquagesimo quarto. U tego prawa, w oblate wniesionego, podpis ręki w te słowa: Irzy Dobrzyński. Aprobata zaś na młyn w te słowa: ponieważ Fedor Kierekiesza, dopiero w tym roku na wyżej wyrażonym miejscu i

grobek i młynek wystawił, a dla małej zwierzchowiny Turyi rzeczki wody, ten młyn zawsze mleć nie może, przeto pokolejszczyzny tylko po grzywien pięć na rok do skarbu, a zaś, zamiast miarki do aredy, pieniężną placą po grzywien piętnaście dawać powinien będzie. Datum w Lebedynie, die vigesima octava Marti, millesimo septingentesimo sexagesimo sexto anno. Te prawo we wszystkich punktach approbuie temuż poddanemu Lebedyńskiemu. Datum w Lebedynie, die vigesima prima Julii, millesimo septingentesimo septuagesimo secundo anno; u tej approbaty podpis ręki w te słowa: Xawery Lubomirski (L. S.). Przypisek w te słowa: zapłacić stawowego wraz z pokolejszczyzną złotych polskich siedm; wolen iest sam spuszczać; w jesieni zaś ma oddać wiepsza karmnego do skarbu, ze swoich ukarmiwszy. Datum vigesima quarta Marti millesimo septingentesimo octogesimo primo anno, w Lebedynie Franciszek Xawery Lubomirski—Drugi zaś w te słowa: vidi prout existet in copia, die dwudziestego piątego Julii, ośmdziesiąt siódmego roku. I. Łopacki. Które prawo, słowo w słowo, iak się ma, do xiąg niniejszych iest zapisane.

Книга земская, записовая, Екатеринопольскаго уѣзда, годъ 1797—1798, № 3524. Листъ 93 на оборотъ.

46. Купчая крѣпость на лугъ въ селѣ Сотнпгахъ, выданная крестьяниномъ Юськомъ Грынемъ, крестьянину Кондрату Мошпицу. 1754. Октября 22.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Februarii pierwszego dnia.

Przed aktami niniejszemi, ziemskimi, bohusławskimi i przedemną, pisarzem ziemskim powiatu Bohusławskiego, Pawłem Szumańskim, stawający osobiście sławetny Lewko Moszeniec, kupeżą łaki od Juska i Hrynja, sobie służącą, z opisaniem ograniczenia w tejże, na cwiartce papieru prostego spisana, podpisami rąk Juska i Hrynja przy krzyżykach dwóch zaświadczoną, niemniej i przyjaciela iednego podpisem zaświadczoną, z przyzrytym arkuszem papieru stęplowanego, ceny kopiek trzydziestu, do akt

ziemskich powiatu Bohusławskiego w oblatę podał w tych wyrazach: My, niżej na podpisie wyrażeni, daię te moje assekuracyę na siebie Jusko Hryń, iż sprzedałem łakę wiecznemi czasy za sumę rubli dwanaście, dico numero dwanaście, bez żadnego zawodu dzieci swoich; i to sprzedałem Kondratowi Moszyńcowi i dzieciom jego; wolno gdzie chcieć komu dać, czyli darować albo sprzedać, i na swoją potrzeb obrócić; i ta łaka poczyna się z iedney strony od miedzy kryniczki, niedaleko stawku Burlatychy i lasku, a z drugiej strony po Suchowicie kączy się; w roku tysiąc siedmset piędziesiątym czwartym; i to przy ludziach gromadzkich Sotnickich dobrowolnie zgodzili się bez żadnego zawodu dzieci swoich i inszych pretensyi; i na co rękami własnemi, jako nie umiejetni piśma kładziemy krzyże. Pisan w *Sotnikach*, dnia dwódziesiątego drugiego Octobris, tysiąc siedmset piędziesiąt czwartego. U której kupeczy, w oblatę podanej, podpisy rąk takowe: Antoni Skurczyński, pisarz, Jusko Hryń z bratem swoim + +; która kupeza, słowo w słowo iak się w sobie ma, do akt ziemskich powiatu Bohusławskiego iest zapisana. Karol Głowacki, surrogat.—

Книга земская, записовая Васильковского и Богуславскаго уѣздовъ, годъ 1799, № 3520. Листъ 87.

46. Дарственная запись отъ дворянина Закревскаго, гайсинаскому мѣщанину, Степану Красиловскому, на право пстомственного владѣнія прудомъ на рѣкѣ Мачихѣ и прилегающими къ нему сѣновосами. 1755. Юля 19.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt osmego, miesiąca Aprila osmego dnia.

Na leżeniu xiąg ziemskich powiatu Haysyńskiego y Olhopolskiego, przedemną, Piotrem Obuchowskim, regentem ziemskim tychże powiatów przysięgłym, stawiać się osobiście urodzony Maciej Meliszkiewicz, te prawo, sławetnemu Stefanowi Krasilowskiemu na stawek, na rzece Macosze będący, służące, z przyłączeniem papieru dwudziesto kopijkowego dla zapisania do xiąg ziemskich powiatów Haysyńskiego y Olhopolskiego w oblatę podał, w tey istocie: Wiadomo czynie, komu o tem wiedzieć będzie należało, oso-

bliwie, za pokazaniem., wielmożnej imć pani z Szaszkiewiczów Czeczeli-
 wey, cześnikowey bractawskiej, Haysyńskiej y Kislackiej etc. starościnej
 y dobrodzice, a pani moiej, possesorce tychże dobr miasta *Haysyna*, tu-
 dzież urodzonemu gubernatorowi haysyńskiemu y całemu pospolstwu mia-
 sta Haysyna; ponieważ sławetny Stefan Krasikowski, mieszczanin Haysyna,
 kupił sobie stawek, przez ludzi otaxawany, na rzeczce *Macosze*, spusto-
 szony teraz, poniżej ludzkich stawków, na ostatniej grebelce od Sobu rze-
 ki, ktoren należał do zamku, y zapłacił za niego do skarbu złotych pol-
 skich trzydzieści dwa, dico 32, dla czego wolny jest Stefan tenże stawek
 należycie ku najlepszemu pożytkowi swemu wieczyście y groble zająć y
 podreperować, zwyczajnie w nim wodę podniosłszy, na którey grobli pod-
 reperowaney pozwala się y młynek temuż Stefanowi o iednym kamieniu z
 stepami, do stłuczenia prosa wystawić, w którym młynie, ku wygodzie
 swoiej, wolny będzie z młkiem do lat trzech slobody; a w wyjściu trzech-
 letnim do kontraktów arendarskich z wymłkiem dziesiątej miary należyc
 ma; w którym młynie, z trzecioletniej slobody y z poddaństwa starostwa
 Haysyńskiego wolny przyiąć będzie, tylko postronnych z cudzego państwa
 nie pozwala się przyiąć, y owszem do Kislackich młynów sprawać powi-
 nien będzie; przy tym stawku y poblizka grobli, jeżeliby miał bydź spó-
 sobny tenże Stefan do wystawienia browaru na upatrzonym mieyscu, przy
 rzeczce, z tegoż stawku wypadającey, pozwala się wystawić ku wygodzie
 swoiej do pędzenia gorzałki y browar: z którego prosoł czynić ma do
 skarbu, w oddaniu kotłowego; do tego jeszcze nadaie się z obydwóch stron
 stawku temuż Stefanowi do używania y koszenia z przyległemi brzegami,
 od grobli ku samey wierzchowinie, na wszerz więcej nad dwanaście sążni
 oraz poniżej wyreperowaney grobli z obydwóch stron rzeczki, aż do sa-
 mego stawu takż więcej na dwanaście sążni poprzek zażywać dozwala się,
 bez żadney od nikogo prepedycyi y od zwierzchności zamkowej, poki tenże
 Stefan żyć będzie y dzieciom jego lub komu chcić tenże stawek z młynem
 i browarem przedać; iednakże za opowiedzią zamkową, a przytym, jeżeliby
 miał tę sposobność, y chałupę wystawić przy młynie lub przy browarze,
 nic się wzbraniać nie będzie. Dla czego też prawo moje, odemnie zupełnie
 nadane, z dyspozycją pańską, aby tak teraz, iako y na poznieysze czasy
 dyspozycją zamku Haysyńskiego w ni w czym naruszyć się nie będzie mo-
 gła, y, dla wiadomości każdemu, tym prawem moim dotrzymać deklaruię.
 Na to ręką moją, przy zwykłej pieczęci podpisuie się. Działo się dnia
 dziewiętnastego Lipca, tysiąc siedmset piędziesiątego piątego roku, w zam-

ku Haysyńskim. U tego prawa, do oblaty podanego, podpis rąk co do słowa: Tomasz Zakrzewski (L. S); na drugą stronę w te słowa: approbuie też wszystkie te prawa, zachowując go w zupełney sposobności, aby nikt nie ważył się odbierać gruntu pod ukaraniem. Co, dla lepszey mocy, własną stwierdzam ręką. Dan w zamku Haysyńskim, dnia szóstego miesiąca maja, tysiąc siedmset ósmdziesiątego roku. Anton Leduchowski. Ktore to prawo, iak się w sobie ma, co do słowa, w xiegi ninieysze Z. P. Haysyńskiego y Olhopolskiego iest zapisane.

Книга записовая Райсинскаго уезднаго суда, годъ 1798, № 5216, листъ 205 на оборотъ.—

47. Дарственная запись отъ дворянина Бонавентуры Немирича, крестьянину Роману Троцку на часть урочища »Острова« принадлежащаго къ мѣстечку Чернехову. 1757. Генваря 21.

Roku tysiąc siedmset ósmdziesiąt siódmego, miesiąca Lipca trzeciego dnia.

Przed urzędem i aktami magistratu miasta jego królewskiej mości Żytomierza i przedemną, Teodorem Radziewiczem, W. M. Z. P., osobiście stawiający urodzony Franciszek Łatkiewicz, ten dokument od wielmożnego Niemirycza na rzecz Romana Trocka, względem ostrowiu danego, na papierze ordynaryjnym, pod rokiem tysiąc siedmset piędziesiąt siódmym napisany, podpisem ręki tegoż wielmożnego Bonawentury Niemirycza zatwierdzony, z przyłączonym arkuszem papieru stemplowanego, srebrnogroszowego, do akt magistratu żytomirskiego w oblatę podał, w te słowa: Wiadomo czynię komu o tym wiedzieć będzie należało, teraz i napotym, iż ja, widząc obszerność ostrowiu Juśka Andrzeja, któremu zadosyc uczynić nie iest zdolnym, zaczym, upatrzywszy sobie zadosć w tymże ostrowiu drzewa sposobnego, Roman Trocko bierze i przystępuje i dani od tego ostrowu miodowej do skarbu mego dawać powinien będzie belec ieden; ten zaś belec miodu do żadnej schedy należeć nie powinien, ale do własnego zamku mego Czerniechowskiego importowany bydź ma, którą to kartę, iako Romanowi Trockowi, tudziesz i potomkom iego służącą, ręką moją

własną stwierdzam. Datum w zamku Czerniechowskim, dnia dwudziestego pierwszego Januarii, roku tysiąc siedmset piędziesiąt siódmego. U tego dokumentu, w oblatę podanego, podpis ręki takowy: Bonawentura na Czerniechowie i Trokowiczach Niemirycz, . Który to dokument, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg magistrackich żytomierskich jest zapisany.—

Книга Житомирская, магистратская, записовая, годъ 1782—1787, № 308, листъ 215 на оборотъ.

---

48. Инвентарь частей селъ: Карабачина, Езерянъ и Осовецъ, съ показаніемъ количества крестьянскихъ повинностей. 1757. Февраля 9.

Roku tysiąc siedmset sześćdziesiątego ósmego, miesiąca Martii dwunastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości, Żytomirzu, przedemną, Janem—Nepomucenem Sobieszczańskim, namiesnikiem protunc grodzkim generalu wojewodztwa Kijowskiego, i xiegami niniejszemi, grodzkiemi, kijowskiemi comparens personaliter urodzony imć pan Damian Strelowicz Meleniewski, tę schedę pierwszą z połowy dóbr, wsiów: Karabaczyna, Jezierzan, Osowiec—osiadłych, i Kostjowiec—uroczyska, na terminie kondescensji, w Karabaczynie przez urząd ziemski, kijowski expedjowanej, przez J. O. Szczęsnego Czackiego, podczaszego koronnego, podaną i zweryfikowaną z gromad, na wielmożnych Jana i Elżbietę z Brudnowskich Charzewskich, sędziów ziemskich czernihowskich, małżonków, z działu przypadłą i wybraną, rękoma: tak jaśniewielmożnego podczaszego koronnego, podawającego, jak też i wielmożnego Charzewskiego, wybierającego, niemniej wielmożnego Potockiego, pisarza ziemskiego kijowskiego, urzędu kondescensionalnego, podpisaną, ad acta praesentia, castrensia, kioviensia per oblatam podał, de tenore tali: Scheda pierwsza dóbr, wsiów: *Karabaczyna, Jezierzan, Osowiec—osiadłych i Kostjowiec—uroczyska* pustego, dekretami trybunalskiemi: roku tysiąc siedemset pięćdziesiątego piątego i tysiąc siedemset pięćdziesiątego szóstego, między

jsńniewielmożnym Szczęsnym Czackim, podczaszym koronnym, starostą Nowogrodzkim, z jednej, a wielmożnymi: Janem i Elżbietą z Brudnowskich Charzewskimi, sędziami ziemskimi czernihowskimi, małżonkami, z drugiej strony, nastąpionemi, do równego podziału przez połowę nakazanych, z położonych inwentarzów, ręką sądu ziemskiego kijowskiego i jaśniewielmożnego Szczęsnego Czackiego, podczaszego koronnego, podpisanych, a przez stawione gromady w przytomności stron dzielących się sądownie weryfikowanych, sub actu condescensiae, za powagą wyżej wyrażonych dekretów trybunalskich, na gruncie wsi Karabaczyna przez sąd ziemski kijowski expedjowanej, anno millesimo septingentesimo septimo, die nona Februarii spisana.

	Dobra, część połowa wsi Karabaczyna, do tej schedy i działu pierwszego należące.	Chałupy.	Konie.	Woły.	Dni pańszc.	Pow. molki.	Zakurygro.	Podorożcz.	Czyn. złote.	Czyn. grosz.	Wolni, do usługi dworskiej excypowani.
1	Iwan Bortnik - - -	1	4	4	2	1	17	8	—	—	kozak
2	Matwiy Diaczyszyn - -	1	2	3	2	1	17	8	—	—	
3	Omelko Waszczenko - -	1	—	4	2	1	17	8	—	—	
4	Iwan Nowogrodzki - -	1	—	4	2	1	17	8	—	—	
5	Sydor Stecków brat - -	1	2	2	—	—	—	—	—	—	
6	Kalenik Bortnik - - -	1	1	—	2	1	17	4	—	—	
7	Iwan Tytorczuk - - -	1	1	—	—	1	17	8	15	18	leśniczy
8	Hryćko Pohorylczuk - -	1	1	—	—	1	17	4	15	18	
9	Fedor Pawłowski - - -	1	1	—	—	—	—	—	—	—	
10	Mykoła Poleszuk - - -	1	1	—	—	2	17	8	11	—	
11	Wasył Pohorylczuk - -	1	—	—	—	1	17	—	11	13	
12	Wasył Szwiec - - - -	1	—	—	—	1	17	—	11	13	słobodzia- nik
13	Tyszko - - - - -	1	1	—	2	1	17	4	—	—	
14	Sak - - - - -	1	2	—	2	1	17	8	—	—	
15	Ławryn Ban - - - -	1	1	2	2	1	17	8	—	—	
16	Petro Diaczyszyn - -	1	—	—	2	1	—	—	—	—	
17	Romaniuczka wdowa -	1	—	—	2	1	—	—	—	—	
18	Fedor, Steckow szwagier	1	2	2	2	1	17	8	—	—	
19	Iwan Biłenki tkacz, z zięciem	1	—	—	2	1	17	—	—	—	
20	Iwan Bagaziuk - - -	1	2	—	2	1	17	8	—	—	
21	Andruszko Szwiec - -	1	2	2	2	1	17	8	—	—	
22	Hryćko Rybaczenko - -	1	—	2	2	1	17	8	—	—	
23	Klim Poleszuk - - -	1	1	—	—	1	17	4	11	13	
24	Wasył Ratuszniak - -	1	1	—	—	1	17	4	15	18	

25	Iwan Nazarenko - - -	1	—	—	2	1	17	—	—	—
26	Fedor Pałamar - - -	1	—	—	2	1	17	—	—	—
27	Kost Żelazny - - - -	1	—	—	2	1	17	—	—	—
28	Jacko Tkacz - - - -	1	—	—	2	1	17	—	—	—
29	Stefan Stadnik - - -	1	—	—	2	1	17	—	—	—
30	Semen Płachotniczenko -	1	1	—	2	1	17	—	—	—
31	Danilicha, wdowa, komor.	—	—	—	1	1	—	—	—	—
32	Ilko - - - - -	1	1	—	—	—	—	—	—	—

Połowa łąnu za stodołą, przypierającego do gumna pańskiego Karabaczyńskiego; połowa łąnu tamże po drugiej stronie drogi; połowa łąnu, na Pukowie leżącego, około młyna, do wsi Karabaczyna należącego, ciągnącego się, teraz na zimę zbożem ozimym zasianego; połowa łąnu, kont nazwanego, także na zimę zasianego; połowa łąnu między drogami, ze wsi Karabaczyna wyjeżdżając ku Jezierzanom, nad szlakiem Korosteszowskim leżącego.—Te łąny, wyżej wyrażone, przez połowę do tej schedy we wsi Karabaczynie wiecznemi czasy należeć mają. Sianożęci Karabaczyńskie: połowa sianożęci, pod gumnem pańskim Karabaczyńskim leżące; połowa drugiej sianożęci, na uroczysku Pukowie będącej; połowa trzeciej sianożęci, za rudą od wsi Pokryszowa ponad droga ciągnącej się; połowa czwartej sianożęci, na Przewrociu od wsi Willi ciągnącej się, do Karabaczyna używanej. Te sianożęci, wyżej wyrażone, wiecznie do tej schedy należeć mają. Młyn i stawek karabaczyński przez połowę obojej schedzie do używania podaje się, którego spólna reparacja tudzież pilność grobli przez obydwie działły następować powinna. Połowa arendy karczemnej do tego działu przyłącza się we wsi Karabaczynie, to jest złotych czterysta pięćdziesiąt; tej arendy jeżeli aukcja nastąpi, poki wspólnie do obydwóch działów należeć będzie, poty pari commodo tychże obydwóch działów cedere ma, a jak się osobliwie oddzieli, tedy osobliwie do każdego działu należeć ma.

Dalsza kontynuacja tejże schedy i pierwszego działu, dóbr części połowy wsi Jezierzan.						Chałupy.	Konie.	Woły.	Dni pańszc.	Molki.	Za kury gr.	Podorożcz.	Czynszu zł.	Czynszu gr.
1	Nazar Poliszuk - - - -	-	-	-	-	1	3	4	2	1	17	8	—	—
2	Tymosz Łastowka - - - -	-	-	-	-	1	1	—	2	1	17	4	—	—

3	Iwan Czyposzenko	-	-	-	-	-	1	4	2	2	1	17	8	—	—
4	Iwan, tkacz Sołowijowski	-	-	-	-	-	1	—	—	2	1	17	—	—	—
5	Fedor Drybiniec	-	-	-	-	-	1	2	2	2	1	17	8	—	—
6	Mykoła Poleszuk	-	-	-	-	-	1	4	4	—	—	—	—	—	—
7	Mychajło Kuśnierz	-	-	-	-	-	1	1	—	2	1	17	4	—	—
8	Semen Oczerciany	-	-	-	-	-	1	1	—	2	1	17	4	—	—
9	Prokop Wojt	-	-	-	-	-	1	1	—	—	—	—	—	—	—
10	Ławryn Oryryz	-	-	-	-	-	1	2	2	—	1	17	8	15	18
11	Iwan Miłowany, Michajło	-	-	-	-	-	1	2	1	2	1	17	8	—	—
12	Makar Bezkosty	-	-	-	-	-	1	1	2	2	1	17	8	—	—
13	Wasył Szaban	-	-	-	-	-	1	2	—	2	1	17	8	—	—
14	Hryszko Bojaśko	-	-	-	-	-	1	1	—	2	1	17	8	—	—
15	Juśko stary z synem	-	-	-	-	-	1	—	—	2	1	17	8	—	—
16	Iwan Cymbalisty	-	-	-	-	-	1	—	—	2	1	17	—	—	—
17	Iwan Leszczyński	-	-	-	-	-	1	—	—	2	1	17	—	—	—
18	Fedor Sołohubenko	-	-	-	-	-	1	1	2	2	1	17	—	—	—
19	Olexyj Komornik	-	-	-	-	-	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Szlachta w Jezierzanach, grunta z czynszu osiadająca, a do tej schedy należąca.							Chłupy.	Konie.	Woły.	Czynsz zł.	Wolni.
1	Pan Jan Błaganowski, namiesnik	-	-	-	-	-	1	1	2	—	osobliwy
2	Pan Piotr Berestowski	-	-	-	-	-	1	2	2	10	
3	Pan Michał Motycki	-	-	-	-	-	1	2	2	15	
4	Pan Paweł Bieniowski	-	-	-	-	-	1	2	4	20	
5	Pan Jendrzej Berestowski	-	-	-	-	-	1	2	—	5	
6	Pan Paweł Didkowski	-	-	-	-	-	1	2	2	10	
7	Pan Alexander Tyski	-	-	-	-	-	1	2	2	10	
8	Walenty Lewandowski, woźny	-	-	-	-	-	1	1	2	—	wolny
9	Pan Józef Wązicki	-	-	-	-	-	1	1	—	—	
10	Pan Józef Morawski—poodeb. schedy osiadł	-	-	-	-	-	—	—	—	—	nie płaci

Pola i łąny we wsi Jezierzanach: połowa łąny za błotem, pode wsią leżącym; połowa łąny drugiego, wedle grusz ciągnącego się; połowa łąny trzeciego, prostego, od Karabaczyna jadąc do Jezierzan, w lewej stronie będącego. Sianożęci Jezierzańskie: połowa sianożęci, za winnicą koło wsi leżącej i połowa sianożęci drugiej, pod szlachtą i użytkowaniem ich będąca; połowa trzeciej sianożęci na uroczysku, połowie Marusinych Łoz, leżącej; połowa aredy karczemnej, to jest złotych czterysta pięćdziesiąt, której auk-

cja poty, poki wraz nicoddzielnie będzie, do obydwóch działów należeć ma, a jak się w dalszym czasie osobliwie rozdzieli, osobliwie przy każdym dziale, z wolnym stanowieniem aredy podług woli dziedzica, wiecznemi czasy zostawać będzie.

Dalsza kontynuacja tejże schedy pierwszego działu, dóbr części połowy wsi Osowiec.									Chłupy.	Konie	Woły,	Dni pańszc	Motki.	Kury i jaja.	Podorozcz.
1	Mykita Karmenik	-	-	-	-	-	-	-	1	2	2	2	1	17	8
2	Kuźma Fedorenko i Owidij Fedorenko	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	2	1	17	8
3	Iwan Prysyczepa	-	-	-	-	-	-	-	1	—	—	2	—	—	4
4	Stefan Prysyczepa	-	-	-	-	-	-	-	1	—	2	2	1	17	8
5	Iwan Kulitenko	-	-	-	-	-	-	-	1	2	2	2	1	17	8
6	Jarosz Pohorylenko	-	-	-	-	-	-	-	1	—	2	2	1	17	8
7	Owidij Ukrainiec	-	-	-	-	-	-	-	1	2	—	2	1	17	8
8	Hryszko Buben	-	-	-	-	-	-	-	1	2	—	2	1	17	8
9	Jurko Bednarz	-	-	-	-	-	-	-	1	—	—	2	1	17	—
10	Martyn Semenczuk	-	-	-	-	-	-	-	1	—	—	2	1	17	—
11	Trochim Struż	-	-	-	-	-	-	-	1	—	—	2	1	17	—
12	Fedor	-	-	-	-	-	-	-	—	—	—	—	—	—	—
13	Iwan Chwilenko i Semen Bednarz	-	-	-	-	-	-	-	1	—	—	2	1	17	—
14	Iwan Bojko	-	-	-	-	-	-	-	1	—	—	2	1	17	—
15	Andrij Kurenny	-	-	-	-	-	-	-	1	—	—	2	1	17	—

Pola i łany osowieckie: połowa łanu, za groblą ciągnącego się pod Czenochów las, ode wsi Wysokiego leżącego; połowa drugiego łanu, na polach worobijowskich ku Zabołoczowi będącego; tudzież połowa pola, za mostkiem ponad stawem, niedaleko dwora osowieckiego leżącego; połowa łanu trzeciego, od Brusilowa wyznaczonego i połowa pola, w końcu wsi Osowiec ku Iezierzanom leżącego. Osowieckie sianożęci: połowa sianożęci od grobelek, które ku Iezierzanom leżą, pod las grabowy, aż ku Koczorowu ciągnący się; połowa drugiej sianożęci, od pol worobijowskich po nad rudą leżącą, aż do stawu osowieckiego ponad mostek, ku dworowi osowieckiemu idący; połowa stawu we wsi Osowcach nowozajętego, także połowa młynu nowo-sporządzonego, którego reparacja i grobli pilność wraz do obydwóch działów wiecznemi czasy należeć powinna i przez obopolne kosztu sprawowana. Połowa arendy karczemnej, to jest złotych sto siedemdziesiąt pięć, której aukcja, poki nierozdzielnie zostawać będzie, poty do

obydwoch działów należeć ma, a jak się rozdzieli—osobliwie do każdego działu z wolnym stanowieniem arendy należeć będzie. Sadyby i siedliska, na których poddani, do tego działu pierwszego przyłączeni, teraz osadzeni, wraz i szlachta na grnntach osiadła, jako też pola i sianożęci, teraz przez nich używane, bez żadnej odmiany do używania pierwszego działu wiecznie należeć mają, a dziedzic pierwszego działu do drugiego żadnym pretextem interessować się nie powinien, którego władza zupełna do tegoż dziedzica drugiego działu należeć ma. Dobra, część połowa uroczyska Kostyjowieckiego, pustego, przez poddanych dotychczas nie osiadłego, ze wszystkimi gruntami pustymi, do tego uroczyska teraz należącemi, dworek w Karabaczynie ze wszystkimi gruntami, staniem, stodołami, oborami i wszystkim budowaniem tego folwarku, do tego działu pierwszego wraz z ogrodami, z dawien dawnych należącemi, do tego działu przyłączają się. Połowa pól pustych i łąnów, jeżeliby się jakowe do dóbr: Karabaczyna, Jezierzan, Osowiec—osiadłych, Kostyjowiec—nieosiadłych, znajdowały, te przez połowę do tego działu pierwszego należeć mają. Jus patronatus do obydwóch działów należeć powinno. Te schedy podpisuję i do wybrania, podług sentencji sądu ziemskiego kijowskiego kondescensii, wielmożnym Chorzewskim, sędziom ziemskim czernihowskim, do wybrania podaję. U tej schedy, per oblatam podanej, podpis rąk własnych tak: J. O. podczaszego koronnego, podającego do wybierania tę schedę, jako też wielmożnego imci pana sędziego ziemskiego czernihowskiego, obierającego, nie mniej i pisarza ziemskiego czernihowskiego, obierającego, nie mniej i pisarza ziemskiego kijowskiego, urzędu kondescensjoralnego, temi wyrażone słowy: Szczęsny Czacki, podczaszy koronny, m. p.—Tę schedę na dział małżonki mojej z wyboru wiecznemi czasy obieram—Jan Charzewski, s. z. c.—Józef Antoni na Potoku Potocki, pisarz ziemski generału województwa Kijowskiego, m. p. z jedną linią (sic) podpisuję się. Która to scheda, per oblatam podana, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich jest ingrossowana.

Книга городская, кievская, записовая и поточная, 1768 года, № 79; листъ 369 на оборотъ.

49. Продажа урочища, называемаго Макаровское, Корсунскою экономією крестьянину села Сотниковъ, Ивану Бутенку. 1758, Мая 17.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Februarii pierwszego dnia.

Przed aktami niniejszemi, ziemskimi, bohusławskimi i przedemną, pisarzem ziemskim powiatu Bohusławskiego, Pawłem Szumańskim, stawiający osobiście Josyp Butenko, prawo, ojcu swojemu na stawiszczu puste z łąkami, we wsi *Sotnikach* będące, od zwierzchnika, na ten czas będącego, urodzonego Markowskiego, dane, ręką tegoż prawo dającego zatwierdzone, na papierze ordynaryjnym napisane, z dodanym arkuszem papieru stepowanego ceny kopiek trzydziestu, do akt ziemskich powiatu Bohusławskiego w oblatę p dał, którego istota takowa: Na fundamencie powierzonej mi dyspozycji ot syjatelnoho kniazia wojewody Nowhorodzkoho, pana moiego, daju syje prawo Iwanu Butenku, żyteli sotnyckomu, na stawiszczu pustujuszczem, prozywajemoie *Makarowskoje*, powyżej stawka Swiatunenkowoho, a poniżej Suchowijewszczyny; oboma storonamy łuczka; za kotoroje stawyszczu importował do skarbu pańskoho rubla iednoho, kotoroje stawyszczu wolno budet Iwanu Butenku zajmaty, sino oboma storonami kosyty, wsiakich pożytkow z neho używaty, wolno budet tomuż Iwanu Butenku prodaty, daty, darowaty i iako chotity ku swojemu dobromu pożytku obernuty, aby nichto ne ważył sia żadnoho prepriastwiia czynity, pod wynoju na skarb pański. Datum w zamku Korsuńskom, dnia siemnadcatoho Maja, tysiacza sems t piaddesiat osmoho hodu. U tego prawa, w oblatę podanego, podpisy następujące: P. Pilicki m. p. Jemelian Zikracz, wojt korsuński. Jan Lewicki, burmistrz mieski korsuński. Bazyli Monkowski, pisarz miasta Korsunia. Które to prawo, słowo w słowo iak się w sobie ma, do ksiąg ziemskich powiatu Bohusławskiego iest zapisane. Karol Głowacki, surrogat.

Книга земская, записовая Васильковскаго и Богуславскаго уѣздовъ, годъ 1799, № 3520, листъ 78.

50. Инвентарь села Волосова съ показаніемъ количества повинностей, отбываемыхъ крестьянами въ пользу помѣщика. 1760. Марта 20.

Roku tysiąc siedmset sześćdziesiątego pierwszego, miesiąca Septembris pierwszego dnia.

Na urzędzie grodskim, w mieście iego krolewskiej mości Żytomierzu, przedemną, Mikołaiem Kaleńskim, namiesnikiem protunc grodskim generału wojewodstwa Kyiowskiego y xiegami ninieyszemi, grodzkiemi, kyiowskiemi comparens personaliter wielmożny imć pan Stanisław Kirkor, podstoli Orszański, ten oryginał inwentarza połowy dóbr wsi *Wolosowa*, z podpisami rąk, tak wielmożnego Korycińskiego, łowczego owruckiego, iako też wielmożnych Trypolskich, łowczych parnawskich, burgrabiów grodzkich kyiowskich, małżonków, ratione introcontentorum ad acta praesentia, castrensia, kijowiensia, per oblatam podał de tenore sequenti: Inwentarz połowy dóbr wsi *Wolosowa*, części wielmożnych Leduchowskich, podstolich Łomżyńskich, małżonków, dziedzicznych, przez wielmożnego Korycińskiego, łowczego owruckiego, trzymanych, prawem zastawnym przez tegoż wielmożnemu Kazimierzowi y Urszuli z Kirkorów Trypolskim, łowczym parnawskim, przy puszczeniu w possessyą z zapisaniem dworu y przybudynków, poddanych z ich powinnościami, in fundo bonorum *Wolosowa*, w woiewodstwie y powiecie Kyiowskim leżącego, roku tysiąc siedmset sześćdziesiątego, dnia dwudziestego Marca spisany. *Opisanie dworu*: Dwór, w zamku leżący, do którego wjazd ze wsi przez wał, mający w sobie: wchodząc, po lewey ręce—izbę z alkierzem, w której izbie okien trzy prostych, w drzewo oprawnych a w alkierzu stół wielki, własny wielmożnego Korycińskiego; piec prosta, kaflowa, stara y kominek prostey roboty. Do tej izby drzwi z deszczek, u których do zamykania haczek żelazny; do alkierza idąc—także drzwi z deszczek, u których klamka y zaszczepka także żelazna; w izbie zaś ław dwie pod oknami y stolik prosty u drzwi; w alkierzu łuzko podwoyne proste y kominek prosty; z tego alkierza—komora bez ścieli, do której wchodząc z alkierza—drzwi ku wałowi za zatyłek, w której sypanka skarbowa; słomieników starych dwa, y skrzynia stara bez wieka, także skarbowa, kadłub y faska, z Szumska przywiezione, y cebrzyk trzeci; drzwi na zawiasach żelaznych, a dwoie, to jest sienne y zatyłkowe z komory—na biegunach drewnianych Na drugiey

strone piekareńka, mająca drzwi na zawiasach żelaznych, u której okien dwie proste; piec z bołdurem y stolik ieden, a drugi w izbie—proste roboty; w sieniach przygrubek, do którego drzwi proste. Ten wszystek dwor snopkami posyty. Wjeżdżając do dworu—w lewey ręce stajnia, z drzewa wybudowana, w której żłobów dwa starych y jasła; przy teyże stajni wozownia z wrotyma, z deszczek nowowystawiona; przy teyże wozowni spichleż przeniesiony, mający w sobie zasieków nowych dwa, w których podłoga trochę niedobudowana, na co deszczek ośm zostaje się, w których sypań skarbowych dwie. Z wału idąc na ogród—częstokół na wale y tenże ogród w koło ogrodzony: miejscami częstokołem, miejscami żerdziami, ciągnącemi się aż za sadek y tenże sadek opasującemi i przypierającemi aż do ogrodu Demkowego.—Na tymże ogrodzie spichlerz drewniany z gankiem, ścielą ukrytym, mający w sobie zasieków cztery; ten spichlerz w zakat budowany, słomą miałką pokryty. Stodoła stara rozwalona, w której sochy, przysoszki y okładziny y kluczyny, z iednego rogu od spichlerza nie będące; u tych oboch spichlerzów zaszczepki żelazne do zamykania z skoblami. Przy tymże ogrodzie obora z częstokołu, w której szopa z okładzinami, z sochami y przysoszkami, nie wszystka obłuczona, ani pokryta. Stodoła, u Konczakowskiej kupiona, w koło częścią żerdziami, częścią częstokołem starym opasana. Tok za Hujwą rzeką, na-przeciwko dworu, żerdziami ogrodzony. Drugi tok, alias styrtły ogrodzone, na łanie, za w. Humieniecką, w którym styrt trzy: żyta dwie, a przenicy iedna styrtła, iedna żyta y przenicy ieczmieniem wywiechszona; za Hujwą zaś styrtła owsa y hreczki, których conserwacya do wymłócenia przez wielmożnego Korycińskiego, łowczego owruckiego, praecustoditur. *Specyfika-cya poddanych.* Primo Mikołajcha wdowa, mająca strzyżaczkę, piesza—dni dwa, synów cztery. Secundo, Anton, dawny gumieny—dni dwa, wół ieden,—koń ieden,—synów cztery. Tertio, Demko Mikołenko—dni dwa, koni dwoje, wół ieden, syn ieden. Quarto, Hryćko Krywoszyia—dni dwa, koni troje, synów dwa. Quinto, Roman Gerusiuk—dni dwa, wół ieden, koni dwoje, syn ieden. Sexto, Andrzej Benedyszenko—dni dwa, konia iednego. Septimo, Stepan Łomaka—dni dwa, wołów dwa, syn ieden. Octavo, Lewko Benedyszenko—dni dwa, wołów dwa. Nono, Hryćko Perenowy, szwiec—dni dwa, koni dwoje, syn ieden. Decimo, Hryćko Iwanczenko—dni dwa, woła iednego, koni dwoje. Undecimo, Iwanczycha wdowa,—dni dwa, koni dwoje, synów trzech. Decimo secundo, Nyczy-por—dni dwa, koni dwoje. Facit dni dwadzieścia cztery, wołów ośm,

koni siedmnaście, synów siedmnaście. Szlachta czynszowa: imię pan Michał Waśkowski, który daie czynszu złotych polskich szesnaście, numero złotych polskich szesnaście. Powinności tychże poddanych: każdy poddany, wyżej specyfikowany, robić powinien w tydzień po dni dwa, zaorki, oborki, tak jako się sprzęgaia, odbyć co rok: zakoski, obkoski, zażynki, obżynki, tłuć dwie suchich, a dwie mokrych; tudzież każdego żona ma naprząć motek sorokowy, ogrodnine—z pierwszego ziela opleć, konopie y len moczyć y potrzyć. *Specyfikacya intraty* Arędy karczemney złotych polskich sto ośm, czynszu złotych polskich szesnaście, każdy dzień roboczy rachuje się po groszy sześć, wynosi od dwunastu chłopów złotych polskich dwieście czterdzieści ośm, groszy dwa, motków sorokowych dwanaście—motek po groszy dwanaście, wynosi złotych polskich cztery, groszy dwadzieścia cztery. Comput intraty efficit złotych polskich trzysta siedmdziesiąt sześć y groszy dwadzieścia sześć. Zaorki, oborki, zażynki, obżynki, zakoski, obkoski y tłuć—te, według tuteyszego zwyczaju, że się nie rachuią, więc in commodum possessoris zostaią się; pola, jeżeli są z dziesięciny siane, tedy z nich dziesięcina do wielmożnych possesorów należeć ma, prócz wielmożnego imci xiędza officiala, który bez dziesięciny zebrać powinien. Exekucya za długi arędarska do chłopów być powinna. U tego inwentarza, per oblatam podanego, tak się na superskrypcyi w sobie ma: Anno millesimo septingentesimo sexagesimo, die vigesima Martii, w Wołosowie spisany. Podpis zaś stron obydwóch w te słowa: Jakub-Antoni na Korycinach Koryciński, łowczy owrucki, m. p. Kazimierz Antoni Trypolski, łowczy parnawski, burgrabia grodzki generału wojewodstwa Kyiowskiego, m. p. Urszula z Kirkorów Trypolska. Któryże inwentarz, per oblatam podany, za podaniem y prozbą imci podawaiącego, a za moim, urzędowym, przyięciem, słowo w słowo, iak się w sobie pisany ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, kyiowskich iest ingrossowany.

Книга городская, киевская, записовая и поточная, № 71, годъ 1761, листъ 1376 на оборотъ.

---

51 Подтверждение отъ князя Каэтана Яблоновского крестьянину, Матвію Шкляренку, наследственнаго права на мельницу,

находящуюся на рѣкѣ Жаботинкѣ, въ селѣ Кулпковѣ 1760. Апрѣ-
ля 18.

Roku tysiąc siedmset sześćdziesiątego pierwszego, miesiąca Aprilis
wtorego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście iego królewskiej mości Żytomirzu, przedemną, Mikołaiem Kalińskim, namiesnikiem protunc grodzkim gene-
rału wojewodstwa Kyiowskiego y xiegami ninieyszemi, grodzkiemi, kyiow-
skiem, comparens personaliter wielebny w Bogu imć ojciec Iona Kosma-
czewski, zakonnik monasteru Żabotyńskiego, ten oryginał prawa, od J. O.
xięcia imci Jabłonowskiego, wojewody bractawskiego, pracowitemu Matwi-
jowi Juchimenkowi Szklarenkowi na młyn, na rzece Żabotyńce, we wsi
Kulikowce będący, danego, ręką własną tegoż J. O. xięcia imci, przy
pieczęci pokojowej stwierdzonego, *ratione introcontentorum ad acta præ-*
sentia, castrensia, kijowiensia, per oblatam podał, de tenore tali: Ia, Ka-
jetan na xięstwach Ostrogskim y Berezdowskim, hrabia na Siemiatyczach,
Maryampolu, Jezupolu, Struśliskach, Pruszkieniowie y Wysokim z Prussów
xiąże Jabłonowski, wojewoda Bractawski, kawaler orderu złotego runa y
orła białego, generał feld-marszałek lejtenant świętej Rzymskiej imperyi,
rotmistrz woysk koronnych, czechryński etc. starosta. Czynie wiadomo,
komu o tym wiedzieć należy, osobliwie ich mościom panom komissarzom,
gubernatorom y obywatelom klucza mego dziedzicznego, Żabotyńskiego,
iż ia, chcąc te dobra moje do iak naylepszej przyprowadzić doskonałości
y mieć w nich należyty porządek we wszystkich okolicznościach, a naybar-
dziey przy porządzanym pokoju aby ludzmi przymnożały się y większą czy-
niły osiadłość, którzy aby mieli wygodę, pozwoliłem pracowitemu Matwi-
jowi Juchymenkowi Szklarenkowi we wsi Kulikowce grobli y młyna, za
kooperacyą braci starszych, Jakowa y Semena Szklarenków, postawić na
rzece Żabotyńce, który to młyn oyciec iego, Juchim Szklarenko, trzymał
y importował sumę do skarbu mego; y pomienionego Matwija, syna nay-
młodszego, sukcesorem uczynił; któremu prawo daie y sukcesorem czy-
nie, y dzieci iego; napotym iednak powinności skarbowe z tego młyna do
intraty moiey należeć mają. Jeżeliby zaś pomieniony Matwiy chciał ten
młyn komu sprzedać, tego mu się nie broni, byle z obywatelów dóbr moich
dziedzicznych, klucza Żabotyńskiego, iednak za wiadomością moją lub
na miejscu moim będącego aby to się działo, żeby zaś pewnieyszym był
tego prawa na ten młyn, utwierdzam go ręki moiey podpisem y przyciśnie-

niem pieczęci. Działo się w Żabotynie, dnia ośmnastego Kwietnia, tysiąc siedmset sześćdziesiątego roku. U tego oryginału prawa, per oblatam podanego, podpis ręki J. O. xiecia imci Jabłonowskiego, przy pieczęci w te słowa: Xiąże Kajetan Jabłonowski, wojewoda Braclawski, z P. X. J. G. L. R. C. (L. S.). Ktoryże to oryginał prawa, per oblatam podany, za podaniem y proźbą wyż mianowaney podawaiącey osoby, a za moim, urzędowym, przyięciem, do xiąg niniejszych, grodzkich, kyiowskich iest ingrossowany.

Книга городская, кievская, записовая и поточная, № 71, годъ 1761; листъ 1161 на оборотъ.

52. Дарственная запись отъ Сѣницкаго старосты, Константина Олизара, и жены его—Анны-Софii крестьянамъ Сидору и Петру Буримамъ на потомственное владѣніе сѣнокосомъ и рощею въ мѣстечкѣ Сѣницѣ 1762. Февраля 8.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt czwartego, miesiąca Julii szóstego dnia veteris styli.

W roczki sądowe, grodzkie wojewodstwa Braclawskiego, kadencyi Juliuszowej, dnia dwudziestego szóstego przypadłej i sądzić się zaczętej, przedemną, Gabrielem Porczyńskim, stolnikiem braclawskim i podstarostą grodzkim winnickim, stawiać się osobiście pracowity Iwan Buryma, te prawo od J. W. W. Olizarów, pracowitym: Sydorowi i Piotrowi Burymom, ojcu i stryjowi sławiaącego, na sianożęć i zapust wieczyscie nadane, do akt niniejszych, grodzkich, braclawskich w sposob oblaty podał, w tej istocie: Dajemy te prawo nasze roboczym: Sydorowi i Piotrowi Burymom, braci rodzonym, poddanym *Sinickim*, którym, stwierdzając prawo, od J. P. Sługockiego dane, tymże służące na sianożęć i zapust, ogrodzony często-kołem, przy téjże sianożęci, niniejszym prawem naszym wieczne używanie nadaemy tymże braci, ostrzegając, aby od gromady Sinickiej tenże zapust nie był pustoszony. Datum w Scipku (?), dnia osmego Lutego, tysiąc siedmset sześćdziesiąt drugiego roku. U tego prawa, do oblaty podanego, podpis ręki w te wyrazy: Anna Zofia Olizarowa mp. (L. S.). K. Olizar

mp. (L. S.). Które to prawo, iak się w sobie ma, słowo w słowo, w xięgi niniejsze, grodzkie, bractawskie jest zapisane.

Книга городская, Винницкая и Брацлавская, годъ 1794, № 4745, № акта 10.

53. Дарственная запись отъ Литинскаго старосты, Игнатія Свидзинскаго, крестьянину села Бруслинова, Григорію Мельнику, на право потомственного владѣнія мельницею и прилегающими къ ней: огородомъ, полемъ, пасѣкою и лугомъ. 1762. Мая 30.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt piątego, miesiąca Maja siódmego dnia.

Na otwarciu xiąg ziemskich wojewodztwa Bractawskiego, kadencji Święto-Troieckiej, prawem koronnym ustanowionej, zwykłym, stawiać się osobiście pracowity Josyp Hrycenko, mieszkaniec Bruślinowski, te prawo, na młyn w Bruślinowie, od jaśnie wielmożnego Ignacego Swidzińskiego S. L., rotmistrza chorągwi pancерnej, pracowitemu Hryćkowi Młynarzowi, stawiającego ojcu, na młyn i grunt, do tegoż młyna należący, dane, dla zapisania do xiąg niniejszych, ziemskich wojewodztwa Bractawskiego, w sposób oblaty podał, w tej istocie: Ignacy na Swidzinie i Odrzywole Swidziński, starosta Lityński, wojsk J. K. mości i rzeczypospolitej komputu koronnego, chorągwi pancерnej rotmistrz, wiadomo czynię niniejszym dokumentem, iż, potwierdzając dawniejsze prawa pracowitego Hryćka, Młynarza Bruślinowskiego, młyn przerzeczony, w *Bruslinowie* zostający, ze wszystkimi, zdawna do niego należącemi gruntami, łąkami, ogrodami, pasieczyskiem, z wymiarem, według zwyczaju starostwa Lityńskiego, na skarb i na młynarzów pochodzącym, temuż Hryćkowi młynarzowi i successorom jego, odebrałszy od niego za niniejsze prawo woła jednego, za złotych sto otaxowanego, pasieki pszczolnej pni dziesięć, z którego to młyna tenże Hryćko płacić powinien do skarbu mego czynszu na rok zupełny po złotych dwadzieścia cztery i wieprzów dwa skarbowych corocznie ukarmić; młyn zaś w należyтым porządku utrzymywać, przykładając na expens młynowy taki grosz, iaka miarkę bierze; arendarze zaś bruślinowscy od swoich miarek, ile ich biorą, tyle groszy na expens młynowy przykła-

dać powinni będą. — Co, dla lepszej pewności, ręką własną, przy zwykłej pieczęci, podpisuję się. Działo się w zamku Lityńskim, die trigesima Mai, anno millesimo septingentesimo sexagesimo secundo. U tego prawa, per oblatam podanego, podpis ręki, przy wyciśnieniu rodowitej pieczęci na laku czerwonym, w tej istocie: Ignacy Swidziński S. L. (L. S.). Które, iak się w sobie ma, co do słowa w xięgi ziemskie wojewodztwa Braclawskiego iest zapisane.

Книга земская, записовая Брацлавскаго воеводства, годъ 1795, № 4794; листъ 281, на оборотъ.

54. Купчая крѣпость на лугъ, лежащій надъ рѣкою Росью, выданная крестьянами села Ольховца, Василиемъ и Степаномъ Володченками, крестьянину села Биевецъ, Ивану Кондратенку Лелекѣ. 1762. Юня 19.

Переуступка того-же луга Лелекою крестьянину села Биевецъ, Михайлу Горовому 1768. Октября 5.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Marca siedmnastego dnia.

Przed aktami niniejszemi, ziemskimi powiatu Wasylkowskiego i Bohusławskiego i przedemną, Janem Michałowskim, pisarzem ziemskim tychże powiatów, osobiście stawiający urodzony Wojciech Winiarski, to prawo na łąkę, nad Rosią leżącą od Wasyla i Stepana Wołodczenków, obywatelów Olchowieckich, Iwanowi Kondratenkowi, obywatelowi Olchowieckiemu, przed urzędem miejskim Bohusławskim przyznane, a od Iwana Leleki Michajłowi Horowemu za świadectwem przypisku ustąpione, podpisami urzędników miejskich stwierdzone, na papierze prostym napisane, z przyszłym arkuszem papieru stęplowanego ceny trzydziestu kopieek, do akt ziemskich powiatów Wasylkowskiego i Bohusławskiego dla zapisania podał, w te słowa. — Roku tysięcznego siedmsetnego sześćdziesiątego drugiego, miesiąca Junia dziewiętnastego dnia, przed nami, urzędem miejskim, bohusławskim: Jakimem Czerwoniuszczym, wojtem, Danyłem Hurynem, Iwanem Furynnykiem, przysiężnemi, i innemi mieszczanami bohusławskimi, stanowszy jawno i oblicznie sławetni: Wasyl i Stepan Wołodczenki, oby-

watele Olchowscy, Starostwa Bohusławskiego, zeznali temi słowy: Iżeśmi przedali gront swój własny, wspólny, po ojcu swoim onym naturalnie spadający, to iest łąka, nad Rosią leżąca, wyżej młyna Petra Stepanenka zaczynająca się od rzeczki alias potoczek, niedaleko tegoż młyna, która ciągnie po nad Rosią w górę do suchego dęba, aż do łąki Jwana Oleszczenka, w górę zaś ku dąbrowie po kopiec, zkad się pola robocze zaczynają, a to pracowitemu Iwanowi Kondratenkowi, obywatelowi Bijowieckiemu, starostwa Bohusławskiego, za sumę rubli 20, na zupełne i spokojne posesię, jemu samemu i sukcesorom jego, oddalając sami siebie, i żonę, swoją i potomstwo swoje, tudzież krewnych swoich, blizkich i dalekich, ażeby nikt żadnym takowym prawem lub jakim pretextem nie interesowali się, bez żadnej iakowej przeszkody przywłaszczenia mianowanego grontu; i, że wolno wyż mianowanemu Iwanowi Kondratenku ten grunt komu chcieć dać, darować, przedać lub na swój lepszy pożytek obrocić wiecznemi czasy, niniejszym naszym urzędowym stwierdzamy prawem; które to prawo, dla tym większego waloru i wagi, podpisuiemy. Datum na urzędzie bohusławskim, roku i dnia wyżej pisanego—Jakim Czerwoniuszczy, wójt bohusławski, Danyło Hurym, Iwan Furynnyk, przysiężni, mieszczanie bohusławscy i inni m. p. Leśko Podolaka, żytel Olchowiecki, na tenczas wójt, Wasyl Wołodczenko + Olchowski, Stepan Wołodczenko, obywatele Olchowscy +. Roku tysiąc siedmset sześćdziesiąt osmego, Octobra piątego dnia. Ja, Iwan Leleka, obywatel starostwa Bohusławskiego, seła *Bijowa*, daiu widomost welykomu sudu i własty tepereszniej i posliżde, katoraia władity budet, że ja, ne z przymusu żadnoho ni z nasyłjakowoho, tylko z dobroj mojej woli, imijuczyj hrunt svoj własny, kupłennyj mnoju, Ioanom, od Wasyla Wołodzenka i Stepana Wołodka, na tom boci Rossi, to iest łąka nad Rossiu, to iest poczatok wyższe młyna Petra Stepanenka, teper uże pokojnoho, zaczynaetsia ot riezki do riezki, w horu zaś do duba, aż do dubrawy po kopci, odkud pola roboczyi poczynaajutsia, to iest Mychajłu Horowomu za cynu dobroj monety rublej dwadziat piat; kotoryj to Michaił jak swoim własnym władity budet, a ja odstupaui iej, i dity moi, i ciły potomki moi, ni z dalekich, ni z blizkich ne budet wtruczat sia—które to prawo, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych iest zapisane. Karol Głowacki, surrogat.

Книга земская, записовая, Васильковскаго и Богуславскаго уѣздовъ, годъ 1799, № 5520, листъ 282.

Примѣчаніе. Купчая крѣпость, выданная Лелекою Горовому, кромѣ выше приведеннаго документа, была внесена въ актовыя книги и отдѣльно въ двухъ экземплярахъ, посвидѣтельствованныхъ подписями сосѣдей продавца и составленныхъ съ вѣдома Богуславской экономіи (книга таже; листы 284 и 285).

---

55. Дарственная запись отъ жены Гайсинскаго старосты, Чечелевой, гайсинскому мѣщанину, Ивану Краснянскому, на право потомственного владѣнія прудомъ на рѣкѣ Мадохѣ, также прилежающими къ нему: сѣнокосомъ, лугомъ, рощею и пасѣкою. 1763
Юня 21.

Działo się w Jego Imperatorskiej mości mieście Hajsynie, pod panowaniem Najjaśniejszego Pawła Piotrowicza, Imperatora całej Rossyi etc. etc. etc. dnia 4 Decembra, 1797 roku.

Do urzędu i xiąg ninijszych, radzieckich miasta Hajsyna, przyszedłszy osobiście szlachetny Stepan Niemirowski, prezydent miasta Hajsyna, te prawo na papierze dwudziesto-kopiejkowym do oblaty podał, w téj istocie. Wiadomo czynię komu o tem wiedzieć będzie należało, osobliwie wielmożnemu imć panu gubernatorowi memu hajsyńskiemu, tudzież wojtowi przysiężnemu, oraz pospółstwu miasta *Hajsyna*. Daję te moje prawo sławetnemu Iwanowi Kraśniańskiemu, mieszczaninowi hajsyńskiemu, że pozwalam temuż Iwanowi mieszczaninowi na rzece *Macosze* w gruncie hajsyńskim, powyżej grobli i stawku Stepana Krasilowskiego, stawek pusty z groblą zerwaną, po zbiegłym Ihnatku Dzidowym, mieszczaninie hajsyńskim, do zajęcia zwyczajnego po gospodarsku i reperacyi należytej, a osobliwie grobli do używania sobie z zasileniem i wszelkim profitem, temuż Iwanowi służącym, tak jemu samemu, żonie jego i sukcesorom ich, wiecznemi czasy nadaję, ażeby, bez żadnej przyczyny, tak od zwierzchności zamku Hajsyńskiego, jak też i od pospółstwa tamecznego wolny był tenże Iwan sobie do używania; przytém brzegi z obydwóch stron tegoż stawku, tak od samej grobli, aż ku samej wierzchowinie, po pod górąmi do koszenia latem sposobne, i robienia siana pozwalam używać, bez żadnej od kogo innego uzurpacyi, jak może wszcz ku górze z obydwóch stron brzegu najsilniejszy człowiek kijem rzucić od tego stawku, dopóty tenże Iwan Kraśniański używać ma brzegów do robienia siana, oraz przy tymże stawku, poniżej

grobli bardzo bliskiej, lasek mały i ług nad samym brzegiem dobry i sposobny do wystawienia i ku hodowaniu pasieki letniej pory, które to takie miejsce *pasieczyskiem* także nazwane i konserwowane, temuż Iwanowi Kraśniańskiemu i jego potomkom raz na zawsze nadaje i pozwalam; z którego miejsca tak temuż gospodarzowi z pasieki trzymanej pożytek, jako i skarbowi profit co rok przychodzić będzie. A jeżeliby, tak z poddaństwa, i z naszego pospólstwa miał jakowe temuż gospodarzowi przynieść szkodę, a osobliwie też podczas nocležan i swawoli podczas święta i niedzieli pasieniem wołów jakie mieli szkody robić, chudobę podganiać pod pasiekę, takich wolno oskarżać, odganiać, do zamku przypożywać, grzywny brać, ażeby od tych swywol, zwyczajnie nałożonych, utrzymywali się; za któren stawek z grobelką i pasieczyskiem do skarbu mego zapłacił, dla czego te moje niniejsze prawo temu Iwanowi Kraśniańskiemu i sukcesorom jego nadaje wiecznemi czasy i na to, ku większej pewności, ręką moją stwierdzam. Działo się dnia 21 Czerwca, 1763 roku. A. Czczelowa, star ścina hajsyńska etc.

Книга Гайсинскаго магистрата, годъ 1791—1799, № 5224, листъ 34.

---

56. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Березняковъ, Федоромъ Березнякомъ, крестьянину Федору Шаповаленку на мельницу, находящуюся въ селѣ Березнякахъ, на рѣкѣ Тасьминѣ. 1763. Октября 23.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Julii, pierwszego dnia.

W roku sądowe, ziemskie powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego, kadencyi Święto-trojeckiej, prawem przepisanej, od dnia trzynastego miesiąca Junii, roku wyż na akcie wyrażonego, sądzić się zaczętej, przedemną, Grzegorzem Wróblewskim, sędzią ziemskim powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego, stawiać się osobiście W. Stanisław Lewicki, tę kupcę, od Fedora Berezniaaka, poddanego Berezniackiego, Prokopowi Szapowałenkowi, poddanemu Śmilańskiemu, na młyn, na rzeczce Taśminie będący, daną,

podpisem tegoż Fedora Berezniaka, oraz kommissarza włości Smilańskiej, wielmożnego Wąza, niemniej z potwierdzeniem J. O. X. Lubomirskiego i pieczęcią, na laku czerwonym wyciśnioną, i innych podpisami ztwierdzoną, na ordynaryjnym papierze napisaną, z przyszytym arkuszem papieru herbowego trzydziestu kopijkowego, do akt ziemskich powiatu Czehryńskiego i Czerkaskiego w oblatę podał, temi słowy: Tysiacza siemsot szestdesiat czetwertoho hoda, Oktiabry dwadcat tretoho dnia, wsiem obszcze, i kto o sem wiedat pochoczet, zwiestno tworia, iż ne z żadnoi na mene namowy i utysku iły prymuszenyia, tolko samoj mojej dobrowolnosti i ochoty, miejuczy młyn po pokojnomu otcu moiemu, Trofimu Berezniaku, zbudowanej jehož kosztom i praceiu, za prawom jehy syiatelstwa, światoj pamiaty kniazia Jabłonowskoho, na totezas stařosty Czehryńskoho, proszedszego, tysiacza siemsot sorokowoho hodu, Sentiabry, według polskoho kalendara, odynatcatoho dnia sobi dannoho, i do skarbu wyż propisannoho kniazia czezez otca moiego, upomianutoho Trofima Berezniaka, za dozwoleńie w budowli tohoż młyna, deńhi chotia importowany byli, odnakoż w tom prawi ne wyrażono, mnohol było dano? i po smerty pokojnoho otca mojeho młyn pozostały na rycie Taśminie w seli *Berezniakach* prodaiu żytelu Smilańskomu, Prokopu Szapowałenku, za summu hotowych deneh rublej wosiemdesiat dwa, dico rublej wosiemdesiat dwa, ne pryobszczajuczy i k tomu młynu za wyż wyrażennu summu i ne jednoho najmenschoho hruntu (oproczy tolko odnoho młyna); do koto-roho tak ja, žena moia, potomki, iako i sřodniki żadnoj pretensyi imet ne powinny, tolko tot młyn wo władenii i koryst z neho reczennomu Szapowałenku podaju; a budi kto ot krewnych moich onoho Szapowałenka ottuda pochotył wytyskat, to ja z ženoiu i potomki moi za neho w otwiet, hdie podleżył, stawytsia powinen; w czym, w łutszoie dostowierie, jako nehramotny, syiu kupczu, przy imeni mojem, krestom podpisał, i do aprobaty zwierzchnośći zamku Smilańskoho podał, dnia i hodu wysz wyrażonnoho. U tej kupczej podpis takowy: Fedor Berezniak, żytel Berezniacki. Poniżej zaś aprobaty są takowe: Jako za wiadomością moią ta kupcza stanęła, że Fedor Berezniak, Berezniacki, do włości Smilańskiej należący, Prokopowi Szapowałenkowi, poddanemu Smilańskiemu, młyn, na rzece Taśminie w Berezniakach, zdawna przez Trofima Berezniaka, nieboszczyka ojca tego Fedora, wystawiony, za summę rubli ośmdziesiąt dwa przedaie, tak, też kupczę aprobuiąc, ręką moią własną, przy zwykłej pieczętce podpisuje. Datum w zamku Smilańskim, dnia drugiego Nowembra, tysiąc siedmset sześćdziesiąt czwartego anno. J. Wąz (L. S.). Visum pro die septima De-

cembris, tysiąc siedmset sześćdziesiąt piątego anno. S. K. Zawadzki mp. Te prawo nabyte, a przez kommissarza naszego approbowane, potwierdzam dnia ośmnastego Julii w Kamionce, anno tysiąc siedmset siedmdziesiąt drugiego. Franciszek książę Xawery Lubomirski W. W. (L. S.). Ta cessia ruska, od Fedora Berezniaka, na młyn, na rzece Taśminie będący, z podpisami i aprobatą wyższemi, Prokopowi Szapowałenkowi służąca, za—indukowana iest do lustracyj tysiąc siedmset ośmdziesiąt siódmego anno. Nestor—Tarnawski mp. Która to kupcza z aprobatami, w oblatę podana, co do słowa do książ ziemskich powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego iest zapisana.

Книга земская, записовая Черкаскаго уезднаго суда, годъ 1799, № 3588, листъ 195 на оборотъ.

57. Дарственная запись отъ князя Франциска—Ксаверія Любомирскаго крестьянину Прокопу Шаповаленку на лугъ, называемый Березняковъ, лежащій въ селѣ Березнякахъ возлѣ мельницы Шаповаленка. 1764. Ноября 2.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Julii pierwszego dnia.

W roki sądowe, ziemskie powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego kadencyi Święto—troieckiej, prawem przepisanej, od dnia trzynastego Junii roku wyż na akcie wyrażonego, sądzić się zaczętej, przedemną, Grzegorzem Wróblewskim, sędzią ziemskim powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego, stawiać się osobiście W. Stanisław Lewicki, te prawo na łakę, nazwaną Berezniakowa, od wielmożnego Józefa Wąza, Kommissarza podówczas będącego włości Smilańskiej, pracowitemu Prokopowi Szapowałenkowi, poddanemu Smilańskiemu, dane, podpisem tegoż wielmożnego kommissarza ztwierdzone, z aprobatą I. O. X. Lubomirskiego i pieczęcią, na laku czerwonym wyciśnioną, na papierze prostym napisane, z przyszytym arkuszem papieru herbowego trzydziestu kopijkowego do akt ziemskich powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego w oblatę podał, w te słowa: Na fundamencie powierzonej mi dyspozycyi od I. O. X. jego mości Stanisława hrabi na Wyszniцу i Iarosławiu Lubomierskiego, podstolego koronnego, pana i dobro-

dzieja mojego, całej włości Smilańskiej, daię te moje prawo pracowitemu Prokopowi Szapowałenkowi, poddanemu Smilańskiemu na łąkę, nazwaną *Berezniakowa*, pod samo wsią *Berezniakami* leżącą, nad rzeką Taśminem, poczynającą się od samego młyna tamecznego i wzdłuż ciągnącą w górę do skały, a szerokością do okopu, pod Berezniakami rzniętego; za którą łąkę skarbową pomieniony Szapowałenko importował do skarbu pańskiego rubli dwanaście, numero dwanaście; do tej zaś łąki wspomniony Szapowałenko innych cudzych gruntów uzurpować i przywłaszczać, ani też łąkę bez opowiedzi zamkowej, nikomu innemu przedawać nie powinien pod utratę tego prawa, które, dla większego walu i wagi, ręką moją własną, przy zwykłej pieczęcie, podpisuję. Datum w zamku Smilańskim, dnia drugiego Nowembra, tysiąc siedmset sześćdziesiąt czwartego anno. U tego prawa, w oblatę podanego, podpisy z przypiskami takowe: Józef Wąż. Visum die septima Decembris, tysiąc siedmset sześćdziesiąt piątego anno. K. Zawadzki. Też prawo, przez kommissarza naszego nadane, we wszystkim potwierdzam, nie nie przydając ani ujmując, dnia ośmnastego Julii, w Kamionce, anno tysiąc siedmset siedmdziesiąt drugiego. F. X. Lubomirski W. B. mp. (L. S.) Inductum do lustracyj tysiąc siedmset ośmdziesiąt siódmego anno. Antoni Tarnowski mp. Które to prawo, w oblatę podane, z przypiskami, co do słowa do xiąg ziemskich powiatów Czehryńskiego i Czerkasckiego iest zapisane.

Книга земская, записовая Черкасскаго уезднаго суда; годъ 1799, № 3588, Листъ 196 на оборотъ.

---

58. Инвентарь села Марковецъ, содержащій въ себѣ исчисленіе количества повинностей крестьянскихъ, отбываемыхъ въ пользу помѣщика: 1765. Генваря 16.

Roku tysiąc siedmset siedmdziesiątego trzeciego, miesiąca Aprilis piątego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Stefanem Rostowskim, susceptantem przysięgłym, grodzkim starostwa Żytomirskiego, y xiegami niniejszemi, grodzkiemi, żytomirskimi,

comparens personaliter wielmożny imć pan Ignacy Dałło — Fiedorowicz, cześnik wilkomirski, ten inwentarz dóbr wsi Markowiec, na gróncie dóbr tychże spisany, podpisami rąk własnych wielmożnego Zwolińskiego, cześnika smoleńskiego, y wielmożnego Czarnieckiego, łowczego drochickiego, ratione introcontentorum, stwierdzony, ad acta praesentia, castrensia, capitanealia, żytomiriensia per oblatam podał, de tenore sequenti: Inwentarz dóbr wsi *Markowiec* jaśnie oświeconej xieżnej jejmości Barbary z Zawiszów Radziwiłłowej, wojewodziny nowogrodzkiej, dziedzicznej, do starostwa Berdyczowskiego należących, a w zastawnej zaś y w dożywotnej posesyi wielmożnego imć pana Pawła Bedłło Zwolińskiego, cześnika smoleńskiego, będącej, przy ustąpieniu prawa swego na osobę wielmożnego jegomości pana Józefa Antoniego Czarneckiego, na gróncie tychże dóbr, wsi Markowiec, spisany y podany roku tysiąc siedmset sześćdziesiątego piątego, dnia szesnastego Ianuarii temuż jegomości.

Inwentarz poddanych wsi Markowiec.											Wolj.	Konie.	Złot. zapod.	Złot. za pan.	Grosz.	Kury.	Molki.
1	Karacz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	—	2	4	21	10	2	1
2	Kusnirz Stefan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	—	2	4	21	10	2	1
3	Hryszko kusznirzów zięć	-	-	-	-	-	-	-	-	-	—	2	4	21	10	2	1
4	Wasko Semenów	-	-	-	-	-	-	-	-	-	—	2	4	21	10	2	1
5	Roman	-	-	-	-	-	-	-	-	-	—	2	4	21	10	2	1
6	Semen Bednarz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	—	2	4	21	10	2	1
7	Andruh Maceluk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	—	2	4	21	10	2	1
8	Chwedko Szewczyk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	—	2	4	21	10	2	1
9	Chwedko Chomiak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	—	2	4	21	10	2	1
10	Krzysko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	—	2	4	21	10	2	1
11	Iwan Krasi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	—	2	4	21	10	2	1
12	Jacko Wielki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	—	2	4	21	10	2	1
13	Pawło Kucy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	—	1	2	21	10	2	1
14	Daniło	-	-	-	-	-	-	-	-	-	—	1	2	21	10	2	1
15	Sabadach Jacko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	—	1	2	21	10	2	1
16	Awtanas	-	-	-	-	-	-	-	-	-	—	1	2	21	10	2	1
17	Bartko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	—	1	2	21	10	2	1
18	Stepko Szwiec	-	-	-	-	-	-	-	-	-	—	1	2	21	10	2	1
19	Łucko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	—	1	2	21	10	2	1
20	Juzko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	—	1	2	21	10	2	1

21	Włas	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	—	1	2	21	10	2	1
22	Kryworuczka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	—	—	—	21	10	2	1
23	Anton mały	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	—	—	—	21	10	2	1
24	Jasko Maceluk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	—	—	—	21	10	2	1
25	Dmytro	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	—	—	—	21	10	2	1
26	Szmagay	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	—	—	—	21	10	2	1
27	Petro Maceluk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	—	—	—	21	10	2	1
28	Ilko Hryniak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	—	—	—	21	10	2	1
29	Stefan Sirota	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	—	—	—	21	10	2	1
30	Grabarczuk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	—	—	—	21	10	2	1
Wyniesie summy, wylikwidowanej z wo-												2	32	64	640	—	60	30
łów, koni, dni pańszczanych. motków, kur,																		
podroszczyzny, iako w liniach																		

Powinnosc poddanych wsi Markowiec. Każdy chłop, tak ciągły, jako y pieszy, mające się od świętego Wojciecha, podług kalendarza rzymskiego, do wszystkich świętych, po dni dwa, a zaś od wszystkich świętych do świętego Wojciecha po dniu jednym; jeden dzień pańszczyny tak ciągłego jako y pieszego rachuje się po groszy ośm, to wynosi jeden chłop na rok złotych dwadzieście ieden, groszy dziesięć, to od trzydziestu chłopów wynosi summy za pańszczynę na rok jeden złotych sześćset czterdzieście; podroszczyzny każdy chłop od jednego ciągła po złotych dwa, parowy—od pary—złotych cztery, wynosi podroszczyzny wszystkiej złotych sześćdziesiąt cztery; arendy karczemnej daje arendarz na rok złotych siedmset piędziesiąt; Lizowski, szlachcie, czynszu złotych dwadzieścia; to wynosi wszystkiej intraty ze wsi Markowiec złotych tysiąc czterysta piędziesiąt cztery; to się zaś do intraty nie rachuje, jako to: stróża nocna y dzienna, z kolei mają odbywać z całej wsi y to pieszo do dworu; po motku jednym z każdej chałupy mają naprząć z przedziwa dworskiego; po iednej kurze na Boże Narodzenie, a po drugiej na Wielkanoc mają dać z każdej chałupy do dworu; konopie moczyć y wywlec na rok raz pańskie—powinni kobiety; zażynki, obżynki, zaurki, oburki, zakuski, obkuski, tłuka jedna do oziminy a druga do jarzyny—mają z każdej chałupy odbyć jedna osoba, za gorzałkę; szarwarek jeden na wiosnę, nim zaczną robić pańszczyny po dwa dni, lub w jesieni jak przestaną robić—po dwa dni odbyć powinni wszyscy szarwarek do dworu, reparując dwór, karczmę y co potrzebnego, drugi zaś szarwarek do grobli y młyna, trzeci zaś szarwarek z całej wsi

mają odbyć każdy ciągly; do Kamenohurki arędarzowi puszcza się dla zawiezienia żyta, lub syrumli do winnicy, a z tamtąd gorzałki lub drew, to nie obciążać ma arendarz, czym ma chłop: czy jednym ciąglym, czyli parą y to w nieroboczy czas, ani też w złą drogę odbyć ma każdy chłop, a pieszy tu, we wsi Markowcach, dla arędarza młócić, lub co każe, raz tylko na rok; ostrzega się aby wielmożny possesor nad inwentarz chłopów nie pociągał do żadnej robocizny, tylko jak się opisało inwentarzem y podało, niepociągając chłopów do niezwyčajnych robocizn, gdyż, jeśliby chłop który z okazji wielmożnego possesora poszedł, za tego odpowiadać ma, chyba by jedynie ze swywoli; tudzież chłopu niema wielmożny possesor w żadne podruże wielkie gnać, ale podroszczyzną kontentować się ma, tudzież żeby chłop nie więcej jak kopę młócić ma oziminy za dzień pańszczyzny, a jarzyny pułtory kopy, także y żąć po tyleż na łanie pańskim snopa gospodarskiego; z pługami orać, jak trzoda idzie w pole, mają wychodzić chlōpi na pańszczyznę, a z pola, jak bydło zchodzi, y plugi schodzić mają, wyprzegać bydło robocze czyli konie mają chlōpi; tudzież pod zakładem nie mają robić chlōpi pańszczyzne, ale przystawa ze dworu powinien być, z broną zaś tak parowy, jako y ciągly jedno ma iść na pańszczyznę, także który chłop zbywa od pluga, a jego bydle w plugu na pańszczyźnie odbywa, nie ma do żadnej robocizny pociągany być. Broń Boże ognia z okazji wielmożnego possesora, za to odpowiadać ma, chyba by piorunowego przypadku, za to nie ma odpowiadać wielmożny possesor; pańszczyzne nie mają zawodzić chlōpi na drugi tydzień, osobliwie w roboczy czas, chyba by słota przeszkodziła, y to powoli odbywać mają: pola y sianożęci chlōpom niema wielmożny possesor odbierać, ale jeszcze ma mieć oko na każdego, żeby zasiewał oziminę y jarzynę. Którym to inwentarzem intrata tu specyfikowana do pułtrzecia roku ma być wybierana za tę sumę, trzy tysiące trzysta złotych polskich, za dożywocie, dane per modum arędy, millesimo septingentesimo s-xagesimo quinto anno. *Opisanie dworu Markowieckiego*, die decima sexta Januarii. Z przyjazdu od Machnówki, idąc z ulicy, wrota bez drzwi dębowe, naprzeciwko których z drzewa dębowego izba, alkierz, spiżarnia, w którym okien cztery taflowych, pobitych, miescami z drzewa tartego; budynek, w którym piec zielona, kaflowa z kominem, w których to izbach drzwi czworo na zawiasach żelaznych: z sieni naprzeciwko piekarnia z drzewa dębowego, naprzeciwko której komorka, przytej druga wazka, w sieniach grubnik z rąbionego drzewa, w piekarni zaś okien trzy szklanych, nadłuczonych; wyszedłszy z budynku, nasamprzod

stajenka, z drzewa krągłego, różnego, na słupach; po częściach w gurze drzewa niedostaie, z kąd idąc, szopa wielka, przy której chlew na owce, częstokołem dębowym naokoło obstawiony, za którą w tyle obora, częstokołem także dębowym starym ogrodzona, z szopą wielką na niej z kluczyn dębowych; idąc dalej ogrodzenie gumna stare następuje z częstokołu dębowego, w którym gumnie stodoła, snopkami poszyta, od gumna idąc do budynku trzy komórki z drzewa krągłego, dębowego, przy którym loch z drzewa dębowego, ostawiony, z szyją nadrujnowaną, podworze koło dworu ogrodzone, częstokołu starego, dębowego, przy którym budynku, sadek y ogródek, także częstokołem takimże ogrodzone, w tymże ogrodzie stebnik, alias loch na pszczoły z drzewa okrągłego, dębowego, a na wierzchu szopa nie ukryta, naprzeciwno zaś wrot budynku ogród drugi z sadkiem, w którym ścian dwie ogrodzonych, a dwie okopanych; idąc wsią ku stawku — karczma z izbą y alkierzem y sieńmi wjeznemi, niewielkiemi, bez wrot, tylko furtka z deszczek, w której karczmie drzwi dwoje y piec z gliny, przy której karczmie loch kopany, po bokach dziurawy, z ścielą dębową y szyją do niego; idąc do stawku rzniętego grobla sypana, na której łotoki ze skrzynią y młynkiem z żelazami wszystkiemi, chałupa dla mielnika prożna ze spichlerzem, postanowiona z krągłego drzewa, podaje się. Którą to rewizyą, na gróncie spisana w przytomności naszej, rękami własnymi podpisujemy. Datum ut supra. U tego inwentarza, per oblatam podanego, podpisy rąk wielmożnych: Zwolińskiego y Czarneckiego, w te słowa: Paweł Bedło-Zwoliński, manu propria, I. A. Czarnecki, manu propria. Któryż to inwentarz, per oblatam podany, za podaniem y proźbą wyż wyrażonego imci podawającego, a za moim; urzędowym, przyjęciem, słowo w słowo do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomirskich jest ingrossowany.

Книга городская, житомирская, записовая, годъ 1773, № 254. Листъ 194.

---

59. Дарственная запись отъ князя Франциска—Ксаверія Любомирскаго крестьянину Шаповаленку на урочище, называемое Сергі-

евщина, лежащее вблизи села Березняковъ, въ лѣсу, принадлежащемъ въ мѣстечку Жаботину. 1765. Декабря 30.

Roku tysiąc siedmset ośmndziesiątego trzeciego, miesiąca Kwietnia czwartego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, ziemskimi, kijowskiemi i przedemną, Mikołajem Dubiskim, namiesnikiem ziemskim kijowskim, stawający osobście urodzony Wincęty Bulhak, te prawo pracowitemu Prokopowi Szapowałenkowi, poddanemu smilańskiemu, od wielmożnego Węża, komissarza jaśnie oświeconego xięcia Lubomirskiego, wojewodzica kijowskiego, dane, a potem od samego dziedzica approbowane, podpisami rąk, przy pieczęciach dwóch, na laku czerwonym wyciśnionych, ztwierdzone, w roku tysiąc siedmset sześćdziesiątym piątym, dnia trzydziestego decembris, na papierze ordynaryjnym spisane, z przyszytym arkuszem papieru stęplowanego srebrnogroszowym, do akt ziemskich, kijowskich w oblatę podał w sposób następujący: Na fundamencie powierzonej mi dyspozycji całej włości Smilańskiej od jaśnie oświeconego xięcia jegomości Stanisława hrabi na Wiszniczu i Jarosławiu Lubomirskiego, wojewody bractawskiego, pana i dobrodzieja mojego, daję te prawo pracowitemu Prokopowi Szapowałenkowi, poddanemu Smilańskiemu, na grunt, nazwany *Serhejowszczyzna*, wyżej jaru Tenetynki, między lasami, do *Zaboty* należącemi, przy gościńcu, idącym z Smiły do *Zaboty*, nieodal wsi *Berezniaków*; w którym gruncie sad i dla ukoszenia siana dolina, idąca od tegoż gruntu, czyli Bajraka, po horodyszcze Neczki. Za który to grunt pomieniony Szapowałenko importował do skarbu pańskiego rubli ośm; w tym zaś Bajraku i w nim sadku, aby nikt żadnej przeszkody od poddaństwa wspomnionemu Szapowałenkowi nie czynił, oraz i Szapowałenko sąsiedzkich gruntów do tego nie uzurpował, tym prawem waruje się, pod utratą onego. Które, dla większego waloru, ręką moją własną, przy zwykłej pieczęci, podpisuję. Datum w zamku Smilańskim, die trigesima Decembris, millesimo septingentesimo sexagesimo quinto anno. U tego prawa, do oblaty podanego, podpis ręki przy pieczęci w tych słowach: Józef Wąż. m. pr, (L. S.). Approbata zaś jaśnie oświeconego xięcia dziedzica, z podpisem ręki tegoż, przy pieczęci, z datą w tych wyrazach: te prawo, od kommisarza mego nadane, we wszystkich punktach approbuje, nie nie przydając ani ujmując, die decima octava, w Kaniowie, anno millesimo septingentesimo septuagesimo secundo S. X.

Lubomirski (L. S) W. B. P.. Które to prawo, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg ziemskich, kijowskich jest ingrossowane.

Книга кievская, земская, записовая, годъ 1777—1784, № 141; листъ 927.

60. Купчая крѣпость, выданная Лисянскимъ мѣщаниномъ, Стецкомъ Желізнымъ, Лисянскому-же мѣщанину, Степану Яроцкому, на урочище, называемое Студенецкое. 1766. Іюля 28.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt piątego, miesiąca Іunii jedy-nastego dnia.

Na leżeniu xiąg ziemskich województwa Bracławskiego, kadencyi Święto—Trojeckiej, prawem koronnym przepisanej, zwykłym, stawiać się osobiście urodzony Antoni Zawrocki, ten zapis wieczystej sprzedaży na staw, od sławetnego Stecki Zeliznego, obywatela lisiańskiego, sławetnemu Ste-anowi Iarockiemu służący, z przyłączeniem papiru Imperatorskiego dwu-dziesiokopijkowego, dla zapisania do xiąg ziemskich województwa Brac-ławskiego w sposób oblaty podał de tenore tali: Przed nami, urzędem miej-skim *lisianskim*, stawszy osobiście Stecko Zelizny stary z żoną swoją, daie te kupcze sławetnemu Stefanowi Iarockiemu, obywatelowi bużańskiemu, któremu dobrowolnie odstępuje i przedaie groble pustą z sianożęciami, naz-wiskiem uroczysko *Studeneckie*, ktore groble ieszcze trzymali i używali dziad jego, zwany Wertyj, i ojciec jego, piwowar, lat czterdzieście, a po-tym wakowała lat z pięćdziesiąt; a że teraz kosztu przyłożył Stefan Iarocki i ufundował, którego kosztuie koło trzydziestu rubli za reperację i różne expensa, pokładał na urzędy i zwierzchności tenże wyż pomieniony Zelizny Stecko przy urzędzie zapisał się przy ludziach, niżej wyrażonych, i oddała siebie, żonę i dzieci i sukcessorów swoich od tego gruntu z należącemi sia-nożęciami do niego i to wiecznemi czasy przedaie za rubli dziesięć; które mu wolno będzie rządzić, i pożytkować i iak chceć sobie używać; i wy-mawiał, aby z żadnych krewnych wtrącać się nie mogli, na co, dla lepszej wiary i pewności, własną moją ręką, przy położeniu krzyża, podpisuie się. Datum dnia dwudziestego osmego Іulii, tysiąc siedmset sześćdziesiąt szos-tego roku. U tego zapisu wieczystej przedarzy podpisy takowe: Stecko Ze-

lizny, obywatel lisiański +; Iwan Tyszczyk, przysiężny +. Pawło Szpak +. Iwan Braznik +. Iwan Macko +. Kiriło Wacuk. Ian Kondracki, pisarz mp. Który to zapis, iak się w sobie ma, co słowa do xiąg ziemskich braclawskich jest zapisany.

Книга земская, записовая, Брацлавскаго воеводства, годъ 1795, № 4794. Листъ 450 на оборотъ.

61. Актъ передачи селъ: Жорнищъ и Селиберъ по приговору Люблинскаго трибунала во владѣніе дворянамъ: Александру и Станиславу Малинскимъ. При этомъ составленъ инвентаръ упомянутыхъ селъ съ показаніемъ количества крестьянскихъ повинностей 1766. Августа 8.

Roku tysiąc siedmset sześćdziesiąt szóstego, miesiąca Augusta trzynastego dnia

Na urzędzie grodskim, w zamku iego krolewskiej mości Łuckim, przedemną, Antonim Iwanickim, burgrabią grodskim bieckim, namiesnikiem na ten czas burgrabstwa Łuckiego y xiegami ninieyszemi, grodzkimi, łuckimi, comparens personaliter urodzony Maciey Stupnicki, dla zapisania do xiąg ninieyszich, grodzkich, łuckich, tę tradycę, ad affectationem wielmożnego Stanisława y Alexandra Malińskich, braci, przez urząd grodski, Łucki vicesgerencyalny w dobrach wsi *Zorniszczach* expedowaną, z podpisem ręki wielmożnego officialisty, ratione introcontentorum, ad acta præsentia, castrensia, capitanealia, luceoriensia per oblatam podał, prosząc innie, urzędu, o przyjęcie oney y do act wpisanie, którego ia, urząd, annuendo affectationi, ad acticandum pomienioną tradycę przyjmując, czytałem, y tak się w sobie pisana ma: Działo się na gruncie wsi Żorniszcz, w wojewodstwie Wołyńskim, powiecie Łuckim leżących, w karczmie, tamże będącey, roku tysiąc siedmset sześćdziesiąt szóstego, dnia osmego Sierpnia, w przytomności urodzonych ich mościów panów: Jana Choynackiego, burgrabiego grodzkiego ostrzeszowskiego, Jana Dumańskiego, Przełaskiego y innych, aktowi temu przytomnych, niemniey woznego, akt ninieyszy przywołującego. Urząd grodski, Łucki, vicesgereneyalny, na rekwizycyą wielmożnych ich mościów panów: Alexandra y Stanisława Jeło-

Malińskich, braci, in fundamento decreti tribunalitii executionis, anno millesimo septingentesimo sexagesimo sexto, sabbatho post festum sanctæ Margarithæ Virginis et Martyris proxima, inter magnificos: Alexandrum et Stanislaum Malińskie, fratres inter se germanos, partem jurevincentem, ab una, et magnificos capitaneos: luceoriensem, vladimiriensem, cremenecensem ac alios, parte ab altera, lati, quo mediante injunctum est, quatenus magnifici capitanei per se, seu officia sua, castrensia, competentia, generosos vices gerentes, burgrabios vel subdelegatos juratos, unus ad alium sese non referendo, sed qui illorum prius requisitus fuerit, faciliusve conduci poterit, ad primam partis actoreæ, jurevincentis requisitionem, decreti præsentis exhibitionem, vigore condemnationum, et quidem: primæ millesimo septingentesimo sexagesimo tertio, feria quarta post dominicam Rogationum, in judiciis tribunalitiis fisci Radomiensis, in lucro simplici; alterius—millesimo septingentesimo sexagesimo quinto anno, feria tertia post festum sancti Laurentii levitæ et martyris, in judiciis tribunalitiis Leopoliensibus, in lucro ulterioris; tertiæ demum—millesimo septingentesimo sexagesimo sexto anno, post festum visitationis beatissimæ Virginis Mariæ, in iisdem judiciis tribunalitiis Leopoliensibus, in lucro ultimariæ, in uno eodemque negotio, in lucro videlicet solutionis summæ capitalis quadraginta octo millium florenorum polonicalium, pro collonellatu olim magnifico Stefano Maliński, succamerario Cremenecensi, modernorum requirentium patrueli, ab olim illustrissimo Michaele duce Radziviłł provenientis, obtentorum, non obstantibus quibusvis impugnationibus, jurium quorumvis, etiam uxoreorum aut novorum possessorum, oppositionibus, relatione ad cassandam inscripta vel inscribenda, aliisque juris mediis et defensis non attentis, executionem fortem, finalem ac indilatam, seu potius traditionem bonorum Żorniszczu ac aliorum, processui obnoxiorum, per omnes instantias, in rem partis actoreæ jurevincentis faciant, peragant et exequantur, seu unus eorum hæc omnia faciat, peragat et irremissibiliter exequatur, bonaque prefata, Żorniszczu, in actualement partis actoreæ possessionem non obstantibus suprascriptis oppositionibus, tradat et dimittat, idque sub pænis contra renitentes officiales, legibus regni sancitis, na gront, wyż na akcie wyrażony, zjechawszy, jurysdycją swoją obwołać y stron do rosprawy prawney przywołać nakazał. Na którym terminie wielmożni Alexander y Stanisław Malińscy, bracia między sobą rodzeni, strona prawem przekonująca, przez wielmożnego imć pana Choynackiego, oczewisto postanowiwszy się, reprodukując process, ad lucrum ultimariæ przeprowadzony, to iesel

kondemnat trzy, in uno eodem negotio, videlicet in lucro solutionis summy quadraginta octo millium florenorum polonicalium, na sukcesorach J. O. xiecia imci Michała Radziwiłła, wojewody wileńskiego, otrzymaną, oraz dekret executionis (z którego niniejsze dzieje się wykonanie) mocney, skuteczney domawiał się exekucyi, a bardziey dóbr Żorniszcz y innych tradycyi; od strony zaś prawem przekonaney postanowiwszy się wielmożny imć pan Sokołowski, komissarz, y urodzony Poziumski, ekonom klucza Ołyckiego, tey tradycyi nie bronili, tylko niespełna czterdzieści tysięcy ośm należec wielmożnym Malińskim wnosili y kwity, na to in archivo znaydować się mające, mienili, iednak tych kwitów nie kładli. Więc urząd, przychyliwszy się do processu y dekretu executionis, nemine impugnante, imo magnificis Sokołowski et Poziumski libere admitentibus, w porządku podania dóbr, do spisania inventarza przystąpił, de tenore tali: Inventarz dóbr *Zorniszcz y Seliber*, do Żorniszcz należących: Martyn Lirnik, pułwłoczny—robi dni trzy y w tydzień daie czynszu złotych polskich ośm, wołów ma parę, koni troie. Chweśko Maciuk, czetwertynny—robi dni dwa, czynszu daie złotych trzy—pieszy. Tymosz Koziniec, pułwłoczny, robi dni trzy w tydzień, czynszu daie złotych trzy, woła ma jednego, koni troie. Stepan Prochoruk, pułwłoczny—robi dni trzy w tydzień, czynszu daie złotych ośm, wołów ma parę. Wasyl Kornieczuk, pułwłoczny—robi dni trzy, daie czynszu złotych ośm, wołów ma parę, koni parę. Ławryn Bazaczuk, pułwłoczny, robi dni trzy, daje złotych ośm, wołów ma trzy, koni czworo. Wasyl Kizobec, pułwłoczny, robi y daie tyleż, wołów ma parę, klacz iedną. Dymian Rystak, pułwłoczny, robi i y płaci tyleż, pieszy. Zacharko Szramko, pułwłoczny, robi y płaci tyleż, wołów ma cztery, koni troje. Łukjian Petruk, czetwerynny, w tydzień robi dni dwa, płaci czynszu złotych trzy, pieszy. Kostiuk Ciuciura, pułwłoczny, robi w tydzień dni trzy, płaci czynszu na rok złotych ośm, wołów ma parę, koni parę. Sawka Sniczuk, pułwłoczny, robi y płaci tyleż, wołów ma parę. Stepan Ostapiec, pułwłoczny, robi tyleż i płaci tyleż, konia ma jednego. Iuśko Ciuciura pierwszy, pułwłoczny, robi y płaci tyleż, koni ma parę y wołów parę. Opanas Hołatycki, pułwłoczny, robi y płaci tyleż. Wasyl Ciuciura, pułwłoczny, robi y płaci tyleż, wołów ma cztery y koni troje. Kalko Natużny, pułwłoczny robi y płaci tyleż, woła ma jednego, kobyłę jedną. Waśko Iewchymczuk, ogrodnik, robi w tydzień dzień ieden, pieszy. Semen Ciuciura, pułwłoczny, robi dni w tydzień trzy, daje na rok czynszu złotych ośm, wołów ma parę. Wasyl Tkacz, ogrodnik, robi w tydzień dzień

ieden, pieszy. Tymosz Kizobec, pułwłoczny, robi w tydzień dni trzy, daie czynszu na rok złotych ośm, pieszy. Prochor Puszka, pułwłoczny, robi w tydzień dni trzy, płaci złotych ośm, wołów ma trzy, koni troje. Paweł Szynkarz, pułwłoczny, robi y płaci tyleż, wołów ma cztery, koni pięcioro. Juško Ciuciura drugi, pułwłoczny, robi y płaci tyleż, wołów ma parę i koni parę. Michaleczyha Dubienicha, wdowa, czetwertynna, robi dni dwa, płaci złotych trzy, piesza. Łukjan Człowieczko, czetwertynny, robi y płaci tyleż, woła ma iednego. Daniło Mukosiey, pułwłoczny, robi dni trzy, płaci złotych ośm, wołów ma cztery, koni troje. Iwan Mukosiey, czetwertynny, robi w tydzień dni dwa, czynszu płaci na rok złotych trzy, wołów ma parę, koni parę. Tymosz Mowezaniec, pułwłoczny, robi w tydzień dni trzy, płaci czynszu na rok złotych ośm, wołów ma parę. Semen Maslanczuk, pułwłoczny, robi y płaci tyleż, wołów ma parę, koni parę. Nicypor Szwiec, ogrodnik, robi w tydzień dzień ieden, pieszy. Andrzej Derżawiec, pułwłoczny, podwoyski, wolny, pieszy. Iwan Łukasz, pułwłoczny, robi w tydzień dni trzy, daie złotych polskich ośm, wołów ma parę, koni parę. Chwedor Petruk, ogrodnik, robi w tydzień dzień ieden, pieszy. Iwan Korniczuk, czetwertynny, robi w tydzień dni dwa, płaci czynszu na rok złotych trzy, pieszy. Klim Mielnik, czetwertynny, pieszy. Chwedor Mielnik, czetwertynny, robią obydwu Mielnicy przez tydzień, w iednym tygodniu ieden młyna pilnuje, a drugi pańszczyzny robi dni trzy, y tak zawždy obserwują kolej. Kornij Dubrowka, pułwłoczny, robi trzy dni, daje czynszu na rok złotych ośm, pieszy. Tymosz Faryna, pułwłoczny, robi y daie tyleż, woła ma iednego. Radko Kondrat, pułwłoczny, robi y daie tyleż, pieszy. Maxym Pryjmaczuk, pułwłoczny, robi y daie tyleż, wołów ma trzy, kobyłę iedną. Panas Pryjmaczuk, pułwłoczny, robi y daie tyleż, byków ma parę. Petro Wozniczka, pułwłoczny, robi tyleż y daie, woła ma iednego. Hryćko Klimeczuk, pułwłoczny, robi y daie tyleż, pieszy. Nicypor Bobak, pułwłoczny, woyt, wolny, woła ma iednego. Iwan Deduszko, pułwłoczny, robi w tydzień dni trzy, płaci na rok czynszu złotych ośm, ma wołów trzy, ~~koni pięcioro~~. Waško Zuzula, robi y płaci tyleż, wołów ma parę, koni troje. Denys Wasiuta, pułwłoczny, robi y płaci tyleż, wołów ma parę, koni parę. Andrzej Ghwedorec, pułwłoczny, robi y płaci tyleż, wołów ma parę, konia jednego. Iwan Kurka, pułwłoczny, robi y płaci tyleż, wołów ma parę. Kondrat Mikiteczuk, pułwłoczny, robi y płaci tyleż, wołów ma cztery, koni troje. Mikita Puszka, pułwłoczny, robi y płaci tyleż, wołów ma trzy, koni czworo. Ciż poddani oprócz pańszczyzny szarwarki do

reparacyi grobli y młyna, ile potrzeba wyciąga, odbywać powinni. Struze tygodniową w koley do dworu odbywać mają; w tym zaś tygodniu, gdy na struży iest, pańszczyzny robić nie powinien; innych zaś powinności, ani danin żadnych—niema. Rachuiąc tedy pańszczyznę tak ciągłą, iak y pieszą po groszy dziesięć, wynosi na rok za pańszczyznę, złotych polskich dwa tysiące trzysta piędziesiąt siedm y groszy dziesięć. Czyszu złotych polskich trzysta trzydzieści. Arędy karczemney złotych polskich tysiąc sto. Wynosi na rok intraty z dobr Żorniszczy y wioski Seliber, do tychże Żorniszczy należących, złotych polskich trzy tysiące siedmset ośmdziesiąt siedm y groszy dziesięć. W teyże wsi Żorniszczy młyn o iednym kamieniu, niepunktualnie mielący, grobla do przejazdu zła y łotok zepsuta, reparacyi potrzebuiący. Karczma drewniana, pod słomą, z sionkami małemi o iednych wrotach y fortce, stara. Do karczmy stodoła, przez samego arędarza pobudowana, od wieków zwalona. Do arędy należy ogród przeciwko karczmy y pomiarek, na którym żydowska stodoła, i po włoce pola w każdą rękę, winnica drewniana, stara, wraz z słodownią reparacyi potrzebuiąca. W tey winnicy posudek wszystek arędarski; folwark ogrodzony płotem. Wchodząc na podwurze, w lewey ręce szopa y inne chlewki drewniane na drobiazg, pod iednym słomianym nakryciem w gure ciągnące się; w gorze—szpichleżyk drewniany, stary; dali idąc, w tyle budynki: loszek, przy loszku szopka chruściana, w którym siano urodzonego Przytackiego, dyspozytora. Od tey szopki idąc—szpichleżyk drewniany z gurką; od szpichlerzyka idąc ku ulicy; do gumna ciągnącey się—chlew. Idąc ulicą ku gumnowi, obora drewniana, nowa. Na gumnie szpichleżyków dwa, stodoła o sześciu wrotach; gumno same po części ogrodzone od pola: zaś barkan i inne ogrodzenie powywalane; item przy wchodzie do folwarku w prawey ręce staynia drewniana. Budynek pośród podwórza; wchodząc: po prawey ręce izba z alkierzem, po lewey—piekarnia y komorka. Zasiowy: *Pleso Kruhle*, na którym urzętego iuż stoi kop pultorasta, y *Pleso Wielkie Kruhle*—do Seliber, *Ostrów*—do Żorniszczy y *Luzek*—do Seliber—zasiane żytem. W *Okopie* zasiano jęczmieniem y skoszono, dziś wiążą. Łan na *Bereziehaty*, zasiany owsem. Item między żytem na *Luzku* zasiano owies. Na *Oseliszczu Seliberskim* zasiano łan owsem y hreczką. Na *Bereziehaty*—prosa rozsiano ośmakę dworską, tamże grochu ośmak dworskich trzy. Na *Oseliszczu* przy owsie posiano len. Ogrody po części zasiane konopiami, po części makiem, reszta ogrodną jarzyną; na Seliberkach ogród zasiany konopiami. *Pliso Wielkie* w *Kruhlym* na Seliberach,

na paranine zorano, w Żorniszczach zaś w *Wielkich Łozach* klin ieden zorany na dwor y drugiego klina połowę, a drugą zaś połowę Bakorzyńscy chłopi na siodminę poorali; trzeci klin nie orany. Sianożęć koło klinów skoszona, gdzie stoi stert trzy, dwie po sążni sześć, a iedna po sążni pięć. Na *Oseliszczu* także tegorocznych stert dwie, po sążni pięć. W zwierzyńcu styrtą przeszłoroczną, tych stert z sianożęcia wolne wywiezienie do innego folwarku ostrzega się. Sianożęć nie koszona na *Osieliszczu*, więcej iak na kosarzów dwudziestu; także sianożęć na *Osieliszczu* przy klinach, gdzie dziś koszą. Któryen to inwentarz spisawszy, rzeczona wieś Żorniszcz y Selibery ze wszystkiemi, w górze specyfikowanemi poddanemi y robociznami, czynszami, aredą karczemną, winnicą, karczma, polami zasianemi y niezasianemi, ogrodami, sianożęciami, młynem, stawem y wolnym mliwem, dworem, budynkami y przybudynkami, chrustami, pastwami, pastwiskami, zbożami y żetemi i w polu, w kopach będącemi, y dnia dzisieyszego zbieranemi, nie ni na kogo nie excypując, szczegulnie tylko nie włączając w to ogrodu włoskiego, na którym imć pan Knafus ma dozór, zwierzyńca y bażantarni, oraz pasiek dwoch: żorniskiey y seliberskiey, y pasieczników dwoch: Dawida żorniskiego y Iwana seliberskiego, nie mniej siana stert sześciu y zboża, et quidem: ięczmienia kop trzydziestu, przenicy kop sześciu, do stodoły zwiezionych, z wolnym wrębem w lasy Ołyckie na opał y reparacyę, w realną, aktualną, w summie, processem ewinkowanney, wielmożnemu Alexandrowi y Stanisławowi Malińskim, braci między sobą rodzonym, podaie possesye y do obwołania possessyi woznego, opatrzego Jana Macę, aktu swego apparytora, przydaie, któryen wozny possesye w też dobra, wieś Żorniszcz y Selibery, w przytomności szlachty obwoławszy, y poddanym—posłuszeństwo wszelkie dla wielmożnych Malińskich przykazawszy, stanąwszy przed urzędem, obwołania swego uczynił relacyę. Po któryen obwołaniu urząd, ostrzegszy wolne wyprowadzenie się urodzonemu Przetackiemu, dyspozytorowi, ze wszelkim sprzętem jego y wolne stoszka siana, iego własnego, na ogrodzie stojącego, wywiezienie, oraz wolne wyprowadzenie folwarcznego drobiu, bydła rogatego y nierogatego, folwarcznych wszelkich posudków, oraz koni pańskich, na stayni stojących, wolny wymłot jęczmienia y przenicy, w gumnie będącey, aby nikt teraznieyszey tradycyi irytować nie śmiał, pod winami, prawem opisanemi, ostrzega actu ninieyszego mocą. U tey tradycyi, peroblatam podaney, podpis ręki wielmożnego officialisty w te słowa: Michał z Omelany Hurko, vices gerent grodzki łucki mp. Ktoraże to tradycya, per oblatam podana, za ustną proż-

ba imé pana podawaiącego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, wszystka, z początku aż do końca, słowo w słowo iak się w sobie pisana ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich ingrossowana y zapisana.

Книга городская, луцкая, записовая, годъ 1762—1766, № 2341; листъ 670.

62. Инвентарь села Дешекъ съ показаніемъ количества крестьянскихъ повинностей. 1766. Ноября 5.

Wies Deszki.

W tej wsi dworu niemasz; cerkiew iedna, pod tytułem Pokrowy świętey założona, w której Parochem X. Piotr Sasiewicz za prezentą jaśnie oświeconego xiecia imci Lubomirskiego, protunc starosty Bohuslawskiego, w Rzeszowie, dnia dwudziestego trzeciego Sierpnia, roku tysiąc siedmset czterdziestego szustego podpisana, instytuowany. Erekcji per expressum nie masz; przy dawnym tylko używaniu gruntów, pól y sianożęci zachowany, a od wszelkich in genere powinności dworskich, exdecymacyi y pieniężnych kontrybucyi, uwolniony. Karczma w tejże wsi iedna, przy tej winnica, w której arędarz wudkę pędzi kotłów trzy. Taż wieś ma młyn ieden na rzece Rosi.

Gospodarze.	Osobę.	Woły.	Czynsz.	Kosowe.	Podymne.	Oszp.	Osiadłość Deszek.				
							Zony.	Syny.	Córki.	Platne.	Usmach
Nazar Chylenko - -	1	3	3	—	2	2	3	3	—	2	2
Mychayło Klimenko - -	1	1	2	—	—	1	3	1 ¹ / ₂	—	1	1
Iwan Kiryzenko - - -	1	2	—	2	4	4	3	6	—	4	4
Roman Raby - - -	1	4	5	—	2	2	3	3	—	2	2
Andryi Dawidenko - -	1	2	1	—	1	1	3	1 ¹ / ₂	—	1	1
Hryéko Dawidów zięć -	1	1	3	—	2	2	3	3	—	2	2
Fedoryszyn zięć - -	1	—	—	—	2	2	3	3	—	2	2

19	Kuźma Szewc - - -	1	1	1	—	—	1	3	1 1/2	1
	Wasylicha wdowa - -	—	2	1	—	—	1	3	1 1/2	1
	Hryćko Sobolenko - -	1	2	—	—	—	1	3	1 1/2	1
	Kalennik Szewc - - -	1	4	4	—	—	1	3	1 1/2	1
	Wasył Czeszenko - -	1	2	—	—	2	2	3	3	2
	Semen Mały - - -	1	2	1	—	—	1	3	1 1/2	1
	Sydor Czeredniczenko	1	3	1	—	—	1	3	1 1/2	1
	Hwedora Pohoryła -	—	2	4	—	—	1 1/2	—	1 1/2	—
	Juchim Mielnik - -	—	1	—	—	2	2	3	3	2
	Stepan Stepanenko -	1	3	3	—	2	2	3	3	2
20	Ostap Omelczenko -	1	3	1	—	2	2	3	3	2
	Trochim Hrycenko -	1	—	1	—	—	1	3	1 1/2	1
	Karpo Szewc - - -	—	1	—	—	—	1	3	1 1/2	1
	Stepan Tkacz stary -	1	—	—	—	—	1	3	1 1/2	1
	Klim Chylenko - -	1	4	1	—	—	1	3	1 1/2	1
	Zieć Petrychy - - -	1	2	—	—	—	1	3	1 1/2	1
	Makarów zieć - - -	1	—	1	—	—	1	3	1 1/2	1
	Serhiy Wasyczenko -	1	3	2	—	—	—	—	—	—
	Matwiy Tkacz - - -	1	—	2	—	—	1	3	1 1/2	1
	Jan Chmielowski - -	—	—	—	—	—	3	—	—	—
30	Tymosz Makarenko -	1	1	1	—	2	1	3	3	2
	Makar Konoplanenko -	1	2	—	—	—	1	3	1 1/2	1
	Syn Omelczychy - -	1	—	—	—	—	1	3	1 1/2	1
	Danilicha Werszutycha	—	3	2	—	—	1	3	1 1/2	1
	Ławryn Winnik - -	1	2	1	—	—	1	3	1 1/2	1
	Stepan Puhacz - -	1	—	—	—	—	1	3	1 1/2	1
	Jakow Wakało 1766 -	1	4	—	—	—	—	—	—	—
	Sytnyk Ihnat 1766 -	1	—	—	—	—	—	—	—	—
	Roman Bondar 1766 -	1	—	—	—	—	—	—	—	—
	Klim Siryk 1766 - -	1	2	—	—	—	—	—	—	—
38	Berezniak Hryć 1766 -	1	3	1	—	—	—	—	—	—
In. summa efficit - -		32	65	42	2	23	45 1/2	90	64 1/2	41

Инвентарь Богуславскаго староства 1767 г., № 440, листъ 60.

Примѣчаніе. Инвентарь этотъ извлеченъ изъ общаго инвентаря Богуславскаго староства: во всѣхъ 33 селахъ, составлявшихъ это староство—повинности крестьянъ показаны въ такомъ-же размѣрѣ, какъ и въ приведенномъ инвентарѣ села Дешки.

63. Дарственная запись отъ дворянина Дунтына крестьянину села Бруслинова, Григорию Мельнику, на садъ, прудъ и поляну. 1767. Июля 6.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt piątego, miesiąca Maja siódme-
go dnia.

Na otwarciu xiąg ziemskich wojewodstwa Bracławskiego, kadencji Święto-Troieckiej, prawem koronnym ustanowionej, zwykłym, stawiać się osobiście pracowity Josyp Hrycenko, mieszkaniec Bruslinowski, ten dokument, od wielmożnego Duntyna, pracowitemu Hryhorowi, mielnikowi bruślinowskiemu, ojcu stawiającego, na sadek, i stawek, i polanę dany i służący, z przyłączeniem papiru Imperatorskiego, dla wpisania do xiąg niniejszych, ziemskich wojewodstwa Bracławskiego, w sposób oblaty podał, w tej istocie: Hryhory, mielnik *bruslinowski* ponieważ sobie polanę w lesie nad Zharem, poniżej Daszkowego lasu, wyczyścił y tam sadek zaszczerpił, a teraz ta cała strona iest nadana do slobody Mierzyjowki, więc, w rekopense tej polany i sadku tego, nadaie się wyż pomienionemu Hryhorowi sadek, stawek i polanę po zmarłym Szapowale, za które powinien zapłacić pogrzeb parochowi bruślinowskiemu złotych dwanaście; na co ten dokument podpisuie dnia szustego Iulii, tysiąc siedms t sześćdziesiąt siódmeo roku. U tego dokumentu, do oblaty podanego, podpis ręki takowy: H: Duntyn. Który, iak się w sobie ma, co do słowa w xięgi ziemskie wojewodztwa Bracławskiego iest wpisany.

Книга земская, записовая Брацлавскаго воеводства, годъ 1795, № 4794. Листъ 282.

64. Инвентарь села Каленнаго съ показаніемъ въ немъ количества крестьянскихъ повинностей. 1768. Марта 18.

Roku tysiąc siedmset sześćdziesiątego osmeo, miesiąca Martii ósm-
nastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście iego krolewskiej mości Żytomirzu, przedemną, Kazimierzem Trypolskim, miecznikiem ziemskim, burgrabią

przysięgłym, grodzkim generału województwa Kijowskiego, y xiegami ni-
nieyszemi, grodzkiemi, kijowskiemi comparens personaliter urodzony imć
pan Kaleński, ten inwentarz dóbr wsi *Kalenney* przy podaniu wielmożne-
mu Mikołajowi Kaleńskiemu, regentowi generału kijowskiego, od wielmoż-
nego Hańskiego, generała buławy polney, z podpisem ręki własney tegoż
wielmożnego Hańskiego, zweryfikowany, ratione introcontentorum ad acta
praesentia, castrensia, kyowiensia per oblatam podał, tenoris sequentis: In-
wentraz dóbr wsi *Kalenney* przy podaniu wielmożnemu Mikołajowi Kaleń-
skiemu, regentowi generału kijowskiego, od wielmożnego imci pana Hań-
skiego, chorążego żytomirskiego, generała adjutanta B. P. W. K., na grun-
cie tychże dóbr weryfikowany, tysiąc siedmset sześćdziesiątego siódmego
roku spisany.

L i c z b a.	Ciągła		P o d d a n i e c i a g l i.	Pan- szcz.		Podorożcz. złote.	Balcowe tyńfy.	Molki.	Kury.	Dziesięć. pszczel.	Ocz- kowe.	
	Konie.	Woły.		Dni letnie.	Dni zimowe						Złote.	Grosze.
1	2	6	Iwan Chalczuk - - - - -	2	1	10	1	1	1	2	3	13
2	2	6	Prokop - - - - -	2	1	10	1	1	1	—	—	—
3	2	6	Michaiko Tkacz - - - - -	2	1	10	1	1	1	—	—	—
4	1	2	Zacharko Weselykow - - - - -	2	1	10	1	1	1	—	3	17
5	2	6	Iwan Czarny - - - - -	2	1	10	1	1	1	—	2	18
6	2	6	Pilip Onyszczuk - - - - -	2	1	10	1	1	1	—	3	27
7	3	2	Fedko Palij - - - - -	2	1	10	1	1	1	—	2	5
8	2	4	Stepan Weselykow zięć - - - - -	2	1	10	1	1	1	—	—	26
9	3	2	Jusko Biłous - - - - -	2	1	10	1	1	1	—	—	—
10	2	6	Iwan Tytor Biłousikow zięć - - - - -	2	1	10	1	1	1	—	—	13
11	2	6	Andryj Biłousiuk - - - - -	2	1	10	1	1	1	—	—	16
12	2	6	Martyn Stary - - - - -	2	1	10	1	1	1	—	—	—
13	1	2	Andruszko Osadczy - - - - -	2	1	10	1	1	1	—	—	—
14	2	6	Semen Kołomijec - - - - -	2	1	10	1	1	1	—	—	—
15	—	2	Michajło Kuczer - - - - -	2	1	10	1	1	1	—	—	—
16	1	2	Opanas - - - - -	2	1	10	1	1	1	—	—	—
17	1	—	Motra Winniczuczka - - - - -	2	1	5	1	1	1	—	—	—
18	—	2	Hryhor - - - - -	2	1	10	1	1	1	—	—	—
<i>Poddani Piesi.</i>												
19	—	—	Łucko Osadczego zięć - - - - -	2	1	10	1	1	1	—	—	—

20	—	—	Hawryło Szwiec - - - - -	2	1	3	1	1	1	—	—	—
21	—	—	Klim Pastuch - - - - -	2	1	3	1	1	1	—	—	—
22	—	—	Hryćko Tkacz - - - - -	2	1	3	1	1	1	—	—	—
23	—	—	Petro Łysy asawuła - - - - -	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Szlachta.</i>												
—	—	—	Pan Jan Łozicki - - - - -	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	Pan Leon Biłaczewski - - - - -	—	—	—	—	—	—	—	—	—
				44	22	194	22	22	22	2	18	5

	Złote.	Grosze.
Werifikacya intraty z teyże wsi Kalenney: Pańszczyzny od poddanych dwudziestu dwoch, na rok wynosi dni tysiąc siedmset sześćdziesiąt; dzień każdy rachując po groszy sześć, efficit - - - - -	352	—
Podorożczyzny od tychże poddanych - - - efficit	187	—
Ralcowego tynf et groszy 9 - - - - - efficit	28	18
Motków dwadzieścia dwa, rachując 1 motek po groszy dziesięć - - - - - efficit	7	10
Za kur dwadzieścia dwoje, kurę rachując po groszy sześć - - - - - efficit	4	12
Dziesięciny pszczelney pni dwa, pień ieden 8 rachując Oczkowego u tychże poddanych za pni czterdzieście dwa, od pnia po groszy 13 rachując - - - - - efficit	16 18	— 5
Aredy karczemney w tejże wsi Kalenney - - - - -	450	—
Summa totalnej intraty efficit - - - - -	1063	15

Powinnosci poddanych: Każdy poddany zosobna od świętego Jerzego ruskiego do świętego Michała ruskiego po dni dwa, to jest a die quarta Maji ad diem decimam nonam Nowembris, a od świętego Michała przez zimę do świętego Jerzego po dniu iednym pańszczyzny odbywać powinien. Zaorki, oborki, zażynki, obżynki, zakoski, obkoski y tłuk dwie suchych gratis się puszczają; szarwarków dwanaście w roku na reperacya dworu y grobel odrabiać mają. Strożę dzienną y nocną we dworze ciż poddani odbywać powinni; dziesięcinę pszczelną—dziesiąty pień, lub zło-

tych ośm polskich każdy poddany, mający pasiekę, dawać, a jeżeliby dziesięcin pniów nie znajdowało się lub od dziesięciu zostawało, tedy oczkowego po groszy trzynaście dawać powinien. Ralcowego po tynfowi y kurze jedney dawać, tudzież po motku iednym prząć z przedziwa wielmożnego possessora ciż poddani powinni. Ciż poddani podwodę odbywać lub po złotych polskich dziesięć parowy, a pojedynkowy po złotych polskich pięć, a piesi po złotych trzy, lub przy podwodzie wielmożnego possessora chodzić, płacić powinni. W dni postne wolne łowienie ryb w stawie wielmożnemu possessorowi pozwala się. Spust zaś tego stawu na wielmożnego dziedzica excypuie się. Pasieka cerkiewna, żadnym przed tym niepodległa podatkowi, ta do dyspozycji wielmożnego dziedzica należeć będzie. Laski, zapusty, do tej wsi należące, wielmożnemu possessorowi są puszczone. Ciż poddani, tak ciągli, iako y piesi, zwyczajem dawnym jagły z prosa dworskiego, podług proby dworskiej, opychać powinni. Panów: Iana Łozickiego y Leona Biłaczewskiego od czynszu uwalnia się, tylko na usłudze y dla dożyźnienia lasu y zarośli wielmożnemu possessorowi podaje się. Pasieczyska stare, w lasku Kaleńskim będące, wielmożny dziedzic na siebie excypuie. Opisanie dworu: Dworek na ostrowku, w koło starym częstokołem ogrodzony, budynek z drzewa ciesanego, to jest izba z alkierzem, w której piec kaflowy, biały y przy nim kominek; okien w izbie z szkła prostego, w drzewo oprawnych, w jednym szybka wybita, dwie w alkierzu; okno iedno takieyże roboty; w tym oknie szybek trzech nie dostaie. Drzwi dwoie iedne do izby z sieni, drugie z częstokolu, słomą z gliną przeplatane. W tej izbie kominek y drzwi na zatylek, lipowe, z zasuwką drewnianą. Także iedno okno i w izbie y w alkierzu drzwi z deszczek lipowych ciesianych. Z drugiej strony piekarnia, w której piec gospodarski; okien dwie z szybek okrągłych; ściel z deszczek dębowych; drzwi na biegunie; sień, z której komora prosta z dylów, oblepione gliną, ściel z częstokolu dębowego; drzwi na biegunie z zaszczepko żelazną. Do sieni drzwi z deszczek lipowych na biegunie. Ten dworek słomą pokryty. Szpiklerz z dylów lipowych, w którym spiklerzu saseków cztery, bez ścieli, słomą pokryty. Obora chrustem starym ogrodzona, bez żadnego pokrycia, w tej oborze sak dwie, chlewów cztery, częścią chrustem, częścią częstokołem ogrodzone. W iednym chlewie żłob, te chliwy miejscami słomo pokryte. Loszek rznięty, do którego drzwi dwie dębowych. Gumno, z iedney strony ogrodzone częstokołem, a trzy części chrustem, do którego gumna drzwi z deszczek dębowych dwoie: iedne z przyjazdu, drugie na tył, zrąb z dylów, miejscami dyle powyżmo-

wane. Te gumno słomą pokryte. Staynia, częstokołem ogrodzona, stara, słomo miejscami pokryta, w ktorey żłobów dwa dębowych; drzwi z deszczek dębowych. Ogrod, ogrodzony chrustem z iedney strony y wałem wysypany. Winnica chrustem opleciona i gliną oblepiona, piecki obalone, trzcina pokryta, przy której socha y koryto, sama mocno zdezolowana. Izba y chałupa, z drzewa robiona, do szynku arędarzowi podana, w której piec z kaflów białych i kominek z piecem do pieczywa chleba; naprzeciwko piec gospodarski, okna powybijane; drzwi do izby iedne lipowe na biegunie, w sieniach drzwi dębowe, y w chałupie także; słomo nakryta. Przy której karczmie szpichlerz, z drzewa rąbiony, bez ścieli. Drzwi na biegunie, z zasówką, słomo nakryty. Młyn, z drzewa rąbiony, słomo nakryty, o iednym kamieniu, do którego drzwi dębowe, z zasówką.—Zasiewy iak ozime, tak i wieśniane, iakowe przeszłemu possessorowi były podane, takoweż wielmożny præsentaneus possessor w całości odebrać iest obligowany. Datum ut supra. U tego inwentarza, per oblatam podanego, podpis ręki własney W. Hańskiego, wsi Kalenney dziedzica, temi wyrażoney słowy: Zacharyasz Hański mp. Który inwentarz, per oblatam podany, za podaniem y prozbą wyż wyrażoney, podawaiącey osoby, a za moim, urzędowym, przyęciem, słowo w słowo, iak się w sobie ma, do xiąg ninieyszych, grodzkich, kijowskich, iest ingrossowany.

Книга городская, кievская, записовая и поточная, № 79, годъ 1768, листъ 377.

65. Духовное завѣщаніе богуславскаго мѣщанина, Іоанна Крыwokоня, которымъ онъ отказываетъ сыну своему, Степану, домъ и садъ въ Богуславѣ, прудъ на урочищѣ Вереміевкѣ и садъ въ лѣсу. 1769. Февраля 22.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, miesiąca Decembris szustego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, mieyskiemi, bohustawskimi y przedemną, Antonim Dackowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta jego krolewskiej mości Bohustawia, osobiście stanowszy sławetny Stefan Krywokon, ten testament ostatney woli od niegdy sławetnego Ioana Kry-

wokońa, oycy swego, z rozporządzeniem majątku y gruntu swego na successorów swoich, przed śmiercią nastąpiony, podpisami rąk tak tegoż niegdy świętey pamięci Ioana Krywokońa krzyżykiem, jako też kapłana y diaka w przytomności ludzi zatwierdzony, na papierze prostym spisany, z przyszłym arkuszem papieru srebnogroszowego, do akt magistratu bohusławskiego w oblate podał, w istocie takowej: Wo ymia Otca y Syna y Światoho Ducha amyn. Ia, rab Bożyj, Joan Krywokoń, buduczy posiszczenyj od Boha chorobuju y wydiaczy sebe blyżcze k smerty aniż i k żywotu, rozporządzaju, ieszcze pry zupełnom rozumi swoim, ditej swoich, aby po smerty moiey turbacyi ne było. Stefanowi, synowi swojemu naymenschomu, odkazuju chatu na dworyszczy yz sadkom, a w misti—prosto Haraskowoho sadka, także stawok w Weremijewci wyżcze Rymarowoho Sawczynoho, po połowyni y z Iwanom, synom moim seredulszym; tamże w lisi na hori sadok, kray Hryćkowoho sadka—Stefanowi, synowi swojemu naymenschomu, odkazuju; za kotoryi to grunta powynen syn moy Stefan po smerty moiey, pochoronywsze, należaszczeye za duszu moju upłatyty, aby po smerty moiey ne turbowano starszych moich synow, y starszyi syny moi aby ne ynteresowałysia do moich własnych gruntów; a aszczeby z Hryćkom ne mohł pomerkwatysia iz sadu, to Hryćko powynen naymeńszomu bratowi swojemu, Stefanowi, upłatyty ciny rubley sześć. Kotoryi sey moy testament po smerty moiey aby neważyłsia ничто kasowaty y z kotorym maju na skom pryszestwyi, pred nelicemirnym Sudyieju predstaty y klatwu pokładaju anafte moju, amyn +. U tego testamentu podpisy rąk takowe: Iwan Krywokoń, żytel *Bohuslawski*. Sey testament pysano misiacia Fewruaryia dwadciat druhoho dnia, roku tysiacza simsot szistdesiat dziewiatoho; pysan sey testament pry mni, jereju, Ioanu Iarodionu, prezwytoru Świato-Pokrowskomu y pry ludech zacnych: Herasymu Tkaczenku Bohuslawskomu; Semenu Maychwalu, Ihnatu Maychwalu y Jakowu Matwijenku y proczych, na tot czas buduczych, ludech. Pysał sey testament Fteodor Stupka, diak Pokrowski; i to rukou moieju własnoju kładu znak kresta swiatoho. Ktory to testament, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych magistratu Bohuslawskiego iest zapisany.

Книга Богуславскаго магистрата, записовая и помочная, годъ 1789—1791; № 3529; листъ 148.

66. Купчая крѣпость, выданная крестьянкою села Залетичевки, Еленею Паськовою и сыномъ ея, Прокопомъ, летичевскимъ мѣщанамъ: Петру и Ѳомѣ Яцыленкамъ, на хуторъ, лежащій въ дѣсу Подлипомъ. 1770. Февраля 12.

Die 30 Decembris, 1792.

Przed urzędem magistratu miasta jego królewskiej mości Latyczowa stanawszy osobiście niżej podpisany, ofiarujący swe własne dzieło, aktów teraźniejszych tyczące się, w następujący sposób: Między pracowitemi: Heleną Paskową, wdową, Prokopem, rzeczonój Paszkowój synem, mieszkającymi we wsi *Zaletyczowce* z jednej, a sławetnymi: Piotrem i Tomaszem Jacylenkami, obywatelami latyczowskiemi, między sobą braćmi rodzonemi, z drugiej strony, stanęła, za wiadomością zwierzchności zamkowej, na urzędzie naszym, miejskim, latyczowskim dobrowolnie, a w niczem nigdy nieodmienna ugoda, w ten niżej opisany sposób: Iż wyżej pomieniona Helena, primo voto Paskowa, pozostawszy po mężu drugim, Janie Harbarenku, wdową, nie mając w swoim sieroctwie zniskąd wsparcia, ani do pożycia sposobu, a mając z męża pierwszego, rzeczonego Chryma Paska, syna zrodzonego, wyżej wyrażonego Prokopa, z onegoż nie doznając w swój starości podpory, z tymże, jako prawdziwym i oczewistym sukcesorem, dla jakiegośkolwiek ratowania i wyżywienia się, chętnie i dobrowolnie, wiecznem prawem i wiecznemi czasy puszczają, ustępują i przedają, jako sobie zdawna pokrewnionym, wyżej wyrażonym: Piotrowi i Tomaszowi Jacylenkom, świętej pamięci Klima Paska, a rzeczonój Heleny wdowy męża, siestrzeńcom, zdawien dawna własny i przyzwoity futor w lesie, *Podlipne* zwanym, nad szlakiem starym Barskim stojący, do futoru Tomasza Jacelenka przypierający, między futorami imć pana Kotowicza i Sazinowemi stojący, do tegoż zdawna należącemi i przyległemi dwiema sianożęciami, czyli podpasieczami, jedną w prawej ręce nad szlakiem, do Baru idącym, drugą zaś nad rzeką, ściekającą z kryńcy, w pośrodku sadu futoru tegoż wyrobionymi, do grobli rzeczonego tegoż Paska, starą posieczą, linią w górę naprzeciw słońca wschodu tegoż letniego (się) stojącą, kończącą się, tudzież sadem ogrodzonym z sianożęciami, zdawna zaszczepionym, za sumę umowioną, złotych polskich sto dwadzieścia. Do tego futoru, jako dobrowolnie przedanego, ani spomniona Helena, wdowa, z synami, ani nawet sukcesorowie ich, napotem i w wieczne czasy, prawa, ani najmniejszej pretensyi mieć nie powinni; a to już odtąd, należące do Jacelenków, o

futor prawo, od urzędu naszego miejskiego wypisane, jako nieumiejętni pi-
sma, z uproszonymi dla siebie przyjaciółmi, podpisujemy znakiem krzyża
świątecznego. Działo się na urzędzie Latyczowskim, 12 Lutego, 1770 roku.
Helena Klemicha, wdowa, znak krzyża świętego +, Prokop syn jej +,
Urzednicy: Siemion Kureczka, m. p. Juško, burmistrz miasta Latycz-
owa +, Hryćko, przysiężny miejski latyczowski +. Po którym od magi-
stratu podpisaniu, urząd dworski, starościński, approbuje w te słowa:
Prawo, od Klimichy i sukcesorów jej męża, Piotrowi i Tomaszowi Jace-
lenkom, mieszczanom latyczowskim służące i ich sukcesorom, wiecznymi
czasy, podług wyżej opisanego, approbuje i ręką swoją własną podpisuje. Da-
tum w Latyczowie, dnia 12 February, 1770 roku. Te. Antoni Jędrzejo-
ski, gubernator starostwa Letyczowskiego, ręką własną podpisał; do téjże
transakcyi pieczęć zwykła, miejska, magistratowa, na opłatku jest przy-
ciśniona. Po której aprobacyi starościńskiej, w grodzie latyczowskim tegoż
samego dokumentu nastąpiła obłata w następującej treści: Latyczow. Sa-
batho post dominicam Cantate, videlicet die 28 mensis Mayi, juxta actum
feriae 5-tae Magnae positionis judicariae actorum terrestrium districtus prae-
sentis, anno Domini 1791 intracontenti contractus resignationis ad acta
judicii praesentis, in papyro thesauri regni grossorum argenteorum binorum
signati, suscepta oblatio. Suscipi Potemski m. pr. Po którym oblatowaniu
w aktach ziemskich, latyczowskich, tenże sam ofiarujący i w akta swoje,
miejskie, latyczowskie umieszczający, też same transakcye, za waż-
ne i nie wzruszone na zawsze mieć chcąc, magistratowi swemu prezento-
wał i do oblaty podał, którą oblatę, za konsensem tegoż magistratu, przy-
jąłem i w akta miejskie, jak jest oczewiście słowo w słowo, zaingrosowa-
łem. Zaświadczam pisarz magistratu miasta jego krolewskiej mości Laty-
czowa przysięgli, Jan Bądzkowski m. pr. Praesentibus attestatur. Łukasz
Podwysocki +, Lewko Traczuk +, Szymon Greszcha +, Jan Trubłaje-
wicz +, Bazyli Czernega +, Iwan Hryniow +, Andrzej Mytluk +,
Jaków Iwaniszyn +, Teodor Grozdynia +, Jacko Lipowy +, Iwan Dzu-
ra +, Szymon Syscuruka +, Leonty Motienko +, Andrey Szerokostu-
penko +, Tadeusz Hrzyniewski. Gabryel Orzeł, Данило Скокунъ, Bor-
gjasz Chacewski, ławnik.

*Книга Летичевскаго магистрата, записовая, годъ 1784—
1795, № 5716; листъ 29.*

67. Купчая крѣпость, выданная мѣщанами города Бара: Федоромъ и Анною Зарцкими, мѣщанамъ: Ивану и Софіи Яндецкимъ. 1770. Февраля 27.

Roku tysiąc siedmset siedmdziesiątego, dnia 27 Februarii.

Stanowszy oczewiście za wiadomością zwierzchności zamkowej sławetni: Teodor i Anna Zarcy, małżankowie, jaśnie, jawnie i dobrowolnie, bez żadnego przymusu gwałtownego ani podejścia, ale z dobrej swojej woli przyznali: iż futor, nazwany *Strachy*, mając nabyty od Fedora Zieńki, który mu był nadany od świętej pamięci I. O. pana i dobrodzieja naszego w roku 1757, dnia 31 Października, w Połonnym, na dniu zaś dzisiejszym na wieczne a nigdy nieodzowne czasy, tym samym prawem, jakim sami trzymali, sławetnemu Janowi i Zofii Jandeckim, kónsztu szewskiego, za summę złotych polskich 200 przedali i ustąpili, nie nie wyłoneczając, ani excypując sami na siebie, ani sukcessorów swoich, ale ze wszelką cyrkumferencją, jako się w sobie zdawna ma. Wolni tedy Jan i Zofija Jandecy, małżankowie, tak sami, jako i sukcessorowie ich, tym futorem, jako swoim własnym, rządzić i dysponować podług upodobania swego, zachowując wszystkie powinności do skarbu pańskiego, według wyrażenia w prawie od świętej pamięci I. O. pana danym, które prawo i inne wszystkie dokumenta, na tenże futor służące, oddaje wyż wspomnionym Jandeckim, do których podpisują się dla zupełniejszego walurowi rękoma swojemi, przy położeniu krzyżyków świętych, Teodor Zarcki +, Anna, małżonka jego +.

Книга магистратская города Бара, годъ 1761—1785, № 4572, листъ 98.

68. Купчая крѣпость, выданная мѣщанами города Бара: Романомъ и Марією Науменками, мѣщанамъ: Василю и Настасіи Левченкамъ на хуторъ, называемый Красники 1770 Апрѣля 1.

Roku 1770, die 1 Aprilis

Stanawszy oczewiście, za wiadomością zwierzchności zamkowej, sławetni Roman i Maryja-Anna Naumenki, małżankowie, ustnie, jawnie, do-

browolnie, bez żadnego przymusu gwałtownego ani podejścia, ale z dobrej swojej woli, przyznali: Iż futor, nazwany *Krasniki*, mając nabyty od Romana Naumenka, który mu był nadany od świętej pamięci I. O. X. pana i dobrodzieja naszego, w roku tysięcznym siedmsetnym trzydziestym pierwszym, dnia 1 Junii, na dniu dzisiejszym na wieczne a nigdy nieodzowne czasy tem samem prawem, jakim sami trzymali, sławetnemu Lewczenkowi Wasylowi i małżonce jego, Nastasyi, za sumę złotych polskich sześćdziesiąt i cztery, przedali i ustąpili, nie nie wyłączając ani exceptując sami na siebie, ani sukcesorów swoich, ale ze wszystkiem circumfencyi, jako się w sobie zdawna ma. Wolni tedy Wasyl i Nastazya, małżankowie, tak sami, jako i sukcesorowie ich, jako swoim własnym futorem rządzić i dysponować podług upodobania swego, zachowując wszystkie powinności do skarbu *Barskiego*, według założenia w prawie, od świętej pamięci I. O. pana danym, rzetelném prawem, i inne dokumenta, na tenże futor służące, oddaje wszystkie wyż wspomnionemu Wasylowi Lewczenkowi, do których podpisujemy się dla zupełniejszego waloru rękoma naszymi własnymi, przy położeniu krzyża świętego; Roman Naumenko +, Marianna Naumenkowa +.

Книга магистральная города Бара, годъ 1761—1785, № 4572, листъ 99.

69. Дарственная запись отъ Николая Кобылки, крестьянина села Винницкихъ Хуторовъ, племянницъ его, Татьянъ, и ея мужу, Максиму Гарасименку, на усадьбу и садъ. 1771. Августа 11.

Dnia 11 miesiąca augusti, 1771 roku.

Przy nas, urzędzie miejskim winnickim, roboczy Mikoła Kobyłka, obywatel *Futorów Winnickich*, ustąpił sadu z chałupą swoją, wszystkiemi, do niej należącemi, przyległościami, jako to: sadami, grontami, chlewami, płotami, ogrodami y innemi adtynencyami, którą to chałupę y sad, leżącą pomiędzy Martynem Kowalenkiem y Markiem Ręczenkiem, obywatelami futorzańskimi, wyż wyrażony Mikoła Kobyłka dobrowolnie,

widząc starość swoją, nie mogąc więcej gospodarować, wiecznemi czasy darował, zapisał, wyrok od wszystkiego uczynił, nie zostawując dla siebie napotym żadnej pretensyi, ani jakiego innego successora nie znajdując, ani uznając, ale tylko samą dziedziczkę gruntu, chałupy y sadu, Tetyane, siostrzenicę swoją, wraz z Maxymem Harasymenkiem, mężem jej, uznawszy, wiecznie darem darowawszy, uznał naturalną dziedziczką y possesorką sadu y chałupy tej, innych zaś succesorów lub pretendentów gruntu tego, mieliby sie jaki odezwać, z gróntu wydziedziczył, oddalił y nie uznał. Tenże zaś Mikola Kobyłka ostrzega sobie y waruje u Tetyany, siostrzenicy, y u Maxyma, męża jej, aby ciż pomienionego Mykołę do śmierci jego uczciwie chowali, żywili, karmili y okrywali, opierali, po śmierci uczciwie pogrzebli y o duszy jego pamiętali; co obydwie strony ziścić y dotrzymać deklarują y podpisują. Sawka Kłedczenko, jako assystent —. Maxym Harasymenko, jako gruntu tego dziedzic —.— Notandum, że za wyżej wyrażony sadek dał Maxym Harasymenko Andrejowi Łysenionowemu zięciowi talarów dwa przy: Michajłu Łapie, Daniłowi Mironenkowi y Sawce Kłedczenku.

Книга винничаго маюстрама, годъ 1760—1790, № 5181; листъ 24 на оборотъ.

70. Продажная запись, выданная черкасскою экономією козаку Дмитрію Прихненку на лугъ и лѣсъ, лежащіе на урочищѣ „Борекъ“ въ селѣ Цесарской Слободѣ. 1771¹ Сѣнтября⁸.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt ósmego, miesiącá Decémbris dwudziestego dnia.

Przed aktami ziemskimi powiatu Czerkaskiego y przedemną, Jozefem Kossowskim, sędzią ziemskim powiatu Czerkaskiego, osobiście postanowilszy się urodzony Franciszek Tchorzewski, ten dokument, moc prawa w sobie zawierający, na łąkę y lasek, nazywające się *Borek*, pracowitemu Dmytrowi Prichnenkowi od wielmożnego Pęczelskiego temuż dany, na papierze ordynaryjnym napisany, podpisem tegoż przy pieczęci, na opłatku wyciśnionej, zatwierdzony, z przyłączonym arkuszem stęplowanego papie-

ru, do akt niniejszych, ziemskich powiatu Czerkaskiego, sposobem oblaty podał, temi wyrazy: Ponieważ Dmytro Prichnenko, kozak z *Cesarskiej-Slobody*, zapust w tejże wsi, przezywający się *Borek*, po zbiegłym Fëdorze Dubynie, ciągnący się za łąką, przy tymże zapuście będącą, od krynicy, przezwaney *Cesarska*, do zapustu Tymosza Kikłenka y łąki Pawła Jałowenka, kupił w skarbie, przeto, tak do pomienionego zapustu, jako też łąki, przy nim będącej, prócz niego niema nikt inny jakimkolwiek pretextem interesować się. I na to ten dokument dawszy, ręką moją stwierdzam y podpisuję. Datum w zamku Czerkaskim, dnia osmego Septembris, tysiąc siedmset siedmdziesiąt pierwszego roku. Za ten Borek dał Prichnenko do skarbu rubli szesnaście. Alexander Pęczelski (L. S.) H. X. Sanguszko M. P. (L. S.). Który to dokument, jak się w sobie ma, co do słowa w xiegi niniejsze, ziemskie powiatu Czerkaskiego jest zapisany.

Книга земская, записовая Черкаского уездного суда, годъ 1797—1798, № 3586; листъ 214 на оборотъ.

---

71. Дарственная запись отъ дворянина Игнатія Моравскаго Деміану, войту села Зарубинець, на потомственное владѣніе хуторомъ Присевымъ. 1772. Февраля 6.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt trzeciego, miesiąca Czerwca dwudziestego piątego dnia, veteris styli.

W roki sądowe, ziemskie wójewództwa Braclawskiego, kadencyi Święto-trojeckiej podług starego stylu i rezolucyi, od zwierzchności krajowej wskazanej, przypadłe, stawiać się osobiście urodzony Mateusz Ogonowski, te prawo na futor, *Przysiew* zwany, od jaśnie wielmożnego Ignacego Morawskiego H. M. W. W. X. L. pracowitemu Demianowi, wojtowi Zarubinieckiemu, dane, z opłatą papieru dziesięciokopijkowego, dla zapisanja do xiąg niniejszych, ziemskich, braclawskich, w sposób oblaty podał, w tej istocie: Wiadomo czynię wszystkim dyspozytorom naszym, teraz i napotem będącym, iż, mając wzgląd na Demiana, wójta Zarubinieckiego, pracy, nadaje mu i sukcesorom onego futor, *Przysiew* zwany, z sianó-

żecią, do tego futoru należącą, i dla tego przykazuję, aby nikt teraz i na-
potém żadnej mu przeszkody ani prepedycyi nie czynił; ale ma wolnie,
spokojnie teraz sam, a potem suksessorowie onego, tegoż samego futoru
z sianożęciami zażywać, bronić i od wszelkiego spustoszenia zachowywać,
y na to własną ręką moją podpisuję. Datum w Fedejówce. Anno millesimo
septingentesimo septuagesimo secundo, die sexta Februaryi. U tego prawa
podpis ręki, przy pieczęci rodowitej, na laku czerwonym wyciśnionej, ta-
kowy: Ignacy Morawski G. M. W. W. X. L. (L. S.). Które słowo w
słowo do xiąg niniejszych, ziemskich wojewodztwa Braclawskiego jest za-
pisane.

*Книга земская, записовая Брацлавскаго воеводства, годъ
1793, № 4790, листъ 109.*

72. Подтвержденіе Таганецкою економіею покупки пасѣки крестья-
ниномъ села Полствина, Михайломъ Пащенкомъ, у крестьянина Гав-
рила Головаченка и дарственная отъ той же економіи Пащенко на
урочище Шпаковское. 1772. Апрѣля 14.

Подтвержденіе предыдущаго акта владѣльцемъ Таганецкаго имѣ-
нія, дворяниномъ Леонардомъ Свейковскимъ 1776. Февраля 13 и 1779,
Ноября 5

Описаніе границъ и величины урочищъ: Головащины и Шпа-
ковского, принадлежащихъ крестьянину Пащенко, составленное уряд-
никомъ Таганецкой економіи и добросовѣстными изъ крестьянъ. 1787.
Апрѣля 16.

Подтвержденіе, выданное Михайлу Пащенко дворяниномъ Явор-
ницкимъ на право владѣнія урочищами Головащина и Шпаковское.
1787. Апрѣля 17.

Roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt czwartego, miesiąca Januarii dwu-
dziesiątego drugiego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskiemi, bohusławskimi i
przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu bo-
husławskiego, stanowszy osobiście utściwy Michajło Paszczenko, włościanin
klucza Tahanieckiego, ze wsi *Polstwina* czyli *Rzawca Wielkiego*, te pra-

wo, sobie, sławającemu, na grunta: *Holowaszczyna i Szpakowski*, z laskami, sianozęciami, pasieczyskiem i stawkiem, od urodzonego Trzaskowskiego, dyspozytora, w roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt drugim, w Tahańczy wydane, w późniejszych latach przez wielmożnego Swiejkowskiego, dziedzica dóbr klucza Tahanieckiego, podwokrotnie approbowane, potym przez urodzonego Raciborskiego, kontraregestranta, z mocy instrumentu od wielmożnego Jawornickiego zlustrowane i opisane, podpisem ręki tegoż, tudzież ludzi gromadzkich zaświadczone, na ostatek ręką wielmożnego Jawornickiego, przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, z twierdzone, na papierze prostym zapisane, do xiąg magistratu bohusławskiego w oblatę podał, w istocie takowej: Prawo, od imć pana Trzaskowskiego, dyspozycją w Tahańczy mającego, Michałowi Paszczenkowi dane, a przez wielmożnego Leonarda Swiejkowskiego, na ten czas tych dóbr dziedzica, zatwierdzone w tym sposobie: Staneli przedemną: Hawryło Hołowaczenko, Michajło Paszczenko, żytele wsi Rżawca, opowiadając się przedemną, na tenczas dyspozycją mającym w kluczu Tahanieckim, w dobrach dziedzicznych wielmożnego Leonarda Marcina Swiejkowskiego, sędziego ziemskiego Braclawskiego, pana mego, w ten niżej opisany sposób: mając tenże Hawryło Hołowaczenko z dziada i pradziada swoją własną pasiekę, na którą teraz przedemną żadnego prawa nie pokłada, tylko świadkami dowodzi, ludźmi starymi i wiary godnymi, jako to: Michajłem Tengonogiem, Kondratem Łysobrusenkiem, Iwanem Tytorem, żytelami Połstwińskimi, że od lat więcej ośmdziesiąt ta pasieka bez przeszkody wolna do używania była pomienionym Hołowaczenkom, którą teraz, za moim pozwoleniem, kupuje u tegoż Michajła Paszczenko, z toż okolicznością grónta i sianozęci, jakie Hołowaczenki używali, do tego mający wzgląd na tegoż Michajła Paszczenka za jego wierne usługi w każdym interesie dla pana swego, a osobliwie tak podczas Hajdamaczyzny, jako i teraz, bez żadnego podeirzania w różnych interesach, tak przy transportach skarbowych, jako i w kupowaniu wołów dla skarbu nigdy niwczym nie podejrzanego, przeto temuż Michajłowi Paszczenkowi i sukcessorom jego przydaje do tej pasieki gruntu przy drodze, idącey z Połstwina do Worobijowki, około stawka, *Szpakowskie* zwany, który to Szpak poszedł za granice, za co pomieniony Michajło Paszczenko za ten grunt dał do skarbu pańskiego rubli piętnaście; i to prawo, oddając onemu na wyżej wyrażone pasiekę y grónt, do aprobaty pańskiej odsyłam, a sam się własną podpisuje ręką. Dnia czternastego Kwietnia, tysiąc siedmset siedmdziesiąt drugiego roku, w Tahańczy. U tego

prawa podpis ręki takowy: Łukasz Trzaskowski. Approbata pierwsza i druga z podpisem ręki wielmożnego Swiejkowskiego w te słowa: Zapatrzwszy się na to prawo, od wielmożnego Trzaskowskiego dane, one podpisuję. Jednakże, gdy zjedzie imć pan ekonom do Tahańczy i gdy będzie w Rżawcu, widzieć będzie ten grónt, czyli nie będzie z przeszkodą dla całej gromady, albo czy nie będzie z uszczyrbkiem gruntu zbytecznym, na którym i drugi poddany mógł by osieść, da zatym swoje i niżej podpisze świadectwo. Datum w Nowosielicy, trzynastego Februarii. Tysiąc siedmset siedmdziesiąt szóstego roku. L. M. Swiejkowski. S. Z. W. B. Ponieważ dotąd nie była tego gruntu rewizya, przeto ma ją czasu wolnego uczynić imć pan Mokrzycki, gubernator, i na tym samym dokumencie opisać, a ja dopiero potym approbować będę, z tą jednak kondycją, iż tylko samo pasieczysko z zwyczajnym podpasieczem do Michajła Paszczenka i dzieci jego należeć ma, z nie większą sianożęcią nad kopie piędziesiąt, a to oprucz osobnego pomiaru, jaki tenże Paszczenko między innemi ludźmi gromadzkimi mieć powinien. Co by zaś przy onym pasieczysku więcej sianożęci albo gruntu przez Michajła Paszczenka było dotąd używanym, to do równego między całą gromadę rozmiaru należeć powinno. Datum w Tahańczy die piątego Nowembra, tysiąc siedmset siedmdziesiąt dziewiątego roku L. M. Swiejkowski S. Z. W. B. Lustracya urodzonego Raciborskiego i podpis, tudzież podpisy gromadzkich ludzi w następującej istocie: Na fundamencie instrumentu, danego mnie od wielmożnego imć pana Jawornickiego, wojskiego Sochaczewskiego, w tym sposobie, abym zjechał do wsi Połstwina, w kluczu Tahanieckim sytuowanej, i tam wszedł w poznanie gruntu, używanego przez Michajła Paszczenka, włościanina tejże wsi Połstwina, prawem mu nadanego od roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt drugiego, w czasie jeszcze dziedzictwa wielmożnego imć pana Leonarda Marcina Szwiejkowskiego, sędziego ziemskiego bractawskiego; gdzie zjechawszy do wsi Połstwina, wzięszy na swą stronę wojtę Parchoma Dubenczenka, Iwana Antonenka i Tymosza Tonkonożenka, gromadzkich ludzi, dobrze osiadłych, którzy doskonale nawet mogliby i granice klucza Tahanieckiego wyrazić, z temi więc osobami przybranemi kazałem się prowadzić Michajłowi Paszczenkowi na grónt ow, prawem swoim posiadający, który od siebie jest rozróżniony: jeden zwany Hołowaszczyzna, drugi zaś Szpakowski, od siebie odległe. A nasamprzód zaprowadzonym zostawszy na pierwsze miejsce, Hołowaszczyzna, obszedłem w około, będąc także w posrzodku, jak uważałem, tak ten grónt opisuję: 1-mo. Uroczysko, albo miejsce to, zwane Hołowaszczyz-

na, bo Michajło Paszczenko od Hołowaczenków nabył, jako ludzie świadczą, iż Hołowaczenki prawem swoim od lat dawnych przez sukcesyją od pradziadów i dziadów swych posiadali i utrzymywali; jest to przylasek, czterma jarami większymi podzielony i złamany, gatunek w nim drzewa taki zawiera się: dembów starych, nie roślących, gałęzistych, krzywych, których nie więcej liczyć można w całym obchodzie, jednak znajdzie się do stu, zagęszczony zaś drzewkami młodem, lipowemi, osikowemi, najwięcej leszczyną, w tym więc przylasku, albo moście, Holowaszczyźnie, tenże Michajło Paszczenko okazał swoją część własną, albo grónt czwartej części (jakoby co czwarty jar dzieli) opasany okopem za czasu swego starania, którego okopu koniec jeden i drugi przypiera do sianożęci, przydanej mu na podpasieczce, ta sianożęć jest to w dole wązkim między górami, od tego przylasku i gróntów włościańskich, Połstwińskich, inwentarskich pochodzi się dołem, od brzołek młodych, suchim gróntem, około łokci sta; zaś około łokci dwóchset aż do drugiego końca okopu błotnista i bagnista kończy się, z umiarkowania ludzi, ze mną przytomnych, więcej siana zrobić dołem i brzegami nie można, jak kopie pięćdziesiąt, osadziliśmy; w środku będąc tej czwartej części jaru, albo na gróncie, Michajło Paszczenko, z jednej strony swoim staraniem przysposobił sadek, w którym jabłonie, drzewka śliwowe i czereśnie, zaś w drugiej stronie zajął posiecz albo toczek na wystawienie pasieki, której jest wystawionej pni sto, a w przeszłym roku zapłacił za decyme pszczelną rubli dwadzieścia srebrnych, a florenis siedem valoris. Ten grónt przeszkód żadnych ani gromadzie Połstwińskiej, ani gromadzie Różowskiej nie czyni, zostaje jeszcze tegoż przylasku trzy części: jedna skotowy jar, druga część — dopiero myśli staranie czynić włościanin ze wsi także Połstwina, Konon Misiczenko, trzecia zaś część od drogi Worobijowskiej wakuje, sposobna jednak dla gospodarza.

2-do. Uroczysko albo też miejsce, nazwane Szpakowskie, także prawem mu wyż wyrażonym powtórzone, widzieliśmy — to jest miejsce błotniste, na stawek zajmujące się, dopiero niedawno znak uczyniony grobli, które błoto od grobelki zajętej ciągnie się aż do łoż o łokci trzysta, do niwy parocha Połstwińskiego przypiera. Jeżeli ufunduje się grobelka, chyba tylko brzeg mały zostanie od drogi, idącej z Połstwina do Worobijowki, jeżeli by zaś w tej wąkości dłużej zostało, możnaby siana ukosić kopie piętnaście, albo zorać na dni pułtora. Takowy grónt, używany przez Michajła Paszczenka, zlustrowawszy i opisawszy z ludzmi, niżej podpisanemi, oddając podpisuję się — Działo się w Połstwinie, tysiąc siedmset ośmdziesiąt siódmego

roku, dnia szesnastego Kwietnia—Antoni Raciborski. Przytomni: wojt Par-
chom Dubenczenko +, Iwan Antonenko, gromadny +, Tymosz Tonkonożen-
ko, gromadny +. Potwierdzenie i podpis wielmożnego Jawornickiego w
następujące słowa: Ponieważ grónt, w używaniu Michajła Paszczénka,
mieszkańca Połstwińskiego, zostający, przez imię pana Raciborskiego, kon-
traregestranta i ludzi gromadzkich widziany i objechany, żadnej wsi nie
czyni pokrzywdzenia, przeto, utwierdzając chęć w Michale Paszczénku
usług skarbowych pełnienia dalszych i dawniejsze nadgradzając, grónt po-
mieniony dla niego i potomków onegoż utwierdzam, z tym jednak ostrze-
żeniem, aby podatek zwyczajny z pszczoł do skarbu corocznie opłacał i w
posieczach swoich drzew żadnych, do budowli sposobnych, bez szczegó-
lnych assygnacyi skarbowych, wycinać nie ważył się. Datum w Kaniowie,
dnia siedmnastego Kwietnia, tysiąc siedmset ósmdziesiąt siedmego roku. Ja-
wornicki. W. G. Które to prawa i approbaty, tudzież lustracya, słowo w
słowo jak się w sobie mają, do xiąg magistratu bohusławskiego są zapi-
sane.

*Книга Богуславскаго магистрата, годъ 1795, № 3551.
Листъ 57.*

73. Дарственная запись отъ имени старосты Петра Потоцкаго
крестьянину села Берловки, Грыцьку Страпчуку, на садъ и пасѣку,
лежащіе въ лѣсу, называемомъ Калитыча. 1772. Апрѣля 26.

Подтверждение продажи Страпчукомъ тѣхъ-же угодій крестьянину
Василію Стефанковичу. 1774. Іюня 20.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt szóstego, miesiąca Maja trzy-
dziestego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, grodzkiemi, bractawskiem i
przedemną, Janem Kozakiewiczem, regentem grodzkim wojewodztwa Brac-
ławskiego, stawiać się osobiście urodzony jegomość pan Aleksander Dabiża,
J. P. B. W. U., te prawo, imieniem jaśnie wielmożnego Piotra Potockiego
S. S., przez wielmożnego Czechowicza, na sadek i pasieczysko w lesie, Ka-
letycza zwanym, Hryćkowi Strapeczukowi, we wsi Berłówcze dane, i póź-
niej approbowane, dla zapisania do xiąg grodzkich, bractawskich, z przy-

łączeniem papieru imperatorskiego, dwudziestu kopiejkowego, w sposób oblaty podał, w tój istocie: Z mocy mi od jaśnie wielmożnego jegomości pana Piotra Potockiego, starosty sniatyńskiego, dobrodzieja, dóbr klucza Berszadzkiego dziedzica, nadaje prawo Hryćkowi Strapczukowi na sadek i pasieczysko w lesie, *Kalitycza* nazwanym, do życia jego wraz z sukcesorami tegoż, we wsi *Berłówce*, należącój do klucza Berszadzkiego, co, dla lepszej wiary, ręką moją, przy wyciśnieniu zwykłej pieczęci, podpisuję. Datum w zamku Berszadzkin, die vigesima sexta Aprylis, millesimo septingentesimo septuagesimo secundo anno. U tego prawa, do oblaty podanego, podpis ręki przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, w ten wyraz: P. Czechowicz, M. G. Z. W. Poniżej zaś przypisek w wyrazie takowym: A ponieważ ten sadek kupił Wasyl Stefankowicz, więc ma te prawo służyć jemu, które approbuje, dnia dwudziestego Junii, tysiąc siedmset siedmdziesiąt czwartego roku, w Berszadzie. G. Stanecki, kommissarz W. Które, jak się w sobie ma, słowo w słowo, do xiąg ninijszych, grodzkich, bractwawskich jest zapisane.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, годъ 1796, № 4752 (номеръ акта 703).

---

74. Купчая крѣпость, выданная мѣщаниномъ города Бара, Иваномъ Константиновскимъ, войту того-же города, Антону Скрешевскому, на хуторъ, садъ, сѣнокосъ и прудъ. 1772. Мая 26.

Roku 1772, dnia 26 Maja.

Działo się w urzędzie naszym, miejskim, *barskim*, majdeburskim: Iż stanowszy sławetnie urodzony Jan Konstantynowski, zeznał jaśnie, jawnie, bez żadnego przymuszenia, iż, mając futor, za daném prawem od J. O. xiecia Antoniego Lubomirskiego, Olsztyńskiego, Kazimirskiego etc. starosty, który to futor z sadem, sianożęciami, stawkiem i z wszelkimi do niego przynależytościami, stojący między sianożęciami: z jednéj strony Franka Kandzeckiego, z drugiejj strony imć pana Zakrzewskiego, sprzedaje wiecznemi czasy jegomości panu Antoniemu Skrzeszewskiemu, wójtowi terazniejszemu, miejskiemu, do którego futoru tak ja, jako i z sukcesorów mo-

ich żadny prepedycyi czynić nie powinien, i owszem tem danym mojem prawem na futor, jegomości panu Antoniemu Skrzeszewskiemu, nie tylko jemu samemu. ale i sukcessorom jego używać pozwalain in tempus perpetuum; a tym dla lepszej wiary, przy niżej na podpisie wyrażonych urzędu barskiego, znakiem krzyża świętego podpisuje się. Jan Konstantynowski +, Maciej Ciechoński, burmistrz +. Mikołaj Karpiński, przysiężny +. Maciej Tetluk, asessor +. Kazimierz Popłaski, asessor +.

Книга Барская, магистратская, годъ 1746 — 1785, № 4573. Листъ 45.

75. Купчая крѣпость, выданная мѣщанами города Бара: Казимиромъ и Ягнишкою Поплавскими, мѣщанину Ивану Мышелову на хуторъ. 1772 Іюдя 6.

Roku 1772, dnia szostego Lipca.

Działo się przed urzędem iaktami, niniejszemi, miejskiemi, *barskiemi*, wójtem Maciejem Ciechońskim, burmistrzem, Mikołajem Karpińskim, przysiężnym, Maciejem Tetlukiem, asessorem. Stanąwszy osobiście sławetnie urodzony Kazimierz Popłaski z małżoną swoją, Jagnieszka, zeznali ciż małżakowie, bez żadnego przymuszenia, jaśnie i jawnie, mając to zwyż wyrażeni małżakowie, to jest Kazimierz, futor po żonie swojej Jagnieszce, spółdzonej Daszczyszynéj córce, który sprzedali sławetnemu Iwanowi Myszołowemu, ze wszelkiemi do niego przyległościami, do niego należącemi, to jest: zaobęściową sianożęć od łoz, między któremi pień dębowy, od pasieczy zacząwszy, na dół do łoz w górę, do lasku, co leży lasek na Żytnikach, a od lasku Żytnickiego po drożkę Komarowiecką, koło której drogi dębu wierzch ścięty, który to futor, jakom przedał za złotych 40 Iwanowi Myszołowemu wiecznemi czasy, tak jemu jako i sukcessorom jego, żadnéj ani ja, ani żona, ani sukcessorowie nasi, żadnéj prepedycyi czynić nie mamy; i na to się rękami podpisujemy naszymi własnymi. Kazimierz Popławski +. Jagnieszka Popłaska +. Antoni Skrzeszewski, wojt. Maciej Ciechoński, burmistrz. Mikołaj Karpiński, przysiężny. Maciej Tetluk, assesor +.

Книга Барская, магистратская, годъ 1746 — 1785, № 4573. Листъ 45 на оборотъ.

76. Дарственная запись отъ князя Франциска Ксаверія Любомирскаго крестьянамъ села Яновки: Степану и Якову Брайкама, на прудъ, сѣнокосъ и садъ, лежащіе на урочищѣ «Братскій Байракъ». 1772. Юля 18.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Februarii, szesnastego dnia.

W roki sądowe ziemskie powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego, kadencyi Święto-trzej-królskiej, z woli rządowej, od dnia piętnastego miesiąca i roku, wyż na akcie wyrażonych, sądzić się zaczęło, przedemną, Grzegorzem Wróblewskim, sędzią ziemskim powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego, osobiście stawający wielmożny jego mość xiądz Bazylj Kowalewski, paroch wsi Racowego, te prawo, od J. O. xięcia Franciszka Xawerego Lubomirskiego poddanym Janowskim: Stefanowi i Jakowowi Brajkom, na grunt i staw dane, na ordynaryjnym papierze napisane, i podpisem tegoż J. O. xięcia Lubomirskiego, przy pieczęci, na łaku czerwonym wyciśnionej, stwierdzone, z dopiskiem, dołączwszy arkusz papieru herbowego trzydziestu kopijkowego, do akt ziemskich powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego, dla zapisania podał, w takowym sposobie: Franciszek Xawery na Wisznicu i Jarosławiu hrabia, na Dąbrowie, Dubnie, Równym, Stepaniu, Tuczynie, Alexandryi, Pobereżu, Smilej, Pawołoczy, Żabotyńcie i innych, świętego państwa Rzymskiego xiąże Lubomirski, wojewódzic bractawski, swym i J. O. O. xiążąt ich mość, braci swoich, imieniem czyniący, xięstwa Rużyńskiego pan i dziedzic. Wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć będzie należało, miancwiec iednak: ich mościom panom, quovis titulo w dobrach naszych Ukrainskich, osobliwie kluczu Żabotyńskim, mającym powierzone rzady, do wiadomości podaie: iż chcąc, ażeby dobra nasze w jak najlepszej sytuacyi zostawały, a poddani z gruntów pożytek odnosili, nadaję niniejszym prawem moim pracowitym: Stefanowi i Jakowowi, we wsi *Janowce*, stawek i przy końcu tegoż stawku sianożęć i sadek, *Bayraczek Braterski* zwany, do którego nikt interessować się nie ma i czynić przeszkody pod grzywnami na skarb; stawszczyzne pomienieni wyż Stefan i Jakow płacić podług zwyczaju powinni będą, od którego prawa importowali do skarbu rubli dwadzieścia; które to prawo, dla lepszej wiary i wagi, ręką własną, przy wyciśnieniu zwykłej pieczęci, podpisuję. Datum w Kamionce, dnia ośmnastego Julii, tysiąc siedmset siedmdziesiąt drugiego

anno. U tego prawa, w oblatę podanego, podpis ręki iest takowy: Franciszek X. Lubomirski, W. R. G. L. m. p. (L. S) Przypisek zaś iest w tych wyrazach—Podług tego prawa pozwalam Stefanowi i Jakowowi Braykom, poddanym Janowieckim, sianożęci na kosarzów trzydziestu. Datum w zamku Medwedowskim, dnia dziewiątego Julii, tysiąc siedmset ośmdziesiątego anno, na ten rok tylko, do dalszej woli i dyspozycji J. O pana dobrodzieja lub wielmożnego kommissarza (M P) Staniszewski m. p. Które to prawo, co do słowa, do xiąg niniejszych, ziemskich, powiatowych, Czechryńskich i Czerkaskich jest zapisane.

Книга земская, записовая Черкасского уездного суда, годъ 1799. № 3588. Листъ 40.

77. Дарственная запись отъ князя Франциска-Ксаверія Любомирскаго крестьянину села Липянь, Ивану Киселенку, на мельницу, прудъ и сѣнокосъ, лежащіе на рѣчкѣ Толмачѣ. 1772. Іюля 29.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt siódmego, miesiąca Decembriś piętnastego dnia.

Na leżeniu xiąg ziemskich powiatu Czerkaskiego, przedemną, Antonim Laryss-Zdanowskim, pisarzem ziemskim powiatu Czerkaskiego, osobiście stawiać się urodzony Mikołaj Witwicki, te prawo od J. O. Xiecia jegomości Franciszka Xawerego Lubomirskiego, dziedzicznego pana, na osobę Iwana Kisełenka dane, na stawek, przy tymże sianożęć y młyn, na rzece Tolmaczce sytuowanym, po zmarłym Mikołaju Osadczym z użytkami, prawem opisanemi, jemu i sukcesorom służące, na papierze ordynaryjnym spisane, podpisem utwierdzone, pod pieczęcią, na laku czerwonym wyciśnioną, z przyłączeniem papieru stepłowanego dwudziesto kopijkowego, dla zapisania do xiąg ziemskich powiatu Czerkaskiego w sposób oblaty podał, temi wyrazy: Franciszek Xawery na Wiszniezu y Jarosławiu hrabia, na Dąbrowie, Dubnie, Rownym, Stepaniu, Tuczynie, Alexandryi, Pobereżu, Smiły, Pawoloczy, Zobotynie y innych, świętego państwa Rzymskiego xiążę Lubomirski, wojewodzie braclawski, swym i J. O. O. xiążąt ichmościów, braci swoich, imieniem, czyniący, xięstwa Rużyńskiego pan i dziedzic, wia-

domo czynię, komu o tym wiedzieć będzie należało, mianowicie iednak ich mościom panom, pozwolone mającym rzady w dobrach ukraińskich, iż, dogadzając proźbom poddanych, a przeto chcąc mieć pomnożenie intrat y użytku poddanym z grontów, nadaję niniejsze prawo moje Iwanowi Kisełenkowi, poddanemu *Lipianskiemu*, na stawek, przy nim sianożęć y młyn *na rzece Tolmączu*, po zmarłym Mikołaju, osadczym Lipiańskim, od którego stawszczyzne płacić do skarbu, y miarkę od młyna arendarzowi podług zwyczaju oddawać powinien będzie; a że dwóch synów małoletnich zostaje się po zmarłym Mikołaju, więc dwie części profitu z pomienionego stawu y młyna na dwóch synów Mikołaja iść powinno, a trzeci na Iwana, jako też dwie części od prawa (za które dał rubli dwanaście) ciż synowie przywrocić powinni będą; które prawo, dla lepszej wiary y wagi, ręką własną, przy wyciśnieniu zwykłej pieczęci, podpisuję. Datum w Turyi, dnia dwudziestego dziewiątego Julii, tysiąc siedmset siedmdziesiąt drugiego roku. F. Xawery Lubomirski (L. S) Poniżej przypisek: Vidi dnia piątego Octobris, tysiąc siedmset ośmdziesiąt siódmego roku. J. Łopacki lustrator. Które to prawo co do słowa w xiegi niniejsze, ziemskie powiatu Czerkasckiego jest wpisane.

Книга земская, записовая Черкасского уезднаго суда, годъ 1797—1798, № 3586; листъ 36.

78. Дарственная запись отъ дворянки Чечелевой, крестьянину Максиму Ольховому на прудъ, лежащій въ селѣ Мытлинцахъ. 1772. Ноября 15.

Działo sie w jego imperatorskiej mości mieście Hajsynie, pod panowaniem najjaśniejszego Pawła Piotrowicza, imperatora całej Rossyi, i procza, i procza. Dnia 5 Decembra, 1797 roku.

Do urzędu i xiąg niniejszych radzieckich miasta Hajsyna przyszedłszy szlachetny Stefan Niemirowski, prezydent miasta Hajsyna, te prawo na papierze dwudziestokopiejkowym do oblaty podał, w tój istocie. Wiadomo czynię, komu o tem wiedzieć będzie należało, osobliwie imć panu gubernatorowi hajsyńskiemu, całemu pospolstwu, mieszkającemu w osiadłości wsi

Mytlincach, ponieważ z dowodu i przeświadczenia od lat dawniejszych, z indygacyi gromadnych ludzi, pokazało się, jako starożytnego, na imie Maxym, przezwiskiem Olchowego, poddanego Mytlinieckiego, do gruntu i mieszkania tegoż Olchowego należał stawek na rzece, przezwiskiem Macocha, niżej gliniscza białego, powyżej stawku Wasyla Nazarenka, a poniżej jegomości pana Felsztyńskiego z brzegami, z obydwóch stron do tegoż stawku należącemi. A tak mając wzgląd na tegoż, za przychilność i wierność jego od dawnych lat, teraz onemu nadaje, oraz i sukcesorom jego wiecznemi czasy ten stawek wyżej wyrażony do należytego gospodarstwa, do zajęcia i zarybienia, ku pożytkowi własnemu jego, bez żadnej przeszkody od nikogo z poddaństwa tamejszego, jako też i od zwierzchności zamku Hajsyńskiego, za któren to stawek mnie do rąk tenże Maxym Olchowy zupełną satysfakcją uczynił i na to te prawo, odemnie nadane, aby każdemu wiadomo było, i akceptowane od sukcesorów moich, ku większej pewności, przy zwykłej pieczęci ręką moją własną podpisuję się. Działo się w Kustowcach, dnia 15 Listopada, 1772 roku. A. Czeczelowa. U tego prawa pieczęć na laku czerwonym wybita. Na drugiej stronie napisano w taki sposób na tem prawie: roku 1778, dnia 30 Sierpnia prawo te, od matki mojej nadane Maxymowi Olchowemu w roku 1772, teraz, przy zwykłej pieczęci ze wszystkiemi wyżej wyrażonemi, przy pieczęci approbuje. Dan w zamku Hajsyńskim. M. Sudymontowicz-Czeczcel. Pieczęć wyciśniona na laku czerwonym. Na tymże ekstrakcie, poniżej (napis), ruskim charakterem tenoru takowego: My, swoją wolą i nieprzymuszenie, odstępuję stawek, nadany prawem mnie od wielmożnego Czeczela, starosty hajsyńskiego, i sprzedaje miejskiemu głowie za rubli 13 i kop. 70, do którego prawa, ni ja, ni też żona moja, nikt z sukcesorów moich, ni jakiej nie będzie miał pretensyi; na co swoją ręką podpisał się dnia 14 Juli, 1706 roku, Tymko Maxymenko i Oxenty Maxymenko.

Книга Гайсинскаго магистрата, годъ 1791 — 1799, № 5224. Листъ 35.

79. Дарственная запись отъ графа Ивана-Николая-Ксаверія Ходкевича, чернобыльскому мѣщанину, Іосифу Медведенку, на усадьбу въ Чернобыль и на сѣнокосъ на урочищѣ «Перевисѣ». 1772. Декабря 9.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt drugiego, miesiąca Stycznia dwudziestego osmego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości Owruczu, przedemną, Andrzejem Goskim, W. S. V. R. G. O. y xiegami grodzkimi, niniejszemi, owruckiemi, stawiając osobście sławetny Olexij Babenko, te prawo na plac y pokos, od jaśnie wielmożnego hrabi Chodkiewicza, starosty żmudzkiego, Józefowi Medwedenkowi nadane, podpisem tegoż, przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, stwierdzone, z przyłączonym arkuszem srebrno-groszowym, do xiąg grodzkich, owruckich w oblatę podał, w sposób takowy: Jan Mikołai Xawery na Tarcu, Petrykowie, Czarnobyłu y Dorohostajach hrabia Chodkiewicz, generalny xięstwa Żmudzkiego starosta, pułkownik kawalerii wojsk wielkiego xięstwa Litewskiego, orderu świętego Stanisława kawaler. Czynie wiadomo tym listem, prawem, komu o nim w czas przyszły przyjdzie wiedzieć, mianowicie dóbr moich hrabskich, Czarnobylskich, dyspozytorom donosząc do wiadomości, iż, respektując na poddanego mojego, Józefa Medwedenka, mieszczanina *Czarnobylskiego*, plac po Stanisławie Toporskim, teściu onego, z pokosem zarosłym w *Perewisie* nad *Mertwico*, idąc do Ładyżyc po prawej ręce będącym, do wyrobienia temuż Józefowi, mieszczaninowi, wiecznemi nadaje czasamy, z tą kondycją, ażeby już onemu nigdy nie był odbierany; pomieniony zaś Medwedenko ma czynsz zwykły do skarbu mojego wypłacać, wolnym będąc od wszelkich skarbowych y gromadzkich powinności, jako to: stacyi żołnierskiej, szarwarków, warty miejskiej, podwód y wszelkich innych posług. Na dowod czego, takowe prawo ręką własną, przy zwykłej pieczęci przy wyciśnieniu podpisuje: Datum dnia dziewiątego Decembra, tysiąc siedmset siedmdziesiąt drugiego roku, w zamku Czarnobylskim. U tego prawa podpis takowy: Jan Chodkiewicz (L. S). Ktore to prawo, słowo w słowo do xiąg grodzkich, owruckich iest zapisane.

Книга Овруцкая, городская, земская, записовая, годъ 1792, № 5504. Листъ 82 на оборотъ.

80. Инвентарь селъ Дроздова и Горбова, заключающій въ себѣ подробное псчисленіе повинностей, отбываемыхъ крестьянами въ пользу помѣщика. 1773. Іюня 24.

Roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt trzeciego, miesiąca Julii trzydziestego dnia:

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Tomaszem Felińskim, namiestnikiem przysięgłym burgrabstwa y zamku Łuckiego, y xiegami ninieyszemi, grodzkiemi, łuckiemi compars personaliter urodzony imć pan Wojciech Ghmielowski, dla zapisania do xiąg ninieyszých, grodzkich, łuckich ten inwentarz dóbr wsiów Drozdowa y Horbowa, na gruncie przy gromadach spisany y zweryfikowany, z opisaniem dworów i powinności poddanych, ratione introcontentorum, per oblatam podał, prosząc mię, urzędu, o przyięcie onego y do akt wpisanie; a tak ia, urząd, annuendo affectationi iego mości podawaiącego, ad acti-candum pomieniony inwentarz przyimuiąc, czytałem, de tenore tali: Inwentarz wsiów *Drozdowa y Horbowa*, na gruncie przy gromadach spisany y zweryfikowany die vigesima quarta Junji, millesimo septingentesimo septuagesimo tertio anno. Opisanie dworu Drozdowskiego: z przyiazdu do dworu od cerkwi wrota podwóyne, na biegunach, wielkie, na boku z furtką małą także na biegunach, bez żadnego zamku oboie; przy tych wrotach po prawey ręce stajnia z drzewa sosnowego zabudowana w słupy, słomą poszyta, drzwi wielkie pojedyncze na biegunach z zamkiem drewnianym, z gruntu potrzebujące reperacyi, po lewey ręce wozownia z drzewa takiegoż iak y stajnia zabudowania, także w słupy z wrotami iednemi na biegunach pojedynkowemi z zamkiem drewnianym, potrzebująca również jak y stajnia poszycia y reperacyi; przy tey wozowni na boku stajienka druga, mała, pod iednym nakryciem z wozownią, z drzwiami małemi na biegunach y zamkiem drewnianym. Na środku dziedzińca dwor, do którego wchodząc, ganek na czterech słupach z cillą (sic), drzwi dosieni małe na zawiasach żelaznych z klamką żelazną, i zawiartką drewnianą, sieni wielkie, z których na prawą rękę idąc, drzwi do pokoju pierwszego na zawiasach z klamką tylko iedną żelazną bez zamku żadnego, w którym pokoju piec kaflowy, zielony, stary y kominek, okien trzy całych; przy piecu zaraz drzwi do pokoiku drugiego na zawiasach żelaznych dwoch z klamką żelazną bez zamku żadnego, okno iedne, kominek piec zaś z pierwszego pokoju y ten ogrzewa, z tego zaś

pokoiku drzwi proste na biegunach bez klamki i zamku do garderóbki iedne, w którey okno iedne bez piecay komina, taż będąca z tegoż samego pokoju, drzwi drugie do pokoju, zbudowanego na kredens, w którym okien dwie, piec kaflowy zielony y kominek przy piecu, drzwi stare, z których wychód do sionek małych na drugą stronę dworu; na lewą rękę, z sieni idąc do dworu, drzwi do pokoju czyli izby stołowej z klamką y zamkiem starym, żelaznym na zawiasach żelaznych, przy których drzwiach komin szafiasty y piec biały, stary, kaflowy, okien trzy całych, przy piecu samym drzwi podwójne na puł otwierające się na zawiasach żelaznych z klamką tylko żelazną do przedpokoju, w którym okno iedne, komin szafiasty, piec zaś ten sam na połowe co y w izbie stołowej ogrzewa, z tego zaś przedpokoju drzwi na połowę odmykające się na zawiasach żelaznych z klamką tylko iedną do pokoju, w którym komin przy drzwiach szafiasty, piec biały, kaflowy, stary, okno iedne, przy piecu zaś samym drzwi do garderoby, w ktorey okno także iedne, komin szafiasty, a piec ten sam co y w pokoju, na połowę grzejąc, z garderobki drzwi pojedyncze bez klamki y zamku do sionek na zawiasach trzech żelaznych, z których przechód y do kuchni y do kredensu; we srodku samych sieni schody wielkie na górę, na których schodach drzwi lecz bez żadnego zamknięcia; w tych zaś wszelkich pokojach, tak po prawey iako y po lewey ręce, na obydwóch stronach wszędzie, nawet y w sieniach, podłoga stara y popsuta, dach na tych pokojach y rezydencyi cały stary, połowę gontami, połową dranicami iest pobity; przez którego zaciekanie tak pokoie, iako y sam dach potrzebuie reparacyi, budynek zaś czyli rezydencya ta cała zabudowana z drzewa heblowanego, sosnowego, które iuż od dawności nadpruchniały; na drugiey stronie sieni także ganeczek na słupach dwóch, mały, bez ścieli; z tegoż ganeku idąc na lewą rękę—kuchnia dranicami pobita, z krągłaków sosnowych zabudowana, do ktorey drzwi proste na biegunach, pośrodku tey kuchni ognisko—komin z chrustu pleciony, po prawey ręce, wszedłszy do kuchni, izba z takichże krągłaków y z komorą, zabudowana w słupy, do którey drzwi proste, na biegunach, bez żadnych zamków, piec y komin w teyże izbie rozwalony, okno iedne wybite, a dwie całych; po lewey ręce, wchodząc do kuchni, izba dla kucharzy, do którey drzwi proste, na zawiasach, bez żadnego zamku, komin y piec prosty, przy tym piecu drzwi do alkierza z takiegoż drzewa oprawnego iak y izba, w którym okno iedne, a w izbie dwie, przy tey kuchni przybudowana iest komora w słupy, do łorey drzwi z nadwora proste, na biegunach, pod jednym nakryciem co

y kuchnia; od kuchni niedaleko psiarnia, z drzewa łupanego zabudowana, słomą poszyta, z przegrodą, do których przegrod obydwóch drzwi proste z nadworu na biegunach; przy psiarni wrota od wsi wielkie, podwoyne, z furtką małą na biegunach; na prawą rękę, wychodząc z dworu, folwarek, z drzewa sosnowego zabudowany w węgly, do którego wchodząc, drzwi proste na biegunach do sieni, sień mała bez ścieli, po prawey ręce piekarnia duża, drzwi proste na biegunach, piec i komin rozwalony, okno iedne w scienie, drzwi drugie do komory na biegunach proste, w ktorey okno iedno po lewey ręce, w sieni wchodząc, izba, do której drzwi na biegunach bez żadney klamki y zamku, okien dwie, komin i piec prosty, przy tymże piecu drzwi do alkierza na biegunach proste, okno iedno, piec ten co w izbie przez puł ogrzewa, w końcu drzwi do spiżarni także na biegunach, która spiżarenka nie w węgly lecz w słupy do folwarku przybudowana; na prawey ręce za folwarkiem kurników na drob trzy, z drzewa w słupy zabudowanych, z tych drzwi z nadworu na biegunach y zamki drewniane pod iednym słomianym nakryciem, za którymi szopami karmnik do ukarmienia wieprzów, słomą pokryty, duży, do którego drzwi na biegunach; stup na nierogate bydło, pod iednym słomianym poszyciem w słupy z drzewa zabudowanych trzy, do każdej z osobna drzwi na biegunach; nad samym zaś Horyniem winnica, zabudowana w słupy, wielości na kotłów dwa, do tej drzwi na biegunach, do której winnicy przybudowana iest komora, a to na schowanie naczyń winnicznego, do której komory drzwi z zamkiem drewnianym na biegunach ze środka samey winnicy, na wierzchu zaś tej komory słodownia mała; to wszystko pod iednym słomianym nakryciem; za oknami pokojowemi na prawey ręce lamusów na schowanie dwa: ieden stary, z drzewa kreglaków zabudowany w węgly y dachem pobity, drzwi mający na zawiasach z zamkiem drewnianym, drugi nowy z tarcie w słupy zabudowany, dranicami pobity, drzwi proste na biegunach; od tych lamusów idą prosto ulicą wrota wielkie, podwoyne z furtką małą do gumna; które gumno z iedney strony od pola częstokołem i szopami obstawione, z drugiey strony samemi szopami; z tych wrót idąc na prawą rękę, obora mała, z chrustu zapleciona na woły, w której zaraz y wołownik do karmienia wolów, z drzewa zabudowany, wrota wielkie, podwoyne, szpiechlerz mały na zasieków cztery do schowania zboża, do którego drzwi z nadworu na zawiasach z klamką y wrzeciążem do kłódki, zabudowane z drzewa kreglaków w węgly; daley szopy na zboże aż do samey stodoły, zabudowane z drzewa łupanego w słupy, które szopy, y szpiechlerz, y

wołownik pod iednym poszyciem słonianym y w iedney polaci; na lewą rękę idą z wrot: plewnik, z drzewa zabudowany, a daley szopy takież, jak i na prawey ręce, z drzewa w słupy zabudowane, pod iednym słonianym poszyciem, w końcu tych szop obora na bydło wielka, z drzewa zabudowana w słupy, słomą poszyta, do którey drzwi troie: iedne z ulicy od folwarku, drugie z gumna, trzecie do wygonu na pole bydła; przy wrotach, idąc z gumna chlewy na cieleta i do doienia krów dwa, pośrodku zaś tey obory iasła dla bydła do zakładania paszy; w środku samego gumna stodoła wielka, w którey wrot na wkrzyż czworo na biegunach na puł odmykających się, przy iednych tylko wrzeciaż i skobel do zamykania kłódką, te zaś wszystkie szopy, obora y całe gumno przez opustoszałość wielką reparacyi potrzebują: we wsi samey karczma drozdowska zaiezna, do którey wchodząc, drzwi małe na biegunach, po prawey ręce izba do mieszkania arendarzowi, do którey drzwi także proste na biegunach, za tym-szpichlerzykiem drzwi do zaiazdu na biegunach, winnica do tey karczmy na kotłów dwa, do którey drzwi proste na biegunach, po lewey ręce, wchodząc do winnicy, izdebka zruynowana, nad którą y słodownia mała; do tey winnicy przybudowany wołownik; karczma zaś ta i winnica zabudowana w słupy z drzewa, słomą poszyte, potrzebują reparacyi. W *Horbowie* karczma takaż iak w Drozdowie, do których wchodząc, drzwi proste na biegunach, do izby wchodząc, w którey okien dwie, komora do schowania rzeczy, zajazd z gościńca, winnica na kocioł ieden, słomo iak karczma tak y winnica poszyte, do tey aredy Drozdowskiey młyn na Horyniu pode dworem, mielący na kamień ieden, dranicami pobity, stojący na promie, wielce reparacyi potrzebuie. Ogrody folwarczne: numero primo—ogrod za stajnią z iarzyną; numero secundo—ogrod koło obory zasiany makiem y hreczką maiówką; numero tertio—ogrod za wrotami, od wsi idąc, z makiem; numero quarto—ogrod za wrotami idąc od cerkwi, z prosem; numero quinto—ogrod pod młynem na kępie z kapustą Łany dworskie: numero primo—łan w Hlinnym ieziorze; numero secundo—łan na Hrobowie pod brzezina; numero tertio—łan na Hrobowie pod starym zamczyskiem; numero quarto—łan na Drozdowie koło stodoły pańskiey; numero quinto—łan pod Mikulinem. Sianożęci dworskie: numero primo—sianożęć pod Krupą na sążni siana dwanaście; numero secundo—sianożęć Weresczaczyńska na sążni sześć; numero tertio—sianożęć pod stodołą pańską na sążni dwa; numero quarto—sianożęć w klinie pod Horbowem na sążni cztery; numero quinto—sianożęć pod Woskodawami na sążni cztery, lecz te sianożęć zaw-

sze woskodawscy chłopi spasaia. Inwentarz wsiów Drozdowa y Horbowa, na gruncie przy gromadach spisany i zweryfikowany die vigesima quarta Junji, millesimo septingentesimo septuagesimo tertio anno. Wieś Drozdow: Hryćko Chamuła, pierwszy, ma koni trzy, pola włokę, ogrod ieden, robi pańszczyzny zimą y latem trzy dni ciągłym, czynszu daie złotych cztery, podoroszczyny złotych ośm, owsa ośmak rowieńskich dwie, kapłuna iednego, kur dwie, jajec sztuk dziesięć, motków przedzi trzy. Drugi, Hryćko Iwanczuk—koni dwa, wół ieden, pola włoka, ogrod ieden, pańszczyzny zimą y latem trzy dni ciągłym, czynszu złotych cztery, podoroszczyny złotych ośm, owsa ośmak dwie rowieńskich, kapłuna iednego, kur dwie, jay sztuk dziesięć daie, motków przedzi trzy, pszczół ma pni ośm. Trzeci, Mikołay Chamutyn—konია ma iednego, pola włokę, ogrod ieden, pańszczyzny robi zimą y latem trzy dni ciągłym, czynszu daie złotych cztery, podoroszczyny złotych ośm, owsa ośmak dwie rowieńskich, kapłuna iednego, kur dwie, jay sztuk dziesięć, motków przedzi trzy. Czwarty—Ilko Buhay—koni ma cztery, pola włokę, ogrod ieden, pańszczyzny robi zimą i latem ciągłym dni trzy, czynszu daie złotych cztery, podoroszczyny złotych ośm, owsa ośmak rowieńskich dwie, kapłuna iednego, kur dwie, jay sztuk dziesięć, motków przedzi trzy. Piąty, Iwan Demczuk—koni ma cztery, wołów cztery, pola włokę, ogrod ieden, pańszczyzny zimą y latem ciągłym robi dni trzy, czynszu daie złotych cztery, podoroszczyny złotych ośm, owsa ośmak rowieńskich dwie, kapłuna iednego, kur dwie, jajec sztuk dziesięć, motków przedzi trzy, pszczół pień ieden. Po Lewku Lypniuku zbiegłym pola włoka, ogrod ieden—puste. Szosty, Tymoch Jowchimiszyn—koni ma trzy, wołów trzy, pola włokę, ogrod ieden, pańszczyzny robi zimą y latem ciągłym dni trzy, czynszu daie złotych cztery, podoroszczyny złotych ośm, owsa ośmak rowieńskich dwie, kapłuna iednego, kur dwie, jay sztuk dziesięć, motków przedzi trzy. Siodmy, Moysiey Jowchimiszyn—wołów ma cztery, włokę pola, ogrod ieden, robi pańszczyzny zimo i latem ciągłym dni trzy, daie czynszu złotych cztery, podoroszczyny złotych ośm, owsa ośmak dwie rowieńskich, kapłun ieden, kur dwie, jay sztuk dziesięć, motków przedzi trzy. Osmý, Panko Sydoreczuk—ma konia iednego, włokę pola iedną, ogrod ieden, robi pańszczyzny zimo i latem trzy dni ciągłym, daie czynszu złotych cztery, podoroszczyny złotych ośm, owsa ośmak rowieńskich dwie, kapłuna iednego, kur dwie, jay sztuk dziesięć, motków przedzi trzy, pszczół ma pni ośm. Dziewiąty, Lesko Homicniuk—koni ma sześć, wołów dwa, pola włokę iedną, ogrod ieden, robi

pańszczyzny zimą y latem dni trzy ciągłym, czynszu daie złotych cztery, podoroszczyzny złotych ośm, owsa ośmak rowieńskich dwie, jay sztuk dziesięć, motków przedzi trzy, pszczół ma pni trzydzieści y trzy. Dziesiąty, Demko Hawryluk—konia ma iednego, włokę pola iedną, ogrod ieden, zimą y latem robi pańszczyzny ciągłym trzy dni, czynszu daie złotych cztery, podoroszczyzny złotych ośm, owsa ośmak rowieńskich dwie, kapłuna iednego, kur dwie, jay sztuk dziesięć, motków przedzi trzy. Jedenasty, Iwan Sydoreczuk—włokę ma pola, ogrod ieden, zimo y latem piechotą robi pańszczyzny dni trzy, czynszu daie złotych cztery, podoroszczyzny złotych ośm, owsa ośmak rowieńskich dwie, kapłun ieden, kur dwie, jay sztuk dziesięć, motków przedzi trzy. Po Fedku Demianowym pola włoka iedna, ogrod ieden—puste. Dwunasta, Mużyczcha wdowa—koni ma trzy, pola włokę iedną, ogrod ieden, pańszczyzny robi zimo i latem dni trzy ciągłym, czynszu daie złotych cztery, podoroszczyzny złotych ośm, owsa ośmak rowieńskich dwie, kapłuna iednego, kur dwie, jay sztuk dziesięć, motków przedzi trzy. Trzynasty, Ilordij Kiryk—koni ma dwa, wołów cztery, pola włokę, ogrod ieden, pańszczyzny robi zimą y latem ciągłym dni trzy, czynszu daie złotych cztery, podoroszczyzny złotych ośm, owsa ośmak rowieńskich dwie, kapłuna iednego, kur dwie, jay sztuk dziesięć, motków przedzi trzy, pszczół ma pni ośm. Czternasty, Harasym Soroka—pola ma włokę, ogrod ieden, liber, woyt. Pietnasty, Jakow Czernij—ogrod ieden, pańszczyzny zimo y latem robi pieszą dzień ieden, kur daie iedną, jay sztuk pięć, motków przedzi trzy. Po Wasylu Husciuku pola włoka, ogrod—puste. Szesnasta, Małasza Pasternaczcha—konia ma iednego, pola włokę, ogrod ieden, zimą y latem pańszczyzny robi trzy dni ciągłym, czynszu daie złotych cztery, podoroszczyzny złotych ośm, owsa ośmak rowieńskich dwie, kapłun ieden, kur dwie, jay sztuk dziesięć, motków przedzi trzy. Po Iwanciu Iwanciovym pola włoka, ogrod ieden—puste. Siedmnasty, Martyn Zacharczuk—pola ma włokę, ogrod ieden, pańszczyzny zimą y latem pieszą robi trzy dni, czynszu daie złotych cztery, podoroszczyzny złotych ośm, owsa ośmak dwie rowieńskich, kapłuna iednego, kur dwie, jay sztuk dziesięć, motków przedzi trzy. Ośmnasty, Michałko Sydoreczuk—pola włoka, ogrod ieden, liber, gumienny. Po Semenie Kuliszu pola włoka, ogrod ieden—puste. Dziewietnasty, Wasyl Martyneczuk—koni trzy, wołów ma dwa, pola włokę, ogrod ieden, robi pańszczyzny zimą y latem ciągłym dni trzy, daie czynszu złotych cztery, podoroszczyzny złotych ośm, owsa ośmak rowieńskich dwie, kapłuna iednego, kur dwie, jay sztuk

dziesięć, motków przedzi trzy. Dwudziesty, Andrzej Martynczuk—koni cztery, wołów ma dwa, pola włokę iedną, ogrod ieden, pańszczyzny zimą i latem ciągłym robi dni trzy, czynszy daie złotych cztery, podroszczyzny złotych ośm, owsa ośmak dwie rowieńskich, kapłuna iednego, kur dwie, jaj sztuk dziesięć, motków przedzi trzy. Dwudziesty pierwszy, Iwan Petruk—ogrod ieden, pańszczyzny zimą y latem pieszo robi dzień ieden, kure daie iedną, jaj sztuk pięć, motków przedzi trzy. Dwudziesty drugi, Chwedor Iwanczuk—koni ma dwa, pola włokę iedną, ogród jeden, pańszczyzny robi zimą y latem ciągłym dni trzy, czynszu daie złotych cztery, podroszczyzny złotych ośm, owsa ośmak rowieńskich dwie, kapłun ieden, kur dwie, jaj sztuk dziesięć, motków przedzi trzy. Dwudziesty trzeci, Chwedor Mielnik—wołów ma trzy, pola włokę iedną, ogrod ieden, czynszu daie złotych trzydzieści, podroszczyzny złotych ośm, owsa ośmak rowieńskich dwie, kapłuna iednego, kur dwie, jaj sztuk dziesięć, motków przedzi trzy. Dwudziesty czwarty, Iosyp Honadel—pola włokę iedną, ogrod ieden, pańszczyzny zimą y latem pieszy robi dni trzy, czynszu daie złotych cztery, podroszczyzny złotych ośm, owsa ośmak dwie rowieńskich, kapłuna iednego, kur dwie, jaj sztuk dziesięć, motków przedzi trzy. Dwudziesty piąty, Łukasz Zacharkow—pola ma włokę iedną, ogrod ieden, zimą y latem robi pańszczyzny pieszą dni trzy, czynszu daie złotych cztery, podroszczyzny złotych ośm, owsa ośmak rowieńskich dwie, kapłuna iednego, kur dwie, jaj sztuk dziesięć, motków przedzi trzy. Dwudziesty szesty, Mykita Snitka—ogrod ma ieden, zimą y latem pańszczyzny robi dzień, kure daie iedną, jaj sztuk pięć, motków przedzi trzy. Dwudziesty siódmy, Choma Semeniuk—koni ma dwa, pola włokę, ogrod ieden, trzy dni robi pańszczyzny zimą y latem ciągłym, cztery złotych daie czynszu, podroszczyzny złotych ośm, owsa ośmak dwie rowieńskich, kapłuna iednego, kur dwie, jaj sztuk dziesięć, motków przedzi trzy. Dwudziesty osmy—Wasył Marczuk—koni ma sześć, wołów dwa, pola włokę, ogrod ieden, pańszczyzny zimą i latem ciągłym robi dni trzy, cztery złotych daie czynszu, ośm złotych podroszczyzny, dwie ośmaki owsa rowieńskich, kapłuna iednego, kur dwie, motków przedzi trzy, pszczoł pni ma ośm. Dwudziesty dziewiąty, Chwedor Hniunczuk—ma koni cztery, wołów dwa, pola włokę iedną, ogrod ieden, pańszczyzny zimą y latem robi ciągłym dni trzy, czynszu daie złotych cztery, podroszczyzny złotych ośm, owsa ośmak dwie rowieńskich, kapłuna iednego, kur dwie, jaj sztuk dziesięć, motków przedzi trzy, pszczoł ma pni dwa. Trzydziesty, Petro Roszczuk—koni

ma trzy, wołów dwa, pola włokę ieden, ogrod ieden, pańszczyzny zimą i latem robi ciągłym dni trzy, czynszu daje złotych cztery, podoroszczyny złotych ośm, owsa ośmak rowieńskich dwie, kapłuna iednego, kur dwie, jay sztuk dziesięć, motków przedzi trzy. Po Josypie Hninczuku pola włoka iedna, ogrod ieden—puste. In summa: gospodarzów trzydziestu, chałup pustych pięć, koni piędziesiąt pięć, wołów trzydzieści ieden, włok pola trzydzieści trzy, ogrodów trzydzieści sześć, pańszczyzny ciągłej zimą y latem na tydzień dni sześćdziesiąt, pieszey dni piętnaście, czynszu złotych sto dwadzieścia sześć, podoroszczyny złotych dwieście, owsa ośmak rowieńskich piędziesiąt, kapłunów dwadzieścia pięć, kur piędziesiąt trzy, jay sztuk dwieście sześćdziesiąt pięć, motków ośmdziesiąt cztery, pszczoł pni sześćdziesiąt ośm.—Inwentarz wsi Horbowa, przy gromadzie na gronie spisany y zweryfikowany die vigesima quarta Junji, millesimo septingentesimo septuagesimo tertio anno: pierwsza, Paraska Krawczycha—wołów ma dwa, pola włokę, ogrod ieden, pańszczyzny robi zimą y latem dni trzy ciągłym, czynszu daje złotych cztery, podoroszczyny złotych ośm, owsa ośmak rowieńskich dwie, kapłuna iednego, kur dwie, jay sztuk dziesięć, motków przedzi trzy. Po Chweśku Dubinczowym pola włoka, ogrod—puste. Drugi, Jakow Szykalczuk—konie ma iednego, wołów cztery, pola włokę, ogrod, pańszczyzny zimą y latem robi dni trzy ciągłym, czynszu złotych cztery, podoroszczyny złotych ośm, owsa ośmak rowieńskich dwie, kapłuna iednego, kur dwie, jay sztuk dziesięć, motków przedzi trzy, pszczoł ma pni pięć. Po Omelku Dubiczu pola włoka, ogrod—puste. Po Michałku Preorskim pola włoka, ogrod—puste. Trzecia, Danilicha, wdowa—pola włoka, ogrod, pańszczyzny zimą i latem pieszo robi dni trzy, czynszu daje złotych cztery, podoroszczyny złotych ośm, owsa ośmak rowieńskich dwie, kapłuna iednego, kur dwie, jay sztuk dziesięć, motków trzy. Po Jakowie Hordińczuku pola włoka, ogrod—puste. Czwarty, Jakow Mykitiuk—konie ma iednego, pola włokę, ogrod, pańszczyzny zimą y latem robi ciągłym dni trzy, czynszu daje złotych cztery, podoroszczyny złotych ośm, owsa ośmak rowieńskich dwie, kapłuna iednego, kur dwie, jay sztuk dziesięć, motków trzy, pszczoł ma pni ośm. Piąty, Maxym Czaban—konie ma dwa, woła iednego, pola włokę, ogrod, pańszczyzny zimą i latem ciągłym robi dni trzy, czynszu daje złotych cztery, podoroszczyny złotych ośm, owsa ośmak dwie rowieńskich, kapłuna iednego, kur dwie, jay sztuk dziesięć, motków przedzi trzy. Po Hryćku Szapowale ogrod—pusty. Po Chweśku Czabanowym pola włoka, ogrod—puste. Po Lewku Mi-

tiuku pola włoka, ogrod—puste. Szosty, Stepan Dubicz—koni ma cztery, wołów dwa, pola włokę, ogrod, pańszczyzny ciągłym robi dni trzy, czynszu daie złotych cztery, podoroszczyny złotych ośm, owsa ośmak rowieńskich dwie, kapłuna iednego, kur dwie, jay sztuk dziesięć, motków trzy. Siodmy, Hawryło Dubicz—konia ma iednego, wołów dwa, pola włokę, ogrod, pańszczyzny robi ciągłym dni trzy, czynszu daie złotych cztery, owsa ośmak dwie rowieńskich, podoroszczyny złotych ośm, kapłuna iednego, kur dwie, jay sztuk dziesięć, motków trzy. Osmy, Chwedor Krawiec—konia ma iednego, pola włokę, ogrod, pańszczyzny ciągłym robi dni trzy, czynszu daie złotych cztery, ośm złotych podoroszczyny, dwie ośmaki owsa, kapłuna iednego, kur dwie, jay sztuk dziesięć, motków trzy. Dziewiąty, Petro Hordiiczuk—ogrod ma ieden, pańszczyzny robi pieszy dzień, kure daie iedną, jay sztuk pięć, motków przedzi trzy. In summa: gospodarzów dziewięciu, chałup pustych siedm, koni dziesięć, wołów dwanaście, włok pola czternaście, pańszczyzny ciągłej na tydzień dni dwadzieścia ieden, pieszey dni cztery, czynszu złotych trzydzieści dwa, podoroszczyny złotych sześćdziesiąt cztery, owsa ośmak rowieńskich szesnaście, kapłunów ośm, kur siedmnaście, jay sztuk ośmdziesiąt pięć, motków dwadzieścia siedm, pszczoł pni trzynaście. *Powinnosci od poddanych Drozdowskich y Horbowskich*: wszystkie powinności odbywać y oddawać należytości bez żadney zwłoki powinni podług opisanja w liniach, oprócz zaś wyrażenia w liniach odbywać maia: zaorki, oborki, kaźden ciągłym gdzie i do czego będzie obroconym, zakoski zaś, obkoski, zażynki, obżynki, tłuć dwie: iedną zagorzałkę, drugą powiną—piechotę odbyć maia, szarwarku co miesiąc kaźdy gospodarz, do czego będzie użytym, po dniu iednym odbyć ma, w czasie plewidła przenicy bez żadney wytrącenia pańszczyzny przez dni dwa kaźdy gospodarz oplewać powinien, toż y proso dzień ieden, grządki na kapustę, gdy z pańszczyzny będą skopane, rosadą pańską zasadzić, oplic y ogrody wszystkie z ziela pierwszego bez żadney pańszczyzny powinni, len, konopie wybrać, w czasie wymoczyć, wytrzyć i do dworu podług proby oddać maia; u kogo tylko pszczoły znaydować się będą, pszczelney dziesięciny, od kaźdego pnia, ieżeli dziesiątek nie znaydzie się, po groszy piętnaście płacić ma, a zaś, ieżeli w zupełności dziesiątek pni będzie, tedy, lub pień dziesiąty, lub złotych ośm oczkowego skarbowi zapłacić powinien będzie; kury, jayca, motki, kapłuny, czynsze—po świętym Michale oddać maia; gdy zaś potrzeba będzie w podróż do Lwowa lub do Bugu, za podoroszczynę iechać maia, y któryby ta-

kową podróż odbył, płacić złotych ośmiu nie powinien, ktoren by zaś, lub dla niedostatku bydła, lub dla słuszych przyczyn w podróż iechać nie mógł, takowy ma zapłacić podoroszczyny złotych ośm; odsep owsiany miarą rowieńską, sprawiedliwą, po ośmak dwie oddaia; tkacze od warstatu kaźden skarbowi pułsetek bez żadney zapłaty wyrobić ma, ze dworu tylko należy się żyta garcy cztery na szlichtę, a zaś, gdy dwor potrzebować będzie wyrobić więcej pułsetków, od kaźdego bonificować ma po złotych cztery y żyta garcy cztery, motków po trzy na motowidło w piędzi siedm, w pasem dwadzieścia z przedziwa pańskiego odprędać powinni; po drwa do lasów Tuczyńskich gdy będą posłani, za dzień ieden wrocić się maia y za przywiezienie fury iedney wytrącić dzień pańszczyzny należy się; proso na jagły wysuszyć, stłuc bez żadney pańszczyzny dworowi maia; struża w kolej, a na noc warta w kolej do dworu raz na raz bywać powinna y do karczmy arędarzowi odsyp owsiany, gdy poddany nie miał by czym oddać, to ięst za kaźdą ośmakę ma zapłacić złoty ieden groszy piętnaście; młocić jarzyny po pułtory kopy, a oziminy po kopie iedney powinni, wychodząc na pańszczynę o wschodzie słońca a schodząc o zachodzie od kaźdey roboty. Produkt intraty roczney z wsiów Drozdowa y Horbowa—ośmdziesiąt ieden dzień pańszczyzny ciągley na tydzień z Drozdowa y Horbowa, a na rok cztery tysiące dwieście dwanaście; dzień po groszy dwanaście—uczyni złotych tysiąc sześćset ośmdziesiąt y cztery y groszy dwadzieścia cztery. Dziewiętnaście dni pańszczyzny pieszey z Drozdowa y Horbowa na tydzień, a na rok dziewięćset ośmdziesiąt y ośm; dzień, po groszy dziesięć—uczyni złotych trzysta dwadzieścia dziewięć y groszy dziesięć; czynszu na rok z wsiów obydwóch złotych sto pięćdziesiąt ośm; podoroszczyny z wsiów obydwóch złotych dwieście sześćdziesiąt cztery; sześćdziesiąt sześć ośmak miary rowieńskiej owsa, ośmaka a florenc ieden y groszy piętnaście—efficit złotych dziewięćdziesiąt dziewięć; ośmdziesiąt y ieden pień pszczoł chłopskich, od kaźdego pnia oczkowego groszy piętnaście—złotych czterdzieści y groszy piętnaście; dwieście trzydzieście cztery dni letnich: zaorków, oborków, zakosków, obkosków, zażynków obżynków—dzień po groszy dziesięć—złotych siedmdziesiąt y ośm. Sześciu tkaczów za nieodrobienie pułsetków a florenis cztery—złotych dwadzieścia cztery; arędy karczemney z wsiów obydwóch złotych tysiąc sto. Summa przychodu rocznego trzy tysiące siedmset siedmdziesiąt siedm złotych y groszy dziewięć. Który to inwentarz, za ustną y oczewistą proźbą imci podawaiącego, a za moim, urzędowym, przyjęciem wszystek, z po-

czątku aż do końca, słowo w słowo tak, iako się w sobie pisany ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich iest zapisany.

Книга городская, Луцкая, записовая, годъ 1773 № 2349; листъ 924.

---

81. Подтверждение комиссаромъ Звенигородскаго староства продажи рощи, сада и огорода, лежащихъ на урочищѣ Горголевомъ, крестьяниномъ Иваномъ Писанкою крестьянину Ивану Семикрасѣ. 1774. Февраля 11.

Roku tysiącznego siedmsetnego dziewięćdziesiąt osmego, miesiąca Junii dwudziestego pierwszego dnia.

W roki sądowe, ziemskie powiatu Ekaterynopolskiego, od dnia dwudziestego czwartego Maja roku wyż na akcie wyrażonego w Ekaterynopolu sądzić się zaczęte, przed nami: Stanisławem Hoszowskim, łowczym lwowskim, sędzią, Adamem Dorożyńskim, Dominikiem Szteynem, podsędkami ziemskimi powiatu Ekaterynopolskiego, oraz xiegami tegoż powiatu stawiający osobiście urodzony Grzegorz Chadzicki, te prawo od W. Chrząstowskiego, kommisarza, roboczemu Iwanowi Semikrasie w r. 1774. na grunt i lasek Gorgolowyj dane, podpisem ręki tegoż, przy wyciśnieniu pieczęci na laku czerwonym, stwierdzone, z przypiskiem W. Korosza, w aktach grodzkich Kijowskich oblatowane, z przyszytym arkuszem papieru srebrno-groszowym polskim, do akt niniejszych, ziemskich powiatu Ekaterynopolskiego w sposób oblaty podał, w te słowa. Felix z Brzezia Chrząstowski, czesnikowicz łączyński, starostwa Zwinogradzkiego kommisarz generalny i plenipotent, wszem wobec i każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć będzie należało, a mianowicie: ich mość panom gubernatorom, namiestnikom, wojtom i atamanom. Iż ja, mając rzady w tymże starostwie, na mocy danej mnie przy specjalnej plenipotencyi od J. W. Sołtyka, starosty Zwinogradzkiego, pułkownika chorągwi pancyrnej J. K. mości i rzeczy pospolitej, kawalera orderu palatini Rheni, pana i dobrodzieja, z tej mocy daje te prawo moje, służące Iwanowi Semykrasie, na lasek, *Gorgolo-*

wym nazwany, stawek i ogród tamże, którego po okop zażywać ma, tak jemu do życia, jako też i sukcesorom jego to prawo służyć ma przez wszelkiej przeszkody, tak dworskiej, jak i gromadzkiej, tego lasku, sadku i ogrodu, podług wyrażenia w tym prawie, nabył tego wszystkiego od Iwana Pisanki, mającego prawa; a to w roku 1766 ustąpił Iwanowi Semykrasie za wiadomością zwierzchności zamkowej. Waruje zaś w tym prawie, ażeby nie ważył się ludziom zagranicznym sprzedawać pod utratą tegoż prawa; tudzież, aby po czasie rewizyi stawszczyznę corocznie, jaka ułożona będzie, wypłacał. Które to prawo, dla lepszej wiary i ważności, przy zwykłej pieczęci, ręką moją własną podpisuję. Datum w zamku Kalnoblotskim, dnia jedynastego Februarii, tysiąc siedmset siedmdziesiąt czwartego anno—F. Chrzastowski, komisarz. Reproductum dnia trzeciego Januarii, tysiąc siedmset siedmdziesiąt siódmego roku. A. Z. W. K. Korosz. Roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt dziewiątego, dnia dwudziestego szóstego, osobiście stawiający urodzony Maxymilian Chodzicki, te prawo, od W. Chrzastowskiego roboczemu Iwanowi Semikrasie, roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt czwartego, na grunt i lasek Gorgolowy dane, podpisem ręki tegoż, przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, stwierdzone, z przypiskiem W. Korosza, y przyszytym arkuszem papieru srebrno-groszowego, do akt grodzkich, kijowskich w oblatę podał—przyiołem Antoni Wirski mp. Suscepi regent przysięgły generału Kijowskiego. Ktore to prawo, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, ekaterynopolskich iest zapisane.

Книга земская, записовая Екатеринопольскаго уѣзда, т. 1797—1798, № 3524. Листъ 241.

---

82. Актъ передачи имѣній: части села Малой-Хвусенки и села Вересовъ во владѣніе дворянамъ: Онуфрію и Іосифу Бержинскимъ. При этомъ составлены инвентари упомянутыхъ селъ съ исчисленіемъ крестьянскихъ повинностей. 1774. Февраля 14.

Roku tysiąc siedmset siedmdziesiątego czwartego, miesiąca Martii dwudziestego pierwszego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Owruckim, przedemną, Mikołajem Rożyckim, wice-regentem grodzkim Owruckim y xiegami ninieyszemi, grodzkiemi, owruckiemi comparens personaliter wielmożny imć pan Jan Faustyn Putiatycz—Suryn, miecznik czernihowski, ten akt tradycyi połowy dóbr wsi Chwusienki Małej y Weressów, przez urząd grodzki, owrucki na gruncie pomienionych dóbr expediowany, ratione introcontentorum do xiąg grodzkich, owruckich per oblatam podał, tenoris sequentis: Działo się na gruncie dóbr wsi Chwusienki Małej, połowy, między rzeczkami Chwośnicą y Noryniem leżącey, w pomieszkaniu roboczego Ihnata Lewonowego zięcia, przezywaiącego się Zayca, teyże części poddanego, roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt czwartego, miesiąca Februarii czternastego dnia. Urząd grodzki, owrucki w przytomności wielmożnych y urodzonych ich mościów panów: Grzegorza Białockiego, wice-regenta grodzkiego Owruckiego, Franciszka Ziolkowskiego, namiesnika przysięgłego grodzkiego Owruckiego, Franciszka Wirskiego, Antoniego Fiałkowskiego, Andrzeja Niklewicza, Bazilego Duchnowskiego y innych wielu ich mościów; aktowi temu przytomnych, tudzież w obecności woźnego generała wojewodstwa Kijowskiego y innych, opatrznego Iwana Chwusieńskiego, za okazaniem nayprzód kondemnaty roku niedawno przeszłego, tysiąc siedemset siedmdziesiąt trzeciego, dnia dwudziestego dziewiątego Listopada, w sądach generalnych konfederacyi oboygą narodów z strony wielmożnych Onufrego, starosty Szawliskiego, y Iózefa, pisarza ziemskiego Żytomirskiego. Bierzyńskich na wielmożnym Ignacym Woroniczu, staroście Ostrskim, w zysku wprowadzenia do dóbr, połowy Chwusienki Małej y Weressów, gwałtownie odietych, y uczynienia kalkulacyi z branych prowentów otrzymaney, tudzież dekretu executionis, roku tegoż, miesiąca Grudnia drugiego dnia, między temiż wielmożnemi Bierzyńskimi z jedney, a jaśnie wielmożnymi: Łuckim, Włodzimirskim, Krzemienieckim, Winnickim, Kamienieckim, Żytomierskim y Owruckim starostami w porządku uczynienia mocney, skuteczney y nieodwłoczney exekucyi y wprowadzenia w teź dobra strony powodowey, to iest wielmożnych Bierzyńskich, przez tychże wyż wspomnianych jaśnie wielmożnych starostów lub ich urzędy, pod winami, nawet na zaniedbywających obowiązków swych prawem przepisaniem, uczynić y wykonać się maiącey, na grunt dóbr wsi Chwusienki Małej, miejsce wyżej opisane, zjechały y jurysdykcią swoją sądową przez wyżwyrażonego woźnego ze wszelkim, prawem przepisany, bezpieczeństwem ufundowawszy, stron do pisania komparycyi przywołać nakazał; na

którym terminie wielmożni Onufry, starosta Szawliski, y Josef, pisarz ziemski Żytomierski, Bierzyńscy, tudzież urodzony Franciszek Ziolkowski y inni powodowie—przez urodzonego Franciszka Ziolkowskiego, iednego z powodów, postanowiwszy się do pisania komparacyi, od wielmożnego Ignacego Woronicza, starosty Ostrskiego żądali i domagali się, a że wielmożny Woronicz, starosta Ostrski, ani sam przez się, ani przez umocowanego swojego nie pisze się, przeto urząd za prawnym domówieniem się strony stawiającej y zchilaiać się do wyżey de data specyfikowanych kondemnat y dekretu executionis, do uskutecznienia onych y sprawienia wykucyi przystępuje, a ponieważ urodzony Marek Leniewicz, gubernator Mało-Chwusienski wielmożnego starosty Ostrskiego, zamiast prawnemi zbiorieniami się przyczynami y oppugny possessyi w też dobra, połowe wsi Chwusienki Małej, między rzeczkami Noryniem y Chwośnicą leżącey, dopuszcza, przeto sąd gromadzie nayprzod *Chwusienki Małej*, na wyż opisaney połowie mieszkaiącym, dla wyciągnięcia intrat y powinności spisania stawić się nakazawszy, do wypytania się osiadłości, podatków, pańszczyzny y innych powinności poddanych Mało-Chwusińskich pomienionej nieraz części przystąpił; y pierwszy, Michalko z synem Kozą, włoczny, pańszczyzny robia dni dwa, tak czynszu za też pańszczyzne płaci złotych polskich szesnaście, podoroszczyny złotych polskich trzy, owsa daie miarek dwie, chmielu miarkę, grzybów sotce, kur dwoie, jaj dziesięć, motek przedzy ieden, ciągła ma wołów parę y koni podobnież dwoie; Semen Rybak Krasnosonenko, synów cztery, konia iednego pułwłoczny, pańszczyzny dzień, podoroszczyny złotych dwa, owsa miarek dwie, grzybów sotko, chmielu miarkę, kur dwoie, jaj dziesięć, daie motek przedzy ieden; Andryi Drobotuk z synem, koni dwoie ciągła, pańszczyzny dni dwa, lub czynszu złotych szesnaście, podoroszczyny złotych trzy, owsa miarek trzy, chmielu miarkę, grzybów sotce, kur dwoie, jaj dziesięć, motek ieden, włoczny. Leśko Krawiec, pułwłoczny, czynszu płaci złotych polskich dziesięć; Petro Kupiec, włoczny, syn ieden, wołów dwa, konia iednego, pańszczyzny dni dwa, podoroszczyny złotych trzy, owsa miarek dwie, chmielu miarka, sotko grzybów, kur dwoie, jaj dziesięć, motek ieden; Ihnat Lewonow zięć, synów dwa, wołów parę, koni troje, pańszczyzny dni dwa, podoroszczyny złotych trzy, owsa miarek dwie, chmielu miarkę, grzybów sotko, kur dwoie, jaj dziesięć, motek ieden. Wasyl Chwedorenko—koni dwoie, pańszczyzny dni dwa, podoroszczyny złotych trzy, owsa miarkę iedną, chmielu tyleż, grzybów sotko, kur dwoie, jaj dziesięć, motek ieden. Mykita Dreniuk—koni dwoie, pań-

szczyzny dni dwa, podoroszczyzny złotych polskich trzy, owsa miarek dwie, chmielu miarkę, grzybów sotce, kur dwie, jay dziesięć, motek ieden. Łukjan Hawrylenko—trzech synów, wołów parę, koni dwa, pańszczyzny dni dwa, podoroszczyzny złotych trzy, owsa miarek dwie, chmielu miarkę, grzybów sotce, kur dwoie, jay dziesięć, motek ieden. Hryćko Pankiewicz—wołów dwa, koń ieden, pańszczyzny dni dwa, podoroszczyzny złotych trzy, owsa miarek dwie, chmielu miarkę, sotce grzybów, kur dwoie, jay dziesięć, motek ieden, Artem Wozny z synem, połwłoczny—czynszu placą złotych ośm, podoroszczyzny złotych trzy, chmielu miarkę, owsa miarek dwie, grzybów sotce, kur dwoie, jay dziesięć, motek ieden. Sydor Krawiec—czynszu złotych ośm; placą y odbywaią, oraz po zbiegłych: Wasylowi Doroszczyszynemu z synem, Iwanie Hrehorynym zięciu z synami dwoma y trzecim Iwanie Prokopenku z synem iednym, poddanych teyże części Mało-Chwusieńskiey, włok trzy z równemi z innemi wyżej wyrażonemi powinnościami zostaje, wyindegowawszy y też część dóbr Chwusienki Małey, wyżej opisaną, ze wszystkiemi, do niey należącemi, polami, nawozami, ogrodami, sianożęciami, młynem, połową stawu y sianożęcią, poniżej młyňa Mało-Chwusieńskiego, po obapuł rzeczki Chwośnicy leżącą, aż po granicę Moszkowską rozciągającą się, poddanemi, tak teraz znaydującemi się, wyżej wyrażonemi y wszelakim zabudowaniem, aredą karczemną, połową grobelnego, ze wszelkiemi w ogulności pożytkami, dochodami, należnościami y przynależnościami w moc, dzierżenie y posiadanie, za powagą wyżwyrażonych kondemnat y dekretu executionis, wspomnianym wielmożnym: Onufremu, staroście Szawliskiemu, y Jozefowi, pisarzowi ziemskiemu Żytomierskiemu, Bierzyńskiemu, braci między sobą rodzonym, podał y uwiązał; woznemu, wyż wyrażonemu, sądu swego apparytorowi, dla zawiadomienia wszystkim obwołać też possessią y gromadom posłuszeństwo pilnie dla ninieyszch wielmożnych possessorów zalecić nakazał; a po oddaniu pomienioney części, czyli bardziey połowy dóbr wsi Chwusienki Małey, w dalszym dopelnieniu przerzeczonego executionis dekretu, za przymówieniem się wielmożnych Bierzyńskich, zezwoleniem z strony wielmożnego Ignacego Woronicza, starosty Ostrskiego, przez urodzonego imci pana Marka Liniewicza, gubernatora onego, jurysdykeyą swoią z dóbr Chwusienki do dóbr wsi *Weressów* tegoż samego dnia przeniósł; w dobrach zaś wsi *Weressach*, także nad rzeczką Chwośnicą, po drugiey stronie dóbr wsi *Kosciuszek* leżących, w pomieszkaniu roboczego Wasyla Kuzmenka, poddanego *Weressowskiego*, w przytomności

wszystkich ich mościów, wyż na akcie wyrażonych, przez tegoż woznego, opatrznego Iwana Chwusieńskiego, sądu swego apparitora, przeniesiono bydz ogłoszwszy, przychylając się do wyż wyrażonych kondemnat y dekrety executionis, w moc, posiadanie, dzierżenie wielmożnych Bierzyńskich y całą wieś Weressy, z wyż wyrażoną y podaną już częścią wsi Chwusienki Małej, wprowadzić nakazujących, stron podobnież do pisanja komparycyi strixit; na którym terminie wielmożni: Onufry, starosta Szawliski, y Jozef, pisarz ziemski żytomierski, Bierzyńscy, bracia między sobą rodzeni, przez urodzonego Franciszka Ziolkowskiego, postanawiając się y od strony pozwanej, to jest wielmożnego Woronicza, starosty Ostrskiego, do pisanja komparycyi domawiał się; że zaś y na tym miejscu, za potrzykrotnym woźnego przywołaniem, tenże wielmożny starosta Ostrski, ani sam przez się, ani przez umocowanego swojego nie stawil się, wprowadzenia y powrucenia w possessyją dóbr tychże wielmożnym Bierzyńskim żadnemi prawnemi przyczynami nie broni, ani zastanawia, przeto sąd, w dalszym dekrety dopełnieniu, do podania y tych dóbr, wsi całej Weressów, przystąpiwszy, poddanych w gromadę temuż woznemu apparytorowi przywołać nakazał, a z przywołanych o osiadłości y powinnościach indegować zaczęły że: Wasyl Kuzmenko z synem jednym całą włokę trzyma, ma ciągle wołów parę iedną y koni dwoie, pańszczyzny robi dni dwa, a trzeci piątek, podoroszczyny płaci złotych cztery, ralcu groszy dwanaście, owsa miarek dwie, chmielu miarkę, grzybów sotce iedne, kur dwoie, jay dziesięć, motek przedzy ieden. Ihnat Ustymow zięć z synami żonatem dwoma, włoczny, ciągle wołów dwa, koni dwoie, pańszczyzny dni dwa trzeci piątek, podoroszczyny złotych cztery, ralcu groszy dwanaście, owsa miarek dwie, chmielu miarkę, grzybów sotce, kur dwoie, jay dziesięć, motek ieden przedzy. Iwan Chyży z Chwedorem synem włoczny, wół ieden, koń ieden, pańszczyzny dni dwa, podoroszczyny złotych cztery, ralcu groszy dwanaście, owsa miarek dwie, grzybów sotce, chmielu miarkę, kur dwoie, jay dziesięć, motek ieden. Hryzko Kuźmenko—półwłokę iedną, wołów ma dwa, pańszczyzny dzień ieden, podoroszczyny złotych polskich dwa, ralcu groszy sześć, owsa miarkę iedną, chmielu miarkę, grzybów pędziesiąt, kure iedną, jay pięć, motek ieden. Iwan Kondratenko, itidem puławoczny, wołów dwa, pańszczyzny dzień, podoroszczyny złotych polskich dwa, ralcu groszy sześć, owsa miarkę, chmielu miarkę, grzybów pędziesiąt, kure iedną, jay pięć, motek ieden. Petro Moroz z czterema synami, włoczny, wołów parę, konia iednego, pańszczyzny dni dwa a pięć

tek trzeci, podroszczyzny złotych cztery, raleu groszy dwanaście, miarek owsa dwie, chmielu miarkę, grzybów sote, kur dwoie, jay dziesięć, motek ieden. Stepan Kuźménków zieć—puł włokę, wołów dwa, pańszczyzny dni dwa, podroszczyzny złotych cztery, raleu groszy dwanaście, owsa miarek dwie, chmielu miarkę, grzybów sote, kur dwoie, jay dziesięć, motek ieden. Kondrat Perdun z synem Stepanem żonatym—puł włoki, wołów dwa, koń ieden, podroszczyzny złotych dwa, pańszczyzny dzień ieden, raleu groszy sześć, owsa miarkę y chmielu miarkę, grzybów piędziesiąt, kure iedną, jay pięć, motek ieden. Iowchim Kondratow syn, pułwłoczny—wołów dwa, pańszczyzny dzień ieden, podroszczyzny złotych dwa, raleu groszy sześć, owsa miarkę y chmielu miarkę, grzybów piędziesiąt; kure iedną, jay pięć, motek ieden. Stepan Morozów zieć, pułwłoczny—pańszczyzny dzień ieden, podroszczyzny złotych dwa, raleu groszy sześć, owsa miarkę i chmielu miarkę, grzybów piędziesiąt, kure iedną, jay pięć, motek ieden, ciąga ma wołów parę, konia iednego. Naum Chyżenko, polwłoczny—wołów ma parę, pańszczyzny odrabia dzień, podroszczyzny złotych dwa, raleu groszy sześć, owsa miarkę y chmielu miarkę, grzybów piędziesiąt, kure iedną, jay pięć, motek ieden—placą y odbywają, wypytawszy się y też dobra, wieś Weressy z zwyż wyrażonemi poddanemi y ich podatkami, pańszczyzną y powinnościami, oraz budynkami y przybudynkami, tudzież polami, rolami, ogrodami, nawozami, przerąbami, zaroślami, czerteżami, sianożęciami, oblatami, rzekami, lasami y wszelkiemi w ogulności dochodami intratami, pożytkami, należnościami i przyległościami, tak iako taż wieś w swoim obrebie granice miała y zawierała, mieć y zawierać powinna, w moc, dzierżenie y posiadanie wyżwspomnianym wielmożnym: Onufremu, staroście Szawliskiemu, y Jozefowi, pisarzowi ziemskiemu żytomierskiemu, Bierżyńskim podał y uwiązał, oraz woźnemu wyżwyrażonemu, opatrzne-
mu Iwanowi Chwusieńskiemu, dla zawiadomienia wszystkich, possessyą obwołać y poddanym powinności pełnić wszelkie dla tychże wielmożnych Bierżyńskich zalecić rozkazał, względem zaś manifestacyi, za expul-
syą podległych, y o kalkulacją z dóbr, teraz tradowanych, gdzie sprawa należeć będzie, czynienie wolne zostawuie mocą dekretu niniejszego. U tego dekretu tradytionis podpis ręki urzędu przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, takowy: Wigura, pisarz grodzki Owrucki (L. S.). Któraż to tradycya, za podaniem y proźbą imci podawaiącego, a za moim, urzędowym, przyięciem, wszystka z początku aż do końca, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych iest wpisana,

Книга городская, Овручская, записовая, № 5268, годъ 1774. Листъ 168 на оборотъ.

83. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Винницкихъ Хуторовъ, Николаемъ Кобылкою, крестьянину Нечипору Дахненчуку на прудъ. 1774, Апрѣля 10.

10 Aprilis, 1774 anno.

Przed nami, urzędem miejskim, winnickim, stanawszy osobiście roboczy Mikola Kobyłka, obywatel *Futorów Winnickich*, przy assistencyi Kiryła Karpenka, obywatela futorzańskiego, y ynnych tamecznych sąsiadów; króten to roboczy, Mikola Kobyłka, mając stawek na rzeczce, *Hołaka* nazwanej, do którego rzeczka przychodzi z Hlybokie, a ten stawek z antecessorów jego należy do niego, więc, nie widząc profitów dla siebie z tego stawku, umyślił tenże Mikola Kobyłka, jako successor tego stawku, zprzedać Neczyporowi Dachnenczukowi za złotych 10 y pszenicy ćwartkę y hreczki ćwiartkę 1; začym tenże Mikola Kobyłka temuż Neczyporowi wiecznemi czasy darował, zaprzedał, zapisał, wyrok od tego stawka uczynił, nie zostawiając żadnego sukcessora, ale tylko Neczypora Dachnenczuka za dziedzica uznaie; na co ręką własną się podpisuje. Mikola Kobyłka +. Swiadkowie: Kiryło Karpenko +, Ostar Dachnenko +.

Книга винницкаго Магистрата, годъ 1760—1790, № 5181. Листъ 34.

84. Дарственная запись отъ Чигиринской экономіи крестьянину села Новоселицы, Олексѣ Остапенку, на садъ, находящійся въ томъ-же селѣ. 1774. Апрѣля 12.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Septembra trzeciego dnia.

Przed aktami ziemskimi powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego i przedemną, Antonim Laryss-Zdanowskim, pisarzem ziemskim powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego, stawiający się osobiście urodzony Józef Kostecki, prawo od wielmożnego Alexandra Łagowskiego, kommissarza generalnego, pracowitemu Olexie Ostapenkowi, poddanemu Nowosieleckiemu, na sadek, po Neczaiu i Rochotce dane i służące, na papierze prostym napisane, z podpisem ręki, przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, zatwierdzone, z przypiskami trzema, z przyłączonym arkuszem papieru stęplowanego, do akt podał, w treści takowej. Dnia dwunastego Apryla, tysiąc siedmset siedemdziesiąt czwartego anno, dać prawo Olexie Ostapenkowi, obywatelowi *Nowosieleckiemu* na sadek po Neczaiu i Rochotce; za którego zapłacił tenże Olexa Ostapenko do skarbu pańskiego rubli cztery; więc niniejszym prawem tegoż Olexe Ostapenka przy tymże sadku wieczyste wzmacam i sukcesorów jego. Które prawo, z mocy mego komissu, dla lepszej wagi i walu, ręką własną podpisuję i zwykłą przykładam pieczęć. Dan ut supra, w Nowosielicy. U tej tranzakcji podpis przy pieczęci, na laku wyciśnionej, takowy: Alexander Łagowski, kommissarz generalny. A że tenże Olexa przyszedł tu na slobodę in Februario, tysiąc siedmset siedemdziesiąt czwartego roku, i osiada w tejże wsi Nowosielicy i poddać się w wieczyste poddaństwo, tedy onemu nadać slobody wolnej we wszystkim i od żadnego podatku na lat dwie; na to się podpisuję; datum ut supra; od gromadzkiego tylko ciężaru nie uwalnia się A. Łagowski, kom. Stosując się do tego nadania Olexie Ostapenkowi prawa, ponieważ po zbiegłym za granicę, jak dowiedziono świadectwem, władzą mnie powierzonego komissu utwierdzam rzeczzonego Olexę Ostapenka i sukcesorów jego w wieczystym dzierżeniu. Datum w Medwedówce, die dwudziestego siódmego Apryla, tysiąc siedmset siedemdziesiąt osmego anno. Dominik Badowski, kommissarz. Bez żadnej już opłaty tej wdowie połowa tego ostrowu nadać się, ponieważ już dawno do skarbu pańskiego rubli cztery importowała i do tego czasu używała bez żadnej przeszkody. Datum piętnastego Apryla, tysiąc siedmset osiemdziesiąt drugiego anno. Szybiński, gubernator. Która tranzakcja, w oblatę podana, co do słowa, jak w sobie się ma, do ksiąg ziemskich powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego jest zapisana.

Книга земская, записовая Черкасскаго уезднаго суда, годъ 1799; № 3588. Листъ 267 на оборотъ.

85. Продажа крестьяниномъ Григоріемъ Билымъ, брату его, Федору Билому, доставшагося ему по наслѣдству участка земли въ селѣ Винницькіе Хутора, 1774. Апрѣля 17.

17 Aprila, 1774 anno.

Z woli i dyspozycyi jurysdykcyi zamku Winnickiego, pod ten czas ekonomem będącego W. Trawińskiego, stanawszy osobiście pracowity Hrehor Biły z bratem swoim rodzonym Chwedorem Biłym, w urzędzie naszym przysięgłym, miejskim przy widzu, pracowitym Sawce Kleczenkowi. Że tenże wzwyżpominiony Hrehor Biły, mając grónt po ojcu swoim, przez gromadę z bratem swoim podzielony, któren to Hrehor, zważając szczupłość y niesprawność budowania się na tym gruncie przez ludzi tamecznych gromadzkich, umyślił, podług rozsądzienia gromadzkiego, tenże grónt sprzedać z przyszczepami y wszelkiemi attynencyami za talerów bitych sześć; ale, unikając kłótni, w czym tenże Chwedor, przy nabyciu tego prawa, powinien wypłacić te talerów bitych 6 temuż Hrehorowi, bratu swemu, ostrzega sobie tenże Chwedor, ażeby nie miał nikt pretensyi, a on sam, tenże Hrehor Biły, nie ma pretensyi, ani żaden z jego famalii do tegoż Chwedora Bilego, ponieważ wiecznemi czasy sprzedał, darował; y o to się żaden człowiek upominać nie ma, bo na to było gromadzkich ludzi 5, to jest: Jan Petrusenko, Michajło Dachnenczuk, Trochim Copa, Ochrem Kostenko, Jakim Kostenko. Które to nabycie prawa, za approbatą zamku Winnickiego jest podpisane przez W. Trawińskiego, pod ten czas ekonomem będącego, tudzież y urzędu przysięgłego: Aleksandra Mikłaszewskiego, wójta, Omelana Bazaliskiego, burmistrza, Mikitę Dubickiego, ławnika, Kazmierza Wiśniewskiego, pisarza miejskiego winnickiego. Dla gruntowniejszego prawa, do xiąg magdeburskich zapisać rozkazał. Datum w urzędzie naszym miejskim winnickim, die et anno ut supra. Ja, Hrehor Biły, jako rzetelnie wiecznemi czasy przedalem, oddalem, darowałem, tak na to ręką własną się podpisuję, lubo nie umiejący pisma, kładę znak krzyża świętego. Hrehor Biły +. Proszony przyjaciel od obojga stron podpisuję się—Sawka Kleczenko, obywatel futorzański +.

Книга винницького маюстра, годъ 1760—1790, № 5181; листъ 34.

86. Дарственная запись отъ дворянина Генриха Немприча крестьянину села Трокова, Василю Прокопчуку на поле и усадьбу. 1775. Апрѣля 24.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt trzeciego, dnia trzydziestego Listopada podług dawnego, a iedynastego Grudnia podług nowego stylu.

Z rozkazu Jej Imperatorskiej Mości, w roki sądowe, ziemskie, żytomierskie, przedemną, Janem Nepomucenem Trypolskim, wojskim owruckim, sędzią, surrogatem i komornikiem ziemskim żytomirskim, i xiegami niniejszemi, ziemskimi, żytomierskimi, osobiście stawiający urodzony Tomasz Putiatycz—Suryn, to prawo, od W. Henryka Niemirycza, G. A. J. K. mości, roboczemu Wasylowi Prokopczukowi, poddanemu *Trokowickiemu*, na grónt i chatę po zbiegłym Petru Bednarzu, w roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątym dane, podpisem ręki tegoż zatwierdzone, na papierze prostym, z przyszytym arkuszem papieru stemplowanego, do akt ziemskich, żytomierskich w oblatę podał, w ten sposób: Daie te moje prawo Wasylowi Prokopczukowi, potwierdzając dawniejsze, onemu dane, aby tak grónt po zbiegłym Petru Bednarzu, tudzież chałupę nazawsze trzymał, zakazując, aby nikt do tego gróntu z poddanych trokowickich i nekraszowskich nie interesował się. Które to prawo, jemu i synowi jego służyć będzie. Datum w Czerniechowie, dnia dwudziestego czwartego Aprilis, tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątego roku. H. Niemirycz mp.

Книга земская, житомирская, записовая и поточная, годъ 1792—1795, № 161. Листъ 188 на оборотъ.

87. Дарственная запись отъ дворянина Таршевскаго крестьянину Андрею Мельняку на право потомственного владѣнія сѣнокосомъ, пасѣкою и рощею на урочищѣ, лежащемъ между рѣкою Десною и озеромъ Моховатымъ. 1775. Мая 22.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Czerwca piętnastego dnia.

W roki sądowe ziemskie; powiatu Winnickiego, kadencyi Święto-Tró-

jeckiej prawem przepisanej, zwykłe, stawiać się osobiście urodzony Maciej Buderadzki, ten dokument, moc prawa w sobie zawierający, od wielmożnego Tarszewskiego pracowitemu Andrejowi Mielnikowi, na zajęcie lewady z sianożęciem, pasieczyskiem i zapustem, na papierze prostym dany, ręką tegoż podpisany, z przyłączeniem papieru stemplowanego, ceny kopiejek trzydziestu, dla zapisania do xiąg ziemskich powiatu Winnickiego, w sposób oblaty podał, w tej istocie: Ja, niżej na podpisie wyrażony, pozwalam Andrejowi Mielnikowi zagrozić sobie lewadę w uroczysku będącą, *od Desny do Mochowatego jeziora*, w której to rzeczonej lewadzie służyć mu ma sianożęć i pasieczysko wiecznemi czasy, nie tylko jemu, ale i potomstwu jego, któremu oraz wolność nadać, w wychowanym zapuście, chrust i dorosłe drzewo bez żadnej prepedycji dworskiej na własną jego potrzebę używać. Które to prawo własną ręką moją podpisuję. Datum w Sosence, dnia dwudziestego drugiego Maja, tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątego roku. U tego dokumentu, do oblaty podanego, podpis ręki takowy: A. K. Tarszewski mp. Który to dokument, iak się w sobie ma, co do słowa w xięgi niniejsze, ziemskie powiatu Winnickiego iest zapisany.

Книга земская, записовая Винницкаго уѣзда, г. 1799, № 4801. Листъ 198 на оборотъ.

---

88. Продажа намѣстникомъ Чигринскаго староства, Залевскимъ, крестьянину села Адамовки, Антону Хоменку, въ потомственное его владѣніе, луга, называемаго «Каламазка». 1775. Іюля 2.

Roku tysiąc siedmset dziewiedziesiąt osmego, miesiąca Augusta siedmnastego dnia.

Przed aktami ziemskimi powiatu Czehryńskiego y przedemną, Antonim Swiderskim, wiceregentem przysięgłym ziemskim powiatu Czehryńskiego, osobiście stawający jego mość xiądz Tymowtey Butwinowski, paroch wsi Adamowki, te prawo na łakę, od zarządzającego w starostwie Czehryńskim, urodzonego Zalewskiego, roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątego, dnia drugiego Julii, na rzecz poddanego Adamowskiego, Antona

Chomenka, dane y przez wielmożnych kommissarzy tegoż starostwa w roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt siódmym, dnia siódmego Septembris, y w roku tysiąc siedmset ósmdziesiątym, dnia drugiego Septembris, przy wyciśnieniu iedney na laku czerwonym pieczęci, stwierdzone, na prostym papierze napisane, do akt ziemskich powiatu Czehryńskiego, z dołączeniem papieru herbowego trzydziestu kopiynkowego w oblate podał, w te słowa: Roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątego, dnia drugiego Julii. Ponieważ Anton Chomenko, żytel wsi *Adamowki*, importował do skarbu złotych polskich czterdzieści y dwa za łakę, nazywającą się *Kalamazka*, nad rzeką Imbkiem, zaczowszy od gościńca Rakowskiego, ciągnącą do gościńca Woronowskiego, takż y drzewa znaydujące się na tey łące, zaczym pozwalam onemu mieć wszelką moc do rządzenia y używania jey, tak pomienionemu Antonu Chomenku, iako y sukcesorom iego, wiecznie ubezpieczam go tym prawem moim, y nikt jemu żadney czynić przeszkody nie powinien będzie, z tym dokładem, ponieważ by pomieniony Anton Chomenko miał puść gdzie na słobodę, za granicę lub w insze państwo ze starostwa Czehryńskiego, tedy żadney racyi do tey łaki nie będzie miał, y te prawo żadnego waloru mieć nie będzie. Na co, dla tym większey wiary, wagi y waloru, ręką moją własną podpisuie. Datum w zamku Czehryńskim, ut supra. U tego prawa, w oblatę podanego, podpis ręki urodzonego Zalewskiego, namiesnika Czehryńskiego, takowy: Józef Zalewski manu propria. Stwierdzenie zaś tegoż prawa od wielmożnych kommissarzy starostwa Czehryńskiego, w te wyrazy: zpatrzywszy się na dokument ten, przez niegdyś jego mości pana Zalewskiego, pod ten czas namiesnika Czehryńskiego, dany Antonowi Chomenkowi, że ten że Chomenko importował do skarbu jaśnie oświeconego xiecia pana dobrodzieja za łakę, wyż opisaną, a w perceptę tegoż jego mości pana Zalewskiego, iako świadczy y jego kalkulacyia, złotych polskich czterdzieści dwa, żądaiącemu ubezpieczenia od zwierzchności kommisaryatu, w wolnym dzierżeniu gróntu tego, z władzy powierzonego innie w tych dobrach starostwa Czehryńskiego kommissu, stwierdzam te prawo, służące Antonowi Chomenkowi y jego sukcesorom, własney ręki moiey podpisem, przy wyciśnieniu pieczęci. Datum w Borowicy, dnia siódmego, Septembris, tysiąc siedmset siedmdziesiąt siódmego roku. Dominik Badowski, kommisarz. (locus sigili). Te prawo, przy lust-racyi starostwa Czehryńskiego, widziałem dnia drugiego Septembris, tysiąc siedmset ósmdziesiątego roku, w Adamowce: I. Skipor. Ktore to pra-

wo, słowo w słowo do xiąg niniejszych, ziemskich powiatu Czehryńskie-
go jest zapisane.

*Книга земская, записовая Чигринскаго уѣзда, годъ
1797—1798, № 3590; листъ 379 на оборотъ.*

89. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Каневского
Седьца, Якимомъ Стокаченкомъ, крестьянину того же села, Прокопу
Пойденку, на усадьбу, поле и 3 сада. 1775. Іюля 5.

Dnia 5 Julii, 1775 roku.

Przed urzędem i aktami miasta jego królewskiej mości Kaniowa sta-
nawszy osobiście Jakim Stokaczenko, poddany z *Sielca Kaniowskiego*,
zeznał jawnie, dobrowolnie, ku zapisaniu do ksiąg miejskich, kaniowskich,
kupczą, którą, za wiadomością zwierzchności, sprzedał grunt jego własny
Prokopowi Poydenkowi, poddanemu tegoż *Sielca Kaniowskiego*, to jest
chałupę z sieniami, komorą, szopami, dworem, ogrodem, sadem przy grun-
cie, a drugim sadem za kiernicą i potoczyskiem, pod górą *Gonczarychą*,
trzecim sadem w lesie za tąż gurą *Gonczarychą* tak z polem, do orania
używanym, do tegoż gruntu należącym; ten grunt w Sielcu Kaniowskim
leżący między Myronem Dacenką, Syrhijem Slipczenkiem i Hryckiem
Kucenkiem, ten alias grunt sprzedał za sumę rnbli dwadzieścia, № 20,
przez połowę srebrnych i miedzią; którą to wyrażoną sumę tenże prze-
dawca, Jakim Stokaczenko, od wspomnionego Prokopa Poydenka rzetelną
i zupełną do rąk jego odebrał; teraz z odebranej kwoty tym dobrowolnym
zapisem onego kwituje i waruje żonę, dzieci, krewnych swoich nie mieć
pretesyi i nie czynić przeszkody wspomnionemu Prokopowi Poydenkowi w
tym kupionym gruncie pod winą zamkową, etc. Wolen tedy tenże Prokop
tym kupionym gruntem jak chceć dysponować, darować, dać, a, za wia-
domością władzy, sprzedać lub, na jaki dobry jego pożytek chce, obrócić.
My tedy, urząd, na prośbę stron tę kupczę przyjęli, do akt miejskich ka-
niowskich wpisali, a, za aprobatą władzy, rzeczonemu Prokopowi Poy-
denkowi ekstraktem wydali. Datum ut supra. Cały urząd miejski Kaniowski,

Przedawca gruntu—Jakim Stokaczenko, poddany z Sielca Kaniowskiego, krzyż święty ręką własną pokłada +.

Книга Каневскаго маистрата, годъ 1774—1787, № 3535.

Листъ 2. (№ 4).

90. Дарственная запись отъ графа Іоанна—Амора Тарновскаго крестьянину села Биндюговки, Мойсею Сугаку, на право владѣнія мельницею и прудомъ на рѣчкѣ Безъимянной, ниже села Бендюговки а также прилегающими къ пруду лугомъ и рощею. 1775. Августа 17.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt czwartego, dnia czwartego Grudnia podług dawnego, a piętnastego według nowego stylu.

Na urzędzie grodzkim, w zamku Jej Imperatorskiej Mości Żytomierskim, przedemną, Wawrzyńcem Rzeplińskim, vice-regentem przysięgłym, grodzkim, żytomirskim i xiegami niniejszemi, grodzkimi, żytomirskimi, osobiście stawiający urodzony Doroty Matkowski, chorąży W. K. to prawo od J. W. Tarnowskiego, starosty Kahorlickiego i Bystrzyckiego, Mojsiejowi Suhakowi, na młyn, łuh i stawek, do tegoż młyna należący, w kluczu Wasylowskim, Bendiuhowce, dziedzicznych, podpisem ręki tegoż J. W. Tarnowskiego zatwierdzone, przy pieczęci iednej, na laku czerwonym wyciśnionej, na papierze ordynaryjnym wypisane, z przyszytym arkuszem papieru dwudziesto-kopijkowym, do akt grodzkich, żytomirskich w oblatę podał, w tych wyrazach: Jan Amor hrabia na Tarnowie Tarnowski, Kahorlicki, Bystrzycki starosta, wiadomo czynię, komu o tym wiedzieć teraz i napotym będzie należało, iż ja, mając dobra w Ukrainie dziedziczne, w wojewodstwie Kijowskim, powiecie Żytomirskim leżące, Wasylowszczyzna zwane, które chcąc do iakowej lepszej przyprowadzić perfekcyi i pożytku, puszczam i nadać Mojsiejowi Suhakowi młyn ze stawkiem na rzece Bezymiennej, z *Bindiuhowki*, wsi do tegoż klucza mego należacej, płynacej, kosztem tegoż mielnika postawiony, dla czego arendarze do lat trzech połowę tylko wymiaru, a tenże Suhak połowę brać ma; na żelaza i kamienie, do wy-

rażonego czasu lat trzech, ciż przez połowę składać powinni; a po skończonych trzech latach, że miarek dwie arendarz brać będzie, a trzecią wyrażony Suhak, tak expensa na kamienie i żelaza dwie części arendarz, a część iedną mielnik podejmować powinni będą. Zupełna zaś konserwacja i reperacja młyna tego do mielnika należy, którego, za podjęty koszt w stawieniu, od płacenia kołowego do lat dwóch uwalniam, łuh, lasek i stawek do tegoż przydaię mu młyna, w których od nikogo ażeby żadnej nie miał prepedycyi ani dezolacyi, tak i w stawku, aby nikt nie ważył się pod winą dworską łowienia ryb, zalecam; co wszystko, dla zupełnej wagi i waloru, własną stwierdzam ręką, przy wyciśnieniu zwykłej pieczęci. Datum w zamku Wasylowskim, dnia siedmnastego Augusti, tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątego roku. U tego prawa podpis takowy: Jan Amor hrabia Tarnowski, starosta Kahorlicki, Bystrzycki. (L. S.) Które to prawo, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych iest zapisane.

Книга городская, Житомирская, записовая, № 296, годъ 1794. Листъ 1280 на оборотъ.

91. Дарственная запись отъ дворянина Луки Струтинскаго козаку Кондрату Запорожцу на хуторъ, лежащій въ окрестности села Зозова. 1775. Сентября 13.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt piątego, miesiąca Decembra trzydziestego pierwszego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, grodzkiemi, bractawskimi i przedemną, Janem Kozakiewiczem, regentem grodzkim bractawskim, stawiać się osobiście jegomość pan Maxymilian Iwanowski, te prawo, od jaśnie wielmożnego Łukasza Strutyńskiego, S. H. Kondratowi Zaporozcowi na futor, w kluczu Lipowieckim, dane i służące, dla zapisania do akt grodzkich, bractawskich, z przyłączeniem papieru imperatorskiego, dwudziestukopiejkowego, w sposób oblaty podał, w tej istocie: Łukasz Berlicz na Strutynie, Żorniszczach i Lipowcu Strutyński, starosta Starodubski etc. Wiadomo czynię komu o tym będzie należało wiedzieć, iż ja w dobrach

moich dziedzicznych, Lipowcu, mając grunt niepodległy, w władzy mojej będący, po Rohatym pozostały, do szafunku mego należny, ktorem nadaię, z łaski mojej, Kondratowi Zaporozcowi futor z gruntami, sadami, rolami, od *Zozowej* koło lasu pańskiego, gdzie się znajdują mogiły po iednej stronie, po drugiej Sitnikowej drożynie, aż do Krawcowej grobli ciągnącej się, oraz i sianożęć Berbelikową w stepie, do życia pomienionemu Zaporozcowi i sukcesorom jego naznaczam, za co przyzwoity podatek, po złotych polskich pięćdziesiąt z akcentami, ma do skarbu wypłacać, z tym iednak warunkiem, że wolnym czynię, od wszelkich powinności uwalniam; co, dla lepszy wiary i wagi, przy przyciśnieniu zwykłej pieczęci, ręką własną podpisuję. Dan w Lipowcu, dnia trzynastego miesiąca Września, roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątego. U tego prawa, do oblaty podanego, podpis ręki przy pieczęci, na laku czarnym wyciśnionej, takowy: Łukasz Berlicz Strutyński, S. II. (L. S.). Niżej przypisek w te słowa: Wolen będzie od podatków i wszystkich powinności gromadzkich wyżej wyrażony Kondrat Kozak. Dan w Lipowcu, tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątego anno, dnia dwudziestego pierwszego miesiąca Oktobris. Józef Dunin Goławiński. Które to prawo co do słowa w xiegi niniejsze jest zapisane.

*Книга городская, Винницкая, записовая, годъ 1795,
№ 4749. Листъ 1127.*

92. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Тулинецъ, Антономъ Перебинosenкомъ, крестьянкѣ того-же села, Агаѣи Перебинosenковой, на принадлежащiе ему наследственно: два огорода и садъ. 1775. Сентября 16.

Roku 1775, miesiąca Septembra 16 dnia.

Ja, niżej znakiem krzyża świętego podpisany, Anton Perebynosenko, daję tę swoje dobrowolne, ni od kogo nie przymuszone, kupczę, (a to za obwieszczeniem władzy), Ahafii Perebynosce, stryja mego rodzonego żonie, i synom tejż, poddanym wsi *Tuliniec*, której sprzedałem grunt mój własny, ojcowski, używany ojcem moim, Doroszem Perebynosem, wraz z

stryjem Hryćkiem, mężem wspomnionój Ahafji, gdy ci ten świat pożegnali, ja zaś z bratami stryjecznymi nie mógł spokojnego mieć mieszkania, jako wyżej, sprzedał część ojczyzny mojej, to jest ogrodów dwa z sadem, podwórzem (oprócz chałupy) za sumę rubli № 10, dico dziesięć. Przy której kupczój i pieniądze zupełnie do rąk moich odebrałem, przy którym odebraniu tym moim dobrowolnym zapisem wspomnioną Ahafię Perebynoskę i synów téj kwituję i waruję żonę, dzieci moich, tak i bratów moich rodzonych, z których poradą ten sprzedałem, nie czynić onym żadnej przeszkody w używaniu tego gruntu, pod winą skarbową i karą przykładną. Wolna tedy też Ahafia wraz z synami swojemi, tym, odemnie kupionym, gruntem, jak własnym swoim rządzić, darować, dać, a w czasie potrzeby sprzedać, ale za wiadomością władzy. Którą to kupczę my, urząd, na ugode stron przyjęli, do aktów wpisali, a, za approbatą władzy zamkowej, Kaniowskiej, z podpisem rąk własnych Ahafii Perebynosce i synom téj ekstraktem, die et anno ut supra, wydali. Przedawca tego gruntu Anton Perebynosenko, poddany ze wsi Tuliniec, krzyżem świętym podpisuje się +. Przytomni: Ołexa Kurynny, wójt +, Andryj Pustowoyt +, Stepan Zadorožni +, Zinko Dekalo +, Iwan Szwiec +, Opanas Tuszysty +, Jusko Kuriny + i urząd miejski Kaniowski.

Книга Каневскаго Магистрата, годъ 1774—1787. № 3535, Листъ 2. (№ 3).

---

93. Дарственная запись, данная отъ имени князя Яблоновскаго мѣщанину мѣстечка Лысянки, Степану Яроцкому, на право потомственного владѣнія прудомъ на рѣчкѣ Бужанкѣ и прилежающимъ къ нему сѣнокосомъ. 1775. Ноября 30.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt piątego, miesiąca Junii jedenastego dnia.

Na leżeniu xiąg ziemskich wojewodstwa Braclawskiego, kadencyi Święto-Troieckiej, prawem koronnym przepisanej, zwykłym, stawiać się osobiście urodzony Antoni Zawrocki, te prawo, od J. O. Xiecia jegomości

pana Jabłonowskiego, wojewody poznańskiego, sławetnemu Stefanowi Jarockiemu, obywatelowi lisiańskiemu, na staw z zabudowaniem wolnym młynem dane, z przyłączeniem papiru Imperatorskiego, dwudziesto kopijkowego, do xiąg ziemskich wojewodstwa Braclawskiego w sposób oblaty podał, de tenore tali: Żądającemu sławetnemu Stefanowi Jarockiemu, mieszkańcowi *lisiańskiemu*, a biorącemu się do gospodarstwa, tak temuż, iako i innym, dla zaszczytowania w staraniach i w jego pracach, na fundamencie mnie powierzonego kommissu od J. O. xięcia iego mości z Prus Jabłonowskiego, wojewody poznańskiego, pana i dobrodzieja mego, niniejszym prawem moim stawek na rzece *Buzance*, między stawami Nużnego i Byczkowego leżący, pod granicą Białocerkiewską, od lat pięciudziesiąt spuszczoney i rozerwany, nadaię, pozwalając go sobie zająć dla swojej wygody i na swój pożytek zarobić, sianożęci, ile byź może około wody, kosić, młynek, gdyby miał sposobność zabudować swoim kosztem na tymże stawku wzmiankowanym Jarocki, do którego młynka ani stawku skarb żadnej pretensyi mieć nie powinien, ale wiecznemi czasy nadaie i sukcesorom iego. Które to prawo, z władzy mnie powierzonej, przy zwykłej pieczęci, podpisuje, dnia trzydziestego Nowembris, tysiąc siedmset siedm-dziesiąt piątego roku. U tego prawa, per oblatam podanego, podpis takowy: Dominik Badowski (L. S). Które to prawo, iak się w sobie ma, co do słowa do xiąg ziemskich, braclawskich iest wpisane.

Книга земская, записовая, Брацлавскаго воеводства, годъ 1795, № 4794. Листъ 450.

94. Купчая крѣпость, выданная мѣщаниномъ мѣстечка Медведовки, Гавріиломъ Костыковымъ зятемъ, писарю городскому, Марку Исаевичу, на усадьбу, садъ, леваду, поле и сѣнокосъ, прилежающіе къ рѣчкѣ Медведовкѣ. 1776. Мая 23.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt siódmego, miesiąca Augusti dwudziestego ósmego dnia.

Przed xiegami y aktami ziemskimi powiatu Czehryńskiego y przedemną, Janem Bonkowskim, pisarzem ziemskim powiatu Czehryńskiego,

stawający osobiście urodzony Makary Woliński, tę donacją, czyli raczey kupczę, na rossijskim dyalekcie spisana, od szlchetnego Hawryła Kostykowego zięcia, mieszczanina miasta Medwedowki, na dworysko, sad y lewade z sianożęcią, na osobę szlchetnego Marka Isaiewicza, natenczas pisarza mieyskiego medwedowskiego, zeznaną, z podpisem rąk przyaciół y aprobatą, z dwoma pieczęciami, na laku czerwonym wyciśnionemi, z przyłączeniem arkusza papieru stęplowanego, ceny dwudziestu kopiejek w oblate do akt ziemskich powiatu Czehryńskiego podał, w te słowa: Tysiacza siemsot siemdesiat szestoho hoda, misiacia Maia dwadciatoho dnia. Ja, niżej na podpisi wyrażeni, a imiennie, Hawryło Kostykw ziat, żytel starostwa Czehrynskoho, horoda *Medwedowki*, daiu siju moiū kupczu. Markowi Isaiewiczowi, pysaru horodowomu Medwedowskomu, w takoy wyżc opisanoy sposob: czto ia iemu prodał swoy grunt własny, nadanyj mni tistem moim Kostykom, inałuju czast onoho gruntu, a ktomu jeszcze moim staraniem prypłozhenno y kuplenno, to iest: dworyszcze, sad i lewada sinożatnaja na usty riczky Medwedowki, a hraniczyt uroczyszczem z iednoy storony pustaia hrebła, y w koneć hrebli prowala, w ktorom prowali y hrusza stoit, a zdruhoj storony row, okopyszcz, w ktorom okopyszczy i prymeta: werby bolszyi wyrosły, z tretej storony na hory row, a z czetwertoy ryczka u łuzi, ktoraja idet z riczki Medwedowki, a za cenu deneh rossyskoy chodiaszczoy monety, staroy, srebnoy rubley dwadcat czetyry, ktoromu Markowi prodał ja wo wicznoie władynije y ditiam ieho; y w dalszye czasy ja, ani dity moi, ni krewnyi blyzkyi y dalekyi do onoho gruntu po wysz opisanyie uroczyszcz ne powinny utruczatsia y upominatsia; a budy by s krewnych moich, kotoryie żytelstwujut za Dniprom, mohły pokazaty iakjie rozpysnyie papery, to onyie żadnoho waloru imit nie budut, poneże swoje własnoie prodaiu i nikomu ne pennoc, i w tom, dla lipszoho wirojatyia y pewnosty, iako ne umijetnyj pysanyia Bożestwennoho, pry imeny swoim, podpisujuś znakom kresta Swiatoho. Hawryło Kostykw ziat, krzyż. + Dijało sia syie na uradi horodowom Medwedowskom, za wydomom y dozwoleńniem wielmożnoho ieho mylosty pana Żukowskoho, namisnyka gubernii klucza Medwedowskoho, y pry ludziach czesnych y wiry hodnych: Semenu Rudju, Isku Suszku, Semenu Połudnenku, Sydoru Stukałenku, Iwanu Jabłonskomu, y proczych. Swiaszczenno-ierey Hawrył Medwidowski. Swiaszczenno-ierey Andrey Medwedowski. Pry tom słuczyszy sia y ia wo swidytelstwo, Trofym Udowenko, żytel Jaskowski. Felician Żukowski, gubernator (locus sigili). U tej donacyi, w oblate poda-

ney, aprobata dworska w tym sposobie: Władzą mnie powierzonego komissu, tę kupeczę, od Hawryłka Kostykowego zięcia Markowi Isaienkowi służącą, stwierdzam, ubezpieczając jego y successorów podpisem ręki moiej przy zwykłej pieczęci. Datum die septima Iunyi, millesimo septingentesimo septuagesimo sexto anno, w Medwedowce. Dom. Badowski, komisarz (locus sigili). Te prawo, przy lustracyi starostwa Czehryńskiego widziałem dnia piątego Septembra, tysiąc siedmset ósmdziesiątego roku w Medwedowce. I. Skipor.

Книга земская, записовая Чиринскаго уѣзда, годъ 1797—1798. № 3590. Листъ 78.

95. Купчая крѣпость, выданная Хмѣльницкимъ мѣщаниномъ, Несторомъ Швецомъ, козаку, Павлу Охотѣ, на хуторъ, лежащій на урочищѣ Бутковѣ. 1776. Іюля 12.

Przedanie futora Iwana Czarneho.

Niżej wyrażony, cale się poddając i incorporując, zeznaie tym moim nieodmiennym pisaniem, przy urzędzie miejskim *Chmielnickim*, iż ia, z dobrej moiej woli i z poradą przyjaciół moich, bez żadnego przymuszenia, sprzedałem futor swój z dwoma stawkami pustemi i ze wszelką attynencią do niego, spadły na mnie po nieboszczyku Iwanie Czarnym, sytuowany w *Butkowie*, Pawłowi Ochocie, kozakowi, za czerwonych złotych czternaście bez złotych 4, in summa za złotych polskich 248, wiecznemi czasy, do którego to futoru, już ia, ani żadny moj krewny, nie mamy należec ani się interessować do niego, tylko iuż wyrażony Pawło Ochota do niego należy i jest gospodarzem własnym i wiecznym onego; wszelką ma moc onym rządzenia; więc, iakom iemu ten futor wyrażony ze wszelką attynencią raz na zawsze sprzedał i pieniądze za ten futor, iemu przedany, do szeląga odebrał, tak, dla tym większej wiary i walu, nie umiejąc pisać, własną moją ręką znak świętego krzyża kładnę. Datum w Chmielniku, die 12 Iulii, 1776 anno. Nestor Szwiec, zięć Czarneho Iwana. +

Книга Хмѣльницкой городской ратуши № 5779, годъ 1776—1792. Листъ 113.

96. Дарственная запись отъ Павла Волика, зятю его, Павлу Лаврикову, на хуторъ, лежащій на урочищѣ Бутковѣ. 1776. Юля 16.

Darowanie futora Wolikowego.

Nizej wyrażony zeznaię tym moim nieodmiennym pisaniem przy urzędzie chmielnickim, iż ja, z dobrej moiej woli i miłości ojcowskiej, daruję Pawłowi Ławrykowemu, zięciowi swemu, i sukcesorom iego futor moj własny, sytuowany w *Butkowie* z stawkiem i ze wszelką attynencią do tego futora, to iest z tym wszystkim, com ja trzymał i zażywał, ponieważ ja nie mogę z tego futora sam powinności wszelkiej odbywać, ani danin żadnych płacić, do którego to futora już ja nie należę, ani mocy żadnej onym żądzenia (mam), tylko Pawło, zięć mój; już do niego należy i wszelką moc ma, iako iest już tego futora prawdziwy i własny gospodarz, bom iemu wiecznemi czasy darował; iednakże waruję ja sobie to: wyrażony Pawło, zięć mój, powinien mnie trzymać przy sobie do śmierci w poszanowaniu, iako ojca, a ja, co zmożę, będę mu pomagał czasami, odzieniem się sam będę starał i dbać będę, żeby było za co mnie pochować, iak umrę. Więc na to, dla większej wiary, wagi i walu, nie umiejąc pisać, własną moią ręką znak świętego krzyża kładnę. Datum w ratuszu chmielnickim, die 16 Julii, 1776 anno. Pawło Wołyk +.

Книга Хмільницької городовой ратуши, № 5779, годъ 1776—1792. Листъ 113 на оборотъ.

97. Дарственная запись отъ князя Сангушка на дугъ крестьянину села Сикавы, Семену Куттенку. 1776. Ноября 8.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Marca dziewiątego dnia.

W roki sądowe, ziemskie powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego, kadencyi Święto-trzej-królskiej, z woli rządowej od dnia piętnastego miesiąca Februarii, roku wyż na akcie wyrażonego sędzić się zaczęte, przedemną, Grzegorzem Wróblewskim, sędzią ziemskim powiatów Czehryń-

skiego i Czerkaskiego, osobiście stawiający sławetny Semen Kuttienko, te prawo sobie, stawiającemu, na sianożęć od skarbu J. O. X. Sanguszka, wojewody Wołyńskiego, dane, na papierze ordynaryjnym napisane, podpisem rąk: W: Mikoszewskiego przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, J. O. X. jego mości Sanguszka W.W., moc approbaty w sobie zawierającym przy takiej że pieczęci, jako też W: Jordanskiego, wyrażającym wielość zapłacenia za oną sianożęć, zatwierdzone, z przyłączonym arkuszem papieru stęplowanego, trzydziestu kopijkowego, do akt ziemskich powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego sposobem oblaty podał, w te słowa: Semen Kuttienko, w *Sikawie* mieszkający, łąkę, zaczowszy od rowu Paseczenka Leskowskiego do borku Jałowenka i Prychnenka wzdłuż, poprzek zaś od góry stepu do błota, Saha nazwanego, na kossarzów dwadzieście, w skarbie za rubli dziesięć kupuie, którą łąkę, z mocy niniejszego dokumentu, wolen będzie Semen Kuttienko iak chcieć na swój pożytek obrócić i oporządzić lub sprzedać, a dla lepszej wagi ten dokument, z mocy mi udzielonej od J. O. X. jego mości, wojewody Wołyńskiego, dobrodzieia, podpisuie; dan w zamku Czerkaskim, dnia osmego Novembris, tysiąc siedmset siedmdziesiąt szostego. U tego prawa, w oblatę podanego, podpis, przy pieczęci na laku czerwonym wyciśnionej, iest w te słowa: Fr. Mikoszewski Komor. Żyt. (L. S.) Poniżej tego approbata przy takiejże pieczęci w tym sposobie: H. X. Sanguszko W. W. (L. S.) i przypisek takowy: solwit flor. sześćdziesiąt dziewięć. W. Jordanski mp. Które to prawo co do słowa do xiąg niniejszych, ziemskich powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego iest zapisane.

Книга земская, записовая Черкаскаго уѣзднаго суда, годъ 1799 № 3588. Листъ 70.

---

98. Прпказаніе дворянина Степана Барановскаго войту села Снѣжной о томъ, чтобы крестьяне пзъ его села не опустошали рощи, принадлежащей войту села Зарубинецъ, Деміану. 1776. Декабря 29.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt trzeciego, miesiąca Czerwca dwudziestego piątego dnia (veteris styli).

W roki sądowe, ziemskie wojewodstwa Bracławskiego, kadencyi Święto-Trojeckiej, podług starego stylu i rezolucyi od zwierzchności krajowej wskazanej, przypadłe, stawiać się osobiście uczciwy Mateusz Ogonowski, ten dokument, od wielmożnego Stefana Baranowskiego, pracowitemu Demianowi, wojtowi Zarubienickiemu dany, z opłatą papieru dziesięciokopiejkowego do akt niniejszych, ziemskich, Bracławskich w sposób oblaty podał, w téj istocie. Przykazuje z seryą wojtowi Śnieżniańskiemu, ażeby zalecił poddanym Śnieżniańskim, aby lasku wójta Zarubienieckiego nie pustoszyli; o które pustoszenie zachodzi rekwizycya; co, pod karą przykazując, ręką własną podpisuje. Datum w Krzywionce, dnia dwudziestego świętego Decembris, millesimo septingentesimo septuagesimo sexto anno. U tego dokumentu podpis ręki, przy pieczęci rodowitej, na laku czerwonym wyciśnionej, takowy: Stefan z Irzykowa Baranowski, m. pr. (L. S.). Który słowo w słowo do xiąg niniejszych, ziemskich wojewodstwa Bracławskiego jest zaingrossowany.

Книга земская, записовая, Брацлавскаго воеводства, годъ 1793, № 4790. Листъ 109 на оборотъ.

99. Дарственная запись отъ князя Альбрехта Радзивиля крестьянамъ: Лукъ Музыкъ. и братьямъ: Данилу, Онуфрію, Федору, Павлу и Гарасиму Руденкамъ, на потомственное владѣніе хуторомъ, лежащимъ близъ села Быстрика. 1777. Генваря 29.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt szóstego, miesiąca Augusta osmego dawnego stylu.

Na leżeniu xiąg ziemskich, żytomirskich, przedemną, Jakóbem Zaleskim, namieśnikiem przysięgłym, ziemskim, żytomirskim, osobiście stawiający W. Bartłomiej Dobrosielski, prawo X. Albrychta Radziwiłła, dziedzica, roboczym Rudenkom, poddanym swoim, na futorek dane, podpisem xiecia jegomości przy pieczęci zatwierdzone, na papierze ordynaryjnym napisane, z przyszytym arkuszem papieru krajowego, do akt ziemskich, żytomirskich w oblatę podał, w ten sposób. Albrycht Radziwiłł, xiąże na Nieświerzcu,

Ołyce, Klecku, Dubinkach, i świętego państwa Rzymskiego, hrabia na Mi-sze, Szydłowcu i Krożach, a na Zdienciele, Hłusku, Berdyczowie, Samo-fałowiczach, Chalczu, Michalewce etc. etc. pan i dziedzic, generał-major i pułkownik ussarski wojsk W. X. Litewskiego, kawaler orderu S. Huberta najjaśniejszego elektora palatini Rheni, wszem wobec i każdemu zosobna, komuby o tym wiedzieć należało, a mianowicie wielmożnym imć panom: kommissarzom, ekonomom i dyspozytorom dóbr moich hrabstwa Berdy-czowskiego, podaie do wiadomości: iż ia, skłoniwszy się do zachodzących proźb poddanych moich dziedzicznych berdyczowskich: Danyły, Onufreja, Fiedora, Pawła, Harasyrna Rudenków, braci między sobą rodzonych, poz-woliem onym, pozostały po zmarłej podczas powietrza familii Tymczenków, niegdys dziedzicznych moich poddanych, futorek, pod *Bystrzykiem* bę-dący, po połowie z Łukaszem Muzyką, poddanym moim dziedzicznym berdyczowskim, trzymać i używać na zawsze i sukcesorom onych, bez żadnej od nikogo w niczym przeszkody, z tym obowiązkiem, ażeby każdy z pasieki swojej należąca do skarbu dziesięcine i oczkowe rzetelnie co rok oddawali; którego to futorku bliższą gruntów swoich połowę, nagrodziw-szy za pracę i budowlę Łukaszowi Muzyce, Rudenkowie objąć maia, a dru-gą Łukasz Muzyka trzymać będzie; i na to dane te moje pozwolenie ręką własną, przy przyłożonej pieczęci, podpisuję. Datum w Berdyczowie, roku tysiąc siedmset siedmdziesiątego siódmego, miesiąca Januarii dnia dwu-dziesiątego dziewiątego. U tego prawa, w oblatę podanego, podpis reki, przy pieczęci, w te słowa: Albrycht xiaże Radziwiłł, generał-major i pułkownik ussarski wojsk W. X. Litewskiego, kawaler orderu S. Huberta najjaśniejszego elektora palatini Rheni mp. (L. S.). Które to prawo, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiaż niniejszych, ziemskich, żytomirskich jest zapisane.

Книга земская, Житомирская, записовая, и поточная, годъ 1796, № 162 Листъ 450 на оборотъ.

---

100. Купчая крѣпость, выданная крестьянкою села Бобряды, Θεοδοσίєю Степаненковою, сыну своему, Федору Степаненну, на мель-ницу и прудъ 1777. Марта 16.

Roku pańskiego 1777, Marja 16 dnia:

Do ksiąg niniejszych urzędu miejskiego Kaniowskiego przyszedłszy Teodozia, wdowa, żona Iwana Stepanenka, obywatela ze wsi *Bobrycy* starostwa Kaniowskiego, z dokumentem, od władzy oniej danym, która po śmierci męża swego z dziećmi, iednemi dorosłemi, drugiemu małoletniemi, taż nie mogła, jako żona, gruntu, po nieboszczyku zostalego, to jest młynków dwa, leżące na tymże potoczysku, powyżej wsi téjże Bobrycy, i powyżej młynka Kostenkowego ieden, drugi powyżej młynka Watakowego, a poniżej wsi Troszczyna, których żadnym sposobem nie mogła utrzymać, te sprzedała synowi swojemu, Fedorowi, jeden nie podał Bobrycy, to jest młynek o iednym kole, z groblą, stawkiem i ze wszelką tego reperacyą, żonie tegoż i sukcesorom wiecznemi laty za summę rubli czterdzieścia, № rs 40; którą to wyrażoną summę ja, Teodosia, od syna mojego zupełnie odebrałam, z którego tym moim dobrowolnym zeznaniem i do xiąg zapisem kwituje i waruję drugich dzieci moich, jako też i krewnych, aby się z nich nikt nie ważył wyż wspomnionemu Fedorowi Stepanenkowi a synowi mojemu, poddanemu Bobryckiemu, w używaniu tego żadnej najmniejszej czynić przeszkody pod winą dworską. Wolen tedy syn mój tym gruntem, jako własnym swym, rządzić, za wiadomością dworską przedać, dać, darować. Kturalo kupczal na prośbę i ugodę wyrażonych stron, przyjeli, do aktów wpisali, a, za approbatą dworską, wspomnionemu Fedorowi Stepanenkowi my, urząd miejski Kaniowski, z podpisem rąk własnych, ekstraktem, die et anno ut supra, wydali. Za urząd miejski Kaniowski—Grzegorz Leontowicz. Przytomna gromada Bobrycka: Klim Zaboienko +, Kyrk Łegeza, wójt +, Semen Kobeski +, Maxym Kozłenko +, Petro Małyk +, Semen Lisowy +, Przedawca tego, Teodozia, Iwana Stepanenka żona +.

*Книга Каневскаго магистрата, годъ 1774—1787, № 5535.
Листъ 4.*

101. Купчая крѣпость, выданная крестьянкою села Бобрлицы, Θεодосією Степаненковою, своимъ сыновьямъ: Михайлу и Тымошу Степаненкамъ, на урочище, называемое Божковщина 1777. Марта 16.

Roku Pańskiego 1777, Marta 16 dnia.

Taż sama, wyż wyrażona, Teodozia, Iwana Stepananenka nieboszczyka żona, poddana *Bobrycka*, takż za obwieszczeniem dworskim, przedała grunt drugi, młynek, w pierwszej kupczey opisany, leżący poniżej wsi Troszczyna, z groblą, stawkiem i sadkiem, nie opodał w uroczysku *Bozkowszczyzna*, synom swoim drugim: Mychajłowi i Tymoszowi, też żonom i potomkom, za sumnę rubli № 30; które to wyrażeni synowie moi wypłacili do rąk moich rubli № 10, resztę zaś, rubli 20, tym wiecznie daruję, ażeby pamiętali swoje ojczyznę; i dzieci moje drugie nie mają do wyż wyrażonych: Michajła i Tymosza w tym opisanu i używaniu tego gruntu najmniejszej pretensyi, pod winą skarbową; wolni ci tym, u mnie kupionym i dobrowolnym, pożytkować, żony tych tak i dzieci; a w czasie potrzeby i przedać. Która to kupcza w xiegi urzędu miejskiego Kaniowskiego zapisana, a za approbatą dworską, Mychajłowi i Tymoszowi Stepanenkom ekstraktem die ut supra, wydana. Przytomny urząd miejski Kaniowski. Przytomna gromada Bobrycka u wyż napisanej kupczey wyrażona. Teodozia, żona Iwana Stepanenka z Bobrycy, przedawca tego, krzyżem świętym +.

*Книга Каневскаго Магистрата, годъ 1774—1787, № 3535.
Листъ 4.*

102. Дарственная запись отъ князя Франциска-Ксаверія Любомирскаго крестьянину Тышку Шевченку на право потомственного владѣнія хуторомъ, лежащимъ на рѣчкѣ Грузкой возлѣ села Завадовки. 1777. Мая 7.

Roku tysiąc, siedmset dziewięćdziesiąt siódmego, miesiąca Octobris trzynastego dnia.

W roki sądowe, ziemskie powiatu Czerkaskiego, kadencyi święto-michalskiej, prawem przepisanej, od dnia trzydziestego Septembris w Czerkasach sądzić się zaczętej, przedemną, Józefem Kossowskim, sędzią ziem-

skim powiatu Czerkaskiego, osobiście się sławający pracowity Ignat Szewczenko, te prawo, od J. O. X. jegomości Lubomirskiego, wojewodzica kijowskiego oycu swojemu na futor ze stawiskiem y grontami, przy wiosce *Zawadówce* sytuowany, dane i służące, na papierze prostym napisane, ręką tegoż dziedzica przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, zatwierdzone, wraz z przypiskiem, z przyszytym arkuszem stępowanego papieru, do akt ziemskich powiatu Czerkaskiego w oblatę wniósł, temi wyrazy: Franciszek Xawery na Wisznicu, Jarosławiu hrabia świętego państwa Rzymskiego, xiaże Lubomirski, wojewodzie Kijowski, Siecichoski etc. starosta, Szpoly, Turyi, Mhliowa, Horodyszeza y innych pan dziedziczny. Wiadomo czynię wszystkim officialistom, quovis titulo w dobrach moich dozor mającym, iż ja, mając wzgląd na zastarzałe y w usługach, skarbowi memu użytecznych, spędzone lata pracowitego Tyszki Szewczenka, czynię, go od dnia niniejszego od wszelkich podatków, skarbowi memu powiniennych, (wyłączając podatek rzeczy-pospolitej) wolnym; a dla większej nadgrody, nadaję temuż Tyszkowi i sukcesorom iego wiecznemi czasy futor z dąbrową, nad rzeczką, Hruzką zwaną, ze stawkiem, ku wiosce *Zawadówce* sytuowany, z sianożęciami, do tegoż futoru przyległemi, z dawna od antecessorów jego posiadany, który to futor wyż rzeczony Tyszko, bez żadnej od nikogo prepedycyi, z mocy prawa, odemnie danego, sam y sukcesorowie jego ku najlepszemu dobru swemu obracać wolen jest y będzie; a dla większego zabezpieczenia ręką moją podpisuję. Datum w Derynkowcach, dnia siódmego Maja, tysiąc siedmset siedmdziesiąt siódmego roku. Przypisek takowy: Gdyby zaś przedawać chciał ten futor bez wiedzy dworu, mieć nie będzie mocy F. X. Lubomirski (L. S.). Które to prawo co do słowa w xięgi niniejsze, ziemskie powiatu Czerkaskiego jest zapisane.

Книга земская, записовая черкасскаго уѣзднаго суда, годъ 1797—1798, № 3586; листъ 21 на оборотъ.

---

103. Дарственная запись отъ замка и магистрата Хмѣльницкаго мѣщанину, Петру Яременковому зятю, на сѣнокосъ лежащій на урочищѣ Лугъ. 1777. Мая 16.

Przed nami, urzędem miejskim Chmielnickim, stanawszy osobiście Petro zięć Jeremenków na dniu 25, to jest die 25 Martii, 83 anno, podał do oblaty dokument urzędowy nadania sianożęci po zmarłym Hryćku Jowtuszenku, na stęplowanym papierze ceny pół osma grosza napisany, tali tenore: My, urząd miejski Chmielnicki, widząc sianożęć pustuiącą od powietrza w *Luhu*, po nieboszczyku Hryćku Jowtuszenku, sytuowaną od pola, łanu pana Diakowicza, i widząc, że żaden krewny nieboszczyka Jowtuszenka nie odzywa się do tej sianożęci, nie chcąc pracy około niej przyłożyć, bo dużo zarosła łoziną i trzcina, z dyspozycyi zamkowej Chmielnickiej nadałemy tę wspomnioną sianożęć Petrowi zięciowi Jaremenkowemu wiecznemi czasy do trzymania, zażywania i rządzenia oną, oddając tę wyrażoną sianożęć w wieczną possessiā wyrażonemu Petrowi zięciowi Jaremenkowemu; ponieważ iego sianożęć własną w *Dupnatej mogile* na skarb odebrano, i za iego sianożęć odebraną te iemu wyrażoną sianożęć nadać wiecznie z zamku Chmielnickiego przykazano i tej sianożęci, nadanej iemu, kreuiemy go własnym, prawdziwym i wiecznym gospodarzem. Do której to wspomnianej sianożęci żaden krewny nieboszczyka nie ma i nie powinien należeć ani się interesować do niej, ponieważ czas nie mały pusta stała i już chrustem zarosła. Więc, iakośmy tę sianożęć wyrażoną wspomnionemu Petrowi Jaremenkowi nadali do trzymania i zażywania, i dokument urzędowy na tę sianożęć na stęplowanym papierze, ceny półosma grosza, napisany, iemu dali, tak się, dla większej wiary i walu, podpisuiemy. Datum w Chmelniku, die 16 Maj, 1777 anno. Jakub Gajewski, lantwojt Chmielnicki, Grzegorz Kornowski, przysiężny Chmielnicki, Ihnat Sudyłkowski, przysiężny Chmielnicki. Po którym to dokumencie przyię, tym do akt miejskich Chmielnickich, podaiący oryginał iego do rąk swoich odebrał, i z odebrania urząd miejski Chmielnicki zakwitował. Petro zięć Jaremenków +.

Книга Хмельницкой городской ратуши, № 5779, годъ 1776—1792. Листъ 71 на оборотъ.

---

101. Дарственная запись отъ князя Александра Любомирскаго крестьянину Нестору Самсону на хуторъ, лежащій близъ села Ольшанки. 1777. Сентября 6.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt szóstego, miesiąca Maja piętnastego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, grodzkiemi, województwa Bracławskiego i przedemną, Janem Kozakiewiczem, regentem grodzkim bracławskim, stawiać się osobiście urodzony Jerzy Stanasyj, te prawo, od jasnie oświeconego xiecia Alexandra Lubomirskiego, Nestorowi Samsonowi, poddanemu olszańskiemu, dane, dla zapisania do akt grodzkich bracławskich, z przyłączeniem papieru imperatorskiego dwudziestu kopiejkowego, w sposób oblaty podał, w téj istocie: Alexander na Wisznicu i Jarosławiu hrabia świętego państwa Rzymskiego, xiaże Lubomirski, wojewoda kijowski, w wojsku francuzskim pułkownik, Juzefgrodu, Krutych, Jahorłyka, Raszkowa, Cekinówki, Miastkówki Tomaszpola i Mowczan pan i dziedzic. Wiadomo czynię komu o tem, teraz i napotem, wiedzieć będzie należało, a mianowicie zwierzchności dworskiej wsi *Olszanki*, w dobrach moich Poberezkich będącej, iż daję te moje prawo Nestorowi Samsonowi, poddanemu olszańskiemu, na futor, przy granicy od Dmitra Pławki, na dolinie, *Kaszarniak* zwanéj, będący, z stawkiem, jego sumptem zajętem z sadkiem, przez niego zasadzonym i zapustem dębowym, do futoru przyległym, tudzież z sianożęcią i polem do orania, dotąd używanym, którego futoru wspomniony Nestor, wraz z sukcesorami swemi, przy opłaceniu corocznie zwykłych podatków i dawaniu dziesięcin owczych i pszczelnych, wieczyście wolen jest i będzie nie tylko sam zażywać, ale i komu zechce ustąpić lub sprzedać; ostrzega się niniejszym prawem dla rzeczzonego Nestora, ażeby mu nikt, tak w stawku jako i w zapuście szkody nie czynił; które to prawo, dla zupełniejszej wagi, przy wyciśnieniu pieczęci, własną podpisuję ręką. Dano w Krutych, die sexta Septembris, millesimo septingentesimo septuagesimo septimo anno. U tego prawa, do oblaty podanego, podpis ręki, przy pieczęci czarnej, na sucho wyciśnionej w te słowa: xiaże Alexander Lubomirski. Które to prawo, co do słowa, w xiegi niniejsze, grodzkie, bracławskie, jest zapisane.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, годъ 1796, № 4752; номеръ акта 664.

105. Продажа мельницы Осипомъ Кириковымъ жптелю села Стодолецъ, Нпколаю Сенькову. 1777. Сентября 12.

Działo się w Barze, na urzędzie, dnia 12 Września, w roku 1777.

Zesłano do nas, do urzędu, od zwierzchności zamkowej mielnika z *Krzywego mlyna*, na imie Józef Kiryków syn, z drugiej strony Mikołaj Sienków, Obywatel *Stodolecki*, któren Józef, mielników syn, jaśnie, jawnie i dobrowolnie sprzedaje młyn swój ojczyzny, własny, pracy swój, za złotych polskich pięćset (№ zł. polsk. 500), kamieni dwa, i stępy, i folusze. Na któren żaden z sukcesorów moich pretesyi żadnej mieć nie będą mogli, ani ja sam, ani żona moja, ani żadni koligaci nie będą mieli. Co my, urząd miejski, barski, przy zwykłej pieczęci naszej radowieckiej, własnymi rękami nie umiejtni pisma świętego, kładniemy znak krzyża świętego. Datum na urzędzie miejskim, barskim. Antoni Skrzyszewski, wojt barski, m. pr. Jozef Kiryków syn. M. Cieslicki, pisarz miejski barski.

Книга Барская, магистратская, годъ 1746—1785, № 4573.
Листъ 91.

---

106. Дарственная запись отъ Волынскаго воеводы, князя Сангушка, крестьянину села Слободы, Семену Куттѣ, на право потомственного владѣнія дубовою рощею, прилегающею къ его усадьбѣ. 1777. Сентября 22.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Marca *dziewiątego* dnia.

W roki sądowe, ziemskie powiatu Czehryńskiego i Czerkaskiego, kadencyi Święto-trzej-królskiej, z woli rządowej od dnia piętnastego miesiąca Februarii, roku wyż na akcie wyrażonego sędzić się zaczęte, przedemną, Grzegorzem Wróblewskim, sędzią ziemskim powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego, osobiście stawiający sławetny Semen Kутtenko, te prawo, sobie, stawiającemu, na zajmisko dębowe od J. O. X. jegomości

Sanguszką, wojewody Wołyńskiego, dane, na papierze ordynaryjnym napisane, podpisem ręki tegoż J. O. X. jegomości, wojewody Wołyńskiego, przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, zatwierdzone, z przyłączonym arkuszem papieru stęplowanego, trzydziestu kopijkowego, do akt ziemskich powiatu Czehryńskiego i Czerkaskiego sposobem oblaty podał w tych wyrazach: Semenowi Kutcie, poddanemu memu ze wsi *Slobody*, zajmisko dębowe na stałą jedną, przy jego chacie sytuowane, wiecznemi z sukcesorami jego nadać czasy, z ostrzeżeniem tym, aby nad terazniejsze pozwolenie więcej nie zajmował i te prawo, dla lepszej wagi, własną, przy zwykłej pieczęci, podpisując ręką. Datum w zamku Czerkaskim, dnia dwudziestego drugiego Septembris, tysiąc siedmset siedmdziesiąt siódmego roku. U tego prawa, w oblatę podanego, podpis ręki jest w te słowa: H. X. Sanguszek, W. W. (L.S.). Które to prawo co do słowa do xiąg niniejszych, ziemskich powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego jest zapisane.

Книга земская, записовая Черкасскаго уезднаго суда, годъ 1799, № 5588. Листъ 69 на оборотъ.

---

107. Дарственная запись отъ графа Рафаэла-Амора Тарновскаго крестьянамъ села Биндюговки, Мойсею и Петру Сугакамъ, на право владѣнія мельницею, прудомъ, рощею и лугомъ, лежащими на рѣчкѣ Безъимянной. 1777 Октября 3.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt czwartego, dnia czwartego Grudnia podług dawnego, a piętnastego według nowego stylu.

Na urzędzie grodzkim, w zamku Jej Imperatorskiej Mości Żytomierskim, przedemną, Wawrzyńcem Rzeplińskim, vice-regentem przysięgłym, grodzkim, żytomirskim i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, żytomierskiemi stawiający osobiście W. Dorotej Matkowski, Chorąży W. K., te prawo, od J. W. Amor hrabi Tarnowskiego G. M. W. R. P., Mojsiejowi i synowi jego Piotrowi Suhakom, na młyn lub stawek, do tegoż młyna należący, dobra w kluczu Wasylowskim, wsi Bindiuhuwce, dziedzicznych, podpisem ręki tegoż J. W. Tarnowskiego zatwierdzone, przy pieczęci iednej, na laku czerwonym wyciś-

nionej, na papierze ordynaryjnym, z przypiskiem wypisane, z przyszytym arkuszem papieru dwudziestokopijkowym, do akt grodzkich żytomirskich w oblatę podał, w sposób takowy: Rafał-Amor hrabia na Tarnowie, Tarnowski, G. M. W. R. P., klucza Wasylowskiego pan i dziedzic, wiadomo czynię, komu o tym wiedzieć teraz i napotym lub sukussorom należeć będzie: iż ja, zważając dawne i sprawiedliwe Mojsieja Suhaka zasługi i usługi temuż samemu, żonie, i Piotrowi, synowi, dać prawo i w niczym mieć nie odmienne nie chcę i przyrzekam, naznaczając temuż samemu młyn i staw, na rzece Bezimiennej w *Bindiuchuwce*, wsi do klucza mego Wasylowskiego należącej, płynącej, kosztem Mojsieja Suhaka postawiony, a staw utrzymany, temuż samemu, żonie i Piotrowi, synowi jego, naznaczam i prawem dać i przyłączam do tego lasek i łąkę, na co zwyż wyrażone prawo potwierdzam, i po zejściu iednak Mojsieja Suhaka, żony jego i Piotra, syna, lub to do dworu należeć będzie, lub o nowe prawo starać się będą. Ostrzega się iednak i prawnie naznacza, aby temuż Mojsiejowi Suhakowi i sukcessorom jego nikt żadnej w niczym prepedycyi nie czynił, stawku jego nie wylawiał, z lasku drzewa nie wyrąbywał; co pod winą dworską wielką nakazuje się i naznacza; z młyna iednak, według opisanja, miarek dwie na skarb iść powinno, a trzecia mielnikowi; co wszystko, dla zupełnej wiary, wagi i walu, ręką własną stwierdzam, przy zwykłej pieczęci. Datum w Wasylowie, dnia trzeciego Pazdziernika, tysiąc siedmset siedmdziesiąt siodmego roku U tego prawa podpis takowy: Rafał Amor hrabia z Tarnowa Tarnowski (L. S.). Przypisek takowy: przyłączam do tego i uwalniam tegoż Mojsieja Suhaka od hodowania kabana, co mu naznaczam i uwalniam. Rafał A. H. Tarnowski mp. Które to prawo, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych iest zapisane.

Книга городская, житомирская, записная, № 296, годъ 1794. Листъ 1280.

---

108. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ Степаномъ Володькомъ, мѣщанамъ: Мартыну, Алексѣю, Грыцьку и Климу Горювенкамъ на мельницу, лежащую противъ села Дешки. 1777. Ноября 7.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Marca siedemnastego dnia.

Przed aktami niniejszemi, ziemskimi, powiatów Wasylowskiego i Bohusławskiego i przedemną, Janem Michałowskim, pisarzem ziemskim tychże powiatów, osobiście stawający urodzony Wojciech Winiawski, tę kupcę młyna, przez roboczego Stepana Wołodka, obywatela Olchowieckiego, na rzecz sławetnych: Martyna, Olexieja, Hryćka i Klima Horowenków, przedanego, przed magistratem miejskim, bohusławskim przyznana, podpisami urzędników tegoż magistratu i pieczęcią stwierdzoną, od W. Jana Żukowskiego aprobowaną, z przyszytym arkuszem papieru steplowanego ceny trzydziestu kopiejek, do akt ziemskich tychże powiatów dla zapisania podań, w te słowa: Działo się na urzędzie miejskim, bohusławskim, dnia siódmego miesiąca Listopada, tysiąc siedmset siedmdziesiąt siódmego roku. Na urzędzie naszym, miejskim, bohusławskim, przed nami: Ostapem Iwanenkiem, wojtem miejskim bohusławskim, Mikołaj Wołoszynenkiem, burmistrzem, Stepanem Turczynenkiem, stanowszy jawnie i oblicznie pracowity Stepan Wołodko, obywatel Olchowiecki, będąc na ciele i umyśle zdrowym, zeznał temi słowy: iż ja nie z żadnej namowy, ani też przymuszenia, lecz z dobrej i ochoczej swojej woli, zbywam i przedaie gront swój własny, w niczym nikomu nie zawodny, to jest młyn o dwóch kamieniach, stepach i foluszach, wyżej Batłajowego, a niżej Jowchimowego, prosto *Deszek* leżący, sławetnym: Martynowi, Olexiejowi, Hryćkowi i Klimowi Horowenkowi, obywatelom bijowieckim, za sumę moskiewskiej monety rubli dwieście piędziesiąt, wiecznemi czasy; więc my, urząd miejski bohusławski, na osoby pomienionych Horowenków wydaiemy prawo, którym mają dysponować, rządzić, przedać lub darować—wolni i mocni będą, oddalając rzeczzonego Stepana Wołodka, iego samego, żonę i potomków jego w potomne czasy pod zakładem winy na skarb pański drugiej takiej summy, gdyby przez pomienionego Wołodka lub synów jego, albo też krewnych blizkich i dalekich wynikało przeszkodzenie używania rzeczzonego grontu, niniejszym naszym stwierdzamy i roboruiemy prawem i też prawo, dla tym większej wagi i pewności, my, urząd miejski bohusławski, przy zwykłej podpisuiemy pieczęci. Datum ut supra. Ostap Iwanenko, wojt miejski Bohusławski; Mikołaj Wołoszynenko, burmistrz, Stepan Turczynenko, przysięgli, Hryhory Ciurupa, obywatel Isajkowski, Jakow Gruszecki, Wasyl Iwczenko, obywatel Misajłowski, Hryćko Frusenko, mieszczanin bohu-

slawski, Stepan Wołodko +. Te sprzedaż młyna, przez Stepana Wołodka na rzecz wyżej wyrażonych Horowenków zeznaną, approbuie, dnia osmego Aprilis, tysiąc siedmset dziewiędziesiąt osmego anno. Jan Żukowski mp. Które to prawo, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych jest zapisano. Karol Głowacki, surrogat.

Книга земская, записовая Васильковского и Богуславского уездовъ, годъ 1799, № 3520. Листъ 289.

100. Купчая крѣпость, выданная Хмѣльницкою мѣщанкою, Любкою Данильченковою, хмѣльницкому мѣщанину, Ивану Шевченку, на хуторъ, прудъ и сѣнокосъ 1778. Генваря 29.

Nizej na podpisie wyrażona, cale się poddaiąc i inkorporuiąc, iawnie i wyraźnie przy urzędzie miejskim *Chmielnickim*, zeznaie tym moim nieodmiennym dokumentem, iż ia, z dobrej moiej woli i z poradą przyiacioł moich, bez żadnej koakeyi, sprzedałam futor swój, sytuowany w *Дабровіе*, nazywaiący się Danilczenkow, z stawkiem i sianożęcią circa circum tegoż stawku, Iwanowi Szewczenkowi, zięciowi swemu, obywatelowi chmielnickiemu i successorom jego wiecznemi czasy za złotych polskich sto, nie nie zostawiaiąc własności na tym futorze, stawku i sianożęci tak dla siebie, jako też dzieci moich i wszystkich krewnych; do czego od tego czasu iuż ia, dzieci moi i krewni moi nie należą i należeć nie mają, tylko Iwan Szewchenko należy i jest prawdziwy i własny gospodarz i rządziciel tej moiej przedarzy wyrażonej, bom iemu raz na zawsze sprzedała i w wieczną posessią trzymanie i rządzenie oddała; na co, dla tym większej wiary i walu, nie umieiać pisać, własną moią ręką znak świętego krzyża kładnę. Datum w Chmielniku, die 29 Januarii, 1778 anno. Lubka Wasyliha Danilczenkowa +.

Книга Хмѣльницкой городской ратуши, № 5779, годъ 1776—1792. Листъ 115 на оборотъ.

110. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ, Иваномъ Валукомъ, крестьянину Федору Кусенку на поле и садъ въ селѣ Тро-
стьянцѣ 1778. Іюня 30.

Roku 1778, miesiąca 30 Junii.

Daię tę moią dobrowolną kupczę Chwedorowi Kusenkowi, poddanemu Kaniowskiemu, iako przedałem temu grunt mój własny z polem i sadem, we wsi Trostiancu leżący, w starostwie Kaniowskiem, za summe rubli № 13, dico trzynaście, które do rąk moich od tegoż zupełnie odebrałem, w czym onego tym moim zapisem kwituję i nie powinienem mieć do tego żadnej pretensyi; tyle to dokładam: jeżelibym mógł powrócić się, ja, niżej wyrażony, z tego rossyjskiego wojska, tu, w starostwo, do wsi Trościeńca na mieszkanie, a jeśli się mnie podoba na tym samym gruncie mieszkać, tedy powinien będę temuż Fedorowi Kusenkowi rubli trzynaście, przezemnie u tego wzięte, przywrócić, co dla lepszej wiary i pewności, jako nieumiejętny pisać, w tym krzyż święty ręką własną pokładam +. Datum w urzędzie miejskim kaniowskim roku i dnia, jako wyżej. Przytomni: Jewchym Brybyk z Trostianca +. Pilip Sało +. Kondrat Czuchraj +. Iwan Waluk, tego przedawca, będąc poddany z Trostianca, krzyż święty pokładam +.

*Книга Каневскаго маиистрама, годъ 1774—1787, № 3535.
Листъ 5. (№ 10).*

111. Купчая крѣпость, выданная Хмѣльницкимъ мѣщаниномъ, Юськомъ Кухарскимъ-Шевченкомъ, Хмѣльницкому - же мѣщанину, Павлу Охотѣ, на хуторъ, лежащій на урочищѣ Бутковѣ 1778 Іюля 2.

Niżej na podpisie wyrażony, cale się poddaiąc i inkorporuiąc, przed urzędem miejskim, Chmielnickim zeznaię tym moim skryptem, iż ia, z dobrej moiej woli, bez żadnego przymuszenia, przedałem futor swój, sytuowany w *Butkowie*, z sianożęcią i dębinką, tudzież i z drzewem młodym, sadownym, tamże nasadzonym, Pawłowi Ochocie, mieszczaninowi

Chmielnickiemu, i successorom iego wiecznemi czasy, za talarów 13 i złotych 6, in summa złotych 110; do którego to futora z attynencią, do niego wyrażoną, już ja, ani dzieci moje nie należą, ani interessować się nie powinni, tylko szczegulnie sam ieden Pawło Ochota należy i ma moc onym rządzić i iak chcieć z nim postąpić, iako iest prawdziwy gospodarz; i nikt nie ma turbować wyrażonego Pawła Ochotę o ten futor z attynencią wyrażoną, tudzież i z pustą stawszczyzną; bom raz na zawsze sprzedał i pieniądze do szeląga od rzeczzonego Krzywonosy (?) odebrał i nie własności tego futora z attynencią dla siebie i dzieci swoich nie zostawiłem; skrypt moj nieodmienny, napisany na papierze stęplowanym, ceny półosma grosza, na wyrażony futor Pawłowi Ochocie dałem; tak ja na to, dla lepszej wiary i walu, własną moją ręką znak świętego krzyża kładnę. Datum w Chmielniku, die 2 Julii 1778 anno. Jusko Kucharski-Szewczenko +.

Книга Хмельницкой городской ратуши, № 5779, годъ 1776—1792. Листъ 117 на оборотъ.

---

112. Дарственная запись отъ Гайсинскаго старосты, Михаила Судымонтовича-Чечеля, Гайсинскому мѣщанину, Ивану Струковскому, на прудъ, сѣнокосъ, пасѣку и усадьбу. 1778. Августа 11.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Aprilis trzydziestego dnia.

Na leżeniu xiąg ziemskich powiatu Haysyńskiego y Olhopolskiego, przedemną, Piotrem Obuchowskim, regentem ziemskim tychże powiatów przysięgłym, stawiać się osobiście urodzony Mateusz Michałowski, te prawo, od wielmożnego Michała Rocha Sudymuntowicza Czeczela sławetnemu Iwanowi Strukowskiemu, obywatelowi Haysyńskiemu, na stawek z brzegami do koszenia, pasieczysko z lewadą dla rozkrzewienia sadowiny, z chałupą, na lewadzie przez tegoż wybudowaną, z przyłączeniem papieru trzydziestu kopijkowego imperatorskiego, dla zapisania do xiąg ziemskich p. H. i O.

przez oblatę podał, w tej istocie: Michał-Roch Sudymuntowicz Czeczcel na Czeczcelówce, Borsukach, Huszczyńcach y Sandrakach, Hajsyński Kiślacki etc. starosta. Widząc sławnego Jana Strukowskiego, z antecessorów obywatela Hajsyńskiego, z wszelkich sił swoich zapobiegającego i utściwie starającego się przy pokornej proźbie jego, umyśliłem przedsięwziętą iemuż w dalsze czasy uczynić niewyzutej dobroci moiej łaskę, nadaniem prawa na stawek na rzece, pierwszy od *Hajsyna*, jadąc ku Kiślakowi po prawej ręce, na drugiej grobelce od szlaku, do zaięcia zupełnego y tegoż zarybienia ku pożytkowi własnemu, z brzegami do koszenia na kroków piętnaście, oraz w bliskości stawku tego, z przydbania tak ojczystego, iako i swego pasieczyska, z lewadą dla rozkrzewienia sadowiny różnej, z chalupą na lewadzie, przez tegoż wybudowaną rzeczonemu Iwanowi Strukowskiemu y sukcesorom jego, bez wzruszenia, tak odemnie samego, iako następców moich, uroczyście podaie, zapisuie i konfirmuję; które to prawo, dla tym większej wagi przy wyciśnieniu rodowitej pieczęci moiej na laku czerwonym, ręką moją własną podpisuję. Datum w Haysynie, dnia jedynastego Augusta, tysiąc siedmset siedmdziesiąt osmego. M. R. Sudymuntowicz Czeczcel. Które to prawo, do oblaty podane, iak się w sobie ma, co do słowa w xiegi niniejsze, ziemskie powiatu Hajsyńskiego iest zapisane.

Книга записовая Гайсинскаго уезднаго суда, годъ 1799, № 5220. Листъ 187.

113. Продажа Чигринскою экономією крестьянину села Новоселпцы, Тимошу, сѣнокоса, лежащаго на Толочномъ островѣ, на рѣкѣ Тасьминѣ 1778. Октября 9. Переуступка того-же сѣнокоса Тимошемъ крестьянину Васплю Погорилему. 1799. Февраля 20.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Augusta dwudziestego czwartego dnia.

Przed aktami ziemskimi powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego i przedemną, Jakóbem Makowskim, regentem przysięgłym ziemskim po-

wiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego, osobiście stawiający Mychajło Pohorily, mieszkaniec wsi Nowosielicy, te prawo na kątek Toloczno Ostrowa Wasylowi Pohoryłemu, bratu stawiającego z mocy approbaty przez zwierzchność ekonomiczną, na tymże prawie uczynionej, służące, na ordynaryjnym papierze napisane, i dwoma podpisami, to jest: wielmożnego Badowskiego, kommissarza, i wielmożnego Lippomana, przy wyciśnieniu na laku czerwonym pieczęci iednej stwierdzone, z dołączeniem herbowego trzydziestu kopijkowego papieru, do akt ziemskich powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego w oblatę podał, w te słowa: Kątek z *Toloczno ostrowa*, między Taśminem leżący, dawniej na atamana gromadzkiego koszywany w obszerności na kopie czterdzieści, żądającemu Tymoszowi, Tkaczenkowemu zięciowi, żytelowi *Nowosieleckiemu*, dla tym większego zachęcenia biorących się do gospodarstwa, nadaie, zabezpieczając go i sukcesorów jego w wolnym bez żadnej od nikogo przeszkody używaniu; a ieśliby wyjść miał gdzie na slobodę, tracić ma te prawo, za które importował do skarbu pańskiego rubli dwa. Datum w Medwedówce, die nona Octobris, tysiąc siedmset siedmdziesiąt osmego anno. U tego prawa, w oblatę podanego, podpis ręki jest takowy: Dominik Badowski, kommisarz m. p. (L. S.). Poniżej na tym prawie dopisek jest w te słowa: te prawo, na kątek z *Toloczno ostrowa*, między Taśminem leżący, służyć ma na zawsze Wasylowi Pohorilemu, gdyż ten gront, w prawie wyrażony, jest od Tymosza, Tkaczenkowego zięcia, Wasylowi Pohorilemu sprzedany. Datum dnia dwudziestego Februarii V. S., tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego roku, w Medwedowce. Jan Lippoman, rzadca generalny. Które to prawo z approbatą, w oblatę podane, co do słowa do xiąg ziemskich powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego jest zapisane.

Книга земская, записовая Черкасскаго уезднаго суда, годъ 1799; № 3588. Листъ 245.

---

211. Купчая крѣпость, выданная хмѣльницкимъ мѣщаниномъ, Иваномъ Матіяшенкомъ, мѣщанину Thomъ Лытесому на хуторъ. 1778. Октября 17.

Niżej na podpisie wyrażony, iawnie i wyraźnie zeznawam tym moim prawdziwym i nieodmiennym skryptem przed urzędem miejskim chmielnickim, iż ja, z dobrej mojej woli i z poradą przyjaciół moich, bez żadnego przymuszenia, sprzedałem swój własny futor, wolny i niezawodny, sytuowany w *Sydorysie*, ze wszelką attynencią, scilicet: chalup dwie z chlewami, szopami, oborami i z stodołą, z ogrodem i sadkiem, z komorą, wedle tegoż futora stawkiem i sianożęcią ponad tymże stawkiem, uczciwemu Tomaszowi Łytesemu i sukcesorom jego wiecznemi czasy za złotych polskich sto dziewięćdziesiąt, dico 190, nie a nie władzy i własności na rzeczonym futorze z attynencią nie zostawiając dla siebie, dzieci moich i wszystkich krewnych moich, ale w wieczną possessiā i władzę wyrażonemu Łytesemu i sukcesorom jego oddając ten mój futor wyrażony, przedany z wszystką attynencią; nikt nie ma wyrażonego Tomasza o ten futor mój turbować, bom go raz na zawsze sprzedał i pieniądze zań od wyrażonego Tomasza odebrał, który to mój skrypt, dany wyrażonemu Tomaszowi, na stepłowanym papierze, ceny pułosma grosza napisany, dla większej wagi i waloru, własną moją ręką, położeniem znaku św. krzyża, stwierdzam i podpisuję się. Datum w *Chmielniku*, die 17 Octobris, 1778 anno. Iwan Matiaszenko +. Będąc przy tym podpisujemy się: Jakub Gaiewski, lantwojt Chmielnicki. Grzegorz Kornowski, przysiężny Chmielnicki.

Книга Хмельницкой городской ратуши, № 5779, годъ 1776—1792. Листъ 119 на оборотъ.

---

115. Мѣновая запись, свидѣтельствующая о взаимной переуступкѣ хуторовъ другъ другу, состоявшейся между крестьянкою Галкою Бурлачихою и козацкимъ атаманомъ, Иваномъ Валмикомъ. 1778. Декабря 7.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt piątego, miesiąca Augusta dwudziestego siódmego dnia (veteris styli).

Przed urzędem i aktami niniejszemi, grodzkiemi, braclawskimi i przedemną, Janem Kozakiewiczem, regentem grodzkim, braclawskim,

stawiać się osobiście urodzony Michał Goszczyński, ten dokument, czyli tranzakcją, między sławetnemi: Hapką Burlaczyczą z jednej, a sławetnym Iwanem Wałmikiem, atamanem kozackim, sporządzoną, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich wojewodztwa Braclawskiego, z przyłożeniem papieru imperatorskiego dwudziestokopiejkowego, w sposób oblaty podał w téj istocie. Dnia siódmego Decembris, tysiąc siedmset siedmdziesiąt ósmego roku, ja, niżej na podpisie wyrażona, Hapka Burlaczycza, wdowa, iz Petrem, młodszym synem swoim, dajemy dokument na futor Iwanowi Wałmikowi, atamanowi kozackiemu, z którym my się pomieniali—futor za futor—bez żadnego przymuszenia z oboch stron i z dobrowolnej woli; i dodał mi ataman do mego futoru złotych polskich czterdzieście, któremu dajemy dokument, jako nie mamy żadnej do tego futoru racyi, żeby go nazad odebrać można. Byli natenczas świadki, jak się mieniali. U tego dokumentu, do oblaty podanego, podpisy rąk, przy krzyżykach, takowe: Daniło Stepanicz, drugi—Semen Bayczyk, Lesko Wałmik. Przy pisaniu tej karty był Tomasz, wojt Kiścilowski i Petro Dymmentow. Na który dokument, dla lepszej wiary, podpisujemy się: Hapka Burlaczycza, wdowa i z Petrem, synem swoim, nieumiejący pisma świętego kładniemy krzyże +. +. Z mocy mi powierzonej od jaśnie wielmożnego pana, tę kartę approbuje i za rzetelną uznaje; którą, dla lepszej wiary i walu, podpisem ręki moiej stwierdzam; w zamku Przyłuckim, dnia dwudziestego drugiego Decembris, tysiąc siedmset siedmdziesiąt ósmego roku. I. Pomianowski, ekonom *przyłucki*. Dla zapewnienia atamana Wałmika od wszelkiej kłutni w posiadaniu tego futoru, te jego kupno, jako pozwolone od ojca mego, approbuje, Borzęcki mp. Ktury dokument, jak się w sobie ma, co do słowa w xiegi niniejsze jest zapisany.

*Книга городская, Винницкая, записовая, годъ 1795,
№ 4749. Листъ 217.*

---

116. Купчая крѣпость, выданная Хмѣльницькимъ мѣщаниномъ, Иваномъ Сулименкомъ, Хмѣльницкому-же мѣщанину, Тышку Сулимчуку, на хуторъ, лежащій на урочищѣ «Широкій Мытникъ» 1779 Марта 1-го.

Die 22. Octobris visum, 1778.

Nizej na podpisie wyrażony znam tym skryptem moim nieodmien-
nym, iż ia, z dobrej moiej woli, bez żadnego przymuszenia, futor swój
ojczysty, sytuowany od *Chmielnika* nad *Szerokim Mytnikiem* Tyszkowi
Sulimeczukowi Chmielnickiemu wiecznemi czasy i successorom iego prze-
dałem za talarów 10, in summa złotych polskich 80, nie a nie na tym fu-
torze wyrażonym dla siebie i krewnych swoich (nie zostawując), ale w wiecz-
ną possessią, to iest do trzymania i rządzenia onym oddając, ponieważ już
ia do tego futora nie należę ani żaden mój krewny, i należęć nie mam, tyl-
ko już iest wyrażony Tyszko Sulimeczuk własny i prawdziwy tego futora
mego, iemu przedanego, gospodarz i rządca, do ktorego to futora ieszcze
i sianożęć na kossarzów 2 tamże brzegiem przydaię. Więc, iakom raz nazawsze
wyrażony mój futor ze wszelką attynencią, ut ad praesens, zem przedał, i Ty-
szkowi Sulimeczukowi Chmielnickiemu w moc wszelką oddałem, tak, dla tym
większy wiary, wagi i walu, nie umiejąc pisać, własną moją ręką znak
świętego krzyża kładnę. Datum w Chmielniku, die 1 Martü, 1779 anno
Iwan Sulimenko +.

*Книга Хмельницкой городской патуши, № 5779, годъ
1776—1792. Листъ 120.*

---

117. — Купчая крѣпость, выданная Хмѣльницкимъ мѣщани-
номъ, Тышкомъ Сулименкомъ, Хмѣльницкому-же мѣщанину, Сидору
Слободзяннику, на хуторъ, называемый Сулимовъ 1779. Марта 11.

Nizej na podpisie wyrażony znam tym moim nieodmiennym skryptem
iż ia, z dobrej moiej woli i za poradą przyjaciół moich, bez żadnego przy-
muszenia, futor swój, kupiony u Iwana Sulimenka, nazywaiący się *Sulimow*,
sytuowany od *Chmielnika* nad *Szerokim Mytnikiem* z polem dni 16 i
sianożęcią na kosarzów 2, przedałem Sydorowi Słobodziannikowi i suk-
cessorom iego wiecznemi czasy za talarów dziesięć, № 10, nie a nie na
przerzeczonym futorze własności moiej rządzenia i należytości dla siebie i

krewnych swoich nie zostawując, ale zgola wyrażonemu Sydorowi z tym wszystkim munimentem, z którym ia kupilem i trzymałem, oddając w wieczną possessią i rządzenie onym; do którego futora nikt się nie interesować, ani do niego należeć, tylko szczególnie do niego należy i jest prawdziwy i własny wyrażonego futora gospodarz i rządcą, bom raz nazawsze sprzedał wyrażonemu Sydorowi i pieniądze od niego do szeląga odebrał; więc iakom dobrowolnie ten wyrażony futor sprzedał, tak, dla tym większej wiary i walu, nie umiejąc pisać, własną moją ręką znak świętego krzyża kładnę. Datum w Chmielniku, die 11 Martii, 1779 anno. Tyszko Sulimenko†.

Книга Хмельницкой городской ратуши, № 5779, годъ 1776—1792. Листъ 121.

---

118. — Купчая крѣпость, выданная мѣщаниномъ, Иваномъ Моружкомъ, мѣщанину Ивану Левоненку на хуторъ, находящійся въ окрестности мѣстечка Краснаго. 1779. Апрѣля 4.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt piątego, miesiąca Decembris trzydziestego pierwszego dnia (veteris styli).

Przed urzędem i aktami niniejszemi, grodzkiemi, bractawskimi i przedemną, Ianem Kozakiewiczem, regentem grodzkim bractawskim, stawiać się osobiście urodzony Iózeł Kowalski, ten dokument, od sławetnego Iwana Moruszka sławetnemu Iwanowi Lewonenkowi względem sprzedaży futoru dany, tak przez urząd tegoż miasta podpisany, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich województwa Bractawskiego, z przyłączeniem papieru imperatorskiego dwudziesto-kopijkowego zaświadczonego, w sposób oblaty podał w téj istocie: dnia czwartego Aprilis, roku Pańskiego tysiąc siedmset siedmdziesiąt dziewiątego, daję ten mój dokument Iwanowi Lewonenkowi, piliponowi, żyjącemu na *Krasniance*, któremu, dobrowolnie przystawszy, nie mogłem należycie oporządzić futor mój własny *pod Chworostnym*, doliną sianożęć, jabłoni trzy, dębów dziesięć, domków dziesięć, pasieczysko częstokolem ogrodzone; oranego pola na dni cztery wyźrzeczonemu Lewonenkowi wiecznemi czasy sprzedałem za złotych polskich siedm-

dziesiąt, nòmero złotych siedmdziesiąt, a po przedaniu, ni ja, ani moi successorowie nie powinni mieć ni żadnej pretesyi, ale, i owszem, Lewonko wiecznemi czasy kupić, wolno mu ku lepszemu pożytkowi swemu i skarbowemu, według zwykłych zwyczajów, opłacać, nasadzać i szczepić, a ja, odebrawszy zupełnie umówione pieniądze, tym dokumentem kwituje i podpisuje się znakiem krzyża świętego. U tego prawa podpis jest takowy: Iwan Morużko+; i my, urząd miéjski Krasniański, będąc przy tej sprzedaży, według lepszego waloru, podpisujemy się: Fedor Ianowski, sławetny Iwan Michałowski, burmistrz, Iwan Bochaczenko, przysiężny, Ian Szynawski, ławnik; poniżej zaś approbata dworska w te słowa: Datum ut supra; ta sprzedaż stała za wiadomością zamku Krasniańskiego. Stanisław Hoszowski P. K. Które to prawo co do słowa w xiegi niniejsze jest zapisane.

Книга городская, Винницкая, записовая, годъ 1795, № 4749. Листъ 1110.

---

119. — Дарственная запись отъ князя Александра Любомирскаго крестьянину Никитѣ Лукашуку на рошу и сѣнокосѣ, находящіяся въ селѣ Французкой. 1779. Іюня 3.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt osmego, miesiąca Iunia osmego dnia.

W roki sądowe, ziemskie powiatu Bałtskiego gubernyi Podolskiej, kadencyi majowej, prawem dla ziemstwa przepisanej, stawiać się osobiście sławetny Iakim Łukaszenko, te prawo, od J o. xiecia Alexandra Lubomirskiego, G. W. F. ojcu offerenta dane, do używania łasku i gratów, y wszystkiego użytku, na papierze ordynarijnym spisane, z przyłączeniem papieru herbowego kopijek trzydzieści, dla zapisania do xiąg ziemskich powiatu Bałtskiego w sposób oblaty podał, w tej istocie: — Alexander na Wiśniowczu i Iarosławiu hrabia, świętego państwa Rzymskiego xiąże Lubomirski, wojewodzie kijowski, w wojsku francuzskim pułkownik, orderu świętego Stanisława kawaler, na Iozefgradzie, Krutych, Iahorliku, Raszkowie, Cekinowce i Tomaszpolu pan i dziedzic, daje te moje prawo Mykicie

Łukaszukowi, wójtowi *Francuzskiemu*, na lasek, przez imię pana Borowskiego zapuszczony, od Kodymy doliny w odnodze będący, zuboczą idąc po pod krzaki Ilnickiego, po sianożęć Druczkę w górę i od tej przez pagorek do drogi, z Francuzkiej do Iwaszkowy idącej, która aż do Kodymy, z przyłączeniem przytoków i sianożęci Nieluszowej do lasku naznacza się; w kturem to lasku wolen będzie trzymać odaie, zasadzenia sadów, używania oznaczonego pola do orania y siania, koszenia sian y na swój pożytek obracania; które to prawo, iemu i sukcesorom jego nadaiąc, własną, przy zwykłej pieczęci, podpisuje ręką. Dnia trzeciego Iunia, tysiąc siedmset siedmdziesiąt dziewiątego roku. Datum w Krutych. U tego prawa, do oblaty podaiącego, podpis takowy: Alexander Lubomirski.—Które, iak się w sobie ma, co do słowa w xięgi ziemskie powiatu Bałtskiego iest zapisane.

Книга земская, записовая Балтскаго уѣзда, годъ 1798 № 4566. Листъ 111, на оборотъ.

---

120. Дарственная запись отъ волынскаго воеводы, князя Сангушка, крестьянину села Змагайловки, Денису Березному, на сѣнокосъ, называемый Подгорный. 1779. Августа 20.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Maia szesnastego dnia.

Przed aktami ziemskimi powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego i przedemną, Antonim Laryss — Zdanowskim, pisarzem ziemskim tychże powiatów, osobiście postanowiwszy się urodzony Franciszek Tchorzewski, te prawo od skarbu I.o. X. iego mości Sanguszka W. W. sławetnemu Denysowi Berезnemu na sianożęć, Podhorną zwaną, z łozami, na tej porosłemi, dane, na papierze ordynaryjnym napisane, podpisem W. Iordańskiego przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, zatwierdzone, a przez W. Ogrodzińskiego, dóbr kommissarza, zaaprobowane, z przyłączonym arkuszem stepłowanego papieru, do akt ziemskich powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego sposobem oblaty podał, temi wyrazy: Denysowi Berезnemu

ze wsi *Zmahajluwki* klucza Czerkaskiego, do starostwa Czerkaskiego należącej, poddanemu J.o. X. jego mości Sanguszka, wojewody wołyńskiego, pana i dobrodzieja, sianożęć, *Podhorna* zwaną, niedaleko rzeki Dniepru, w tej cyrkumferencyi, iak zdawna bywała, i teraz najduje się, z łozami, w niej porośłemi, za opłaceniem do skarbu rubli dwadzieścia, wiecznemi oddaie czasy, z ostrzeżeniem, aby od nikogo w używaniu, tak sianożęci, iako i łoz najmniejszej nie miał przeszkody z mocy terazniejszego opłacenia. Datum dnia dwudziestego Augusti, tysiąc siedmset siedmdziesiąt dziewiątego roku, w Czerkasach. U tego dokumentu podpis przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, w te słowa: W. Jordański (L. S.). Poniżej tego approbata kommissarza dóbr tychże w te słowa: to prawo approbuie dnia dwunastego Julii, siedmset ośmdziesiąt szostego roku, w Zmahajłówce. Stan. Ogrodziński, dóbr kommissarz. Które to prawo, iak się w sobie ma, co do słowa w xiegi niniejsze, ziemskie powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego iest zapisane.

Книга земская, записовая Черкаскаго уезднаго суда,— годъ 1799,—№ 3588. Листъ 154.

121. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ, Яковомъ Володченкомъ, крестьянину, Мартыну Горовенку, на урочище, называемое Млыновица, лежащее въ чертѣ земель села Дешки. 1779. Декабря 2.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Marca siedmnastego dnia.

Przed xiegami niniejszemi, ziemskimi powiatów Wasylkowskiego i Bohusławskiego i przedemną, Ianem Michalowskim, pisarzem ziemskim tychże powiatów, osobiście stawiający urodzony Wojciech Winiarski, od pracowitego Jakowa Wołodczenka, obywatela olchowskiego, na grónt, *Mlynowica* zwany, we wsi *Deszkach* nad Rossią pozycią mający, Martynowi Horowenkowi przed urzędem miejskim bohusławskim przyznane

prawo, podpisami urzędników magistrackich i pieczęcią oraz approbatą rządu bohusławskiego, urodzonego Macieja Laskowskiego, stwierdzone, na papierze dwóch groszy srebrnych napisane, z przyszytym arkuszem papieru stęplowanego ceny trzydziestu kopiek, do akt ziemskich powiatów Wasylkowskiego i Bohusławskiego dla zapisania podał, w te słowa—Działo się na urzędzie jego królewskiej mości miejskim magdeburi bohusławskiej, dnia wtórego miesiąca Decembra, tysiąc siedmset siedmdziesiąt dziewiątego. Na urzędzie J.K. mości miejskim magdeburi bohusławskiej stanowszy jawnie i oczewisto pracowity Jakow Wołodczenko, obywatel Olchowiecki, będąc na ciele i umyśle zdrowym, zeznał temi słowy: iż ja, nie z żadnej namowy ani też przymuszenia, lecz z swojej dobrej i ochoczej woli, mając gront mój, to jest Młynowicę we wsi Deszkach, nad rzeką Rosią, niżej młyna Horowenka, arędasza bijowieckiego, wyżej zaś lasku Iwana zięcia Iowchymowego, przy tejże rzece Rossi będącego, w poprzek do grószki, wyżej tegoż lasku stojącej, od grószki do Kalennikowego ogrodu, od ogrodu po nad jeziorem aż do młyna tegoż Martyna Horowenka, zbywam, przedaie i wiecznością ustępuię rzeczonemu Martynowi Horowenkowi, arędarzowi bijowieckiemu, za sumnę rubli trzydzieści pięć, № trzydzieści pięć, na swobodne, spokojne iego samego, żony i sukcesorów iego, wieczne odziedziczenie, więc my, urząd J.K. mości miejski, bohusławski, za wiadomością zwierzchności zamku tutejszego, wydaiemy te nasze urzędowe prawo na osobę rzeczzonego Martyna Horowenka na wieczne tego gróntu dzierżenie i na tymże gróncie, z wybudowanego już własnym kosztem przez tegoż Martyna Horowenka młyna, wolne pożytków wszelkich wynajdywanie, bez żadnej a najmniejszej ni od kogo przeszkody i interesowania się. Wolen i mocen będzie rzeczony Martyn Horowenko, a po nim sukcesorowie jego tym gruntem i młynem, iako swoją własnością, rządzić, dysponować, komu chcieć dać, darować, przedać, lub na dalsze odziedziczenie swoje konserwować; co niniejszym naszym my, urząd J.K. mości miejski bohusławski, stwierdzamy i roboruiemy prawem. A dla tym większej wiary, wagi i pewności, takowe prawo, przy zwykłej urzędowej podpisuiemy pieczęci. Datum na urzędzie, ut supra, Hrehorij Ciurupa, wojt, Zacharij Sawkowicz, Mossij Krasucki, Mikołaj Wołoszynenko, Pawło Kotlarenko, Petro Łuchowenko, Stepan Turczynenko, ławni, I. Pruszyński, pisarz. Te prawo, z urzędu miejskiego Bohusławskiego Martynowi Horowenkowi dane, z władzy urzędu juryzdykcii, w państwie Bohusławskim mianej, approbuie—Maciej Laskowski, K. G. W. mp. Które to pra-

wo, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, ziemskich powiatów Wasylkowskiego i Bohusławskiego jest zapisane. Karol Głowa-cki, surrogat.

Книга земская, записовая, Васильковскаго и Богуславскаго уѣздовъ, годъ 1799, № 3520. Листъ 287.

122. — Дарственная запись отъ графа Іоанна Ходкевича чорнобыльскому мѣщанину Осипу Ярутѣ на усадьбу, огородъ и сѣнокосъ въ мѣстечкѣ Чернобылѣ. 1780, Генваря 17.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt czwartego, miesiąca Stycznia podług dawnego dwudziestego szóstego, a podług nowego stylu Lutego szóstego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku Jej Imperatorskiej Mości Żytomirskim, przedemną, Antonim Sawickim, vice-regentem przysięgłym, grodzkim powiatu Żytomirskiego i xiegami niniejszemi, grodzkimi, żytomirskimi, osobiście stawiając sławetny Jerofej Haduniwin, te prawo na dom z placem i ogrodem, w Czarnobyłu sytuowany, od J.w. hrabi Chodkiewicza, starosty żmudskiego, sławetnemu Josypowi Jarucie, na papierze srebrnogroszowym polskim napisane, podpisem tegoż ręki przy pieczęci dużej, na sucho wyciśnionej, z przypiskiem, przez W. Komara uczynionym, do akt grodzkich, żytomirskich do zapisania podał, w tych wyrazach. — Jan Mikołaj Xawery na Turii, Petrykowie, Czarnobyłu i Dorohostaiach hrabia Chodkiewicz, generał xięstwa Żmudzkiego starosta, generał lieutenant wojsk imperium Rossyjskiego, orderu orła białego i świętego Stanisława kawaler. Wszem wobec, komu by o tym wiedzieć należało, mianowicie ich mość panom dóbr moich: hrabstwa Czarnobylskiego kommissarzom i gubernatorom, do wiadomości podaie: iż ia, chcąc zaludnienie miasta *Czarnobyła* pomnożyć, daie niniejsze prawo Josypowi Jarucie, obywatelowi czarnobylskiemu, na dom z placem i ogrodem, w ulicy Preczyskiej będący, za który z pomienionego placu i ogrodu ma nazawsze nie więcej jak tylko czyn-

szu po rubli dwa płacić, od wszelkich zaś innych powinności, jako to: pańszczyzny i szarwarków, dworowi moiemu należących, wolnym pomienionego Josypa Jarutę mieć chęć; na dowód czego takowe pismo własną, przy zwykłej pieczęci wyciśnieniu, ztwierdzam ręką. Działo się w Czarnobylu, tysiąc siedmset ósmdziesiątego roku, miesiąca Januarii siedmnastego dnia. U tego prawa podpisy rąk takowe: Jan hrabia Chodkiewicz, starosta general (L.S.). Dnia dwunastego Julii, tysiąc siedmset ósmdziesiąt siódmego roku, pokos do tego placu, za rzeką *Usza* nad ieziozem *Hluszcem* leżący, niegdyś *Joskowskim* zwany, dotąd przez Wendiabra od Jośka zastawą trzymany, Josypowi Jarucie naznaczam; i onyż ma za zwyczajną płatę wraz z placem, w tym prawie wyrażonym, używać, pozwalam. A Komar mp. Które to prawo, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomirskich iest zapisane.

Книга городская, Житомирская, записовая, № 296, годъ 1794, Листъ 184.

123. — Купчая крѣпость, выданная хмѣльницькимъ мѣщаниномъ, Андреемъ Дрылюченкомъ, Ивану Новаку на хуторъ, лежащій на урочищѣ «Козин Реберца». 1780. Марта 21.

Niżej na podpisie wyrażony, cale się podaiąc i inkorporuiąc, iawnie i wyraźnie znam tym moim skryptem nieodmiennym, iż ja, z dobrej moiej woli i z poradą przyjaciół moich, bez żadnego przymuszenia, przedałem swój stawek oyczysty, sytuowany w *Kozich Ziobrach*, po rusku w *Kozich Rebercach*, z brzegiem na sianożec poniżej grobli od Sokolowa, pod futorom Ostapa Nowaka, Jwanowi Nowakowi i sukcesorom iego za złotych № 35 wiecznemi czasy. Do którego iuż nic a nic nie należę, ani żaden krewny mój, bom raz na zawsze iemu ten stawek mój przedał i pieniądze już od niego odebrał. Na co, dla większej wiary i waloru, nie umiejąc pi-sać, własną moją ręką znak świętego krzyża kładnę. Datum w *Chmielniku* die 21 Marca, 80 anno. Andrzej Dryluczenko†.

Книга Хмѣльницкой городской ратуши, № 5779, годъ 1776—1792. Листъ 70 на оборотъ.

124. — Купчая крѣпость, выданная хмѣльницкою мѣщанкою, Магдою Дзимирскою, мѣщанину Кондрату Климчуку на усадьбу, поле и сѣнокосъ въ мѣстечкѣ Хмѣльникѣ. 1780, Марта 21.

Działo się w urzędzie radzieckim miasta jego królewskiej mości *Chmielnika*, dnia dwudziestego pierwszego Marca, tysiąc siedmset ośmdziesiątego.

Stanowszy osobiście sławetny Kondrat Klimczuk, podał karte do zapisu w xiegi radzieckie, któremu chęci zadosyć czyniąc, zapisuję. Nizej na podpisie wyrażona, cale się podaiąc i incorporuiąc, zeznaię tym moim prawdziwym przedaźnym skryptem, na papierze stęplowanym ceny pułosma grosza, iż ia, z dobrej woli moiej, bez żadnego przymuszenia, przedałam własną swoię chałupę, wolną, nikomu nie obligowaną, sytuowaną na ulicy Pskowskiej, podle chałupy Sobka Mazura i Romana, z ogrodem przy tejże chałupie, z polem, z sianozęcią, do tejże samej chałupy należącą, Kondratowi Klimczukowi, slobodziannikowi, i sukcesorom iego wiecznemi czasy za talarów sześć; której to moiej przedaży, nie a nie dla siebie i dzieci moich i krewnych władzy nie zostawuiąc, ale i wszelką mocą i władzą te moie przedaż wyrażoną na wyrażonego Kondrata wzdaiać; do ktorej to chałupy iuż ia nie należę i władzy do niej żadnej nie mam i mieć nie powinnam, tylko wzwyż wyrażony Kondrat należy do wyrażonej moiej przedaży i iest własnym, prawdziwym i wiecznym onej gospodarzem i mocnym rządcą, jakom dobrowolnie wyrażoną chałupę z ogrodem, polem i sianozęcią przedała wyrażonemu Kondratowi, tak, dla tym większej wagi i walu, własną moią ręką znak krzyża świętego kładne, Magda Dzimirska+, Szymko Fersiowski+. Przy tym będąc, podpisuje się Jakub Gajewski, lantwojt chmielnicki; Grzegorz Koronowski, przysiężny. Ignacy Sudyłkowski, przysiężny chmielnicki mp. Te karte approbuie za urzędu mego, w roku 1790, die 24 Julii, w kancelarii miejskiej chmielnickiej, Mikołaj Wojcicki, lantwojt; Jakub Gaiewski, rajca starszy, miejski chmielnicki; Jakób Sudełkowski, przysiężny miejski chmielnicki; Paweł Ochota, przysiężny chmielnicki; Dyonizy Tyszczenko, przysiężny miejski chmielnicki. Przyiołem do akt, M. Czarnek, P. P. J. K. M.

Книга Хмѣльницкой городской патуши, № 5779, годъ 1776—1792. Листъ 111 на оборотъ.

125. Актъ осмотра границъ хутора, называемаго «Слюсаревый» принадлежащаго Григорію Марцинковскому. 1780. Апрѣля 10.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt osmego, miesiąca sierpnia dwudziestego trzeciego dnia.

Na leżeniu xiąg ziemskich powiatu Bałtskiego, gubernyi Podolskiej, kadencyi maiowey, prawem przepisanej, stawiać się osobiście urodzony Stanisław Radkowski, W. P. P. B., te wyznaczenie gruntów do futoru, Słusarzowego zwanego, Hrehoru Marcinkowskiemu przez wielmożnego Antoniego Tokarzewskiego uczynione, dla zapisania do xiąg niniejszych, ziemskich powiatu Bałtskiego, z przyłączeniem papieru ceny przyzwoitej w sposób oblaty podał i, zjechawszy na grunt z Iwasiem Danczenkiem, woytem, Oziomatecznikiem Czeczelnickim, tudzież Tychonem, woytem, Petrem Kramarczukiem z Białego Kamienia, takowe wyznaczenie pola do futoru, *Szłuszarzowa* zwanego, (uczynił). Hrehoremu Marcinkowskiemu nadaie się, zacząwszy od końca oborania, koło tegoż futoru będącego, prosto do szlaku, z Rohuzki do Czeczelnika idącego; y tąż drożyną ciągnie się do doliny Rohuzki; pod futozem zaś pod mety wszystkie, które zdawna używali ludzie, wylacza się i zostawia się; na co ten objazd, dla wiary i wagi, przy ludziach niżej wyrażonych, nadaie mocą prawa niniejszego. Datum dnia dziesiątego Aprilis, tysiąc siedmset ósmdziesiątego roku. W którym objeździe podpis takowy: Antoni Tokarzewski. Któren to objazd, jak się w sobie ma, co do słowa w xiegi ziemskie powiatu Bałtskiego iest zapisany.

Книга земская, записовая Балтскаго уѣзда, годъ 1798, № 4566. Листъ 228 на оборотъ.

126. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Мпроновъ, Гарасимомъ Перехристенкомъ, крестьянину тогоже села, Михайлу Околотенку, на лугъ, лежащій въ селѣ Мпронахъ 1780. Іюня 12.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt osmego, miesiąca Maja dwudziestego osmego dnia.

W roki sądowe, ziemskie powiatu Bohusławskiego, kadencyi Święto-Trojeckiej, od dnia dwudziestego miesiąca i roku na akcie wyrażonych, w Bohusławiu odprawować się zaczęte, przedemną, pisarzem ziemskim powiatu Bohusławskiego, Pawłem Szumańskim, i xiegami niniejszemi, ziemskimi, bohusławskimi stawiający osobiście roboczy Michajło Okołot, mieszkaniec wsi *Mironów*, zbycie pewnego gruntu, to iest łąki, od pracowitego Harasyrna Perechrystenka sobie, stawiającemu, przed aktami miejskimi bohusławskimi przyznane, rękami urzędu magistrackiego przy pieczęci miejskiej zatwierdzone i zaświadczone, na papierze srebrnogroszowym, polskim, stemplowanym wydane i napisane, z dodanym arkuszem papieru krajowego stemplowanego, ceny kopijek trzydziestu, do akt ziemskich powiatu Bohusławskiego w oblatę podał, ktorej istota takowa: Działo się na urzędzie jego królewskiej mości miejskim majdeburi Bohusławskiej, dnia dwunastego Junii, tysiąc siedmset-ośmdziesiątego roku. Na urzędzie jego królewskiej mości miejskim majdeburi Bohusławskiej, stanowszy osobiście pracowity Harasym Perechrystenko, obywatel mironowski, będąc na ciele i umyśle zdrowym, zeznał temi słowy: iż ia, nie z żadnej namowy, ani też przymuszenia, lecz z swojej dobrej i ochoczej woli, mając grónt mój własny, to iest łąkę przy grobelce, Bilatowskiego zwanej, między drożynami, to iest zaczowszy od grobelki z iednej strony do gróntu Skorykowego, z drugiej—od Paryskury, z trzeciej od łąki popa miejskiego zaroskiego, zbywam, przedać i wiecznością ustępuję pracowitemu Michajłowi Okołotenkowi, obywatelowi mironowskiemu, za kwotę rubli pięć, numero pięć, na swobodne, spokojne jego samego, żony i sukcesorów ich wieczne odziedziczenie; więc my, urząd miejski bohusławski, za wiadomością zwierzchności zamku tutejszego, wydaiemy te nasze uzędowe prawo na wieczne tego gróntu dzierżenie, z wolnym pożytków wszelkich wynajdywaniem, bez żadnej a najmniejszej ni od kogo przeszkody i interesowania się; wolen i mocen będzie rzeczony Michajło Okołotenko, a po nim sukcesorowie jego, tym gróntem, iako swoją własnością, rządzić, dysponować, komu chąc dać, darować, przedać, lub na dalsze dziedziczenie swoje konserwować, niniejszym naszym my, urząd miejski bohusławski, ztwierdzamy i roboruiemy prawem; a dla lepszej wiary, takowe prawo, przy zwy-

kłej urzędowej podpisujemy pieczęci. Datum na urzędzie, ut supra, (L. S.). Na której sprzedaży, podpisy rąk, przy pieczęci magistratowej, takowe: Kazimierz Kurapowski, wojt miejski bohusławski; Zachariasz Sawkowicz; Mykoła Wołoszynenko; Mojsij Krasucki; Pawło Kotlearenko; Stepan Turczynenko; Petro Łuhowenko, ławnicy. I Pęczyński, pisarz. Która sprzedaż, iak się w sobie ma, słowo w słowo, do akt ziemskich powiatu Bohusławskiego iest zapisana.—Jakub Kaleński, podsędek.

Книга земская, записовая и потоцная Богуславскаго уѣзда, годъ 1798; № 3533, Листъ 1577.

127. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ мѣстечка Сѣницы, Сидоромъ Буримомъ, брату его, Петру Буриму, на принадлежавшую ему половину сѣнокоса и рощи. 1780. Іюля 5.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt czwartego, miesiąca Julii szóstego dnia veteris styli.

W roczki sądowe, grodzkie wojewodztwa Bracławskiego, kadencyi Juliuszowej, dnia dwudziestego szóstego według nowego stylu przypadłej sędzić się zaczętej, przedemną, Gabryelem Porczyńskim, stolnikiem bracławskim i podstarostą grodzkim winnickim, stawiać się osobiście pracowity Iwan Burymów, te tranzakcję ręczną na nabycie połowy gruntu od pracowitego Sydora Burymy, na rzecz pracowitego Petra Burymy spisana, służącą, do akt niniejszych, grodzkich, bracławskich w sposób oblaty podał, w tej istocie: Ja, Sydor Buryma, na fundamencie prawa od J.w. Zofii i Konstantego Olizarów, J.w, panów naszych, dnia osmego Februarii tysiąc siedmset sześćdziesiąt drugiego roku mnie i bratu memu, Piotrowi Burymowi, na sianożęć i żapust, ogrodzony częstokołem, danego, też część swoją, będąc na własny mój interes potrzebny pieniędzy, dobrowolnie i bez żadnej namowy bratu swemu, Piotrowi Burymie, za rubli starych srebrnych czterdzieści, od daty niżej wyrażonej, sprzedał; do której to

części nie tylko ja, ale i sukcessorowie moi wiecznemi i nieodzownemi czasami nie będą należeć; co, dla lepszego świadectwa, wraz z uproszonymi przyjaciółmi własnymi stwierdzamy rękami. Działo się dnia piątego Iulii tysiąc siedmset ośmdziesiątego roku, we dworze *Siennickim*.—U tej tranzakcyi, do oblaty podanej, podpisy rąk w te słowa: Sydor Buryma+. Stefan Judkiewicz+ Chwedor Rudenko+. Anton Dudenko+. Która to tranzakcja, iak się w sobie ma, tak słowo w słowo w xiegi niniejsze, grodzkie, braclawskie iest zapisana.

Книга городская, Винницкая и Брацлавская, годъ 1794, № 4745; № акта 11.

---

128. Дарственная запись отъ князя Іосифа Любомирскаго, крестьянину Грицьку Прокопенку на право потомственного владѣнія хуторомъ и пасѣкою въ селѣ Романовкѣ: 1780 Октября 11.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt siódmego, miesiąca Wrzesnia dziewiętnastego dnia.

W roki sądowe, ziemskie powiatu Żytomirskiego, od dnia pierwszego Czerwca w Żytomierzu sądzić się rozpoczęte, przedemną, Erazmem Jezierskim, susceptiblem przysięgłym ziemskim powiatu Żytomirskiego, do tego aktu użytym, i xiegami niniejszemi, ziemskimi, żytomirskimi, osobiście stawający W. Ambroży Lubicz—Choiecki, V R G Z, ten dokument, od W. Jasińskiego, kommissarza dobr J.o. X. Lubomirskiego na pasieczysko roboczemu Prokopenkowi dany, podpisem ręki tegoż, przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, zatwierdzony, na papierze prostym napisany, z approbatą J.o. X. Lubomirskiego, podpisem przy pieczęci na drugiej stronie, z przyszytym arkuszem papieru krajowego, do akt ziemskich powiatu Żytomirskiego w oblatę podał, w brzmieniu takowym: Na proźbę Hryćka Prokopenka, poddanego wsi *Romanówki*, dać onemu ten dokument, pozwalający zaiąć pasieczysko pustuiące, nad sta-

wem Koszlackim, a nazywające się *Zolotucha*, między zajmiszczem Pawłowym z Koszlak i Subajduszewym z Romanowki leżące; wolen tedy iest tenże Hryćko Prokopenko, wraz z sukcesorami swemi, tym zajmiszczem rządzić, strzedz, pomnażać i wszelkich pożytków z pola, sianozęci, pasieki i drzewa rodzajnego używać. Które prawo, do approbaty J. o. X. starosty Romanowskiego, pana mego, odsyłając, dla zupełnej wagi ręką własną podpisuję. Datum w Stawiszczach, dnia trzydziestego Septembris, tysiąc siedmset ósmdziesiątego roku. Mi. Jasiński, kommisarz mp (L. S.) Prawo na futor i pasieczysko Hryćkowi Prokopenkowi, poddanemu romanowskiemu, approbuie w Żydowcach, iedynastego Octobris, tysiąc siedmset ósmdziesiątego roku. Józef X. Lubomirski S. R. (L. S.). Który ten dokument, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, ziemskich, żytomirskich iest zapisany.

Книга земская, житомирская, годъ 1797, № 302. Листъ 309 на оборотъ.

---

128 Дарственная запись отъ князя Антона Яблоновскаго мѣщанину мѣстечка Медведовки, Степану Безрадецкому, на мельницу и прудъ, лежащiе на урочищѣ «Цыруликовомъ» на рѣчкѣ Медведовкѣ, а также на землю, по обѣимъ сторонамъ тогоже пруда. 1780. Декабря 11.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt osmego, miesiąca Decembris trzydziestego dnia.

Przed aktami ziemskimi powiatu Czehryńskiego y przedemną, Janem Bonkowskim, pisarzem ziemskim powiatu Czehryńskiego, stawiający osobiście urodzony Nicefat Bezradecki, te prawo, od jaśnie oświeconego xiecia Antoniego Jabłonowskiego, kasztelana Krakowskiego, na młyn, groble y uroczysko Cyrulikowe, utściwemu Stefanowi Bezradeckiemu nadane, pierwey przez wielmożnego Domienika Badowskiego, kommisarza podpisane, a potym przez samego jaśnie oświeconego xiecia Jabłonowskiego,

Kasztelana Krakowskiego, utwierdzone, z wyciśnieniem dwóch pieczęci na laku czerwonym, na papierze siępłowanym, srebnogroszowym, do akt ziemskich powiatu Czehryńskiego w oblatę podał, w sposób takowy: Wszem wobec y każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć będzie należało, w szczególności iędnak następcom moim, a zaś ich mościom panom gubernatorom, namiesnikom y innym, w dobrach jaśnie oświeconego xiążęcia jego mości Antoniego Barnaby Pruss Jabłonowskiego, wojewody Poznańskiego, Czehryńskiego starosty, pana y dobrodzieja, ukraińskich (włości) teraz i napotym będącym rządcom, niemniej mieszczanom, obywatelom y poddanym tychże dóbr wiadomo czynię; iż ja, utściwemu Stefanowi Bezradeckiemu, miasta *Medwedowki* obywatelowi, żądającemu własności swojej, naturalnym prawem po oycu y dziadu swoim posiadanej, to iest młyna o kołach dwóch na rzeczce Medwedowka, a grobli uroczyskiem, *Cyrulikowej* zwanej, y dotąd własnym jego kosztem utrzymowanego, będącego, oraz gróntu sianożętnego, z obu stron rzeczki tej Medwedowki, z góry od Berkatuwki rzeczki, z lasu ciekącej, a z nizu do połowy stawku rozciągającego się, z władzy powierzonego mnie komissu y mocy zupełney, od tegoż jaśnie oświeconego xięcia jego mości, pana dobrodzieja, zabezpieczając y successorów jego w wieczystym dziedziczeniu rzeczzonego wyż młyna y gróntu, nadaie prawo. A że Stefan Bezradecki, kupiectwem więcey niż dozorem młyna zatrudniając się, na intracie swojej z niego szkoduie y częstokroć o rozmiar zboża z arędarzem podpada kłotni, dla spokoyności, miłey każdemu, życzy sobie mieć młyn ten wolny od podania do arędy, więc przez wzgląd na wierne jego skarbowi pańskiemu sprawowanie się, y do dalszey zachęcając go wierności, dozwalam, aby dochody wszystkie, nie do żadney arędy nie excypuiąc, na swój odbierał użytek, poczowszy od dnia pierwszego miesiąca Stycznia, roku następującego, tysiąc siedemset osimdziesiąt pierwszego, żeby zaś y skarbowi pańskiemu należna zwyczajem, iak z innych młynów, intrata nie upadała, wspomniony Stefan Bezradecki corocznie płacić będzie powinien do skarbu jaśnie oświeconego pana dobrodzieja po rubli starych srebnych piętnaście, łącząc w te y podatek młynowego, czyli pokolesnego; spuszczenie stawku, w nim ryb łowienie samemu tylko Stefanowi Bezradeckiemu, y ostrzegając y na skarb pański niełowienie, iest wolne co trzeci rok; mirocznik, w chałupie przy tymże młynie będący, do żadnych podatków i powinności, tak skarbowych, iako y gromadzkich nie ma być pociąga-

ny, procz kominowego; a ieżeli by, czego spodziewać się nie można, ten-
 że Stefan Bezradecki wysć miał za granicę lub inne krajowe państwa na
 slobodę, bądź który z successorów jego, za to że zabiespieczenie nadane
 upadać ma, uwiadamiam; które, dla zupełniejszey ważności, własną, przy
 wyciśnieniu pieczęci, podpisuję ręką, salva jaśnie oświeconego xięcia pana
 dobrodzieja approbatione, Dan w Medwedówce, dnia iedynastego miesiąca
 Grudnia, roku tysiąc siedmset osimdziesiątego, Dominik Badowski, ko-
 misarz generalny (locus sigilli). Approbuję dnia czwartego Januarii, ty-
 siąc siedmset ośmdziesiąt pierwszego roku, Antoni Chryzostom Jabłonow-
 ski, starosta Czehryński (locus sigilli). Ten dopisek, przez indukuiącego
 opuszczony, dopisuję własną ręką Jan Bonkowski, pisarz ziemski powiatu
 Czehryńskiego.

*Книга земская, записовая Чигиринскаго уѣзда, годъ 1797
 —1798, № 3590; листъ 522.*

---

130. Дарственная запись, выданная управляющимъ Литинскимъ
 староствомъ, дворяниномъ Оомою Цишевскимъ, крестьянину Іовхиму
 Мельнику на право потомственного владѣнія двумя мельницами и сѣ-
 нокосомъ въ селѣ Новоселнцѣ. 1781. Марта 2.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt siedmego, miesiąca Decem-
 bris trzydziestego dnia.

Na leżeniu xiąg ziemskich powiatu Winnickiego, kadencyi święto-
 michalskiej, prawem przepisanej, stawiać się osobiście urodzony Maciej
 Zawrocki, te prawo, od W. Ciszewskiego P. L. pracowitemu Juchimowi
 Mielnikowi na młyny w dobrach wsi Nowosielicy dane, dla zapisania do
 akt ziemskich powiatu Winnickiego w sposób oblaty podał, w tej istocie:
 Z władzy mnie powierzonej od J. W. Ignacego i Jana Nepomucena na
 Swidnie, Klucowie, Odrzywole i Nowym Mieście Swidzińskiego, starosty
 Lityńskiego, kawalera orderu S. Stanisława, pana dobrodzieja mego, na-
 daje młynów dwa na jednych łotokach, w *Nowosielicy* będących, Juchi-

mowi Mielnikowi do dalszej woli i approbaty J. W. pana dobrodzieja. Które to młyny o kamieniach czterech, już osadzonych, foluszach, i stępach, dając zupełnie moc komu chcieć dać, darować, ustąpić, sprzedać, wraz z sukcesorami pomienionego Juchyma, którzy posiadać będą, ten na nich i na Juchyma wkładając obowiązek, aby od każdego kamienia wieprza jednego, ze skarbu wziętego, na rok ukarmili, tudzież aby co tydzień, za rozkazem zwierzchności zamku Lityńskiego, dzień jeden na zawsze z siekiram i bez wszelkiej wymowy odrabiali; młyn ten jako miał dawniej do siebie sianożęć, też same wydziela się; na co, dla większej pewności, ręką własną podpisuje się. Działo się w Litynie, dnia drugiego Marca, tysiąc siedmset ósmdziesiąt pierwszego roku. U tego prawa, do oblaty podanego, podpis takowy: Tomasz Ciszewski mp. Które to prawo, jak się w sobie ma, co do słowa do xiąg ziemskich powiatu Winnickiego iest wpisane.

Книга земская, записовая Винницкаго уѣзда, годъ 1797, № 4797. Листъ 370,

131. Дарственная запись, выданная отъ имени князя Антонія Яблоновскаго мѣщанину мѣстечка Медведовки, Игнату Пугаченку, на урочище, называемое Дереновка. 1781. Марта 20.

Продажа того-же урочища Пугаченкомъ Марку Исаенку. 1789. Марта 30.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt siódmego, miesiąca Augusti dwudziestego ósmego dnia.

Przed xięgami y aktami ziemskimi powiatu Czehryńskiego y przedemną, Janem Bonkowskim, pisarzem ziemskim powiatu Czehryńskiego, stawiający osobiście urodzony Makary Weliński, te prawo na grunt, Derenówką zwany, dla pasieczyska od rządcy jaśnie oświeconego xięcia Jabłonowskiego, kasztelana krakowskiego, Jhnatowi Puhaczenkowi, mieszkańcowi Medwedowskiemu, dane, a potym, za zezwoleniem rządu ekono-

micznego, szlachetnemu Markowi Jsaienkowi ustapione, z przyłożoną pieczęcią na laku czerwonym, z przyłączonym arkuszem papieru steplowanego ceny kopijek dwadzieścia, do akt ziemskich powiatu Czelmyńskiego podał w te słowa: z władzy mi zawierzoney od jaśnie oświeconego xięcia jego mości Antoniego Barnaby z Prus Jabłonowskiego, kasztelana krakowskiego, na żądanie Jhnata Puhaczenka, żytela *Medwedowskiego*, garnącego się do gospodarstwa, nadaie się grunt, *Derenowka* zwany, dla konserwowania pasieki y używania y suksessorom jego nazawsze, zaczowszy od grobelki prostey, na iarze Rudiowym, prosto w górę po Snuszkowe y Ziniowe uroczyska, od Ziniowey, srodkiem jaru, po stawek y grobelkę wyżej rzeczoną, które to nadanie, dla większey wagi y waloru, własney podpisem stwierdzam ręki. Datum dnia dwudziestego Marca, tysiąc siedmset ośmdziesiąt pierwszego anno, w zamku Medwedowskim — Staniszewski, manu propria. Z powierzoney mi zwierzchności w kluczu Medwedowskim od jaśnie oświeconego xięcia jego mości Jabłonowskiego, kasztelana krakowskiego, pozwalam odprzedać Jhnatowi Puhaczenkowi lewade, czyli grónt, wyżej opisany, Markowi Jsaienkowi. Datum dnia trzydziestego Marca, tysiąc siedmset ośmdziesiąt dziewiątego roku, w Medwedowce. U tego prawa, w oblate podanego, podpis ręki takowy, — W. Napruszewski.

Книга земская, записовая Чигиринскаго уѣзда, годъ 1797—1798, № 3590; листъ 79.

132. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Лазурецъ, Михайломъ Примакомъ, крестьянамъ села Потапецъ: Тимошу и Михайлу Крамаренкамъ, на усадьбу, поле и рошу въ селѣ Лазурцахъ 1781. Марта 30.

Dnia 30 Marza, 1781 roku.

Z dokumentem wielmożnego Małczewskiego, gubernatora Kaniowskiego, danym, stawszy osobiście Mychayło Prymak, obywatel ze wsi Łazu-

rec, przed urzędem majdeburskim, kaniowskim, któren umyslił w czasie potrzeby jego, będąc podupadłym na majątku, sprzedać grunt swój własny, dziadem i ojcem tego używany, któren, jako wyżej, za obwieszczeniem władzy, dobrowolnie sprzedał Tymoszowi i Michajłowi, bratom rodzonym, synom Pawła Kramarza, obywatela wsi Potapiec; leżący ten grunt we wsi *Lazurcach*: chałupa z sieńmi, komorą, z podworem, ogrodem, polem, zdawna do tego używanym, hajem brzozowym, od lat kilkudziesiąt wykochanym; ten, jako wyżej sprzedałem wspomnionym Tymoszowi i Michajłowi Kramarenkom za summę rubli № 30, dico trzydzieście, srebrem starych, w których ja, Michayło Prymak, wyrażoną sumę do rąk moich zupełnie odebrałem, z tego odebrania tym moim dobrowolnym zapisem kwituję i waruję żonę moją, Annę, dzieci, krewnych, aby się nikt z nich nie ważył wyż wspomnionym: Tymoszowi i Mychajłowi, w używaniu tego, u mnie kupionego, gruntu czynić najmniejszej przeszkody, pod winą rubli 20; wolne ci rzeczeni tym gruntem jak chcieć rządzić, dać, darować, sprzedać, ktore to moje dobrowolne zeznanie, aby było do xiąg miejskich kaniowskich przyjęte i zapisane. My tedy, urząd, na ugode stron, te prawo alias kupcze przyjęli i zapisali, a, za approbatą władzy, Tymoszowi i Mychajłowi Kramarenkom z podpisem rąk własnych ekstraktem, ut supra, wydali, Urząd miejski Kaniowski.

Книга Каневскаго магистрата, годъ 1774—1787, № 3585. Листъ 6 (№13).

---

183. Распоряженіе экономіи Сѣвѣнскаго староства, по которому земля, принадлежавшая крестьянину Сидору Буриму, отдается во владѣніе его брату, Петру Буриму, впредь до уплаты Сидоромъ 15 рублей, внесенныхъ его братомъ вмѣсто него въ кассу экономіи. 1781. Апрѣля 27.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt czwartego, miesiąca Iulii szóstego dnia veteris styli.

W roczki sądowe, grodzkie wojewodztwa Braclawskiego, kadencyi Juliuszowej, dnia dwudziestego szostego podług nowego stylu przypadłej i sędzić się zaczętej, przedemną, Gabryelem Porczyńskim, stolnikiem braclawskim i podstarostą grodzkim winnickim, stawiać się osobiście pracowity Iwan Buryma, ten dokument, od W. Sopotnickiego pracowitemu Petrowi Burymie na używanie gruntu Sydora Burymy dany, do akt niniejszych, grodzkich, braclawskich, w sposób oblaty podał w tej istocie— Ponieważ Petro Buryma zapłacił za Sydora Burymę, brata swego, winnego reszcie długu do skarbu J.W. pana za wybudowanie młyna kosztem skarbowym, rublow piętnaście, przeto grónta Sydora Burymy pozwala się, aby Petro Buryma wziął w zastaw i poty trzymał, poki Sydor Buryma, lub syn jego, te rubli piętnaście nie odda; co podpisem zwierzchność stwierdzam. Datum w *Sienicy*, dnia dwudziestego siódmego Kwietnia, tysiąc siedmset ósmdziesiąt pierwszego roku. U tego dokumentu, do oblaty podanego, podpis ręki w te słowa: J.W. Sopotnicki, mp. (L. S.). Który to dokument, iak się w sobie ma, słowo w słowo w xięgi niniejsze, grodzkie wojewodstwa Braclawskiego iest zapisany.

Книга городская, Винницкая и Брацлавская, годъ 1794, № 4745; № акта 12.

---

134. Дарственная запись отъ князя Франциска—Ксаверія Любомирскаго крестьянамъ Кирилу и Василю Артеменкамъ на мельницу и прудъ, находящіеся на рѣкѣ Ольшаной, также на прилежающіе къ нимъ: лугъ, садъ и рощу, на урочищѣ «Шелевицниѣ» и сѣнокосъ на урочищѣ «Круглая Лозы» 1781. Іюля 5.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt osmego, miesiąca Februaryi jedynastego dnia.

W roki sądowe, ziemskie powiatu Czerkaskiego, kadencyi święto-trzy-królskiej, prawem przypisanej, przed nami: Jozefem Kossowskim,

sędzią, Karolem Wiklińskim y Piotrem Staniszewskim, podsedkami, y Antonim Laryss-Zdanowskim, pisarzem, sądem ziemskim powiatu Czerkaskiego, osobiście stawający urodzony Franciszek Tchórzewski, te prawo, od J.o. xiecia jego mości Xawerego Lubomirskiego Kirylo y Wasylowi Artemenkom, braciom rodzonym, na młyn z stawem na rzece Olszanej y sadek z łakami nadane, na papierze prostym, ordynaryjnym napisane, ręką tegoż xiecia jegomości, dziedzica włości Sinilańskiej, przy przypiskach dwóch, przy jednej pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, zatwierdzone, z przyszytym arkuszem papieru stęplowanego, do akt ziemskich powiatu Czerkaskiego w sposób oblaty wniósł, temi wyrazy: Franciszek Xawery na Wisznicu y Jarosławiu hrabia, świętego państwa Rzymskiego książę, Lubomirski, wojewodzie kijowski, wojsk rosyjskich brygadjer, miasta Szpoły, Turvi, Olszan, Horodyszcza, Nowo-Mhlijowa y innych pan y dziedzic, wszem wobec y każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć będzie należało, mianowicie jednak ichmościom officialistom, quovis titulo w dobrach moich rzady mającym, do wiadomości podaje, iż ja, chcąc dobra moje do jak najlepszej przyprowadzić sytuacyi y porządku, nadaję Kiryłowi y Wasylowi Artemenkom, braciom rodzonym, młyn z stawem na rzece *Olszanej*, między młynami: wyżej Omeleczenka, niżej zaś popa Mychajła, łakę koło tegoż stawu, od Omeleczenka łaki okopem obwiedzioną, lasy przytem y sadki, zwany *Szelewszczyzna*, z których grontów wolne dla tych Kiryła y Wasyla Artemenków y sukcesorów ich używanie, bez żadnej od nikogo prepedycyi; dozwalam w stawie ryb łowienie, y spuszczenie onego ostrzegam; stawowe zaś, podług zwyczaju w dobrach moich powszechnego, y pokoleszczyzna, corocznie od koła po rubli dwa opłacana być ma; z wymiaru młynowego: miarek dwie dla arendarza, trzecia zaś na Kiryła y Wasyla braci być ma; reperacya zewnętrzna: kamieni, żelaz, kupowanie loju—przez arendarza dwoma groszami, a trzecim przez młynika utrzymywana być powinna; które to prawo, tak dla Artemenków, jako y sukcesorów onych służące, dla tym większej mocy y walu, ręką moją, przy wyciśnieniu zwykłej pieczęci, stwierdzam y podpisuję. Datum dnia dziewiętnastego Czerwca, tysiąc siedmset ośmdziesiąt pierwszego roku, w zamku Szpolańskim. F. X. Lubomirski. (L. S.). Przypisek takowy: zapłacił do rąk moich rubli srebrnych starych pięćdziesiąt. Do tego młynka przydaje się sianożec Kiryłowi y Wasylowi Artemenkom, nazwiskiem *Kruhly-lozy*, która okopem naokoło tych łoż otoczona, przy-

pierająca do sianożęci Bohackiego, poddanego Horodyskiego; tej całej jest na kosarzów trzydzieści pięć, kturym, też przyłaczając, spokojnie używać dozwalam. Datum piątego Julii, tysiąc siedmset ośmdziesiąt pierwszego roku, w Szpole. F. X. Lubomirski. Przypisek zaś na drugiej stronie w te słowa: Pokoleszczyny od koła każdego po rubli dwa, uczyni rubli cztery ze stawszczyną; wolny jest sam spuszczać, w jesieni zaś sam powinien wieprzów dwa do skarbu oddać, to jest po jednemu wieprzu karmnym od koła, ze swoich ukarmiwszy. Datum dwudziestego czwartego Marca, tysiąc siedmset ośmdziesiąt pierwszego roku, w Horodyszczu. F. X. Lubomirski. Które to prawo co do słowa w xiegi niniejsze, ziemskie powiatu Czerkaskiego jest zapisane.

Книга земская, записовая Черкаскаго уѣзднаго суда, годъ 1797—1798, № 3586; листъ 44 на оборотъ.

135. Дарственная запись на сѣнокошъ отъ экономіи Чигринскаго староства крестьянину села Липового, Данилу Квашѣ. 1781 Іюля 6.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Februarii dwudziestego osmego dnia.

W roki sądowe, ziemskie powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego, kadencyi święto-trzej-królskiej, z woli rządowej od dnia piętnastego miesiąca i roku, wyż na akcie wyrażonych, sądzić się zaczęte, przedemną, Grzegorzem Wróblewskim, sędzią ziemskim powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego, osobiście stawiający pracowity Daniło Kwasza, wsi Lipowego mieszkaniac, te prawo, sobie od rządu ekonomicznego jaśnie oświeconego xiecia Jabłonowskiego na sianożęć dane, na srebrnogroszowym papierze polskim napisane i podpisem wielmożnego Szybińskiego, generalnego rządcy starostwa Czehryńskiego, przy wysiśnionej ekonomicznej, herbu jaśnie oświeconego xiecia Jabłonowskiego, pieczęci, stwierdzone, z dopiskiem, do akt ziemskich powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego, dla

zapisania podał, w te słowa: Przychyliwszy się do próżby i żądania Daniła Kwaszy, poddanego z wsi *Lipowego*, do klucza Kryłowskiego należącej, a chcąc najlepszą w tej mierze dla skarbu uczynić w utrzymaniu poddaństwa pewność, z mocy powierzonych mi generalnych w starostwie rządów od jaśnie oświeconego xięcia jego mości Antoniego z Pruss-Jabłonowskiego, wojewody poznańskiego, pana mego i dobrodzieja, nadać prawo i zabezpieczam onegoż na łąkę, która zaczyna się od Głębokiego jeziora do Ryżycy jeziora wzdłuż, a wszecz od drogi do łąki Barannikowej, zakazując, aby w używaniu tejże, żadnej od nikogo nie miał przeszkody, lecz, jako swą własność, bezpiecznie posiadał; za które to prawo do skarbu tegoż jaśnie oświeconego pana i dobrodzieja do rąk moich rubli starych, srebrnych dwanaście importował; które, dla tym większej pewności, ręką własną, przy wyciśnieniu pieczęci skarbowej, podpisuję. Datum die sexta Julii, tysiąc siedmset ośmdziesiątego pierwszego anno, w zamku Medwedowskim. U tego prawa, w oblate podanego, podpis ręki jest w te słowa: Szybiński, gubernator generalny starostwa Czehryńskiego (Locus Sigilli). Poniżej na tem prawie dopisek takowy: odebrałem pieniądze zupełnie, Szybiński mp. Które to prawo, w oblate podane, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, ziemskich powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego jest zapisane.

Книга земская, записовая Черкаскаго уезднаго суда, годъ 1799; № 3588. Листъ 57.

---

136. Дарственная запись отъ имени князя Антонія Яблоновскаго крестьянину села Липового, Ивану Мылошопу, на лугъ, лежащій въ плавняхъ. 1781. Юля 6.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt dziewiątego, miesiąca Februarii, dwudziestego osmego dnia.

W roki sądowe, ziemskie powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego, kadencyi Święto-trzej-królskiej, z woli rządowej, od dnia piętnastego mie-

siąca i roku, wyż na akcie wyrażonych, sądzić się zaczęte, przedemną, Grzegorzem Wróblewskim, sędzią ziemskim powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego, osobiście stawiający pracowity Jwan Myłoszop, wsi Lipowego mieszkaniec, te prawo, sobie na łakę czyli sianożec od rządu ekonomicznego jaśnie oświconego xiecia Jabłonowskiego dane, na srebrno groszowym polskim papierze napisane i podpisem wielmożnego Szybińskiego przy wykopconej ekonomicznej herbu jaśnie oświeconego xiecia Jabłonowskiego pieczęci stwierdzone, z dopiskiem do akt ziemskich pawiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego dla zapisania podał w te słowa: Przychyliwszy się do proźby i żądania Jwana Myłoszopa, poddanego z wsi *Lipowego*, do klucza Kryłowskiego należącej, chcąc najlepszą w tej mierze dla skarbu uczynić w utrzymaniu poddaństwa pewność, z mocy powierzonych mi generalnych w starostwie rządów od jaśnie oświeconego xiecia iego mości Antoniego z Pruss Jabłonowskiego, wojewody poznańskiego, pana mego i dobrodzieja, nadaię prawo i zabezpieczam onego na łakę w *Plawniach*, która zaczyna się od przewalu Szewczyszynego do Bileńskiego iezióra, wzdłuż po łozę iedną, wszecz od drożyny, która się ciągnie po nad *Szewczyche* rzeczkę, do miedzy dembezaków Tarasenkowych, po sam tylko zgórek, zakazuiać, aby w używaniu onej od nikogo nie miał przeszkody, lecz, jako swą własną bezpiecznie posiadał; za które to prawo do skarbu tegoż jaśnie oświeconego pana i dobrodzieja, do rąk moich rubli starych, srebrnych czternaście, numero czternaście, importował; które, dla tym większej pewności, ręką własną, przy wyciśnieniu pieczęci skarbowej, podpisuie. Datum die sexta Julii, tysiąc siedmset ośmdziesiąt pierwszego anno, w zamku Medwedowskim. U tego prawa, w oblatę podanego, podpis ręki iest takowy: M. Kazimierz Szybiński, gubernator starostwa Czehryńskiego (Locus Sigilli) Przypisek zaś niżej iest takowy: te prawo, dane Myłoszopowi na łakę, dla tym większego waloru, podpisuie die decima tertia Aprilis, tysiąc siedmset ośmdziesiąt piątego. Ignacy Skipor, szambellan jego królewskiej mości mp. Które to prawo, w oblatę podane, tak iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, ziemskich powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego iest zapisane.

Книга земская, записовая Чиринскаго уезднаго суда, годъ 1799, № 3588. Листъ 56.

137. Дарственная запись отъ князя Любомирскаго крестьянину села Вязовка, Іосипу Ордерию, на сѣнокосъ, садъ и пасѣку, лежащiе на урочищѣ Оверковщинѣ. 1781, Іюля 6.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt osmego, miesiąca Maja dwudziestego szóstego dnia.

W roki sądowe, ziemskie powiatu Czerkaskiego, kadencyi świętrojeckiej, prawem przepisanej, przedemną, Juzefem Kossowskim, sędzią ziemskim powiatu tegoż y xiegami niniejszemi, ziemskimi, czerkaskimi osobiście stawający pracowity Josyp Oderyj, te prawo, od J. O. xiecia jegomości Lubomirskiego, sobie, stawającemu, na pasiekę, sadek y sianożęć dane y służące, na papierze prostym napisane, podpisem ręki tegoż xiecia jegomości przy wyciśnieniu na laku czerwonym pieczęci, zatwierdzone, z przyłączonym arkuszem stęplowanego papieru, do akt ziemskich powiatu Czerkaskiego w oblatę podał, w te słowa: Daje te prawo Josypowi Orderyjowi, poddanemu *wiązowieckiemu* na pasiekę, *Owerkowszczyzna* zwana, wyżej stawu Szostakowego leżąca, mająca ograniczenie między dwoma pasiekami, to jest: z jednej strony Lubki Czernicy, a z drugiej Halayrowszczyzny; który z pasieki, sadku y sianożęci, w tymże sadku znajdującej się, wolen jest używać; ostrzega się, aby pomienionego prawa nikomu nie ustępował bez wiadomości zwierzchności dworskiej. Datum szóstego Julii, tysiąc siedmset ośmndziesiąt pierwszego anno, w Szpole, F. X. Lubomirski (L. S.) Poniżej przypisek takowy: importował do rąk. J. O. pana rubli dwa. Które to prawo co do słowa w xiegi niniejsze, ziemskie powiatu Czerkaskiego jest zapisane.

Книга земская, записовая Черкасскаго уѣзднаго суда, годъ 1797—1798, № 3586; листъ 90.

138. Дарственная запись отъ управляющаго Богуславскимъ имѣніемъ, дворянина Ивана Жуковскаго, мѣщанину Мартыну Горобенку на право потомственного владенiя озеромъ и лугомъ надъ рѣкою Росью въ селѣ Дешкахъ. 1781, Сентября 3.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Marca siedemnastego dnia.

Przed aktami niniejszemi, ziemskimi powiatów Wasylkowskiego i Bohusławskiego i przedemną, Janem Michałowskim, pisarzem ziemskim tychże powiatów, osobiście stawiający urodzony Wojciech Winiarski, to prawo, od wielmożnego Jana Żukowskiego, pełnomocnego dóbr bohusławskich rządcy, sławetnemu Martynowi Horowenkowi na jeziorko z ługiem we wsi Deszkach nad Rosią nadane, podpisem tegoż i pieczęcią stwierdzone, z przyszytym arkuszem papiru stepłowanego ceny trzydziestu kopiek, do akt ziemskich tychże powiatów dla zapisania podał, w te słowa: Stosując się do prawa i zwyczaju, obywatelom dóbr bohusławskich służącego, a mając wiadomość, iż jeziorko małe, we wsi *Deszkach*, nad Rosią, między grontami i ogrodami: z jednej strony Jwana Juchymowego zięcia, a z drugiej Karpa Szewca, leżące, jeszcze nie zajęte, ani od niko go nie posiadane zostały, więc, zachęcając do tym porządniejszego gospodarstwa sławetnego Martyna Horowenka, tamże w Deszkach niedawno osiadłego, jemu to jeziorko z ługiem z władzy, zarządzającej temi dobrami, nadać, pozwalając wolnego zająć stawku na tym jeziorku i używania onego na zawsze; który dokument, za prawo do posiadania rzeczzonego stawku na własność jemu i sukcesorom jego służyć ma; dla czego, ten dokument dając, ręką własną, przy wyciśnieniu rodowitej pieczęci, podpisuję. Datum w Bohusławiu, dnia trzeciego Września, roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt pierwszego. Jan Żukowski (L. S.) mp. Który to dokument, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych jest zapisany. Karol Głowacki, surrogat.

Книга земская, записовая Васильковскаго и Богуславскаго уѣздовъ, годъ 1799. № 3520. Листъ 290.

130. Дозволеніе, данное княземъ Александромъ Любомирскимъ крестьянину Симеону Сорочану на право пользованія прудомъ, прилежающимъ къ пасѣкѣ Сорочана въ селѣ Кѣтросахъ. 1781. Сентября 24.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt piątego, miesiąca Septembris dziewiątego dnia.

Na otwarciu xiąg ziemskich wojewodstwa Braclawskiego, kadencyi Święto—michalskiej, prawem koronnym ustanowionej, zwykłym, stawiać się osobiście szlachetny Szymon Soroczan, te prawo od J. o. xiecia Aleksandra Lubomirskiego, sobie, stawiaćemu się, na stawek dane, ręką tegoż podpisane i pieczęcią stwierdzone, z przyłączeniem papieru stęplowanego, dla zapisania do xiąg niniejszych, ziemskich wojewodztwa Braclawskiego, w sposób oblaty, podał, w tej istocie: Dać te prawo Szymonowi Jsaak ze wsi *Kietros* na wolne zaćcie stawku, byle to było bez przeszkody i zalewania sianożęci, koło swojej pasieki i krynicę, którą dobył, na co, dla lepszej wiary, podpisuję do dalszej woli moiej; dnia dwudziestego czwartego Septembra, tysiąc siedmset ośmdziesiąt pierwszego. U tego prawa, do oblaty podanego, podpis ręki, przy pieczęci, na laku czerwonym wy-ciśnionej, w te słowa: xiąże Alexander Lubomirski mp. (L. S.) Poniżey wyraz z podpisem ręki takowy: te prawo służy dla brata Kosty samego. X. A. Lubomirski; jeszcze poniżej podpis ręki w te słowa: prawo niniejsze widziałem w czasie podawania w possessyi wieś Kietrosy. Datum w Kietrosach, die vigesima quarta Martii, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt czwartego. Fl. Winkler, rachmistrz mp. Które to prawo co do słowa w xiegi niniejsze, ziemskie wojewodztwa Braclawskiego iest zapisane.

Книга земская, записовая Брацлавскаго воеводства, годъ 1795, № 4794, Листъ 567.

---

140. Купчан крѣпость, выданная мѣщанкою города Хмѣльница, Агафією Павлихою, мѣщанину хмѣльницкому, Данилу Красильничину, на поле, сѣнокосъ и прудъ. 1781. Октября 19.

Przed nami, urzędem miejskim Chmielnickim, stanowszy osobiście Daniło Krasilniczyn, obywatel *chmielnicki*, die 22 Junii, 1782 anno,

podał do oblaty skrypt na pola dni trzy i sianożęć z stawiszczem, przedane jemu od Ahafii Pawlichi, wdowy chmielnickiej, na stepowanym papierze, ceny półosma grosza, napisany, w te słowa; Niżej znakiem świętego krzyża podpisana, zeznaie tym moim prawdziwym i nieodmiennym skryptem, iż ia, z dobrej mojej woli i za poradą przyjaciół moich, Daniłowi Krasilniczynemu, obywatelowi chmielnickiemu, sprzedała pola swego własnego dni 2 i sianożęć z stawiszczem, sytuowane blisko futora jego, prawie pod samym futorem, i ieszcze dzień pola trzeci pod futorem xiedza Pokrowskiego chmielnickiego, za złotych polskich 26 i sukcesorom iego wiecznemi czasy; do którego to pola i sianożęci ze stawiszczem iuż ia, dzieci moje, ani żaden moj krewny nie ma należeć do tego pola i sianożęci z stawiszczem, tylko należy wyrażony Daniło i iest już prawdziwym, własnym i wiecznym gospodarzem tej mojej wyrażonej sprzedaży i zupełnym rzadcą iej, bom raz nazawsze sprzedała iemu i pieniądze od niego odebrałam. Na co, dla większej wiary i ten mój skrypt, na stepowanym papierze ceny półosma grosza napisany, wyrażonemu Daniłowi daie i własną moją ręką znak świętego krzyża kładnę. Datum w Chmielniku, die 19 Octobris, 1791 anno. Ahafia Pawlicha, wdowa+. Po którym to skrypcie przyietym do akt radzieckich, miejskich, chmielnickich, podaiący oryginał jego do siebie odebrał i urząd miejski chmielnicki z odebranego zakwitował. Daniło Krasilniczyn+.

Книга Хмельницкой городской ратуши, 5779, годъ 1776 — 1792. Листъ 64.

111. Духовное завѣщаніе, составленное хмельницкимъ мѣщаниномъ, Никитою Войтенкомъ, по которому онъ отказываетъ своимъ сыновьямъ принадлежащій ему хуторъ, находящійся на урочищѣ Бутковѣ. 1781. Ноября 3.

Niżej na podpisie wyrażony jawnie i wyraźnie znam tym pismem moim na stepowanym papierze ceny przyzwoitej, iż ia, z dobrej mojej

woli i ojcowskiej miłości zapisuie połowe futoru swego, w *Butkowie* sytuowanego, i połowe wszystkiej attynencyi do niego, jako: chalup, półsianożęci et id genus, ze wszystkimi użytkami Pawłowi, synowi swemu, w pierwszym małżeństwie zplodzonemu, i w wieczne trzymanie, zażywanie i rządzenie iemu oddaie, drugą zaś połowe tegoż mego futora ze wszystką attynencją wyrażoną po połowie Pawłowi, synowi memu najmłodszemu, w powtornym małżeństwie zplodzonemu, zapisuie i w wieczne trzymanie, zażywanie i rządzenie oddaie, z tym obwarowaniem: synowie moi wyrażeni powinni mnie na futorze przy sobie trzymać, szanować jako ojca swego, nie poniżać i słuchać we wszystkim, poki żyw będę: także i to ieszcze dokładam, mieli by synowie moi z sobą wadzić się, swarzyć się i klócić z sobą, na tym mieszkając futorze, czyli trzymając go i rządząc nim, to tedy Pawło, syn mój splodzony w pierwszym małżeństwie, powinien Pawłu, synowi memu najmniejszemu, zplodzonemu w powtornym małżeństwie, zapłacić połowe iego według taxy; więc, iakom raz nazawsze ten mój zapis nieodmienny dobrowolnie uczynił futora mego ze wszystką attynencją wyrażonym synom moim, tak, dla większej wiary i walu, nie umiejąc pisać, własną moją ręką znak świętego krzyża kładne. Datum w *Chmielniku*, die 3 Nowembris, 1781 anno, Mikita Wojtenko+. Przy tym zapisie będąc i nie nie kontruiąc, ale i owszem nam przyznaiąc iako brat starszy braci wyrażonych, własną moją ręką podpisuie się.—

Книга Хмельницкой городской патуши, № 5779, годъ 1776—1792. Листъ 124.

142. Опредѣленіе членами Богуславокаго магистрата границъ земли, принадлежавшей въ селѣ Дешкахъ мѣщанину Мартыну Горовенку. 1781. Ноября 20.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Marca siedemnastego dnia.—

Przed aktami niniejszemi, zieskiami powiatów Wasylkowskiego i Bohusławskiego i przedemną, Janem Michałowskim, pisarzem ziemskim, tychże powiatów, osobiście stawiający urodzony Wojciech Winiarski, to opisanie gróntu pewnego, do młyna bohusławskiego mieszkańca Martyna Horowenka przyległego, i przez urząd magistracki wydzielonego, na papierze srebrnogroszowym napisane, podpisem ławnika i pisarza miejskiego stwierdzone, z przyszytym arkuszem papieru steplowanego ceny trzydziestu kopiek, do akt ziemskich tychże powiatów dla zapisania podał, w te słowa —Działo się na gróncie we wsi *Deszkach*, dnia dwudziestego Nowembra, tysiąc siedmset ósmdziesiąt pierwszego roku, z woli i dyspozycji wielmożnego komornika granicznego, Haleckiego, pełnomocnego w państwie Bohusławskim rzadcy, my, urzędnicy, niżej wyrażeni, zieczawszy się na grunt do wsi Deszek, dla oznaczenia gruntu, na rozszerzenie budowli nowo osiadłego w Deszkach, sławetnego Martyna Horowenka, dawniey w wsi Bijowcach z dziada zasiadłego przy młynach swoich, w prawach kupna, z urzędu bohusławskiego wydanych, wyrażonych, któremu ponieważ grunt, lubo przez Jwana Wasylenka, Musieja Kuśnierczynego zięcia, Pyłypa Karpenka i Ochryma Pohorylenka niegdyś był używany, a że, przez wybudowanie młyna i przez przyjazd do niego zawoźników, mogło by dziać się uszkodzenie, od lat sześciu opuszczony został, a dla rzeczzonego Horowenka wielce przyległy, przeto, zaczowszy od młyna tegoż Horowenka, stojącego na iednej grobli z Jwana Juchymenka zięcia młynem, po nad Rossią wniz do młyna drugiego, od Wołodka kupnego, od tego wniz do skaly, u której krynica znajduje się, wyżej lasku Juchymowego zięcia, w poprzek po nad kamień, o kroków czterdzieści pięć, do kopca, przez nas wysypanego, z drugiej strony wzdłuż od góry z kopcami, do Kalennikowego ogrodu, po gruszkę; po nad tem ogrodem do jeziorka, w podwurzu będącego, jeziorkiem po ogrod Iwana Juchymowego zięcia, od tego w poprzek do Rossi, do tegoż młyna, od którego zaczęło się ograniczenie; któryż wolen i mocen będzie rzeczony Martyn Horowenko, podług swego upodobania, pobudować się, bez żadnej od nikogo przeszkody i interesowania się, tak do gróntu, budowlą zajętego, jako też i ogrodów, w tym ograniczeniu będących, niniejszym pismem ubezpieczamy i umacniamy. Datum w Deszkach, ut supra. Stepan Tureczyненко,

ławnik. Jan Penszyński, pisarz urzędu bohusławskiego, mp. Które to opisanie gróntów, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych jest zapisane. Karol Głowacki, surrogat.

Книга земская, записовая Васильковскаго и Богуславскаго уѣздовъ, годъ 1799. № 3520. Листъ 291.

148. Купчая крѣпость на лугъ, лежащій надъ рѣкою Росью, при городѣ Богуславѣ, выданная Богуславскимъ мѣщаниномъ, Гараськомъ Ткаченкомъ, крестьянину села Хохотвы, Федору Крижановскому. 1781. Декабря 20.

Дарственная запись на половину того-же луга отъ Федора Крижановскаго сыновьямъ его: Льву и Григорию Крижановскимъ. 1798. Ноября 5.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt osmego, miesiąca Nowembra trzynastego dnia.

Przed aktami niniejszemi, ziemskimi, bohusławskimi i przedemną, pisarzem ziemskim powiatu Bohusławskiego, Pawłem Szumańskim, stawając osobiście urodzony Ludwik Rowiński, prawo, wraz z cessją, na grunt pewny, nad rzeką Rosią, w mieście Bohusławiu sytuowany, od Anny Weresychy, mieszczanki bohusławskiej, nabyty za sumę złotych czterysta czterdzieście jeden, przed urzędem miasta Bohusławia na osobę Chwedora Krzyżanowskiego przyznany, ustępczem prawem przez tegoż Chwedora Krzyżanowskiego na połowę gróntu tego synom swoim: Leonowi i Grzegorzowi Krzyżanowskim, teraz dany i ustąpiony, ręką tego ż za-
twierdzony, na papierze polsko-stęplowanym srebrnogroszowym napisane, z przyszytym arkuszem papieru stemplowanego, ceny kopiejek trzydziestu, do akt ziemskich powiatu Bohusławskiego w oblatę podał, w te słowa: Działo się na urzędzie jego krulewskiej mości miejskim, Bohusławskim, dnia dwudziestego Decembra, tysiąc siedmset ośmdziesiąt pierwszego ro-

ku. Przed urzędem i aktami miejskimi, Bohusławskimi stanawszy jawnie i oblicznie uczciwy Harasko Tkaczenko, mieszczanin miasta Bohusławia, dobrowolnie wyznał: iż on, mając grunt swój własny, to jest łąkę nad rzeką Rosią, niżej łąki Tymosza Drobotenka, w okopie będącą, przez niego nabytą od niegdyś żyjącej Anny Wyrysychy mieszczanki Bohusławskiej, uczciwemu Chwedorowi Krzyżanowskiemu, mieszkańcowi wsi Chochotwy, zbywa, sprzedaje i wieczyście ustępuje za sumę złotych polskich czterysta czterdzieście jeden (numero czterysta czterdzieście jeden); wolen tedy i mocen będzie rzeczony Chwedor wraz z sukcesorami swemi takowym gruntem rządzić i onego używać bez żadnej od nikogo przeszkody i interessowania się mocą niniejszego prawa. Pod pieczęcią urzędową z xiąg miejskich Bohusławskich wydaje się. Datum ut supra. U tego 'prawa, w oblatę podanego, podpisy rąk przy pieczęci magistrackiej bohusławskiej takowe: Kazimierz Karasowski, wojt, Zacharyasz Sawkowicz, Mojżesz Krasowski, Pawło Kottarenko, Petro Łohowenko, Stefan Turczyненко, Mikoła Wołoszynenko, ławnicy. Penczyński, pisarz (Locus sigilli). Ja, niżej podpisany, niniejszą cessią, moc autentycznego zeznania mającą, wiadomo czynię: Jż, mając grunt, nad rzeką Rosią, niżej łąki Tymosza Drobotenka, w okopie będący, a chcąc tegoż gruntu połowę podzielić między synów moich: Leona i Grzegorza Krzyżanowskich, przeto tegoż połowe gruntu, nikomu niezawiedzonego, i żadnym długiem nie obciążonego, tymże synom moim, od miasta po rzekę, z krynicy idącą, daję, daruję na wieczne czasy; wolni tedy i mocni będą pomienieni Leon i Grzegorz Krzyżanowscy, synowie moi, i ich potomkowie, tymże gruntem jak chcieć rządzić i ku najlepszemu pożytkowi swemu obrócić. Drugą zaś połowę gruntu ja, Fedor Krzyżanowski, do wolnego zarządzenia i używania sobie zostawuję. Datum w Chochotwie, dnia piątego Nowembra, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt osmego roku, Fedor Krzyżanowski. Które to prawo, słowo w słowo jak się w sobie ma, do ksiąg miejskich, ziemskich powiatu Bohusławskiego jest zapisane. Karol Głowacki, surrogat.

Книга земская Богуславскаго уѣзда, записовая и поточная, годъ 1798, № 3534. Листъ 483.

144. Документъ, выданный княгинею Францискою - Викторією Яблоновскою крестьянину Роману Шоколенку, подтверждающій ему право на потомственное владѣніе землею, приобрѣтенною имъ въ селѣ Сидоровкѣ. 1782. Генваря 6.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt trzeciego, miesiąca Decembris dwódziesiątego trzeciego.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskiemi, bohusławskimi i przedemną, Antonim Daszkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta Bohusławia, przyszedłszy osobiście utściwy Roman Szokolenko, te prawo wieczyste, na staw i grunta, w kluczu Steblowskim leżące, od jasnie oświeconej xiężny Franciszki-Wiktoryi z Prussów Jablonowskiej, wojewodziny nowogrodzkiej, dóbr klucza Steblowskiego dziedziczki, roku tysiąc siedmset ósmdziesiąt drugiego, dnia szóstego Januarii, w Lachowcach dane, podpisem ręki tejże jasnie oświeconej xiężny, przy wyciśnionej pieczęci rodowitej, zatwierdzone, na papierze stemplowanym srebrnogroszowym spisane, z przypiskiem od wielmożnego Gluszkiewicza, kommissarza, w Jabłonowie, dnia 16 Januarii, w roku tymże, tysiąc siedmset ósmdziesiąt drugim, pozwalającym wystawienia młyna, na drugiej stronie tegoż prawa, podpisem ręki tegoż domieszczonym, do akt magistratu bohusławskiego w obłatę podał w istocie takowej; Franciszka-Wiktoria z xiążąt Korybutów Giedyminów Woroniecka z Prussów, świętego państwa Rzymskiego xiężna Jablonowska, wojewodzina Nowogrodzka, na Steblowie etc. dziedziczka, Dobosławowska, Stronibabska, Krásnicka, Jarmoliniecka etc. starościna, na Lachowcach, Lisiance, Zawołowie, Podhorcach, Jabłonowach: Litewskim i Pokuckim, Grodku i Czarnym Lesie, tudzież na Kitzer i Dytmansdersun w Saxonii, jako też na całej substancyi oprawna i dożywotna pani, wszem wobec i każdemu zosobna, osobliwie wielmożnym possesorom, ekonomom, gubernatorom, jakimkolwiek sposobem rządcom dóbr moich dziedzicznych klucza Steblowskiego, teraz i potym zostającym, wiadomo czynię: Jż, przychylając się do żądania Romana Szokolenka, który, za otaxowaniem gromad Steblowskiej y Sydorowskiej innych, objąwszy grónt Jakowa Maxymenka, poddanego *Sydorowskiego*, w długi rubli ósmdziesiąt, Wolkowi arendarzowi bywшему Sydorowskiemu

winnym, i otrzymałszy na to wielmożnego Suchodolskiego miecznika wojewódstwa Podolskiego, approbatę, za pośrednictwem zaś terazniejszym w całym długu rubli sto ośmdziesiąt do Jakowa Maxymenka mianym, przyjąwszy te same grunta podług nazwisk, w rospisie gromadskiej, co do gruntów i granic wyrażonych, nie tylko jemu, ale i dzieciom jego za własne nazawsze służyć będą i temi wolny będzie jak chceć rządzić, przedać lub odmienić, byle nie zagranicznym; a też samo prawo ma być niewzruszone, ani przeze mnie, ani przez suksessorów moich; a dla większej wagi, ważności i walu, przy wyciśnieniu pieczęci mojej, własną podpisuję ręką. Datum w Lachowcach, dnia szóstego Januarii, tysiąc siedmset ośmdziesiąt drugiego roku. U tego prawa w oblatę podanego, podpis ręki takowy: Franciszka-W. X. z Prus Jabłonowska, W. N. Przypisek w te słowa: Gdy tenże Roman Szokolenko doprasza się, aby młyn na stawku, po Jakowie Maxymenku razem z przerzeczonymi wyżej gruntami otrzymaný, swoją mocą postawił, więc do tej przychyliwszy się prośby, przerzeczonemu Romanowi Szokolenkowi tenże młyn postawić i wolność na rok jeden bez żadnej opłaty mieć dozwala, po którym slobody wyszłym roku, miarkę zwyczajną do arędy za opłatą od kół oddawać, oprócz wieprza zwyczajem dawnym karmić, nie będzie w tym zaś sławie i w innych, zakupnych, żadnego łowienia ryb nikomu, procz chyba na potrzebę samych dziedziców, nie dozwala się; i na to wszystko, z mocy powierzonej, własną podpisuje się ręką. Datum w Jabłonowie, die decima sexta mensis Januarii, millesimo septingentesimo octuagesimo secundo anno. Stanisław Gluszkiewicz, kommisarz mp. Które to prawo wraz z przypiskiem, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych magistratu bohusławskiego jest zapisane.

Книга Богуславскаго магистрата, годъ 1793, № 3531; листъ 45.

Примѣчаніе: Тотъ-же документъ внесенъ въ книгу земскую, записовую и поточную Богуславскаго уѣзда № 3533, листъ 568.

145. Продажа экономією Чигринскаго староства участка земли въ селѣ Ивковцахъ крестьянину Тымку Бурцу. 1782. Марта 30.

Купчая крѣпость, выданная на ту же землю крестьянами: Трофимомъ Бурченкомъ и Михайломъ Вороненкомъ писарю мѣстечка Медведовки, Марку Исаевичу. 1788. Марта 8.

Переуступка той-же земли крестьянину села Новоселицы, Михайлу Погорилу. 1788. Мая 8.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Augusta dwudziestego czwartego dnia.

Przed aktami ziemskimi powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego i przedemną, Jakubem Makowskim, regentem przysięgłym ziemskim powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego, osobiście stawiający Mychajło Pohorily, mieszkańiec Nowosielecki, te prawo na sadek, od Marka Jssaiewicza sobie, stawiającemu, wraz z bracio, z mocy approbaty wielmożnego szambelana Skipora, służące, polskim i russkim językiem na ordynaryjnym papierze pisane, podpisami rządców dóbr starostwa Czehryńskiego, przy wyciśnieniu kopcanej herbu J.o. x. Jabłonowskiego, kasztelana krakowskiego, pieczęci, stwierdzone, z przyłączeniem papieru herbowego, trzydziestu kopijkowego, do akt ziemskich powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego w oblatę podał, w te słowa. — Tymko Burek, zaszły na slobodę do wsi *Jwkowiec*, upatrzywszy sobie gront pusty, bez gospodarza, na skarb używany, prosił mnie o nadanie tegoż, którego dogadzając żądaniom, na fundamencie mocy, mnie od J. o. pana mego i dobrodzieja danej, nadać i zabezpieczam tegoż, przykazując wszystkim starostwa Czehryńskiego w pobliżności mieszkańcom, aby w używaniu żadnej mu nie czynili przeszkody; za co do tegoż skarbu J. o. pana mego, do rąk moich, importował rubli starych piętnaście; i tę, dla tym większej wagi, ręką moją, przy przyciśnieniu wielkiej skarbowej pieczęci, podpisuję. Datum trzydziestego Marca, tysiąc siedmset ósmdziesiąt drugiego anno. U tego prawa podpis, przy pieczęci, iest takowy: Szybiński, gubernator starostwa Czehryńskiego (L. S). Poniżej zaś tego prawa uczyniona cessia i approbata zarządzającego dobrami J. o. x. Jabłonowskiego, kasztelana krakowskiego, z wyrażeniem, w którym władaniu pomieniony gront zostaje,

sa takowe—Tysiacza siemsot wosiemdziesiat wosmoho hoda, Marta wosmoho dnia, my, niže podpisawszyeś, žyteli starostwa Czehryńskoho, sela Jwkowec, a imenno: Trofim Burezenko i Michajło Woronenko, ziat Burcow, daemo syiu dobrowolnuu kupczu pisariu Medwedowskomu, Marku Jssajewiczu, w tom, czto my, po umertwii otea naszeho i matery, ne mozem wyszypisannoho prawa soderżat, prodaiem i ustupaem wiecznymi czasy i potomkam jeho, za cinu deneh srebrnoiu monetoiu rublej dwadcat, a mednoju rublej piat, do ktoroho my, ani diety naszy, ni krewnyie ne powinny utruczatyś i upomynatyś; na czto svojeruczno, nejmieniuczy hramoty, rukami własnymi podpisuiemo znakom kresta światoho. Trofim Burezenko—, Michajło Woronenko—. Djejałoś syie w zamku Medwedowskom, za wiedom i dozwoleńiem welmożnoho pana Napruszewskoho, ekonoma heneralnoho klucza Medwedowskoho, i pry ludiech wiery hodnych: Chwedoru Krywoszyjenku, atamanu medwedowskomu, i Romanu Widnienku, Jakowu Mychajlenku, i proteczyh, na tot czas buduczych— Ponieważ Mychajło Pohoriły z Nowoselicy, wraz z bracią, za wiadomością moią, kupił sadek, przeto tenże służyć wraz i suksessorom ma; a dla tym większego waloru, podpisuię siodmego Maja, tysiąc siedmset ośm—dziesiąt osmego. J. Skipor, szambelan J. K. M mp. Które to prawo z cessiją i approbatą, w oblatę podane, co do słowa do xiaż ziemskich powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego jest zapisane.

Книга земская, записовая Черкасского уездного суда, годъ 1799, № 3588. Листъ 242.

146. Купчая крѣпость, выданная козакомъ Чигринскаго полка, Иваномъ Олещенкомъ, козаку того-же полка, Василю Коробченку, на урочище, называемое «Олешковъ Байракъ.» 1660. Генваря 1.

Подтвержденіе права на тоже урочище, выданное экономією Чигринскаго староства Якиму Ивонѣ, получившему оное, въ качествѣ приданнаго, отъ Коробченковъ. 1782. Іюля 7.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Oktobra dwudziestego szóstego dnia.

W roki sądowe, ziemskie powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego, kadencyi święto-michalskiej, prawem przepisanej, od dnia trzydziestego Septembris rozpoczęte, a od dnia trzeciego miesiąca i roku, wyż na akcie wyrażonych, sądzić się zaczęte; przedemną, Ignacym Berensem, surrogatem, sędzią ziemskim powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego, osobiście stawający urodzony Michał Swiderski, tę kopię prawa, Wasylowi Korobczenkowi, kozakowi zaporozskiemu, na bajrak, nazywaiący się *Oleszkow*, z stawem, polami ornemi i sianożęcią, od Jwana Oleszczenka, takż kozaka zaporozkiego, w roku tysiąc sześćset sześćdziesiątym, przy podpisach osób, urząd miejski w mieście Czehrynie posiadających, i przy pieczęci jednej, miejskiej, dane, a roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt pierwszego, dnia dwudziestego trzeciego Decembris, z ruskiego pisma na srebrnogroszowy, bywszy, stęplowany, polski papier przewidzone i na rzecz Jakima Jwony, mieszkańca Czehryńskiego, z mocy approbaty przez wielmożnego Szybińskiego, bywszego w tę porę dóbr J. o. x. Jabłonowskiego starostwa Czehryńskiego rządcy, na tej kopii prawa, roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt drugiego, dnia siódmego, Julii zapisanej, i podpisanej, służącego, przy wyciśnieniu kopconej wielkiej pieczęci, z dopiskiem, przez tego wielmożnego Szybińskiego opłaty uczynionej, do akt ziemskich powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego w oblatę podał temi wyrazy: Kopia prawa, od Jwana Oleszczenka, kozaka wojska zaporozkiego, na grunt *Oleszkow bairak* zowiący, Wasylowi Korobczenkowi, takż kozakowi zaporozskiemu, służącego, z pisma ruskiego, dla łatwiejszego przeczytania, polskimi literami, słowo w słowo, roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt pierwszego, dnia dwudziestego trzeciego Decembra przepisanego: Roku tysiącza sześćset szesdesiatioho, Henwara perwoho dnia, ja, Jwan Oleszczenko, kozak wojska zaporozkoho Czehryński, czynim wedomo sym moim pysaniem, teper i na potym, komu tolko potrzeba o tom widaty budet, iż prodawem bajrak svoj własny, otczewski, prozywaiemy Oleszków, z wsim jako to: z stawem, z nywami, z łukami, iły cztokolwiek do neho prynadleżył, tak iak z dawnych czasów w sobi nesetsia, za hotowuju pewnuju summu, talerów dwaćcat, nomero dwatecat, bitych, dobrych, urożonomu panu Wasyliju Korobczenkowi, kozaku wojska Zaporozkoho Czehryńskoho preto waruju sym moim pysaniem, aby panu Wasylu z moich krewnych dalnych i błyżnych, iako i obcych ludej, ne zażywały turbacyi w każdoho sudu; a ja, Jwan Oleszczenko, uże od toho czasu żadnoho deła do onoho

ne maiu i nejmitymu, i żena moja, iako i potomstwo, tolko panu Wasyliju pomianutoj bajrak w possessyiu wiecznymy czasy otдай; wolno panu Wasyliju komu chotia daty, darowaty i iako swoim własnym władity; a, dla lepszoj pewnosti i lutszoj powahi, daju sej moj zapis, pry panu Wasyliu Żabaru, wojtu czechyrynskomu, pry Jurku Pokotyłu i pry Petru Ostrowskomu, burmistrach, i pry Chweszczenu i pry Chwedoru Korobci i rawno pry peczati ruskoy Czyhyryńskoj. Pisan w Czechrynie, roku i dnia wysze pisanoho; pryтом stary Wteodor Korobka zostawał i o wsem widom tojej kupli, toho pomianutoho mojeho zapisu. Wasyły, pisar miejski Czybryński, rukoiu własnoiu (L.S.) Na drugiej stronie także wyrażone te słowa: Zapis panu Wasylu Korobczenu na bajrak i na staw, ot Jwana Oleszczenu dany. Poniżej zaś tej kopii prawa approbata zwierzchności ekonomicznej iest takowa: Jakim Jwona, wziowszy ten grónt w posagu od Korobków, a nie mawszy na tożadnego na osobę swoją prawa, prosił mnie o nadanie tego, którego dogadzając żądaniu, na fundamencie mocy od J.o. pana mego i dobrodzieia mnie danej, ten bajrak, wyżej opisany, ze wszystkiemi do niego przynależytościami, niniejszym potwierdzam i nadaie prawem, za co do skarbu tegoż J.o. pana importował rubli starych siedm. Datum dnia siódmego Julii, tysiąc siedmset ósmdziesiąt drugiego roku U tej approbaty przy pieczęci podpis takowy: Szybiński, gubernator starostwa Czechryńskiego (L. S.) Wyplacił zupełnie. Szybiński. Która to kopia prawa, iak się w sobie ma, co do słowa w xiegi niniejsze, ziemskie powiatów Czechryńskiego i Czerkaskiego iest zapisana.

Книга земская, записовая Черкаскаго уезднаго суда, годъ 1799, № 3588; листъ 304

---

147. Дарственная запись отъ владѣтельницы Гайсынскаго староства, дворянки Ани Чечелевой, гайсынскому мѣщанину, Дацку Шевцу, на островъ, лежащій въ городѣ Гайсинѣ за рѣкою Собомъ. 1782. Юля 10.

Dnia dwudziestego czwartego Pazdziernika, roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego.

Do urzędu i xiąg niniejszych, radzieckich miasta Hajsyna przyszedłszy osobiście sławetny Hryćko Dackow syn, te prawo, od J. W. Czeczolowej, cześnikowej bractawskiej, na ostrów za Sobem, oycu stawiającego się i stawiającemu się dane i służące, na papierze srebrnogroszowym spisane, dla zapisania do xiąg niniejszych, radzieckich miasta Hajsyna w sposób oblaty podał, w tej istocie: Ja, Anna Franciszka z Szaszkiewiczow Sudymuntowiczowa Czeczolowa, cześnikowa bractawska, Kiszlacka, Hajsyńska etc. starościna. Wiadomo czynię komu o tem wiedzieć będzie należało, osobliwie zwierzchności zamku Hajsyńskiego, urodzonym ich mościom panom gubernatorom i całemu pospólstwu starostwa Hajsyńskiego: iż, mając wzgląd na prośbę, zaszła do mnie sławetnego Dacka Szewca, mieszkańca i obywatela miasteczka *Hajsyna*, nadaję temuż prawo, oraz i synowi jego, imieniem Hryćkowi, służące na ostrów z brzegiem po Sąsikim, za rzeką Sobem, naprzeciwko miasta będącym, do ogrodu dworskiego przypierającym, oraz niedaleko ostrowa Jwana Onszenka, wójta hajsyńskiego, zostającym, z wolnym używaniem, bez żadnej przeszkody od nikogo, na tymże ostrowie z brzegiem, przypierającym, wyżej wyrażonym, daję onym wolność wszelką: drzewa rodzajne zasadzać, pasiekę trzymać, bez uwolnienia jednak tejże od dziesięciny, na skarb przyzwoitej, daniem dnia piątego, zgoła ten ostrów wyczyszczać, skaszać i ku swemu pożytkowi najlepszemu obrócić, któren ostrów nadajac, potwierdź, bez żadnego nuruszenia teraz i napotem, przez siebie i następców moich, wiecznemi czasy temuż Dackowi Szewcowi i Hryćkowi synowi jego, nie mniej i sukcesorom tychże utwierdzam, stanowią i zapisuję, które prawo, ku większej pewności i wadze, przy położeniu pieczęci, własną podpisuję ręką. Działo się dnia dziesiątego miesiąca Lipca, tysiąc siedmset ósmdziesiąt drugiego roku, w Kuszłowcach. A. Czeczolowa C. B. S. H.—Które to prawo co do słowa w xięgi jest zapisane.

Книга Гайсунскаго манустрата, годъ 1791—1799, № 5224. Листъ 10. на оборотѣ.

248. Дарственная запись отъ князя Франциска-Ксаверія Любомирскаго крестьянину села Водяной, Андрею Шелесту, на потомственное владеніе сѣнокосомъ, съ правомъ завести въ немъ хуторъ. 1782. Юля 15.

Купчая крѣпость на тотъ-же хуторъ, выданная Шелестомъ крестьянамъ села Нечаевой: Ивану и Петру Осадчукамъ. 1794. Генваря 29.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt siódmego, miesiąca Decembris piętnastego dnia.

Na leżeniu xiąg ziemskich powiatu Czerkaskiego, przedemną, Antonim Laryss-Zdanowskim, pisarzem ziemskim powiatu Czerkaskiego, stawiać się osobiście urodzony Mikołaj Witwicki,, te prawo, od J. o, xięcia jego mości Franciszka Xawerego Lubomirskiego, dziedzicznego pana, Andrejowi Szelestowi, poddanemu Wodziańskiemu, na sianożęć dane, a za wiedzą dworskiej juryzdykcyi na rzecz Jwana Osadczuka, za dobrowolną ugodą, odstępnego prawa za rubli starych srebrnych trzysta czterdzieści, numero trzysta czterdzieści, później przez tegoż nabywcę zapłaconych do skarbu J. W. graffini Branickiej, podług kwitu danego przez wielmożnego Witkowskiego, pod ten czas ekonoma lebedyńskiego, rubli starych dwadziestą pięć, a odstępne potwierdzone przez wielmożnego Wilnera . . . . . y rządcy pod ten czas jeneralnego z użytkami, prawem opisane-mi, nabywcy y sukcesorom jego służące, na papierze ordynaryjnym dane, pod pieczęcią, na laku czerwonym wyciśnioną, z przyłożeniem papieru stęplowanego dwudziesto kopiejkowego, dla zapisania do xiąg ziemskich powiatu Czerkaskiego w sposób oblaty podał, temi wyrazy: daję te moje prawo Andrejowi Szelestowi, poddanemu memu Wodziańskiemu, na sianożęć *Dąbrowną*, począwszy od dębów dwóch, równie stojących y trzeciego przy tychże suchego, idąc wokrag oborem, pomimo dąb gulo-waty, do drożyny przy niwie tegoż Szelesta. w wierszynie jarku idącej, przytykającą z którego to gróntu wszelkich pożytków y zysków partycypowania dozwalam, ostrzegając jednak, aby tego prawa nikomu nie odstępował bez wiadomości zwierzchności dworskiej. Datum piętnastego Julii tysiąc siedmset ośmdziesiąt drugiego roku, w Szpole. F. X-y Lubomirski

(L. S.) Importował do rąk J. o. pana rubli pięć. Poniżej przypisek takowy: ponieważ od Andryja Szelesta chata tegoż własna, w *Wodziańy*, na dwór odebrawszy, obrócona, przeto onemu na futorze, nowo przez tegoż zajęтым, budować y sad sadzić y wszelkich pożytków szukać dozwala się. G. Wroblewski, gubernator turyjski. Poniżej: vidi, prout existet in copia, datum vigesima Julii, millesimo septingentesimo octuagesimo septimo anno. J. Łopacki. Approbata wielmożnego Wilnera na odstąpienie gróntu w te słowa: ponieważ Andryj Szelest prawa swego za dobrowolną ugodą odstępuje na rzecz y osobę Jwana Osadczuka, gospodarza wsi *Neczajowej*, przeto, takowe odstępnio utwierdzając, podpisuję. Datum w Smiły, dnia trzydziestego Januarii, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt czwartego. F. X—y. Wilner. Na drugiej stronie odprzedanie gruntu Jwanowi y Petrowi Osadczukom w te słowa: Ja, niżej podpisany znakiem krzyża świętego, zeznaję tym pismem moim, iż dobrowolnie, bez żadnego przymusu, grunt z sianożęcią, podług brzmienia prawa y opisanja circumferencyi tegoż gróntu, sprzedałem wiecznemi czasy, bez żadnej, tak odemnie, jako y sukcesorów moich pretensyi, Jwanowi Osadczukowi y Petrowi, bratu jego, za sumę rubli starych trzysta czterdzieści, numero trzysta czterdzieści, któren to grónt całkiem odprzedaje, wcale do niego należeć nie mam z sukcesorami mojemu, ale wyż wyrażeni Osadczenki, poddani wsi *Neczajowej*, jako swoją własność używać mają, bez żadnej przeszkody, co, dla lepszej wiary y pewności, jako nieumiejący pisma, znakiem krzyża podpisuję. Datum w Turyi, dnia dwudziestego dziewiątego Januaryi, dziewięćdziesiąt czwartego roku. Andryj Szelest, poddany wodziański. Przy nas, niżej wyrażonych, ta sprzedaż stała; świadczymy: Stepan Kołos+, Jwan Kisil+, Jwan Hołowko+, Daniło Kirza+. Ten grónt w swojej circumferencyi ma być zagrodzony od wierszyny jaru głębokiego, potem ciągnie się do Czerniszego częstokołu, ztamtąd brzegiem do okopa sianożęci, a ztamtąd okopem do drożyny, zkad ciągnie się do wierszyny jaru głębokiego, gdzie y wrota są zrobione; w sadzie jest drzewa rodzajnego, zasadzonego sztuk tysiąc, numero tysiąc. Ta uгода, jako była przy mnie, świadczę M. Zawadski. Poniżej zaś przypisek takowy: z wyraźnej woli wielmożnego szambelana Wilnera, generalnego rządcy, Jwan Osadczenko zapłacił tymczasownie za grónt, nabyty w Wodzianie od Andryja Szelesta,

poddanego tejże wsi, do skarbu J. W, Branickiej, dziedziczki tych dóbr, na ręce moje, rubli srebrnych dwadzieścia pięć, na które ten kwit dany podpisuje. Datum dnia drugiego Octobris, dziewięćdziesiąt piątego roku. S. D. Witkowski. Które to prawo co do słowa w xiegi niniejsze, ziemskie powiatu Czerkaskiego jest zapisane.

Книга земская, записовая черкасскаго уезднаго суда, годъ 1797—1798, № 3586; листъ 36 на оборотъ.

---

149. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ Макаромъ Пончошнымъ, крестьянину Мартыну Михайленку на участокъ поля въ селѣ Дешкахъ. 1782. Сентября 4.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Marca siedmnastego dnia.

Przed aktami niniejszemi, ziemskimi powiatów Wasylkowskiego i Bohusławskiego i przedemną, Janem Michałowskim, pisarzem ziemskim tychże powiatów, osobiście stawiający urodzony Wojciech Winiarski, ten dokument, od roboczego Makara Ponczosznego roboczemu Martynowi Michajlenkowi na 4 dni gróntu, z wiadomością zwierzchności zamku Bohusławskiego przedane, służący, approbatą gubernatora Rykowskiego stwierdzony, na papierze prostym napisany, z przyszytym arkuszem papieru stęplowanego ceny trzydziestu kopieek, do akt ziemskich powiatów tychże dla zapisania podał, w te słowa: Ja, niżej na podpisie wyrażony, mając gruntu własnego dni cztery na górze przed młynem sławetnego Martyna Michałenka, przy niwie tegoż Martyna, od szewca Prokopa w zastawie będącej, po drożynę z Olchowca do młyna idącą, z którego, że ze wszelkich przyczyn, jako to: przez spaszę od zawoźników, tudzież gdzie prężne spaszę, żadnego pożytku mieć nie mogę, przeto, za wiadomością zwierzchności zamku Bohusławskiego, rzeczonemu Martynowi Michajlenkowi, że jemu właśnie do młyna przyległe, przedaie za cenę, dobrowolnie ugo-

dzoną, za rubli dwa, № 2, na iego własne i spokojne używanie, w czym nie tylko żadnej onemu przeszkody czynić nie powinien będę, ale i w czynszu czynić wymówki nie będę. i oprócz tego gróntu zwyczajny czynsz, który i teraz płacę, w dalszy czas takowyż płacić obowiązuję się: na co dla lepszego waloru, iako pisma nie umiejący, znakiem krzyża świętego podpisuję się. Datum w *Deszkach*, dnia czwartego Septembra, tysiąc siedemset ośmdziesiąt drugiego roku. Makar Ponczoszny—+. Jako w przytomności moiej Makar Ponczoszny dobrowolnie sam wyznał, iż wyż wyrażoną niwę Martynowi Michałenkowi, podług dobrowolnej ugody, sprzedał, tym pismem zaświadczaiąc, approbuję. Datum ut supra. Walerian Rykowski, gubernator mp. Który to dokument, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych iest zapisany. Karol Głowacki, surrogat.

Книга земская, записовая Васильковскаго и Богуславскаго уѣздовъ, годъ 1799. № 3520. Листъ 293.

---

150. Документъ, выданный Подляскимъ воеводою, Хмѣльницькимъ старостою, графомъ Іосифомъ Оссолинскимъ, хмѣльницкому мѣщанину, Степану Бабюку, на право потомственного владѣнія домомъ въ Хмѣльникѣ, 65 днями поля и 14 днями сѣнокоса, а также на временное владѣніе 40 днями поля и 4 днями сѣнокоса, впредъ до совершеннолѣтія наследника этихъ земель, состоящаго у Бабюка въ опеку мѣщанина Якова Кривоноса 1782. Октября 1.

Jozef hrabia z Tęczyna na Osolinie Osoliński, wojewoda generał ziem Podlaskich, Chmielnicki, Sokolowski, Laszecki, Lubiatowski etc. starosta, orderów polskich kawaler, wojsk J. K. mości i rzeczy pospolitej kawaleryi narodowej rotmistrz, chcąc gruntowniej przez roboracją zapewnić prawo Stepana Babiuka w roku 1776 dane, takowe do siebie odbierając, a też same na papier stepłowany, ad mentem konstytucyi na wszelką autentyczność do użycia warowanej, przenosząc, w takowych wyrazach powturnie nadać: 1782,

die prima Octobris, w *Chmielniku*, mając sobie doniesiony znaczny grunt po Lewku Krzywonosie, mieszczaninie chmielnickim, przy futorze, na Butkowie sytuowanym, leżący, którego Jakow, syn pozostały, dotąd przy Stefanie Babiuku siedzący, utrzymywać i należitości tak gromadzkich jako i skarbowych opłacać nie zdołałby, ile cały ten grunt, po oddzieleniu się stryiecznych braci jego, na chałupę, w mieście będącą, na niego tylko jednego spada, więc, jako do rozrządzenia zawsze skarbowego i nadania komu się zdawać będzie, grunta i sianożęci należą, a tylko chudoby budowle i inne dorobione maiątki właścicielom, posiadającym po ojcach, zostawiają się, tak, czyniąc i w tym moje rozrządzenie, ponieważ mi jeszcze rzeczony Stefan Babiuk, mieszczanin chmielnicki, okazał istotną i wieczystą przez zmarłego Łewka Krzywonosą, teścia iego, onemu pola dni dwudziestu pięciu, sianożęci w *Luhu* na kosarzów dziesięć i na staw pusty, w *Kamienoj Pustoszy* leżący, sprzedaż, tegoż Stefana Babiuka do gruntu, prócz tej przedarzy, na dni ośmdziesiąt i sianożęci na kosarzów ośm zostającego, polowy, to jest: dni czterdziestu i sianożęci na kosarzów cztery, przypuszczam i onemu iako i sukcesorom iego wiecznie nadaię, tak, iż trzymając teraz Jakowa, syna Łewka Krzywonosą, przy sobie, gdy tegoż na gospodarstwo osobne oddzieli, gruntu dni czterdzieści, sianożęci na kosarzów cztery i budowle wszelką całą temuż Jakowowi oddać powinien, sam z sukcesorami swemi przy gruntu wraz z kupnemi dniami sześćdziesiąt pięciu, sianożęci Kosarzów czternastu zostanie i wolnym od wszystkich skarbowych powinności i opłatów, póki żyć będzie; grunt zaś, który tenże Stefan Babiuk w mieście po ojcu swym trzyma, do wolnego skarbowi rozrządzenia przy rozmiarze powszechnym odda i odstąpi, a powyższy, odemnie po Łewku Krzywonosie wyznaczający się, bez zmniejszenia żadnego przez przemiar być mający, posiadać będzie; z chałupy jednak, którą z ogrodem w mieście trzyma, ustępować nie ma, owszem przy niej na zawsze zostać powinien będzie. Które to niniejsze moje nadanie aby zupełnie i nienaruszenie było utwierdzone, własną podpisuję ręką. Datum ut supra, Anno 1783, die 10 Januarii; te prawo, przez jaśnie wielmożnego Józefa hrabi z Tęczyna Osolińskiego, wojewody Podlaskiego, Chmielnickiego etc. starosty, orderów polskich kawalera, osobiście stawiającego, w grodzie Włodzimierskim jest zmocnione i stwierdzone. Zaś-

wiadczał Józef Koryatowicz—Kurcewicz, namiesnik grodzki burgrabstwa włodziemirskiego.

Книга Хмільницької городової ратуши, № 5779, годъ 1776—1792. Листъ 161 на оборотъ.

151. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Кидановки, Васильемъ Кубаличенкомъ, брату его, Григорию Кубаличенку, на лугъ, находящійся въ Кидановкѣ 1782. Декабря 23.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt trzeciego, miesiąca Grudnia dwudziestego ósmego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskimi, bohusławskimi i przedemną, Antonim Dackowskim, pisarzem przysięgłym miasta Bohusławia, stawający osobiście Chwedor Kubaliczenko, obywatel Kidanowski, to prawo przedaży części łąki od Wasyla Kibaliczenka, brata swego rodzonnego, sobie, stawaiącemu, w roku tysiąc siedmset óśmdziesiąt drugim, dnia dwudziestego trzeciego Decembris w Kedanówce dane, podpisem ręki tegoż położonym krzyżykiem zatwierdzone, przy świadkach i przyjaciółach spisane, z dopisaną decyzją przez wielmożnego Rykowskiego, ekonoma bohusławskiego, stawek stawaiącemu, przy tejże łące będący, przysądżającą, do akt magistratu Bohusławskiego w oblatę podał, w istocie takowej: Ja, niżej na podpisie wyrażony, Wasyl Kubaliczenko, obywatel Kedanowski, przedałem bratu memu rodzonemu, Chwedorowi Kubaliczenkowi, część mojej łąki Kubaliczenkową, do Kobalyka Jana rozciągającą się, z jarkami i przynależytościami wszelkimi, tudzież łąkami czasowymi wiecznymi za rubli pięć deniuzkami, do której ani ja, ani dzieci moje nie mają się wtrącać pod zakładem rubli dwóch pańskiej winy, jeżeliby miał ja, Wasyl Kubaliczenko turbować. Co, dla tym większej pewności, znakiem krzyża świętego podpisuje się przy świadkach wiary godnych, to jest przy imię panu Mikolaiewskim, Hryćku Gurze i Andrzejowi Czagie.

Działo się w Kedanówce, dnia dwudziestego trzeciego Decembra, tysiąc siedmset ośmdziesiąt drugiego. U tego prawa podpis ręki takowy. Wasyl Kubaliczenko—+. Decyzja zaś wielmożnego Rykowskiego w te słowa: Ponieważ Wiwdia Kobalczyczka przy tejże łące będące miejsce, na stawek sposobne, sprzedała dobrowolnie, jako wójt z ludzmi gromadzkimi przyznał, Chwedorowi Kubaliczenkowi za rubli miednych cztery i tenże Chwedor Kubaliczenko na zaczęcie stawku expensy poniósł, przeto tym skutkiem władać ma, do którego gruntu Wiwdia Kubalczenka interesować się nie powinna będzie, ani sukcesorowie jej w dalsze czasy. Datum w *Kedanowce*, w czasie rewizyi czynszu, dnia dwudziestego drugiego Augusta, millesimo septingentesimo nonagesimo tertio anno—U tej decyzji podpis ręki takowy: Walerian Rykowski. Które to prawo, wraz z decyzją, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych magistratu bohusławskiego jest zapisane.

*Книга Богуславскаго магистрата, годъ 1793, № 3531.
Листъ 46.*

---

152. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Каргашина, Федоромъ Батракомъ, корсунскому мѣщанину, Левку Ищенку, на лугъ, рошу и поле. 1783. Февраля 10.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt czwartego, miesiąca Januarii dwudziestego drugiego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskimi, bohusławskimi i przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu bohusławskiego, przyszedłszy osobiście urodzony Jan Gradowski, ten zapis wieczystej sprzedaży, od utściwego Fedora Batraka, żytela wsi Karhaszyny, sławetnemu Lewku Jszczenku, mieszczaninowi korsuńskiemu, na łąkę, lasek, na pasiekę roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt trzeciego, dnia dziesiątego Februarii w Karhaszynie dany, podpisem ręki tegoż, przy położonym krzyżyku, tudzież trzech krzyżykach przyjacielskich zatwierdzo-

ny, na papierze prostym po rusku spisany, na polskie pismo przepisany, do akt magistratu bohusławskiego w oblatę podał, w istocie takowej: ja, niże podpysawszysia, Chwedor Batrak, żytel sela *Karhaszyny*, starostwa Korsuńskoho, dał syiu wiecznuu ni w czem prepiatstwennuju rozpysku Łewku Jszezenku, mieszczaninu Korsuńskomu, na takom osnowanyi, czto ja imeju łuku moju sobstwennuju, nad rikoju Rossiu, niże hory Szyłycy, meżdu polamy Karhaszczynskimi i Korsuńskimi w seredyni, leżaszczuju, z liskom na pasiku po werch łuky, da przy tojże łuki pola roboczoho dnei dwatciat', z woli i z potreby mojej krajnoj, prodaju, ustupuju reczenno—mu Łewku Jszezenku, mieszczaninu Korsuńskomu, za summu pewnuju starorublewuju dwadciat try rubla, i toj propysannoj hrunt na osobu Łewka Jszezenka i potomstwa jeho wo wiecznyje władenyje zapysuju; do koto-roho gruntu tak ja, pacze że syny moi: Sydor, Jlnat, Anton, Miron, da pry tomże krewnyi moi blyzkije i dalekyje wtruczatysia i pereszkody Łewku Jszezenku żadnoj czynity ne powynny budut, pod wynoju i karoju zamkowoju, aszczoby turbator na . . . moh syskatys, takowym rozpy-som moim osterihaju i takowuju to wiecznuju rozpysku pry ludech hodnych wiry i zacnych, a imenno: Andreju Jszezenku, Jwanu Jlaszenku i Lubianu Godzohoru, ne umientny hramaty krestam podpysuju. Dijaloś w seli *Karhaszyni*, misiaca Februarya desiatoho dnia, tysiacza siemsot wośmdesiat tretioho hoda. U tego zapisu podpis ręki przy kryżykach czerech takowy; Chwedor Batrak + + + +. Który to zapis, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiağ niniejszych jest zapisany.

*Книга Богуславскаго магистрата, годъ 1795, № 5534.
Листъ 52 на оборотъ.*

---

153. Купчая крѣпость, выданная хмѣльницкими мѣщанами Би-лашами мѣщанину Деппсу Тышченку на прудъ, лежащій на урочищѣ Бутковѣ 1783. Марта 13.

My, niżej na podpisie wyrażeni, zeznajemy tym naszym prawdziwym nieodmiennym skryptem przed urzędem miejskim *Chmielnickiem*, iż my,

z dobrej woli naszej i z poradą przyjaciół naszych, bez żadnego przymu-
szenia, przedali swój ojczysty stawek, naturalnym prawem na nas spadły,
nazywający się *Bilaszów*, sytuowany w *Butkowie* między stawkami Pawła
Ochoty i Pawła Wołyka, po wyżej stawka Wozniukow, Denysowi Tysz-
czenkowi i sukcesorom jego wiecznemi czasy za złotych polskich sto,
dico 100, nie a nie tego stawku tak dla siebie i krewnych swoich nie
zostawując, ale ten wyrażony przedany w wieczną possessiā trzymania,
zażywania i onym rządzenia z taką mocą i władzą, z iaką my go trzymali,
zażywali i onym zarządzili, oddając wyrażonemu Tyszczenkowi, do którego
stawku już my nie a nie nie należymy, dzieci nasze, ani żaden krewny nie
należy, ani się do niego interesować niepowinniśmy, bośmy raz nazawsze
jemu przedali, pieniądze już in toto złotych polskich 100 od niego odeb-
rali i skrypt na ten stawek nasz iemu dali. Na co, dla większej wiary i
waloru, nie umiając pisać, własnemi swemi rękami święte krzyże kładnie-
my. Datum w urzędzie miejskim Chmielnickim, die 13 Marti, 1783 anno.
Mychajło Bilasz+. Wasyl Bilasz+. Jakow Bilasz+. Hrycko Bilasz+.

*Книга Хмельницкой городской ратуши, № 5779, годъ
1776—1792. Листъ 122 на оборотъ.*

---

154. Дарственная запись отъ князя Антонія Яблоновскаго крестья-
нину села Липового, Ивану Мылошопу, на рошу, называемую Гли-
нище 1783 Июня 21.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt dziewiątego, miesiąca Februar
dwudziestego osmego dnia.

W roki sądowe, ziemskie powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego,
kadencij święto-tzej-królskiej, z woli rządowej od dnia piętnastego mie-
siąca i roku, wyż na akcie wyrażonych, sędzić się zaczętej, przedemną,
Grzegorem Wróblewskim, sędzią ziemskim powiatów Czehryńskiego i Czer-
kaskiego, osobiście stawający pracowity Iwan Myłoszop, wsi Lipowego
mieszkaniec, te prawo, od wielmożnego Skipora, kommisarza J. o. xiecia

Jabłonowskiego, sobie na lasek, Hliniszcz zwany, dane, na srebrno-groszowym papierze polskim napisane, i podpisem tegoż wielmożnego komissarza, przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, stwierdzone, z dopiskami do akt ziemskich powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego dla zapisania podał, w te słowa: przychylając się do proźby i żądania Jwana Miłoszopa, poddanego z wsi *Lipowego*, do klucza kryłowskiego należącej, a chcąc najlepszą w tej mierze dla skarbu w utrzymaniu poddaństwa uczynić pewność, z mocy powierzonego mnie kommissu od J. o. xięcia jego mości Antoniego Jabłonowskiego, kasztelana krakowskiego, międzyrzyckiego, czehryńskiego starosty, nadaje prawo i zabiepieczam onego na lasku, *Hliniszcz* zwanym, poczynającego się od drogi, jadąc z Kałabarka do Podorożnego wprost, poniżej ieżiora, koło samych lip, o przyczółku uroczyśka, Malarowe zwanego, stykając się, przypiera aż do rzeczki Kałabarka, od której wzdłuż w górę po prawej ręce ciągnie aż do grobelki czyli haci Czerwonockiego, a od tej w drugą stronę, poprzek, idąc po za dwoma lipami, za koszarą tegoż Myłoszopa, teraz znajdującą się, aż do drogi tejże, zkad wzięło początek, żadnych zaś sianożęci około tego gruntu w bliskości przywłaszcząć i używać nie ma; aby zaś od nikogo nie miał żadnej przeszkody, iak najmocniej zalecam; za które to prawo do skarbu jaśnie oświeconego pana Szybińskiego, gubernatora Czehryńskiego rubli jedynaście srebrnych zapłacić powinien; i te prawo, dla tym większego waloru, ręką własną podpisuję, dnia dwudziestego pierwszego Junii, tysiąc siedmset ośmdziesiąt trzeciego anno, w Topiłowce; u tego prawa, w oblatę podanego, podpis ręki iest takowy: Jgnacy Hornostaj Skipor, szambelan jego królewskiej mości (Locus Sigilli), Poniżej zaś na tym prawie i na drugiej stronie przypiski są takowe: Dnia dwudziestego Junii, według tej ceny ułożenia, odebrałem rubli petrowych siedm, elisawedskich cztery, Szybiński gubernator mp. Jwan Myłoszop ponieważ żąda mieć obszerniejszy grunt, przeto przyłączam onemu lasek, między błotami leżący: Myłuszynym i Sahą Łozowatą, wzdłuż od dwóch grusz, do dwóch osikowego drzewa, a wszecz od lipy, na rogu Sahy Łozowatej stojącej, powyżej błota Myłuszczynego, na dęba do błota, zwanego Kałabarek, w czym, aby od nikogo nie miał przeszkody, ostrzegam; za któren lasek do skarbu zapłacić ma rubli pięć do rąk iego mości pana Szybińskiego, gubernatora Czehryńskiego; a dla tym większego waloru, ręką własną stwierdzam i podpisuję, dnia dwudziestego pierwszego Apriblis,

tysiąc siedmset ośmdziesiąt trzeciego roku, w Topiłowce. Ignacy Hornostaj Skipor, szambellan jego królewskiej mości. Zapłacił rubli elisawetowskich cztery, petrowego jednego. Szybiński. Które to prawo z przypiskami, w oblatę podane, co do słowa iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, ziemskich powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego iest zapisane.

Книга земская, записовая Черкаскаго уѣзднаго суда, годъ 1799, № 3588. Листъ 55.

155. Подтверждение княземъ Ксаверіемъ Любомирскимъ продажи мельницы и пруда съ обоими его берегами, лежащихъ ниже села Мокрой Калигурки, крестьяниномъ Федоромъ Крыжановскимъ, въ потомственное владѣніе крестьянину Павлу зятю Мыкиты Савченка. Князь Любомірскій дарить притомъ покупщику 15 дней пахатнаго поля. 1784. Февраля 13.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt ósmego, miesiąca Maia dwudziestego czwartego dnia.

W roki sądowe, ziemskie powiatu Ekaterynopolskiego, od dnia, roku i miesiąca, wyż na akcie wyrażonych, w Ekaterynopolu sądzić się zaczęte, przed nami: Stanisławem Hoszowskim, sędzią, Adamem Dorożynskim, Dominikiem Sztejnem, podsędkami ziemskimi powiatu Ekaterynopolskiego, oraz xiegami ziemskimi tychże powiatów, osobiście stanowszy urodzony Tadeusz Kozmiński, te prawo na młyn, stawek i grunt, w tymże prawie opisany, od J. o. x. Lubomirskiego dany, ręką własną tegoż, przy wyciśnieniu pieczęci na laku czerwonym, podpisane, na papierze ordynaryjnym, z przyszytym arkuszem papieru steplowanego ceny kopieek trzydziestu, do akt ziemskich powiatu Ekaterynopolskiego w sposób oblaty podał, w te słowa: Franciszek Xawery, hrabia na Wisznicu i Jarosławiu Świętego państwa Rzymskiego xiąże Lubomirski, wojewodzie Kijowski, generał major wojsk Rossyjskich, Smilańskiego, Szpolańskiego, Horodyskiego, Olszańskiego, Turijańskiego i innych kluczków pan i dziedzic. Wiadomo czynię

każdemu, komu o tym wiedzieć będzie należało, mianowicie teraz i napo-
 tym mającym być rządcom dóbr moich włości Smilańskiej, iż, ponieważ
 Fedor Kryżanowski, poddany mój Kapuściański, mając prawo, nadane so-
 bie w roku tysięcznym siedmsetnym ośmdziesiąt drugim, dnia pierwszego
 Junii, w Szpole, na młynek i stawek z brzegami po obydwuch stronach,
 poniżej wsi *Kalihurki Mokrej* sytuowany, też prawo Pawłowi, Mykity
 Sawczenka zięciowi, poddanemu memu Wasylkowskiemu, odstępuje, ut-
 wierdzając przeto tę sprzedaż i odstępną, niniejszym prawem wyrażonego,
 Pawła Sawczenkowego zięcia, przy posiadaniu nabytych: młyna, sianożęci
 i stawka, tak jak podług wydziału jest ten grunt obrany, tudzież doda-
 nych mu roboczego pola dni piętnaście, poczwszy od skały, przy dwo-
 rzyszczu jego będącej, zabezpieczam i wyrażony młyn nazawsze od da-
 wania miarki arendarzowi uwalniam; stawsz zyzny tylko corocznie po zło-
 tych trzy, groszy piętnaście i pokolewszczyzny po złotych siedm opłacać
 powinien będzie. Te więc prawo moje aby zupełną trwałość miało, tak dla
 wspomnionego Pawła Sawczenkowego zięcia, jako i dla sukcesorów te-
 goż, podpisem ręki mej stwierdzam. Datum w Smily, dnia trzynastego Fe-
 bruarii, tysiąc siedmset ośmdziesiąt czwartego anno. F. Xawery Lubo-
 mirski (L. S.). Importował do skarbu rubli dwanaście, verificatum per
 Szost: № primo, wpisane do księgi, świadczą Antoni Rozwadow-
 ski. Które to prawo, słowo w słowo jak się w sobie ma, do ksiąg ziem-
 skich powiatu Ekaterynopolskiego jest zapisane.

*Книга земская, записовая Екатеринопольскаго уѣзда,
 годъ 1797—1798, № 3524. Листъ 214 на оборотъ.*

156. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Костянца,
 Олексю Наказнымъ, крестьянину Ивану Каленичыку на пасѣку, на-
 ходящуюся на урочищѣ Черномазовщина, а также на прилегающіе
 къ ней: участокъ пахатной земли и сѣнокосъ. 1784. Апрѣля 24.

Dnia 24 Kwietnia, 1784 roku, w Kaniowie.

Przed urzędem przysięgłym maydeburskim Kaniowskim stanawszy z

dokumętem, od władzy zamkowej danym mianowicie, Olexa Nakazny, poddany wsi *Kościańca* hrabstwa Kaniowskiego, zeznał jawnie, dobrowolnie, nie będąc ni od kogo przymuszonym, iż ma swój grunt własny, nikomu ni w czem nie zawiedziony, to jest pasieczysko *Czornomazowszczyzna*, z należącym do tego pasieczyska polem dni $4\frac{2}{3}$, sianożęcią, które to pasieczysko sprzedał Iwanowi Kaliniczukowi, żonie i następcom jego wiecznemi czasy; i za te pasieczysko ja, Olexa Nakazny, pieniądze do rąk moich odebrałem zupełnie, to jest rubli 4 srebrnych, z ktorego odebrania kwituje pomienionego Jwana Kaleniczenka i waruję siebie i żonę moją, Paraskowję, tak i dzieci, krewnych blizkich i dalekich, ażeby nikt nie śmiał pretęsy (mieć) w używaniu tego gruntu pod winą skarbową: pretensję mający rubli 20 i karą przykładną na przeciwną stronę. Gdzie wyrażone kupczę my, urząd, dobrowolną przyjęli, i, na prośbę stron, do akt miejskich kaniowskich wpisali, a z podpisem rąk własnych, przy przytomnej gromadzie Kościanieckiej, Jwanowi Kaleniczenkowi ekstraktem wydali. Datum die et anno ut supra. Przedawca tego gruntu Olexa Nakazny, poddany Kościaniecki, krzyż święty ręką własną pokłada. Przytomny urząd Kaniowski: Jan Horowy, burmistrz+. Samuel Bonar, wójt+. Stefan Krywoszyja, prysiężny+. G. Leontowicz, pisarz. Przytomna gromada Kościańska: Kuźma Opanasenko+. Hryćko Owdyjenko+. Iwan Kowalenko+.

Книга Каневскаго магистрата, годъ 1774—1787, № 3535. Листъ 7, (№ 14).

---

157. Купчая крѣпость на усадьбу и поле, выданная крестьяниномъ села Костянца, Олексоемъ Наказнымъ, крестьянину того-же села, Грыцьку Гордіенку. 1784. Апрѣля 25.

Dnia 25 Kwietnia, 1784 roku.

Przed urzędem miejskim, Kaniowskim stanawszy osobiście Olexa Nakazny, poddany wsi *Kościańca*, hrabstwa Kaniowskiego z dokumentem, od wła-

dzy danym, zeznał jawnie, dobrowolnie, nie będąc temu ni od kogo przymuszonym, iż on ma swój grunt własny, nikomu niwczem nie zawiedziony, we wsi *Kosciancu* leżący, między pomiędznikami: Jwanem Kalenichenkiem, Mykołą Wakułenkim, Artemem Nakaznym, mieszkającym na jednym podwurzu z Anną Lewkówną, wdową: który to wyż wyrażony Olexa Nakazny ten grunt, to jest chałupę z innym przybudowaniem: dworem, ogrodem, sadkiem, także i polem, do tegoż gruntu należącym, sprzedał Hryćkowi Hordijenkowi, poddanemu tejże wsi Kościańca, żonie i dzieciom tegoż, wiecznemi czasy za sumnę rubli 6 srebrnych, z których odebranych pieniędzy wyrażonego Hordijenka kwituje i waruje siebie samego, żonę i dzieci moich, krewnych blizkich i dalekich, ażeby nikt nie miał pretenzyi do tego w używaniu tego gruntu pod winą rubli 10; wolen tedy pomieniony Hrycko Hordijenko tym, odemnie kupionym, gruntem jak chcieć rządzić, dać, darować, sprzedać, lub na jakikolwiek pożytek swój obrócić, byleby za wiadomością dworską. My, urząd miejski Kaniowski, te kupczę stron do akt niniejszych, miejskich przyjęli i wpisać rozkazali, a z podpisem rąk własnych extractem wyrażonemu wydali. Datum die et anno ut supra. Przedawca tego gruntu, Oleksa Nakazny, krzyżem świętym podpisał się+. Przytomna gromada: Musey Szkandret+. Olexa Musijenko i więcej z gromady przytomnych.

*Книга Каневскаго магистрата, годъ 1774—1787, № 3535.
Листъ 7. (№ 15.)*

---

158. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Щедровой, Антономъ Муломъ, крестьянамъ того-же села: Грыцьку и Олексъ, на мельницу. 1784. Мая 11.

Die 11 Maja, 1784 roku.

Przed nami i xiegami urzędu naszego, miasta Łatyczowskiego, stanawszy osobiście pracowity Antoni Muł, obywatel i mieszkaniec wsi *Szczodrowy*, zdrowy będąc na umyśle i ciele, imieniem swym i Oleny,

małżonki swojej, oczewiście, dobrowolnie i jawnie niniejszy zapis zeznał: iż wspomniony Anton Muł, mając młyn na grobli Szczodrowskiej o kamieniach trzech, stepach sześciu i foluszach dwóch, podług prawa Antonowi Mułowi przysądzonego pod dniem jedynastego miesiąca Kwietnia, roku Pańskiego 1781, datowanego w Mikołajowie, z podpisem rąk wielmożnego jegomości pana Jwanowskiego, skarbnika latyczowskiego, pod ten czas kommisarza generalnego dóbr podolskich i ukraińskich J. o. xięcia Czartoryjskiego, generała ziem Podolskich, a pana naszego, a prez urząd miejski Międzyborski wyindygowanego i udecydowanego, który, że nabywa sobie Anton Muł w młynie Rudeńskim kamień jeden Apanasa Seme-nowego, umyślił swój na dwie połowy rozrządzić i dopraszał się zwierzchności o zezwolenie sprzedania, na co wypadła rezolucya zezwalająca przedania mlyna Antonowi Mułowi pod dniem drugiego Maja, roku teraz bieżącego, 1784, datowana w Stawnicy, wielmożnego jegomości pana Bernatowicza, skarbnika witepskiego, jako kommisarza generalnego dóbr podolskich i ukraińskich J. o. xięcia jegomości, generała ziem Podolskich, a pana naszego; więc, po odebraniu takowej rezolucyi, wspomniony Anton Muł odtąd i na zawsze rzeczony swój młyn, o kamieniach trzech, stepach sześciu i foluszach dwóch, ze wszystkimi narzędziami, do nich należącemi, na dwie połowy rozrządza, to jest połowa trzech kamieni, sześciu foluszy i na połowie dwie stepy Hryćkowi, szwagrowi swemu, za dobrowolną między nimi umową, 500 złotych, i z tych, jako odebrał Anton Muł, kwituje, prawa ustępuje, daruje wiecznemi czasy. Drugą zaś połowę z tychże trzech kamieni, sześciu foluszów i step dwóch, Olexie, zięciowi Andrusia Mielnika, za sumę dobrowolnie umówioną, złotych polskich pięćset, sprzedaje wiecznemi czasy i z tej summy, pięciuset złotych polskich, do rąk Antona Muła zupełnie odebranych i wypłaconych, tenże Anton Muł kwituje i, udzielając praw wszelkich, jemu służących, a zlewając te na osobę Hryćka, szwagra swego, między temi zpokrewnionego, połowę ustąpionego, sposobem zapłaconej równej kwoty, złotych polskich 500, drugą zaś połowę Olexie, zięciowi Andrusia Mielnika, sprzedaną, za sumę wyźrzeczoną, im i sukeessorom ich, którym, tak Hryćkowi swoją połowę, jako i Olexie drugą połowę, każdemu zosobna, wolno będzie przedać, zastawić, dać, darować, komu chce i jak się podobać będzie rozpo-

rządzić swoją własnością, nie nie zostawując sobie, ani suksessorom swoim żadnego prawa do windygowania, przeszkadzania i dochodzenia tego. Któren to zapis i też donacia, Hryćkowi jako i Oleksie wieczyste przedaźne, ma służyć wiecznemi a nigdy nieodzownemi czasy. W czasie sprzeciwienia się temu zapisowi, pod zakład wini i kar urzędowi miejskiemu poddają się. Powinność zaś skarbową, podług zwyczaju należącą, odbywać obowiązują się, ludzież utrzymywanie obudwom swe połowe tego młyna w należytych dozorze, pilności grobli, i wszelkiej skarbowej całości, z strony skarbu ostrzega się; nie mniej i pilnować obowiązani są kolei w czasie zajazdów do młyna, nie czyniąc nikogo bliższym, lecz kto z niej przypadnie, jako też i miarek innych nie podstawiać, ale zwyczajną, od skarbu cechowaną, odbierać, nie krywdząc zawoźników, pod wolnym zwierzchności zamkowej tego młyna rozrządzeniem. I na to my, urząd miejski miasta jego krolewskiej mości Latyczowa, imionami swojemi podpisujemy się: Semion Kureczka, ławnik, Roman Gieranowski, ławnik, Jakób Janyszewicz, burmistrz, Jakób Trubłajewicz, były pisarz, Andrzej Kostrzyczenko, Teodor Capezenko, przysiężni, Leonty Chatenko, ławnik.

Книга Летичевского магистрата, записовая, годъ 1784—1795, № 5716; листъ 2.

---

159. Дарственная запись отъ князя Франциска-Ксаверія Любомирскаго крестьянину села Олышаны, Данилу Любченку, на право потомственного владѣнія: прудомъ, сѣнокосомъ, садомъ и пасѣвою. 1784. Іюня 6.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt ósmego, miesiąca Aprilis szesnastego dnia.

Przed aktami ziemskimi powiatu Czerkaskiego y przedemną, Antonim Laryss-Zdanowskim, pisarzem ziemskim powiatu Czerkaskiego, osobiście stawający urodzony Antoni Wileczyński, te prawo od J. o. xiecia Xawerego Lubomirskiego, dziedzica na ten czas włości Smilańskiej, Dani-

le Lubczenkowi, poddanemu Olszańskiemu, na futor z grontami y stawkiem dane y służące, na papierze cechowanym skarbową pieczęcią, na czarno wyciśnioną, z góry napisane, podpisem ręki tegoż J. o. jegomości xięcia zatwierdzone, z przyszytym arkuszem stęplowanego papieru, do akt ziemskich powiatu Czerkaskiego w oblatę wniósł, temi wyrazy: Franciszek Xawery, hrabia na Wiszniczu y Jarosławiu, świętego państwa Rzymskiego xiąże Lubomirski, wojewodzie Kijowski, generał major wojsk Rossyjskich, Smilańskiego, Szpolańskiego, Olszańskiego, Horodyskiego y innych kluczów pan y dziedzic, wiadomo czynię każdemu, komu o tym wiedzieć będzie należało, mianowicie teraz y napotym mającym byź rządcom dóbr moich włości Smilańskiej, iż Danyle Lubczenkowi, poddanemu *Olszańskiemu*, sianożęć w Dąbrowie, przy jego własnym sadzie, począwszy od traktu Wiązowieckiego y jarku krętego, do pochyłego dęba, od tego do dęba gulowatego, a ztamtąd do drożki, idącej z Wiązowka do Lubczynego, od tej zaś do jarku Charczenkowego, po nad traktem Wiązowieckim y zwrotem pol Swiniarskich do lasku, niniejszym nadaje prawem; a że w opłaceniu prawa tegoż pomieniony Danilo Lubczenko ustanowiony szacunek przez gubernią Horodyską, rubli dwadzieścia do skarbu mego wyliczył, wolny przeto byź ma tak sam, jako y sukcesorowie onego, nadanej sianożęci, wraz z pasieczyskiem, sadem y stawkiem, zdawna przez siebie posiadaniem, używać y z niej pożytkować; sprzedawać jednak nikomu nie ma bez dolożenia się zwierzchności. Kture to prawo moje, aby zupełną trwałość miało, ręką własną podpisuję. Datum w Smiły, dnia szostego Junii, tysiąc siedmset ósmdziesiąt czwartego roku. F. X. Lubomirski. (L. S.) Kture to prawo co do słowa w xiegi niniejsze ziemskie powiatu Czerkaskiego jest zapisane.

Книга земская, записовая Черкаского уездного суда, годъ 1797—1798, № 3586; листъ 67

---

160. Купчая крѣпость, выданная на усадьбу и поле крестьяниномъ села Медведовки, Иваномъ Ющенкомъ, крестьянину Захарію Игнатенку .1784. Юля 12.

Dnia 12 Julii, 1784 roku, w Kaniowie.

Za dokumetem władzy zamkowej Kaniowskiej, stanowszy personalnie przed nami, urzędem miejskim Kaniowskim, Iwan Juszczenko, poddany ze wsi *Medweduwki*, zeznał jawnie, dobrowolnie, nie będąc ni od kogo przymuszonym, iż mu swój grunt własny odprzedaje to jest: chałupę jedną rąbioną i komorę opartą, stojącą, rąbioną, obory dwie części, tak i szop dwie, i, co się znaleźć może na podwórzu lasu, dwie części i pola dwie części we wszystkie trzy ręce; to sprzedał Zacharkowi Ihnatenkowi, żonie i sukcesorom jego wiecznemi czasami za sumę rubli 14 srebrem; którą to sumę ja, wyrażony Iwan Juszczenko, do rąk moich od Zacharka Ihnatenka zupełnie odebrałem, i z odebranych kwituję, i waruję siebie i żonę moją, dzieci, krewnych blizkich i dalekich, sąsiadów moich, ażeby wyrażonemu Ihnatenkowi nikt nie czynił żadnej najmniejszej przeszkody w używaniu tego, odemnie kupionego, gruntu, pod winą rubli dziesięciu na przeciwną stronę, wolen tedy wspomniony Zacharko tym, odemnie kupionym, gruntem, jak chceć dysponować, dać, darować, lub w czasie i sprzedać, byleby za wiadomością władzy. My zaś, urząd, na prośbę stron, tę kupczę przyjęli i do xiąg Kaniowskich wpisać rozkazali, a Zacharkowi Ihnatenkowi ekstraktem wydali z podpisem rąk własnych. Datum ut supra. Przedawca gruntu, Iwan Juszczenko krzyż święty (kładnie)+. Przytomny tej kupczej urząd miejski Kaniowski.

Книга Каневского магистрата, годъ 1774 — 1787, № 3535. Листъ 8. (№ 17).

---

161. Дарственная запись отъ князя Іосифа Любомирскаго крестьянину Ивану Горбатюку на садъ, лежащій въ селѣ Лугѣ. 1784. Іюля 19.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt piątego, miesiąca Janwaria dwudziestego dnia V. S.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, grodzkiemi, bractwskimi i

przedemną, Walerianem Sachnows kim, burgrabią grodzkim braclawskim, stawiać się osobiście urodzony Sebestyan Piskorski, te prawo, od J. o. xięcia iego mości Józefa Lubomirskiego, starosty romanowskiego, Iwanowi Horbatiukowi, poddanemn wsi Łuhu, na sad z przyległościami nadane, z przyłączeniem papieru ceny przyzwoitej, dla zapisania do xiąg grodzkich wojewodztwa Braclawskiego, w sposób oblaty podał, w tej istocie: Józef hrabia na Wisznietzu i Jarosławiu, Świętego państwa Rzymskiego xiąże Lubomirski, Romanowski starosta, na Czczelniku, Sawraniu, Jozespolu i Równym pan i dziecie, orderu świętego Stanisława kawaler, wiadomo czynie wszystkim ich mościom panom kommissarzom, ekonomom, gubernatorom, rządcom, w dobrach moich dziedzicznych będącym, jako Iwanowi Horbatiukowi, we wsi *Łuhu* mieszkającemu, a w dobrach moich dziedzicznych, nadaie sad różnych fruktów, w nim znajdujących się, leżący na iarze, ze wszystkimi użytkami i pożytkami, który wolen jest i będzie z tego sadu iak największe pożytki sobie przynosić; które to prawo nie tylko na jego osobę ale i na sukcesorów iego, daie i nadaie, którego nikt z rządców moich skassować mocy mieć nie może. A dla większej wagi i waloru, przy wyciśnieniu pieczęci herbowej, własną podpisuję ręką. Datum w Chmielniku, dnia dziewiętnastego Julii, tysiąc siedmset osimdziesiąt czwartego roku. U tego prawa, do oblaty podanego, podpis ręki takowy: Józef xiąże Lubomirski mp. Poniżej tego prawa przypis w słowach takowych: ponieważ po napisanym prawie okazało się, że ten sadek po zbiegłym poddanym razem z chałupą i gruntem pozostał, przeto więc Iwan Horbatiuk czynsz generalny, podług używania gruntu, płacić skarbowi moiemu obligowany iest Datum w Czczelniku, dnia dwudziestego osmego Septembris, ośmndziesiąt czwartego roku. U tego przypisku podpis ręki takowy: Jozef xiąże Lubomirski, starosta Romanowski mp. Które to prawo wraz z przypiskiem, iak się w sobie ma, co do słowa w xięgi niniejsze iest zapisane.

Книга городская, Винницкая, записовая, годъ 1795, № 4748. Листъ 145 на оборотъ.

162. Рѣшеніе Богуславскаго комиссара Жуковскаго, присуждающее прудъ на урочищѣ Вереміевкѣ въ собственность богуславскимъ мѣщанамъ: Ивану и Степану Кривоконенкамъ, на томъ основаніи, что они сами устроили этотъ прудъ и владѣли имъ безпрепятственно въ продолженіи 40 лѣтъ. 1784. Іюля 21.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, miesiąca Decembris szóstego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, mieyskiemi, bohusławskimi y przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta jego królewskiey mości Bohusławia, stanowszy oczewisto sławetny Stefan Krywokon, ten dokument, od wielmożnego Żukowskiego, komisarza bohusławskiego, sobie stawiającemu, oraz y bratu jego, o rzecz w, nim wyrażoną, służący, podpisem ręki tegoż wielmożnego Żukowskiego zatwierdzony, na papierze prostym spisany, z dołożonym arkuszem srebrnogroszowym, do akt magistratu bohusławskiego w oblate podał, w istocie takowey: Hryćko Kruchlaczenko, mieszczanin *Bohuslawski*, lubo dopomina się o powrócenie sobie stawku, przez Jwana y Stepana Krywokonów posiadanego, który to stawek na *Weremijowce* między gruntami, wyżej Rymarenkowego, niżey zaś Jwana Bondarenka zostaje, jednak, gdy się okazuje że ciż Krywokonienki od lat czterdziestu w używaniu tegoż stawku są bez żadnej od nikogo przeszkody, y, iako się pokazuje, że rzeczony stawek samiż zaięli y groble ugacili, a wyżej wyrażony Hryćko Kruchlaczenko żadnego pisania ani powodu, żeby był iego własny grunt, nie okazuje, przeto odtąd żadney pretensyi względem wspomnionego stawku rościć nie powinien; a Krywokonienki w spokojnym używaniu tegoż stawku zostaną. Datum w Bohusławiu, dnia dwudziestego pierwszego Julii, tysiąc siedmset ośmdziesiąt czwartego roku. U tego dokumentu podpis takowy: Jan Żukowski, komissarz dóbr Bohusławskich. Zaświadczenie w te słowa: ten dokument czyli dekret przed sądem magistratu iest okazywany; zaświadczam Antoni Daczkowski P. P. dnia szostego Decembris, tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego roku. Ktury to dokument, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych magistratu bohusławskiego iest zapisane.

Книга Богуславскаго магистрата, записовая и поточная, одъ 1789 — 1791, № 3529; листъ 150.

163. Дарственная записъ отъ княгини Франциски-Викторин Яблоновской, крестьянину Роману Шоколову на прудъ въ селѣ Сидоровкѣ. 1784. Августа 1.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt trzeciego, miesiąca Nowembris szóstego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskimi, bohusławskimi i przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu bohusławskiego, przyszedłszy osobiście Roman Szokołów, to prawo od J. o xiężnej Franciszki-Wiktoryi z xiążąt Gedyminów Korybutów Woronieckich Jabłonowskiej, wojewodziny Nowogrudzkiej, sobie, stawającemu, o rzecz w nim wyrażoną dane, podpisem ręki tejże, przy pieczęci, na laku czerwonym wysiśnionej, w obłacie podał, w istocie takowej: Franciszka-Wiktoria z xiążąt Giedyminów Korybutów Woronieckich z Prusów Jabłonowska, wojewodzina Nowogrudzka, dóbr klucza Stebłowskiego pani dziedziczna, wszem wobec i zosobna, tak wielmożnym possesorom, bądź za jakimkolwiek prawem w dobrach moich dziedzicznych będącym, jako i ichmość panom komissarzom, ekonomom czyli gubernatorom i administratorom, wiadomo i jawnie czynię, iż ja Romanowi Szokołowemu stawek, *Taranowski* zwany, na rzecę, Chorobra zwanej, wyżej pańskiego, od Medwina, na gruntach *Sidorowskich*, według dawniejszego mianego prawa, nadaje do użycia temuż Romanowi z brzegami, do koszenia wolnego około tegoż stawku będących, aż poniżej grobli do kierniczki na obydwie strony ciągnących się; które prawo mocą podpisu ręki mojej stwierdzam. Datum w Stebłowie, die pierwszego Augusta, tysiąc siedmset ośmdziesiąt czwartego roku. Franciszka-Wiktoria Jabłonowska W. N. Tego stawku wyżrzeczony Roman nikomu przedawać lub w innym sposobie ustempować nie ma że pod nieważnością prawa tego, ostrzegam, Datum jako wyżej. F. X. Jabłonowska W. N.

Книга Богуславскаго магистрата, годъ 1893, № 3551; листъ 39.

164. Рѣшеніе губернатора Хмѣльницькаго, дворянина Поземскаго, присуждающее спорный сѣнокосъ, лежащій на рѣкѣ Гнильцѣ, въ пользу войта Хмѣльницкой Слободы, Федора Миняйла, къ пруду котораго прилегалъ этотъ сѣнокосъ. 1784. Августа 7.

Przed nami i urzędem naszym radzieckim, Chmielnickim stanowszy osobiście Fedor Miniajło, mieszczanin *Chmielnicki*, na dniu dziewiątym, to jest die 9 Augusti 84 anno, podał do oblaty ugodę z Kutasem, poddanym *Słobodkowskim*, napisaną w te słowa: Wyiechawszy na żądanie Fedora Miniajła Słobodowskiego, za hutę nową, która w tenucie W. Łackiego, skarbnika żytomirskiego, z urzędem i ludzmi wiary godnemi, dla miarkowania sporu między Kutasem, poddanym huciańskim, a z drugiej strony wzmiankowanym Miniajłem o stawiska, prawem nadane przez J. w. wojewodę, pana dobrodzieja, nazwanej rzyce *Gnilcu*, do ktorego iadąc z huciska, po prawej ręce drożyna do starej huty, a że te stawisko prawnie Miniajło posiada, że nie ma żadnego possessora, przybyły iest brzeg na sianożec, Kutasowi nadany, któren właśnie do tego stawiska należeć powinien. Przeto umiarkowałem, ażeby w tym roku, spólnie skosiwszy, sianem kopicami rozdzielili się i żeby odtąd Kutas, poddany huciański, do niego więcej nie należał. Za odstąpienie onego brzegu Miniajło deklarował dać Kutasowi złotych 7, a w dalsze czasy nie ma nic już płacić, którego w potomne czasy, po odebraniu wzmiankowanej solucyi, wojtowi Miniajłowi odstepuie. Na co, w przytomności W. Łackiego zupełna nastąpiła ugoda. Datum w zamku Chmielnickim, 7 Augusti, 84 anno. A: Poziomski, gubernator Chmielnicki. Po której to zaś ugodzie, przyiętej do aktów urzędowych, radzieckich, chmielnickich, podaiący oryginał iej do rąk swoich odebrał i urząd radziecki chmielnicki z odebrania zakwitował. Fedor Miniajło, wojt słobody Chmielnickiej.

Книга Хмѣльницкой городской патуши, № 5779, годъ 1776—1792. Листъ 77.

---

165. Купчая крѣпость, выданная на принадлежащую ему землю крестьянномъ села Трощина, Васи́лемъ Юрченкомъ, крестьянину Андрею Малышу. 1784 Октября 9.

Dnia 9 Oktobra, 1784 roku, w Kaniowie.

Z dokumętem, od władzy zamku Kaniowskiego danym, stanawszy osobiście Wasyl Jurczenko, poddany wsi Troszczyna hrabstwa Kaniowskiego, zeznał jawnie, dobrowolnie, nie będąc ku temu ni od kogo przymuszonym, iż ma grunt swój własny, nikomu nie zawiedziony, leżący we wsi *Troszczynie*; ten sprzedał Andrzejowi Małyszowi, żonie i sukcesorom tego, to jest chałupę z innym przybudowaniem, ze dworem, ogrodem, ha-jem pszczolnym, tak i polem, do tegoż należącym, za cenę rubli czternaście srebrem. Którą to wyrażoną pieniężną kwotę do rąk moich zupełnie odebrałem i tym moim zapisem dobrowolnym kwituję i waruję żonę i dzieci moich, krewnych i sąsiadów, aby nikt nie miał czynić żadnej najmniejszej przeszkody w używaniu tego gruntu wspomnionemu Andryjowi Małyszowi, pod winą rubli 10. Wolen tedy wyrażony Małysz tym, odemnie kupionym, gruntem jak chcieć dysponować, dać, darować, sprzedać, lub na jakikolwiek swój pożytek obrócić, byleby za wiadomością władzy. My, urząd, na prośbę stron, tę kupczę przyjęli i do xiąg miejskich Kaniowskich wpisać rozkazali, a, za approbatą władzy zamkowej, Andryjowi Małyszowi ekstraktem wydali z podpisem rąk własnych. Datum ut supra. Wasyl Jurczenko, poddany wsi Troszczyna, przedawca gruntu, krzyż święty pokładam+. Przytomny urząd miejski Kaniowski: Jan Horowy, burmistrz, z przysiężnikami.

Книга Каневского магистрата, годъ 1774 — 1787, № 3535. Листъ 8 (№ 18)

---

166. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Стрыбежа, Кондратомъ Стрыльченкомъ, крестьянину Ильку Желязнюку на наследственно принадлежащую Стрыльченку землю—урочище «Кузьминскій островъ». 1784. Октября 23.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, miesiąca Kwietnia dwudziestego siódmego dnia.

Na urzędzie grodskim, w zamku jego korólewskiej mości żytomirskim, przedemną, Wawrzyńcem Czaplińskim, vice-regentem przysięgłym, grodskim, żytomirskim y xiegami niniejszymi, grodskimi, żytomirskimi osobiście stawiający urodzony Onufriy Czernichowski, odstąpienie otczyzny, od sławetnego Strylczenka sławetnemu Żelazniukowi służące, wraz z approbatą zwierzności Czudnowskiej do xiąg grodskich, żytomirskich w w oblatę podał w ten sposób: roku Pańskiego tysiąc siedmset ośmdziesiąt czwartego, dnia dwudziestego trzeciego Pazdiernika w Strybiżu działo się Ja, niżej wyrażony, Kondrat Strylczenko, żytel Strybiezki, powoławszy do tego zaświadczenia ludzi, niżej mianowanych, Strybiezkich, zbywam wiecznemi czasy otczyne moją własną, w obrębie *Strybiezkim ostrow Kuzmiski*, pochodzący od Podolańców, wiecznemi czasy odstępuje Jlkowi Żelaznikowi, żytelowi Jahodyńskiemu, za kwotę rubli trzynaście y belec miodu. Pomienioną kwotę pieniężną przy ludziach niżej mianowanych rzetelnie wyłożył y wypłacił; o które zbycie otczyzny ani ja, ani potomkowie moi nie mają się upominać pod założeniem winy na zamek Czudnowski tyleż rubli czternaście. W kturey otczyynie barci znayduie się piędziesiąt z obłożką. Kture zaświadczenie, jako nieumiejętny pisma świętego, z przyjaciółami proszonemi podpisuie się. Datum ut supra. U tego odstąpienia otczyzny, w oblatę podaney, podpisy rąk takowe: Kondrat Strylczenko+. Moysey Kościuk+. Jwan Hołownia+. Jwan Kondraszenko+. Chwedor Czajun+. Jwan Strylczenko+. Mojsiej Strylczenko. My, będąc sukcesorami tej otczyzny, podług tego prawa uczynionego dobrowolnie zezwalamy Jlkowi Żelaznikowi i odstępujemy tej otczyzny y podpisujemy znakiem krzyża świętego: Jwan Koptiuch+. Tymosz Koptiuch+. Te odstąpienie dobrowolne otczyzny od Kondrata Strylczenka, poddanego Strybiezkiego, Jlkowi Żelazniukowi, poddanemu Jahodeńskiemu, mocą zwierzchności approbuie. Datum w zamku Czudnowskim, dnia dwudziestego Maja, tysiąc siedmset ośmdziesiąt piątego roku. U tego przypisku podpis ręki takowy: Antoni Dyonizy Stroynowski mp. Które to odstąpienie otczyzny, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg nyniejszych, grodskich, żytomirskich iest zapisane.

Книга городская, житомирская, записовая, годъ 1791, № 290. Листъ 662 на оборотъ,

167. Купчая крѣпость, выданная на поле и усадбу въ селѣ Лазорцахъ крестьяниномъ Нечипоромъ Волховымъ крестьянину Трофиму Шинкаренку. 1784. Ноября 17.

Dnia 17 Nowembris, 1784 roku, w Łazurcach.

Przed urzędem i aktami miasta Kaniowa stanął osobiście Neczypor Wolchowy, mieszkaneie czyli poddany wsi *Lazorec*. hrabstwa Kaniowskiego, zeznał jawnie, dobrowolnie, bez przymusu, iż ma grunt swój własny, nikomu niwczem nie zawiedzony, to jest chałupę z wszelkim zabudowaniem: dworem, ogrodem, sadkiem i polem na jednego woła, leżący ten grunt między pomiendznikami: Omelkiem Kowałenkiem i Jwanem Muszkalem. Ten grónt sprzedał Trofimowi Szynkarenkowi za cene rubli pięć srebrem, a półtera miedzi i wyrażoną kwotę pieniężną do rąk moich zupełnie odebrał; z którego odebrania onego kwituję i zareczam, aby żadnej przeszkody nikt nie czynił w używaniu tego gruntu Szynkarenkowi, pod winą rubli 5; wolen tedy tym, odemnie kupionym, gruntem jak chcieć dysponować, dać, darować, a wczasie jego potrzeby i sprzedać, byleby za wiedzą zwierzchności, gdzie my, urząd miejski kaniowski, tę kupczę przyjęli i do xiąg wpisać rozkazali, a z podpisem rąk własnych i z approbatą władzy zamkowej Trochimowi Szynkarenkowi ekstraktem wydali. Datum ut supra. Przedawca tego gruntu, jako nieumiejętny pisać, przy urzędzie i gromadzie Łazorskiej krzyż święty pokłada ręką własną.

*Книга Каневскаго магистрата, годъ 1774—1787, № 3535.
(№ 19) Листъ 9.*

---

168. Продажа Чигиринскою экономією сада въ селѣ Новоселицѣ, называемаго Лазаровщина, крестьянину того-же села. Кондрату Михайлютенку. 1785. Марта 11.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Septembra trzeciego dnia

Przed aktami ziemskimi powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego, i przedemną, Antonim Laryss-Zdanowskim, pisarzem ziemskim powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego, stawiający się osobiście urodzony Józef Kostecki, prawo, od wielmożnego Skipora, szambelana J. K. M. na gront z sadem, nazwiskiem *Lazarowszczyzna*, nad rzeką Wróblejówką leżący, pracowitemu Kondratowi Michajlutenkowi, poddanemu wsi *Nowosielicy*, dane i służące, na papierze prostym napisane, podpisem tegoż wielmożnego Skipora przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, zatwierdzone z przypiskiem poniżej jednym, z przyłączonym arkuszem papieru stępowanego, do akt ziemskich powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego sposobem obłaty podał, w treści takowej: Ponieważ czercy Mikołajowskiego manasteru bezprawnie dotąd używali gróntu i sadu, koło wsi Nowosielicy, nad rzeką Wróblejówką leżącego, nazwiskiem Łazarowszczyzna, a chcąc z tegoż użytek skarbowi pomnożyć, przedaie pomieniony grónt Kondratowi Michajlutenkowi, poddanemu wsi Nowosielicy starostwa Czehryńskiego, wiecznemi czasy i tym prawem onego zabezpieczam wraz z potomkami i sukcesorami; a za nadanie prawa, rubli starych piędziesiąt umowiwszy, te kwote do rąk imć pana Szybińskiego, gubernatora, wypłacić ma; i, dla tym większej pewności, podpisuje się; dnia jedynastego Marca, tysiąc siedemset ośmdziesiąt piątego roku, w Topilówce. U tej tranzakcyi podpis ręki, przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, takowy: Martynian, J. Skipor, szambelan J. K. M. (L. S). Poniżej przypisek takowy: zapłacił zupełnie te rubli piędziesiąt: petrowych ośm i elizawetowych czterdzieści dwa. Szybiński. Które te prawo, w obłacie podane, jak w sobie się ma, co do słowa do xiąg ziemskich powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego jest zapisane.

Книга земская, записовая черкасскаго уезднаго суда, годъ 1799, № 3588; листъ 267.

169. Дарственная запись отъ князя Ксаверія Любомирскаго крестьянину ссла Михайловки, Семену Рудю, на садъ и сѣнокосъ, лежащiе въ селѣ Михайловкѣ. 1785 Марта 18.

Продажа вышеозначенной земли вмѣстѣ съ пахатнымъ полемъ, совершенная Семеномъ Рудемъ крестьянину Мпроу Бублику 1791. Юня 3.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego, miesiąca Pazdzier-
nika dwudziestego dziewiątego dnia.

Na urzędzie grodskim, w mieście jego królewskiej mości Żytomirzu, przedemną, Janem Gruszeckim, regentem przysięgłym, grodskim wojewodstwa i powiatu Kijowskiego, i księgami niniejszemi, grodskimi, kijowskimi stawający osobiście urodzony Joakim Biliński, te prawo, od jasnie oświeconego xiecia Xawerego Lubomirskiego G. M. W. R. roboczemu Semenowi Rudiowi na sad, w *Michajłówce* sytuowany, w roku tysiąc siedmset osimdziesiąt piątym, dnia osimnastego Marca, z przypiskami dwoma, przy krzyżykach podpisanemi, dane i służące, na papierze ordynaryjnym spisane, z przyszytym arkuszem papieru srebrnogroszowego, przy pieczęci jednej, na laku czerwonym wyciśnionej, zatwierdzone, podpisem ręki jasnie oświeconego xiecia Lubomirskiego do akt grodskich kijowskich w oblatę podał, w brzmieniu następującem: Wiadomo czynię każdemu, komu o tem wiedzieć będzie należało, mianowicie jednak rządcom dóbr moich, teraz będącym i napotem być mającym, iż, chcąc by każdy w dobrach moich poddany miał na siebie w proporcji grunt prawem odemnie zabezpieczony, nadaję niniejszym prawem Semenowi Rudiowi i potomkom onego, poddanemu michajłowskiemu, nazawsze sad, sytuowany między pasieczyskami Dmitra Szuliki, osadczego michajłowskiego, i Pawła Tytora, poddanego wodziańskiego, i sianożęć z cyrkumferencją, poczawszy poniżej grobli Jwana Radziwiła, poddanego michajłowskiego, pod trzema szpiłami ciągnącą się, a przy krynicy w wierzchowinie stawku kączącą się, które prawo gdyby żądał komu sprzedać, powinien będzie wiaść pozwolenie u zwierchności skarbowej; i te, aby nazawsze trwale zostawało, przy wyciśnieniu zwykłej pieczęci, własną podpisuję ręką. Datum dnia osimnastego Marca, tysiąc siedmset osimdziesiąt piątego anno, w Smiley. U tego prawa, w oblatę podanego, podpis przy pieczęci takowy: F. X. Lubomirski (L. S.). Przypiski zaś w następujących wyrazach: Importował rubli cztery, vidi die quarta Oktobris, octuagesimo septimo anno. J. Łopacki, lustrator. Die tertia Junii, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego reku, ja, niżej wyrażony, Semen Rud, poddany michajłowski, daję moją kupeżę w ręce Mironu Bublinowi w tem, że onemu sprzedał grunt swój przytomny, dobrowolnie, z polem moim robaczym, co moja żonkę

trzymą (sic), za cenę rubli sześćdziesiąt i dziewięć srebrnych, starych; do ktorego nie powinien żadnej pretensyi mieć, ani ja, ani moje dzieci; sprzedał onemu z prawem—na to się podpisuje krzyżykiem Semen Rud z synem—+. Wyznaczonemu gruntu świadek Wasyl Wołyk+, Pawło Łoziuk+ Wysłyszeli świadectwo attamanem, Stepanem, i sudiami: Markitanem Semenem i Pawłem Onyśkowym zięciem.—Które to prawo, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich jest zapisane.

Книга Кіевская, городская, записовая, годъ 1791—1792, № 124. Листъ 525 на оборотъ.

170. Купчая крѣпость, выданная мѣщаниномъ, Грыцькомъ Куценкомъ, Василю Индутенку на усадьбу и участокъ пахатнаго поля, находящіеся въ Каневскомъ Сельцѣ. Апрѣля 11.

Dnia 11 Kwietnia, 1785 roku, w Kaniowie.

Przed urzędem i aktami miasta jego królewskiej mości Kaniowa stawszy personalnie z dokumentem, od władzy zamku Kaniowskiego danym, Hryćko Kucenko, mieszczanin Sielca Kaniowskiego, ktoren sprzedał grunt swój własny, nikomu niwczem nie zadłużony, leżący w *Sielcu Kaniowskiem*, między pomiedznikami: Prokopem Capkiem, a Marcinem Jabłońskim, to jest: chałupa jedna z innym przybudowaniem: z dworem, ogrodem, sadkiem, tak i polem, we trzy ręce na dni 15, zdawna do tego gruntu używanym, ten sprzedał Wasylowi Indutenkowi i synom tegoż za cenę rubli osiem i grzywien dziewięć miedzią. Którą wyrażoną kwotę pieniężną do rąk moich ja, Hryćko Kucenko, odebrałem, i z odebranych tym moim dobrowolnym zapisem kwituje i waruje żonę i dzieci moich, krewnych i sąsiadów, ażeby nikt nie miał czynić przeszkody wspomnionemu Indutnemu w używaniu tego gruntu pod winą, na przeciwną stronę płacić się mającą, rubli 10. Wolen tedy Indutny tym, odemnie kupionym, gruntem jak chceć dysponować, dać, darować, a w czasie potrzeby i sprzedać,

byleby tylko za wiedzą zwierzchności. Którą to kupczę na ugodę stron my, urząd, przyjęli i do akt miejskich Kaniowskich wpisali, a, za approbatą władzy zamku Kaniowskiego, wyrażonemu Wasylowi Indutnemu ekstraktem wydali z podpisem rąk własnych, ut supra. Cały urząd miejski Kaniowski. Przedawca tego gruntu, Hryćko Kucenko, mieszczanin Sielca Kaniowskiego, jako nie umiejący pisać, krzyż święty ręką własną pokłada+.

*Книга Каневскаго магистрата, годъ 1774—1787, № 3535.
Листъ 9. (№ 20.)*

171. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Студенца, Степаномъ Косымъ, крестьянину Степану Решетниченку на усадьбу и поле. 1785. Апрѣля 23.

Dnia 23 Kwietnia, 1785 roku, w Kaniowie.

Przed nami, urzędem miejskim Kaniowskim, stanowszy oczewisto Stepan Kosy, poddany ze wsi Studenca hrabstwa Kaniowskiego, z dokumentem, od władzy zamku Kaniowskiego danym, zeznał jawnie, dobrowolnie, nie będąc temu ni od kogo przymuszonym, iż ma grunt swój własny do sprzedaży, którego sprzedał Stepanowi Reszetniczenkowi, poddanemu tejże wsi *Studenca*, to jest: chałupę jedną rąbioną z sieńmi i innym przybudowaniem, ze dworem, ogrodem, gruszkami, tak i polem na wołu jednego używanym, za cenę rubli srebrem 7. Którą pieniężną kwotę od wyrażonego Reszetniczenka zupełnie odebrałem, z którego odebrania tym moim dobrowolnym zapisem kwituję i waruję żonę, dzieci moich, krewnych, tudzież i sąsiadów nie czynić żadnej przeszkody wspomnionemu Stefanowi Reszetniczenkowi w używaniu tego gruntu; wolen tedy wspomniony Reszetniczenko tym, odemnie kupionym, gruntem jak chceć dysponować, dać, darować, sprzedać, lub na swój pożytek obrócić, byle za wiedzą władzy (leżący ten grunt między pomiedznikami: z jednej Wasyl Kucka, a z drugiej strony Sydor Weluk). My, urząd, na prośbę stron, tę kupczę przyjęli i do ksiąg niniejskich Kaniowskich wpisali, a, za appro-

bata władzy Kaniowskiej. wspomnionemu Stefanowi Reszetniczenkowi ekstraktem wydali. Datum ut supra, w urzędzie miejskim Kaniowskim. Przedawca tego gruntu Stefan Kosy z Studeńca krzyżem świętym podpisuje się†.

Книга Каневскаго магистрата, годъ 1774—1787, № 3535. Листъ 9 (№ 21.).

172. Купчая крѣпость, выданная дворяниномъ Іосифомъ Старанкевичемъ крестьянину Павлу Ткаченку и сыновьямъ его: Власу и Николаю, на поле и усадьбу, находящіяся въ селѣ Пшеничникахъ. 1785. Мая 3.

Dnia 3 Maja, 1785 roku, w Kaniowie.

Przed urzędem i aktami miasta J. K. mości Kaniowa stawszy personalnie urodzony Juzef Starankiewicz, zeznał jawnie, dobrowolnie, nie będąc temu ni od kogo przymuszonym, iż, za dokumentem władzy, sprzedał grunt jego własny, leżący we wsi *Pszenicznikach*, czyli *Iwankowie* hrabstwa Kaniowskiego, między pomiedznikami: (chalupa z wszelkim przybudowaniem, ze dworem i ogrodem) z iednej strony Dmytra Dajny, z drugiej Jacka Osaczego, z polem we trzy ręce po dni dziewięć, z sianozęcią używaną sprzedał Pawłowi Tkaczowi i synom tegoż: Własowi i Mykole, oprócz mniejszych synów, za sumę rubli 15 srebrnych, które to kwotę pińieżną ja, Juzef Starankiewicz, do rąk moich odebrałem od Pawła Tkacza, z kturiego odebrania tym moim dobrowolnym zapisem kwituie i waruie sam siebie, żonę moją i dzieci, krewnych z sąsiadami, ażeby nikt nie miał czynić i mieć pretensyi i przeszkody wspomnionemu Tkaczowi w używaniu tego gruntu, odemnie kupionego, pod winą rubli 20 i karą przykładną; wolen tedy Pawło Tkaczenko tym, odemnie nabytym, gruntem iak chcieć dysponować z synami swoimi, rządzić, dać, darować, a w czasie potrzeby i sprzedać, byleby za wiadomością władzy zamkowej kaniowskiej. My, urząd, na ugoде stron tę kupczę przyięli, do akt miejskich kaniow-

skich wpisali, a, za approbatą władzy, Pawłowi Tkaczowi z synami iego z podpisem rąk własnych ekstraktem wydali. Datum ut supra, w urzędzie miejskim Kaniowskim. Przedawca tego gruntu ręką własną podpisuje się, Juzef Starankiewicz, mieszkaniec wsi Pszenicznik.

*Книга Каневского магистрата, годъ 1774—1787, № 3535.
Листъ 10 (№ 22).*

173. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Трощина, Иваномъ Билеченкомъ. крестьянину того же села, Макию Гребемыку, на усадьбу и поле въ селѣ Трощинѣ. 1784, Мая 8.

Dnia 8 Maja, 1785 roku, w Kaniowie.

Przed urzędem i aktami miasta J. k. mości Kaniowa stawszy osobście Jwan Bileczenko, z *Troszczyna* poddany, sprzedał grunt swój własny, za obwieszczeniem władzy, Makiiowi Hrebemykowi, to iest chalupę iedną ze wszystkim na podwórzu przybudowaniem, ze dworem, ogrodem i polem, zdawna używanym, leżący ten gront między pomiedznikami: Iwanem Hrebemyczenkiem i Jakowem Kuroczką; ten sprzedał za sumnę rubli siedem srebrnych; którą to wyźrzeczoną kwotę wspomniony Bileczenko do rąk swoich zupełnie odebrał i z odebranej tym dobrowolnym zapisem kwituie Makia Hrebemyka i waruie siebie samego, żonę i dzieci swoich, krewnych blizkich i dalekich, ażeby nikt onemu Hrebemykowi nie czynił żadnej najmniejszej przeszkody w używaniu tego kupionego pod winą rubli 10; wolen tedy Makij Hrebemyk tym, odemnie kupionym, gruntem iak chcieć dysponować, dać, darować, sprzedać, lub na jaki iego pożytek chcieć obrucić, byleby za wiedzą władzy. Co, dla lepszej wagi, my, urząd, na proźbę stron tę kupczę przyieli, do xiąg miejskich kaniowskich wpisali, a stronie z podpisem rąk własnych ekstraktem wydali. Datum w urzędzie kaniowskim, ut supra. Jwan Bileczenko, przedawca gruntu, krzyż święty pokładam+.

Книга Каневского магистрата, годъ 1774 — 1787, № 3535. Листъ 10 (№ 23).

174. Купчая крѣпость, выданная мѣщаниномъ города Балты, Андреемъ Слесаремъ, крестьянину Даміану Ковалю на хуторъ, лежащій на урочищѣ Калпшѣ, въ лѣсу Саражнѣ. 1785. Мая 10.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt dziewiątego, miesiąca Augusta pierwszego dnia.

W roki sądowe, ziemskie powiatu Bałckiego, gubernii Podolskiej, kadencyi majowej, prawem dla ziemstwa ustanowionej, stawiać się osobiście urodzony Mikołaj Kryżanowski, W. P. B, te prawa cessią ustępczego na sadek i pasieczysko, w lesie, *Sarazynie* zwanym, na uroczysku *Kalisza*, od sławetnego Jędrzeja Slusarza, pracowitemu Demianowi Kowalowi służącą, na papierze herbowym, za bywszej rzeczy pospolitej Polskiej srebrnogroszowym, spisana, podpisem ręki, tak sławetnego Jędrzeja Slusarza, jako też urzędu bywszego miejskiego Józefgrodzkiego i innych, przy pieczęci miejskiej, na suchu wyciśnionej, zatwierdzoną, do xiąg niniejszych, ziemskich powiatu Bałckiego, gubernii Podolskiej, w sposób oblaty podał, w tej istocie: Roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt piątego, miesiąca Maja dziewiątego dnia. Ja, Jędrzej Slusarz, mieszkaniec Józefgrodzki, mając sadek czy pasieczysko w lesie, *Sarazynie*, na uroczysku *Kalisza*, na które miałem od J. o. x. pana dobrodzieja prawo, gdy, dla wielu podobnych w tymże mieście rzemieślników, nie widząc dla siebie wyżywienia się w sposobie, obrałem sobie mieszkanie w mieście Krutych i chcę z dóbr do dóbr zprowadzić się, za dokumentem wielmożnego jegomości pana kommisarza dóbr, ja ten sadek, lasek z pasieczyskiem i przybyłą sianożęcią, to jest polaną, która ma na sobie przyznaki: pośrodku tejże polany jezioro, łożami zabiera w sobie obszerności po trakt, idący od Mironów do lasu, kończy się aż do jaru wielkiego, a z drugiej strony od jaru na Dańczaki, Demianowi Kowalowi, mieszkańcowi (?) wiecznemi czasami ustępuję, a to za lewów trzydzieścia cztery, №-ro trzydzieścia cztery i odtąd, tak ja sam, jako sukcesorowie moi, już żadnego prawa do tego sadu czyli futoru nie mają i mieć nie będą. tylko wyż wzmiankowany Demian Kowal ma, jako swoją własnością, rządzić się i szafować, oraz i sukcesorowie jego; z odebranej summy wyzręczonej, do rąk moich odebrawszy, kwituje, i te prawo, przy urzędzie miejskim Jozefgrodzkim, ręką moją własną, znakiem krzyża świętego, podpisuję. Datum w urzędzie,

die et anno ut supra. U tego prawa, do oblaty podanego, podpisy ręczne, przy pieczęci jednej, na opłatku wyciśnionej, majdeburskiej w te słowa: Jędrzej Slusarz+. My, urząd uprzywilejowany miasta Józefgroda, będąc przytomni tej sprzedaży, dla lepszej wiary i wagi, przy wyciśnieniu pieczęci urzędowej, rękami naszymi podpisujemy: A. Dronowski, wojt majdeburgii miasta Józefgroda. Jacenty Sajedy, burmistrz. W. Hołyński, pisarz tejże maydeburyi, mp. To kupno futoru, sianożęci i sadku approbuje. Datum ut supra. J. Kolenda. Approbuje te prawo X. Alexander Lubomirski i stawek do woli mojej. Które to prawo, co do słowa, jest w xięgi niniejsze, ziemskie powiatu Bałtskiego wpisane.

Книга земская, записовая Балтскаго уѣзда, годъ 1799; №4568, Листъ 188.

---

175. Дарсвенная запись отъ князя Франциска-Ксеверія Любомирскаго крестьянину мѣстечка Шполы, Иску Волошину, на право потомственного владѣнія пасѣкою и сѣнокосомъ, лежащими въ Лебединскомъ лѣсу, а также прудомъ и сѣнокосомъ на рѣчкѣ Деренчиной. 1785. Мая 24.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt siódmego, miesiąca Decembris piętnastego dnia.

Na leżeniu xiąg ziemskich powiatu Czerkaskiego, przedemną, Antonim Zdanowskim, pisarzem ziemskim powiatu Czerkaskiego, stawiać się osobiście wielmożny pan Mikołoj Witwicki, te prawo od J. o. xiecia jego-mości Franciszka Xawerego Lubomirskiego, dziedzicznego pana, Jskowi Wołoszynowskiemu, mieszkańcowi Szpolańskiemu, dane na pasieczysko, w lesie *Lebedynskim* sytuowane, przy tymże y sianożęć, tudzież stawek, na rzece *Dreczyna* sytuowany, z użytkami, w prawie opisanemi, jemu i successorom służące, na papierze ordynaryjnym, w kancelaryi zacechowanym, pod pieczęcią, na laku czerwonym wyciśnioną, z przyłączeniem papieru

steplowego dwudziestokopiejkowego, dla zapisania do xiąg ziemskich powiatu Czerkaskiego, w sposób oblaty podał, temi wyrazy: Franciszek Xawery na Wisznicu y Jarosławiu hrabia, świętego państwa Rzymskiego xiąże Lubomirski, generał maior wojsk rossyjskich, orderu świętej Anny kawaler, dóbr włości Sinilańskiej pan y dziedzic. Wiadomo czynię każdemu, komu o tym wiedzieć będzie należało, a mianowicie rządcom dóbr moich dziedzicznych, teraz będącym y napołym byǳ m iającym, iż, chcąc, by każdy poddany w dobrach moich miał dla siebie grónt w proporcyi, prawem odemnie zabezpieczony, nadaje niniejszym prawem Jskowi Wołoszynowi, poddanemu Szpołańskiemu, y sukcesorom onego nazawsze pasieczysko, w lesie Lebedyńskim sytuowane, około drogi, idącej do Lebedyna, przy tymże sianożęci w circumferencyi na kosarzów trzech dozwalam, oraz stawek wyżej mostu Wasilkowskiego, na rzece, zwanej Derenczyna, sytuowany, do jak najlepszych sytuacji przyprowadzać y z tego onemu użytkować, tudzież w wierszynie tego stawku po obydwóch stronach sianożęć sytuowaną w circumferencyi na kosarzów trzech zawsze skaszać; którego prawa gdyby żądał kiedy komu odstąpić, ma wziąć dozwoleńie z zwierzchności skarbowej; y te, aby na zawsze trwałe zostawało, przy wyciśnieniu zwykłej pieczęci, własną podpisuję się ręką. Datum dnia dzudziestego czwartego Maja, tysiąc siedmset ósmdziesiąt piątego roku, w Smiły. Franciszek Xiąże Lubomirski (L. S.). Importował do skarbu rubli dziesięć. Które to prawo co do słowa w xięgi niniejsze, ziemskie powiatu Czerkaskiego jest zapisane.

Книга земская, записовая Черкасскаго уѣзднаго суда, годъ 1797—1798, № 3586; листъ 35 на оборотъ.

---

176. Дарственная запись отъ князя Ксаверія Любомирскаго крестьянину села Турин, Степану Бугаенку, на урочище, называемое Богороховицъ, и на сѣнокосъ, лежащій на берегу рѣки Тясьмина 1785. Мая 25.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt siódmego, dnia dwudziestego trzeciego miesiąca Junii.

Przed-aktami ziemskiemu powiatu Czechryńskiego y przedemną, Janem Bonkowskim, osobisto stawiający pracowity Stefan Buhaienko, te prawo na pasieczysko y sianożęć, od jaśnie oświeconego xiecia Xawerego Lubomirskiego sobie nadane, do akt ziemskich powiatu Czechryńskiego w oblate podał, w następujący sposób: Franciszek Xawery na Wisznietzu y Jarostawiu hrabia świętego państwa Rzymskiego, xiaże Lubomirski, generał maior woysk rossyjskich, orderu świętey Anny kawaler, dóbr włości Smielańskiej pan y dziedzic, wiadomo czynie każdemu, komu o tym wiedzieć będzie należało, a mianowicie rządcom dóbr moich włości Smielańskiej, że az będącym y napotym bydź mającym, iż, chcąc, by każdy poddany w dobrach moich miał prawem ode mnie grónt dla siebie zabezpieczony w proporecy, nadaie niniejszym prawem Stepanowi Buhaienkowi, poddanemu *Turyanskiemu* y successorom onego nazawsze posiecz, przez tegoż zdawna używaną, na jarze, *Bohorochowicz* zwanym, sytuowaną, niżej pasieki Kyryła Serhatego; do teyże posieczy przyłączam sianożęć, poczowszy jarem od futoru tegoż do Taśminy, od tey Taśminy przez wierzchowine w prawą rękę po nad drogą brzegiem aż do grobli Kornijenkow, od grobli wprost idąc, aż do lasu Czarnego, na kosarzów ośmnastu; którego prawa gdyby żądał komu odstąpić, powinien będzie dozwolić się u zwierzchności skarbowey. Te, aby nazawsze trwałe zostawało, dla ważności, przy wyciśnieniu zwykłej pieczęci, własną podpisuje się ręką. Datum dnia dwudziestego piątego Maii, tysiąc siedmset ośmdziesiąt piątego roku, w Smi-
 ły Importował rubli trzy. U tego prawa podpis takowy: X. Lubomirski.
 Vidi die vigesima Augusti, octuagesimo septimo anno. Jan Łopacki, lustrator.

Книга земская, записовая Чигиринскаго уѣзда, годъ 1797 — 1798, № 3590; листъ 41 на оборотъ.

177. Купчая крѣпость, выданная хмѣльницкимъ мѣщаниномъ, Павломъ Воликомъ, хмѣльницкому-же мѣщанину, Мпхайлу Шабельному, на прудъ, лежащій на урочищѣ Бутковѣ. 1785. Іюня 13.

Nizej na podpisie po imieniu moim i nazwisku wyrażony zeznaie tym moim prawdziwym niodemnym skryptem przy urzędzie radzieckim, miejskim,

Chielnickim, iż ja, z dobrej moiej woli i przyjaciół moich poradą, bez żadnej koakcyi, sprzedałem stawek mój własny, sytuowany w *Budkowie* poniżej stawku Wołkowego, z brzegami, zarybiony, za sumę złotych polskich sto czterynaście, № 114, wiecznemi czasy i sukecessorom iego, Michałowi Szabelnemu, z tą mocą i władzą, iakiem ja trzymał i władał tym stawkiem, nie a nie tego stawku własności ani należytości dla siebie nie zostawiając, ani dla dzieci moich i żalnych krewnych moich, bom raz nazawsze ten mój stawek sprzedał wyrażonemu Szabelnikowi i skrypt następowanym papierze przyzwoitej ceny iemu dałem; na co, dla większej wiary i walu, nie umiejąc pisać, własną moją ręką święty krzyż kładąc. Datum w mieście *Chmielniku*, die 14 Junii, 1785 roku. Pawło Wołyk +. Więc, jako ten skrypt wyrażony przy nas napisany, tak my go nieodmiennym być affirmujemy i, dla lepszej wiary podpisując się, do approbaty ekonomicznej remissujemy ten wyżej wyrażony skrypt. Jwan Matiaszów, lantwojt miejski chmielnicki; Jhnat Sudylkowski, burmistrz chmielnicki; Hryćko Porosiuk, przysiężny miejski chmielnicki. Die 15 Junii, 1785 anno ten dokument, od Pawła Wołyka Michałowi Szabelnemu na stawek w wieczystą dzierżawę dany, ponieważ nie podpada żadnemu uszkodzeniu na stronę trzeciego, approbuje, Zasławski, ekonom generalny.

Книга Хмельницкой городской ратуши, № 5779, годъ 1776—1792. Листъ 123 на оборотъ.

---

178. Дарственная записъ, выданная княземъ Францискомъ-Ксаверіемъ Любомирскимъ мѣщанину Матвѣю Кіяницѣ на домъ и сѣнокосъ въ мѣстечкѣ Шполѣ. 1785 Іюня 27.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt czwartego, miesiąca Grudnia pierwszego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, grodzkimi, winnickimi i przedemną, Janem Kozakiewiczem, reientem grodzkim wojewodstwa Bracław-

skiego, stawiać się osobiście urodzony Alexander Micowski, te prawo, na plac z zabudowaniem i grontami, w mieście Szpole sytuowany, od J. o. X. Lubomirskiego G. W. R. sławetnemu Matwijowi Kiianice nadane, z przyłączeniem papieru ceny kopieek dwadzieścia, dla zapisania do akt niniejszych, grodzkich województwa Braclawskiego w oblatę podał, w tej istocie: Franciszek Xawery hrabia na Wisznicu i Jarosławiu, świętego państwa Rzymskiego xiążę Lubomirski, wojewodzie kiiowski, jenerał major wojsk Rossyjskich, orderu Świętej Anny kawaler, włości Smilańskiej pan i dziedzic, wiadomo czynię każdemu, komu o tym wiedzieć będzie należało, mianowicie zaś teraz i napotym mającym być rządcom dóbr moich włości Smilańskiej, iż, chcąc miasto moje, *Szpole*, zaludnić i ozdobniejszym one uczynić, końcem zachęcenia, aby przyjmujący w nim zasiedziałość nie szczędzili pracy i wydatków na porządne zabudowanie się, umyśliłem grunta, zajmujące się przez nich, na wieczność onym przydzielać. Jakoż Matwijowi Kiianicy, kupcowi i mieszkańcowi szpolańskiemu, daię niniejsze prawo moje, w moc którego tak sam, iako i potomkowie iego, w obowiązkach mieszczanstwa zostaiąc, plac w rynku z domem gotowym zabudowanym i lochem murowanym, oraz coby później na tymże placu przybudowanego było, aż do brzegów rzeczki, iak iest sadzawka rznienta, która podobnie do pomienionego Kiianicy należeć ma, oraz sianożęć w dąbrowie, od *Michajlowki*, zaczynaiąca się od sianożęci popowej, po nad traktem, idącym z Krymek do Toumacza, wszecz do drożyny, idącej z Krymek do Wasylkowa, wzdłuż do drogi, idącej od pasieki Wołoszynowej do Czerneczego, po lasek zwany Płoskie i pasiekę Andryia Wołoszyna, iako własność swą posiadać ma, z którego to domu i gróntu do żadnych innych powinności i danin obowiązany być nie ma, oprócz czynszu kupieckiego, rocznie po złotych ośmnaście i podatków na skarb koronny: kominnego lub iakieby w czasie następnym oznaczone były; dom tegoż od kwatrowania wolny być ma; te więc prawo aby zupełną moc miało, podpisem ręki mojej stwierdzam. Datum w Smilej dnia dwódziesiątego siódmego Junii, tysiąc siedmset ośmdziesiąt piątego roku. U tego prawa, do oblaty podanego, podpis takowy: F. X. Lubomirski G. W. R. m.p. (Locum Sigili, in cera rubra); poniżej zaś tego przypisek takowy: Importował za dom i plac rubli czterdzieś-

ci. Które to prawo i w nim opisane punkta, iak się w sobie ma, co do słowa w xiegi grodzkie wojewodztwa Braclawskiego iest zaingrossowane.

Книга городская, Винницкая и Брацлавская, годъ 1794. № 4745; № акта 515.

179. Дарственная запись, выданная княземъ Францискомъ Ксаверіемъ Любомпрскимъ, крестьянину села Вязовка, Тимошу Козубу, на право потомственного владѣнія прудомъ, мельницею и сѣнокосомъ, находящимся въ селѣ Буртахъ. 1785. Іюня 29.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt osmego, miesiąca Septembris drugiego dnia.

Przed aktami ziemskimi powiatu Czerkaskiego y przedemną, Jozefem Kossowskim, sędzią ziemskim powiatu tegoż, stawający osobicie pracowity Tymosz Kozub, te prawo na grunta, stawek, młyn y sianożęć, od J. o. x. jegomości Xawerego Lubomirskiego stawającemu nadane y służące, podpisem ręki tegoż J. o. x. przy pieczęciach dwóch: pierwszej na laku czerwonym wyciśnionej, a drugiej na czarno wykopconej, poświadczone, na papierze ordynaryjnym napisane, z przyszytym arkuszem stepłowanego papieru, do akt ziemskich powiatu Czerkaskiego w sposób oblaty podał, w tej istocie: (L. S.) Franciszek Xawery hrabia na Wisznietzu y Jarosławiu, świętego państwa Rzymskiego xiążę Lubomirski, wojewodzie kijowski, G. M. W. R., orderu świętej Anny kawaler, włości Smilańskiej pan y dziedzic. Wiadomo czynię każdemu, komu o tym wiedzieć będzie należało, mianowicie zaś teraz y napotym mającym byź rządcom dobr moich włości Smilańskiej: iż, chcąc poddanych w dobrach moich jak najmocniej zasiedziałość ugruntować przez zapewnienie trwałe w posiadaniu gruntów, iż te y następcom onych dostaną się, pracowitemu Tymoszowi Kozubowi, poddanemu memu z wsi Wiazowka, młynek z stawkiem y groblą, dotąd skarbowe, w przyległości y na gróntach wsi *Burt* sytuowane, na rzece Rudzie, z przyłączoną sianożęcią, począwszy od pola

Wiązowieckiego y jaru niżej tej grobli, od grobli i młyna, w lewej ręce zostawując w górę, w prawą rękę po pod niwy Myszczenka gancarza y Łomowackiego, poddanych wiązowieckich, do grobelki pustej, w górę, nazwiskiem Widybowate, przeszedłszy do wałku starego, od tego do dębu rosochowatego, pod górą stojącego, złamład po dęby dwa po pod górą, w prawej ręce pola robocze, w lewej zaś sianożęć, po nad stawy ciągnącą się do tarnu u cypla, niniejszym nadaje prawem; w moc więc prawa tego pomieniony Tynosz Kozub wraz z potomkami y sukcesorami swojemi wyrażony młynek, tak jak ze wszystkim jest zabudowany, z którego wolnym będąc od dawania miarki arendarzowi, po rubli tylko cztery opłacać corocznie do skarbu powinien będzie; stawek z wolnością łowienia ryb, tak w pełni jako y w spuszczoneym, oraz sianożęć, jako własność swą, na zawsze posiadać ma. Chat dwie, przy tymże młynie będące, do przebudowania się temuż Kozubowi pozwalają się. Które to prawo moje, nie mające być nikomu odstępowane bez dołożenia się zwierzchności, aby zupełną moc y trwałość miało, podpisem ręki mej stwierdzam. Datum w Smiły, dnia dwudziestego dziewiątego Junii, tysiąc siedmset ośmdziesiąt piątego roku. F. X. Lubomirski (L.S.) Importował do skarbu rubli sześćdziesiąt. Które to prawo co do słowa w xiegi niniejsze, ziemskie powiatu Czerkaskiego jest zapisane.

Книга земская, записовая черкаского уѣзда. о суда, годъ 1797—1798, № 5586; листъ 159 на обсроть.

180. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Винницкіе Хуторы, Олексою Романенкомъ, крестьянину того-же села, Педку Гайдаенку, на домъ, поле, огородъ, садъ и сѣнокосъ 1785. Іюля 18.

Roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt piątego, miesiąca Lipca dnia ośmnastego.

Przed urzędem y xiegami niniejszemi, magistrackiemi, winnickiemi stawiać się osobiście pracowity Olexy Romanenko, poddany Futorow Win-

nickich, tę cessyą, czyli sprzedaż chałupy z grontem, sianożęciami, sadami, ogrodami y lewadami na rzecz pracowitego Pedka Hajdajenka, także poddanego futorzańskiego, zeznaną, w sposób oblaty podał w tej istocie, dla zapisania do xiąg tychże. Ja, Olexy Romanenko, poddany *Futorzański Winnicki*, zdrowy będąc na ciele y umyśle, odstąpiwszy własnego prawa, sobie służącego, po antecessorach moich, jeszcze dziadach y pradziadach, z prawa natury na mnie należącego, nie będąc od nikogo ani namuwiony, ani przymuszony, owszem za radą krewnych, przyjaciół moich, wiadomo jawno czynię, ustnie y dobrowolnie zeznaję: iż ja, zeznający, mając własny grónt swój w sąsiedztwie Pedka Hajdajenka, z sadem, ogrodem, chałupę y całą przysadę do pomieszkania gospodarską, upatrzawszy w tej miarze lepszy proceder swój y pożytek, umyśliłem sam dobrowolnie, wraz z potomkami y sukcesorami moimi, też chałupę, grónt z ogrodem, sadem, sianożęcią y wszystkiemi, przynależącemi do tego gruntu, użytkami na rzecz i osobę pracowitego Pedka Hajdajenka y sukcesorów jego ustąpić, sprzedać; jakoż terazniejszym wieczystym zapisem ustępuję, daję, daruję y wiecznemi czasy rezygnuję, a to za sumę rubli dwadzieścia dziewięć y pół, wynoszącą złotych polskich dwieście cztery, groszy piętnaście, dico № złotych 204, groszy 15; którą to sumę, jako za wyżej wyrażony grónt z sadem, ogrodem, sianożęcią y wszelką do tegoż gruntu należącą cyrcumferencyą, do rąk moich własnych odbieram, tak z rzetelnego odebrania y mnie wypłacenia Pedka Hajdajenka niniejszą kwituję tranzakcyą. Wolen tedy jest y będzie Pedko Hajdajenko namienionym grontem, odemnie nabytym, rządzić, dysponować, komu chceć ustąpić, dać, darować: czyli ku najlepszemu pożytkowi swemu y dzieci swoich obracać, używać; a ja już odtąd ani sam, ani sukcesorowie moi, do tego gróntu, przezemnie przedanego, żadnego wstępu ani powrotu mieć nie mam y nie powinni będziemy; owszem, od wszelkich wydarzonych, uchowaj Boże, od kogo kolwiek o ten grónt kłotni bronić y zastępować obowiązuje się pod zakładem drugiej takowej summy; y w przypadku sprzeciwienia się temu dobrowolnie samochętnie sprzedażnemu zapisowi memu nastąpięmu, rozsądzenie y ukaranie w urzędzie jego krolewskiej mości winnickim, jakie z prawa należeć będzie, sobie y sukcesorom moim naznaczam; a, dla większej wiary y wagi, przy uproszonych przyjaciółach y ludziach gromadnych, oraz w przytomności urzędu zupełnego, miejskiego, ręką moją własną podpisuję z tą kondycyą, iż Pedko Hajdajenko winien będzie

mnie uczciwie do samej śmierci bez najmniejszego pokrzywdzenia utrzymać y jakowy sposób do dalszego życia obmyślić, w zgodzie y miłości ze mną żyć z wzglendem y na działki moje. Datum na gruncie wsi Futorów Winnickich, ut supra. Jako nie umiejący pisma, znakiem krzyża świętego podpisuję się Olexy Romanenko+. Hryćko Kryweszko+. Jwan Bondarenko+. Wasyl Zelinczenko+. Ilko Tramakij. Podpisy rąk własnych y podpis approbujący te czynność urzędu miejskiego winnickiego w te słowa: jako ta sprzedaż gruntu między stronami czyniącemi w przytomności urzędu miejskiego, winnickiego, przysięgłego nastąpiła, tak, te utwierdzając, ręką własną podpisuję się. Aleksander Mikłaszewski, wojt winnicki+, Teodor Żadamowski, miasta tegoż burmistrz+, Łukasz Dołęga Zaleski, M. W. pisarz.

Книга винникого магистрата, годъ 1760—1790, № 5181; листъ 53 на оборотъ.

181. Дарственная запись, выданная Гайсынскимъ старостою, Мпхайломъ-Рохомъ Судымунтовичемъ-Чечелемъ, Гайсынскому мѣщанину, Луцку Рѣзнику-Немировскому на право потомственного владѣнія плотиною, прудомъ и сѣнокосомъ. 1778. Августа 1.

Подтверждение той-же дарственной записи съ точнымъ опредѣленіемъ границъ сѣнокоса, выданное управляющимъ Гайсынскимъ староствомъ, дворяниномъ Яковомъ Грудзинскимъ, сыну Луцка—Степану Немировскому. 1785. Августа 16.

Działo się w Jego Imperatorskiej Mości w mieście Hajsynie, pod panowaniem Najjaśniejszego Pawła Piotrowicza, Imperatora Samowładnającego całą Rossyą etc. etc. etc. roku 1797, dnia 5 Decembra.

Do urzędu i xiąg radzieckich miasta Hajsyna przyszedłszy szlachetny Stepan Niemirowski, prezydent miasta Hajsyna, te prawo na papierze srebrnogroszowym do oblaty podał, w tej istocie: Michał Roch Sudymun-

towicz Czeczeli, na Czeczelowie, Borsukach, Huszczyńcach, Sandrakach, Hajsyński i Kislacki starosta, mając sobie rzetelnego Łucka Rzeźnika, obywatela hajsyńskiego, goniącego się nie opieszale ku gospodarstwu, jako chcącemu mieć pożytek w dalszym wieku dla siebie, umyśliłem onemu przy uproszeniu, dla większej jego korzyści, nadając nad drogą, idąc z *Hajsyna* do Kislaka, minawszy jedną rzeczkę, na drugiej, po prawej stronie, w brzezine, od pól Kislackich, na stawek zajęta i opustoszała, bardzo starą groblę, już po części przez tegoż od lat dwóch kosztem swoim podniesioną, wielkiej dotąd reperacyi potrzebującą, którą wieczyście, bez naruszenia tak odemnie samego, jako i następców moich, prawem niniejszem, do używania rzeczonemu Łuckowi Rzeźnikowi i sukcesorom jego podając, zapisuję konfirmacją wraz z brzegami wkoło tego do koszenia na sążni piętnaście. Ktore to prawo, dla tem większej wagi i walu, przy wyciśnieniu rodowitej pieczęci mojej, na laku czerwonym wyciśnionej, z podpisem własnej ręki mojej, stwierdzam. Dnia 1 Augusta, 1778 anno, w Hajsynie. Mikołaj Sudymuntowicz—Czeczeli. U tego ekstraktu pieczęć wyciśniona na laku czerwonym. Na drugiej stronie tego ekstraktu napisano w te słowa: Z mocy, od J. W. Antoniego Leduchowskiego, starosty emfiteucznego Hajsyńskiego, mnie danej, tak w aktach grodzkich winnickich oblatowanej, specjalnej plenipotencyi, jak też osobnej do rządzenia dobrami starostwa Hajsyńskiego, ku polepszeniu stanu onych i wspomózeniu mieszkańców, ustawami wojsk rossyjskich przechodami zniszczonych, mając wzgląd na Łucka Rzeźnika, Niemirowski zwanego, i teraz syna jego, Stepana Niemirowskiego, mieszczanina hajsyńskiego, do dorobku majątku znacznie pracującego, prawo te, od zeszłych starostów im służące, Stephanowi i sukcesorom jego, z tą odmianą i dodatkiem, że brzegi, od wody biorąc po sto kroków, zajmować mają, a wzdłuż to, co wierszech stawku zajęte, na dół zaś od grobelki po trakt, z Hajsyna do Kislaka idący, równie od koryta, czyli brzegu rzeczki po sto kroków na jednym i po sto na drugim rachując, zabierać będą; oraz w brzezynie wyżej nad tę miarę od strony Hajsyna, niżej i wyżej grobli, gdzie się zdatniejsze miejsca obiorą na podmiud lub na basztan, sznurów dwa, (po sążni trzynaście długości sznura) a po 13 sznurów takich, wzdłuż jeden, wszecz biorąc 1, od dzisiaj stwierdzam i approbuje ku użytkowi onych; a za to rodzącemu użytkowi starosty z akceptowania prawa tego, a w tem mieszkańcom sposobność, nadając i tegoż Stepana Niemirowskiego, mieszczanina Hajsyńskiego i

sukcessorów jego zabezpieczam, i za wiecznie, podług prawa krajowego, posiadającego zwierzchności starostwa Hajsyńskiego do wiadomości podaje i prawo własnictwa, z prawa służące, rzeczonemu Stepanowi Niemirowskiemu przyznaje i approbuje. To własną pisze ręką, podpisem i pieczęcią stwierdzam. Datum w zamku Hajsyńskim, dnia 16 Augusta, 1785 roku. Jakób Grudziński. U tego ekstraktu pieczęć wyciśniona na laku czerwonym.

Книга Гайсынскаго маистра, годъ 1791 — 1799, № 5224. Листъ 36.

182. Актъ передачи, по приговору Люблинскаго трибунала, половины села Задьекъ во владѣніе дворянамъ Червинскимъ и Соколовскимъ. При этомъ съѣзжій урядъ составилъ инвентарь села съ показаніемъ количества крестьянскихъ повинностей и съ оцѣнкою последнихъ. 1785. Сентября. 4

Roku tysiąc siedmset ósmdziesiąt piątego, miesiąca Oktobris pierwszego dnia.

Na otwarciu xiąg ziemskich, żytomierskich, przedemną, Jakobem Zaleskim, namiestnikiem przysięgłym, ziemskim, żytomierskim, osobiście stanawszy wielmożny Jakow Czerwiński, komornik ziemski, żytomierski, ten akt tradycyi dóbr wsi Zadiiek, przez urząd grodzki, burgrabski na rzecz swoją y innych expedywowany, podpisem ręki tegoż urzędu, przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, stwierdzony, na papierze srebrnogroszowym spisany, do akt ziemskich, żytomierskich w oblatę podał, w sposób następujący: Działo się na gróncie dóbr wsi Zadiiek, w wojewodstwie Kijowskim a powiecie Żytomierskim leżących, w chałupie roboczego Jwana Marczuka, w części wielmożnego Antoniego Czerwińskiego, skarbnika bractawskiego, dziedzicznej, roku tysiąc siedmset ósmdziesiąt piątego, dnia piątego Septembris, w przytomności urodzonych: Marcina Kurowskiego, Tomasza Stawskiego, Jana Wolskiego y innych, tudzież woźnego, Trochima

Diaczenka, dzieła niniejszego widza. Urząd grodzki, kiowski, burgrabski, za okazaniem dekretu najjaśniejszego trybunału koronnego Lubelskiego executionis, w roku terazniejszym, tysiąc siedmset ośmdziesiąt piątym, sabbatho ante festum sancti Petri in vinculis, videlicet die trigesima mensis Julii, między wielmożnemi: Jakobem y Ignacym Czerwińskimi, bracią, tudzież Stanisławem, podczaszym włodzińskim. ojcem, Karolem Piotrem, viceregentem grodzkim krzemienieckim, Michałem, Dymitrem y Jozefem, synami, Sokołowskimi, powodami — z jednej, y jaśnie wielmożnemi starostami, pozwanemi, a wielożnym Antonim Czerwińskim, skarbnikiem bractawskim, pozwanym, z drugiej strony, nastąpionego, którym, po przyznanym dostatecznym processem zkonwikowaniu wielmożnego Antoniego Czerwińskiego, skarbnika bractawskiego, jaśnie wielmożnych starostów Ki-jowskich, Smoleńskich, Sandomirskich, Krakowskich y innym, lub ich urzędom, połowę części dóbr wsi Zadiek, wielmożnego Antoniego Czerwińskiego, skarbnika bractawskiego, tak w poddaństwie, jako y w prowentach, na rzecz wielmożnych wyżwyrażonych powodów podać nakazano; na grónt wyżwspomnionych na rekwizycyą wielmożnych: Jakoba, Ignacego Czerwińskich y wielmożnych Sokołowskich zjechawszy, jurysdykeyą swoją ufundowawszy, one wożnemu, w akcie wyrażonemu, dzieła niniejszego apparitorowi, przywołać y strony do pisania komparycyi wyzwać obowiązają; na którym terminie wielmożny Jakób, żytomirski, Ignacy, nowogrodski — ziemscy komornikowie, bracia rodzeni, Czerwińscy, Stanisław, podczaszy włodziński, ojciec, Karol, Piotr, Michał, Dymitr y Jozef, synowie, Sokołowscy, powodowie, przez wielmożnego Jakuba Czerwińskiego, komornika ziemskiego żytomirskiego, swym y innych powodów imieniem, oczewisto, a wielmożny Antoni Czerwiński, skarbnik bractawski, pozwany y przypowiadający się, oczewisto stawiwszy się, a najprzód wielmożny Jakub Czerwiński, komornik ziemski żytomirski, imieniem zpułkonsuccesorów czyniący, złożywszy dekret zjazdowy, na groncie dóbr wsi Zadiek przez sąd ziemski, żytomierski, podsędkowski, zjazdowy roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt trzeciego, dnia piętnastego Nowembris ferowany, summe jedynaście tysięcy sto dziewiędziesiąt y dwa złotych, groszy dwadzieścia cztery polskich, na rzecz wielmożnych: Jakoba, Ignacego Czerwińskich y innych, za kalkulacyą z tenuty dóbr wsi Zadiek, od wielmożnego Antoniego Czerwińskiego, skarbnika bractawskiego, przysądzonej, do akt

grodzkich żytomirskich na terminie oznaczonej satysfakcyi, to jest roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt czwartego, dnia piętnastego Aprilis per oblatam wniesiony, tudzież publikatę, na terminie dość czynnym przed aktami grodzkiemi żytomierskiemi zeznaną, w też akta dnia pierwszego Maja, roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt czwartego per oblatam podaną, tudzież summaryusz dokumentów, w porządku justyfikacyi processu do akt grodzkich żytomierskich, roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt czwartego, dnia dwudziestego drugiego Aprilis per oblatam wniesiony, jako też supersesyi na gróncie dóbr wsi Zadięk, przez urząd grodzki, żytomierski, vices generencyalny roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt czwartego, dnia piątego Maja expedyowanej, do akt grodzkich, żytomierskich w roku tymże dnia piętnastego Maja w oblatę wniesioną, y dekret wyżwyrażony executionis, z którego niniejsze uskutecznia się dzieło, składając, podania sobie, podług obmowy, części dóbr wsi Zadięk żąda y domawia się; y lubo wielmożny Antoni Czerwiński, skarbnik bractawski, w miejscu zasłonięcia się od tradycyi, dekret najjaśniejszego trybunału koronnego Lubelskiego, roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt czwartego, dnia dwudziestego miesiąca Julii, in contumaciam na powodstwo swoje, z registru executionum inexequibilitatis processus nastąpiony, tudzież manifest o uciążliwość terazniejszego dekretu executionum, jakoby moc prawa zawierającego, roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt piątego, dnia siedmnastego Augusti w aktach grodzkich żytomirskich zaniesiony, y pozew na trybunał koronny Lubelski po wielmożnego Jakuba y Ignacego Czerwińskich y innych die et anno eodem przed aktami grodzkiemi, żytomirskimi zeznany, o skasowanie wyżwyrażonego dekretu executionis jako też uchylenie pierwszego dekretu inexequibilitatis składając, odesłania do trybunału y adnotowania tychże obron żąda; gdy jednak dekret najjaśniejszego trybunału koronnego Lubelskiego, teraz w exekucyi będący, podanie do połowy dóbr części Zadięk wielmożnego Antoniego Czerwińskiego na rzecz wyżwyrażonych powodów, prawem przekonujących, nie zważając na żadne manifesta, termina y obrony, nakazał, przeto, nie zważając na czynioną tym sposobem opugnę, skutkując regułę dekretu terazniejszego executionis, nieraz wspomnionego, do zlikwidowania summy, wielmożnym Czerwińskim y Sokołowskim przysądzonej, przystępują; a najprzód dekretem zjazdowym, roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt

trzeciego, dnia piętnastego Nowembris, na groncie dóbr wsi Zadiek przez sąd zjazdowy, ziemski, żytomierski podseńdkowski ferowanym, przysądzone y na rzecz wielmożnych Czerwińskich, braci, y Sokołowskich, summy jedynastie tysięcy, sto dziewięćdziesiąt dwa y groszy dwadzieścia cztery, prowizyi od czasu sprzeciwienia się, to jest od dnia piętnastego Kwietnia, tysiąc siedmset ośmdziesiąt czwartego roku, do aktu niniejszego tradycyi—po siedm od sta licząc, za rok jeden i miesiący cztery y niedziel trzy—tysiąc dwieście dziewięć złotych y groszy dziewięć; za kontrawencyą—złotych sto dziewięćdziesiąt y dwa, za publikatę—złotych ośmdziesiąt dziewięć, groszy ośmnaście, tudzież luite przy liczeniu summy jedynastie tysięcy sto dziewięćdziesiąt dwa złotych y groszy dwadzieścia cztery, ostrzeżoną, złotych polskich dwadzieścia dwa y groszy dwanaście; wraz zliczywszy z summą, dekretem zjazdowym przysądzoną, dwanaście tysięcy siedmset sześć y groszy trzy polskich, dla tychże wielmożnych: Jakuba y Ignacego Czerwińskich, braci, y wielmożnych Sokołowskich należeć wynalazłszy, w miejscu dowiedzenia się o intracie dóbr części całkowitej wsi Zadiek wielmożnego Antoniego Czerwińskiego, skarbnika bractawskiego, stawienie gromady do wyciągnięcia intraty y wynalezienie połowy poddanych y prowentów, nakazuje; a ponieważ wielmożny Antoni Czerwiński, skarbnik bractawski, stawiał, przeto do spisania inventarza przystępuje, w osnowie takowej: Inwentarz dóbr wsi *Zadiek* ze wszystkiemi, daniami y powinnościami: Pierwszy, Stepan Zosypeczuk z bratem Ostapem, ma synów dwóch, córek cztery, odrabia pańszczyzny latem dni trzy, zimą dni dwa, daje chmielu pół korca, grzybów sotko jedno, czerwcu łyżkę jedno, kapłonów dwa, jaj dziesięć, miodu belec dwa, powisem konopi dwie; drugi, Łukian Marczenko, ma synów dwóch, córek dwie, wołów trzy, konia jednego, latem robi pańszczyzny dni trzy, zimą dni dwa, chmielu pół korca, grzybów sotko, czerwcu łyżkę jedno, kapłonów dwa, jaj dziesięć, miodu belec jeden y kwart trzy, konopi powisem dwie; trzeci, Jowchym Marczenko, ma synów trzech, córek dwie, wołów cztery, robi latem pańszczyzny dni trzy, zimą dni dwa, daje chmielu pół korca, grzybów sotko jedno, czerwcu łyżkę jedno, kapłonów dwa, jaj dziesięć; miodu belec jeden, powisem konopi dwie; czwarty, Wasyl Marczenko, ma syna jednego, córek dwie, wołów cztery, koni parę, robi pańszczyzny latem po dni trzy, zimą dni dwa, daje chmielu pół korca, grzybów sotko jedno, czerwcu

Łyszkę jedną, kapłunów dwa, jaj dziesięć, miodu belec jeden y kwart trzy, powisem konopi dwie; piąty, Jwan Marczenko, ma córek cztery, wołów cztery, koni parę, robi pańszczyzny latem dni trzy, zimą dni dwa, daje chmielu puł korca, grzybów sotko jedne; kapłunów dwa, jaj dziesięć, miodu belec jeden y kwart pięć, powisem konopi dwie; szosty, Matwiej Opanasenko, ma synów czterech, córkę jedną, wołów cztery, robi pańszczyzny latem dni trzy, zimą dni dwa, daje chmielu puł korca, grzybów sotko jedne, czerwcu łyszkę jedne, kapłunów dwa, jaj dziesięć, miodu belcy cztery, konopi powisem dwie; siódmy, Jwan Szymanenko, ma synów dwóch, wołów parę, robi latem pańszczyzny dni trzy, zimą dni dwa, daje chmielu puł korca, grzybów sotko jedne, czerwcu łyszkę jedne, kapłunów dwa, jaj dziesięć, miodu belcy dwa, powisem konopi dwie; osmy, Stepan Szymanenko, ma syna jednego, córkę jedną, wołów parę, koni dwa, robi latem pańszczyzny dni trzy, zimą dni dwa, daje chmielu puł korca, grzybów sotko jedne, czerwcu łyszkę jedną, kapłunów dwa, jaj dziesięć, miodu belcy dwa, powisem konopi dwie; dziewiąty, Ułas Szymanenko, ma synów dwa, córek cztery, konia jednego, robi pańszczyzny latem dni trzy, zimą dni dwa, daje chmielu puł korca, grzybów sotka jedna, czerwcu łyszkę jedne, kapłunów dwa, jaj dziesięć, miodu belcy dwa, powisem konopi dwie; dziesiąty, Chwedor Marczenko, ma synów trzech, wołów cztery, koni troje, robi pańszczyzny latem dni trzy, zimą dni dwa, daje chmielu puł korca, grzybów sotko jedno, czerwcu łyszkę jedne, kapłunów dwa, jaj dziesięć, miodu belec jeden y kwart cztery, konopi powisem dwie; jedynasty, Maxym Marczenko z synem Andryjem nierozdzielny, ma synów trzech, córek trzy, wołów cztery, byków dwa, koni czworo, robi latem pańszczyzny dni trzy, zimą dni dwa, daje chmielu puł korca, grzybów sotkę jedne, czerwcu łyszkę jedne, kapłunów dwa, jaj dziesięć, miodu belec jeden y kwart pięć, konopi powisem dwie; syn jeden Andryj nierozdzielony ma syna jednego y córkę jedne. Po którym spisaniu inwentarza, co się tknie równego wymiaru połowy poddaństwa y ich powinności, gdy w spisanym inwentarzu części całkowitej wielmożnego Antoniego Czerwińskiego, poddanych jedynastu wynajduje, rowny chcąc znaleźć podług obmowy dekretu wymiar, tym sposobem: dla wielmożnego Jukuba y Ignacego Czerwińskich, braci, y innych dzieli, to jest poddanych, pięciu, jako to: Maxyma Marczenka, Stepana Szymanenka, Wasyla Marczenka, Jowchima Marczenka,

Jwana Marczenka, z ich powinnościami, w górze wyrażonemi, dla wyż wytknientych wielmożnych Czerwińskich y Sokolowskich odłącza, szostego zaś Chwedora Marczenka na połowę dla wielmożnych Jakoba y Ignacego Czerwińskich, braci, y innych, dzieli, w takowym sposobie: ażeby po tygodniu porządnie tak dla wielmożnego Antoniego Czerwińskiego, skarbnika braclawskiego, jako y dla wielmożnych niniejszych possesorów pańszczyzne y wszelkie praktykowane odbywał powinności. Po takowym wyłączeniu połowy poddaństwa, do oszacowania ich powinności podług praktyki przystępuje: od poddanych pięciu wyż wyłączonych na rzecz niniejszych possessorów y połowy szostego, licząc pańszczyzny dzień po groszy dziesięć, podług wyższej specyfikacyi wypada na rok dni sześćset dziewięćdziesiąt ośm y pół, co uczyni złotych dwieście trzydzieści dwa y groszy dwadzieścia ośm; za chmielu korcy dwa y pół od poddanych tylko pięciu, korzec po złotym jednym y groszy dziesięć, uczyni złotych trzy y groszy dwadzieścia; za czerwcu łyżek pięć, łyżka po groszy dwadzieścia sześć, uczyni złotych cztery y groszy dziesięć; za grzybów sówek pięć, po złotemu sotka, uczyni złotych pięć; za kapłunów dziesięć, po groszy piętnaście, uczyni złotych pięć; za jaj sztuk pięćdziesiąt, po szelagu jedno, wypada groszy szesnaście y szelagów dwa; za powisem konopi dziesięć, po groszy dziesięć, wyniesie złotych trzy y groszy dziesięć; od szostego zaś, to jest Chwedora Marczenka, po połowie licząc w górze wyrażoną dań, uczyni złotych dwa, groszy cztery y szelagów dwa; dani zaś miodowej, gdy od poddanych pięciu, na rzecz wielmożnych Czerwińskich y Sokolowskich podanych, wypada podług specyfikacyi inwentarzem belec sześć y kwart trzynaście, a po całkowitym podsumowaniu okazuje się, że poddanych jedynastu w części całkowitej wielmożnego Antoniego Czerwińskiego, skarbnika braclawskiego, dają belec dwadzieścia, więc y te dań na połowę dzieląc, podług umowy stron do równej połowy, to jest belec dziesięciu, Chwedor Marczenko ma dawać wielmożnym possessorom miodu belec jeden y kwart pięć, Matwiej Opanasenko, w części dziedzica zostający, ma dawać wielmożnym possessorom belec jeden y kwart dwie, corocznie, licząc belec po złotych siedm, wyniesie za belec dziesięć złotych siedmdziesiąt, a wraz zliczywszy wyżwyrażonych poddanych, w górze nadmienionych, powinności poddaństwa, zpatrując się na dekret, z ktorego niniejsze dopełnia się dzieło, do wynalezienia połowy prowentów, w części całkowitej wsi Zadiiek znajdujących się, przystępuje, a że wielmożny

Antoni Czerwiński, skarbnik bractawski, w miejscu odkrycia, wiele by prowentu tak z użytku lasów, jako y aredy części dóbr wsi Zadiek, całkowita tegoż dziedziczna uczynić mogła, że areda od niedawnego czasu wakuje, wnosi, y o wielości tejże nie objaśnia, ani też urząd z indegacyi wiadomości powziąć nie może y strona prawem przekonywająca nie dowodzi, przeto urząd, zpatrując się na regułę dekretu, teraz w exekucyi będącego, tak połowę prowentów lasowych y karczemnych, jakowe w całkowitej części dóbr wsi Zadiek byź mogą y okażą, jako też połowę poddaństwa, wyższym sposobem oddzieloną, z ich powinnościami do złotych polskich trzystu dwudziestu sześciu, groszy dwudziestu sześciu y szeląga jednego, na rok jeden zliczonemi, tymże wielmożnym: Jakubowi y Ignacemu Czerwińskim, braci, y wielmożnym Sokołowskim do wybrania summy całkowitej dwunastu tysięcy siedmuset sześciu złotych polskich groszy trzech, do czasu zupełnej satysfakcyi podaje y uwiązuje, tudzież połowę łąnów y sianożęci, w całkowitej części wielmożnego Antoniego Czerwińskiego, skarbnika bractawskiego, znajdujących się, y stroże od poddanych, w possessyą wielmożnym Czerwińskim dostających się, na rzecz tychże wyłącza y do obwołania possessyi woźnego Trochima Diaczanka, dzieła niniejszego widza, przydaje; który, czyniąc dosyć nakazowi urzędu swego, w przytomności wyszwyrzonych gromady przed jurysdykcyą stanowszy, possessyą na rzecz wyszwyrzonych wielmożnych Czerwińskich y Sokołowskich w połowę wsi Zadiek, tudzież łąnów, sianożęci y połowę wszelkich użytków, podług podania urzędu swego, obwołał, gromadę o nowych possessorach uwiadomiwszy, odbywanie wszelkich powinności y posłuszeństwo zalecił, a przedemną, urzędem, stanowszy, relacyą obwołanej possessyi wiernie sprawił się, mocą wyroku niniejszego. U tego aktu tradycyjnego, w oblatę wniesionego, podpis ręki przy pieczęci takowy: Xawery Lubicz—Chojecki, burgrabia grodzki kijowski (L. S.). Który to akt, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, ziemskich, żytomierskich jest zapisany.

Книга земская, житомирская, записовая, № 144, годъ 1784—1785, листъ 512.

183. Купчая крѣпость на прудъ и сѣнокосъ на урочищѣ, называемомъ «Гадыренково или Иляшево» выданная хмѣльницкимъ городовымъ писаремъ, Николаемъ Гадановскимъ, хмѣльницкому мѣщанину, Саввѣ Калькову 1785. Сентября 5

Die 20 Julii, 1787 anno. Sawka Kalków syn, obywatel chmielnicki, podał do oblaty skrypt Mykołaja Hadanowskiego, protunc pisarza miejskiego chmielnickiego na stawek, przedany iemu, na stęplowanym papierze napisany, w te słowa: Niżej na podpisie po imieniu i nazwisku wyrażony, cale się podaiąc i inkorporując, znam tym moim prawdziwym i nieodmiennym skryptem przy urzędzie miejskim chmielnickim, tali tenore: iż ja, z dobrej moiej woli i poradą przyjaciół moich, stawek moj dziedziczny, oyczysty, prawdziwy, nikomu nie zastawny ani zawodny, ale wolny z brzegami zwyczajnemi, na sianożęć przynależylemi do tego stawku, po grobelkę pustą i wałek, sytuowany w Dąbrowce, nazwany *Hadzyrenkow* lub *Illaszow*, przedałem uczciwemu Sawie Kalkowemu, obywatelowi chmielnickiemu i sukcesorom iego wiecznemi czasy za czerwonych złotych trzy. № 3, do którego stawku, z brzegami przedanego, już ia nie a nie nie należę i należęć nie mam, ani dzieci moie, ani żadni krewni moi nie należą i należęć nie mają, ani się interesować do niego nie powinni i turbować tego Sawkę nie powinni, bom ia, jako ten stawek wyrażony, svoj własny, z brzegami wyrażonemi, Sawce dobrowolnie przedał i pieniądze od niego do szeląga odebrał, tak ten mój skrypt, na stęplowym papierze ceny półosma grosza napisany, w ręce tegoż Sawki dany, dla tym większej wiary i walu, własną moią ręką podpisuję. Datum w mieście Chmielniku, die 5 Septembris, 1785 anno. Mikołaj Hadarzewski, pisarz przysięgły, urzędowy, miejski, chmielnicki mp. Po którym to przyietym wspomnionym skrypcie do akt urzędowych, miejskich, chmielnickich, podaiący original iego do siebie odebrał i z odebranego urząd miejski chmielnicki zakwitował. Sawka syn Kalków+.

Книга хмѣльницкой городской ратуши, № 5779, годъ 1776—1792, листъ 86 на оборотъ.

181. Купчая крѣпость, выданная священникомъ Іоанномъ Кондратовичемъ крестьянину села Великихъ Степанецъ, Грыцьку Демченку, на садъ, сѣнокосъ и пасѣку, лежащіе въ лѣсу, называемомъ Вергуны 1785. Октября 18.

Dnia 18 Octobra, 1785 roku, w Kaniowie.

Przed urzędem i aktami miasta J. K. M. Kaniowa stałszy personally X. Jan Kondratowicz, dezunit, przeszły paroch Stepaniecki, z dokumentem, od władzy zamkowej kaniowskiej danym, zeznał jawnie, dobrowolnie, nie będąc temu ni od kogo przymuszonym, iż on ma pasieczysko z sadem w lasku, przezwiskiem *Werhynach*, nieopodal wsiów *Kowalow* i *Litwinca*, ktore to pasieczysko po zmarłym nieboszczyku Maxymu Horowym, tkaczowi, poddanym Stepanieckim, kupił u skarbu za rubli dziesięć srebrnych w roku 1774 i trzymał to do roku terazniejszego, 1785, a teraz w potrzebie iego, iako wyżej, sprzedał za dokumentem władzy Hryćkowi Demczenkowi, mieszkańcowi wsi *Stepaniec Wielkich*, za sumę rubli dwanaście srebrnych, żonie, potomkom iego wiecznemi czasy, iako swoją własność, od którego to Hryćka Demczenka ja, wspomniony X. Jan Kondratowicz, wyrażoną sumę do rąk moich zupełnie odebrałem i z odebranych kwituie i waruie siebie, dzieci moich, krewnych i sąsiadów, aby nikt nie miał mieć pretensyi do wyżrzeczonego Hryćka Demczenka w używaniu tego, odemnie kupionego, pasieczyska, pod winą skarbową; wolen tedy tenże Hryćko Demczenko tym, odemnie nabytym, pasieczyskiem iak chceć rządzić i około lasku sianożęcią, dać, darować, a w czasie potrzeby, i sprzedać, za wiadomością władzy; my tedy, urząd, te kupczę na ugode stron przyieli, do aktów miejskich kaniowskich wpisać rozkazali, wspomnionemu zaś Demczenkowi ekstraktem wydali. Datum w urzędzie miejskim kaniowskim. Przedawca tego pasieczyska X. Jan Kondratowicz. ręką własną podpisał się

*Книга каневскаго магистрата, годъ 1774 — 1787, № 3535.
Листъ 11. (№ 26.).*

185. Актъ передачи во владѣніе дворянамъ Вильчопольскимъ половины села Злочовки, по приговору Люблинскаго трибунала. При этомъ составленъ инвентаръ передаваемого во владѣніе имѣнія съ показаніемъ количества повинностей, отбываемыхъ крестьянами въ пользу помѣщика. 1786. Генваря 23.

Roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt szostego, miesiąca Maja ośmnastego dnia.

W roki sądowe, grodzkie, łuckie, od dnia pierwszego miesiąca y roku, wyż na akcie wyrażonych, przypadle y sądownie odprawywać się zaczęte, przedemną, Leonem Hulewiczem, podstarostą grodzkim łuckim y xięgami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi obecnie stawiać się wielmożny Ludwik Hulewicz, ten akt tradycyi dóbr wsi Złoczowki, na rzecz wielmożnych Wilczopolskich przez urząd grodzki, łucki, wicesgerencjonalny expedyowany, przy pieczęci rodowitej y podpisie W. urzędnika, na papierze stemplowanym grosza srebrnego, ratione fusius introcontentorum, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich w sposób oblaty podał, w te słowa: Działo się na gróncie dobr wsi *Złoczowki*, w wojewodstwie Wołyńskim a powiecie Łuckim leżących, we dworze, w oficynach, tamże będących, roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt szostego, dnia dwudziestego trzeciego miesiąca Stycznia, w przytomności wielmożnych y urodzonych: imć pana Jozefa, ojca, Ludwika, syna, Bogackich, Jana Szawłowskiego, Daniela Maciurkowskiego y innych wielu różnych kondycyi ludzi, tudzież opatrznego Stanisława Pawluka, akt niniejszy przywołującego. Urząd wicesgerencyalny, grodzki, łucki, na prawne wezwanie W. Urszuli z Liniewskich Wilczopolskiej, niegdy W. Jana Wilczopolskiego, łowczego krzemienieckiego, pozostałej małżonki, wdowy, matki, y sukcessołów, z tymże splodzonych, strony powodowej, prawem pokonywającej na powodu dekretu *executionis*, w sądach głównych trybunału koronnego Lubelskiego, w roku przeszłym, tysiąc siedmset ośmdziesiąt piątym, dnia trzeciego miesiąca Września, między łąż stroną, prawem pokonywającą, z jednej, a jaśnie oświeconemi y jaśnie wielmożnemi starostami grodowemi y ich urzędnikami, to jest: łuckim, krzemienieckim, włodzimirskim, chełmskim, krasnostawskim, winnickim, żytomirskim, owruczkim y innemi, z drugiej strony, zapadłego (którym to dekretem J. o. o. J. w. w. staro-

stom czyli ich urzędom grodzkim, wicesgerentom, burgrabiom y subdelegatom, za najpierwszym od strony wezwaniem y takż dekretu okazaniem, nie zważając na żadne wzbronienie czyli też manifesta y termina, albo też nowych possessorów prawa y obrony, mocną, skuteczną y nieodwłoczną exekucję w dobrach wsi Złoczówce uczynić y tamże część W. Ludwika Radeckiego dziedziczną, na rzecz strony, prawem przekonującej, do wytrzymania summy tak kapitałnej, jako prowyzyionalnej y z processu wynikłej, podać y w istotną possessyą wprowadzić jest zlecono, na grónt dobr, wyż na akcie wyrażonych, zjechawszy, juryzdykcyą swoją wożnemu przytomnemu obwołać i ufundować, potym stron do stawienia się wezwać zlecił; na którym terminie W. Prandota Wilczopolski, łowczy krasnostawski, swym y W. Urszuli z Liniewskich Ł. K. matki, Ewarysta y Antoniego, braci swych rodzonych, Wilczopolskich imieniem czyniący, osobisto postanowiłszy się y dokumenta, to iest: skrypt ręczny, w roku tysiąc siedmset sześćdziesiąt czwartym, dnia trzydziestego Aprilis od W. Ludwika Radeckiego, stolnika nowogrodzkiego, na rzecz niegdy W. Jana Wilczopolskiego, łowczego krasnostawskiego, na sumę pięć tysięcy złotych polskich, w Złoczówce dany, tudzież kondemnat trzy, iako to: pierwszą w roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt siódmym, dnia dwudziestego czwartego Octobris, drugą w roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt dziewiątym, dnia czternastego podobnież w tymże miesiącu, tak od siebie, stawającego, jako też wielmożnych: Urszuli z Liniewskich Wilczopolskiej, łowczynej krasnostawskiej, niegdy W. Jana Wilczopolskiego Ł. K. pozostałej małżaki, wdowej, matki, Ewarysta, Antoniego, braci swych rodzonych, Wilczopolskich, łowczyców krasnostawskich, na W. Ludwiku Radeckim S. N. w zysk zapłacenia summy pięciu tysięcy złotych polskich, w sądach ziemskich łuckich otrzymane, złożyłszy, takową dostateczną, prawną konwikeyą promując, oraz dekret executionis, między sobą, stawającym. y innemi, z jednej, a wielmożnym Ludwikiem Radeckim S. N., z drugiej strony, w prześwietnym trybunale koronnym Lubelskim zapadły, wyż de actu et data w niniejszym dziele wyrażony, okazując, mocnej, skutecznej y nieodwłocznej exekucyi, czyli raczej podania dóbr części wsi Złoczówki, interesowi i processowi podległych, W. Radeckiego S. N. dziedzicznych, żądał y domawiał się. A tak urząd wykonywający, zapatrzywszy się na wyż okazany proces, przychyliwszy się do prawa y sprawiedliwości,

oraz uskuteczniając przepisy dekretu dopiero wspomnionego, do podania tejże części wsi Złoczówki przystępując, do zwołania ludzi poddanych na gromadę woźnego, dziełu niniejszemu przytomnego, posłał; którzy gdy stanęli, do spisania inwentarza y wyprowadzenia intraty rocznej udał się, tym sposobem: poddani tejże części, którzy dawniej pod tradycją W. Szczęsnego Kobylińskiego zostawali, a teraz wolni, jako to; czertwertynni: pierwszy, Łukasz Gryga, ma wołów pięć, konia jednego, pańszczyzny na tydzień latem przez niedziel dwanaście robi po dni cztery, a wreszcie roku na tydzień po dni trzy odbywa, w lecie pod różnym nazwiskiem, jako to: tłuk mokrych dwie, sucha jedna, zaorki, oborki, zakuski, obkuski, zażynki, obżynki dni sześć, żyta daje ośmakę jedną, owsa ośmakę jedną, kur dwie, kapłuna jednego, czynszu groszy siedm y pół, motków przedzie cztery; drugi, Andruch Jwanczuk, wołów ma dwa, koni trzy, pańszczyznę odbywa y podatek daje jak y pierwszy; trzeci, Jacko Omeleczuk, wołów ma cztery, koni dwa, pańszczyznę odbywa y podatek daje jak pierwszy; czwarty, Wasyl Kowalczuk, wołów ma dwa, konia jednego, pańszczyznę odbywa y podatek daje jak y pierwszy; piąty, Lewko Wojtuch—pańszczyznę pieszą odbywa y podatek daje jak y pierwszy; szosty, Iwan Daniluk, wołów ma trzy, konia jednego, pańszczyznę odbywa y podatek daje jak pierwszy; siódmy, Andruch Jlczuk, wołów ma trzy, konia jednego, pańszczyznę odbywa y podatek daje jak pierwszy; osmy, Semen Parchomeczuk, wołów ma dwa, pańszczyznę odbywa i podatek daje jak pierwszy; dziewiąty, Chwesko Charyton, wołów ma cztery, koni dwa, pańszczyznę odbywa y podatek daje jak y pierwszy; dziesiąty, Kość Poliszuk, wołów ma cztery, koni trzy, pańszczyznę odbywa y podatek daje jak pierwszy; jedynasty, Stepan Danyluk, wołów ma dwa, pańszczyznę odbywa y podatek daje jak y pierwszy; dwonasty, Hryćko Wojtiuk, wołów ma dwa, pańszczyznę odbywa y podatek daje jak pierwszy; trzynasty, Wasyl Jlczuk, wołów ma trzy, konia jednego, pańszczyznę odbywa y podatek daje jak y pierwszy; czternasty, Dmiter Duniec, koni ma cztery, pańszczyznę odbywa y podatek daje jak pierwszy; piętnasty, Michajło Duniec, wołów ma cztery, koni dwa, pańszczyznę odbywa y podatek daje jak pierwszy; szesnasty, Dmiter Poliszuk, wołów ma cztery, koni trzy, pańszczyznę odbywa y podatek daje jak pierwszy; siedemnasty, Jacko Mazurek, wołów ma pięć, pańszczyznę y podatek daje jak pierwszy. Poddani półczertwertynni: ośmnasty, Chwedko Pawluk, robi latem przez niedziel dwanaście na tydzień po

dni trzy, a w reszcie roku na tydzień po dni dwa pieszą odbywa, w lecie łoki pod różnym nazwiskiem podobnież jak y cztertynni, podatków żadnych nie daje, tylko motków dwa przedzie; dziewietnasty, Chwedor Szopiel, wołów ma dwa, pańszczyznę odbywa y motki przedzie podobnież, ma woła jednego, konia jednego. Dwudziesty pierwszy, Sinica Danyluk, odbywa pańszczyznę pieszą y przedzie motki podobnież; dwudziesty drugi, Chwedko Pawluk, odbywa pańszczyznę pieszą y motki przedzie podobnież; dwudziesty trzeci, Ilko Krawczenko, odbywa pańszczyznę pieszą y motki przedzie podobnież; dwudziesty czwarty, Stepan Skitora pańszczyznę odbywa pieszą i motki przedzie podobnież. Ciż wszyscy poddani strożeienne y nocne w kolej, podług zwyczaju, odbywają, w podwody w drogę ze zbożem do Bugu, sposobem zwyczajnym, chodzić mają, w której drodze, ile dni zabawią, tyle im z pańszczyzny potrącono bydz ma; las na opał i gruntowe potrzebe wolny bydz ma: pola, tak zasiane ozi-
miną, jako też y na zasiew jary y sianożęci, oraz ogrody te wszystkie, które W. Kobyliński, possessor tradycyjny, w swoim dzierzeniu przed tym miał y używał, teraz do W. W. Wilczopolskich należeć będą, tudzież zabudowania wszelkie, które podobnież przedtem do W. Kobylińskiego należały, te wszystkie dla W. W. Wilczopolskich urząd zjazdowy oznacza, jako to: w oficynie, tej, która po lewej stronie, w tychże officynach będąca, w której komin murowany, na dach wyprowadzony z cegły; okien cztery, po większej części połączone, drzwi prostych dwoje na zawiasach y komorka, przy niej będąca, koło tej oficyny loszek, nie mniej w pośrodku tej oficyny szpichlirz na zboża y inne rzeczy, stajnia, ta, która nie daleko officyny jest wystawiona cała, wszedlsy zaś do stajni, po lewej stronie jedna połowa ze zbożami, po obydwóch stronach będącemi, dla koni, druga połowa po prawej stronie na wozownie y innych skład rzeczy gospodarskich, stodoły połowa, obory dla bydła połowa y szopy, gdzie tylko jakie są, po połowie do W. W. Wilczopolskich należeć będą. Po którym to opisanu wyżwyrażonych okoliczności, urząd zjazdowy do ustanowienia intraty rocznej przystąpił tym sposobem: najprzod za pańszczyznę ciągłą od poddanych, wprzod mających ośmnastu, na rok wynosi dni dwa tysiące dziewięćset dwadzieścia, licząc dzień po groszy piętnaście, wynosi złotych tysiąc czterysta sześćdziesiąt; za pańszczyznę pieszą od poddanych sześciu, ciągłą mających, na rok dni siedmset czterdzieści ośm, licząc po groszy dziesięć, uczyni złotych dwieście czterdzieści dziewięć, groszy dziesięć; za dni letnie, to jest: zażynki, obżynki,

zakuski, obkuski, zaorki, oborki po dni sześć od każdego, tudzież tłok po dni trzy, a wszystkich dni dwieście szesnaście, dzień licząc po groszy dwanaście, uczyni złotych ośmdziesiąt sześć groszy dwanaście; za kur sztuk trzydzieści cztery, rachując po groszy dziesięć, wynosi złotych siedm, groszy jedynaście; za motkuw ośmdziesiąt dwa, motek licząc po groszy siedm y puł, uczyni złotych dwadzieścia y groszy piętnaście; za żyta ośmak siedmnaście, każde licząc po złotych cztery, uczyni złotych sześćdziesiąt ośm; za owsa ośmak siedmnaście, każde licząc po złotych trzy, uczyni złotych piędziesiąt jeden; czynszu gotowymi pieniędzmi złotych cztery, groszy siedm y puł; in summa całkowitej intraty wynosi złotych polskich tysiąc dziewięćset czterdzieści sześć groszy dwadzieścia pięć y puł; z której, potrąciwszy na dyspozytora wraz z pensją y ordynaryą złotych sto piędziesiąt, uczyni całorocznej intraty złotych polskich tysiąc siedmset dziewiędziesiąt sześć, groszy dwadzieścia pięć y pol; po którym to wyprowadzeniu intraty rocznej, urząd zjazdowy do zlikwidowania summ przystąpił: pierwsza summa pięć tysięcy złotych kapitalna, powtórę, od tej prowizyą licząc od czasu ostatniego kwitu, wynosi druga takoważ summa pięć tysięcy złotych; processu za kondemnat trzy, wyżej wyrażonych, za każde podług prawa licząc, wynosi dwieście sześćdziesiąt ośm złotych, groszy dwadzieścia cztery polskich; w których to summach; a w szczególności kapitalnej, w prowizyi od aktu niniejszego dzieła w dalsze czasy po siedm od sta narastającej, a zaś prowizyonalnej y z processu wynikłej, do zupełnego wytrzymania część Złoczuwki wielmożnego Ludwika Radeckiego, starosty nowogrodzkiego, dziedziczną, ze wszystkiemi do niej przynależnościami, wyżej wyrażonemi, w realną y aktualną oraz spokojną possessyą W. W. Wilczopolskich podaje, y dla obwołania tejże woźnego generała, opatrznego Stepana Pawluka, dziełu niniejszemu obecnego, przydaje; który, wyszedłszy przed miejsce juryzdykeyi, tąż possessyą na rzecz W. W. Wilczopolskich w przytomności gromady tamtejszej obwołał, posłuszeństwo pełnić tymże poddanym zalecił, a tej, obwołanej, przed urzędem stanowszy, zeznał rellacyą; a tak urząd wykonywający ostrzega, aby nikt niniejszej, prawnie sporządzonej, tradycyi irritować y naruszać nie ważył się pod winami, w prawie opisanemi, mocą dzieła niniejszego. U tego aktu tradycyi podpis ręki W. officialisty, przy pieczęci rodowitej, wyciśnionej na laku czerwonym, temi jest wyrażona sło-

wy: Felix na Drożnach Hulewicz, wicesgerent grodzki łucki (L. S. L. S.). Który że to akt tradycyi, per oblatam podany, słowo w słowo do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich jest zapisany. M. P.

Книга Луцкая, городская, записовая, № 2385, годъ 1786. Листъ 568.

186. Купчая крѣпость, выданная крестьянкою села Литвинца, Марією Нычипорыхою, крестьянину Саввѣ Дмитращенко на усадьбу, поле и пасѣку. 1786. Февраля 14.

Dnia 14 Februaria, 1786 roku, w Kaniowie.

Przed urzędem i aktami miasta Kaniowa stawszy osobiście Maria Nyczyporycha, poddanka wsi Litwińca hrabstwa Kaniowskiego, zeznała jawnie, dobrowolnie, nie będąc nie od kogo przymuszona, iż ma swój grunt własny, nikomu nie zawiedziony, leżący we wsi *Litwincu*; ten, za wiedzą władzy, sprzedała Sawce Dmytraszczenkowi, tejże wsi poddanemu, to iest chałupę ze wszelkim przybudowaniem: ze dworem, ogrodem, sadkiem na ogrodzie, pasieczysko w lesie, *Kizdany* nazwanym, polem do tegoż należącym, za sumnę rubli pięć miedzią; które do rąk moich zupełnie odebrałam, z którego odebrania onego kwituię i waruię siebie samą i dzieci moich, krewnych. blizkich i dalekich, z strony moiej i męża moiego nieboszczyka, ażeby nikt nie ważył się czynić pomienionemu Sawce żadnej najmniejszej przeszkody w używaniu tego gruntu, pod winą zamkowi, płacić się mającą skarbowi, rubli 10; wolen tedy rzeczony Sawka tym, odemnie kupionym, gruntem iak chceć dysponować, dać, darować, sprzedać, lub na jaki jego pożytek obrocić, byleby za wiedzą władzy. My tedy, urząd majdeburyi kaniowskiej, na proźbę oboch stron, tę kupczę przyieli i do xiąg miejskich Kaniowskich zapisali, a stronom wyrażonym ekstraktem, z podpisem rąk, wydali, za approbatą władzy zamkowej Kaniowskiej, die et anno ut supra, w urzędzie majdeburyi mieskiej, Kaniowskiej. Przedaw—

ca tego gruntu, Marya Nyczporycha, poddanka Litwińca, krzyż święty ręką własną pokłada +.

*Книга Каневскаго маистрата, годъ 1774—1787, № 3535.
Листъ 12 (№ 28).*

187. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Грушева, Захаріемъ Сулимою, крестьянину ~~того же~~ села, Михайлу Кравченку, на мельницу, лежащую возлѣ Грушева. 1786. Марта 3.

Dnia 3 Marca, 1786 roku, w Kaniowie.

Nizej znakiem krzyża świętego podpisany, poddany Hruszowski, daie te moią dobrowolną kupczę Mychajłowi, synowi Lewka Krawczenka, poddanemu tejże wsi Hruszowa, któremu sprzedał młynek, leżący na potoczysku za *Hruszowem*, powyżej młynek Antona Pompy, poniżej Mychajła Horenka; który to młynek kupił u ojca tegoż Lewka Krawczenka za sumę rubli 52 i grzywien 5 srebrem, a sprzedał rzeczonemu za sumę rubli 62 i grzywien 5; który to młynek Mychajło, jako ojczyznę swoją, odkupił, od którego to Mychajła, syna Lewka Krawczenka, ja, Zacharko Sulima, wyrażoną sumę do rąk moich zupełnie odebrałem, z którego odebrania kwituie i waruie siebie samego, żonę i dzieci moich, krewnych blizkich i dalekich, ażeby nikt nie miał do tegoż Mychajła w używaniu tego gruntu czyli młynka, pod winą rubli 40 srebrnych; wolen tedy napomniony Mychajło tym, odemnie kupionym, młynkiem iak chcieć dysponować z lewada, przy tym chałupą i polem wydzielnym przy tymże młynku; dać, darować a w czasie potrzeby i sprzedać, byleby za wiadomością władzy, które to kupczę my, urząd, na proźbę stron, przyieli, do xiąg miejskich kaniowskich wpisali, a, za approbatą władzy, ekstraktem, z podpisem rąk własnych, stronie wydali. Co, dla tym większey wagi i walu, dana ta kupcza w urzędzie miejskim kaniowskim, die et anno ut supra. Przedawca tego młynka, Zacharko Sulima, poddany wsi Hruszowa, iako nieumiejetny pisać, krzyż święty ręką własną pokłada +.

*Книга Каневскаго маистрата, годъ 1774—1787, № 3535.
Листъ 13. (№ 29).*

188. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ Федоромъ Канивцомъ крестьянину Антону Лисовому на поле и половину усадьбы въ селѣ Потанцахъ. 1786. Марта 12.

Dnia 12 Marca, 1786 roku, w Kaniowie.

Nizej znakiem krzyża świętego podpisany, Fedor Kaniwec, poddany wsi *Potapiec*, daie tę moie dobrowolną kupcze, czyli zapis, gdyż, za obwieszczeniem władzy, sprzedał połowe gruntu Antonowi Lisowemu za cenę rubli dwanaście srebrnych, którą wyrażoną pieniężną kwotę do rąk moich zupełnie odebrałem, z którego odebrania wyrażonego Lisowego kwituje tym zapisem i waruję siebie samego, żonę i dzieci moich, krewnych blizkich i dalekich, ażeby nikt nie miał czynić żadnej najmniejszej przeszkody w używaniu tego, odemnie kupionego, gruntu, to iest: chałupy iednej starej, połowy dworu, ogrodu i łąki, z polem na dni dwa w każdą rękę; wolen tedy pomieniony Anton Lisowy tym gruntem iak chceć dysponować, sprzedać, lub na jaki pożytek obrucić za wiadomością władzy, gdzie my, urząd, tę kupczę przyieli, do xiąg miejskich kaniowskich wpisali, a stronie, Lisowemu, z podpisem rąk własnych, za approbatą władzy, ekstraktem podali. Datum w urzędzie miejskim kaniowskim, die et anno ut supra. Teodor Kaniwec, poddany potapiecki, krzyż święty pokładam+.

*Книга Каневского магистрата, годъ 1774—1787, № 3535.
Листъ 13 (№ 30).*

189. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ Степаномъ Слывкою крестьянину Саввѣ Лызогубенку на поле и усадьбу въ селѣ Тулинцахъ. 1786. Марта 23.

Dnia 23 Marca, 1786 roku, w Kaniowie.—

Z dokumentem władzy zamkowej kaniowskiej, stanol osobiście Stepan Sływka, poddany wsi *Tuliniec* hrabstwa kaniowskiego, zeznał ja-

wnie, dobrowolnie, nie będąc temu ni od kogo przymuszonym, iż ma grunt swój własny, nikomu nie zawiedziony do przedaży, leżący między pomiedznikami: z jednej strony Owsijem Czupyse, z drugiej strony Kondratem Szepelem, któren to sprzedał Sawce Łyzohubenkowi, poddanemu Tulińskiemu, za cenę rubli srebrnych 10, to iest: chałupę z sieńmi, komorą, ze dworem, ogrodem i sadkiem i innym na tym gruncie przybudowaniem i polem, do tegoż gruntu należącym; za kturen pieniądze do rąk moich zupełnie odebrałem; z którego odebrania onego kwituie i waruie siebie samego, żonę i dzieci moich, krewnych blizkich i dalekich i sąsiadów, ażeby nikt nie miał żadnej najmniejszej do wyż wyrażonego Sawki Łyzohubienka w używaniu tego gruntu pod winą rubli 50; wolen tedy Łyzohubenko tym kupionym gruntem iak chceć dysponować, dać, darować, przedać, lub jakimkolwiek sposobem z tego użytkować. My, urząd, tę kupczę przyieli, do xiąg kaniowskich wpisali, a, za approbatą władzy, wyrażonemu Sawce ekstraktem wydali, dnia i roku jako wyżej, z podpisem rąk własnych, w urzędzie miejskim kaniowskim. Jan Horowy, burmistrz miejski kaniowski z przysiężniki. Przedawca gruntu, Stepan Sływka, krzyż święty ręką własną pokładam+.

Книга каневского магистрата, годъ 1774 -- 1787, № 3535. Листъ 13 (№ 31).

190. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ Яковомъ Жученкомъ крестьянину Грыцку Слесаренку на усадьбу, поле, садъ и лугъ въ селѣ Курьловѣ. 1786. Марта 28.

Dnia 28 Marca, 1786 roku, w Kaniowie.

Przed urzędem i aktami J. K. M. Kaniowa, stanół osob ście Jakow Żuczenko, poddany Kosiński, zeznał jawnie, dobrowolnie, nie będąc temu ni od kogo przymuszonym, iż on ma grunt swój własny, nikomu nie zawiedziony, ojcowski, w wsi *Kuryłowie*, to iest: chałup dwie, na podwurzu aparte stojących, ze dworem, ogrodem, lewada, z brzezina na tejże

lewadzie, z polem, sadkiem w lesie, między sadkami Manuila Kizbunowym i Teodora Pyzkunienka; ten sprzedał Hryćkowi Slesarenkowi, poddanemu Kuryłowskiemu, za sumę rubli 11: 9 srebrnych, a dwa miednych, którą to kwotę pieniężną do rąk moich zupełnie odebrałem i z odebranych tym zapisem kwituie i waruie, ażeby nikt nie czynił onemu w używaniu tego gruntu żadnej najmniejszej pretensyi pod winą i karą nieopustną; i wolen tedy tym, odemnie kupionym, gruntem iak chceć dysponować, dać, darować, a w czasie potrzeby i sprzedać, byle za wiadomością zwierzchności; którą kupczę my, urząd, przyiowski, w księgi kaniowskie wpisali, a wspomnionemu Hryćkowi Slesarenkowi z podpisem rąk własnych ekstraktem wydali, ut supra. Przedawca tego gruntu Jakow Żuczenko z żoną Barbarą krzyżem podpisuie+.

*Книга каневскаго магистрата, годъ 1774—1787, № 3535.
Листъ 14. (№ 32)..*

---

191. Купчая крѣпость, выданная крестьянкою села Студенца, Евдокією Галушчыхою, крестьянину Самойлу, зятю Калениченка, на усадьбу въ селѣ Студенцѣ и на участокъ поля, лежащій на урочищѣ, называемомъ «Галушчинѣ» 1786. Апрѣля 12.

Dnia 12 Kwietnia, 1786 roku, w Kaniowie.

Nizej znakiem krzyża świętego podpisana, Eudokiia Haluszczycha, poddanka Studeńska, sprzedała grunt swój własny: chałupę z całym dworem, ogrodem, polami i wszystkimi dochodami do tego gruntu, a to Samojłowi, zięciowi Kaleniczenkowi, prócz chałupy drugiej; ten zaś grunt, nazwiskiem *Haluszczyn*, z polem we wszystkie trzy ręce podni dwadzieścia, za sumę rubli 20; które to pieniądze do rąk moich zupełnie odebrałam, z odebranych onego kwituie, i waruie siebie, dzieci moich, aby nikt nie czynił żadney preteżyi w używaniu tego, nabytego gruntu, któren to Samojło wolnym iest w onym gruncie, iak w własnym swoim, dysponować,

darować, sprzedać, lub iakimkolwiek sposobem pożytkować, byleby za wiadomością zwierzchności. Którą kupczę, przy urzędzie kaniowskim, ekstraktem wydaną, znakiem krzyża świętego podpisuje Samoilewicz, zięciowi Kaleniczenkowemu, die et anno ut supra. Hałuszczycza, poddanna wsi *Studenca*, hrabstwa Kaniowskiego†.

*Книга Каневского магистрата, годъ 1774—1787, № 5555.
Листъ 14. (№ 55).*

192. Актъ передачи, по приговору Люблинскаго трибунала, части села Ленчина во владѣніе дворянкѣ Гертрудѣ Ленкевичевой. При этомъ помѣщается инвентарь передаваемого во владѣніе имѣнія съ показаніемъ количества повинностей, взимаемыхъ владѣльцемъ съ крестьянъ. 1786. Апрѣля 19 и Мая 18.

Roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt szostego, miesiąca Iulii ośmnastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Owruckim, przedemną, Mikolaiem Rożyckim, namiestnikiem przysięgłym, grodzkim, owruckim i xiegami niniejszemi, grodzkiemi, owruckimi comparendo personaliter W. Tadeusz Małyszczyccki, miecznik krasnostawski, ten akt tradycyi na gruncie dóbr Łęczyna, na części W. Iózefaty z Leblasów Babińskiej, skarbnikowej lidzkiej i przez urząd grodzki wicesgerencyonalny Chełmski, z żądania W. Giertrudy z Babińskich, pierwiej Iasinienickiej, a teraz Leńkiewiczowej, cześnikowej mozyrskiej, sprawiony, na papierze stęplowanym grosza srebnego spisany, podpisem ręki tegoż urzędu w dwóch miejscach: pod limitą y na końcu tegoż aktu, zatwierdzony, dla zapisania do xiąg grodzkich, owruckich podał, de tenore tali: Działo się na gruncie dóbr wsi *Łęczyna*, w wojewodztwie Kijowskim, a powiecie Owruckim leżących, we dworze tameiszym, na części W. Juzefaty z Leblasów Babińskiej, skarbnikowej lidzkiej, dnia dziewietnastego miesiąca Kwietnia, tysiąc siedmset ośmdziesiąt szostego roku, w przytomności W. W. y U. U. imć panów:

Walentego Zaleskiego, susceptanta grodzkiego łuckiego, Feliciana Babińskiego y innych wielu, niemniej woźnego opatrznego, Macieja Szostakowskiego, akt niniejszy ogłaszającego. Urząd grodzki, wicesgerencyalny, chelmski, wykonywający z wezwania W Gertrudy z Babińskich, pierwey Jasinienickiej, teraz Leńkiewiczowej, cześnikowej mozyrskiej, na mocy dekretu executionis, w prześwietnym trybunale koronnym, Lubelskim roku przeszłego, tysiąc siedmset ósmdziesiąt piątego, zapadłego, (którym dobra, wieś Łęczyn, przewodowi prawnemu W. Leńkiewiczowej podległe, w summie kapitałney dwa tysiące czterysta sześćdziesiąt sześć złotych polskich, tudzież w prowizyi y processie na rzecz tejże, J. O. J. W. starostom grodowym, w tymże dekrete wymienionym, lub ich urzędom, jako urzędowi wykonywającemu, podać zlecono jest): na grónt dóbr, w akcie pomienionych, ziechawszy, juryzdykcyą swoją przez woźnego, w górze wzmiankowanego, obwołać rozkazał; na którym terminie wielmożna Gertruda z Babińskich Leńkiewiczowa, cześnikowa mozyrska, obecnie stanawszy, złożywszy nayprzód zapis evictionis, w roku tysiąc siedmset czterdziestym dziewiątym, dnia ósmnastego Lipca przed xiegami grodu Łuckiego, przez niegdy W. Franciszka Babińskiego P. M. na rzecz swoją y na sumnę dwa tysiące czterysta sześćdziesiąt sześć złotych polskich przyznany, potym dekret sądu zupełnego, grodzkiego, Łuckiego, w roku tysiąc siedmset ósmdziesiąt czwartym, dnia dwudziestego czwartego Listopada, między sobą z jednej, a pozostałą y sukcesorami niegdy W. Franciszka Babińskiego P. M. nastąpiony, zapłacenie summy dwóch tysięcy czterysta sześćdziesiąt sześć złotych polskich, wraz z prowizyją, od ostatniego kwitu rachować się mianą, do rąk sobie, w owdowiałym stanie zostającej, wskazujący, y następnie na terminie dość czynnym, to jest dnia dwudziestego osmego Czerwca, w roku niedawno upłynionym, tysiąc siedmset ósmdziesiąt piątym, o sprzeciwienie się dekretu wraz z publikatą, zaniesioną skargę, w ostatku dekret executionis, w górze wymieniony, urzędowi zjazdowemu dobra wieś Łęczyn podać zlecający, moonej y skutecznej exekucyi żąda y domawia się. Urząd zjazdowy, wykonywający, stosując się do przepisu prawa, o exekucyi processów ustanowionego, tudzież do dekretu przeświełego trybunału koronnego, Lubelskiego, niedawno wspomnionego, w porządku spisania inwentarza y docieczenia o intracie, stawić się gromadzie nakazał, a ponieważ poddani, w przytomno-

ści stron, prawem przekonanych: W. Jozefaty z Leblasów Babińskiej, matki, y W. Aleksandra Babińskiego, syna, z części tegoż stanęli, przeto urząd wykonywający do spisania inwentarza, z stawionych z części W. Alexandra Babińskiego poddanych, przystąpił. Inwentarz części wsi Łęczyna, posiadaniu W. Alexandra Babińskiego podległej, następujący: Chwedor Stelmach daje miodu kowszów dwa, płaci kopowego złotych dwa, groszy piętnaście; Jochim Łoszczyniuk daje miodu kowszów trzy, płaci kopowego złotych trzy, groszy dwadzieścia dwa y pół; Parchom Bokijczuk, daje miodu kowszów dwa, płaci kopowego złotych dwa, groszy piętnaście; Harasym Nysiunczuk, daje miodu kowszów sześć, płaci kopowego złotych siedm, groszy piętnaście; inne zaś powinności, danie y daniny tak ci, wyżej wyrażeni, jako też Andryi Tkacz, Mykita Popaczuk, Matwij Wozniuk odbywają, dają y płacą, jako to: pańszczyzny latem, od święta świętego Wojciecha ruskiego, do świętej Pokrowy, w tydzień po dni trzy, zimą od Pokrowy do świętego Wojciecha ruskiego—w tydzień po dni dwa; dają chmielu po cztereków dwa, grzybów po sotek dwie, czernie po kowszu jednym, kur po cztery, jaj po sztuk dziesięć; dni letnich odbywają po dni sześć, to jest: zaorków, oborków, zakusków, obkusków, zażynków, obżynków, jako też stróże dzienną i nocną kolejną, niemniej kapustę sadzić, polewać; len, konopi brać, moczyć, trzyć; grzedy, proso pelć, motki w dniach kobiecych praść, albo inną powinność odbywać bez pańszczyzny, w tem miejscu praktykowanym zwyczajem, są obowiązani. Z takowego y tym sposobem spisanego inwentarza urząd wykonywający od siedmiu, wyżej wspomnianych, poddanych, na rok takową ustanowia intratę: Za pańszczyznę od siedmiu poddanych, latem w tydzień po dni trzy odbywających, wynosi na tydzień dni dwadzieścia jeden, a przez niedziel dwadzieścia dziewięć, wynika dni sześćset dziewięć, dzień a groszy sześć—czyni złotych sto dwadzieścia jeden, groszy dwadzieścia cztery; od tychże poddanych, zimą po dni dwa w tydzień odbywających, wynosi na tydzień dni czternaście, a przez niedziel dwadzieścia trzy—uczyni dni trzysta dwadzieścia dwa, dzień a groszy sześć, uczyni złotych sześćdziesiąt cztery, groszy dwanaście; od tychże poddanych dni letnich czterdzieści dwa, a groszy sześć, czyni złotych ośm, groszy dwanaście; chmielu cztereków czternaście, czterek a groszy dziesięć,

czyni złotych cztery, groszy dwadzieścia; grzybów sołek czternaście, a floreno jeden—złotych czternaście; czernie kowszów siedm, a floreno jeden—złotych siedm czyni; kur dwadzieścia ośm, kura a groszy sześć, czyni złotych pięć, groszy ośmnaście; jaj szluk siedmdziesiąt, a solido uno, czyni groszy dwadzieścia trzy y szeląg jeden; mioduw kowszów trzynaście, kowsz a florenis trzy—złotych trzydzieści dziewięć; kopowego albo oczkowego złotych szesnaście, groszy siedm y pół. Arędy karczemnej, na część W. Alexandra Babińskiego przypadającej, złotych sto piędziesiąt, która, za świadectwem przez arędarza złożonego kwitu, całkowicie odebrana została y z części W. Jozefaty Babińskiej, drugą takową kwotę—złotych sto piędziesiąt, z arędy karczemnej przyłączając, a z ktorej złotych siedmdziesiąt pięć nieodebranych u arędarza jeszcze pozostałe. Ryczałtowie na rok jeden będz wynikającą intratę złotych pięćset ośmdziesiąt jeden, groszy dwadzieścia sześć, szelągów dwa y pół, urząd zjazdowy wykonywający ustanawia. Do zlikwidowania na rzecz W. Leńkiewiczowej, jej należnych, kwot przystępuje: Najprzud, podług obmowy tak zapisu evictionis, jako y dekretu grodzkiego, łuckiego, powyżej o datach swoich wzmiankowanych, sumnę kapitalną—złotych dwa tysiące czterysta sześćdziesiąt sześć zalicza, z powyżzi zaś, ponieważ przez stronę, prawem przekonaną, kwit obrachunkowy w roku tysiącsiedmset ośmdziesiąt trzecim, dnia drugiego Maja wybranej prowizyi, okazany został, więc urząd zjazdowy od summy dwóch tysięcy czterysta sześćdziesiąt sześć złotych roczną prowizyą do złotych sto siedmdziesiąt dwa, groszy ośmnastu polskich zamierzywszy, za lat trzy, to jest od roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt trzeciego, dnia dwudziestego Maja, do roku terazniejszego, tysiąc siedmset ośmdziesiąt szóstego, dnia dwudziestego miesiąca Maja—pięćset siedmnaście złotych, groszy dwadzieścia cztery wynikać oznacza; a zaś za proces, to jest luitę przy dekrete sądu zupełnego, grodzkiego, łuckiego czternastu grzywien wskazanych, złotych dwadzieścia dwa, groszy dwanaście; za kontrawencyą złotych sto dziewięćdziesiąt dwa; za publikatę złotych ośmdziesiąt dziewięć, groszy ośmnaście; w ogół za proces—złotych trzysta cztery; jako też na podstarościego, tak na salaryum, jako y ordynaryą—złotych sześćdziesiąt rocznie; a wszystkie cztery gantunki do ogólnej summy ośmset dwadzieścia jeden złoty, groszy dwadzie-

ścia cztery polskich przyprowadza, z ktorej: w summie prowizyonalnej złotych pięćset siedmnaście, groszy dwadzieścia cztery, y za process trzysta cztery. Całkowicie część W. Alexandra Babińskiego z poddanemi, wyżej specyfikowanemi, ze wszystkiemi polami, grontami, sianożęciami, wolnym wrębem w lasach na opań y reparacyą, z arędą karczemną, y zgoła ze wszystkiemi dochodami, przychodami y pożytkami, przez W. Alexandra Babińskiego używanemi, z wolnym mlewym na potrzebę dworską w młynie tamiecznym bez miarki y czerhy, tudzież z arędą, na część W. Juzefaty Babińskiej przypadającą, niemniej z połową pomieszkania dworskiego y wszelkiego obudowania, na rzecz W. Giertrudy Leńkiewiczowej, cześnikowej mozyrskiej, do wytrzymania (zostawiwszy w czasie deokupacyi, podług rezolucyi najjasniejszej rady nieustającej, upomnienia się o expensa prawne tejże wolności) podaje y woznemu, sobie obecnemu, possessyą natychmiast obwołać rozkazuje, ostrzegając, aby spokojnemu W. Leńkiewiczowej posiadaniu nikt się nie ważył, pod winami prawnemi, przeszkadzać. Że zaś opisaną y udystyngowania nazwisk pól, łąk, sianożęci, do teraz podanych części należeć powinnych, zachodzące urzędu swego, o nieodwłoczny wyjazd zmagające, trudnią przeszkody, więc urząd wykonywający tak celem dokładnego opisania, jako y podania w summie kapitalnej dóbr części wsi Łęczyna, processowi podległej, aktem terazniejszej tradycyi nie podanej, dzieło podawcze do dnia ośmnastego miesiąca Maja, w roku terazniejszym, tysiąc siedmset ośmdziesiąt szóstym przypadającego, limituje mocą aktu niniejszego. U tego aktu tradycyjnego w tym miejscu podpis ręki urzędu exekutoryalnego, przy pieczęci, na lakku czerwonym wyciśnionej, takowy: Ignacy Kaweckie, wicesgerent grodzki chełmski (L. S.). A zaś dalsze dzieło tego aktu tradycyjnego, przez tenże urząd grodzki, chełmski, wicesgerencyonalny expedyowanego, w tych wyrazach: Na dniu zaś dzisiejszym, to jest ośmnastym miesiąca Maja, tysiąc siedmset ośmdziesiąt szóstego roku, na gróncie dóbr wsi Łęczyna, we dworze W. Jozefaty z Leblasów Babińskiej, w przytomności urodzonych imć panów: Felicjana Babińskiego: Bazylego Kostynowicza y innych wielu, aktowi temu przytomnych, nie mniej woźnego opatrznego, Omelka Sydorowicza, akt niniejszy przywołującego, urząd grodzki, chełmski, wicesgerencyalny, na prawne wezwanie W. Gertrudy z Babińskich,

pierwej Jasieninickiej, potym Leńkiewiczowej y z mocy, wyżej de aktu et data w pierwszym akcie wyrażonego, dekretu trybunalskiego, koronnego, Lubelskiego, juryzdykcyą swoją wznowiłszy, w porządku podania w summie kapitałnej dwa tysiące czterysta sześćdziesiąt sześć złotych polskich, poddanym z części W. Jozefaty z Leblasów Babińskiej na gromadę stawić się nakazał, którzy ponieważ staneli, przeto urząd zjazdowy do spisania inwentarza przystąpił. Inwentarz części wsi Łęczyna, posiadaniu W. Jozefaty Babińskiej podległej, następujący: Chwedor Jaroszek daje miodu kowszów dwa, płaci kopowego złotych dwa, groszy piętnaście. Jwan Bokijów daje miodu kowszów dwa, płaci kopowego złotych dwa, groszy piętnaście. Chwedor Waszczyniuk daje miodu kowszów dwa, płaci kopowego złotych dwa, groszy piętnaście. Semen Mielnik daje miodu kowszów cztery, płaci kopowego złotych pięć; y ciż sami poddani, jako y piąty, Klim Nesynczuk, odbywają pańszczyzny: latem od Juria do Pokrowy w tydzień po dni trzy, zimą od Pokrowy do Juria w tydzień po dni dwa, dają chmielu po cztereków dwa, czernic po kowszu jednym, grzybów po solki dwie, kur cztery, jaj sztuk dziesięć, dni letnich, to jest: zaorków, oborków, zakusków, obkusków, zażynków, obżynków, w liczbie sześć odbywają. Niemniej ciż poddani, w tym miejscu praktykowanym zwyczajem, kapustę sadzić, polewać, len, konopie brać, mędlć, moczyć grzedy, proso pełć, motki w dniach kobiecych praść, lub inną powinność pełnić, strożę kolejną odbywać bez pańszczyzny są obowiązani. Z takowego y tym sposobem wyprowadzonego inwentarza urząd wykonywający, wyłączwszy jednego poddanego—Klima Nesynczuka, na asawulę, od czterech poddanych roczną wyprowadza takową intratę: za pańszczyznę od czterech poddanych, latem w tydzień po dni trzy przez niedziel dwadzieścia dziewięć—wynosi dni trzysta czterdzieści ośm, dzień a grossis sześć, czyni złotych sześćdziesiąt dziewięć, groszy ośmnaście; od tychże poddanych zimą w tydzień po dni dwa, a przez niedziel dwadzieścia trzy—wynosi dni sto ośmdziesiąt cztery, dzień a grossis sześć, czyni złotych trzydzieści sześć, groszy dwadzieścia cztery; dni letnich dwadzieścia cztery a grossis sześć—złotych cztery, groszy dwadzieścia cztery; chmielu cztereków ośm, czterek a grossis dziesięć—złotych dwa, groszy dwadzieścia; grzybów sotek ośm, a floreno jeden—złotych ośm; czernic kow-

szów cztery, a floreno jeden—złotych cztery; kur szesnaście, a grossis sześć—złotych trzy, groszy sześć; jaj sztuk czterdzieści, a solido uno—groszy trzynaście y szeląg jeden; miodu kowszów dziesięć, a florenis trzy—złotych trzydzieści; kopowego złotych jedynaście, groszy piętnaście, likwiduje powinności tychże poddanych jako wyżej; oprócz tego stróża dzienne y nocna dawnym zwyczajem po jednemu iść powinna. Opisanie pól: niwa w *Torowym*, nowina za Bereznicą, niwa Stara, tamże niw w *Robczu* cztery, pod Rudnią niw cztery, koło Kopań niw trzy, na Nizie niw trzy, w *Hliniunkach* niw dwie, w Stawkach niwa jedna, od Storodla pole jedne, piesaczok (sic.) kawał trzy, na *Jazwiczkach* kawalków dwa, u krzywego dębu, prosto gumna, kawalków dwa, na niwie za stodołą kawał jeden, za Oryńskim prosto częstokolu kawałów dwa, kolo dworu kawał y w sadzie; ogrodów wszystkich trzy, sianożęci od gumna na stogów cztery, w Dubinie na stóg, za Oryńskim na stogów dwa, w Kamińce na stóg jeden, pod Bojskim na stóg jeden, w *Kruhu* na stogów trzy, między Bobrami na stóg, w *Lokonie* na stogów dwa. Z ktorego inwentarza ponieważ rocznego prowentu, z części dopiero opisanej okazuje się sto siedmdziesiąt jeden, szeląg jeden, przeto na takowym rocznym prowencie od summy dwa tysiące czterysta sześćdziesiąt sześć złotych W. Gertrudę Leńkiewiczową, cześnikową mozyrską, umieszcza. Że zaś procent od summy pomienionej, dwa tysiące czterysta sześćdziesiąt sześć złotych, intratę wylikwidowaną złotem dwoma, groszami siedmnastą y szelągami dwoma przewyższa, więc urząd zjazdowy wykonywający w czasie okupna upomnienia się o takowe kwoty na stronę W. Leńkiewiczowej wólnego ostrzega, aktem zaś niniejszym całkowitą część, przez W. Jozefatę v Leblasów Babińską pomiędzy sobą, a W. Alexandrem Babińskim odrębnie dotąd posiadana, prócz jeszcze jednej części, terazniejszym dziełem nie zajętej, ze wszystkiemi poddanemi, onych daniami, daninami, robociznami, powinnościami, ze wszystkiemi polami, rolami oranemi y nie oranemi, zasianemi, łąkami, ogrodami, sianożęciami, z połową mieszkania y wszelkiego pomieszkania y zabudowania dworskiego, z wolnym wrębem na opał w lasach y na budowlę w potrzebie reperacyi, tudzież wolnym mliwem w młynie tamiecznym bez miarki y czerhi, nie zajmując jednakże w niczym części W. Alexandra Babińskiego, w polach, łąkach, sianożęciach, ogrodach i pod—

daństwie, a przez urząd swój pierwaj w processie y prowizyi podanej, aż do czasu spłacenia summy kapitalnej, W. Giertrudzie z Babińskich Lenkiewiczowej C. M. podaje y woźnemu, sobie obecnemu, possessyą natychmiast obwołać rozkazuje, ostrzegając, aby pod winami, w prawie opisane-
mi, nikt irytować y przeszkadzać nie ważył się. U tego aktu tradycyjnego podpis ręki urzędu exekutoryalnego, grodzkiego, chełmskiego, przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, po zakończeniu dzieła, w takich wyrazach: Ignacy Kawecki, vicesgerent grodzki chełmski (L. S.). Którenże to akt tradycyjny, za podaniem y proźbą wyż podawajacego, a za urzędowym przyjęciem, wszystek co do słowa w xiegi niniejsze, grodzkie, owruckie jest zapisany.

Книга городская, оверуцкая, записовая, № 3292, годъ 1786. Листъ 350.

---

193. Купчая крѣпость, выданная крестьянами села Грыщинецъ: Кузьмою и Семеномъ Голобондченкамъ, крестьянину мѣстечка Потока, Ивану Пыхнычу, на усадьбу, огородъ, садъ и рощу, лежащiе между селамъ: Тростянцемъ и Грыщынцамъ. 1786. Апрѣля 24.

Dnia 24 Kwietnia, tysiąc siedmset ósmdziesiąt szostego roku, w Kaniowie

Przed urzędem i aktami miasta jego królewskiej mości Kaniowa, stawszy personalnie Kuźma i Semen Hołobondczenki, poddani ze wsi Hryszczyniec, hrabstwa Kaniowskiego, zeznali jawnie, dobrowolnie, nie będąc k temu ni od kogo przymuszeni, iż mają grunt swój własny, ojcowski, ni komu w niczym nie zawiedziony, leżący między *Hryszczyncami* i *Trostiancem*, w starostwie Kaniowskim, to iest: chałupy ze dworem, ogrodem, sadem ojcowskim i laskiem, do tego gruntu używanym, po sam mostek, naduł od Hryszczyniec do Trostianca drogi leżący, ten, za dokumentem władzy, sprzedał wiecznemi czasy Janowi Pychnyczowi, poddane-

inu miasteczka Potoka, żonie i sukcesorom tegoż, za sumę rubli dziewięć; które to kwotę pieniężną do rąk naszych my, wyrażeni bracia Hołobondczenki, zupełnie odebrali i z odebranych onego kwituemy i warujemy siebie samych, żon naszych, dzieci, krewnych blizkich i dalekich, ażeby nikt nie ważył się czynić żadnej najmniejszej przeszkody Jwanowi Pychnyczowi w używaniu tego, od nas nabytego, gruntu i następcom jego, pod winą, skarbowi płacić się mającą, rubli 15; wolen tedy Jan Pychnicz tym gruntem iak chceć rządzić, dać, darować, a w czasie potrzeby i przedać, byleby za wiadomością władzy. My tedy, urząd, tę kupczę przyieli, do xiąg miejskich, kaniowskich wpisali, a z tych stronie, Janowi Pychnyczowi, z podpisem rąk własnych ekstraktem wydali przy urzędzie kaniowskim, ut supra. Jan Horowy, burmistrz z przysiężnikami. Przedawcy tego grunta rękami własnymi krzyże święte pokładaia: Kuzma i Semen Hołobondczenki, poddani wsi Hryszczyniec.

Книга Каневского магистрата, годъ 1774 — 1787, № 3535 Листъ 14 (№ 34).

---

194. Купчая крѣпость, выданная крестьянами: Гордіемъ и Леськомъ Федорчуками крестьянину Ивану Роспутному на садъ, находящійся въ селѣ Войтовцахъ. 1786. Мая 17.

Działo się w urzędzie etc., w sobotę, to iest dnia 24 miesiąca Junii (veteris stili), roku Pańskiego 1794

Pod najszczęśliwszem panowaniem Najjaśniejszej Katarzyny Alexiejowny, Imperatorowej Samowładnącej Wszech-Rossyi etc. etc. etc. Do urzędu i xiąg niniejszych etc. przyszedłszy osobiście pracowity Jwan Rozputni ze wsi Wojtowiec, za przywilejem jaśnie wielmożnemu jasnie oświeconemu xięciu Adamowi Czartoryjskiemu, staroście Latyczowskiemu i wojtowi tegoż miasta Latyczowa, do wojtostwa nadanej, poddany, donacją ręczną, od pracowitych: Hordija i Leśka, braci między sobą rodzonych, poddanych tejże wsi Wojtowiec, sobie daną, rękami tychże prawodawców i przyjaciół, tudzież przy uczynionej approbacie przez W. Ma-

cewicza, possesora podówczas tejże wsi Wojtowiec, w roku 1786 podpisana, do oblaty podał, w osnowie następującej: Chwedorowe synowie: Hordyi i Leško, przez swoją dobrowolną, iz żonami swemi, przy uproszonych przyjaciolach, sprzedajem sadek Jwanowi Rozputnemu; tenże sadek przypiera do sadu Leška Srubkowskiego, a drugim końcem sadek popod same obejście Jwana Rosputnego; to wszystko, wyżej wyrażając, synowie Chwedora: Hordij i Leško, imionami swojemi, przy proszonych przyjaciolach, sprzedajemy sadek Jwanowi Rozputnemu za złotych czterdzieścia ośm, dico 48, jako to ani ja, ani bracia moi, ani żony nasze, ani dzieci nasze, teraz ani potem, żadnej pretensyi do tego sadku nie będziemy mieli. A dla lepszej wiary i pewności, nie umiając pisma, przy proszonych przyjaciolach, podpisujem znakiem krzyża świętego: Hordij Chwedorów+, Leško, brat jego+, Jwan Jarmolenko +, Danko Srubkowski+, Jan P. Skowałczyński+. Datum w *Wojtowcach*, dnia 17 Maja, 1786 roku. Approbata zaś w wyrazie takowym: Die 19 Lipca, 1786 roku. Jako za wiadomością dworską Fedoreczuki, poddani wojtowscy, sadek swój Jwanowi Rosputnemu przedali, z mocy dzierżawy mojej wsi Wojtowiec z respektu J. o. x. Adama Czartoryjskiego, generała ziem Podolskich, pana dobródzieja, trzymanej, zaświadczać, podpisuję. Datum ut supra. Jan Maciewicz mn. pr. Po której donacyi ręcznej do xiąg niniejszych wpisaniu, oryginał tenże podającemu napowrót jest oddany. Nie umiający pisma, znak krzyża świętego kładnie Jwan Rozputny+.

Книга лемичевскаго маистрата, записовая, годъ 1784—1795, № 5716; листъ 135.

195. Документъ, выданный княземъ Францискомъ-Ксаверіемъ Любомирскимъ жителю села Матузова, Алексѣю Крижановскому, на право потомственного пользованія значительнымъ участкомъ поля, и сѣнокоса, а также прудомъ и рощею, лежащими въ чертѣ земель села Матузова, подъ условіемъ уплаты ежегоднаго чина въ пользу владѣльца. 1786. Мая 24.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt czwartego, dnia trzeciego Kwietnia podług dawnego, a czternastego podług nowego stylu:

Na urzędzie grodzkim, w mieście Jego Imperatorskiej Mości Żyto-
mierzu, przedemną, Józefem Roszkowskim, viceregentem przysięgłym,
grodzkim województwa i powiatu Kijowskiego i xiegami niniejszemi, grodz-
kimi, kijowskimi osobiście stawający urodzony Maciej Budkiewicz, prawo
od J. O. X. Xawerego Lubomirskiego, G. M. W. ross, na grunt we
wsi Matusowie Alexemu Krzyżanowskiemu nadane, podpisem tegoż xiecia,
przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, umocnione, w aktach
miejskich, bohusławskich oblatowane, na papierze prostym napisane, z
przyszytym arkuszem papieru dziesięciokopiejkowego, do akt grodzkich,
kijowskich dla zapisania podał, sposobem następującym: Franciszek Xa-
wery na Wisznietzu i Jarosławiu hrabia świętego państwa Rzymskiego, xiąże
Lubomirski, wojsk rossyjskich generał-major, orderu świętej Anny kawa-
ler, Śmiły, Szpoły, Horodyszcza, Olszany, Międzyżyczyny i Radywanow-
szczyzny pan i dziedzic. Wiadomo czynię komu o tem wiedzieć będzie
należało, mianowicie jednak ichmościom panom oficjalistom, quovis titulo
w dobrach moich Smilańskich teraz i napotem rzady mającym, do wiado-
mości podaie: iż ja, mając wzgląd na zasługi przychylne, przedtem i teraz
skarbowi memu okazywane przez trzymanie we wsiach winnych propinacyi i
handlów w dobrach moich, a chcąc nadgradzać takowym mieszkańcom, aby
w podeszłe lata swoje za trudy, dla siebie i potomków swoich bezpieczne
mieli posiedzenie, na żądanie przeto Alexego Krzyżanowskiego, mieszkańca
w dobra moje zaszłego do wsi dziedzicznej Matuzowa, niniejszym pra-
wem moim nadaie grunt w tej wsi *Matuzowie* do spokojnego używania i
posiedzenia; którego to gruntu całego cyrkumferentia takowa przez jęgo-
mością pana Kobielskiego, gubernatora klucza Szpolańskiego, oznaczona za
dyspozycją moją, jako to: od Stanisławczyka nad stawkiem i młynkiem
jęgo—pola roboczego do używania dni dwadzieścia pięć, zacząwszy od
stawów, górą, jarkiem, obok ogrodu Jakowa Bojka, wzdłuż do traktu,
idącego z Matuzowa do Kucowki, wszęch tymże traktem idącego po rolę jęj
mości pani Jakubczychy, pomimo rolę Moroczковского, do wierszyny i
stawu Semenah Sahajdaki, od Malijowki wzdłuż, zacząwszy od stawu i młyna
Sahajdaki, w górę drożyną do traktu, idącego z Szpoły do Taszlika, wszęch
tymże traktem idąc, do drożyny, idącey z Matuzowa do młyna Neradkowego,
po rolę Pawła Sahajdaki i Jwana Rybatezenka, do drożyny, idącey z Matu-
zowa do młyna Neradkowego, pola roboczego dni dwadzieścia pięć; w śródku
tego pola w jarze, nazwiskiem *Parvlikow*, kupionej sianożęci z prawem na

kosarzy czterdzieści, długości tego jaru: zaczawszy od lasku po drożynę, idącą z Matuzowa do młyna Neradkowego, wszecz z obu stron po pole robocze; w tymże jarze lasek i nowozaięty stawek od Synhajówki nad drogą, idącą z Matuzowa do Synhajówki, po lewej ręce pola roboczego dni dwadzieścia pięć, wszecz od tej drogi po rolę Fedora Łanowenka, wdluż od drożyny, idącey ze wsi w pole, po rolę Hryćka Czornysza i Hryćka Kowala. Który to grunt cały: dni roboczych, sianożęci i stawek z laskiem, jak jest oddany Alexemu Krzyżanowskiemu, tak sam, jako i potomkowie i suksessorowie, mają wieczyście używać i wszelkich zysków partycypować mają; z którego to gruntu corocznie czynszu opłacać powinien jest skarbowi memu po rubli srebrnych dziesięć i kominowe, lub jakowy podatek od skarbu publicznego będzie ustanowiony, od innych zaś wszelkiego rodzaju dań, danin, podatków skarbowych, czynszów, tak skarbowych, jako i arędarskich, uwalniam. Czego rządcy, na mocy tego prawa preteďdować nie mają, prócz czynszu rubli dziesięć, w górze wyrażonych; corocznie wolne trzymanie pasieki, z której dziesięcina pszczelna preteďdowana i oczkowe nie będzie, jako też do żadnych powinności i robocizn gromadzkich pociągany być nie ma. Które to prawo, potomkom i suksessorom tegoż służące, chcąc mieć nienaruszone, ręką własną moją, przy wyciśnieniu pieczęci, podpisuje. Datum dnia dwudziętego czwartego Maja, tysiąc siedmset ośmdziesiąt szóstego roku, w Smiły. Franciszek—Xawery Lubomirski. Importatum do rąk J. O. X. pana rubli czterysta piętnaście. Które to prawo co do słowa w xiegi grodzkie, kijowskie jest wpisane.

*Книга Кіевская, городская, записовая, годъ 1794, № 129.
Листъ 334. на оборотъ,*

---

126. Купчая крѣпость, выданная крестьянами села Грушева: Горпыною Киричихою, Иваномъ Бондаренкомъ, и Харкомъ Игнатенкомъ, крестьянину села Плевъ, Яремъ Оникіенку, на двѣ усадьбы, прудъ, мельницу, поле и сѣнокосъ, лежащіе въ селѣ Грушовѣ. 1786. Мая 25.

Дня 26 Маія, 1786 року, в Каниowie.

Przed urzędem i aktami miasta jego królewskiej mości Kaniowa, stawszy osobiście Horpyna Kiryczycha, Jwan Bondarenko, Charko Jhnatenko, ze wsi *Hruszowa* poddani, zeznali iawnie, dobrowolnie, nie będąc temu ni od kogo przymuszeni, iż mają grunt swój własny, nikomu ni w czym nie zawiedziony, leżący między pomiedznikami: wyżej młynek Josypa Rozumnego, poniżej Mychajła Jarmoly, to iest chałup dwie ze dworem, ogrodem, szopami, i innym przybudowaniem, z polem we trzy ręce, z stawem, młynkiem i sianożęcią; ten przedali Jaremie Onykienkowi, poddanemu Pijowskiemu, za sumę rubli 60 srebrem, a 8 miedzią, wynika całej summy rubli 68; które to sumę my, wyrażeni sprzedawcy, do rąk naszych zupełnie odebrali i z odebranych onego kwituujemy i warujemy siebie samych, dzieci naszych, krewnych blizkich i dalekich, ażeby nikt nie czynił rzeczonemu Jaremie Onykienkowi żadnej najmniejszej przeszkody w używaniu tego gruntu; wolen tedy Jarema tym, kupionym od nas, gruntem iak chcieć dysponować, dać, darować, sprzedać lub na iaki pożytek chcieć obrucić, byle za wiadomością zwierzchności, gdzie my, urząd, tę kupczę przyieli, do xiąg wpisali, a stronie, Jaremie Onykienkowi, ekstraktem wydali, za approbatą władzy, z podpisem rąk własnych. Die et anno ut supra. Przedawcy tego gruntu, iako nie umiejętni pisać, krzyże święte pokładaia: Horpyna Kiryczycha—+. Jwan Bondarenko—+. Charko Jhnatenko—+.

*Книга Каневскаго магистрата, годъ 1774—1787, № 3535.
Листъ 14 (№ 35)*

---

197. Дарственная запись отъ князи Франциска-Ксаверія Любомирскаго крестьянамъ села Лебедина: Федору и Прокопу Пшенпчнымъ на право потомственного владѣнія мельницею, лежащею на рѣкѣ Выси, а также, прилежающими къ ней: участкомъ поля и сѣнокосомъ, 1786. Мая 28.

Купчая крѣпость на тѣже земли и мельницѣ, выданная Пшенпчными крестьянину села Маслова, Уласу Волошину. 1790. Генваря 21.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt siódmego, miesiąca Decembris piętnastego dnia.

Na leżeniu xiąg ziemskich powiatu Czerkaskiego, przedemną, Antonim Laryss-Zdanowskim, pisarzem ziemskim powiatu Czerkaskiego, stawiąc się osobiście urodzony Mikołaj Witwicki, te prawo, od J. o. x. jego mości F. X. Lubomirskiego, dziedzicznego pana, Prokopowi z Fedorem synem y Fedorowi bratu Pszenicznym, na użytek wraz z sukcesorami; po dobrowolnej ugodzie te (sic) ustępuje na rzecz Jana Wołoszynowskiego; a rubli srebrnych starych trzysta z wszelkimi użytkami, z approbatą pod ten czas gubernii Kalihureckiej, nabywcy y sukcesorom jego służące, na papierze ordynaryjnym, w kancelaryi zacechowanym, pod pieczęcią, na laku czerwonym wyciśnioną, z przyłączeniem papieru stęplowanego dwudziestokopijkowego, dla zapisania do xiąg ziemskich powiatu Czerkaskiego w sposób oblaty podał, temi wyrazy: Franciszek Xawery, brabia na Wysznicu i Jarosławiu, świętego państwa Rzymskiego xiąże Lubomirski, generał-major wojsk rosyjskich, kawaler orderu świętej Anny, włości Smilańskiej pan y dziedzic, wiadomo czynię każdemu, komu o tym wiedzieć będzie należało, mianowicie zaś teraz y napotym mającym być rządcom dóbr moich włości Smilańskiej, iż, chcąc, by poddani przez posiadanie gróntów jak najgospodarniej utrzymywali się y ulepszali, gdy do tego najmocniej zachęca pewność, iż te y sukcesorom onych do użytkowania dostaną się, daje te prawo moje Prokopowi z Fedorem synem y Fedorowi bratu Pszenicznym, poddanym *Lebedynskim*, w moc którego, tak sami, jak y successorowie ich młyn skarbowy, na rzece Wysy o pięciu statkach będący, naprzeciw Mikołajowy y między-futorem Andreykiewicza a *Wino-polem*, w środku sytuowany, z przyłączonym gróntem, w każdą rękę orania dni piętnaście, y sianożęci na kosarzów tyleż, za własność swoją posiadać ma z wolnym korzystaniem z tego młyna, to jest dwie miarki arendarzowi, a trzecia utrzymującym należeć ma, takż łój, kryca i żelazo—dwie części od arendarza, a trzecia od gospodarza expensowana być powinna, bez żadnej między sobą sprzeczki; których to gróntów gdyby komu chcieli ustąpić, powinni o tym zawiadomić gubernią, do której należy. Te zaś prawo, aby zupełną moc y trwałość miało, własną podpisuję ręką. Datum dnia dwudziestego osmego Maja, tysiąc siedmset ośmdziesiąt szóstego roku, w Smiły. F. X. Lubomirski (L. S.). Poniżej przypisek takowy: importował skarbowi rubli siedmdziesiąt. Approbata gubernii Kalihurskiej w te słowa: Młyn, w tym prawie wyrażony, z gróntem, do tegoż przynależącym, Prokop Pszeniczny, Fedor, brat jego, i syn Prokopa Pszenicznego, na imie Fe-

dor, przedali Ulasowi Wołoszynowi, poddanemu *Masłowskiemu*, za sumę dobrowolnie umuwioną, y do rąk wyż wyrażonych Pszenicznych oddaną, rubli starych trzysta; zaświadczam. Datum w gubernii Kalihurskiej, dnia dwudziestego pierwszego Januarii, tysiąc siedmset dziewięćdziesiątego roku. M. Drohomirecki, gubernator Które to prawo co do słowa w xiegi niniejsze, ziemskie powiatu Czerkaskiego jest zapisane.

Книга земская, записовая, черкаского уездного суда, годъ 1797 - 1798, № 3586; листъ 37 на оборотъ.

198. Дарственная запись отъ князя Франциска Ксаверія Любомирскаго крестьянамъ: Федору Керекешъ и Семену Сухопаренку на потомственное владѣніе садомъ и пахатымъ полемъ, лежащими среди Лебединскаго лѣса, на Пуриковомъ урочищѣ, къ западу отъ села Михайловки 1786. Мая 30

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt siódmego, miesiąca Decembra osmego dnia.

Przed aktami ziemskimi powiatu Ekaterynopolskiego i przedemną, Teodorem Wolskim, regentem ziemskim powiatu Ekaterynopolskiego, oraz xiegami ziemskimi tegoż powiatu stawiający osobiście urodzony Józef Kowalski, te prawo od J. o. xiecia Lubomirskiego, dziedzica włości Smilańskiej, pracowitym: Teodorowi Kierkieszy i Semenowi Suchoparenkowi z sukcesorami ich, poddanym lebedyńskim, na sad, w lesie Labedyńskim sytuowany i pola dni sześć dane, podpisem ręki samego J. o. x. Lubomirskiego przy pieczęciach dwóch: iednej na laku czerwonym wyciśnionej, drugiej w gurze czarnej, na sucho wyciśnionej, stwierdzone, na papierze ordynaryjnym napisane, z przyszytym arkuszem papieru steplowanego, ceny kopiek dwadzieścia i z opłatą poszlenny, do akt ziemskich powiatu Ekaterynopolskiego dla zapisania podał, w tej istocie.—Franciszek Xawery na Wisznicu i Jarosławiu hrabia, świętego państwa Rymskiego xia-

że, Lubomirski, generał-major wojsk Rosyjskich, orderu świętej, Anny kawaler, dóbr włości Smilańskiej dziedziczny pan. Wiadomo czynię każdemu, komu o tym wiedzieć będzie należało, a szczególnie rządy mającym teraz i napotym w dobrach moich dziedzicznych, włości Smilańszczyzna zwanych, iż nadaje niniejsze prawo pracowitym: Fedorowi Kierkieszy i Semenowi Suchoparenkowi, poddanym lebedyńskim i sukcesorom onych, nazawsze, na sad, w lesie Lebedyńskim, na uroczysku, *Purykowa* zwanym, będący, na zachód słońca od Michałówki sytuowany, z przyłączeniem pola po iar i kryniczkę Purykową, na orania dni sześć. W moc wziętego prawa wolnemi są wspomnieni: Fedor Kierekiesza i Semen Suchoparenko i sukcesorowie onych sad wyrażony i pola do najlepszej sytuacji przyprowadzać, oraz wszelkie użytki, jakie tylko okazać się mogą, dla siebie upotrzebiać bez opłacenia podatku i dawania dziesięciny owocowej; którego gdyby komu żądał odstąpić, obowiązany będzie mieć pozwolenie od zwierzchności skarbowej i to, aby nazawsze trwałe zostawało, przy wyciśnieniu zwykłej pieczęci, własnej ręki ztwierdzam podpisem. Dano dnia trzydziestego Maja, tysiąc siedmset ósmdziesiąt szóstego roku, w Smiły.—U tego prawa, w oblate wniesionego, podpis ręki w te słowa:—Franciszek Xawery Lubomirski (L. S.). Przypisek zaś takowy: importowali rubli czterdzieści. Vidi, prout existit in copia. Datum dnia dwudziestego piątego Julii, ósmdziesiąt siódmego anno. J, Łopacki. Ktore prawo, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych iest zapisane.

Книга земская, записовая Екатеринопольскаго уѣзда, годъ 1797—1798, № 3524. Листъ 94.

---

199. Купчая крѣпость, выданная крестьянкою Евдокією Пискункою крестьянину Оомѣ Загорульченку на усадьбу, 3 сада и поле, лежащiе въ селѣ Курпловкѣ 1786. Іюня 10.

Dnia 10 Junii, 1786 roku, w Kaniowie.

Przed urzędem y aktami magdeburyi jego królewskiej mości Kaniowa stawszy osobiście Jewdokija, Jwana Pyskuna żona, wdowa, poddanka wsi

Kuryłówki hrabstwa Kaniowskiego, zeznała jawnie, dobrowolnie, nie będąc temu ni od kogo przymuszona, iż ma grónt swój własny, po niebożczyku mężu swoim pozostały, którego nie mogła utrzymać y opłacać, gdyż oney synowie iedni poumierali, drudzy, porzuciwszy, odeszli. Ktora to wdowa, za poradą synów swoich, chociaż y odeszłych, y z dozwolenia tych, to iest: Jwana y Hryćka, a za obwieszczeniem władzy zamkowej, sprzedała Tomaszowi Zahorulczenkowi i bratowi tegoż, Romanowi, to iest chałup dwie przez sień ze wszystkim przybudowaniem, ze dworem, ogrodem, sadem iednym w ogrodzie, drugim sadem w uroczysku y trzecim lewada, z polem we trzy ręce, do tegoż gruntu niebożczykiem używanym, za summe rubli 6; wynika całej summy rubli 17 srebrnych; ktore to pieniądze do rąk moich zupełnie odebrała, z ktorego odebrania onego kwituie y waruie siebie samą, synów moich, krewnych y sąsiadów, aby nikt nie ważył się pomienionemu Tyszkowi Zahorulczenkowi y bratowi jego w używaniu tego gróntu, odemnie kupionego, czynić żadnej najmniejszej przeszkody, pod winą starych rubli 20; wolen tedy Tyszko Zahorulczenko tym, odemnie kupionym, grontem iak chceć dysponować, dać, darować, sprzedać, lub na jaki jego pożytek obrucić, byle za wiedzą władzy. Co, dla tym większej wagi y pewności, dana ta kupcza w urzędzie magdeburyi Kaniowskiej, ekstraktem z xiąg magdeburyi Kaniowskiej, stronie, ut supra, z podpisem rąk własnych. Przedawcy tego gruntu: Jewdokyja Pyskunka, iako nie umie- ietna pisać, znakiem świętego krzyża podpisuie się z synami +. Hryćko Pyskunenko +. Jwan Pyskunenko +, poddani wsi Kuryłówki.

Книга каневского магистрата, годъ 1774—1787, № 3535, страница 15 (№ 36).

---

200. Дарственная записка, выданная графомъ Юриемъ Николаемъ Тышкевичемъ крестьянину Ивану Добровольскому на право потомственного владѣнія мельницею, лежащею на рѣкѣ Гуйвѣ въ селѣ Пятигуркѣ, также прилегающими къ ней: полемъ, сѣнокосомъ и хуторомъ, подъ условіемъ отбывать извѣстныя повинности въ пользу экономіи. 1786. Юля. 1.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego, miesiąca Lipca dwó- dziesiątego siódmego dnia.

W roczki sądowe, grodzkie, kijowskie, z rezolucyi seymu terazniejszego, pod tytułem «deklaracya sądów grodzkich», od dnia dziesiątego Lipca roku wyż na akcie wyrażonego, w Żytomierzu sądzić się zaczęte, przedemną, Jgnacym Lubicz-Chojckim, łowczym owruckim, podwojewodzim sądowym kijowskim i xiegami niniejszemi, grodzkiemi, kijowskiemi osobiście stanowszy uczciwy Jgnacy Kuryłowicz, te prawo, uczciwemu Janowi Dobrowolskiemu, młynarzowi kasperowieckiemu, i potomkom jego na młyn z stępnikiem od jaśnie wielmożnego Tyszkiewicza, podstolego brzeskiego, wielkiego xięztwa Litewskiego, przy pieczęci jednej, na laku czerwonym wyciśnionej, ręką tegoż podpisane, dane i służące, na papierze srebrnogroszowym napisane, do akt grodzkich kijowskich w oblatę podał, w tych słowach: Jerzy Mikołaj hrabia na Łohojsku i kluczu Kasperowskim Tyszkiewicz, podstoli brzeski W. X. Litewskiego, oznajmuje tym listem moim wszystkim i każdemu z osobna, teraz i napotem będącym: iż ja, mając szczegółniejsze względy na dobre rządzenie się i pilne usługi i doskonałość w sztuce młynarskiej uczciwego Jana Dobrowolskiego, poddanego mego i oraz młynarza Kasperowskiego, daje te moje prawo jemu, potomkom i sukcesorom jego męskiej płci służące, na młyn z stępnikiem, teraz nie uroperowanemi, a w roku przyszłym na nowo i z fundametu nowego wystawić się mającemi, w dobrach moich dziedzicznych, a prawu zastawnemu trzechletniemu wielmożnego Felixa z wielkiego Potoka Potockiego, cześnika Owruckiego, podległych, wsi *Piatyhurki*, na rzece Hujwie i grobli, zowiącej się *Hajowa*; przyłączam oraz wszystkie grunta, pola, sianożęcie, i futor, do tegoż młyna zdawna należące, wyjąwszy chatę z ogrodem, ktura ma należeć do mego rozrządzenia; a natomiast chatę z zabudowaniem, sobie przyzwoitym, z drugiej strony drogi, z grobli do wsi Piatyhorki idącej, z końca futora swego wystawić dozwalam; niemniej uwalniam od wszystkich powinności gromadzkich, jedynie waruję posłuszeństwo dworowi Piatyhoreckiemu—z siekierą usługę odbywać. A że wielmożny possessor niniejszy obowiązał się kontraktem, między mną a sobą zawartym, z fundamentu nowego skrzynie na słuzach z łotokami, oraz przy tejże skrzyni z jednej strony młyn nowy, a z drugiej strony stępnik, i przytym osobny z drzewa upust w przyzwoitem miejscu wybudować, i dać wzmocnienie odmialem grobli, przeto powinien jest tenże młynarz, aby, w zafundowaniu jak najmocniejszem tej całej budowli i wystawieniu onej porządnym, był pilny i rozrządzenie czynił jak najdoskonalsze i sam był

tego funduszu majstrem. Ponieważ zaś dla nieufundowanego na nowo mły-
na z stepnikiem i grobli z przyzwoitemi do niej należytościami postąpiło
się na rok szczególnie terazniejszy do aredy karczemnej od zboża czyste-
go miarek trzy, a czwartą młynarzowi, tudzież od stłoczy dwie miarki do
aredy, a miarkę młynarzowi, przeto te urządzenie tylko do roku trwać ma,
a od roku, w następujące nazawsze lata, kasuje się i od zboża czystego
miarka trzecia, a stłucz wszystka młynarzowi przywraca się; więc w ro-
ku terazniejszym młynarz do ekspesy młynowej czwartym groszem, a w
następujące lata już trzecim do arendarskiej przykładać się powinien bę-
dzie. A lubo stłoczy tylko trzecia miarka w niniejszym roku, ta na mły-
narza dochodzić będzie, jednakże winien będzie i w tym roku dworowi
Piatyhorskiemu lub wieprzów chudźców eztery, z futorku danych, ukar-
mić, lub, nie karmiąc, złotych polskich czterdzieście zapłacić, i tak w
następujące lata nazawsze ostrzega się karmienie czterech wieprzów, albo,
w nieukarmieniu importowanie do skarbu złotych czterdziestu, i tak już
wszystka przywrócona tłucz zostanie; na ostatku zaleca się porządek,
poprawa dalsza i pilna w tychże młynach, na nowo wystawionych, jak
ustawiczna baczność na wylew wód w ostrzeżeniu, iżby zafundowana na-
nowo grobla nie poniosła szkody. I te prawo podpisem ręki własnej stwier-
dzam. Działo się w Kamienie, dnia pierwszego miesiąca Lipca, roku
Pańskiego tysiąc siedmset óśmdziesiąt szostego. Jerzy hrabia Tyszkiewicz
(L. S.). Króre to prawo, słowo w słowo jak się w sobie ma, do akt grodz-
kich, kijowskich jest zapisane.

*Книга Киевская, городская, записовая, годъ 1791—1792,
№ 124. Листъ 255 на оборотъ.*

---

201. Распоряженіе владѣльца мѣстечка Прилуки, Боржендскаго, запрещающее безпокоить мѣщанина прилуцкаго, Каленика Иксенка, въ свободномъ владѣніи принадлежащимъ ему хуторомъ, называемымъ Лугъ, находящимся на рѣкѣ Деснѣ. 1786. Іюля 12.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt piątego, miesiąca Augusti
pierwszego dnia (Veteris styli),

Przed urzędem i aktami niniejszemi, grodzkiemi, bractawskimi, i przedemną, Janem Kozakiewiczem, regentem grodzkim, bractawskim, stawiając się osobiście sławetny Demian Kalenik, ten dokument, od jaśnie wielmożnego Borzęckiego P. K. sławetnemu Kalenikowi Jksenkowi dany, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, bractawskich, z przyłączeniem papieru imperatorskiego dwudziestokopijkowego, w sposób oblaty podał, w tej istocie: Futor, nazwany *Luh*, nad Desną, po drogę Wala, który Kalenik posiada, gdy się przedemną, uskarżał, iż różne wdziranja się niesłuszne ponosi od sąsiadów, przeto tym pismem wszelkim podobnego wdzierania się w ten jego futor jak najsurowiej zabraniam. Datum w *Przyluce*, dnia dwudziestego Julii, tysiąc siedmset ośmdziesiąt szostego roku. U tego dokumentu, do oblaty podanego, podpis ręki takowy; Borzęcki. Który to dokument, jak się w sobie ma, co do słowa w xięgi niniejsze jest zapisany.

Книга городская, Винницкая, записовая, годъ 1795, № 4749. Листъ 1.

---

202. Дарственная запись отъ князя Франциска—Ксаверія Любомирскаго, крестьянину Тымку Пороху на право потомственного владѣнія левадою, называемою Чолновка, лежащею въ селѣ Турин. 1786. Іюля 15.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Marca siódmego dnia.

W roki sądowe, ziemskie powiatu Czehryńskiego i Czerkaskiego, kadencyi Święto-trzej-królskiej, z woli rządowej od dnia piętnastego miesiąca Februarii, roku wyż na akcie wyrażonego, sędzić się zaczęte, przedemną, Grzegorzem Wróblewskim, sędzią ziemskim powiatu Czehryńskiego i Czerkaskiego, osobiście stawiający Tymko Poroch, mieszkaniec Złotopolski, te prawo, sobie od J. o. x. Lubomirskiego na lewadę, *Czol-*

nowka zwane, dane, na ordynaryjnym papierze napisane i podpisem tegoż j. o. x. Lubomirskiego, przy dwóch pieczęciach: iednej kopconej, a drugiej na laku czerwonym wysiśnionych, stwierdzony, do akt ziemskich powiatu Czehryńskiego i Czerkaskiego dla zapisania podał, w te słowa: Franciszek Xawery hrabia na Wisznicu i Jarosławiu, świętego państwa Rzymskiego. xiaże Lubomirski, generał major w wojsku rossyjskim, kawaler orderu świętej Anny, włości Smilańskiej pan i dziedzic, wiadomo czynię każdemu, komu o tym wiedzieć będzie należało, mianowicie zaś teraz i napotym maiącym bydz rządcom dóbr moich włości Smilańskiej, iż chcąc iak największą pomnożyć intratę przez nadanie gruntów poddanym, daię te prawo moje Tymkowi Porochowi, poddanemu *Turyanskiemu*, w moc kturego, jak sam i sukcesorowie jego, lewadę, na wyściu Czołnówki, poniżej grobli Hołocwanowej sytuowane, za własność swoją posiadać ma, ostrzegając, iż, gdyby komu pomienionego gruntu chciał ustąpić, powinien o tym zawiadomić gubernią, które to prawo, aby na zawsze moc i trwałość miało, własną podpisuię ręką. Datum w Smiły, dnia pietnastego Julii, tysiąc siedmset ośmdziesiąt szostego anno. U tego prawa, w oblatę podanego, podpis ręki jest takowy: F. X. Lubomirski (L. S.). Dopiski czyli adnotacie są takowe : Importował rubli pięć, № 5, na dziesięć kosarzów. Vidi die szesnastego Augusti, ośmdziesiąt siódmego anno. J. Łopacki. Które to prawo co do słowa do xiąg niniejszych, ziemskich powiatu Czehryńskiego iest zapisane.

Книга земская, записовая Черкасскаго уѣзднаго суда, годъ 1799,—№ 3588. Листъ 64.

---

203. Дарственная запись отъ князя Франциска—Ксаверія Любомирскаго крестьянину мѣстечка Смилы, Давиду Хребтенку на право потомственного владѣнія сѣнокосомъ, лежащимъ на урочищѣ «Яхновъ Яръ» 1786. Іюля 15,

Tysiąc siedmset dziewiędziesiąt osmego roku, miesiąca Julii dwudziestego trzeciego dnia.

Przed aktami ziemskimi powiatu Czerkaskiego, przedemną, Jozefem Kosowskim, sędzią ziemskim powiatu tegoż, osobiście sławający urodzony Jakob Kwieciński, te prawo, od J. o. xiecia jegomości Xawerego Lubomirskiego Dawidowi Chrebtenkowi, poddanemu Smilańskiemu, na sianożęć dane, na papierze ordynaryjnym zacechowanym napisane, podpisem ręki tegoż Xiecia jegomości przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, zatwierdzone, wraz z przypiskami dwoma, w tymże prawie uczynionemi, a z przyłączonym arkuszem stęplowanego papieru, do akt ziemskich powiatu Czerkaskiego w oblate podał, w tej istocie: wiadomo czynię każdemu, komu o tym wiedzieć będzie należało, mianowicie zaś teraz y napotym mającym być rządcom dóbr moich włości Smilańskiej, iż, chcąc jak największą pomnożyć intratę przez nadanie gruntów poddanym, daje te prawo moje Dawidowi Chrebtenkowi, przysiężnemu, poddanemu Smilańskiemu, w moc którego. tak sam, jako y sukcessorowie jego, sianożęć, na jarze *Jachnowym*, począwszy od wierszyny, idąc na dół szerokością: w lewą rękę do wierszyny jaru, wychodzonego do drogi, drogą idąc—prosto aż do kopca, na jarze stojącego, pod szpilem drugiej strony, nie w to nie włączając, sytuowaną, za własność swoje posiadać ma, ostrzegając, iż gdyby komu pomienionego gruntu chciał ustąpić, powinien o tym zawiadomić gubernią, do której należy. Datum dnia pietnastego Julii, tysiąc siedmset ośmdziesiątego szostego, w *Smily*. X. Lubomirski (L. S.). Importował rubli pietnaście. Induktum do lustracyi tysiąc siedmset ośmdziesiątego siódmego roku. Antoni Tarnawski. Z tego prawa co do słowa zdiąłem kopią. Jozef Nożecki. Które to prawo co do słowa w xiegi niniejsze powiatu Czerkaskiego jest zapisane.

Книга земская, записовая, Черкаскаго уѣзднаго суда, годъ 1797—1798, № 3586; листъ 142 на оборотъ.

204. Дарственная запись отъ князя Франциска—Ксаверія Любомирскаго крестьянину села Нечаевки, Ивану Киселю, на садъ и сѣнокосъ, лежащiе на урочищѣ «Судиминъ Ярѣ». 1786 Августа 19.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt siódmego, miesiąca Decembris pietnastego dnia.

Na leżeniu xiąg ziemskich powiatu Czerkaskiego, przedemną, Antonim Laryss—Zdanowskim pisarzem ziemskim powiatu Czerkaskiego, stawiając się osobiście urodzony Mikołaj Witwicki, te prawo od J. o. xiecia jegomości Franciszka Xawerego Lubomirskiego, dziedzicznego pana, na osobę Jwana Kisila, mieszkańca wsi *Neczajowej*, dane, na uroczysku *Sulimin Bajrak* sytuowane, z sadem, jemu y successorom służące, na papierze prostym, w kancelaryi zacechowanym, pod pieczęcią, na laku czerwonym wyciśnioną, z przyłączeniem papieru stęplowego dwudziestokopiejkowego, dla zapisania do xiąg ziemskich powiatu Czerkaskiego w sposób oblaty podał temi wyrazy: Franciszek Xawery na Wiszniczu y Jarosławiu hrabia, świętego państwa Rzymskiego xiąże Lubomirski, wojsk rossyjskich generał-major, Smiły, Szpoły, Horodyszcz, Olszany, Międzyrzyczyny y Radywanowszczyzny pan i dziedzic. Wiadomo czynię, komu o tym wiedzieć będzie należało, mianowicie jednak ichmościom panom officialistom, quovis titulo w dobrach moich rzady mającym, iż, na żądanie Jwana Kisila, poddanego mego wsi Neczajowki, nadaję niniejszym prawem moim sad drzew rodzajnych, od Fedora Szewczenka, poddanego Lipiańskiego, nabyty, obok sadu y pasieczki Daniła Szewczuka, poddanego Lebedyńskiego, będącego, na uroczysku Sulimin Bajrak sytuowany, w bliskości którego sadu sianożęć w zakęcie, do obiazdu sianożęci parocha lipiańskiego przypierającą, na kosarzy dziesięć; kturego to gróntu, tak sam jako y sukcessorowie tegoż, spokojnie y nienaruszenie uzurpować będą, z sadu dziesięcina owocowa pretendowana nie będzie; waruje się tylko, aby pomienionego prawa y gróntu nie ustępował nikomu bez władzy zwierzchości dworskiej. Datum dziewietnastego Augusta, tysiąc siedmset ośmdziesiąt szóstego, w Smiły. F. Xawery Lubomirski. (L. S.) Poniżej przypisek takowy: zapłacił do kassy rubli starych piętnaście; poniżej zaś: vidi, die quinta Octobris, octuagesimo septimo anno. Łopacki, lustrator. Które to prawo co do słowa w xiegi niniejsze, ziemskie powiatu Czerkaskiego jest zapisane.

Книга земская, записовая черкаского уездного суда, годъ 1797—1798, № 3586; листъ 36.

205. Дарственная запись, выданная княземъ Францискомъ-Ксаверіемъ Любомирскимъ межиріцкому мѣщанину, Тымку Майкѣ, на право потомственного владѣнія пасѣкою, садомъ, лугомъ и болотомъ 1786 Сентября 10.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt szóstego, dnia dwudziestego Septembris. (Veteris styli).

Na urzędzie grodzkim, w mieście Jego Imperatorskiej Mości Żytomierzu, przedemną, Piotrem Zaleskim, vice-regentem przysięgłym grodzkim żytomirskim wojewodstwa i powiatu Kijowskiego i xiegami niniejszemi, grodzkiemi, kijowskiemi, stawający osobiście wielmożny Donat Matkowski, cześnik wendeński, te prawo z aprobatą od J. o. x. Xawerego Lubomirskiego, generała wojsk rossyjskich, sławetnemu Tymkowi Majce, mieszczaninowi międzyrzyckiemu, na pasieczysko, błoto, sianożęć, z wolnem zajęciem stawku na temże błocie, nadane, podpisem ręki tegoż J. o. xiecia, przy pieczęci jednej, na laku czerwonym wyciśnionej, zatwierdzone, na papierze prostym napisane, z przyszytym arkuszem papieru krajowego, do akt grodzkich, kijowskich w oblatę podał, sposobem takowym; Franciszek Xawery hrabia na Wisznietzu i Jarosławiu, świętego państwa Rzymskiego xiążę Lubomirski, generał wojsk rossyjskich, orderu świętej Anny kawaler, dóbr włości Smilańskiej zwanej i klucza Międzyrzyckiego dziedziczny pan. Wiadomo czynię każdemu, komu o tem wiedzieć będzie należało, a mianowicie teraz i napotem rzady mającym w dobrach moich dziedzicznych, kluczu Międzyrzyckim, iż nadaję niniejszym prawem Tymkowi Majce, mieszczaninowi *miedzyrzeckiemu*, i suksessorom jego nazawsze pasieczysko, z sadem, w temże pasieczysku będącym, przez biorącego prawo zasadzonym, dołączam łąkę, na kosarzów sześć rozległą, i błoto, na zajęcie stawku sposobne, w circumferencyi takowej: począwszy od Bublikowej dregi, idąc pod górę koło lasu Czarnego kopcami ośmiu, wchodząc w Czarnym lesie do dęba, do wzmiankowanego błota podobnie kopcami dziesięciu osypane; w moc wziętego prawa wolen jest wspomniony Tymko nadane pasieczysko, sad, łąkę i błoto do największej przyprowadzić sytuacji, i na użytek wszelki, jaki tylko okazać się może, bez prze-

szkody dla siebie obrócić, którego gdyby komu żądał odstąpić, winien mieć pozwolenie od zwierzchności dworskiej skarbowej, i te, aby nazawsze trwale zostawało, własną podpisuję ręką. Datum dnia dwudziestego Septembris, tysiąc siedmset ośmdziesiąt szóstego anno, w Smiły. J. X Lubomirski (L. S.) Importował rubli dwanaście. Po zmarłości wyżej wyrażonego Tymka Majka, wręczam te prawo syna onego Jwana synowi, Mironowi Majcenkowi, za własność posiadać świadcze. Dnia dziesiątego Octobris, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt trzeciego roku, w Mosznach. W. Łada. mp. Ktore to prawo, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich jest zapisane.

Книга городская, кievская, записовая, поточная и стемплевая, № 134, годъ 1796. Листъ 813

206. Дарственная запись, выданная княземъ Францискомъ-Ксаверіемъ Любомирскимъ межиріцкому купцу, Ивану Майкѣ, на право потомственного владѣнія пасѣкою, садомъ и сѣнокосомъ. 1786. Сентября 10.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt szóstego, dnia dwudziestego dziewiątego Septembris (veteris styli).

Na urzędzie grodzkim, w mieście jego Imperatorskiej Mości Żytomierzu, przedemną, Piotrem Zalewskim, vice-regentem przysięgłym generału województwa i powiatu Kijowskiego i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, kijowskimi, osobiście stawający wielmożny Donaty Matkowski, cześnik wedyński, te prawo na pasieczysko, sadek i sianożec, od J. O. X. Xawerego Lubomirskiego, generała wojsk rosyjskich, sławetnemu Iwanowi Majce, kupcowi międzyrzeckiemu, dane, podpisem ręki tegoż J, o. x. Lubomirskiego przy pieczęci jednej, na laku czerwonym wyciśnionej, na papierze prostym, z przyszytym arkuszem papieru kraiowego, napisane, do akt grodzkich, ki-

jowskich w oblatę podał, temi słowy: Franciszek Xawery hrabia na Wyszniczu i Jarosławiu, świętego państwa Rzymskiego xiaże Lubomirski, generał wojsk rossyjskich, kawaler orderu świętej Anny, włości Smilańskiej i klucza Międzyrzeckiego pan dziedziczny. Wiadomo czynie każdemu, komu o tem wiedzieć będzie należało, a mianowicie zaś teraz i napotem mającym być rządcom dóbr moich włości Smilańskiej i klucza Międzyrzeckiego: Jż, chcąc, by poddani przez posiadanie gruntów jak najgospodarniej utrzymywali się i ulepszali, gdy do tego najmocniej zachęca ich pewność, iż te i sukcesorom onych do użytkowania dostaną się, daję te prawo moje Jwanowi Majce, krainarzowi *miedzyrzeckiemu*, w moc którego tak sam, jako i sukcesorowie jego pasieczysko do konserwowania pasieki z przyłączonym sadkiem, pracą rąk swoich zajętem, oraz i sianożęcią na kosarzów trzech na własność swoją posiadać ma. Oraz w ograniczeniu takowym, to jest: w lasku Czarnym, w jarze, zaczyna się od Bublikowej drogi, idąc do stawku Złotnikowego, w znaku kopców czterech, wzdłuż zaś od laska Czarnego w znaku kopców sześciu, od Wołoskiego jaru w znaku kopców czterech, łączy się do drogi Worobijowskiej w znaku kopców pięciu; w którym to sadku wolen jest wyczyszczać i do największej perfekcyi, bez dawania dziesięciny owocowej, przyprowadzić. Te zaś prawo aby zupełną moc miało, własną ręką podpisuję. Datum dnia dziesiątego Septembris, tysiąc siedmset ośmdziesiąt szostego anno, w Smily. F.X. Lubomirski (L. S.). Importował rubli ośm. Które to prawo, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich jest zapisane.

Книга городская, кievская, записовая и стемплевая, № 134, годъ 1796. Листъ 821 на оборотъ.

207. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ Петромъ Ярмоленкомъ крестьянину Ивану Зпменку на усадьбу, поле и прудъ, лежащiе въ селѣ Пищальникахъ и на садъ и рошу на урочищѣ Ярмолинѣ. 1786. Сентября 11.

Dnia 11 Septembris, 1786 roku, w Kaniowie.

Przed urzędem i aktami miasta jego królewskiej mości Kaniowa, stałszy osobiście Petro Jarmolenko, poddany wsi *Piszczałnik* hrabstwa Kaniowskiego, zeznał iawnie, dobrowolnie, iż ma grunt swój własny do przedarzy, y ku wpisaniu do xiąg miejskich Kaniowskich, który to grunt, za obwieszczeniem władzy zamku Kaniowskiego, sprzedał Iwanowi Zimenkowi, poddanemu teraz Piszczałnikowskiemu, to iest: chałupę z alkierzem sienym, komorą przez sieni, item komorą a parte na podworzu, także robioną, y z innym przybudowaniem, ze dworem, ogrodem, sadkiem, lewadą około tegoż gruntu, stawkiem, na tymże potoczysku we wsi leżącym, między pomiędznikami: z iedney strony grónt Rodomskiego, z drugiey Jakowa Swynarenka; który to grónt, wyżej opisany, sprzedał z polem, na trzy woły używanym, za sumnę rubli 17 srebrnych y poł miedzią, i wyrażone pieniądze do rąk moich zupełnie odebrał, a z odebranych onego kwitu ię y waruie żonę moią, dzieci, krewnych y sąsiadów nie czynić rzeczonemu Jwanowi Zimenkowi w tym, odemnie kupionym, gróńcie najmniejszey pretensyi y przeszkody pod winą, skarbowi płacić się mającą, rubli 36; wolen tedy Zimenko tym gruntem jak chcieć dysponować, darować, dać, sprzedać y iakiemkolwiek sposobem z tego użytkować. My tedy, urząd, tą kupczę przyieli, do aktów kaniowskich wpisali, za approbatą władzy stronie, Jwanowi Zimenkowi, z podpisem rąk własnych, die et anno ut supra, ekstraktem wydali. Cały urząd magdeburyi miejskiey Kaniowskiey. Przedawca tego gróntu, Petro Jarmolenko, poddany wsi Piszczałnik, krzyżem świętym ręką własną podpisuie się+. Z laskiem czyli pasieczyskiem tamże i sadkiem, nazwiskiem *Jarmolyn*. Przytomna tej kupczey gromada wsi Piszczałnik krzyże święte pokładali: Hryćko Omeleczenko, dziesiętnik+. Iwan Jarmolenko+. Stepan Jarmolenko+. Andrey Jarmolenko+.

Книга Каневскаго магистрата, годъ 1774--1787, № 3535; листъ 16 (№ 37).

---

208. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Яблѡнова, Иваномъ Калениченкомъ, крестьянину Кирилу Билану на мельницу, лежащую на рѣкѣ Расавѣ. 1786 Октября 12.

Dnia 12 Oktobris, 1786 roku, w Kaniowie.

Przed urzędem y aktami miasta jego krolewskiej mości Kaniowa stanął osobiście Iwan Kaleniczenko, poddany wsi *Jablonowa* hrabstwa Kaniowskiego, który, za obwieszczeniem władzy, sprzedał młyn swój własny, leżący na grobli Pulawskiej, na rzece Rasawie, o trzech kołach, dwa kamieni do młecia zboża, a trzeci o stepach, a to Kiriłowi Bılanowi, żonie y następcom jego, wiecznemi czasy za summę rubli sto srebrnych, a piędziesiąt miednych, od ktorego to Kiriła Bılana ia, wyrażony Iwan Kaleniczenko pieniędzy, jako wyżej, rubli 150, do rąk moich zupełnie odebrałem, z których odebranych kwituie y waruie siebie, żonę i dzieci moich, krewnych blizkich i dalekich, ażeby nikt nie czynił żadney najmnieyszey przeszkody w używaniu tego, odemnie kupionego, młyna Kiriłowi Bılanowi, pod winą rubli 50 nieopustnych; wolen tedy Bılan tym młynem iak chcieć rządzić, dać, darować, a, w czasie potrzeby, y sprzedać, byle za wiadomością władzy. Ktorę kupczę my, urząd, na proźbę stron przyieli, do aktów mieyskich kaniowskich wpisali, a stronie, Kiriłowi Bılanowi, ekstraktem wydali z podpisem rąk własnych, die et anno et supra. Cały urząd Kaniowski Przedawca tego gruntu, iako nieumiietny pisma, znakiem krzyża świętego podpisuie się. Iwan Kaleniczenko, poddany wsi Jablonowa+

Книга Каневского магистрата, годъ 1774—1787, № 3535; листъ 17 (№ 38).

209. Дарственная запись на прудъ и сѣнокосъ въ селѣ Животовкѣ, данная дворяниномъ Войтехомъ Загорскимъ, крестьянину Петру Розгону. 1786. Ноября 3.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt osmego, miesiąca Julii ośmnastego dnia.

Do sądu i xiąg niniejszych, ziemskich powiatu Lipowieckiego przychodząc osobiście urodzony Leopold Kopysteński, ten dokument, od W. Zagorskiego pracowitemu Rozhonowi na zaięcie stawku w dobrach wsi *Zywotowce* dany, na papierze prostym pisany, z przyłączeniem papieru stęplowanego ceny kopiek trzydziestu, do xiąg ziemskich powiatu Lipowieckiego w oblatę podał, w tej istocie: Pozwalam Petrowi, aby sobie grobelkę wysypał i stawek zaiął na sianożęci naszej, przy zapuście naszym, jednak nie zatapiając ludzkich i naszych sianożęci wiele; na który stawek prawo jemu i dzieciom jego ma służyć. Sianożęć, jaka na pojedynka należy, blisko tegoż stawku dać się temuż Rozhonowi; a że teraz ta sianożęć zorana była na proso i jeszcze raz będzie orana i zasiana prosem, polym raz pszenicą, przeto w innym miejscu temuż Rozhonowi dałem sianożęć pojedynkową, a po zebraniu raz prosa i raz zasianej pszenicy, taż sama sianożęć pojedynkowa ma się dostawać Petrowi Rozhonowi i wraz ją trzymać będzie z wyżej wyrażonym stawkiem. Co, dla dokumentu, ręką moją podpisuję. Datum w Żywotowie, roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt szóstego, dnia trzeciego Novembris. Na oryginale podpisano: Wojciech z Zagorza Zagorski mp. Przypisek na tymże dokumencie w tym wyrazie: W tymże stawku żaden z poddanych naszych i sąsiedskich szkody czynić temuż Rozhonowi i ryby łapać nie powinien, a gdyby się kto ważył, tedy ma dać winy na dwór rubli trzy i Rozhonowi także trzy, co stwierdzam i ręką moją podpisuję. Datum jako wyżej. Wojciech z Zagorza Zagorski. Przypisek niżej w te słowa: Dzieczek pozwalam na sianożęciach i polach naszych wykopać temuż Rozhonowi i żeby sobie sadził blisko tegoż stawku.—Który dokument, jak się w sobie ma, co do słowa w xięgi niniejsze, ziemskie powiatu Lipowieckiego jest zapisany.—

Книга земская, записовая Липовецкаго уѣзда, годъ 1798, № 3541. Листъ 237 на оборотъ.—

---

210. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ Опанасомъ Прокопенкомъ крестьянину Гаврилу Скляренку на усадьбу и поле въ селѣ Костянцѣ. 1786. Декабря 12.

Dnia 12 Decembris, 1786 roku, w Kaniowie.

Przed nami, urzędem i aktami miasta Kaniowa, stawszy osobiście Opanas Prokopenko, poddany z wsi *Koscianca* hrabstwa Kaniowskiego, zeznał dobrowolnie, że ma grunt do przedarzy, który, za obwieszczeniem władzy, sprzedał Hawryłowi Sklarenkowi, poddanemu także Kościańskiemu, za sumę rubli 8 srebrnych, to jest: chalupę z wszystkim przybudowaniem, ze dworem, ogrodem, sadkiem i polem; leżący ten grunt między pomiednikami: Hryćkiem Sadomem i Iwanem Pasternakiem; za który wyrażoną kwotę pieniędzy do rąk zupełnie odebrałem i z odebranych wyrażonego Hawryła Sklarenka kwituje i zalecam, aby nikt nie śmiał czynić najmniejszej pszeszkody w używaniu tego gruntu, odemnie kupionego; wolen tedy jest i będzie Hawryło Sklarenko tym gruntem iak chceć rządzić, dać, darować, sprzedać, byleby za wiadomością zwierzchności. Którą kupczę my, urząd, też kupczę przyieli i do xiąg miejskich kaniowskich wpisali, a wyrażoney stronie, Hawryłowi Sklarenkowi, z podpisem rąk własnych, ekstraktem wydali, die et anno ut supra. Przytomny urząd: Ian Horowy, burmistrz z przysiężnikami — Przedawca tego gruntu, jako nieumicietny pisać, znakiem krzyża świętego podpisuję się. Opanas Prokopenko, poddany Kościański +.

*Книга Каневскаго магистрата, годъ 1774-1787, № 3555.
Листъ 17 (№ 39).*

211. Дарственная записъ, выданная крестьяниномъ Яковомъ Цюцурою крестьянину Ивану Шарухнану на участокъ поля въ селѣ Костянцѣ. 1786. Декабря 26.

Dnia 29 Decembris, 1786 roku, w Kaniowie,

Przed, urzędem J. K. mości Kaniowa stawszy osobiście Jakow Ciuciura, poddany Kościański, zdrowym będąc na ciele i umyśle, odstępuje i daruje grunt swój własny, leżący we wsi *Kosciancu*, a to Iwanowi Szaruchnanowi, poddanemu Kościańskiemu, żonie i sukcesorom tegoż, wiecznemi czasy; do któ-

rego to gruntu nikt nie ma i mieć nie powinien żadnej pretensyi, tak ja sam, żona moja, dzieci, krewni i sąsiedzi, pod winą i karą nieopustną; wolen jest i zawsze będzie z tego gruntu Iwan Szaruchnan iak chcieć użytkować, darować, przedać, byleby za wiadomością zwierzchności; gdzie my, urząd, te donacyę na proźbę stron przyjęli, do xiąg wpisali a stronie, Iwanowi Szaruchnanowi, z podpisem rąk własnych i za aprobatą władzy, ekstraktem wydali. Datum ut supra w urzędzie Kaniowskim, Ciuciura, poddany Kościański krzyż święty pokładam +.—

Книга Каневскаго магистрата, годъ 1774 — 1787, № 3535. Листъ 18 (№ 41).—

212. Дарственная запись отъ князя Антонія Яблоновскаго писарю, Марку Исаенку, на прудъ и мельницу, лежащiе на рѣкѣ Медведовкѣ, на урочищѣ Сорочинѣ. 1787. Генваря 28.

Roku tysiąc siedemset dziewiędziesiąt siódmego, miesiąca Augusti dwudziestego ósmego dnia.

Przed xięgami i aktami ziemskimi powiatu Czehryńskiego, i przedemną, Ianem Bonkowskim, pisarzem ziemskim powiatu Czehryńskiego, osobiście stanowszy urodzony Makary Woliński, te prawo, od jaśnie oświeconego xięcia Antoniego Jabłonowskiego, kasztelana Krakowskiego, szlachetnemu Isaienkowi na zaięcie grobli na rzece Medwedówce i wystawienie na tejże mlyna dane, z pieczęcią na laku czerwonym, w oblatę do akt ziemskich powiatu Czehryńskiego podał, w te słowa: Antoni Chryzostom Barnaba Prus—Jabłonowski, kasztelan krakowski, orderu orła białego i świętego Stanisława kawaler, klucza Radywanowskiego czyli Medwedowskiego, w wojewódstwie Kijowskiem leżących, i innych dziedzie, wszem wobec i każdemu zosobna, komu o tem wiedzieć należy, a mianowicie wielmożnym ich mościom, panom komisarzom, gubernatorom, i ekonomom w dobrach moich klucza Medwedowskiego, do wiadomości podać: ponieważ Isaienko, pisarz medwedowski, kosztem swoim zaiął groble na rzece *Medwedowce*,

w Taśmin Gołyj w padaiaćey, w mieyscu, *Soroczyna* zwanym, y na tejże grobli młyn porządny wystawił y zabudował, przeto, chcąc onego zapewnić, ninieysze nadaie prawo, z tym ostrzeżeniem, ażeby corocznie do skarbu mego po złotych piędziesiąt wraz z kołowym opłacał, a do żadney aredy młyn ten czyli z niego rozmiar zboża należeć nie ma y nie będzie powinien; w czym tegoż Isajenka y sukcesorów iego zabezpieczaiąc, dla tym większey pewności i waloru, własną, przy wyciśnieniu pieczęci, podpisuie ręką. Datum w Annopolu, dnia dwudziestego osmego Ianuaryi, tysiąc siedmset osimdziesiąt siodmego roku. Antoni Iabłonowski, kasztelan krakowski (locus sigili). Oblata tegoż prawa w następujących wyrazach: anno millesimo septingentesimo octuagesimo septimo, die decima septima Aprilis, w roczki sądowe, grodzkie, Kijowskie, od dnia iedynastego roku y miesiąca, wyż na akcie wyrażonych, w Żytomirzu sądzić się zaczęte; osobiście stawiający Ian Maklak, te prawo, od jaśnie oświeconego xięcia Iabłonowskiego, kasztelana krakowskiego, orderów orła białego y świętego Stanisława kawalera, szlachetnemu Isaienkowi, pisarzowi medwedowskiemu, dane, podpisem ręki tegoż przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, zatwierdzone na papierze srebrno groszowym napisane, do akt grodzkich, kijowskich w oblate podał. Przyiołem Ian Hański, chorąży P. Z: G. G. W: K: O: S: Z: K:

Книга земская, записовая Чиринскаго уѣзда, годъ 1797—1798, № 3590; листъ 77 на оборотъ.

---

213. Купчая крѣпость, выданная на поля, сады и сѣнокосы, находящіеся въ селѣ Медзяковскихъ Хуторахъ, крестьянами: Панасомъ и Евдокією Иващенками, крестьянамъ: Максиму Тарасюку и Якову Панасюченку. 1787. Генваря 29.

My: ja, Panas, i ja, Eudokia, Iwaszczenki, diakowie, małżonkowie, poddani Miedziakowscy, zdrowi będąc na ciałach i umysłach, odstąpiwszy własnego prawa swojego, wiadomo jawno czyniemy, ustnie i dobrowolnie zeznajemy, iż my, zeznawający, mając własne swoje pomieszkanie w *Hutorach Miedziakowskich*, własnym kosztem swoim zabudowane: gront,

ogród, sady, i inne, starannością swoją, i pracą do tegoż zabudowania przysposobione, zajmiska, z którego gruntu, przy obarczonym zdrowiu naszym i ciężkich opłatach, mocno podupadłszy, nie mogąc tak obie samym, jako i dzieciom naszym przyzwoite do dalszego życia dać i obmyśleć sposoby, naprzód, za zupełnym całości skarbu pańskiego nazawsze zapewnieniem, jako też powtóre, za dostatecznym krewnych i przyjaciół swoich naradzeniem się, za wiadomością dworu oraz magistratu miasta jego królewskiej meści Winnicy, do terazniejszej woli naszej przychylającego się, nie będąc od nikogo ani namówieni, ani przymuszeni, też same pomieszkanie, alias chatę, grunt, sady, ogrody, zajmiska, pasieczyska, sianożęci, w sadach szczepy, przyszczepy z całym gospodarskim rzeczzonego zabudowania obejściem, należnością, i z dawnych czasów przynależnością, na rzecz i osoby pracowitych; Maxyma Tarasiuka y Iakowa Panasiuczenka, także poddanych Miedziakowskich, ceduiemy, ustępujemy i wiecznemi czasy, wraz z potomkami i sukcesorami swojemi rezygnując, prawo nasze wlewamy, a to za sumę dobrowolnie umuwioną rubli dwadzieścia jeden, którą, jako rzetelnie do rąk naszych całkowicie odbieramy, terazniejszą Maxyma Tarasiuka i Iakowa Panasiuczenka oraz sukcesorów onych z rzetelnego zapłacenia i wyliczenia kwitujemy tranzakcyą; wolni tedy są i będą niniejsi cessionaryusze wyżej wyrażonym..... grontem, sadami, lewadami, ogrodami, zajmiskami, sianożęciami, pasieczyskami i całym zabudowaniem i ogrodzeniem, nabytemi, choćby i w zastawach będących, (za uczynieniem każdemu podług słuszności i sprawiedliwej należytości satysfakcji zastawnikom) rządzić i dysponować, komu chcieć dać, ustąpić, darować, sprzedać, i ku najlepszemu pożytkowi swojemu obracać; ani już odtąd sami zeznawające, ani sukcesorowie nasi do tego pomieszkania gróntu, i prawa żadnego powrotu ani regressu mieć niepowinni będą. A w niedotrzymaniu terazniejszej tranzakcyi i sprzeciwieniu się onej, pod zakładem drugiej takowej summy i tranzakcyi wyrażonej; którą, dla większej wiary i wagi, przy uproszonych ludzi gromadnych przyjaciółach, mocą niniejszego zeznania naszego podpisujemy. Działo się w magistracie J. królewskiej meści Winnickim, dnia 29 miesiąca Stycznia, roku Pańskiego 1787, Panas diak Iwaszczenko; za nieumiejącą żonę pisma znakiem krzyża świętego podpisuje, Eudokia Iwaszczenkowa +. Iako proszeni z gromady do tej cessyi przyjaciele z

strón obydwóch, podpisują się nieumiejący pisma znakami krzyża świętego:
«Iwan Łoziuk+, Mychajło Romanenko+, Pawło Panasiuk+.

Книга Винницького магистрата, годъ 1760—1790, № 5181; листъ 132.

211. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ Филиппомъ Нелюбымъ крестьянину Ивану Гунькѣ на садъ, лежащій въ селѣ Медзяковскихъ Хуторахъ 1787. Марта 5.

1787 roku, dnia piątego miesiąca Marca.

Ja, Pilip Nieluby, poddany *Futorów Miedziakowskich*, zdrowy będąc na ciele y umyśle, odstąpiwszy własnego swego prawa, sobie służącego, wiadomo jawno czynię, ustnie y dobrowolnie zeznaje, iż ja, zeznawający, mając swój własny sad z różnego drzewa z przyszczepami y ogrodzeniem gospodarskim, nie będąc od nikogo ani namówiony, ani przymuszony, owszem za radą krewnych y przyjaciół swoich y za wiadomością zwierzchności zamku starościńskiego Winnickiego y magistratu y miasta I. K. M. Winnicy, upatrzywszy w tej mierze lepszy proceder życia swego, tenże sad na rzecz y osobę pracowitego Iwana Hunki, także poddanego *Futorów Miedziakowskich*, ceduje, ustępuje, y wiecznemi czasy rezygnuje wraz z potomkami y successorami swemi, a to za sumę złotych polskich 489. którą kwotę, jako do rąk moich rzetelnie odbieram, tak z tej summy niniejszym swoim Iwana Hunkę kwituję zapisem; wolen tedy jest y będzie pracowity Hunka już odtąd wyżej wyrażonym sadem, teraz odemnie nabytym, iak chcieć dysponować, komu chcieć dać, ustąpić, sprzedać y darować, wraz używać, y ku najlepszemu pożytkowi swemu obracać, a ja, zeznawający, ani potomkowie y suksessorowie moi, do teraz przedanego sadu żadnego wstępu ani powrotu mieć nie powinni będziemy y, uchowaj Boże, w przypadku sprzeciwienia się tarazniejszemu zapisowi ustępczemu, mnie y successorom moim zakład drugiej takowej summy do odpowiedzi naznaczam; y o to w magistracie miasta I. K. M. Winnicy rozsądzenie się moje, mocą niniejszego zeznania mojego. Datum ut supra. Nieumiejący

pisma znakiem krzyża Ś. podpisał się: Pilip Nielubij +. Przyjaciele, do tej tranzakcji uproszeni: Fedko Plachotnik +, Semen Łabuniec +, Iwan Ziniec +, Iwan Fursa +. — Iako terazniejsza między stronami, wyżej wyrażonemi, w magistracie I. K. M. Winnickim nastąpiła tranzakcyja, tak podpisem rąk swoich własnych, przy przyciśnieniu pieczęci własnej, podpisuje Alexandr Mikłaszewski. Theodor Zadamowski. I. R. Podkowiński. —

Книга Винницького магистрата, годъ 1760 — 1790, № 5181; листъ 119.

215. Купчая крѣпость, выданная крестьянами села Бобрыцы, Михайломъ и Тимошемъ Степаненками, крестьянину села Трощина, Семену Жолтоноженку, на мельницу, лежащую между двумя упомянутыми селеніями. 1787. Апрѣля 23.

Dnia 23 Kwietnia, 1787 roku, w Kaniowie.

Stawszy personalnie przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskemi, kaniowskiemi Michajło Stepanenko i Tymosz Stepanenko, bracia rodzeni, poddani wsi *Bobrycy*, hrabstwa Kaniowskiego, zeznali dobrowolnie, że mają grunt swój własny do przedania, nikomu ni wczym nie zawiedziony, to iest: młyn ojcowski, a od matki swojej kupiony, na potoczysku, nazwiskiem *Bobryca*, o iednym kole, nieopodal *Troszczyna*, który to młynek, za obwieszczeniem władzy zamkowej, sprzedał Semenowi Żołtonożenkowi, poddanemu ze wsi *Troszczyna* hrabstwa Kaniowskiego, żonie i sukcesorom tegoż wiecznemi czasy za sumę rubli dwadzieścia pięć, od którego sumę do rąk naszych my, wyrażeni Stepanenki, zupełnie odebraliśmy i zodebranych rzeczonożo Żołtonoha kwituujemy i waruujemy sami siebie, żony nasze, dzieci, krewnych blizkich i dalekich, tak i sąsiad, ażeby nikt nie ważył się czynić żadnej najmniejszej przeszkody w używaniu tego, od nas nabytego, młynka Semenowi Żołtonohowi, pod ceną rubli 30; wolen tedy Żołtonoh tym młynkiem iak chceć dysponować, dać, darować, sprzedać, lub na iaki swój pożytek obrócić, byle tylko za wiadomością zwierzchności,

którą to knpczę my, urząd, za proźbą stron przyieli, do xiąg wpisali, a Semenowi Żoltonohowi z podpisem rak i za approbatą władzy ekstraktem wydali. Datum ut supra. Ian Hurowy, burmistrz. Samoel Sobotowski, z przy siężniki. Grzegorz Leontowicz, pisarz urzędu miejskiego Kaniowskiego. Przedawcy młynka krzyże pokładaia: Tymosz Stepanenko+, Mychajło Stepanenko+, poddani wsi Bobrycy.

Книга Каневского магистрата, годъ 1774—1787, № 3535. Листъ 18 (№ 42).

---

216. Дарственная запись, выданная дворяниномъ Шимановскимъ крестьянину Луцку Колтуну на право потомственного владѣнія участкомъ поля въ селѣ Бруслиновѣ. 1787. Апрѣля 29.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt szóstego, miesiąca Marca jedy nastego dnia (veteris styli).

Na otwarciu i leżeniu xiąg ziemskich wojewódstwa Braclawskiego, kadencyi sredopostnej, prawem koronnym ustanowionej, zwykłym, stawiać się osobiście sławetny Kuźma Kisielow, te prawo od J.M. Szymanowskiego, szambelana K.J, sławetnemu Kuźmie Kisielowi na posiecz, czyli futor, dane z przyłączeniem papieru dwódziestu kopijkowego, dla zapisania do xiąg niniejszych, ziemskich wojewódstwa Braclawskiego w sposób oblaty podał, w tej istocie: Wiadomo czynie, pewnym i mocnym stanowiąc Łucka Kołtuna, któremu daję moc prawa na posiecz we wsi *Bruslinowie*, między: z jednej strony Daniła Karuka Sadkiwca, z drugiej strony Zharu i uroczyśka stawku powyżey pustego, na kosarzów ośmiu, z wolnym później tejże posieczy przeczyszczeniem i koreczowaniem; nie dalej jednak rozpostrzeniać się wolen będzie, jak tylko w sobie zostaje od wyrażonych miejsc a ciągnący się do sianożęci sadybnych poddanych wsi Nowosielicy, na którą posiecz, nie tylko Łuckowi Kołtunowi samemu, lecz i sukcesorom onego służyć też prawo ma na zawsze z wolnym wszelkich pożytków używaniem, zbieraniem, jako też komu chcieć prawa na osobę swoją i sukcesorów wolnego odstąpienia, dać,

darować, i jak chcieć obrucić (oprócz w cudze państwo) zupełną moc daje się i dopuszcza. Co, dla tym pewniejszej mocy i walu, przy wyciśnięciu pieczęci, ręką swoją własną stwierdzając, podpisuje. Datum w zamku Li-tyńskim, dnia dwódziesiątego dziewiątego Kwietnia, tysiąc siedmset ósmdziesiąt siódmego roku. U tego prawa, do oblaty podanego, podpis ręki przy pieczęci na laku czerwonym, w te słowa. Teodor Szymanowski Sz, K. I. (L.S.). Ktore to prawo, jak się w sobie ma, co do słowa w księgi ziemskie, braclawskie jest zapisane.

Книга земская Брацлавскаго воеводства, записовая и поточная, годъ 1796, № 4796 Листъ: 111.

217. Дарственная запись, выданная дворяниномъ Шпмановскимъ крестьянину Кузьмѣ Киселеву зятю на право потомственного владѣнія поляною въ селѣ Бруслиновѣ. 1787. Мая 27.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt szóstego, miesiąca Marca jedynastego dnia.

Na otwarciu i leżeniu ksiąg ziemskich wojewodstwa Braclawskiego kadencyi środopostnej, prawem koronnym ustanowionej, zwykłym, stawiać się osobiście sławetny Łukian Koltun, te prawo, od W. Szymanowskiego, S.I.K.M, sobie, stawiającemu, na posiecz czyli futor, w *Bruslinowie* mianą, dla zapisania do ksiąg niniejszych, ziemskich, braclawskich w sposób oblaty podał, w tej istocie: wiadomo czynię, pewnym i mocnym stawiać Kuźmę, zięcia Kisielowego, któremu dając moc prawa na polane, przez tegoż przeczyszczoną, pod własną, zdawna nadaną posieczą, na kosarzów siedmiu, między: Hryćka Zińczyszynego, Wasyla Derektora, Wasyla Czapa, Antona Przenicznego y kopców granicznych w pośrodku, z wolnym, jak jest w sobie prawem ufundowana, przeczyszczaniem, dalej nie rozprzestrzeniając się; na którą nie tylko samemu Kuźmie wyżręczonemu, lecz i sukcesorom onegoż też prawo nazawsze służyć ma i będzie, z wolnym wszelkich pożytków używaniem, zbieraniem, drzewa do użytku sposobnego zaszcze-

pieniem, tudzież komu chcieć prawa na osobę swoje i sukcesorów wolnego odstąpieniem, dać, darować i jak chcieć obrocić (oprucz w cudze państwo) zupełną moc daje się i dozwała. Które prawo tej wagi i waloru mieć chce, jakoby na papierze przyzwoitym, którego w niedostatku z wolnym przeniesieniem ostrzegając, gdy tego potrzeba będzie wyciągała, zapewniam; a dla tym pewniejszej mocy i wagi, przy wyciśnieniu pieczęci, ręką własną stwierdzając, podpisuję. Datum w zamku Lityńskim, dnia dwódziesiątego siódmego Maja, tysiąc siedmset ósmdziesiąt siódmego. U tego prawa, do oblaty podanego, podpis ręki, przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, w te słowa: Teodor Szymański. S. I. K. M. na fundamencie powierzonej mi mocy od teścia mego, starosty Lityńskiego, mp; (L. S.). Ktore to prawo, co do słowa, w xiegi ziemskie, braclawskie jest zapisane.

Книга земская Брацлавскаго воеводства, записовая и поточная, годъ 1796, № 4796. Листъ 111.

218. Разрѣшеніе, данное княземъ Любомирскимъ крестьянину села Завадовки, Тышку, на право винокурения и на устройство мельницы въ его хуторѣ, а также дарственная запись тому-же Тышку, на пасѣку, находящуюся на урочищѣ «Козачинъ Ярѣ» за селомъ Староспелемъ. 1787. Мая 28.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt ósmego, miesiąca Decembris pierwszego dnia.

Przed aktami ziemskimi powiatu Czerkaskiego y przedemną, Jozefem Kossowskim, sędzią ziemskim powiatu Czerkaskiego, osobiście stawający pracowity Iakim Tyszczenko, mieszkaniec wsi Zawadowki, prawo od I. O. xiecia jegomości Xawerego Lubomirskiego na wystawienie gorzelni y pędzenie wodki na futorze tegoż, oraz wystawienie młyna na stawku, oycu stawającego, Tyszkowi, dane i służące, na papierze prostym napisane, podpisem ręki tegoż I. O. X. jegomości, przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, zatwierdzone, z przyłączonym arkuszem steptowanego papieru,

do akt ziemskich powiatu Czerkaskiego dla zapisania podał, temi wyrazy: Wiadomo czynię ichmościom officialistom, w dobrach moich rzady mającym, iż ja, przychylając się do I. O. X. jegomości wojewody Kijowskiego, ojca mego, pracowitemu Tyszkowi, z dóbr moich *Zawadówki* poddanemu, na wolne kurzenie gorzałki na kocioł jeden, na futorze zamieszkania swego, jako y w tymże postawienia na stawku, sobie nadanym, młynka danego, a chcąc dogodzić proźbie tegoż Tyszka, dozwalam niniejszym prawem moim wolnego pędzenia na kocioł jeden gorzałki dla własnej swej wygody, nie na stronę nie używając pod jakimkolwiek pretekstem nikomu, y postawienie młynka na stawku wyżej wspomnianym; a że w pobliżności mieszkania swego niema sposobnego pasieczyska dla konformowania pasieki, przeto pasieczysko, *Kozaczyn-jar* zwane, o obrąbanej długości y szerokości, za *Starosilem* sytuowane, nadaje; którego tymże prawem od prepedycyi wszelkich ubezpieczam; dnia dwudziestego osmego Maja, tysiąc siedmset ośmdziesiąt siódmego, w Szpole, F. X. Lubomirski P. S. Te prawo, w czasie lustracyi tysiąc siedmset ośmdziesiąt siódmego roku, w Zawadowce comportatum. Które to prawo, jak się w sobie ma, słowo w słowo, w xiegi niniejsze, ziemskie, czerkaskie jest zapisane.

Книга земская, записовая, Черкасскаго уезднаго суда, годъ 1797—1798, № 3586; Листъ 206.

---

219. Дарственная запись, выданная дворяниномъ Шимановскимъ крестьянкѣ Климхѣ Савичевой на право потомственного владѣнія садомъ и полиною въ селѣ Бруслиновѣ. 1787. Мая 30.

Дѣлежъ того-же сада и поляны между Климихою Савичевою и Грыцькомъ Савичемъ, 1790. Юля 11.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt szóstego, miesiąca Maja trzydziestego dnia v. s.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, grodzkiemi, bractawskimi i przedemną, Janem Kozakiewiczem, regentem grodzkim województwa Bra-

clawskiego, stawiać się osobiście pracowity Wasyl Klimiszyn zięć, te prawo, od jasnie wielmożnego Szymanowskiego, P. N. K P, pracowitej Klimisze, wdowie, na sadek z polaną, w dobrach wsi *Bruslinowie* leżący, dane i approbowane, dla zapisania do akt niniejszych, z przyłączeniem papieru imperatorskiego dwudziestokopiejkowego, w sposób oblaty podał, w tej istocie: wiadomo czynię, pewną i mocną stanowią Klimiche, poddaną Bruślinowską, której dając moc prawa na sadek i polanę, na dni ośm orania dobrego, nad szlachem, od Hruskiego do wsi Bruslinowa idącym, na której sadek wraz z polaną nie tylko samej Klimisze, ale i sukcesorom onejże prawo niniejsze służyć ma nazawsze z wolnem wszelkich pożytków używaniem, zbieraniem, drzewa zaszczepieniem, nie mniej komu chcieć prawa, na osobę swoją i sukcesorów włanego, odstąpieniem, dać, darować i ku najlepszemu pożytkowi obrucić (prócz w cudze państwo) zupełną moc daje się i dozwala; które prawo tej wagi mieć chce, jakoby, w niedostatku papieru przyzwojtego, na srebrnogroszowym pisane było; co, dla tym pewniejszej mocy, przy wyciśnieniu pieczęci, ręką własną utwierdzając, podpisuję. Datum w zamku Lityńskim, dnia trzydziestego Maja, tysiąc siedmset ośmdziesiąt siódmego roku. U tego prawa, do oblaty podanego, podpis ręki, przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, w te wyrazy. Na fundamencie powierzonej mocy od teścia mego, starosty Lityńskiego, podpisuję się, Teodor Szymanowski, podkomorzy nadworny jego królewskiej mości niniejszy. (L S) Approbata zaś na drugiej stronie tego prawa, w te słowa: W tym prawie wyrażonym sadkiem i polaną Klimicha, wdowa, wraz z dziećmi swemi z jednej strony, i z drugiej strony Hryćko Sawicz, stryj dzieci Klimichi, a brat rodzony nieboszczyka Klima Sawicza, na równe dwie części dobrowolnie podzieliwszy się, pod approbatę moją niniejszy dział podali, co zaświadczam dnia jedynastego Lipca, tysiąc siedmset dziewięćdziesiątego, Teodor Szymanowski, S. J. K. M. Które to prawo, wraz z approbatą, tak jak się w sobie ma, co do słowa w xiegi niniejsze, grodzkie, bractawskie jest zapisane,

Книга городская, винницкая, записовая и поточная, годъ 1796, № 4752; листъ 707.

220. Купчая крѣпость, выданная крестьянкою села Футора, Уляною Хорошанкою, крестьянамъ: Федору и Грыцьку Стесенкамъ, на усадьбу и поле 1787. Июня 4.

Dnia 4 Junii, 1787 roku, w Kaniowie.

Nizej znakiem krzyża świętego podpisana, Ulana Choroszanka, poddanka wsi Futora, za obwieszczeniem władzy zamkowej Kaniowskiej, sprzedała grunt swój własny Fedorowi i Hryćkowi Stesenkom, poddanym tejże wsi Futora, to jest: chałupa z innym zabudowaniem i plac dla podwórza i ogrodu z sadkiem, także polem, do tego należącym, na parę wołów w każdą rękę; ten wyrażonym sprzedała za sumę rubli 6 srebrnych i pieniędzy do rąk odebrałam; z którego odebrania onych kwituie i waruie, aby nikt nie czynił przeszkody w używaniu tego, odemnie kupionego, gruntu wspomnionym Stesenkom, pod winą nieopustną. Wolni tedy wyrażeni Fedor i Hryćko Stesenki tym gruntem iak chcieć użytkować, dać, darować, a w czasie i sprzedać. Którą to kupczę, na ugode stron, my, urząd, przyieli, do aktów wpisali, a wyrażonym Stesenkom, z podpisem rąk własnych, ekstraktem wydali. Die et anno ut supra. Jan Horowy, burmistrz, z przysiężniki. Przedawca tego gruntu Ulana Choroszanka krzyż święty pokładam+.

Книга Каневскаго магистрата, годъ 1774—1787. № 3535; листъ 19 (№ 43).

221. Дарственная запись отъ экономѣи Чигринскаго староства крестьянину села Липового, Ивану Мылошону, на рошу, прилегающую къ его землямъ, 1787. Июня 24.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Februarj, dwudziestego osmego dnia.

W roki sądowe, ziemskie powiatu Czehryńskiego i Czerkaskiego, kadencji Święto-trzej-królskiej, z woli rządowej od dnia piętnastego miesią-

ca i roku, wyż na akcie wyrażonych, sędzić się zaczęte, przedemną, Grzegorzem Wróblewskim, sędzią ziemskim powiatu Czehryńskiego i Czerkaskiego, osobiście stawiający pracowity Iwan Myłoszop, wsi Lipowego mieszkaniec, ten dokument, na przyłączenie lasku do sianożęci stawiającego, sobie dany, przez wielmożnego Skipora, kommisarza jasnie oświeconego xiecia Łabłonowskiego, aprobowany, na ordynaryinym papierze napisany, z przyłączeniem papieru herbowego trzydziestu-kopijkowego, do akt ziemskich powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego dla zapisania podał, w te słowa: Iwan Myłoszop z *Lipowego* przyjmuje powyżej Czerwonookiego gaci lasek mały, zaczowszy z góry naprzeciw będących koszar Kulinych, od błota, Kałabarek zwane, przez Halawine, powyżej gruszy piętnowanej, na dwie lipy dawniejszego ograniczenia i tąż granicą, aż do drogi, idącej z Podorożnego do Kałabarka, otaksowany za rubli dwa srebrnych, starych, odsyłam onego do wielmożnego szambellana dobrodzieja. Datum dnia dwudziestego pierwszego Iunii, tysiąc siedmset óśmdziesiąt siódmego anno. U tego dokumentu, w oblate podanego, podpis ręki takowy: Grzegorz Łoziński mp. Poniżej na tym dokumencie przypisek w tych wyrazach: do dawniejszego prawa przyłączam i approbuję dwudziestego czwartego Iunii, tysiąc siedmset óśmdziesiąt siódmego. Ignacy Skipor, szambellan jego królewskiej mości mp. Który to dokument, co do słowa iak się w sobie ma, do xiąg powiatowych jest zapisany.

Книга земская, записовая Чмиринскаго уезднаго суда, годъ 1799, № 5588. Листъ 56 на оборотъ.

222. Дарственная запись отъ корсунскаго мѣщанина, Левка Ющенка, его сыновьямъ: Дорошу и Грыцьку, на мельницу, лежащую на рѣкѣ Роси, и на лугъ и рощу, называемые Скрыпниковщина. 1787. Июля 10.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt czwartego, miesiąca Ianuarii dwódziesiątego drugiego dnia V. S.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskimi, bohustawskimi i przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu Bohustawskiego, przyszedłszy osobiście urodzony Ian Gradowski, ten zapis wieczystej sprzedaży, wraz z kwitem od utściwego Lewka Iuszczenka Hryćkowi i Doroszowi, synom swoim, na młyn, łąkę, lasek, roku tysiąc siedmset óśmdziesiąt siódmego, dnia dwudziestego miesiąca Sierpnia na *Bukach Korsuńskich* dany, podpisem ręki, przy położonym krzyżyku tegoż juryzdatora, tudzież podpisami rąk urzędników i mieszczan Korsuńskich zatwierdzony, na papierze prostym zapisany, do akt magistratu Bohustawskiego w oblatę podał w istocie takowej. Działo się w domie moim, na *Bukach Korsuńskich*, dnia dziesiątego miesiąca Lipca, tysiąc siedmset óśmdziesiąt siódmego roku: Ja, Lewko Iuszczenko, żytel Korsuński, przy dobrym jeszcze umysle zostający, a będąc na ciele zdrowym, uprosiwszy urzędników korsuńskich: Iwana Czemirenka i Semena Topczyja, przysiężnych, do zeznania przed niemi dobrowolnego, oraz i nieprzymuszonego, ja, mający młyn na rowku Rosi, o jednym kamieniu, wyżej mojego blisko o dwóch kamieniach i stepach, także na Rosi leżący, *Skrypnikowszczyzne*, z laskiem, z dobrej mojej woli, ani też bez jakowego podstempu, oddaję i darem daruję synom dwóm moim rodzonym: Doroszowi i Hryćkowi Lewczenkowi, wiecznymi czasami, z którego rzeczeni synowie moi, a nie ja, rządzić, dysponować, i korzyści z tego gruntu zabierać mają, wyłączając mniejszych synów swoich: Iwana, dwóch Hryćków, Musija i Tetiany, najmniejszej córki mojej, aby do tego gruntu w potomne czasy nie mieli intromitowania, lub też jakowego przeszkodzenia, to ostrzegam i zaklinam, a na osoby rzeczonych synów: Dorosza i Hryćka, a nie komu innemu, zapisuje, i wolność onym do zarządzenia wiekuiście tego nadaje; w nagrodę takowej mojej synom: Doroszowi i Hryćkowi donacyi, mają dać i zaraz zapłacić rubli dwadzieścia na wsparcie mojej starości, ażeby miał śmierć, każdemu praktykowana, uiścić, com i odebrał, z takowego długu synów moich wspomnianych Dorosza i Hryćka kwitując. Przeto tedy, gdy donacya takową, przy tak zgromadzeniu urzędników i pospólstwa, w domie moim znajdującemu się, na osoby synów moich: Dorosza i Hryćka, dobrowolnie ustępując, tak od takowej mojej sukcesyi reces z moją zostającą rodziną, czterema synami i córką, wyżej pomienionemi, czynię i oddalam się; a na dowód takowego mego zapisu, dla lepszej wiary i pewności, przy takowym zbiorze, ile nieumiejętny pisać, znakiem krzyża świętego podpisuję się. Datum ut supra. U tego zapisu podpisy rąk takowe:

Iwan Czerniczenko, Semen Topczyj, urzędnicy Korsuńscy, Musij Dudyr, Olexa Szeplenko, Ihnat Strylczenko, mieszczanie, Iuszczenko, dobrowolnie ten zapis i grunt ustempuyąc synom moim: Doroszowi i Hryćkowi, krzyżem świętym podpisuje się +. Który to zapis, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych jest zapisany.-

Книга Богуславскаго магистрата, годъ 1793, № 3531; листъ 55.

223. Дарственная запись отъ имени князя Яблоновскаго крестьянамъ села Новоселицы: Маринѣ и Василю Погорилымъ, на право потомственного владѣнія двумя садами. 1787. Іюля 22.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Augusta dwódziesiątego czwartego dnia.

Przed aktami ziemskimi powiatu Czehryńskiego i Czerkaskiego i przedemną, Jakóbem Makowskim, regentem ziemskim powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego, osobiście stawający Mychajło Pohorily, mieszkaniec wsi Nowosielicy, te prawo, od wielmożnego Skipora, kommisarza bywszego w tę porę dóbr I. O. X. Jabłonowskiego, kasztelana krakowskiego, Marynie Pohorily, matce, i Wasylowi, bratu stawającego, mieszkańcom tejże wsi Nowosielicy, na dwa sady dane, na ordynaryjnym papierze napisane, i ręką tegoż wielmożnego kommisarza, przy wyciśnieniu na opłatku pieczęci stwierdzone, z dołączeniem herbowego trzydziestu kopijkowego papieru, do akt ziemskich powiatów Czerkaskiego w oblatę podał, w te słowa: przychylając się do proźby i żądania Maryny Pohorilej, wdowy, i Wasyla Pohorilego, z *Nowosielicy*, w starostwie Czehryńskim, w nadaniu prawa na sadów dwa: jeden koło mlyna, a drugi w *Towszczy Matirnego* nad rzeczką, wyżej diakowego stawu, a chcąc w utrzymaniu poddaństwa najlepszą dla skarbu uczynić pewność, przeto, z mocy powierzonego mi kom-

missu od I. O. X. jego mości Jablonowskiego, kasztelana krakowskiego, tymże prawem zabezpieczam przy sadach opisanych, i, aby od nikogo w tym używaniu wraz z potomkami i sukcesorami nie mieli przeszkody, najmocniej zalecam; za które sady do skarbu zapłacić mają rubli starych dwadzieścia pięć, a to do rąk I. P. Szybińskiego, gubernatora; i te prawo, dla tym większego waloru, podpisuję. Dwudziestego drugiego Julii, tysiąc siedmset ośmdziesiąt siódmego. U tego prawa, w oblatę podanego, podpis ręki jest takowy: J. Skipor: szamb. I. K. M. (L. S.). Poniżej na tym prawie przypisek taki:—die dwudziestego Julii, zapłacił rubli elizabetowych dwadzieścia trzy, petrowych dwa. Które to prawo, w oblatę podane, co do słowa do xiąg ziemskich powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego jest zapisane.

Книга земская, записовая Черкаскаго уезднаго суда, годъ 1799, № 3588. Листъ 244.

224. Дарственная запись отъ имени князя Яблоновскаго крестьянину села Новоселицы, Михайлу Погорилу, на право потомственного владѣнія островомъ, называемымъ Черная Дуброва, лежащимъ на рѣкѣ Тасмичѣ. 1787. Іюля 22.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Augusta dwudziestego czwartego dnia.

Przed aktami ziemskimi powiatu Czehryńskiego i Czerkaskiego i przedemną, Iakobem Makowskim, regelem ziemskim powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego, osobiście stawiający Mychajło Pohorily, mieszkaniec wsi Nowosielicy, te prawo od wielmożnego Skipora, komisarza dóbr J, O, X, Jablonowskiego K. K, sobie stawiającemu na ostrów, na Taśminie leżący, Czarna Dąbrowa zwany, dane, na ordynaryjnym papierze napisane, i podpisem tegoż wielmożnego komisarza, przy wyciśnieniu na opłatku pieczęci stwierdzone, z przyłączeniem papieru herbowego, trzydziestu kopijkowego, do

akt ziemskich powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego w oblatę podał, temi słowy: — przychylając się do proźby i żądania Mychajła Pohoriłego w *Nowosielicy*, w starostwie Czehryńskim, w nadaniu prawa na ostrów na Taśminie, *Czarna Dombrowa* zwany, a chcąc w utrzymaniu poddaństwa najlepszą dla skarbu uczynić pewność, przeto, z mocy powierzonego mnie komissu od J. O. X. jego mości Jabłonowskiego, kasztelana krakowskiego, tymże prawem onego zabezpieczam wraz z potomkami i sukcesorami jego, i, aby od nikogo w tym używaniu nie miał przeszkody, najmocniej zalecam; za który ostrów do skarbu zapłacić ma rubli srebrnych pięć, a to do rąk I. P. Szybińskiego, gubernatora; i te prawo. dla tym większego waloru, podpisuje dwudziestego drugiego Julii, tysiąc siedmset ośmdziesiąt siódmego. U tego prawa podpis przy pieczęci takowy: I. Skipor, szambelan I.K., M.L.S. Które to prawo w oblatę podane, co do słowa do xiąg ziemskich powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego jest zapisane. —

Книга земская, записовая, Черкаскаго уѣзднаго суда, годъ 1799 — № 3588; листъ 244 на оборотъ.

225. Дарственная запись, данная княгиней Элеонорою Радзивиловою бердичевскому торговцу, Павлу Тымченку, на право потомственного владѣнія хуторомъ и сѣнокосомъ, лежащими подъ городомъ, съ обязательствомъ уплачивать дань и давать десятину отъ пчелъ. 1787 Октября 30.

Roku tysiąc siedmset dziewiedziesiąt piątego, miesiąca Maja dwódziesiątego dnia V, S.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jej imperatorskiej mości Żytomirskim, przedemną, Antonim Sawickim, vice-regentem przysięgłym, grodzkim powiatu Żytomirskiego i xiegami niniejszemi, grodzkiemi, żytomirskimi, osobiście stawiający I.P. Grzegorz Tomaszewski, prawo od J. O. Xieźny Eleonory Radziwiłłowej Pawłowi Tymczenkowi na futor w Berdyczowie sytuowany, dane, podpisem ręki xieźny jejmości przy pieczęci zatwierdzo-

ne, na papierze srebrno groszowym, polskim napisane, do akt grodzkich, żytomirskich w oblatę podał, tym sposobem. Eleonora z Kamieńskich Radziwiłowa, xieżna na Ołyce, Nieswierzcu i Klecku, hrabina na Szydłowcu, Mierze i Krożach, a na Berdyczowie, Bystrzyku, Semenowce, Ryszkowcach i Nizgureczkach Małych dożywotnia pani, pełnomocna administratorka niegdy I. O. Xiecia Jego mości Udalryka Radziwiła, koniuszego W. X. Litewskiego, generała leutenaanta wojsk litewskich, marszałka, pozostała wdowa.— Wszem wobec i każdemu z osobna, komu tylko o tem wiedzieć będzie należało, podaję do wiadomości, iż ja, chcąc, aby nie tylko Berdyczów do lepszego porządku i zabudowania przychodził, ale i miejsca przyległe, w których znaleźć można użytek, a ztąd skarbowi memu pomnażały się prowenta, przeto Pawłowi Tymczenkowi, kramarzowi Berdyczowskiemu, futor z sianożęcią, w nim znajdującą się, jak jest okopany po Łukaszu Iwanie Pustowujcie, nad wierzchowiną stawu *Berdyczowskiego* sytuowany, i sukcesorom jego nadaję, z tą jednak kondycją, aby na tym miejscu zarosłe znajdujące się konserwował, pasieki znaczne utrzymywać starał się, i z tych dziesięcinę i oczkowe skarbowi opłacał i oddawał, podatki rzeczypospolitej i ciężary przypadkowe dla wojsk krajowych i zagranicznych równie z innemi znosił mieszkańcami, tenże futor aby do najlepszego porządku, zabudowania, rozmnożenia drzew fruktowych przyprowadzić starał się. Na co, dla lepszej wagi, niniejsze prawo ręką moją własną podpisuję. Datum w Berdyczowie, dnia trzydziestego Octobris, tysiąc siedmset ośmdziesiąt siódmego roku. Eleonora xieżna Radziwiłowa. (L. S.) Które to prawo, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomirskich jest zapisane.

Книга городская, Киевская, записовая, № 298, годъ 1795. Листъ 479 на оборотъ.

---

226. Купчая крѣпость, выданная крестьянам: Тимошемъ и Саввою Кизченками крестьянину Семену Кизченку на усадьбу и поле въ селѣ Студенцѣ. 1787. Ноября 2.

Dnia 2 Nowembris, 1787 roku, w Kaniowie.—

Przed urzędem i aktami miasta J. K. mości Kaniowa stawszy personalnie zeznali dobrowolnie znakami krzyżów świętych niży podpisani przy imionach swoich, Tymosz i Sawka Kizczenki, poddani wsi Studeńca hrabstwa Kaniowskiego, zostawszy podupadłemi na majątku, tak iż nie mieli sposobu do opłacenia dani i odbywania powinności za grunt ojcowski, który bez żadnego nie od kogo przymuszenia, ale z dobrej swej woli, przedali za obwieszczeniem władzy, to jest : chałupę z sieńmi, komorą i ze wszystkim zabudowaniem, dworem, ogrodem tak i polem, do tego używanym, i ze wszystkim obejściem, co tylko było zdawna ojcem naszym używane, teraz przedali bratowi swojemu stryiecznemu, Semenowi Kizczenkowi, tejże wsi *Studenca* poddanemu, żonie i sukcesorom tegoż wiecznemi czasę za sumę rubli 5 srebrnych, które do rąk naszych my, Kizczenki, odebraliśmy od brata naszego, i z odebranych onego kwitujemy i warujemy siebie samych, żon i dzieci naszych, braci starszych, krewnych, i sąsiadów, ażeby nikt nie odważył się czynić żadnej najmniejszej przeszkody w używaniu tego, od nas nabytego, gruntu Semenowi Kizczenkowi, pod winą rubli 5. Którę to Semen Kizczenko tym kupionym gruntem ma moc iak chceć pożytkować, dać, darować, przedać w czasie potrzeby iego, ale za wiadomością władzy. My tedy, urząd miejski Kaniowski, na ugodę i prożbę stron, tę kupczę przyieli, do xiąg wpisali, a stronie, Kizczenkowi, z podpisem rąk własnych, ekstraktem wydali, ut supra. Ian Horowy, burmistrz miejski Kaniowski z przysiężniki —. Przedawcy tego gruntu: Tymosz i Sawka Kizczenki, poddani wsi Studeńca, iako nieumiejętni pisać, znakiem krzyża świętego podpisują się: Tymosz Kizczenko —, Sawka Kizczenko —.

Книга Каневского магистрата, годъ 1774 — 1788, № 3535. Листъ 19 (№ 44).

---

227. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ Лавриномъ Ильченкомъ крестьянину Педку Корніенку на садъ въ селѣ Винницкихъ Хуторахъ. 1787, Ноября 20.

Ia, Ławryn Ilczenko, *Futorów Winnickich* mieszkaniec y gospodarz,

zdrowy będąc na ciele y umyśle, odstąpiwszy własnego prawa swego, z antecessorów swoich sobie służącego, y pod terazniejsze dobrowolne zeznanie swoje całe się poddając y wcielając wraz z potomkami i succesorami, wiadomo, jawnie czynię, ustnie i dobrowolnie zeznaję, iż ja, zeznawający, mając własny sadek swój, żadnym długiem niezawiedziony i pewny, a będąc czasu drogiego y ciężkimi różnemi uciśniony i zniewolony potrzebami, tenże sam sadek, od samej lipy wielkiej w leszczynę, w dolinie będącą, a też leszczyną aż do starej drogi ciągnący się, z drugiej strony od Omelka Iwonina po czeresznię idący, w dawnej swojej długości y szerokości, oraz całej cyrkumferencyi, jak był i jest, ze wszystkimi drzewami staremi, młode, przyszczepami, lewadami, sianożęciami, w tym sadku znajdującemi się, na rzecz y osobę uczciwego Pedka Kornijenka, poddanego futorzańskiego, sprzedaje, ceduje, ustępuje wraz z potomkami y succesorami swemi, wiecznemi czasy rezygnuję, a to za sumę dobrowolnie ugodzoną rubli siedmnaście, którą jako rzetelnie z rąk wspomnionego Pedka Kornijenka odbieram, tak niniejszą onego wraz z potomkami y succesorami memi kwituję transakcją — Wolen tedy już uczciwy Pedko Kornienko jest y będzie wyż wyrażonym sadem, teraz odemnie wieczyście kupionym y nabytem, jako własnością swoją jak chceć rządzić, dysponować, użytkować, komu chceć ustąpić, dać, sprzedać, darować y ku najlepszemu pożytkowi swemu obracać, oraz potomkowie i successorowie jego. A ja już sam, ani potomkowie y successorowie moi, żadnego wstępu ani powrotu do tegoż przedanego sadu niemamy y mieć napotym nie powinni być: owszem od wszelkich kłótni i sporów sąsiedzkich prawnych i nieprawnych bronić y zastępować z zabezpieczeniem rubli siedmnaście na całym teraz mianym y napotym mieć spodziewanym majątku moim, obowiązuję się y powinien będę. A w przypadku sprzeciwienia się terazniejszemu zapisowi przedawczemu i ustępczemu, forum do odpowiadania w jurydyceyi magdeburskiej miasta iego królewskiej mości Winnicy sobie y succesorom moim naznaczam, a terazniejszą cessją czyli sprzedaż, dla większej wiary y wagi, przy uproszonych ludziach gromadnych, nie umiejący pisma, znakiem krzyża św. popisuje. Pisan w Winnicy, dnia 20 miesiąca Listopada, roku pańskiego 1787, Ławryn Ilczenko + krzyż położył; proszeni przyjaciele i przytomni tej sprzedaży także nieumiejący pisma, znakiem krzyża świętego podpisali się: Omelko Ilczenko +. Iwan Bałtak +. Maxym Ilczenko. Jako ta cessja sadu y sprzedaż w przytomności y za wiado-

mością urzędu I. królewskiej mości Winnickiego magdeburskiego nastąpiła, tak urząd tenże miejski Winnicki zaświadcza, a, dla większej wiary y wagi, do xiąg miejskich winnickich zaingrossowawszy, przy przyciśnieniu pieczęci swojej magistrackiej, rękami własnymi pedisuj. Datum ut supra Alexander Mikłaszewski, miasta Winnicy wojt+. Theodor Zadomowski, miasta tego burmistrz+, Bazyl Mikłaszewski, miasta tegoż radny+. I. R. Padkowski, magistratu winnickiego sądowy pisarz m.p.

Книга винницкаго магистрата, годъ 1760—1790, № 5184; листъ 130 на оборотъ.—

228. Дарственная запись, выданная дворяниномъ Косаковскимъ крестьянину Федьку Хызѣ на право потомственного владѣнія усадьбою и полемъ въ селѣ Майданѣ Супроновскомъ. 1788. Февраля 28.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt piątego, miesiąca Februarii dwudziestego dnia, starego stylu.

W roczki sądowe, grodzkie, winnickie i bractawskie, kadencyi Februariuszowej, dnia piętnastego podług łacińskiego kalendarza przypadłe i sądzące się, przedemną, Gabryelem Porczyńskim, stolnikiem i podstarostą grodzkim bractawskim, stawiając się osobiście urodzony Jan Winnicki, te prawo, od I. W. Kossakowskiego pracowitemu Fedkowi Chyzie w dobrach wsi *Majdanie Supranowskim* na chałupę nadane, dla wpisania do akt niniejszych, grodzkich województwa Bractawskiego w sposób oblaty podał, w tej istocie: Dać te prawo pracowitemu Fedkowi Chyzie, iako została chałupa pusta po umarłym Antonim i ten grunt całkiem już był spustoszony, i luboć się syn był został i niewiedzieć gdzie się po świecie włóczy i do gruntu się nie wraca, — przeto takowy włuczega traci grunt i nadać go Fedkowi Chyzie i dzieciom jego wiecznemi czasy i nikt do niego nie będzie miał żadnej pretensyi, i na to się, przy rodowitej pieczęci, podpisać. Datum w Szence, tysiąc siedmset ośmdziesiąt osmego roku, dnia

dwudziestego osmego Februarii. U tego prawa, do oblaty podanego, podpis ręki w te słowa z pieczęcią, na laku czerwonym wyciśnioną: Szymon Korwin Kossakowski (L. S.). Które to prawo, iak się w sobie ma, tak, co do słowa, w xiegi niniejsze, grodzkie, bractawskie iest zapisane.

Книга городская, Винницкая, записовся, годъ 1795, № 4748. Листъ 247.

229. Дарственная запись, выданная отъ имени князя Яблоновскаго хорунжему его надворной милиціи, Максиму Филону, на право потомственного владѣнія пасѣкою въ Трушовецкой степи. 1788, Апрѣля 22.—

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt osmego, miesiąca Iunii czternastego dnia.

W roki sądowe, ziemskie powiatu Czehryńskiego, kadencyi Święto—Trojeckiej, prawem przepisanej, od dnia dwódziesiątego czwartego miesiąca Maja, roku, wyż na akcie wyrażonego, sędzić się zaczętej, przedemną, Grzegorzem Wróblewskim, sędzią ziemskim powiatu Czehryńskiego, osobicie stawiający Maxym Filon, chorąży milicyi nadwornej, te prawo, sobie, stawiającemu, na pasieczysko od wielmożnego Skipora, szambelana dworu polskiego, dane, na srebrnogroszowym papierze napisane, y podpisem ręki tegoż wielmożnego Skipora, przy wyciśnieniu czarno wykopconej pieczęci. zatwierdzone, ręką własną jaśnie oświeconego xiecia Jabłonowskiego zaaprobowane, do akt ziemskich powiatu Czehryńskiego w oblatę podał, w wyrazach następujących: Przychylając się do proźby y żądania Maxyma Filona, chorążego w milicyi, w nadaniu prawa na pasieczysko na stepie *Truszowieckim* w bałce, gdzie dąbki między drogami, z Topiluwki do Medwedowki y z Truszowiec do Modrowki idącemi, leżące, do którego pasieczyska nikt worywać się nie ma, w okrag na polhon, nąymocniey zalecam; a przez wzgląd na zasługi jego, tym—

że prawem zabezpieczam wraz z potomkami y successorami jego; y, dla tym większego waloru, podpisuję, dwudziestego drugiego dnia Aprilis, tysiąc siedmset ósmdziesiąt osmego. W Topiłuwce I. Skipor, szambelan jego królewskiej mości. (locus. sigilli). Które to prawo approbuie dnia dziesiątego Ianuarii, tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego roku. Xiążę Jabłonowski. Które to prawo, w oblatę podane, co do słowa do xiąg niniejszych, ziemskich, powiatowych, Czehryńskich iest zapisane.

Книга земская, записовая Чигиринскаго уѣзда, годъ 1797—1798, № 3590; листъ. 239.

230. Дарственная запись, выданная Брацлавскимъ старостою, Оадеемъ Козловскимъ, крестьянину села Сорокодубовъ, Трохиму Тарасенку, на право потомственного владѣнія хуторомъ, съ обязательствомъ давать десятину отъ пчель. 1788. Мая 17.

Działo się w mieście wolnym rzeczy pospolitej, Braclawiu, dnia dwudziestego miesiąca Września, roku pańskiego tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego.

Do urzędu i xiąg niniejszych miasta wolnego rzeczy pospolitej Braclawia, osobiście stanowszy Trochim Tarasienko, to prawo od I. W. Tadeusza Kozłowskiego, starosty Braclawskiego, na futor z sadkiem i podpasieczem sobie, stawiającemu, na papierze steplowanym ceny srebrnego grosza dane z podpisem, do zapisania w xięgi niniejsze podał, w tej istocie: Tadeusz Kozłowski, starosta Braclawski, generał major wojsk koronnych, orderu świętego Stanisława kawaler: daie się prawo Trochimowi Tarasienkowi, poddanemu memu z wsi *Sorokodub*, na futor z sadkiem i podpasieczem po Nestoru, poddanym *Macowskiem*, którego sadku i podpasieczu wolnego używania, podług oznaczenia Onufrego Gromowicza, temuż Trochimowi Tarasienkowi dozwala się, bez żadney do skarbu opłaty, oprócz

dziesięciny pszczelnej, której tylko w teraźniejszym roku dać nie ma, w następujących zaś latach, chociażby wzmiankowany Trochim pasieki nie trzymał, każdego roku od pni pięciudziesiąt dieścine dawać będzie powinien, to jest pni pięć pszczół. Które to prawo, jako Trochimowi, żonie i dzieciom jego służyć ma, tak one, dla zupełniejszego waloru i wagi, podpisem ręki mojej, przy zwykłej pieczęci, stwierdzam. Dan w Braclawiu, dnia siedmnastego Maja, tysiąc siedmset ośmiesziesiąt osmego roku. T. Kozłowski S. B. (L. S), Oryginał zaś tego prawa, w xięgi niniejsze zapisanego, podawaiący do siebie odebrał i kancelarią zakwitował.

Книга Брацлавскаго городского магистрата, годъ 1791—1792, № 4591. Листъ 23.

231. Купчая крѣпость, выданная Хмѣльницькими мѣщанами: Александромъ, Каленикомъ и Мотрою Васильковскими, мѣщанину Ивану Войтенку на прудъ, садъ и сѣнокосъ, лежащiе на урочищѣ Городзкѣ. 1788. Іюня 4.

Przed urzędem i aktami niniejszemi stanowszy osobiście sławetny Jwan Wojtenko, przynosił i do oblaty podał kartę predaży wiecznej uroczyska pod dniem czwartym miesiąca Czerwca 1788 roku, przez sławetnych Wasylkowskich na rzecz niniejszego podawającego zeznaną, sposobem takowym: Działo się przy urzędzie radzieckim, miejskim, w *Chmielniku*, dnia 4 miesiąca Czerwca, 1788 r. Przed urzędem i aktami niniejszemi stanowszy osobiście sławetni Alexander i Kalennik Wasylkowscy, bracia między sobą rodzeni, tudzież Motra Wasylkowska, siostra tychże rodzona, najmłodsza, zdrowi na ciele i umyśle, obradziwszy się między sobą i z krewnemi swemi, mając w lesie, nazwanym *Horodzko*, stawisko puste, koło którego sadok i sianożęci kawał około tegoż stawiska i sadku, w położeniu między stawiskami: Jwana Wasylenka z iednej, a Jakuba Jażwinego z drugiej strony sytuowany, które wspomniane uroczyska, nic sobie nie zostawiać, ani sukecessorom swoim, wiecznemi czasy ze wszyst-

kiemi użytkami sławetnemu Jwanowi Wojtenkowemu, niegdy Fedka Wojtenka synowi, wyż wspomnieni zeznawaiąc za złotych polskich 39 przedali, z którego uroczyska, nie sobie, ani sukcesorom swoim nie zostawu-
iąc, dają, darują i ustępują i od dnia dzisiejszego do użytku, bez żadnej prepedycyi tegoż do uroczyska ze stawiskiem, sadkiem i sianozęcią dopuszcza; wieczne milczenie o toż uroczysko sobie i sukcesorom swoim naznaczają mocą niniejszego zeznania. Alexander Wasylkowski+. Kalennik Wasylkowski+. Motra Wasylkowska+. Urząd, będąc przytomny tej przedaży, zaświadcza. Maxym Puhacz, landwojt+. Maxym Sudylkowski, ławnik+. Stepan Lityński, burmistrz+. Iwan Tyszczenko+. Leśko Dziubenko+. Iwan Matiaszów+. Po której karcie do akt niniejszych wniesieniu, oryginał teiże temuż zeznawaiącemu, praevia cancellariae quietatione, est restitutum.

Книга Хмільницькой городской ратуши, № 5779, годъ 1776—1792, Листъ 131 на оборотъ—

232. Купчая крѣпость, выданная мѣщанкою Еленою Сулимовою мѣщанину Федору Кривоносу на усадьбу, два пруда и сѣновость, лежа-
щие въ лѣсу, называемомъ Княгининъ, въ окрестности мѣстечка Хмѣль-
ника 1788. Іюля 20.

Dnia 20 Czerwca, 1788 roku.

Przed urzędem i aktami radzieckimi, miejskimi, *chmielnickimi* stanowszy osobiście sławetna Helena, niegdy sławetnego Mykity Wasylenka żona pozostała, a terazniejsza sławetnego Iwana Sulimowego żona, a niegdy Daniła Okołodka, mieszczanina chmielnickiego, córka rodzona, w assystencyi męża swego, Iwana Sulimy, i innych, niżej wyrażonych, zdrowa na ciele i umyśle, zeznała dobrowolnie, iż ona, będąc najbliższą sukcesorką po ojcu swoim, Daniłowi Okołodkowemu, mając za Wierzbówką w lesie, *Kniahynin* zwany, stawisk pustych dwie i sianozęć około tych stawków na kosarzów ośm, niegdy u Wasyla, zięcia Żukoweko, przez Daniła Okołodka kupioną, tudzież uroczysko w bliskości tych stawków, gdzie

dawney była chałupa i sadku połowę z sukcesorami Hryćka Okołodka mianego, za sumę złotych polskich 84 ze wszystkimi użytkami, profita-
mi, tak teraz mianemi, iako potym mieć mającemi, sławetnemu Teodorowi Romanowemu synowi Krzywonosowemu najmłodszemu i jego sukcesorom w wieczystę possessią daruie, i całkiem wzwyż wspomnionego gruntu, nie sobie ani sukcesorom swoim nie zostawiając odstępyje i w pretensjach od kogo kolwiek mianych do tegoż gruntu niniejszego nabywającego też zezna-
wająca bronić i zastępować assekurowie się mocą niniejszego zeznania; nieumie-
iętna pisma krzyżem świętym podpisuje się Helena Sulimowa żona—+. Iwan Sulima w asystencią żonie swojej, jako to jest dobrowolne odstąpienie, pod-
pisuje się Iwan Sulimow—+. Krewny najbliższy zeznawającej w asystencji tejże, Nieczypor Kocimowski—+. Przytomny Marcin Sitarz—+. Alexander Parchomów syn.

Книга Хмельницкой городской паныши, № 5779, годъ 1776—1792. Лист. 130.

233. Дарственная запись, выданная Хмельницкимъ мѣщанномъ Романомъ Кривоносомъ, сыну его, Андрею, на сѣнокосъ. 1788 Іюня 28.

Dnia 28 miesiąca Czerwca, 1788 roku.

Przyszedłszy osobiście sławetny Andrzej Krzywonosow przyniosł i do oblaty podał kartę cessionalną, pod dniem 27 Czerwca, roku w akcie wyrażonym, w urzędzie chmielnickim datowaną, i przez tenże urząd approbowaną, przez sławetnego Romana Krzywonosą na rzecz niniejszego stawającego w sposobie takowym: Działo się w urzędzie radzieckim, miejskim, chmielnickim, dnia 27 miesiąca Czerwca 1788 roku. Przed urzędem, aktami miejskimi, chmielnickimi, i przedemną, Marcinem Krzyżańskim, pisarzem przysięgłym, stanowszy osobiście sławetny Roman Krzywonos, mieszczanin i obywatel chmielnicki, zdrowy naciele i umyśle, zeznał, iż on, mając sianożec swoię, koło futorą sławetnego Klimy Niedówisa, na gruntach chmielnickich sytuowaną, sławetnemu Andrzejowi Krzywonosowi, synowi swemu, z tej sianożeci i z zastawnych

część trzecią wiecznemy czasy daruie i ustępuie; iuz do tej sianóžeci części trzesicej a ni ia, ani sukcessorowie moi inni należeć nie mają, ale on, jako aktualny dziedzic nazawsze posiadać i używać tak on, jako i jego sukcessorowie, mają mocą niniejszego zeznania. Nieumiejetny pisma znakiem krzyża świętego podpisuie się Roman Krzywonos —.

Tę sprzedaż urząd we wszystkim approbuie. Mikołaj Wojcicki, ławnik chmielnicki. Grzegoż Porosiuk, burmistrz, Stefan Lityński, ławnik. Maksym Sudyłkowski, Iwan Matiaszow. Po której wyżej wspomnianej karcie do aktu niniejszych zapisaniu, tej oryginał tenże podawaiący praevia cancellariae quietatione odebrał, nieumiejetny pisma A: Krzywonos —.

Книга Хмельницкой городской ратуши, № 5779, годъ 1776—1793. Листъ 132.

224. Купчая крѣпость, выданная крестьянами; Микхайломъ и Николаемъ Тымченками крестьянину Трофиму Тарасенку на садъ и сѣнокосъ, лежащiе подлѣ села Сорокодубовъ. 1788. Юля 8.

Działo się w mieście wolnym rzeczy pospolitej Bracławiu, dnia dwunastego Grudnia, roku Pańskiego tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego.

Do urzędu i xiąg niniejszych wieczystych miasta wolnego rzeczy pospolitej, Bracławia, stawiać się osobiście Trochim Tarasienko, tę kopią na papierze ceny dwóch groszy srebrnych, od uczciwego Mychajła Tymczenkai Mykoły Tymczenka sobie, stawaiącemy, służące, dla zapisania w xiegi niniejsze w sposób oblały podał, w tej istocie: Nizej na podpisie znakiem krzyża świętego podpisani: Mychajło Tymczenko, poddany Macowski, i Mykoła Tymczenko, poddany Mowczański, bracia rodzeni, zeznaiemy tym opisem naszym wręce Trochima Tarasienka, Pilipona, poddanego Sorokodubowskiego, danym, któremu przedaliśmy sad dobrowolnie, za *Sorokodubami*, w

przykmiocie Nesterów, przy tracie, z Anczypałowki do Braclawia idącym, wiecznemi czasy, a to z sianożęcią za rubli sześćdziesiąt równo: którego odtąd ani ja, ani mój brat, ani żaden krewny interesować się nie ma i ten opis nie tylko Trochimowi, ale i potomkom jego wiecznemi czasy służyć ma; którego to opis, dla lepszej wagi i walu, przy wyrażeniu imion naszych, znakiem krzyża świętego podpisujemy, dnia ósmego Iulii tysiąc siedemset. ósmego roku—Dan w kancelarii braclawskiej. Mychajło Tymczenko—Mykoła Tymczenko—, Oryginał tego prawa, na papierze srebrnogroszowym, wraz z kopią tegoż, na papierze ceny dwóch groszy srebrnych spisanego, prawa, podawający do siebie odebrał i kancelarią zakwitował.

Книга Брацлавскаго городского магистрата, годъ 1791—1792, № 4591. Листъ 39.

235. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Тростянца, Иваномъ Валюкомъ, крестьянину того-же села, Федору Кусенку, на усадьбу, садъ, огородъ и поле. Валюкъ предоставляет себѣ право приобрести обратно проданное, если благополучно возвратится изъ военной службы. 1788. Августа 12.

Dnia 12 Augusta, 1788 roku, w Kaniewie.

Niżej znakiem krzyża świętego podpisany, Iwan Waluk, poddany będący wsy Trościańca, hrabstwa Kaniowskiego, daje te moją dobrowolną kupczę Fedorowi Kusemu, poddanemu Kaniowskiemu, a to w ten niżej opisany sposób: A ponieważ ja pozostałem wzientym w służbę wojskową rossyiską, chociaż i nie chcący, tak jak i drudzy poddani z hrabstwa Kaniowskiego, pod czas hajdamadszczyzny i ruin, a to przez oficera rossyjskiego Bulhakowa, pod ten czas będącego karniela, gdzie zestawilem żonę moją z małemi działkami, która nie miała sposobu do odbywania i płacenia powinności skarbowej i musiała chałupę sprzedać do Kozina, komorę dokupioną zostawiwszy, pod wódrze z ogrodem i sadem, tak i polem; sama siedziała

w sąsiadach z działkami beż lat killka; a gdyż ja przyiechałem tu z wojska za urlopem, zastaję żonę moją w sąsiadach, a grunt z sadem porzucony i spustoszony. Tedy ten grunt umyśliłem sprzedać tutejszym poddanym pańskim, gdzie i sprzedałem wyż wyrażonemu Fogorowi Kusenkowi, żonie i sukcessorom tegoż, to jest: sad z podwórzem, ogrodem, ale bez żadnego zabudowania, tak i polem, do tego używanym, we wsi *Trosciancu*, do posiadania za cenę rubli 13 miednych; które to pieniądze do rąk moich ja, Waluk, od Fedora Kusenka rsetelnie odebrałem i z odebranych onego kwituję i waruję żonę, dzieci i krewnych moich nie czynić wspomnionemu w używaniu tego gruncie żadnej przeszkody, pod winą dworską; a jeżeli ja wolnym powrócę się od służby wojskowej, tu, w starostwo Kaniowskie, a miałbym sposób na tymże gruncie moim, własnym będącym, a Fedorowi Kusenkowi przedanym, mieszkać, i powinności odbywać, tenże Fedor ma i powinien z tego gruntu ustąpić, ja zaś, Waluk, onemu pieniądze rzetelnie powrócić bez żadnej kłotni. Na co, dla tem lepszej wiary, wagi i walu, znak krzyża świętego pokładam. Datum die et anno ut supra, w urzędzie miejskiem Kaniowskiem. Przedawca tego gruntu, Iwan Waluk, poddany wsi Trościańca —. Gromaga trościaniecka: Anton Bybyk —, Pilip Sało —; Kondrat Czuchraj —.

Книга Каневского магистрата, годъ 1774—1788, № 3533. Листъ 22 (№ 49).

---

236. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Степанецъ, Игнатомъ Микитенкомъ, крестьянину Василю Гребенныку на садъ, рощу и сѣновосъ, лежащiе на урочище «Вергуны» 1788. Августа 28.

Dnia 28 Augusti, 1788 roku, w Kaniowie.

Nizej znakiem krzyża świętego podpisany, Ihnat Mykitenko, poddany wsi *Stepaniec*, za dokumentem władzy zamkowej kaniowskiej sprzedał sadek w lasku, a w uroczysku, zwanym *Werhunach*, między polowemi

gruntami leżący: Stepanienkami, Kowalewskimi i Litwinieckimi, gdzie do tego własnego, ojcowskiego sadku i zażywanego łasku przynależy i sianożęć na kopie dwadzieścia, a podczas suchego lata i na więcej: ten sprzedał dla pasieki i podpasieczyska poddanemu stepanieckiemu, Wasylowi Hrebennykowi, żonie i sukcesorom tego, za cenę rubli 5 srebrem, od którego ja, wspomniony Ihnat, i pieniądze do rąk moich rzetelnie odebrałem i z odebranych kwituie i waruie, aby nikt nie miał czynić żadnej najmniejszej przeszkody w używaniu tego gruntu, pod winą nieopustną skarbową, płacić się mającą: wolen tedy Wasyl Hrebennyk tym gruntem jak chcieć dysponować, dać, darować, a w czasie i sprzedać, tylko za wiadomością władzy.—My tedy, urząd, tę kupczę przyieli, do xiąg wpisali, a, za approbatą władzy, stronie—Wasylowi Hrebennykowi z podpisem rąk własnych ekstraktem wydali, ut supra. Ihnat Mykitenko, sprzedawca tego gruntu, krzyż święty pokłada††.

*Книга Каневского магистрата. годъ 1774—1788 № 3535,
Листъ 23 (№ 51).*

237. Дарственная запись, данная экономією Медведовскою, на основаніи довѣренности, выданной ей княземъ Яблоновскимъ, писарю Марку Исаенку на садъ и сѣнокосъ, лежащіе надъ рѣкою Тасминомъ. 1788. Октября 28.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt siódmego, miesiącu Augusti dwudziestego drugiego dnia.

Przed urzędem y aktami ziemskimi powiatu Czehryńskiego, przedemną, Ianem Bonkowskim, pisarzem ziemskim powiatu Czehryńskiego, stawający osobiście urodzony Makary Woliński, te prawo, od wielmożnego Skipora, szambelana jego królewskiej mości, z mocy powierzonego sobie zarządu od jaśnie oświeconego xięcia Jabłonowskiego, kasztelana krakowskiego, wkluczu Medwedowskim komisarza, na sad z sianożecią nad rzeką Taśminem szlachetnemu Markowi Isaienkowi dane i jego sukcesorom służące,

dla wpisania per oblatam do akt ziemskich powiatu Czehryńskiego podał w te słowa: Przychylając się do proźby y żądania Marka Isaienka, pisarza iniejskiego medwedowskiego, w nadaniu prawa na sad z sianożęcią nad rzeką Taśminem po drodze, z Zamiatnicy do *Medwedówki* idącą a z góry pe okop y wirzby w lesie ciągnącą się do Stinkowego, z mocy powierzonego mnie od jasnie oświeconego xiecia jego mości Jabłonowskiego, kasztelana krakowskiego, komissu, wyż rzeczzonego Isaieyka przy opisanym sadzie y sianożęci wraz z sukcesorami i potomkami jego zabezpieczam y, aby od nikogo w używaniu tego gruntu żadnej nie miał przeszkody, naymocniej zalecam: Które to prawo dla tem większej wierności, ręką własną podpisuje. Datum w Topiłowie, dnia dwudziestego osmego Oktobris, tysiąc siedmset osimdziesiąt osmego roku. U tego prawa, w oblate podanego, podpisy rąk takowe: I. Skipor, szambelan jego królewskiej mości. (Locus sigili): Na żądanie Marka Isaienka, pisarza medwedowskiego, dozwala zwierzchność medwedowska odprzedać Pilipowi Panczenkowi, szwagrowi swemu, co, dla lepszej pewności, ręką moją stwierdzam. Datum w Medwedowce, dnia szesnastego jūli, tysiąc siedmset dziewiędziesiątego roku, W. Napruszewski, manu propria. Ponieważ tego wyż wspomnionego gruntu przez niesposobność utrzymać nie mogąc dla siebie y nie chcąc czynić zawodu Markowi Isaienkowi w wypłaceniu za niego należytości, oraz zważając schyłek wieku mego ku śmierci, przeto tenże grunt, z tymże prawem, i temuż Markowi Isaienkowi y sukcesorom iego zwracam, y żadnego sam przez siebie y sukcesorów moich wstępu y pretensyi mieć nie będę wiecznemi czasy; na co, iako nieumiejętny pisma, kładnę znak krzyża świętego, Działo się w Medwedowce, dnia dwunastego Marca, tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego roku. Pilip Pańcenko —†—. Anno millesimo septingentesimo nonagesimo quinto die quarta Aprilis v. s. Stawiać się osobiście urodzony Marcin Cetnarski, te prawo od wielmożnego Skipora, szambelana jego królewskiej mości, imieniem jasnie oświeconego xiecia jego mości Jabłonowskiego, kasztelana krakowskiego, na sad z sianożęcią nad rzeką Taśminem, Markowi Isaienkowi dane i służące, z przyłączeniem papieru dwudziestego kopijkowego, dla wpisania do akt niniejszych, ziemskich wojewódstwa bractawskiego, w sposób oblaty podał. Na leżeniu xiąg ziemskich wojewódstwa Bractawskiego przyiołem. Michał Rychliński, namieśnik ziemski wojewódstwa Bractawskiego.

Книга земская, записовая, Чигиринскаго уѣзда, годъ 1797 — 1798 № 3590, листъ 75 на оборотъ. —

238. Купчая крѣпость, выданная дворяниномъ Мартыномъ Яблонскимъ крестьянину, Павлу Гордіенку на огородъ, садъ и прудъ, лежащіе въ селѣ Костянцѣ и на пасѣку и садъ на урочищѣ Черномазовицкѣ. 1788. Ноября 16.

Dnia 16 Nowembris, 1788 roku, w Kaniowie.

Przed urzędem i aktami jego królewskiej mości Kaniowa, stawszy osobiście urodzony Marcin Jabłoński, obywatel osiadły wsi *Koscianca* hrabstwa Kaniowskiego, zeznał jawnie dobrowolne i ni od kogo przymuszony, iż ma grunt swój własny ku sprzedaży, leżący we wsi Kościancu, przy gruncie Hryćka Hordijenka, to jest ogrodzony i okopany z sadkiem młodym, pod górę stawidło, przy tymże gruncie leżące, pasieczysko ku Litwińcu, uroczykiem zwane *Czarnomazowszczyzna*, przy którym siano-kos na kopie 30, do tegoż i pola na dni 5. Który to grunt sprzedał Pawłowi Hordyjenkowi, żonie i sukcesorom tego, wiecznemi czasy, za cenę rubli 11: dziesięć srebrnych, a jeden miedny; którą kwotę pieniądzą ja, Marcin Jabłoński, odebrałem i z odebraney kwituie i waruję siebie, żonę, dziecię i krewnych, ażeby nikt nie miał żadnej najmniejszej pretensyi w używaniu tego gruntu, pod winą skarbowi płacić się mającą rubli 20. Wolen tedy wyrażony Antoni Hordienko tym, odemnie nabytym, gruntem jak chcieć dysponować, darować, sprzedać, byle za wiadomością władzy. My tedy, urząd, tę kupczą przyjęli, do xiąg wpisali, a za approbatą władzy, z podpisem rąk własnych, rzeczonemu Pywłowi Hordijenkowi, die et anno ut supra, ekstraktem wydali. Marcin Jabłoński, obywatel wsi Kościanca, ręką własną podpisuje się. Przytomny urząd miejski Kaniowski.

Книга Каневского магистрата, годъ 1774—1787, № 3535 Листъ 23 (№ 52).

239. Актъ дѣлежа сада и двухъ прудовъ между Остапомъ и Иваномъ Московчуками, жителями села Винницкихъ Хуторовъ. 1789. Августа 13.

Miedzy utściwemi: Ostapem i Iwanem Moskowczukami, bracia między sobą rodzonemi, mieszkańcami futorzańskimi. My, niżej na podpisach wyrażeni, wysadeni od zwierzchności zamku starościńskiego, osoby, przyiaciele, takowe sadu i lewady i stawków uczyniliśmy rozdzielenie: Pomiarkowanie na gruncie w takowy sposób, iż, począwszy od dęba młodego, niedaleko szlaku będącego, y prosto idącego pomiędzy jabłonie sakłakowce do czereszni, a od czereszni do grószki medianki, a od grószki medianki nadół do grabów czterech, nad stawkiem Iakima Redczenka stojących, połowa sadu dla Ostapa Moskowczuka, brata starszego, tymi znakami postanawiamy: idąc od tego wyżwyrażonego młodego dębka, po lewej stronie Ostapa, wiecznemi czasy posiadać ma y dzieci jego, a zaś drugą połowę sadu, idąc od tegoż stawku Iwanowi Moskowczukowi, bratu młodszemu, w prawą rękę posiadać naznaczamy; stawki obydwu po połowie każdemu przysądzamy y robocizna zobopolna bydź do tychże stawków obydwóch powinna, do spustów zobopolnie należeć bracia mają, a jeden bez drugiego ryby łapać nie powinien, bo z takowego nieznoszenia się jeden z drugim, często wynikają nienawisne poróżnienia; który rozdział ponieważ strony obydwie chętnie y dobrowolnie acceptują, takowym naszym umiarkowaniem kontentują się, przetoż wiecznemi czasy dotrzymać w spokojności powinni będą, pod grzywnami rubli 10, która by strona miała niniejszy wzrywać rozdział; a matkę swoje rodzoną, jako już przy nachylonym wieku będącą, w uszanowaniu należytym konserwować mają; a gdy dekret śmiertelności nastąpi, zobopolnie y przykładnie pochować mają y za duszę onej pamiętać; te zaś przez nas rozmiarkowanie y rozrządzenie, dla wiary, y wagi, y pewności, rękami własnymi podpisujemy; Datum w *Futorach Winnickich*, na gruncie, 13 miesiąca Sierpnia, 1789 roku.

Stepan Bogdanowicz, wojt Starej Winnicy, nieumiejący pisma, znakiem krzyża świętego podpisał się + Ignacy Sawicki, krzyż położył + Iuchim Moskalski. Demian Bodnarczuk + Prokop Drabina. +

Книга винницкаго магистрата, годъ 1760—1790, № 5181; листъ 94 на оборотъ.

240. Купчая крѣпость, выданная на прудъ и участокъ поля хмѣльницькимъ мѣщаниномъ, Грицькомъ Поросюкомъ, хмѣльницькому мѣщанину, Саввѣ Калькову 1789. Октября 9.

Działo się dnia dziesiątego Octobra, roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt dziewiątego, w kancelaryi *Chmielnickiej*.—

Nizej na podpisie wyrażony zeznaie tą kartą moją ręczną, daną w ręce Sawki Kalkowego syna, któremu dobrowolnie przedaie i oddaie w wieczystą dzierżawę stawek, ob Wołychy kupiony przez Hryćka Porosiuka, a mnie teraz od tegoż Hryćka Porosiuka przedany; więc ia, nawzajem, teraz tenże sam stawek z brzegami i gruntem dni trzy przedaie wyż wyrażonemu Sawce Kalkowemu synowi za summę złotych polskich dziewiędziesiąt, № złotych 90, i odtąd nicht a nicht, ani sukcessorowie Wołychi, ani Hryćka Porosiuka, ani ia, ani sukcessorowie moi, nie maia i mieć nie powinni żadnej pretensyi, tylko szczególnie Sawka Kalków i sukcessorowie jego są i być powinni wieczyści dziedzice i wolno im przedać, komu chcieć darować, lub iak chcąc na swój użytek obrócić: na co, dla lepszej wagi i waloru, własna podpisuje sie ręką. Franciszek Iuzwicki, Grzegorz Porosiuk + M Daszkowski. + Ten skrypt approbuie we wszystkich artykułach M. Wojcicki, landwójt Chmielnicki, Przyiałem i w akta zaciągnąłem die et anno ut supra, Czarnik, pisarz urzędu miejskiego.

Книга Хмѣльницькой городской ратуши, № 5779; годъ 1776—1792. Листъ 104.

241. Купчая крѣпость, выданная Хмѣльницькимъ мѣщаниномъ, Михайломъ Билашомъ, Хмѣльницькимъ-же мѣщанамъ: Дамьяну, Ивану и Осипу Яременкамъ на прудъ и прилегающій къ нему берегъ на урочищѣ Бутковѣ. 1790. Марта 2.

Stanęła dobrowolna i nigdy nie odmienna ugoda między sławetnemi: Michałem Błaszem z iednej, a Dymianem, Janem i Józefem Jaremenkami,

w ten niżej opisany sposób: ja, Michał Biłasz, mając swój dziedziczny staw z brzegiem jednym w *Budkowie*, z ograniczeniem z jednej Damiła Woźniuka od zachodu słońca, odstępuję i przedaję dziedzicznym i wieczystym prawem Dymianowi, Ianowi i Józefowi Iaremenkom za sumę złotych sto (№ złotych 100), którą sumę do rąk moich ja, Michał Biłasz, od zwyż wyrażonych odebrałem i odliczyłem i odtąd już prawa swego dziedzicznego odstępuję wzwyż pomionionym: Demianowi, Ianowi i Józefowi Iaremenkom, i odtąd ani ja sam, ani sukcessorowie moi nie mają mieć pretęsy do tego stawku i brzegu, ale już prawdziwemi dziedzicami i sukcessorami są: Demian, Ian i Józef Iaremenki tego stawku z brzegiem wyż wyrażonym; kto by zaś ważył się wyż wyrażonych Iaremenków turbować, albo upominać się o ten staw z brzegami—tylko ja, Michał Biłasz, do tego i więcej nikt—za to takowy do grzywien rubli pięć na cerkiew Gliniską, a pięć do urzędu, a pięć do juryzdykcyi wojtowskiej; co niniejszym kontraktem resignationis i dobrowolną naszą ugodą oddaje wieczyście wyż wyrażonym: Demianowi Ianowi i Józefowi Iaremenkom i na to, dla lepszej wagi i walu, przy wyciśnieniu urzędowej pieczęci, własną przy urzędzie jego królewskiej mości radzieckim, miejskim, Chmielnickim podpisuje się. Działo się dnia drugiego Marca, roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiątego, w *Chmielniku*. M. Biłasz + + +. Grzegorz Biłasz + + +. Jakub Biłasz + + +. Ta karta, we wszystkich punktach iest za urzędu moiego approbowana. M. Wojcicki, lantwojt Chmielnicki. K. Klebanowski, burmistrz Chmielnicki. Grzegorz Porosiuk, ławni. Na rekwizycią Demiana, Jana i Jozefa Jaremenków ta sprzedarz stawku z brzegiem, w używaniu aktualnym Biłaszów dotąd będącym, władzą mi powierzona, approbuie. Datum die 1 Februarii, 1791 roku, w Mytniku. Zasławski, ekonom generalny starostwa Cmielnickiego.

Книга Хмельницкой городской патуши, № 5779, годъ 1776.—1792. Листъ 109.

---

248. Купчая крѣпость, выданная Хмѣльницкимъ мѣщаниномъ, Васпдіемъ Поросюкомъ—Григорію Поросюку на прудъ и сѣнокосъ. 1790. Марта 22.

Działo się w urzędzie radzieckim miasta I. K. mości Chmielnika, dnia dwudziestego drugiego Marca, roku tysiąc siedmset dziewiędziesiątego.

Stanowszy osobiście sławetny Grzegorz Porosiuk, mieszczanin i obywatel chmielnicki, przedemą, Marcelim Czarnkiem, pisarzem radzieckim, podał karte do oblaty, w niżej opisany sposób: Niżej po imieniu, nazwisku wyrażony zeznaie tym moim prawdziwym i nigdy nie odmiennym skryptem w ręce sławetnego Grzegorza Porosiuka, w ten niżej opisany sposób: iż ia, z dobrej moiej woli i poradą przyjaciół moich, mając stawisko, w lesie sytwowane, że przy kupie i sianożec powyż stawku Grzegorza Porosiuka z iednej, a Mateusza Pobereznika z drugiej strony, przedałem wiecznemi czasy Grzegorzowi Porosiukowi i sukcesorom iego za złotych polskich piędziesiąt cztery, № 54; do której sianożeci już ani ia, ani dzieci moje do onej przedaży interesować się i turbować wyż rzeczzonego Grzegorza Porosiuka (nie mają), na co, dla lepszej wiary, wagi i walurow własną ręką kładę znak świętego krzyża. Datum die 22 Martii, 1790 anno. Wasyl Porosiuk ++. Iako sprawiedliwa ta przedarz w urzędzie naszym, radzieckim, miejskim, *chmielnickim* iest uczyniona, na co, dla lepszej wagi, a probuie Mikołaj Wojcicki, lantwojt.

Книга Хмельницкой городской патуши, № 5779. годъ 1776—1792: листъ 108 на обложотъ.

---

243. Дарственная запись отъ католическаго кievскаго епископа, графа Франциска Осолинскаго, Хвастовскому мѣщанину, Ивану Долгому, на право потомственного владѣнія мельницею, называемою По-выжша, лежащею на рѣкѣ Унавѣ. 1790. Апрѣля 26

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego. miesiąca Oktobra dwudziestego piątego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, ziemskimi powiatu Winnickiego i przedemną, Stanisławem Garwolińskim, regentem akt tychże, stawia

się osobiście urodzony Franciszek Witosławski, te prawo namłyn od I. W. Franciszka Osolińskiego, biskupa Kijowskiego i Czernichowskiego, orderu świętego Stanisława kawalera, sławetnemu Iwanowi Dołhiemu, mieszczaninowi Fastowskiewu, na papierze prostym dane, podpisem tegoż, przy pieczęci, na sucho wyciśnionej, zatwierdzone, z przyłączeniem papieru stemplowanego, ceny kopiek trzydzieści, dla zapisania do xiąg niniejszych, ziemskich powiatu Winnickiego, w sposób oblaty podał, w tej istocie. Franciszek Kandyd Hrabia z Tęczyna Osoliński, z Bożej łaski i stolicy Apostolskiej biskup Kijowski, Czernichowski, orderu świętego Stanisława kawaler, wszem wobec i każdemu z osobna, komuby o tym wiedzieć należało, mianowicie iednak jaśnie wielmożnym następcom moim, tudzież ich mość panom kommissarzom, ekonomom klucza Fastowskiego, wiadomo czyniemy, tym niniejszym prawem naszym, iż my Iwanowi Dołhemu, mieszczaninowi Fastowskiemu, uważając jego tak ku nam, iako i successorom naszym, wierność, posłuszeństwo, nadajemy mocą prawa tego młyn, nazwany *Powyzszy na rzece Unawie*, kupiony przez tegoż wyżej wyrażonego Iwana Dołhego od Onyska Skałyhy, prawem jemu i successorom jego służący, w czym żadnej przeszkody zwierzchność dworska czynić nie będzie powinna; dani- ne jednak, skarbowi naszemu należące, w swojej zachowując całości, pła- cić i wszelkie inne powinności pełnić będzie powinien; które to prawo, dla większej wagi i pewności, przy zwykłej przyciśnieniu pieczęci, podpi- sem ręki własnej stwierdzamy. Datum w *Fastowie*, dnia dwudziestego mie- siąca Kwietnia, tysiąc siedmset siedmdziesiąt dziewiątego roku. U tego prawa, do oblaty podanego, podpis, przy pieczęci, na sucho wyciśnionej, takowy. Franciszek biskup (L. S.). Które to prawo, iak się w sobie ma, co do słowa do xiąg niniejszych, ziemskich powiatu Winnickiego iest za- pisane.

Книга земская, записовая, Винницкаго уѣзда, г. 1799, № 4801. Листъ 362 на оборотъ.

244. Купчая грамота, выданная Хмельницкою мѣщанскою, Любою Воляхою, мѣщанину Климу Недовисѣ на прудъ и сѣнокосъ, лежащіе въ окрестности Хмельника. 1790 Апрѣля 29.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, magdeburskiemi, roku tysiąc siedmset dziewiędziesiątego, miesiąca Czerwca czwartego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, magdeburskiemi, chmielnickiemi i przedemną, Józefem Watlewskim, protunc akt tychże pisarzem, stawiać się osobiście sławetny Klim Nedowisa, mieszczanin miasta I.K. mości Chmielnika, tę kartę od Lubki Wolichi, na sprzedany sobie stawek i sianożęć wieczyście służący, w sposób oblaty podał, w tej istocie: Niżej na podpisie znakiem krzyża świętego podpisana, znam tą kartą moją ręczną, daną, w ręce sławetnego Klima Nedowisa, obywatela futorów miejskich Budkowskich, którą chce mieć za autentyczną, iakobym zeznała przed aktami I.K. mości radzickiemi, miejskiemi, chmielnickiemi, iż ja, mając stawek i sianożęć moją własną, w lesie sytuowaną, powyżej od Mikołaja Hadarzewskiego, przedaie wiecznemi czasy temuż wyż wyrażonemu Klimowi Nedowisie za złotych polskich dziewiędziesiąt, № złotych polskich 90, której już sianożęci i stawku odtąd ja, ani sukcesorowie nie mają używać, gdyż ja już wiecznemi i nigdy nieodmienionemi czasy przedałam i zrzekłam się tej sianożęci i stawku, na co, dla lepszej wagi, i przy uproszonych urzędowych i dobrych przyjaciółach, własną ręką podpisuję. Działo się dnia dwudziestego Kwietnia, tysiąc siedmset dziewiędziesiątego roku, w *Chmielniku*. U której karty podpisy rak zeznawającej, i urzędników, i przyjaciół w te słowa: Lubka Wolicha + + +. Mikołaj Hadarzewski. Jako sprawiedliwie ta karta we wszystkich punktach jest wyrażona, na co, dla lepszej wagi i walu, podpisuję Mikołaj Wojcicki, lantwojt Chmielnicki, mp. Kondrat Klebanowski, burmistrz. Alexander Sudyłkowski, radny. Maciej Jzdebski, radny Chmielnicki mp. Która to karta, iak się w sobie ma, w akta niniejsze jest zapisana.

Книга Хмельницкой городской патуши, № 5779, годъ 1776—1792. Листъ 139.

245. Дарственная запись отъ князя Яблоновскаго, хорунжему его надворной милици, Максиму Филону, на прудъ въ селѣ Трушовцахъ, 1790. Мая 17.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt osmego, miesiąca Juni czterna-
stego dnia.

W roki sądowe, ziemskie powiatu Czehryńskiego, kadencyi Święto-
troieckiey, prawem przepisanej, od dnia dwudziestego czwartego miesiąca
Maja, roku wyż na akcie wyrażonego, sądzić się zaczętej—osobiście sta-
wający Maxym Filon, chorąży milicyi nadworney jaśnie oświeconego xięcia
Jabłonowskiego, te prawo sobie, stawiającemu, we wsi *Truszowcach* na
stawek, od wielmożnego Skipora, szambelana dworu polskiego, z moey
kommissu dane, na srebnogroszowym papierze napisane, y ręką tegoż wiel-
możnego Skipora, z wyciśnieniem czarno wykopconey pieczęci, zatwier-
dzone, y ręką własną jaśnie oświeconego xięcia Jabłonowskiego zaapro-
bowane, do akt ziemskich powiatu Czehryńskiego w oblatę podał, w wy-
razach następujących: przychylając się do proźby y żądania Maxyma Fi-
łona, chorążego milicyi nadworney, w nadaniu prawa na stawek, przez
tegoż zajęty we wsi *Truszowcach*, w jego obeyściu, a przez wzgląd na
zasługi tegoż, z mocy mnie powierzonego kommissu od jaśnie oświeconego
xięcia jego mości Jabłonowskiego, kasztelana krakowskiego, tym prawem
onego wraz z potomkami y sukcesorami jego zabieszczam, y, aby od
nikogo przeszkody nie miał, zalecam; ktore to prawo, dla tym większey
pewności y walu, podpisuje Datum w Topiłowce, dnia siedemnastego
Maja, tysiąc siedmset dziewiędziesiątego roku. J. Skipor, szambelan jego
królewskiej mości (locus sigili). Które to pozwolenie aprobuje dnia dzie-
siątego Januarii, tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego roku. Xiąże
Jabłonowski (manu propria). Które to prawo, w oblate podane, co do
słowa do xiąg niniejszych, ziemskich, powiatowych Czehryński h jest
zapisane.

Книга земская, записовая Чигиринскаго уѣзда, годъ
1797—1798, № 3590; листъ 529 на оборотъ.

246. Дарственная запись князя Августа Николая Яблоновскаго, данная крестьянину мѣстечка Стеблева, Матушиненку, на право потомственного владѣнія участкомъ поля и сѣнокосомъ. Князь Яблоновскій освобождаетъ притомъ пожизненно Матушиненка и его жену отъ всякихъ повинностей и податей. 1790. Мая 28.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt trzeciego, miesiąca Czerwca dwunastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście Iego Imperatorskiej Mości, Żytomirzu, przedemną, Iózefem Roszkowskim, viceregentem przy tym grodzie wojewodztwa i powiatu Kijowskiego, i xiegami niniejszymi, grodzkimi, kijowskimi osobiście stawający urodzony Filip Szczygielski, te prawo od jaśnie oświeconego xiecia jegomości Iabłonowskiego, wojewodzica Nowogrodzkiego, na plac, grunta i sianożęć w dobrach, miasteczku Steblowie, roboczym Matuszynenkom, małżonkom, służące, przy wyciśnionej pieczęci z zaświadczeniem kancelarji i abprobata I. O. xieżny Iabłonowskiej, wojewodziny Nowogrodzkiej, na papierze ordynaryjnym napisane, do akt grodzkich, kijowskich w oblatę podał, tym sposobem: Awhust—Mykoła, kniaź. Wsim obczno i wsiakomu zosobna, komu o tom znat' bude należno, izwestno dełaju, a najpacze władcyjom włastej moich, teper i w poślidnii wremena buduczym: iz z myłosty na ważnyje usłuhi Stepana Matuszynenka, poddanoho mojeho Steblewskoho, y za staratelnoje wojtowstwo, a najpacze, że jest strojenje na obłasty jeho—koniuszni na wojsko łehkokonnyci mojej y dom na prożytje moje zostaw za nym, czerez czto utratu w chazajstwi swojom ponosyt, w nadhorodu trudow joho, seje prawo pomianutomu Stefanu Matuszynenkowi i Katri, żeni jeho, do żytja ich służaszczuje, nadaju i dałij od wsich powynnostej i podatkow skarbowych byty wolnymi nakazuju. (A, dla) newozbrannoho onym w chozajstwi prymnożenia dostatku, orannoho pola po dnei dwadciat w kaźdu ruku i senożatej na kozakiw dwadciat oprydałaju, kotoryje i naślednikom jeho do upotreblenja ostanetsia i seje władytel oznaczyt. A kohdaby w poznejszyje wremena żytelstwa mojeho i wojsk moich peremena kwater zdiełala sia i dom postawen na kancelarju—pry ieho domi koniuszni i vse strojenje na jeho odchodyt i ostajet; Jako hdyby porad strojenju mesta Steblowa dziełala sia, i lenja wypala na dom

jeho, czerez czto usumnitsia byłby prynużden,—w to wremia w druhoj storonie stolko mesta bude dano z kazny mojej i strojenyje na nem Stepana zdiekat' sia dołżno. Kotoroje prawo spolno tym obom do żytja służył budet; po konczynie kotorych naśledniki jeho płaci podatkiw, w to wremia nakazanych, podpadat budut. Dan w *Steblewi*, tysiacza semsot dziewiatdesiatoho hoda, misiaca dwadciat osmoho Maja.... Auhust Mykoła, kniaź (L. S.). Wpisano w xieęg kaneclarji tegoż dnia i roku. A. I. Bojarski, Tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego roku, dnia dwudziestego piątego Oktobra, w Steblowie, te prawo dożywotnie dla Stepana Matuszynenka i Katri, żony jego, aprobuje, według którego prawa aby miał grunta wyznaczone, imci panu gubernatorowi Steblowskiemu zalecam. Franciszka Wiktorja xieżna Iabłonowska, wojewodzina Nowogrodzka m p. Które to prawo słowo, w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich jest zapisane.

*Книга городская, кievская, записовая, годъ 1793. № 128.
Листъ 229 на оборотъ.*

---

247. Разграничение хуторовъ, принадлежащихъ: жителю села Залетичевки, Леську Кузьменку, и жителю предместья Заводока, Михайлу Молчанюку, произведенное урядниками Летичевского магистрата 1790 июля 31

Zapis donacyi, sposobem oblaty w akta miejskie Latyczowskie, dnia 7 Sierpnia, 1790 roku, słowo w słowo.

A ponieważ między stronami, to jest: Leśkiem Kuźmenkiem, poddanym *zalatyczowieckim* z jednej, a Michałkiem Mowczaniukiem *zawolkowskim* z drugiej strony o miedze między futorami tychże częste nie zgody i kłotnie bywały, do których futorów na grunt, przez dyspozycją W. J. pana Skalskiego, gubernatora starostwa Latyczowskiego, dla rozpoznania i rozmiarkowania onychże, zjechaliśmy i nawkoło futor pomienionego Michałka Mowczaniuka i sianożęć, w brzezynie od zachodu słońca

leżąca, zawierająca na kosarzów 8, obszedlszy, to jest, wzięwszy do drogi, która idzie w futor, Cygańczuków zwany, i przypiera posiecz do tegoż, a to od teścia jego, niegdyś Jacka Szczerbeniuka, te uroczysko jemu nadane, w którym już wiele pracy podjął i staraniałożył. Drugi sadek tenże Michalko Mowczaniuk u sławetnego Jana Orla, malarza, jak jest wyżej w kontrakcie rezygnacyjnym, wieczyście nabył i te obydwie sadki do kupy są złonczone i od futoru Cygańczukowego odgraniczone, wzięwszy z dołu ciągnie się na wschód słońca, w górę, znakami, na drzewach wyciętymi, aż do brzeziny, a to ta granicą pomienionego sadu michalkowego od północy; a od południa, wzięwszy z góry od zachodu słońca z brzeziny i sianożęciów wspomnionych stron obydwóch, granica ciągnie się starą posieczą wdoł, powyżej łóz do rowu, i przez Leśka Kuźmenka wykopanego, i tym rowem przez dolinę, pominawszy szczep 2, w górę aż do lipy, na której także jest znak, krzyżem wycięty, i od tej lipy prosto w górę, niby na zimowy wschód słońca, przez jarek i aż do brzeziny. A że na części, do Michalka zachodzącej, znajduje się Leśka Kuźmenka szczep już rodzajnych 2, więc o te szczepy wspomniane strony dobrowolnie z nas zgodzili się i podług ugody natychmiast Michalko Leśkowi zapłacił złotych 24; a po takowym dobrowolnym zgodzeniu się, wszelkich niezgod, kłotni poprzestać przyrzekają, a to pod odpowiedzialnością w sądzie przyzwoitym i już do pomienionego sadu, czyli futoru, nikt a nikt wdzierać się nie ma, tylko, jak jest w swych granicach oznaczony, tak wieczyście Michalko Mowczaniuk z następcami swojemi wieczyście ma pożytkować i do jak najlepszego przyprowadzać (stanu); co wszystko i każdą rzecz strony obydwie obiecuja dotrzymać; i na to się własnymi rękami podpisują. Datum die 31 julii, 1790 anno, Leśko Kuźmenko +. Michalko Mowczaniuk +. My, mieszczanie, jako wyż wspomnionych stron rozmiarkowali, do dobrowolnej zgody przyprowadzili i na to się własnymi rękami podpisujemy. Datum ut supra. Mykyta Nawrocki, przysiężny +. Roman Gieranowski, radca. Jakób Trubłajewicz, burmistrz, Herdij Chacewski, przysiężny.

Книга Лемничевскаго магистрата, записная, годъ 1784 — 1895, № 5716; листъ 22 на оборотъ.

248. Актъ разгранченія хуторовъ, принадлежащихъ Летичевскимъ мѣщанамъ: Орлу и Яремъ Футорному. 1790 Августа 3.

Działo się na urzędzie etc., dnia 23 miesiąca Lutego, 1794 roku.

Pod najszczęśliwszem panowaniem najjaśniejszej Katarzyny wtorej etc. etc. etc. Do urzędu i xiąg niniejszych etc. etc. przyszedłszy osobście sławetny Gabryel Orzeł, syn, ojca swego, sławetnego Jana Orła, imieniem czyniący, sposobem oblaty donacją pewną na futorek wraz z sianożęcią podał, której osnowa jest następująca: Działo się w urzędzie miejskim jego królewskiej mości łatyczowskim, dnia 3 miesiąca Sierpnia, 1790 roku My, urząd miasta jego królewskiej mości *Latyczowa*, przez dyspozycią J. W. P. Skalskiego, gubernatora starostwa Łatyczowskiego, a na żądanie pracowitego Jaremy Futornego, mieszkańca i sławetnego Jana Orła, malarza, na grunt, za doliną, *Kobylanica* zwana, do lasku za tąż doliną w okręgu, samym w sobie będącego, zjechaliśmy. W którym lasku sławetny Jan Orzeł, od lat trzech za dokumentem J. W. P. Skalskiego, gubernatora, i za oznaczeniem temuż przez J. W. P. Radeckiego, jako też i urzędu dla postawienia pasieki wyczyścił i już szczep naszczepił, niemniej temuż Janowi Orłowi sianożęć koło tegoż futoru, czyli łasku, oddzielono i znakami krzyżem świętym, na drzewach na wkoło tejże sianożęci wyciętymi, to jest na kosarzów sześć oznaczyli i tenże dotychczas posiada. A że pomieniony Jarema Futorny, o pomieniony laszek i sianożęć wnosi pretensyą do pomienionego Jana Orła, że jakoby przyległością do jego futora należy, i sianożęć jakoby do jego sianożęci; chociaż wcale w jego donacyi, na futor mianej, cyrkumferencja nie tak jest oznaczona, jako on sobie wnosi, jednak, by uniknąć dalszej kłótni i niespokojności, uznaliśmy: aby sławetny Jan Orzeł Jaremie Futornemu, w nagrodę wnoszącego pokrzywdzenia sobie, zapłacił natychmiast złotych polskich 16 Którą kwotę wspomniony Jarema, zgadzając się dobrowolnie, do rąk swoich odebrał, od wszelkish pretensyi Jana Orła kwituje i już podał, że o pomieniony laszek i sianożęć, wraz z dziećmi i następcami swemi, często wspomnionego Jana Orła i następców jego turbować nie będą; tudzież strony obydwie forum sobie zakładają, jeżeliby w grunt jeden drugiego miał się wpierać, odpowiedzieć w sądzie przyzwoitym będzie powinien.

Co wszystko, i każdą rzecz ściśle i rzetelnie, obiecują dotrzymać i na co się własnymi rękami podpisują. Jarema Futorny. Jan Orzeł mpr. Po którym podpisaniu się, następuje przyjaciół podpis w te słowa: my, jako często wyrażonych stron należycie i dobrowolnie rozmiarkowawszy, tak na to, dla lepszej trwałości i bezpieczeństwa, własnymi rękami podpisujemy. Datum die et anno quo supra. Roman Gieranowski, radca; Mykita Nawrocki, przysiężny; Jakób Trubajewicz, burmistrz; Hordij Chaniowski, przysiężny; Wojciech Lachowicz, burmistrz mpr. Po której donacyi, w akta niniejsze słowo w słowo wpisawszy. oryginał, sposobem oblaty, skonnotowawszy, temuż podającemu do rąk napowrót się oddaje, z którego odebrania akta niniejsze kwituje i podpisem swej ręki stwierdza—Gabryel Orzeł.

Книга летичевскаго магистрата, записовая, годъ 1784—1795, № 5716; листъ 128

249. Купчая крѣпость, выданная Богуславскимъ мѣщаниномъ, Саввою Рымаремъ, Богуславскому же мѣщанину, Данилу Пустовойтенку, на вѣчную продажу урочищъ: Сезеневщины и Бондаровщины съ прилегающимъ къ нимъ прудомъ на рѣкѣ Вереміевкѣ. 1790 Сентября 7.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiątego, miesiąca Septembra siódmego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, mieyskiemi, bohusławskimi y przedemną, Antonim Duszowskim, pisarzem przysięgłym miasta jego królewskiej mości Bohusławia, osobiście przyszedłszy sławetny Sawka Rymarz, mieszczanin Bohusławski, ten zapis przedaży wieszystey gruntu, *Sizio-nowszczyzna* zwanego, y praw nabywczych, dziedzicznych, na rzecz y osobę sławetnego Danila Pustowoytenka dany, na papierze stemplowanym spisany, podpisami ręki własney, tak zeznawiającego znakiem krzyża, jako

y sławetnych awników zatwierdzony, przed xiegami miasta jego królewskiej mości Bohusławia dobrowolnie przyznał, w te słowa: Ja, Sawka Ry-marz, mieszczanin Bohusławski, zdrowy będąc na ciele y umyśle, odstąpiwszy mey własney, należney jurysdykcyi, a pod teraznieysze dobrowolne zeznanie swoje, to iest zapis dobrowolney sprzedaży, z potomkami y successorami memi wcale się poddając y wcielając, wiadomo iawno czynie, ustnie y dobrowolnie zeznawam, iż ja, zeznawający, mając grónt y stawek moj własny, dziedziczny, *Sezionowszczyzna y Bondarowszczyzna* zwany, dwa uroczyska, po nad rzyką Weremijówką ciągnące się, za prawem dziedzicznym nabywczym, nikomu niezawodne, a mając z prawa pospolitego moią własnością, iako chcieć rządzić, komu chcieć sprzedać, dać, dąrować, ustąpić y ku najlepszemu pożytkowi swemu obrócić, sławetnemu Daniłowi Pustowoytenkowi, mieszczaninowi Bohusławskiemu, wyż pomieniony grunt, *Sizionowszczyzna y Bondarowszczyzna* nazywający się, ze stawkiem, całe te uroczysko wokrag z przynależną y w prawach poprzedniczych mianowaną granicą, zaczowszy od wschodu słońca, od łozek, niżey grobelki, w jarku przy kruhlaku będących, na pułnoc aż do kamienia y drogi, przy wałku będącey, od tego kamienia pomienionym wałkiem do drugiego kamienia, ku zachodowi słońca y wierzehowiny Weremijowki rzyczki, do samey grobelki Krywokonowey, podług prawa starego, a powrociwszy od pomienioney grobelki, przyłączając wraz grunt Bondarowszczyznę, idąc od Krywokonowa jaru, y od Krasuckiego okopu po pod gurą, zostawując w prawey ręce grunt Czayczyn, walem odkopany, od tego więc gruntu z gury doliną, zmierzając na wschod słońca, znowu do łozek niżey grobelki, od których granica poczęła się, tu skączywszy pomienionego gruntu ograniczenie; całkiem ten grunt, stawek zewszystkiemi należytościami y przynależytościami, tak iako zdawien dawnych przynależało, nic nie ubliżając, za sumnę rubli sto trzydzieści pięć całkowitą, dobrowolnie między sobą umowioną y postanowioną, temuż sławetnemu Daniłowi Pustowuytenkowi sprzedaię, daię, daruie y na wieczność odstepuie, y prawa wszelkie moje nabywcze onemu na ten grunt wręczam y na rzecz jego wlewam y przelewam; wolen już iest y będzie sławetny Danił Pustowuytenko pomienionym gruntem; odemnie na wieczność ustąpionym, jako chcieć rządzić, używać, darować, sprzedać, ustąpić y ku najlepszemu pożytkowi obrocićsam, a po nim potomkowie y successorowie jego y odtąd ani ja, ani successorowie moi, żadnego powrotu mieć nie będziemy y na to dalem ten mój dobrowolny zapis wieczystey sprzeda-

ży z podpisem mey własney ręki y sławetnych panów ławników urzędu Bohusławskiego, odemnie uproszonych, mocą niniejszego dobrowolnego zeznania mojego. U tego zapisu podpisy rąk takowe: Sawka Rymarz —. Zacharyasz Sawkowiez, woyt miasta jego królewskiej mości Bohusławia, ten dobrowolny zapis wieczystey predaży gruntu, od sławetnego Sawki Rymarza narzecz y osobę sławetnego Daniła Pustowoytenka dany, podpisuję. — Teodor Wierzbicki, ławnik miasta jego królewskiej mości Bohusławia, na tym zapisie wieczystey predaży, od sławetnego Sawki Rymarza sławetnemu Pustowuytenkowi danym, podpisuje się. Stefan Ciurupa, ławnik miasta jego królewskiej mości Bohusławia. Który to zapis wieczystey predaży, słowo w słowo, do xiąg mieyskich, bohusławskich iest zapisany.

Книга Богуслаевского магистрата, записовая и поточная, годъ 1789—1791, № 3529; листъ 17.

250. Купчая крѣпость, выданная мѣщанами мѣстечка Медведовки: Иваномъ и Артемомъ Гонителенками, писарю того-же мѣстечка, Марку Исаенку, на мельницу, лежащую на рѣкѣ Медведовкѣ. Гонителенки оставляютъ при этомъ въ своемъ владѣніи садъ и сѣнокосъ, пожалованные имъ вмѣстѣ съ мельницею по дарственной записи отъ князя Яблоновскаго. 1790. Сентября 19.

Roku tysiąc siedmset dziewiedziesiąt siódmego, miesiąca Augusti dwudziestego drugiego dnia

Przed xiegami y aktami ziemskimi powiatu Czehryńskiego, przedemną, Ianem Bonkowskim, pisarzem ziemskim przysięgłym powiatu Czehryńskiego, stawiający osobiście urodzony Makary Woliński, te prawo, na młyn, chalupę y ziannym gruntem, procz łąki y sadka, od mieszczan miasta Medwedowki: Iwana y Artema Henyteleków, szlachetnemu Markowi Isajenkowi, ustąpiony, do wniesienia per oblatam do akt ziemskich powiatu Czehryńskiego podał, w te słowa: My, niżej podpisani, mianowicie: Iwan y Artem Henytelenki, obywatele dobr jaśnie oświeconego jego mości

pana Iablonowskiego, kasztelana krakowskiego, miasteczka Medwedowki, daiemy naszą, dobrowolnie ugodzoną, kupcze Markowi Isaienkowi, pisarzowi medwedowskiemu, iż my, widząc niesposobność naszą do utrzymania y reperowania młyna *na rzece, Medwedowka* zwanej, ponyżej młyna czerców Mikołaiowskich, po zmarłej matce naszej, Horpiniekwitenkowej, nam zostalego, y nie mawszy czym długów naszych, na różne potrzeby zaciągnionych, zapłacić, odstępujemy y sprzedajemy młyn z chałupą y wszystkim, do niego należącym, y prawo na tenże młyn od jaśnie oświeconego xięcia pana, dobrodzieja dane, oddajemy Isaienkowi; tylko zostawujemy dla siebie sadek y sianożęć, w tymże prawie wyrażoną, a młyn wiecznemi czasy Isaienkowi wraz z jego sukcesorami sprzedajemy, y iuż my do niego ani dzieci nasze, ni krewni żadney pretensyi mieć nie będziemy, tudzież, ieśli by kto z krewnych naszych, za granicą mieszkających, mógł na ten młyn iakowe papiery okazać, żadnego waloru mieć nie będą, gdyż my swoją własność sprzedajemy za rubli dwieście piętnaście; y dla lepszego waloru y pewności rękami naszymi własnymi podpisujemy się. Dnia dziewiętnastego Septembris, tysiąc siedmset dziewiędziesiątego roku. U tey kupczy, w obato podaney, podpisy rąk takowe: Iwan Honytelenko+. Swoieruczno podpisują Artem Honytelenko. Działo się to przy ludziach wiary godnych: Ostapu Iuszczenu Kosarskiemu, Wasylowi Strogieckiemu Małemu Medwedowskiemu y innych, na ten czas będących. Dogadzając żądaniom Iwanowi y Artemowi Honytelenkom, braci między sobą rodzonym, dozwoliła zwierzchność zamku Medwedowskiego odprzedać młyn Markowi Isaienkowi, podług między niemi ugody, ktore zwierzchność Medwedowska approbuie co do młyna y chałupy z gróntem; prawo zaś Marko Isaienko, pisarz, do siebie odbiera, a reskrypt ma dać na sadek y sianożęć, w tym prawie znajdujące się, iako Honytelenkom przynależyć ma; sianożęć y sad przy Honytelenkach ma się zostać. Działo się w zomku Medwedowskim, dnia piętego Oktobris, tysiąc siedmset dziewiędziesiątego anno. W. Napruszewski, m. p. U tego prawa oblata w te słowa: Anno tysiąc siedmset dziewiędziesiąt piętego, Aprilis (?) V S., stawiać się osobiście urodzony Marcin Cetnarski, te prawo, od jaśnie oświeconego xięcia Iablonowskiego, kasztelana krakowskiego, Markowi Isaienkowi na młyn dane y służące, z przyłączeniem papieru dwudziesto kopijkowego, dla wpisania do akt niniejszych,

ziemskich wojewodztwa Bracławskiego, w sposób oblaty podał, na leżeniu xiąg ziemskich wojewodztwa Bracławskiego.

Книга земская, записовая Чигиринскаго уѣзда, годъ 1797 1798, № 3590; листъ 74 на оборотъ.

251. Купчая крѣпость, выданная дворянками: Ангелою и Анною Бачинскими, мѣщанину Павлу Бѣлецкому на леваду, лежащую въ Винницкой Слободѣ. 1791. Генваря 2.

Działo się w mieście Winnicy, we czwartek, to jest dnia 13 miesiąca Marca, roku pańskiego 1794.

Do urzędu i xiąg niniejszych, wieczystych miasta Jej Imperatorskiej Mości Winnicy, osobiście przyszedłszy sławetny Paweł Bielecki, temuż urzędowi prawo na lewadę, sobie służące, na papierze stępowanym polskim wypisane i podpisane, do wpisania w akta niniejsze podał, w tej osnowie: My, Angela i Anna Baczyńskie, niegdy urodzonego Baczyńskiego córki, swym i brata swego małoletniego imieniem czyniące, znamy tym wlewkiem naszym, moc i ważność autentycznego zeznania w sobie mającym, iż my, mając lewadę pod *Slobudka Winnicka*, od zwieszchności zamkowej ojcu naszemu nadaną, na dni pięć orania będącą, blisko Pieńkowskiego leżącą, też lewadę sławetnemu Pawłowi Bieleckiemu za kwotę złotych polskich piętnaście przedajemy, ustępujemy i na osobę tegoż wlewamy; wolen tedy jest i będzie pomieniony Paweł Bielecki wyżwyrażonej lewady używać, nazawsze trzymać, a my, zrzekłszy się raz nazawsze, żadnego już odtąd wstępu i powrotu do tejże lewady sobie i potomkom naszym nie zostawujemy i na to się, dla lepszej wagi i walu, rękami własnymi podpisujemy. Działo się w Winnicy, die drugiego Stycznia, 1791 roku. Podpisuje się Anna Baczyńska—Po którego to kwitu w xięgi niniejsze zaoblatowaniu, szlachetny Paweł Bielecki, podając do akt, oryginał onego napowrót do siebie odebrał i na to podpisuje się. Paweł Bielecki.

Книга Винницкаго маюстрама, годъ 1791—1799, № 5192. Листъ 182.

252. Дарственная запись отъ князя Антонія Яблоновскаго хорун-
жему его надворныхъ козаковъ, Максиму Филону, на сѣнокосъ, ле-
жащій въ Чигринскомъ староствѣ, называемый Кимлиха . 1791
Генваря 12-

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt osmego, miesiąca Iunii czterna-
stego dnia.

W roki sądowe, ziemskie powiatu Czehryńskiego, kadencyi Święto—
troieckiej, prawem przepisanej, od dnia dwudziestego czwartego miesiąca
Maja, roku wyż na akcie wyrażonego sądzić się zaczęte, przedemną, Grze-
gorzem Wróblewskim, sędzią ziemskim powiatu Czehryńskiego, osobiście
stawiający Maxym Fiłon, chorąży kozaków jaśnie oświeconego xięcia Iab-
łonowskiego, te prawo, na sianożęc, Kimliczką zwaną, od jaśnie oświeco-
nego xięcia Iabłonowskiego sobie dane, na ordynaryinym papierze napisa-
ne, y podpisem ręki tegoż jaśnie oświeconego xięcia Iabłonowskiego, przy
wyciśnieniu na laku czerwonym rodowitey pieczęci zatwierdzone, do akt
ziemskich powiatu Czehryńskiego, z dołączeniem papieru herbowego trzy-
dziestu kopiukowego, w oblate podał, w następujących wyrazach: Antoni
Chryzostom Barnaba xiąże Pruss Iabłonowski, kasztelan krakowski, Mię-
dzyrzecki, Czehryński starosta etc. etc. etc. kawaler wielu orderów, oz-
naymuie każdemu, komu o tym wiedzieć należyć będzie, a mianowicie JJ.
PP. rządcom dóbr moich starostwa Czehryńskiego, iż, mając wzgląd na
kilkodziesiątletnie zasługi Maxima Fiłona, chorążego kozaków moich, tu -
dzież przychilając się do prawa mego, Iakimowi Fiłonowi, bratu tegoż
rodzonemu, pod rokiem tysiąc siedmset sześćdziesiąt osmym, dnia szo-
stego Października danego, pozwalam ninieyszym prawem moim rzeczo-
nemu Maximowi Fiłonowi, chorążemu, używania sianożęci, *Kimliczi* naz-
wanej, do rzeczki mieyskiej Ticzki, koło Czernieckiej S. Mikołaja sia-
nożęci będącej; ktore to prawo, dla większey ważności, podpisem mey
ręki y pieczęcią stwierdzam. Datum w Krzewinie, dnia dwunastego Stycz-
nia, roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego. U ktorego prawa
podpis ręki iest takowy: Antoni xiąże Iabłonowski (locus sigili). Ktore to

prawo, w oblatę podane, co do słowa do xiąg niniejszych, ziemskich, powiatowych, Czehryńskich jest zapisane.

Книга земская, записовая Чигиринскаго уѣзда годъ 1797 —1798, № 3520; листъ 328.

253. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Щедровой, Андреемъ Мельникомъ, зятю его—Олескѣ, на мельницу, усадьбу, огородъ, поле и сѣнокосъ. 1791: Генваря 22:

Działo się w urzędzie miasta Latyczowa jego królewskiej młosci, dnia 22 miesiąca Stycznia, roku Pańskiego 1791.

Przed nami i xiegami urzędu naszego, miejskiego, Latyczowskiego, stanawszy osobiście pracowity Andrzej Mielnik, obywatel i mieszkaniec wsi *Szczodrowy*, do starostwa Latyczowskiego należącej, zdrowy będąc na ciele i umyśle, imieniem swym i Ahapii, małżonki swojej, oczewiście, dobrowolnie i jawnie niniejszy zapis zeznał: Jż wspomniony Andrzej Mielnik, mając chałupę z ogrodem, sianożęcią, polem i młynem o kamieniach trzech, foluszach dwóch, stepach pięciu, z których kamień dawniej Myk-ła, zięć tegoż, ma dla siebie kupiony, takową chałupę z całym zabudowaniem, obejściem i podwórzem oraz ogrodem, sianożęcią i polem, tudzież młyn o kamieniach dwóch, foluszach dwóch, stepach pięciu Olexie, zięcia swemu, za sumę, dobrowolnie umówioną i ugodzoną, złotych polskich 550, przedaje, daje, daruje wiecznemi i nigdy nieodzownemi czasy ustępuje, zrzekając się prawa swego całkiem na osobę Olexy, zięcia, zlewa, żadnego sobie ani sukceszorem swoim do wspomnionej chałupy, ogrodu, sianożęci, pola i młyna, nie zostawując wstępu ani zwrotu; owszem od wszelkich impetycyi prawnych i nieprawnych bronić i zastępować pomieniony Andrzej Olexę, zięcia swego, obowiązuje się i powinien będzie Mocen tedy jest i nazawsze będzie nadmieniony Olexa, zięć Andrejow, i sukces

orowie jego wzmiankowana chałupa z całym ohejściem i zabudawaniem, ogrodem, sianożęcią i polem, do tejże chałupy należącemi, tudzież młyn wyznadmieniony posiadać i komu chcieć dać, przedać, zastawić, darować i ku najlepszemu pożytkowi swemu obrócić, tudzież, przy splaceniu trzeciego kamienia, gdyby wzmiankowany Mykoła, szwagier tegoż, dotychczas utrzymujący tenże kamień trzeci, przedawał, najbliższym utrzymać się; a jako wyżej wyrażoną summę, złotych polskich 550, pomieniony Andrzej, teść tegoż, natychmiast do rąk swoich odbiera, tak z odebranych i dorąk zaliczonych, Olexę, zięcia swego, kwituje. W czasie sprzeciwienia się niniejszemu zapisowi, pod zakład win i kar urzędowi miejskiemu Latyczowskiemu poddają się. Powinności zaś skarbowe, podług zwyczaju należące, odbywać obowiązują się, tudzież utrzymanie, tak Mykole jednego kamienia, jako Olexie kamieni dwóch, foluszów dwóch i pięciu step tego młyna w należytym dozorze, pilność grobli i wszelkiej skarbowej całości z strony skarbu ostrzeżają się; niemniej pilnować obowiązani są kolei w czasie zawozu do młyna, nie czyniąc nikogo bliższym, lecz kto z niej przypadnie, jako też i miarek innych nie podstawiać, ale zwyczajnemi, od skarbu cechowanemi, odbierać, nie krzywdząc zawoźników, pod wolnym zwierzchności zamkowej tego młyna rozrządzeniem. Na co się rękami własnemi, nie umiėjący pisma, znakami krzyża świętego podpisują: Andruch Mielnik+, Ahapya małżonka+, Kondrat, syn tychże+, Włoma, syn+, Zacharko, syn+, Jakow, syn, My, urząd miasta Latyczowa jego królewskiej mości, niniejszy zapis rękami własnemi podpisujemy: Roman Gieranowski, radca, Jakób Trubłajewicz, burmistrz, Hordej Chacewski, przysiężny, Stefan Iuszczenko, przysiężny+.

Книга Летичевского магистрата записовая, годъ 1784—1795, № 5716; листъ 26 на оборотъ.

---

254. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Щедровой, Олексю, брату его—Луцку на половину мельницы, усадьбу, огородъ, поле и сѣнокосъ. 1791. Генваря 22.

Działo się w urzędzie miasta Łatyczowa jego królewskiej mości, dnia 22 miesiąca Stycznia, roku Pańskiego 1791.

Przed nami i xiegami urzędu naszego, miejskiego, łatyczowskiego, stawiać się osobiście pracowity Olexa, Andrusiów zięć, obywatel i mieszkawiec wsi *Szczedrowy*, do starostwa łatyczowskiego należący, zdrowy będąc na ciele i umyśle, oczewiście, dobrowolnie i jawnie niniejszy zapis zeznał: Jż wspomniony Olexa Andrusiów zięć, mając chałupę we wsi Szczodrowey, z podwórzem i zadudowaniem, połową dwóch ogrodów, sianożęci, pola i młyna, na grobli Szczodrowskiej będącego, od Antona Mula, mielnika szczodrowskiego, nabyte, których drugą połowę Hryćko, szwagier tegoż Antona Mula, posiada, takową chałupę swoją własną z całym zabudowaniem i produktem, z połową dwóch ogrodów, sianożęci, pola i młyna o kamieniach trzech, foluszach dwóch i sześciu stępach, Łuckowi, bratu swojemu rodzonemu, za sumnę, dobrowolnie umowioną i ugodzoną, złotych polskich 550, sprzedaje, daje, daruje, wiecznemy i nigdy nieodzownemi czasy zapisuje, zrzekając się całkiem prawa tego, na osobę Łucka zlewa; żadnego sobie ani sukcesorom swoim do wspomnianej chałupy, ogrodów dwóch, sianożęci, pola i młyna połowy nie zostawując wstępu i zwrotu, owszem od wszelkich impetycyi prawnych i nieprawnych bronić i zastępować Olexa, zięć Andrusiów, Łucka, brata swego, obowiązują się i powinien będzie. Mocen tedy jest i nazawsze będzie nadmieniony Łucko, brat Olexy Andrusiowego, wzmiankowaną chałupą, z całym zabudowaniem i podwórzem, oraz połową dwóch ogrodów, sianożęci, pola i młyna posiadać, komu chceć dać, zastawić, darować, i ku najlepszemu pożytkowi swemu obrócić. A jako wyżwyrażoną i dobrowolnie ugodzoną sumnę złotych polskich 550 pomieniony Olexa, zięć Andrusiów, natychmiast do rąk swoich odbiera, tak z odebranych i do rąk zaliczonych, Łucka, brata swego, kwituje. W czasie sprzeciwienia się niniejszemu zapisowi, pod zakład win i kar urzędowi mieszkjemu ciż poddają się. Powinności zaś skarbowe, podług zwyczaju należące, odbywać obowiązują się, Tudzież utrzymanie obydwom swe połowy tego młyna należytym dozorem, pilności grobli i wszelkiej skarbowej całości, z strony skarbu ostrzega się, niemniej pilnować obowiązani są kolei w czasie zawozów do mły-

na, nie czyniąc nikogo bliższym, lecz kto z niej przypadnie; jako też i miarek innych nie podstawiać, ale zwyczajnemi, od skarbu cechowanemi, odbierać, nie krzywdząc zawoźników, pod w olnym zwierzchności zamkowej tego młyna urządzeniem; na co ręką własną nieumiejący pisma znakiem krzyża świętego podpisuję się. Olexa zięć Andrusiów +. My, urząd miasta Łatyczowa J. Kr. mości, niniejszy zapis rękami własnemi podpisujemy: Roman Geranowski, radca; Jakób Trubłajewicz, burmistrz; Hordi Chocenowski, przysiężny; Stefan Jasczenko, przysiężny.

Книга Летичевского магистрата записовая, годъ 1784—1795; № 5716; листъ 26.

255. Удостоверение, выданное дворяниномъ Боржендзкимъ мѣщанамъ мѣстечка Прилуки: Марку Дыменку и Ильку Беднарчуку, въ томъ, что ихъ усадьбы на хуторахъ, сады и пасѣки будутъ признаны ихъ собственностью. 1791. Генваря 27.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt piątego, miesiąca Lipca siedmnastego dnia (veteris styli)

W roczki sądowe, grodzkie, winnickie, kadencyi Iuliuszowej, dnia szóstego podług nowego stylu przypadłe i sędzić się zaczęte, przedemną, Gabryelem Porczyńskim, stolnikiem powiatu i podstarostą grodzkim winnickim, stawiać się osobiście urodzony Tomasz Kuchcicki, te zapewnienie, pracowitemu Markowi Dymenkowi, Ilkowi Bednarczukowi i innym na budowanie się prawem miejskim i wydzielenie dane, dla zapisania do akt niniejszych. grodzkich, bractwawskich, przy opłacie skarbu kopieek dwudziestu, w sposób oblaty podał, w tej istocie: zapewniam suplikantów, iż będą mieli prawo na budynki, na futorach pobudowane, iako też na drzewa, tamże posadzane, jako i pasieczyska. Datum w Dubnie, dnia dwudziestego siódmego Ianuaria, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego

roku. Borzecki mp. Które to zapewnienie, iak się w sobie ma, co do słowa w xiegi grodzkie, bractawskie iest zapisane.

Книга городская, Винницкая, записовая, годъ 1795, № 4748. Листъ 907.

256. Дарственная запись отъ Брацлавскаго старосты, Оаддея Козловскаго, крестьянину Василю Гаврилюку на мельницу, сѣнокосъ и хуторъ, называемый «Червцова Стѣнка», лежащіе въ Брацлавскомъ староствѣ. 1791. Февраля 21.

Roku tysiąc siedmset dziewiedziesiąt dziewiątego, miesiąca Czerwca, rzeciego dnia.

Przed aktami niniejszymi, ziemskimi powiatu Braclawskiego y przedemną, Janem Biedrzyckim, O.R.Z.P.B. stawiać się osobiście Wasyl Hawrylukow, te prawo, od jaśniewielmożnego Kozłowskiego, starosty Braclawskiego, na młyn y futor sobie, offerentowi, na papierze rzeczypospolitey Polskiej ceny grosza srebnego dane y służące, dla zapisania, z przyłączeniem papieru herbowego, ceny kopiek trzydziestu, do xiąg nyniejszych, ziemskich powiatu Braclawskiego w sposob oblaty podał, w tey istocie. Tadeusz Kozłowski, starosta Braclawski, generał major woysk koronnych, komisarz cywilno—woyskowy wojewódstwa y powiatu Braclawskiego, orderu św. Stanisława kawaler, wiadomo czynię, komu o tym wiedzieć będzie należało, a mianowicie ekonomom, gubernatorom starostwa mego Braclawskiego, iż daię prawo Wasylowi Hawrylukowi na młyn, zwany *Ziankow* y na futor *Scianka Czerwцова* y sianożęć—do teyże ścianki czyli lasku zdawna należąca, i który wyżwyrażony Wasyl Hawrylukow ma używać tegoż futoru y sianożęci bez przeskody y sukcesorowie jego. Nikt niema się mieścić na teyże sianożęci. Które prawo, dla tym większey wagi y waleru, ręką moją własną, przy wyciśnieniu rodowitey pieczęci, podpisuję. Dan w *Braclawiu*, dwudziestego pierwszego Februarja, tysiąc

siedmset dziewiędziesiąt pierwszego roku. U tego prawa podpis przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, takowy: Tadeusz Kozłowski (L S). Ktore to prawo, jak się w sobie ma, co do słowa w xiegi nynieysze, ziemskie powiatu Braclawskiego iest zapisane.

Книга земская, записовая Брацлавскаго уѣзда, годъ 1799, № 4578. Листъ 201.

257. Право на потомственное владѣніе участкомъ поля и сѣнокосомъ въ селѣ Пѣкарщинѣ, данное старостою Андреемъ Комаромъ мѣщанину Казимиру Сухоцкому подѣ условіемъ уплаты ежегоднаго чинша въ пользу экономіи. 1791. Мая 18.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, miesiąca Czerwca czwartego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Wincentym z Trojanówki Woroniczem, V. R. G. Ż, i xiegami niniejszemi, grodzkiemi, żytomirskimi, stawający osobiście urodziny Wojciech Hermanowicz, to prawo na grunt i zabudowanie, od W. Komała sławetnemu Kazimierzowi Suchockiemu dane, na papierze srebrnogroszowym napisane, ręką tegoż, przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, zatwierdzone, do akt grodzkich żytomirskich w oblatę podał w ten sposób: Czynie wiadomo tym prawem moim, Kazimierzowi Suchockiemu, majstrowi kunsztu stolarskiego, danym, na to, iż ja, wieś moją, *Piekarszczyna*, pomnażając w ludność, osadzonego w tejże na wymierzonym przez ekonoma mojego Turczyńskiego sznurze, tak jako i drudzy nowoosiadający tam budują się, któremu pozwalam budowanie się wolne z drzewa, za kwitami, dawać się mającemi; pozwalam w każdej zmianie nowiny rozrabiać, które przez geometrę przezemnie oprowadzonego, w sznurach

oznaczone będą, tak, aby pół włoki pola w trzech zmianach znajdowało się. Od którego gruntu i zabudowania do lat dziesięciu ma być od płaty wszelkiej wolnym, oprócz kominowego rzeczypospolitej; a po wyszłych dziesięciu latach nie inaczej, tylko czynsz generalny, taki, jaki tamieczny osiadający płacić będą (dawać ma); lecz do żadnej powinności ani on sam, ani żona, ani dzieci ich pociągani być nie mają; wolność drew na opał i wyznaczone sianożęci do tegoż zabudowania zawsze on sam, żona i dzieci ich mieć będą: nadto ubezpiecza się, iż go samego i jego dzieci z żoną za poddanych trzymywać nie będą i sukcesorowie moi nie będą mogli, czego wszystkiego jako pewien zawsze ma być, tak, dla lepszej wiary, podpisuję się. Datum w Turczynie, dnia ośmnastego Maja, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego roku. U tego prawa, w oblatę podanego, podpis ręki, przy pieczęci, takowy: Andrzej Komar, starosta Szot. (L. S.). Które to prawo, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomierskich jest zapisane.

Книга городская, житомирская, записовая, годъ 1791, № 290; листъ 868 на оборотъ.

---

258. Купчая крѣпость, выданная Богуславскимъ мѣщаниномъ, Иваномъ Котолупомъ, Богуславскимъ-же мѣщанамъ: Игнату и Евхиму Куриннымъ на земли и угодія, лежащія на урочищѣ »Довгій Ярѣ« 1791. Іюля 25

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego, miesiąca Lipca dwudziestego szóstego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, mieyskiemi, bohusławskimi y przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta jego królewskiej mości Bohusławia, przyszedłszy osobiście sławetny Iwan Kotolupenko, mieszczczanin *Bohuslawski* ten zapis wieczystey prze-
daży gruntu wraz z kwitem, od siebie, zeznawającego, na rzecz y osobę sławetnego Ihnata Kurinenka dany, na papierze stemplowanym ceny groszy

dwoch srybnych spisany, podpisami rąk, tak zeznawającego, jako też y przyaciół zatwierdzony, przed aktami magistratu Bohusławskiego dobrowolnie przyznał, w istocie takowej: Ja, Iwan Kotołup, mieszczanin Bohusławski, zdrowy będąc na ciele y umyśle, odstąpiwszy mey własney, należney jurysdykcyi, prawa, sądu, a pod teraznieysze dobrowolne, to jest zapis wieczystey sprzedaży wraz z kwitem z potomkami i sukcesorami mojemi cale się poddając y wcielając, wiadomo jawno czynię, ustnie y dobrowolnie zeznawam, iż ja, zeznawający, mając grunt mój własny: stawek, łąkę, sadek na uroczysku, *Dowhy Iar* nazywającym się, nad rzeczką Kamiąką leżący, przezemnie od Stepana Pustowuytenka nabyty, to jest: zaczawszy od okopu y gruntu Ułasa Nereza, idąc miedzą między gruntem moim własnym, teraz przedanym, a gruntem Michayła Kotołupa, aż do okopu Łuhowego ku wschodowi słońca przez grobelkę Petra Łuhowenka drogą do Radiek, idącą rozdołem, zostawując po lewey stronie drożynę y grunt Ławra Zamniusenka, aż do grobelki pustej, żadnego possora nie mającej, przypierając, od ktorey grobelki, na południe powrociwszy, do lipy, idąc grzędą, pod gore, laskiem, przez drożynę, na górze będącą, przeszedłszy w dolinę tymże laskiem do drugiej drożyny, prosto z lasu idącej, obróciwszy się ku zachodowi—na grobelkę, do gruntu, teraz przedanego, należącą, zostawując grunt Nerezowszczyzne, po lewey ręce ciągnący się, a przeszedłszy też grobelkę, niżej w lewą rękę, do brzostu ku południowi, a od brzostu ku zachodowi, prosto do okopu Ułasa Nereza, z kąd się zaczęła granica; tu zakńczywszy, pomieniony grunt, tym sposobem przez urząd magistratu jego królewskiej mości Bohusławia w krąg ograniczony, ze wszystkimi onego przynależnościami, polami oranemi y nie oranemi, łąkami y sianożęciami, stawkiem, grobelką, laskiem, tak iak zdawień dawnych należało y teraz należy, sławetnemu Iowchimowi (i) Ihnatowi, braci między sobą rodzonym, Kurinnym, mieszczanom Bohusławskim, mając wolność z prawa pospolitego własnością moją, jako chcieć, rządzić, widząc w tym moje większe dobro, naradziwszy się krewnych y przyaciół, nie będąc od nikogo przymuszony ani namuwiony, za sumę, dobrowolnie przezemnie postanowioną, rubli srybnych pędziesiąt, przedać, dać, daruję y wiecznemi czasy ustępuję, prawa swego y właścicielstwa zrzekam się, a na rzecz y osoby sławetnych: Ihnata y Iowchyma Kurinnych, przenoszę; z ktorego to przedania odebrawszy sumę całkowitą rubli pędziesiąt, nic na siebie ani potomków moich nie excypując,

wiecznemi czasy sławétnych Ihnata y Iowchyma Kurinnych kwituie; wolni tedy są y będą ciż sławetni Ihnat y Iowchym Kurinni, zachowuiąc ciężary mieyskie, iako chceć rządzić, komu chceć dać, darować, przedać, ustąpić, lub na swoy pożytek wiecznemi czasy obrocić, a ja, zeznawaiący, do pomienionego gruntu wraz z potomkami mojemi żadnego zwrotu y interesowania się mieć nie będę, y owszem, od wszelkich przeszkód prawnych, lub nieprawnych, o te grunta przez kogokolwiek wyniknąć mogących, tychże sławétnych: Ihnata y Iowchyma-Kurinnych ja y sukcesorowie moi bronić y zastępować powinni będziemy, a to pod szkodami w czasie sprzeciwienia się, w prawie opisanemi na łamiących dobrowolne transakcye słownie, krom przysięgi cielesney, oszacowanemi; o którą rzecz w sądzie magistratu Bohusławskiego do odpowiedzi sobie y potomkom moim termin zawity naznaczywszy, zapisuie się, y na to dałem tem mój dobrowolny list wieczystey sprzedaży wraz z kwitem; który to zapis podpisem ręki moiey własney y ich mościów panów przyjaciół, odemnie do podpisu tego zapisu uproszonych, nie umieiący pisma, znakiem krzyża świętego podpisuie się. Działo się w mieście jego królewskiey mości, Bohusławiu, roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, miesiąca Lipca dwudziestego piątego dnia. U tego zapisu wieczystey sprzedaży podpisy rąk takowe: Iwan Kotołup+. Proszony przyjaciel do podpisania się na tym zapisie wieczystey sprzedaży gruntu wraz z kwitem od sławetnego Iwana Kotołupenka na rzecz y osobę sławétnych Ihnata y Iowchyma Kurinnych, podpisuie się Teodor Wierzbicki, ławnik. Użyty przyjaciel do podpisania się na tym zapisie wieczystey sprzedaży, podpisuie się Mikołay Michayłowicz. Który to zapis wieczystey sprzedaży, słowo w słowo, iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych magistratu Bohusławskiego jest zapisany,

Книга Богуславскаго магистрата, записовая и поточная, годъ 1789--1791, № 3529. Листъ 44.

---

259. а) Купчая крѣпость, выданная Богуславскимъ мѣщаниномъ, Павломъ Котляромъ, Богуславскому лавнику, Степану Цюрупѣ на хуторъ, лежащій на Бѣлоцерковскомъ предмѣстїи города Богуслава, съ принадлежащими къ нему полями, прудомъ, угодьями и постройками. б) Вводъ во владѣніе тѣмъ же хуторомъ данный Степану Цюрупѣ. 1791. Августа 29.

a) Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, miesiąca Augusta trzydziestego dnia:

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, mieyskiemi, bohusławskimi y przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta jego królewskiej mości Bohusławia, przyszedłszy osobiście sławetny Pawło Kotlarz, mieszczanin Bohusławski, ten zapis wieczystey sprzedaży futoru y gruntu, pol w różnych mieyscach y łąk, między polami y gruntami miasta jego królewskiej mości Bohusławia leżących, a to wraz z kwitem, od siebie, zeznawaiącego, na rzecz y osobę szlachetnego Stefana Ciurupy, z podpisem ręki swej, tudzież ich mościów panów przyaciół zatwierdzony, na papierze ceny groszy dwóch spisany, przed aktami magistratu miasta jego królewskiej mości Bohusławia dobrowolnie przyznał, w istocie takowey: ja, Pawło Kotlarenko, mieszczanin Bohusławski, zdrowy będąc na ciele y umyśle, odstąpiwszy mey własnej należnej jurysdykcyi, a pod terazniejsze dobrowolne moje zeznanie, to iest wieczystey sprzedaży wraz z kwitem, z sukcesorami cale się poddając y wcielając, wiadomo czynię y dobrowolnie zeznawam, iż ja, zeznawaiący, mając futor zabudowany i grunt z stawkiem, do tegoż futoru należącym, w mieście jego królewskiej mości Bohusławiu sytuowany, na przedmieściu Białocerkowskim, przed Łabuńską górą nad potokiem, własny mój dziedziczny, od antecesorów moich prawem natury na osobę moją spadły, z polami roboczemi, to iest: niedaleko futoru tegoż ku Misayłówcę pola przy wałku dni dwa; tamże w jarku przy Tereszkowym toku, daley koło Siedleckiego niwy dni cztery; potym prosto Kapustynego młyna kawałków trzy, czynioncych dni sześć; w tejże stronie, nad Rosią łączka z podmiotami na głębokiej dolinie—dni dwa; w drugiej stronie, za Rosią, ku Jsaykom, za cegielnią kawałków dwa, czyniących dni trzy; daley koło mogił, przy szlachu Jsaykowskim kawałków trzy, czyniących dni dziesięć; w trzeciej stronie—ku Deszkom, po tej stronie Rosi, koło gruszki, kawałek ieden, czyniący dni dwa; a mając z prawa pospolitego własnością swoją jako chceć rządzić, szafować, dać, darować, komu chceć, przedać, tenże futor ze wszystkim zabudowaniem, budynkiem, ogrodzeniem, ze wszystkim gruntem, teraz przezemnie mianowanym, nie nie wymuiąc, ani wyłączając, tak, jako ten

futor y grunta teraz w sobie maia y zawieraja, szlachetnemu Stepanowi Ciurupie, za summe, między nami dobrowolnie umowioną y postanowioną, rubli srybrnych pędziesiąt, przedaje, daje, daruje y wiecznemi czasy ustępuje, oraz z wypłacenia summy rubli pędziesiąt szlachetnego Stefana Ciurupe wiecznemi y nigdy nieodzownemi kwituie czasy; wolen tedy jest y będzie szlachetny Stefan Ciurupa pomienionym gruntem, jako chcieć rządzić y ku najlepszemu pożytkowi swemu obrocić, a ja, zeznawajacy, żadnego powrotu mieć nie będę, a po mnie następcy y sukcesorowie moi nie powinni będą; owszem, od wszelkich przeszkód, cd kogo kolwiek nastąpić mogących, bronić, zastępować mam y powinien będę y na to dałem en mój dobrowolny list z podpisem ręki moiey własney y podpisami ich mościów panów przyjaciół. Datum w *Bohusławiu*, roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, dnia dwudziestego, dziewiątego Augusta. U tego zapisu wraz z kwitem podpisy rąk takowe: Pawło Kotlarz—+. Na tey donacji proszony przyjaciel podpisuje się—A. Popiel. Który to zapis wieczystej przedaży wraz z kwitem, słowo w słowo, jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych magistratu Bohusławskiego jest zapisany.

b) Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, miesiąca Augusta dwudziestego dziewiątego dnia.

Przed urzędem y aktami niniejszemi, mieyskiemi, Bohusławskimi y przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta jego królewskiej mości Bohusławia stanowszy oczewisto woźny generał wojewodstwa Kijowskiego y innych, szlachetny Prokop Terlecki, w moc prawdziwey, wierney y skuteczney relacji swoey iawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on, roku teraznieyszego, tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, dnia dwudziestego, pierwszego Augusta, na prawne wezwanie szlachetnego Stefana Ciurupy, ławnika miasta jego królewskiej mości Bohusławia, mając przy sobie strone szlachty, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościów panów: Tomasza Zawistowskiego y Jana Lisiewskiego, był w dobrach, w mieście jego królewskiej mości Bohusławiu, we dworku szlachetnego affektanta, tenże dworek y futor ze wszystkim zabudowaniem, ogrodzeniem, młynem, do tegoż dworku y

futoru należącym, niemniey polami, rolami oranemi y nie oranemi, zasianemi y nie zasianemi, łąkami, sianożęciami, stawkiem, do futoru przyległym, y ze wszystkimi pożytkami, z dworku, futora, młyna, pól, sianożeci należącemi, na-mocy praw nabywczych od różnych ich inościców, w dziedziczną, niewątpliwą, bez żadney od nikogo przeszkody, podał, postąpił y intromittował possessją; y tam nieodstępnie przytomnych sąsiadów y obywatelów miasta jego królewskiej mości Bohusławia będących, o dziedzicznej szlachetnego rekwirenta uwiadomił possesii, w czym szlachtą, sobie przytomną, oświadczywszy się, ztamtąd tu, do akt, przybywszy, prawdziwą przedemną, urzędem, uczynił y zeznał relacją, ktorey do akt o przyięcie prosił, co y otrzymał; woźny, który wyżej, krzyżyk położył.

Книга Богуславскаго магистрата, записовая и помочная, годъ 1789—1791, № 5529. Листъ 61 и 62.

260. Купчая крѣпость, выданная Богуславскимъ мѣщаниномъ, Павломъ Котляромъ, Богуславскому-же мѣщанину, Олексѣ Волошину, на поле, лежащее на урочищѣ—»Козья Долна« 1791. Сентября 3.

Roku tysiąc siedmset, dziewiędziesiąt pierwszego, miesiąca Września piątego dnia.

Przed urzędem y aktami ninjeyszemi, mieyskimi, bohusławskimi y przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta jego królewskiej mości *Bohusławia*, osobiście stawiający sławetny Pawło Kotlarz, mieszczanin bohusławski, ten zapis wieczystej przedaży, od siebie, zeznawającego, na rzecz y osobę sławetnego Ołexy Wołoszylenka dany, podpisami rąk, tak zeznawającego, jako też y przyiaciół stwierdzony, na papierze ceny groszy srybnych dwóch spisany, przed aktami magistrackimi miasta jego królewskiej mości Bohusławia dobrowolnie przyznał, w istocie takowey: Ja, Pawło Kotlarz, mieszczanin bohusławski, zdrowy będąc na ciele y umyśle, odstąpiwszy mey własney jurysdykcii,

prawa, sądu, a pod teraznieysze dobrowolne zeznanie moje, zapis cessio-
nis cum quietatione, cale się poddając, wiadomo iawno czynię, ustnie, dob-
rowolnie zeznaie, iż ja, zeznawaiący, mając z prawa pospolitego
(moc) własnością moją jako chceć rządzić, komu chceć sprzedać lub ustąpić.
mając grunt moy własny, od antecessorów moich prawem natury na mnie
spadły, w *Kozliney dolinie*, jadąc z Bohusławia ku Teptyjowce po lewej
ręce, w jar od wałku y gruntu Sirotynego po pod las y niwe Pilipa Ba-
darenka, aż do niwy także Sirotyney, wyżej, gdzie drożka w poprzek na
wschod do drugiey drogi idzie, w las po brzożkę przy szlaku Sirotyney ni-
wy, daley do kuszcza grabowego y do niwy drugiey Sirotyney, między la-
skami we środku na wschod leżący, ztamtąd przez jar lasem do graba,
od tegoż graba lasem po nad jar, po prawey ręce na południe do drożki
y lipy, w lesie będących, od teyże lipy drożką na zachod do brzoż, y
spila, uroczyska Buhar zwanego, ztamtąd niżej po pod samym szpilem
na południe, pominowszy poprzeczny jar, nie zajmując sadku Kuzmine-
go, mieszczanina Bohusławskiego, w lesie ku schodowi po iwe, od iwy
daley do lipy prosto, od lipy po nad gorą, pominowszy drugą lipę, do lipy
trzeciey, od tey lipy do brzożu wielkiego spilem, od brzożu w
niz do wałku na zachod, (jak) tenże jar sam w sobie zostaje długością
y szerokością, żadnym długiem nie zawodny, za sumnę, między nami
umowioną y postanowioną, rubli dwadzieścia, sławetnemu Olexijowi Wo-
łoszynowi, mieszczaninowi Bohusławskiemu, wiecznemi y nigdy nieod-
zownemi ustenpuie czasy y prawo wyż pomienione oddaje y wiecznemi
czasy zapisuie y z odebrania summy kwituie. Wolen już iest y będzie
rzeczony Olexa pomienionym gruntem jako chceć rządzić, użytkować y
na swój własny pożytek obrucić, dać, darować, y komu chceć ustąpić a
ja, zeznawaiący, żadnego wstępu y sukcesorowie moi mieć nie
mamy, y owszem, od wszelkich przeszkód prawnych lub niepra-
wnych, od kogokolwiek wyniknąć mogących, bronić, zostępować
powinni będziemy, pod zakładem drugiey takowey summy y wina-
mi na łamiących dobrowolną tranzakcyą, (postanowionemi); w czasie
sprzeciwienia się, o którą rzecz jest, forum sądu miejscowego miasta jego
królewskiej mości Bohusławia. I na to dałem ten mój dobrowolny list,
zapis ustępczy wraz z kwitem, z podpisem ręki mojej y ich mościów
panów przyjaciół, odemnie uproszonych. Działo się w mieście jego kro-

lewskiej mości Bohusławiu, dnia trzeciego miesiąca Septembra, tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego roku. U tego zapisu wieczystey sprzedaży podpisy rąk takowe: Paweł Kotlarz+. Do tego zapisu wieczystey sprzedaży uproszony przyjaciel do podpisu—Ian Kibalnik+. Który to zapis, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych magistratu bohusławskiego iest zapisany.

Книга Богуславскаго магистрата, записовая и поточная, годъ 1789—1791, № 3529; листъ 75.

261. Документъ, по которому Богуславскій мѣщанинъ, Кирило Данилейченко и дворянинъ Адамъ Дыновскій обмѣниваютъ другъ съ другомъ поля, прилегавшіе къ ихъ усадьбамъ въ городѣ Богуславѣ 1791 Сентября 9.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, miesiąca Septembra czternastego dnia

Przed urzędem y aktami niniejszemi, mieyskimi, bohusławskimi, y przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta jego królewskiej mości *Bohusławia*, stanowszy osobiście wielmożny Adam Dynowski, stolnik Przemyslski—y sławetny Kiryło Danileyczenko, ten kontrakt zamiany gruntu, między sobą, stawiającemi, zawarty, podpisanymi rąk zatwierdzony, przed aktami magistrackimi bohusławskimi dobrowolnie przyznali w istocie takowey: między wielmożnymi: Adamem Dynowskim, stolnikiem Przemyslskim, z iedney, a sławetnym Kirylem Danileyczenkiem z drugiej strony, stanął pewny y w nieczym nieodmienny perpetuae resignationis kontrakt, w ten niżej opisany sposób y o to: iż strony, między sobą godzące się, uważające swój własny lepszy pożytek, mając swoje własne grunta dziedziczne: nayprzed Kiryło Danileyczenko poła dni dwa, do dworku wielmożnego Dynowskiego przyległe, potem wielmożny Dynowski, takż

maiać pola dni dwa na polu Stecenkowym, przez siebie kupionym, między sobą pomienione grunta, godząc się nawzajem, w zamianę daia, daruia, y wiecznemi czasy ustępuia i wzajemnie jeden drugiego kwituią, a do ustąpio-nych y zamienionych gróntów powrotu żadnego mieć nie będą. Wolni już są obie strony grontami pomienionemi jako chcieć rządzić y na swój pożytek własny obrócić y na to dali ten kontrakt wieczystey zamiany z podpisami rąk wła- snych. Datum w magistracie Bohusławskim, roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, dnia dziewiątego Septembra. U tego kontraktu podpisy takowe: Kyrło Danileyczenko, Adam Dynowski, manu propria. Który to kontrakt, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych magistratu Bohu- sławskiego iest zapisany.

Книга Богуславскаго магистрата, записовая и поточ- ная, годъ 1789—1791, № 3529, листъ 84:

---

262. Актъ передачи имѣнія, части села Радощина, во владѣніе волинскому скарбнику, Іосифу Казимиру Піотровскому. При этомъ составленъ инвентарь передаваемого имѣнія, съ показаніемъ количес- тва повинностей, отбываемыхъ крестьянами въ пользу помѣщика. 1791. Октябръ 27.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt drugiego, miesiąca Stycznia dwudziestego czwartego dnia.

Ma urządzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości Łuckim, przedemną, ut supra, stanowszy osobiście urodzony pan Alexy Bromirski, ten akt tradycyi, na gruncie dóbr wsi Radoszyna, W. Chojnackiego dzie- dzicznej, a W. Michała Konopackiego pod zastawnym części posiadaniem będącej, na rzecz W. Józefa Kazimierza Piotrowskiego, skarbnika wołyń- skiego, przez urząd wices—gerencyonalny chełmski grodzki sporządzony y przez urząd podpisany, na papierze ceny srebrnego grosza, do obla- dki, w następującym sposobie: Działo się na gruncie dóbr wsi *Radoszyn*,

w wojewodztwie Wołyńskim, powiecie Łuckim leżących, w dworze na części W. Michała Konopackiego, chorążego buskiego, zastawnego possessora będącym, dnia dwudziestego siódmego Octobris, tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego roku. W przytomności wielmożnych i urodzonych imię panów: Walentego Swirczyńskiego, Iana Sawickiego y innych wielu różnego stanu ludzi, niemniej woźnego generała, opatrnego Wasyla Iwanowicza, dzieło niniejsze podawcze ogłaszającego, urząd grodzki, chełmski, vicesgerencyonalny, na wezwanie W. Iozefa Kazimierza dwóch imion Piotrowskiego, skarbnika wołyńskiego, z mocy dekretu najjaśniejszego trybunału koronnego Lubelskiego, między tymże W. Piotrowskim S. W., z jednej, a W. Wicentym Chojnackim, chorążym sanockim y successorami, z niegdy W. Maryanną z Rohozińskich Chojnacką spółdzonemi, y innemi, tudzież I. O. O. I. W. W. starostami grodowemi y ich urzędami roku terazniejszego, tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, dnia dwudziestego siódmego miesiąca Sierpnia—z drugiej strony, zapadły (którym to, nie zważając na żadne oppugny, albo manifesta y termina, ad cassandum wydane, lub wydać się miane, y inne jakiegokolwiek obrony y wynalazki prawne, które natychmiast niszczą się y kassują, mocną, skuteczną y nieodwłoczną exekucją uczynić, czyli dobra części wsi Radoszyna na rzecz W. Iozefa Kazimierza dwóch imion Piotrowskiego, skarbnika wołyńskiego, to jest w procencie od summy kapitalnej, a zaś w summach prowizyonalnej y processowej do wytrzymania podać, urzędowi wykonywającemu jest zlecono) na grónt, dóbr wyż wyrażonych zjehawszy juryzdykcją swoją woznemu, w akcie wyrażonemu, obwołać y ufundować rozkazał. A po obwołanej y ufundowanej, strony do stawienia się wezwać zlecił. Na którym terminie W. Alexy Bromirski, imieniem W. Iozefa Kazimierza dwóch imion Piotrowskiego, skarbnika wołyńskiego, postanowiwszy się, złożywszy na przod dekret ziemski łucki, roku tysiąc siedmset dziewiędziesiątego, dnia czternastego Czerwca, między tymże W. Piotrowskim S. W. z jednej, a W. Wicentym Chojnackim, chorążym sanockim y successorami, z niegdy W. Maryanną z Rohozińskich Chojnacką, chorążyną sanocką, spółdzonemi, tudzież W. W. Ignacym y Teklą takż z Rohozińskich Traczewskimi, starostami skl. z drugiej strony, zapadły, zapłacenie summy dziesięciu tysięcy złotych polskich, wraz z prowizją, podług prawa rachować się powinna, w sposobie takowym, to jest: pięć tysięcy złotych polskich, W. Wicentemu Chojnackiemu, chorążemu sanockiemu, a drugą podobnąż W. W. Ignacemu y Tekli Traczewskim, starostom skl., na dniu dziesiątym mie-

siąca Stycznia, w roku tymże, tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszym, na rzecz W. Iózefa Kazimierza Piotrowskiego S. W. wraz z kwitami, tymże dekretem na zniesienie kondemnat dwóch oznaczonemi, wskazujący, tudzież kondemnat dwie: pierwszą w roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt piątym, dnia ośmnastego Października, drugą w zysku powtórny, w roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt szóstym, dnia dwudziestego pierwszego tegoż miesiąca, od W. Piotrowskiego S. W. na W. Chojnackim, chorążym sarnockim y successorach, z niegdy W. Maryanną z Rohozińskich Chojnacką, spłodzonemi, w ziemstwie łuckim otrzymane, niemniej manifest wraz z publikatą, od tegoż W. Piotrowskiego S. W. przeciwko tymże W. W. Chojnackim y Traczewskim, starostom skl., o niezadosyćuczynienie wyżej wspomnionego dekretu, roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, dnia dziesiątego Stycznia, jako na terminie dość czynnym, w ziemstwie łuckim zanesiony, nakoniec dekret najjaśniejszego trybunału koronnego Lubelskiego, wyżej o dacie swojej wymieniony, skutecznej y nieodwłocznej exekucyi, czyli podania dobr części wsi Radoszyna, na rzecz W. Iózefa Kazimierza Piotrowskiego, skarbnika wołyńskiego, żądał y domawiał się. A tak urząd wykonywający, skłaniając się do żądania stawiającego się, zapatrzywszy się na wyżej opisany przewod prawny, do podania tychże dóbr, części wsi Radoszyna, przystępując, gromadę tamtejszą części dóbr wsi Radoszyna, pod posiadaniem zastawnym W. Michała Konopackiego, chorążego buskiego, zostającą, przez woznego zwołać rozkazał; z ktorej zwołanej y przed urzędem swym stawiającej się, inwentarz dóbr tychże, części wsi Radoszyna, w zastawie W. Michała Konopackiego będącej, w następującym sposobie spisał. Poddani: Daniło Hładun, ciągły, ma wołów cztery, daje czynszu złotych pięć, groszy piętnaście, owsa krubek cztery, chmielu krubek dwie, dni letnie: zażynki, obżynki, tłuki odbywa po dni trzy, tudzież zaorki, oborki po dniu jednym; drugi, Olexa Borowik, ciągły, ma wołów dwa, pańszczyznę odbywa y inne powinności daje jak pierwszy, dni letnich, jako to: zażynki, obżynki y tłuki po dniu jednym, jako y pierwszy; trzeci—Petro Muzyka, ciągły, ma wołów cztery, pańszczyznę odbywa y inne powinności daje jako pierwszy; czwarty—Omelko Pułtorak, ciągły, ma wołów cztery, pańszczyznę robi y inne powinności daje jak pierwszy, dni letnich po dni dwa odbywa: piąty, Iwan Parchomów, pieszy, robi pańszczyzny latem dni cztery, dni letne odbywa po dni dwa, inne powinności jak pierwszy daje; szósty—Iakob Koczuk, pieszy, robi pańszczyzny dni cztery, inne wszelkie powinności od-

bywa jako pierwszy pieszy; siódmy—Tymosz Worobej, ciągły, ma wołów dwa, robi pańszczyzny na tydzień dni dwa, czynszu daje złotych dwa y groszy dwadzieścia dwa y pół, owsa krubek dwie, chmielu krubkę jedną, kure jedną, dni letnie odbywa po dniu jednym; osmy—Michaiko Worobej, pieszy, robi pańszczyzny dni dwa y takąż powinność odbywa; dziewiąty—Petro Salhan, pieszy, pańszczyzny robi dni cztery, czynszu daje złotych pięć, groszy piętnaście, owsa daje krubek cztery, chmielu krubek dwie, dni latem odbywa po dniu jednym; dziesiąty—Sahan Krzyształ, ciągły, ma wołów dwa, konia jednego, robi pańszczyzny dni cztery, czynszu daje złotych pięć, groszy piętnaście, owsa daje krubek cztery, chmielu krubek dwie, dni latem odbywa na rok po dni trzy; jedynasty—Wasył Dmytruk, ciągły, ma wołów trzy, pańszczyznę odbywa y inne wszelkie powinności wszystkie oddaje jak y tenże y dni letnich odrabia po dni dwa; dwunasty—Chwedor Rudzki, pieszy, robi pańszczyzny dni cztery, czynszu daje złotych pięć, groszy piętnaście, owsa krubek cztery, chmielu krubek dwie, dni letnie odbywa po dni cztery; trzynasty—Zachar Koczuk, ciągły, ma wołów dwa, pańszczyzny robi dni cztery, czynszu daje złotych pięć, groszy piętnaście, owsa krubek daje cztery, chmielu krubek dwie, dni letne odbywa po dni dwa; czternasty—Iłasz Łuszyk, pieszy, pańszczyzny robi po dni dwa, czynszu płaci złotych dwa, groszy dwadzieścia dwa y pół, owsa daje krubek dwie, chmielu krubek dwie, dni letnie odbywa po dniu jednym; piętnasty—Maxym Raluk, pieszy, pańszczyznę odbywa, wszelką powinność daje jako y ci; szesnasty—Samko Salhan, ciągły, wołów ma trzy, konia jednego, pańszczyzny robi dni cztery, czynszu daje złotych pięć, groszy piętnaście, owsa krubek cztery, chmielu krubek dwie, dni latem odbywa po dni trzy. A po spisaniu takowego inwentarza y wszelkich czyniących intratę powinności, urząd do wynalezienia rocznej intraty z tegoż przystępuje; a najprzód za pańszczyznę ciągłą od poddanych dziewięciu, na tydzień dni trzydziści cztery czyniącą, przez niedziel czterdzieści robiących, wypada dni pańszczyzny ciglej tysiąc trzysta sześćdziesiąt, dzień licząc po groszy piętnaście—złotych polskich sześćset osmdziesiąt; za pańszczyznę ciągłą od tych dziewięciu poddanych, (którą) w lecie przez niedziel dwanaście odbywają, po dni pięć w tygodniu robiących, wynosi na tydzień dni czterdzieści trzy, a przez niedziel dwanaście—dni pięćset szesnaście, dzień po groszy piętnaście, czyni złotych dwieście pięćdziesiąt ośm; za pańszczyznę pieszą od poddanych sedmiu na tydzień dni dwadzieścia dwa odbywających, za niedziel czterdzieści dni ośm-

set ośmdziesiąt czyniącą, dzień biorąc po groszy dziesięć, wynos złotych polskich dwieście dziewiędziesiąt trzy, groszy dziesięć; za pańszczyzne pieszą od tychże siedmiu poddanych, przez niedziel dwanaście robiących, na tydzień dni dwadzieścia dziewięć czyniącą, wypada dni trzysta czterdzieści ośm, dzień po groszy dziesięć licząc, czyni złotych polskich sto szesnaście; za szarwarki od poddanych dziewięciu dni ciągłych dziewięć, dzień po groszy piętnaście—złotych polskich cztery, groszy piętnaście; za oborki od poddanych dziewięciu—dni ciągłych, dziewięć, dzień po groszy piętnaście (złotych polskich cztery, groszy piętnaście, za zaorki od poddanych siedmiu, pieszo odbywane—dni siedm, dzień po groszy dziesięć, złotych polskich dwa, groszy dziesięć; za oborki od poddanych siedmiu, pieszo odbywane, dni siedm, dzień po groszy dziesięć, złotych polskich dwa, groszy dziesięć; za oborki od poddanych siedmiu, pieszo odbywane, dzień po groszy dziesięć, złotych polskich dwa, groszy dziesięć; za zakuski y obkuski dni trzydzieści dwa, dzień po groszy dziesięć, złotych polskich dziesięć groszy dwadzieścia; za zażynki dni trzydzieści dwa, za obżynki tyleż—dni sześćdziesiąt cztery, dzień po groszy dziesięć, złotych polskich dwadzieścia jeden, groszy dziesięć; za tłuć cztery, na tłuć wychodzi jedno, dni trzydzieści dwa—czyni dni wszystkich sto siedmdziesiąt ośm, dzień po groszy dziesięć, złotych polskich czterdzieści dwa, groszy dwadzieścia; czynszu od tychże poddanych szesnastu—złotych polskich siedmdziesiąt siedm; za owsa krubek pięćdziesiąt sześć, biorąc na korzec krubek trzy i pół, wypada korcy szesnaście, korzec po złotych dwa y groszy piętnaście—złotych polskich czterdzieści; za chmielu krubek dwadzieścia ośm, licząc krubek na korzec trzy y pół, wynosi korcy ośm, korzec po złotych dwa, czyni złotych polskich szesnaście; za szarwarków od tychże poddanych szesnastu, lubo czyni dni wszystkich sto dziewiędziesiąt dwa, gdy jednak połowa tylko szarwarków od tychże poddanych szesnastu, do tej części należy, to jest dni dziewiędziesiąt sześć, licząc dzień po groszy dziesięć, wypada więc tylko złotych polskich trzydzieści dwa; co czyni ogólnej intraty z części dóbr wsi Radoszyna na rzecz W. Iezefa Kazimierza Piotrowskiego, skarbnika wołyńskiego, zatrudowanej, złotych polskich dwa tysiące siedm, groszy dwadzieścia dwa, szelągów dwa. A po wyciągnięciu intraty urząd do zalikwidowania summ, W. Piotrowskiemu skarbnikowi Wołyńskiemu, od W. Chojnackiego, chorążego sanockie-

go, należących, przystępuje: summa kapitałna—pięć tysięcy złotych polskich, dekretem ziemskim łuckim, roku tysiąc siedmset dziewiędziesiątego, dnia czternastego Innii zapadłym, na rzecz W. Piotrowskiego, skarbnika wołyńskiego, do zapłacenia wskazana; od tej prowizyi od czasu kompłanacyi, to jest od roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt czwartego, dnia dwudziestego pierwszego Maja do roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, dnia dziesiątego Stycznia, to jest do terminu satisfakcyi, tymże dekretem oznaczonego, licząc po pięć od sta—złotych polskich tysiąc sześćset czterdzieści pięć, groszy dwadzieścia pięć; od dnia zaś dziesiątego Stycznia roku tegoż, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego, do dnia dwudziestego siódmego Octobris, do czasu nastąpionego dzieła podawczego, rachując po siedm od sta—złotych polskich dwieście siedmdziesiąt siedm, groszy trzy; całkowitej prowizyi—złotych tysiąc dziewięćset dwadzieścia dwa, groszy dwadzieścia ośm; za process, to jest za luit dwie czworga czternastu grzywien polskich, tymże dekretem na zniesienie kondemnat, od W. Piotrowskiego, skarbnika wołyńskiego, na W. Chojnackim, chorążym sanockim, samym y successorach, z niegdy W. Maryanną z Rohozińskich Chojnacką, chorążyną sanocką, spółdzonych, otrzymanych, wyżej o danie wspomnionych oznaczonych—złotych polskich sto siedmdziesiąt dziewięć, groszy sześć; za luitę jedną czternastu grzywien polskich, tymże dekretem przy płaceniu wskazaną, złotych polskich dwadzieścia dwa, groszy dwańście, z tej połowę zregulowawszy do W. W. Tracewskich, starostów skal., zostaje się złotych polskich jedynaście y groszy sześć; za publikatę y kontrawencyą na terminie satysfakcyi, tymże dekretem ziemskim łuckim zamierzonym, od W. Piotrowskiego, skarbnika wołyńskiego, na W. Chojnackim, chorążym sanockim, oraz W. W. Tracewskich, starostach skal., otrzymane, złotych polskich dwieście ośmdziesiąt jeden y groszy ośmańście; podobnież połowę tej kwoty do W. W. Tracewskich zregulowawszy, zostaje się złotych polskich sto czterdzieści, groszy dwadzieścia cztery. Ogulna summa, tak z prowizyi, jako y processu wynikła, do wytrzymania należąca, złotych polskich dwa tysiące dwieście piędziesiąt cztery, groszy cztery. Opisanie pól, do tej części należących: pole *Maczutysha* nazwane, zasiane żytem ozimym, na którym wysiewu korcy trzydzieści trzy, ćwierci trzy, garcy trzy; włuka, *Sedylna* nazwana, na dni piętnaście orania, oddana na dziesięć cudzym ludziom; pola, na jarzyne przypadające: na *Zastawiu* klin jeden y włuka, na *Dółkowirzycy* obszerek y włuka, w trzeciej ręce za laskiem włuka jedna y

obszar, na *Siedliszczu* na dni ośm orania. Sianożęci: pod Werbniem na kosarzów trzydzieści, na błocie koło krynicy na kosarzów piętnaście, w czystym błocie na kosarzów sześć, za dosiewkiem—na kosarzów ośm, za pułwłukami na kosarzów cztery, na Zastawiu na kosarzów trzy. Ogrod na konopie y warzywa na pułtora dnia orania za dworkiem, koło obory ogrudek mały. Zabudowanie dworskie: dworek, z drzewa nowego, tartego postawiony; od wejścia po lewej stronie izba z alkirzem, po prawej też samo, izba z alkirzem; na boku od wejścia po prawej stronie piekarnia; od wrot stajenka na koni sześć y wozownia; za dworkiem stodoła na młocków sześć y wozownia; za dworkiem stodoła na młocków sześć z dwoma wrotami; za budynkiem obora; koło budynków loszek na kwasninę. A po opisaniu pól, sianożęci y zabudowania dworskiego, w dobrach, części wsi Radoszynie, podać się mianej, znajdujacego się, urząd wykonywający, w summie wyż wyrażonej, prowizjonalnej, y z processu wynikłej, to jest dwa tysiące dwieście piędziesiąt cztery złotych, groszy cztery, od W. Chojnackiego, chorążego sanockiego, W. Piotrowskiemu, skarbnikowi wołyńskiemu, należący, też dobra, część wsi Radoszyna, ze wszystkimi poddanemi, ciągłemi y pieszyni. y ich powinnościami, wyżej wymienionemi, czynszami, daninami, robociznami, polami, do tej części należącemi, zasianemi, oranemi y nieoranemi, sianożęciami, lasami, zaroślami, strażą zwyczajną y wszelkim zabudowaniem dworskim, zgoła ze wszystkimi tych dóbr, części wsi Radoszyna, wyżej wyrażonemi poddanemi y dochodami, nie zostawując na nikogo, ani wyłączając, na rzecz W. Jozefa Kazimierza dwóch imion Piotrowskiego, skarbnika wołyńskiego, do wytrzymania, a zaś w summie kapitałnej: pięć tysięcy złotych polskich, do wybierania z tejże części procentu trądu y w aktualną y istotną possessyą. podaje, ludzi, poddanych dóbr, części wsi Radoszyna, przez woznego na gromadę zwoławszy. onych o ich panie y aktualnym possessorze tradycyjnym uwiadomiwszy, oraz wszelkie posłuszeństwo pełnić nakazawszy woznego, w akcie wymienionego Wasyla Jwanczuka, dla obwołania pomienionej possessyi tradycyjnej, przydał; której wozny, od urzędu swego przydany, wyszedłszy przed miejsce fundowanej jurysdykcyi, w przytomności szlachty y gromady tamiejszej, pomienioną possessyą tradycyjną na rzecz W. Jozefa Kazimierza Piotrowskiego, skarbnika wołyńskiego, z mocy dzieła podawczego wziętą, zwykle ogłosił y, przed urzędem swym stanowszy, prawdziwe o sprawieniu się swoim uczynił uwiadomienie, której to possessyi tradycyjnej,

tylekroć wspomnionych dóbr, części wsi Rodoszyna, aby nikt pod żadnym pretekstem irytować nie ważył się, urząd podawczy pod winami, na wzruszających opisanemi, ostrzega, mocą aktu niniejszego. U tego aktu podpis urzędu podawczego takowy: Ignacy Kawecki, vices gerent grodzki, chełmski m. p. Króry to akt, co do słowa, tak jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich jest zapisany.

*Книга гродскал, луцкая, записовая, № 2414, годъ 1792.
Листъ 332.*

---

263. Купчая крѣпость, выданная Богуславскимъ мѣщаниномъ, Семеномъ Журавлемъ, Богуславскому-же мѣщанину, Нечипору Васевичу, на лугъ, лежащій надъ рѣкою Росью, въ Бѣлоцерковскомъ предмѣстїи города Богуслава. 1791. Ноября 17.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, miesiąca Nowembra siedmnastego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, mieyskiemi, bohusławskimi y przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta jego królewskiej mości *Bohusławia*, stanowszy oczewisto sławetny Semen Żurawel, mieszczanin bohusławski, ten zapis wieczystey sprzedaży łąki wraz z kwitem, od siebie, zeznawaiącego, na rzecz y osobę szlchetnego Niczypora Wasiewicza dany, podpisem ręki stawaiącego tudzież urzędników zatwierdzony, na papierze stemplowanym spisany, przed aktami magistratu Bohusławskiego dobrowolnie przyznał, w istocie takowey: ja, Semen Żurawel, mieszczanin Bohusławski, zdrowy będąc na ciele y umyśle, odstąpiwszy mey własney jurysdykeyi należney, prawa, sądu, a pod terażnieysze dobrowolne zeznanie moje, zapis wieczystey sprzedaży wraz z kwitem z potomkami y sukcesorami memi cale się poddaiąc y wcielaiąc, wiadomo jawno czynie, ustnie y dobrowolnie zeznam, iż ja, zeznawaiący, maiąc łąkę moją własną, dziedziczną, za Kapustynym młynem nad Rosią, między łąkami: z góry Pawła Kotlarza, a od nizu Boyka Owczarza leżącą, w gruntach miejskich na przedmieściu Białocerkiewskim sytuowaną, nie będąc ni od kogo przymuszonym, naradziwszy się krewnych moich y uważając w tym lepszy mój pożytek, szlchetnemu Niczyporowi Wasie-

wieczowi za sumnę, między nami dobrowolnie umowioną y postanowioną, którą to łąkę, ze wszystko onej długością, szerokością, oraz ze wszystkimi pożytkami y użytkami, przedaie, daie, daruie, y wiecznemi czasy ustępie, oraz z odebraney summy kwituje; wolon jest y będzie tenże szlachetny Niczypor pomieniono łąką iako chceć rządzić, dać, darować y na swój pożytek obrocić, a ja żadnego wstępu mieć nie mam, a po mnie sukcesorowie nie powinni będą, y owszem, od wszelkich przeszkod bronić y zastępować mamy y powinni będziemy, a to pod zakładem y winami, w prawie wyrażonemi, słownie krom przysięgi cieleśney oszacowanemi, w czasie sprzeciwienia się, w sądzie mieyscowym miasta Bohusławia do odpowiedzi sobie, potomkom y sukcesorom moim oznaczam, y na to dałem ten mój dobrowolny zapis wieczystey przedaży wraz z kwitem, z podpisem ręki moiey, tudzież z podpisami ich mościów panów urzędników magistratu Bohusławskiego. Datum w Bohusławiu, roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, dnia siedmnastego Novembris. U tego zapisu wieczystey przedaży podpisy rąk takowe: Semen Żurawel+. Jako w przytomności ta przedaż łąki nastąpiła, podpisuie: Zacharyasz Sawkowicz, wojt prezydujący. Na tey przedaży gruntu, to jest łąki od Semen Żurawla na rzecz szlachetnego Niczypora Wasiewicza piszę się—przyjaciel Jakub Dynowski. Który to zapis wieczystey przedaży, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych magistratu Bohusławskiego iest zapisany.

Книга Богуславскаго магистрата, записная и поточная, годъ 1789—1791, № 3529; листъ 123.

---

264. Купчая крѣпость, выданная Богуславскимъ мѣщаниномъ, Оныськомъ Ппрожкомъ, Богуславскому войту, Захарію Савковичу, на усадьбу, лежащую на Каневскомъ предмѣстїи въ Богуславѣ 1791. Ноября 23.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, miesiąca Novembris dwudziestego czwartego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, mieyskiemi, bohuslawskimi y przedemna, Antonim Dackowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta jego królewskiey mości *Bohuslawia*, przyszedłszy osobiście sławetny Onyśko Pirożek, mieszczanin buhuslawski, ten zapis wieczystey przedaży gruntu, od siebie, zeznawającego, na rzecz y osobę szlachetnego Zacharyasza Sawkowicza dany, podpisem ręki swey tudzież ich mościów panów przyaciół zatwierdzony, na papierze srebno groszowym spisany, przed aktami magistratu bohuslawskiego dobrowolnie przyznał w istocie takowey: ja, Onyśko Pirożek, mieszczanin bohuslawski, zdrowy będąc na ciele y umyśle, odstąpiwszy mey własney należney jurysdykcyi, prawa, sądu, a pod teraznieysze dobrowolne zeznanie moje, to iest zapis wieczystey przedaży wraz z kwitem, z potomkami y sukcesorami memi wcale się poddając y wcielając, wiadomo jawno czynie, ustnie y dobrowolnie zeznaje, iż ja, zeznawający, mając z prawa pospolitego własnością swoją jako chcieć rządzić, komu chcieć ustąpić, a mając plac mój własny, dziedziczny, nikomu niepodległy, za Kaniowsko bramo nad drogą Kaniowską leżący, zaczawszy od tey drogi Kaniowskiey, drożyną, idącą na dół, do placu Mamijona Szapowała na łokci sto dziesięć, a od tego mieysca, obróciwszy się ku pułnocy, aż do lewady, do tegoż gruntu należącey, na łokci dziewiędziesiąt sześć; potym lewado z iedney strony, pomieszkaniem moim y gruntem po nad drogą Kaniowską, aż do okopu wszierz, a od drogi Kaniowskiej na dół do drożyny, dolino idącey, wdłuż, tenże plac y grunt z chałupą iedno rąbiono, a drugą z częstokolu sławiono, z stodoło, chliwkami, sadkiem, ogrodem, ogrodzeniem wszelkim, ze wszelko obszernością, długością, szerokością tegoż gruntu y lewady, szlachetnemu Zacharyaszowi Sawkowiczowi, wojtowi, naradziwszy się w tym krewnych y przyaciół moich, uważając w tym lepsze dobro moje y pożytek, za sumnę, między nami dobrowolnie umowioną y postanowioną, sprzedaje, daje, daruje, y wiecznemi czasy rezygnuje, oraz z odebraney przyzwoitey summy za szacunek tego gruntu szlachetnego Zacharyasza Sawkowicza wiecznemi czasy kwituje; wolen tedy iest y będzie tenże szlachetny Zacharyasz Sawkowiecz teraz sam, a potym potomkowie y sukcesorowie jego, pomienionym gruntem jako chcieć rządzić się, komu chcieć ustąpić, dać, darować, przedać, lub na swój pożytek wiecznemi czasy trzymać; a ja, zeznawający, po mnie potomkowie y sukcesorowie moi, żadnego powrotu mieć nie mamy y nie powinni będziemy, owszem od wszel-

kich przeszkód prawnych lub nieprawnych bronić y zastępować mamy y powinni będziemy, a to pod szkodami, w prawie wyrażonemi słownie, krom przysięgi cielesney oszacowanemi, w czasie sprzeciwienia się, w sądzie mieyscowym miasta jego królewskiey mości Bohusławia sobie, potomkom y sukcesorom moim, do odpowiedzi oznaczam. J na to dałem ten mój dohrowolny zapis wieczystey sprzedaży z podpisem ręki moiey, tudzież y ich mościów panów przyjaciół, odemnie uproszonych. Działo się w mieście jego królewskiey mości Bohusławiu, roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, dnia dwudziestego trzeciego Novembris U tego zapisu podpisy rąk takowe: Onysko Pirożek. Proszony przyjaciel od sławetnego Onyska Pirożka, mieszczanina bohusławskiego, do podpisania się na tey donacyi sprzedaży gruntu, na rzecz szlachetnego Zacharyasza Sawkowicza daney, podpisuję się: Iozef Dąbrowski. Na tym zapisie wieczystey sprzedaży gruntu, od sławetnego Pirożka uproszony, podpisuję się przyjaciel Teodor Wierzbicki, ławnik miasta jego królewskiey mości Bohusławia. Uproszony na tym zapisie wieczystey sprzedaży gruntu od sławetnego Pirożka, podpisuję się przyjaciel Iozef Raciborski. Który to zapis, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych magistratu Bohusławskiego iest zapisany.

Книга Богуславскаго магистрата, записовая и поточная, годъ 1789—1791, № 3529; листъ 135.

265, Вводъ, данный Богуславскому войту, Захарію Савковичу, во владѣніе хуторомъ, лежащимъ на рѣкѣ Расавѣ. 1791. Ноября 30.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, miesiąca Decembris trzeciego dnia.

Przed urzędem y aktami niniejszemi, mjeyskiemi, bohusławskiem; y przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta jego królewskiey mości *Bohusławia*, stanowszy oczewisto woźny

general wojewodztwa Kjowskiego y innych, szlachetny Józef Dąbrowski, w moc prawdziwey relacyi swojej, jawnie, ustie y dobrowolnie zeznał, iż on roku teraznieyszego, tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, dnia trzydziestego Novembris, na prawne wezwanie szlachetnego Zacharyasza Sawkowicza, woyta, mając przy sobie strone szlachty, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościów panów: Iana Stupnickiego y Bazylego Kondratowicza, był na gruncie miasta jego królewskiej mości Bohusławia lokacyjnym, podług brzmienia przywilejów y praw, na futorze nad rzyką Rasawo, niedaleko Iskrynego szlaku, niżej Hawiady futora położonym, który to futor, ze wszystkimi polami, rolami oranemi y nieoranemi, zasianemi y niezasianemi, obłogami, łąkami, sianozęciami, rzekami, rzeczkami, moczarami, ługami, stawami, stawkami, młynami, z wolnym łowieniem ryb, spuszczeniem stawów y użytkiem wszelkim ze młyna y z budynkami, chałupami, winnicą, ogrodami y wszelkim zabudowaniem y ogrodzeniem, z wolnym robieniem trunków w winnicy, owo zgola ze wszystkimi pożytkami y użytkami z gruntów, pól, obłogów, sianozęci, ogrodów, chałup, stawów, młynów, winnicy, co tylko może być w ziemi, na ziemi, pod ziemio, w wodzie, we młynie, nie ni na kogo nie ujmując ani wyłączając, w dziedziczną, aktualną, spokojną, niewątpliwą, bez żadney od nikogo przeszkody y zastanowienia się, szlachetnemu rekwirentowi podał, postąpił y obwołał posessyą; po ktorey obwołaney, szlachtą, sobie przytomną, oświadczywszy się, ludzi, tam mieszkających, zezwawszy, o dziedzicznej posessyi szlachetnego afektanta uwiadomił y wszelkie posłuszeństwo na tym gruncie będącym pełnić zalecił, potym tu, do akt, przybywszy, prawdziwą obwołanej posessyi uczynił y zeznał rellacyą, prosząc do xiąg o zapisanie; co y otrzymał Józef Dąbrowski, woźny.

Книга Богуславскаго маистрата, записовая и поточная, одъ 1789—1791, № 3529; листъ 147.

---

266. Вводъ во владѣніе хуторомъ, лежащимъ надъ рѣкою Расавою, данный Богуславскому мѣщанину, Ивану Перетятку, 1791. Ноября 30.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, miesiąca Decembris trzeciego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, mieyskiemi, bohustawskiem i y przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta jego królewskiej mości *Bohuslawia*, stanowszy oczewisto wozny generał województwa Kijowskiego y innych, szlachetny Iozef Dąbrowski, w moc prawdziwej relacyi swojej, iawnie, ustnie, y dobrowolnie zeznał: iż on roku teraznieyszego, tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, dnia trzydziestego Novembris, na prawne weznanie sławetnego Iwana Peretiatka, mając przy sobie stronę szlachty, ludzi wiary godnych: urodzonego jego mości pana Iana Stupnickiego y Bazylego Kondratowicza, był na gruncie miasta jego królewskiej mości Bohuslawia lokacyinym podług brzmienia przywilejów y praw, na futorze, nad rzyką Rosawą wyżej Hawiadynego futoru położonym, który to futor, ze wszystkimi polami, rolami oranemi y nieoranemi, zasianemi, obłogami, przełogami, łąkami, sianozęciami, rzekami, rzeczками, moczarami, ługami, stawami, młynami, z wolnym łowieniem ryb, spuszczeniem stawów y użytkiem wszelkim ze młyna y z budynkami, chałupami, ogrodami y wszelkim zabudowaniem y ogrodzeniem, owo zgoła ze wszystkimi pożytkami y użytkami z gruntów, pól, obłogów, sianozęci, ogrodów, chałup, stawów, młynów, co tylko może być w ziemi, na ziemi, pod ziemią, w wodzie, we młynie, nie ni na kogo nie uymuiąc ani wyłączając, w dziedzicznie, aktualną, spokojną, niewątpliwą, bez żadney od nikogo przeszkody y zastanowienia się, sławetnemu rekwirentowi podał, postąpił y obwołał y szlachtą, sobie przytomną, oświadczywszy się, ludzi, tam mieszkających, zezwawszy, o dziedzicznej posesyi sławetnego afektanta uwiadomił y wszystkie posłuszeństwo na tym gruncie będącym pełnić zalecił; po tym tu, do akt, przybywszy, prawdzi-

wo przedemno obwołaney posessyi uczynił y zeznał relacyą, prosząc do xiąg o zapisanie; co y otrzymał. Iozef Dąbrowski, woźny.

Книга Богуславскаго магистрата, записовая и поточная, годъ 1789—1791, № 3529; листъ 146,

267. а) Купчая крѣпость, выданная Богуславною мѣщанкою, Гапкою Крывоконихою, Богуславному-же мѣщанину, Микитѣ Карленку, на поле, лежащее надъ рудкою Вереміевкою, и б) вводъ во владѣніе этимъ полемъ, данный Карленку. 1791, Ноября 30 и Декабря 4.

а) Roku tysiąc siedmset, dziewiędziesiąt pierwszego, miesiąca Novembris trzydziestego dnia.

Przed urzędem y aktami niniejszemi, miejskimi, bohusławskimi y przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta jego królewskiej mości *Bohusławia*, przyszedłszy osobiście sławetna Hapka Krzywokonycha, ten zapis wieczystey sprzedaży gruntu wraz z kwitem, od siebie, zeznawaiącey, na rzecz sławetnego Mykity Karlenka dany, podpisami rąk, tak zeznawaiącey, jako też y przyjaciół zatwierdzony, na papierze srebrno groszowym spisany, przed aktami magistratu Bohusławskiego dobrowolnie przyznała, w istocie takowej: ja, Hapka Krywokonycha, w asystencyi Stefana i Jwana Krzywokonów, wdowa, czyniąca, zdrowa będąc na ciele y umyśle, odstąpiwszy mey własney, należney jurysdykcyi, prawa, sądu, a pod teraznieysze dobrowolne zeznanie moje, to iest zapis wieczystey sprzedaży wraz z kwitem z potomkami y sukcesorami memi cale się poddając y wcielając, wiadomo czynię, ustnie y dobrowolnie zeznaie, iż ia, zeznawaiąca, mając z prawa pospolitego (moc) własnością moją jako chcieć rządzić, a mając grunt mój własny, dziedziczny nad *Rudko Weremijowko* leżący, żadnym długiem nie obciążony, na mnie samo spadający, spólnie z mężem moim nabyty, naradziwszy się w tym krewnych blizkich y przyjaciół moich, nie będąc od nikogo przymuszona, z własney chęci, uważając w tym moy lepszy pożytek, tenże grunt, zażądawszy od

gruntu Jwana Łysenka y od wierzehowiny jaru, tamże poczynającego się, idąc po pod górą, laskiem, ku zachodowi słońca do Jskrowego gruntu, a zład drożyną takż laskiem do gruntu Jwana Bondarenka górą, zostawiwszy tenże grunt po lewey ręce, aż do sadku Jwana y Stefana Krywokonów, do kopca, a ztamtąd odszedłszy, ten sadek po lewey ręce zostawiając, wrzuciwszy ku południowi do kopca nie daleko okopu Orobcowego, a od okopu Orobcowego ku pułnocy okopem, teraz wysypanym, do wałku powirzech jaru Głembokiego na wschod słońca, aż do końca tegoż wałku, a zład na dół do Krasuckiego okopu y futoru, od którego futoru na południe, zostawiając po lewey ręce Jwana Łysenka, aż do wierzehowiny jaru, zkad się zaczęła granica; takowy tedy grunt ze wszystkimi polami, rolami, sianożęciami, łąkami, ze wszystkimi pożytkami sławetnemu Mikicie Karlenkowi za sumnę, między nami dobrowolnie umowioną y postanowioną, przedaie, daie, daruie, y wiecznymi czasy rezygnuie, oraz z odebraney summy za szacunek tego gruntu sławetnego Mykite Karlenka, potomków y sukcesorów jego, wiecznymi czasy kwituie; wolen tedy iest y będzie tenże sławetny Mikita Karlenko, a potomkowie y sukcesorowie jego, pomienionym gruntem iako chcieć rządzić, komu chcieć dać, darować, przedać, lub na swój pożytek własny obrócić, a ja, zeznawaiąca, potomkowie y sukcesorowie moi, żadnego powrotu mieć nie mamy y nie powinni będziemy; owszem od wszelkich przeszkód prawnych lub nieprawnych bronić y zastępować mam y powinna będę, a to podzkodami, w prawie wyrażonemi, słownie krom przysięgi ciellesney oszacowanemi; w czasie sprzeciwienia się w sądzie miejscowym miasta jego królewskiey mości Bohusławia sobie, potomkom y sukcesorom moim, do odpowiedzi oznaczam; y na to dałam ten mój dobrowolny zapis wieczystey przedaży wraz z kwitem y podpisem ręki moiey własney tudzież ich mościów panów przyaciół, odemnie uproszonych. Działo się w mieście jego królewskiey mości Bohusławiu, roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, dnia trzydziestego Novembris. U tego zapisu podpisy rąk takowe: Hapka Krywokonycha+. Stefan Krywokonenko+. Iwan Krywokonenko+, bratowey naszej asystuiące. Uproszony od wyż wyrażonych osób, przedaży wieczystey, dobrowolnie zeznaney, zaświadczam Teodor Wierzbicki, ławnik miasta jego królewskiey mości Bohusławia. Iako w przytomności moiey nastąpiła przedaż gruntu od sławetney Krywokonychy na rzecz y osobę sławetnego Mikyty Karlenka, uproszony podpisuie

się przyjaciel Zacharyasz Sawkowicz, wojt prezydający. Który to zapis, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych magistratu Bohusławskiego jest zapisany.

b) Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, miesiąca Decembris szóstego dnia.

Przed urzędem y aktami niniejszemi, mieyskimi, bohusławskimi y przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta jego królewskiej mości Bohusławia, stanówszy oczewisto woźny generał wojewodztw Kijowskiego y innych, szlachetny Iózef Dąbrowski, w moc prawdziwey relacyi swoiéy, jawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on roku terazniejszego, dnia czwartego Decembris, na prawne wezwanie sławetnego Mikyty Karlenka, mając przy sobie stronę szlachty, ludzi wiary godnych: urodzonego Alexandra Zaleskiego y Iana Lisieckiego, był na gruncie miasta jego królewskiej mości Bohusławia lokacyinym, nad potokiem, Weremijowka zwanym, leżącym, który to grunt, na mocy prawa, od sławetney Hapki Krywokonychy dziedzictwem nabytego, ze wszystkiemi do tego gruntu należytościami, polami oranemi y nieoranemi, sianożęciami, brzegami, tak iak się ten grunt w swoich granicach miał y teraz ma y zawiera, ze wszystkiemi z tego gruntu pożytkami, na rzecz y osobę sławetnego Mikyty Karlenka w dziedziczną, aktualną, niewątpliwą, nie ni na kogo nie uymuiąc ani wyłączaiać, bez żadney od nikogo przeszkody, podał, postąpił y dopuścił posessyą; w czym szlachta, sobie przytomną, oświadczywszy się, ztamtąd tu, do akt, przybywszy, prawdziwo obwołaney posessyi przedemną, urzędem, uczynił y zeznał relacyą, prosząc o przyjęcie; co y otrzymał Iózef Dąbrowski, woźny.

Книга Боуславскаго магистрата, записовая и помочная, годъ 1789—1791, № 3529; листъ 143 и 151.

268. Дарственная запись отъ Богуславскаго магистрата мѣщанину Григорию Занудѣ на право потомственного владѣнія урочищемъ Бондарщиною. 1791. Декабря 1.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt trzeciego, miesiąca Januaria szóstego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszymi, bohusławskimi i przedemną Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu bohusławskiego, przyszedłszy osobiście szlachetny Grzegorz Zanuda, to prawo, od szlachetnego magistratu bohusławskiego sobie, stawiającemu, na lasek, w Bondarszczynie pusto leżący, dane, podpisami rąk szlachetnych urzędników zatwierdzone, na papierze stęplowanym ceny grosza srebrnego spisane, do akt magistratu bohusławskiego w oblate podał, wistocie takowej: Działo się w mieście wolnym Rzeczypospolitej *Bohusławiu*, na sessyi szlachetnego magistratu, roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, dnia pierwszego Grudnia. Szlachetny magistrat, urzędnicy i mieszczanie, za jednomyślnym zezwoleniem prawa wiecznego dziedzictwa szlachetnemu Grzegorzowi Zanudzie na lasek, grunt, sad, sianożęć, *Bondarszczyna* zwane, od Olexy Bondarczenka po części nabyte, ograniczenia nie mające, do tego gruntu pusto leżący lasek przydawszy, zacząwszy od drogi, z miasta na Baturin idącej; od wału idąc ku północy na górę, zostawując po prawej ręce gront Litwinienków, aż do drożyny, przez las gęsty idącej, którą drożyną wyżej sadu obróciwszy się na zachód, przez górę w jar, a złamając po pod górę na południe, znowu do wału i do wyż pomienionej drogi przyszedłszy, tym sposobem ograniczywszy, nadaje i wiecznemi czasy zapisuje do wolnego rządzenia, używania lub przedania. Którego gruntu i lasu sam szlachetny Zanuda i jego sukcesorowie niewątpliwemi będą dziedzicami i szlachetny magistrat terazniejszy i następny od tego dziedzictwa oddalać ani kto inny przeszkadzać nie będzie miał mocy—które to prawo szlachetny magistrat i mieszczanie podpisują. Zacharyasz Szawkowicz, wojt M. B. Teodor Wirzbicki, starszy ławnik M. B. Stefan Ciurupa, ław-

nik które to prawo, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych jest zapisane.

Книга Богуславскаго магистрата, годъ 1793, № 3531; листъ 6.

269. Вводъ въ потомственное владѣніе урочищемъ Сезеневщиною, данный вознымъ Богуславскому мѣщанину, Данилу Ивановскому 1791. Декабря 4.

Roku tysiąc siedmset dziewiędział pierwszego, miesiąca Decembris szóstego dnia.

Przed urzędem y aktami niniejszemi, mieyskiemi, bohustawskimi y przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu jego królewskiey mości *Bohuslawia*, stanowszy oczewisto wozny general wojewodstwa Kijowskiego y innych, szlachetny Józef Dąbrowski, w moc prawdziwey relacyi swoiey, iawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on roku teraznieyszego, dnia czwartego Decembris, na prawne wezwanie sławetnego Daniła Jwanowskiego, mając przy sobie stronę szlachty, ludzi wiary godnych, urodzonych: Alexandra Zaleskiego y Jana Lisieckiego, był na gruncie miasta J. K. M. Bohustawia lokacynym nad potokiem, Weremiowko zwanym, leżącym, który to grunt *Sezionowszczyzna* zwany, na mocy prawa dziedzictwem nabyty, z wszystkimi do tego gruntu należyciościami, polami oranemi y nieoranemi, sianożęciami, stawem, groblo, brzegami, tak iak ten grunt w swoich się granicach miał y teraz ma y zawiera, ze wszystkimi z tego gruntu pożytkami, na rzecz y osobę sławetnego afektanta, w dziedziczną aktualną, niewątpliwo, nie ni na kogo nie ujmniąc ani wyłączając, bez żadney od nikogo przeszkody, podał, postąpił y dopuścił posessyą; w czym szlachtą, sobie przytomną, oświadczywszy się, złamład odszedł i tu, do akt, przybywszy, prawdziwą, obwołaney possessyi przedemną, urzędem, uczynił y zeznał relacyą, prosząc oney do xiąg o zapisanie. Co y otrzymał Jozef Dąbrowski, wozny.

Книга Богуславскаго магистрата, записовая и помочная, годъ 1789—1791, № 3529; листъ 155:

270. Купчая крѣпость, выданная Богуславскимъ мѣщаниномъ, Петромъ Луговенкомъ, войту Богуславскому, Захарію Савковичу, на прудъ, рошу и сѣнокосъ, лежащіе надъ рѣкою Каменкою, 1791. Декабря 8.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, miesiąca Decembris osmego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, mieyskiemi, bohusławskimi y przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta jego królewskiej mości *Bohusławia*, przyszedłszy osobiście sławetny Petro Łuchowenko, mieszczanin Bohusławski, ten zapis wieczystey sprzedaży stawku, gruntu, od siebie, zeznawaiącego, na rzecz szlachetnego Zacharyasza Sawkowicza, woyta, dauy, podpisem ręki swey, tudzież ich mościów panów przyjaciół zatwierdzony, na papierze srebrno groszowym spisany, przed aktami magistratu Bohusławskiego dobrowolnie przyznał, w istocie takowey: Ja, Petro Łuchowenko, mieszczanin bohusławski, zdrowy będąc na ciele y umyśle, odstąpiwszy mey własney, należney iurysdykcyi, prawa, sądu, a pod teraznieysze dobrowolne zeznanie moje, to jest zapis wieczystey sprzedaży wraz z kwitem, z potomkami y successorami memi wcale się poddając y wcielając, wiadomo jawno czynię, ustnie y dobrowolnie zeznaie, iż ja, zeznawaiący, mając z prawa pospolitego (moc) własnością swoją rządzić, komu chcieć ustąpić, a mając stawek mój własny, dziedziczny, nad rzeczką Kamiaką, niżej stawku szlachetnego Teodora Wierzbickiego leżący, nikomu niepodległy, żadnym długiem nie obciążony, z laskiem y brzegami tego stawku y grobelko, z okopem y z innemi przynależnościami, tak iak ten stawek y grunt, do niego przynależący, z dawien dawnych miał y zawierał y teraz ma y zawiera, szlachetnemu Zacharyaszowi Sawkowiczowi, woytowi, naradziwszy się blizkich y przyjaciół swoich, uważając w tym lepsze dobro moje y pożytek, za sumnę, między nami dobrowolnie umowioną y postanowioną, przedaie, daie, daruie, y wiecznemi czasy rezygnuje, oraz z odebraney, przyzwoitey summy za szacunek tego gruntu szlachetnego Zacharyasza Sawkowicza wiecznemi czasy kwituie; wolen tedy jest y będzie tenże szlachetny Zachary-

asz Sawkowiez, teraz sam, a potym potomkowie y suksessorowie jego, pomienionym gruntem jako chcieć rządzić, komu chcieć ustąpić, dać, darować, przedać, lub na swój pożytek wiecznemi czasy trzymać, a ja, zeznawający, po mnie potomkowie y suksessorowie moi, żadnego powrotu mieć nie mamy y nie powinni będziemy, owszem, od wszelkich przeszkód prawnych lub nieprawnych bronić y zastępować mamy y powinni będziemy, a to pod szkodami, w prawie wyrażonemi, słownie krom przysięgi cielesney oszacowanemi; w czasie sprzeciwienia się w sądzie miejscowym miasta ego krolewskiej mości Bohusławia, sobie, potomkom y suksessorom moim do odpowiedzi oznaczam; y na to dałem ten mój dobrowolny zapis wieczystey przedaży z podpisem ręki moiey, tudzież y ich mościów panów przyjaciół, odemnie uproszonych. Działo się w mieście jego krolewskiej mości Bohusławiu, roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, dnia osmego Decembris. U tego zapisu podpisy rąk takowe: Petro Łuhowy—; proszony do tey wieczystey przedaży od sławetnego Petra Łuhowenka na rzecz szlachetnego Zacharyasza Sawkowieza, zaświadcza Teodor Wierzbicki; proszony do tey wieczystey tranzakcyi, podpisać się przyjaciel Jakub Wyszpolski, skarbnik Buski; proszony do tey wieczystey tranzakcyi, podpisać się przyjaciel, Jakub Dynowski. Który to zapis, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych magistratu Bohusławskiego iest zapisany.

Книга Богуславскаго магистрата, записовая и поточная, годъ 1789—1791, № 5529; листъ 156.

---

271. Дарственная запись отъ Богуславскаго магистрата мѣщанину Игнату Фарановичу на право потомственного владѣнія хуторомъ и рощею на урочищѣ Квпзданы, 1791. Декабря 20.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiątego trzeciego, miesiąca Januari cazartego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskimi, bohusławskimi, przedemną, Antonim Daczkowskim, piesarzem przysięgłym magistratu bohusławskiego, przyszedłszy osobiście szlachetny Jhnat Faranowicz, to prawo, od szlachetnego magistratu Bohusławskiego sobie, stawającemu, na futor i lasek Kwizdany podane, podpisami rąk urzędników zatwierdzone, na papierze ceny grosza srebrnego spisane, do akt magistratu bohusławskiego w oblate podał, w istocie takowej: Działo się w mieście wolnym rzeczy pospolitej *Bohusławiu*, na sessyi publicznej szlachetnego magistratu roku tysiąc siedmset dziewiędziesiątego pierwszego, dnia dwudziestego Decembris. Szlachetny magistrat, urzędnicy i mieszczanie, za jednomyslnym zezwoleniem, prawo wiecznego dziedzictwa gruntu lokacyjno—dziedzicznego na mocy konstytucyi roku tysiąc siedmset sześćdziesiątego czwartego, pod tytułem: ubezpieczenie miast, którą konstytucyą aby plac i grunta, in corpore gruntów miast lokacyjno dziedzicznych będące, pusto nie leżały, lecz aby pożytek publiczny rzeczypospolitej i miastu przynosiły, moc i władza magistratom do rządzenia jest nadana. Przeto lasek, futor, sianozęć, *Kwizdany* nazywające się, zacząwszy od wierzechowiny potoku Kwizdanu, prosto idąc na górę, zostawując grunt Kurenczenka po lewej ręce, a po prawej brzezine na górę, z której góry ku południowi, przez niższą grobelkę, na drugą górę do Makarowego pola, a ztamtąd do wierzechowiny dwóch jarków i drożyny, na futor urodzonego Filipowskiego idącej, którą drożyną postępując ku zachodowi, laskiem, znowu do wierzechowiny trzeciego jarku, po prawej ręce będącego, a przeszedłszy też wierzechowinę przez górę na dół do jamy, od jamy zaś do wierzechowiny Kwizdanu, gdzie się zaczęła granica; tym sposobem obwiedziony szlachetnemu Jhnatowi Faranowiczowi, przez tegoż od dawnych lat nabyty i używany, pamiętając prace jego, podjęte dla dobra miasta, wiecznemi czasy nadaje zapisuje do wolnego żądzenia, używania i przedania; którego lasku tenże szlachetny Jhnat Faranowicz i sukcesorowie jego niewątpliwemi będą dziedzicami, a szlachetny magistrat terazniejszy i następny, nigdy od tego dziedzictwa oddalać i nikt przeszkadzać, i wtrącać się mocy nie będzie miał pod karami prawnemi. Które to prawo szlachetny magistrat podpisuje: u tego prawa podpisy rąk takowe: Zacharyasz Szawkowicz, woit M. Bohusławia. Teodor Wierzbicki, ławnik starszy,—Stefan Ciurupa, Hryhory Za-

nuda, ławnik, Ihnat Klimenko. Ktore to prawo, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych iest zapisane.

Книга Богуславскаго магистрата, годъ 1795, № 3551; листъ 5.

272. Дарственная запись отъ Богуславскаго магистрата, мѣщанину Игнату Клименку на право потомственного владѣнія рощею, лежащею на урочищѣ Климовкѣ 1791. Декабря 20.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiątego trzeciego, miesiąca Ianuarii czwartego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskimi, bohusławskimi i przedemną, Antonim Dackowskim, pisarzem przysięgłym magistratu bohusławskiego, przyszedłszy ożobiście szlachetny Ihnat Klimenko, to prawo wiecznego dziedzictwa, od szlachetnego magistratu bohusławskiego sobie, stawającemu, na lasek, w uroczysku Klimówce leżący, dane, podpisanymi rąk szlachetnych urzędników zatwierdzone, na papierze srebrnogroszowym spisane, do akt magistratu bohusławskiego w oblate podał, w istocie takowej: Działo się w mieście wolnym rzeczypospolitej *Bohuslawiu*, na sessyi publicznej szlachetnego magistratu, roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiątego pierwszego, dnia dwudziestego Decembris. Szlachetny magistrat, urzędnicy i mieszczanie, za jednomyślnym zezwoleniem, prawo wiecznego dziedzictwa gruntu lokacyjno—dziedzicznego, na mocy konstytucyey tysiąc siedmset sześćdziesiątego czwartego roku, pod tytułem: »ubezpieczenie miasta«, którą konstytucyą, aby place i grunta, in corpore gruntów miast lokacyjno dziedzicznych będące, pusto nie leżały, lecz aby użytek publiczny rzeczypospolitej i miastu przynosiły, magistratom moc do rozrządzenia jest nadana; zawdzięczając prace i expensa wielkie, dla dobra miasta łożone, szlachetnemu Ihnatowi Klimenkowi lasek, w uroczysku Klimowce będący, zacząwszy od wierzchowiny jarku tejże Klimówki, nie

daleko Kaniowskiej drogi zaczynającego się, idąc szpilem ku południowi przez jar Klimówkę na drugi szpil, którą górą, lasem, obróciwszy się na zachód, znowu do wierzchowyń jara tejże Klimówki; i tym sposobem ograniczony, nadaje i na wieczne czasy zapisuje, do wolnego rządzenia, używania, lub przedania, którego lasku sam szlachetny Klimenko i sukcesorowie jego niewątpliwemi będą dziedzicami, a szlachetny magistrat terażniejszy i następny nigdy od tego dziedzictwa oddalać i nikt nie będzie miał mocy wtrącać się i przeszkadzać, pod karami prawnemi; które to prawo szlachetny magistrat podpisami rąk wzmacnia. U tego prawa podpisy rąk takowe: Zacharyasz Szawkowicz, woit M. B. Teodor Wirzbicki, ławnik starszy. Stefan Ciurupa. Które to prawo, jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych jest zapisane.

Книга Богуславскаго магистрата, годъ 1793, № 3531, Листъ 2.

---

273. Дарственная запись отъ Богуславскаго магистрата мѣщанину Гавріилу Марчевскому на право потомственного владѣнія рощею на урочищѣ Климовкѣ. 1791. Декабря. 21.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt trzeciego, miesiąca Januarii trzeciego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskiemi, bohusławskimi i przedemną, Antonim Dackowskim, pisarzem przysięgłym magistratu bohusławskiego, przyszedłszy osobiście szlachetny Gabryel Marzewski, te prawo wiecznego dziedzictwa, od szlachetnego magistratu bohusławskiego sobie, stawającemu, na lasek, w Klimówce leżący, dane, podpisami rąk szlachetnych urzędników zatwierdzone, na papierze stemplowanym ceny grosza srybrnego spisane, do akt magistratu bohusławskiego w oblate podał, w istocie takowej: Działo się w mieście wolnym rzeczy pospo-

iltej *Bohuslawia* na sessyi publicznej szlacheznego magistratu, roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiątego pierwszego, dnia dwudziestego pierwszego Decembris: szlachezny magistrat, urządnicy i mieszczanie, za jednomyślnym zezwoleniem prawo wiecznego dziedzictwa gruntu lokacyjno dziedzicznego, na mocy konstytucyi roku tysiąc siedmset sześćdziesiąt czwartego, pod tytułem: Ubezpieczenie miast, którą konstytucją, aby place i grunta in corpore gruntów miast lokacyjnych o-dziedzicznych będące, pusto nie leżały, lecz ażeby użytek publiczny rzeczy wspólitej i miastu przynosiły, moc i władza magistratom do rządzenia jest nadana, szlachetnemu Gabryelowi Marczewskiemu lasek, w uroczysku *Klimowce*, kolo Woleczej góry leżący, zaczawszy od tejże Woleczej góry, od wierzechowiny szpilu, idąc ku południowi drożyną na drugi szpil przez jarek, obróciwszy się ku wschodowi, dalej, idąc ku północy do wierzechowiny jaru, a złamad wróciwszy się na zachód, wierzechowinami jarków, do gruntu i lasu szlacheznego Stefana Ciurupy przyszedłszy; tym sposobem ograniczony, nadaje i wiecznemi czasy zapisuje, do wolnego żądzenia, używania i przedania, którego lasu tenże szlachezny Marczewski i sukcesorowie jego nie wątpliwemi będą dziedzicami. A szlachezny magistrat terazniejszy i następny, nigdy od tego dziedzictwa nie oddali, i nikt nie będzie miał mocy wtrącać się i przeszkadzać pod karami prawnemi, które to prawo szlachezny magistrat podpisuje. U tego prawa podpisy rąk takowe: Zacharyasz Sawkowiez, wojt miasta Bohusławia prezydujący. Teodor Wierzbicki; ławnik starszy. Stefan Ciurupa. Hryhory Zanuda, ławnik Jhnat Klimenko. Które to prawo, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych jest zapisane.

Книга Богуславского магистрата, годъ 1793, № 3531; листъ 1 на оборотъ.

---

271. Дарственный записъ отъ Богуславскаго магистрата лавнику, Степану Цюрупѣ, на потомственное владѣніе рощею, находящеюся на урочищѣ Климовкѣ. 1791. Декѣбря 21.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiątego trzeciego, miesiąca Iannarii drugiego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskimi, bohusławskimi i przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu Bohusławskiego, przyszedłszy osobiście szlachetny Stefan Ciurupa, to prawo wiecznego dziedzictwa, od szlachetnego magistratu Bohusławskiego na lasek, w Klimówce leżący, dane, podpisami rąk szlachetnych urzędników zatwierdzone, na papierze ceny grosza srebrnego spisane, do akt magistratu Bohusławskiego w oblate podał, w istocie takowej: Działo się w mieście wolnym Rzeczypospolitej, *Bohusławiu*, na sessyi publicznej szlachetnego magistratu, roku tysiąc siedmset dziewiędziesiątego pierwszego, dnia dwódziesiątego pierwszego Decembris. Szlachetny magistrat, urzędnicy i mieszczanie, za jednomyślnym zezwoleniem, prawo wiecznego dziedzictwa, gruntu lokacyjno—dziedzicznego, na mocy konstytucyi roku tysiąc siedmset sześćdziesiątego czwartego, pod tytułem: »ubezpieczenie miasta« którą konstytucyą, aby place i grunta, in corpore gruntów miast lokacyjno-dziedzicznych będące, pusto nie leżały, lecz, aby użytek publiczny Rzeczypospolitej i miasta przynosiły, do rozrządzenia magistratom moc jest dana, mając wzgląd na trud i wielkie expensa, na miejskie interessa czynione, szlachetnemu Stefanowi Ciurupie lasek, w uroczysku, w *Klimówce* leżący, zaczawszy od drogi kaniowskiej, idąc na południe i zostawiając po prawej ręce lasek sławetnego Ihnata Klimenka, precz w jarek, do Wolezej góry, pod którą górą wracając ku wschodowi, przyszedłszy do wierzehowiny jarku, w tymże lasku będącego, a ztamtąd zwróciwszy ku północy, wierzehowinami jarków małych do drogi kaniowskiej przyszedłszy, tym sposobem ograniczony, nadaje i wiecznemi czasy zapisuje, do wolnego rządzenia, używania; ktorego lasku sam szlachetny Ciurupa i successorowie jego niewątpliwemi będą dziedzicami i nigdy szlachetny magistrat terazniejszy i następny od tego dziedzictwa nie oddali, ani kto inny przeszkadzać mocy nie ma, pod karami prawnemi. Które to prawo szlachetny magistrat podpisami rąk wzmacnia. U tego prawa podpisy rąk takowe: Zachariasz Szawkowicz, wojt M. B. Teodor Wierzbicki, ławnik starszy. Hryhory Zanuda, ławnik, Ihnat Klemenko. Króre to prawo, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych jest zapisane.

Книга Богуславскаго магистр. № 1793, № 3534; листъ 4.

275. Дарственная запись отъ Богуславскаго магистрата Богуславскому мѣщанину, Федору Вербницкому, на рощу, лежащую въ урочищѣ Климовкѣ. 1791. Декабря 22.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiątego trzeciego, miesiąca Januarii czwartego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, bohusławskimi i przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu bohusławskiego, przyszedłszy osobiście szlachetny Teodor Wierzbicki, te prawo wiecznego dziedzictwa od szlachetnego magistratu bohusławskiego sobie, stawiającemu, na lasek, w Klimowce leżący, dane, podpisami rąk szlachetnych urzędników zatwierdzone, na papierze stemplowanym, ceny grosza srebrnego spisane, do akt magistratu bohusławskiego w oblate podał, w istocie takowej. Działo się w mieście wolnym Rzeczypospolitej, *Bohusławiu*, na sessyi publicznej szlachetnego magistratu, roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiątego pierwszego, dnia dwudziestego drugiego Decembris. Szlachetny magistrat, urzędnicy i mieszczanie, za jednomyślnym zezwoleniem, prawo wiecznego dziedzictwa gruntu lokacyjno-dziedzicznego, na mocy konstytucyi roku tysiąc siedmset czwartego pod tytułem »ubezpieczenie miast», którą konstytucyą, aby grunta i place, in corpore gróntów miast lokacyjno-dziedzicznych będące, pusto nie leżały, lecz ażeby pożytek publiczny Rzeczypospolitej i miastu przynosiły, magistratom moc i władza do rządzenia jest nadana, szlachetnemu Teodorowi Wirzbickiemu lasek w *Klimowce*, pusto leżący, bez żadnego posiadania zostający, zaczawszy od szpilu tudzież gróntu i lasku sławetnego Gabryela Marczewskiego, idąc ku wschodowi na szpil przez jarek, którym szpilem, obrociwszy się ku północy i lasem gęstym do drożyny, do Kotowatej idącej, a od tej drożyny wierzchowinami jarku ku zachodowi słońca, do lasku wyżepomienionego, sławetnego Marczewskiego, tym sposobem ograniczony, nadaje, daje, daruje, i wiecznemi czasy zapisuje do wolnego rządzenia, używania i przedania; którego lasku tenże szlachetny Wierzbicki i sukcesorowie jego niewątpliwemi będą dziedzicami, szlachetny magistrat terazniejszy i następny nigdy od tego dziedzictwa oddać i nikt przeszkadzać i wtrącać się mocy nie będzie miał

pod karami prawnymi. Które to prawo szlachetny magistrat podpisuje. U tego prawa podpisy rąk takowe: Zacharyasz Sawkowiez, wojt M. Bohusławia; Stefan Ciurupa, ławnik M. B.; Hryhory Zanuda, ławnik; Jhnat Klimenko. Kóre to prawo, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych jest zapisane.

Книга Богуславскаго магистрата, годъ 1793, № 3531; листъ 3 на оборотъ.

276. Инвентарь части села Волковыи, съ показаніемъ повинностей, отбываемыхъ крестьянами въ пользу помѣщика 1792. Генваря 7.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt drugiego, miesiąca Lutego ośmnastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości, Łuckim, przedemną, Kazimierzem Sulikiewiczem Kmitą, stolnikiem trebowlskim, susceptiblem grodu Łuckiego przysięgłym, y xiegami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi comparens personaliter urodzony Kwiryn Tomaszewski, tę schedę pierwszą części wsi Wołkowyi, z działu kommisarskiego, między W. Kajetanem Rohozińskim a successorami niegdy W. Franciszka Rohozińskiego nastąpionego, z podpisami rąk, na papierze ordynaryjnym, do xiąg grodzkich, łuckich do oblaty podał, w następujące słowa: Scheda pierwsza części wsi *Wołkowyi*, z działu kompromissarskiego, między W. Kajetanem Rohozińskim a successorami niegdy W. Franciszka Rohozińskiego nastąpionego, na rzecz tychże dostalej, a teraz przez W. Iozefa Rohozińskiego braci swoim do działu podana, roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, dnia siódmego Stycznia, w Wołkowyjach, w rubrykach zaś: w linii pierwszej opisanie dzieci, w drugiej dobytek, w trzeciej pańszczyzna zimą y latem, w czwartej dni letnie y za daniny odbywane, w piątej motki, w szóstej daniny; w zaliniowaniu na marynesie opis poddanych. Poddani:

Prokop Chłod--synów ma dwóch, koni cztery, wołów cztery, pańszczyzny zimą y latem dni cztery, szarwarków dwanaście, tłuk dwie, zażynków dni dwa, obżynków dni dwa, zakusków dzień jeden, obkusków dzień jeden, za brzost dzień jeden, za konwalię dzień jeden, za opieńki dzień jeden, za rydze dzień jeden, motków siedm, kapłuna daje jednego, kure jedną, grzybów sztuk sto. Iasko Bednarz--córka jedna, konia jednego, wołów dwa, zażynków dzień jeden, obżynków dzień jeden, zakusków dzień jeden, obkusków dzień jeden, motków trzy. Luzni: Stepan Szumiekowicz, Stepanko Sutuluk, Horpyna Pływaczanka. Wyrażenie zaś w podsumowaniu takowe: synów dwóch, córka jedna, koni pięcioro, wołów sześć, pańszczyzny zimą y latem dni cztery, szarwarków dwanaście, tłuk dwie, zażynków dni trzy, obżynków dni trzy, zakusków dni dwa, obkusków dni dwa, za brzost dzień jeden, za konwalię dzień jeden, za opieńki dzień jeden, za rydze dzień jeden, motków dziesięć; kapłun jeden, kura jedna, grzybów sztuk sto. Prowent tej schedy, z dołączeniem ogrodu Szwajberowskiego, w rocznym prowencie złotych sześciu, groszy dziesięciu, przewyższa inne schedy, jako trzecie y czwarte, intratą roczną złotych ośmiu, a ztym ta scheda z aredy karczemnej nad wzmiankowane co rok w niej bierać będzie, do tej schedy w moc sadyby dworskiej dodaje się pasieczysko Bednarzowe, do tej schedy ma należeć piąta część pasieki, to jest pni siedmnaście y pol, ulów próżnych, ile będzie, piąta także część. Do tej schedy grontów dworskich y sadybnych, tudzież sianożęci piąta część należeć ma. Aredy karczemnej y zpuszczawu tudzież użytków z winnicy Woronieczkiej część piąta od przewyższającej należy. U tej schedy, w sposób oblaty podanej, podpisy rąk w te słowa: Tę schedę do obrania podaje y podpisuje Józef Rohoziński m p. Tę schedę, przez brata starszego Iozefa Rohozińskiego do obrania podaną, na rzecz Serafima Rohozińskiego, syna mego, biore. Ludowika Rohozińska L. N. Któraż to scheda, w sposób oblaty podana, wszystka, z początku aż do końca, słowo w słowo, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich jest wpisana.

*Книга городская, луцкая, записовая, № 2414. годъ 1792.
Листъ 906.*

277. Дарственная запись отъ Гайсынскаго магистрата мѣщанамъ: Матвѣю и Елисаветѣ Боровикамъ, на право потомственного владѣнія сѣнокосомъ, лежащимъ за рѣкою Собомъ. 1792. Генваря 13.

Działo się w mieście wolnym rzeczypospolitej Hajsynie, dnia trzynastego Ianuaria, tysiąc siedmset dziewiędziesiąt drugiego roku.

Do urzędu i xiąg niniejszych, radzieckich miasta Hajsyna, przyszedłszy osobiście sławetny Matej Borowik, mieszczanin hajsyński, te prawo, od szlachetnego magistratu Hajsyńskiego sobie, stawiającemu się, na sianożęć dane, na papierze srebrnogroszowym spisane, dla zapisania do xiąg niniejszych, radzieckich, w sposób oblaty podał, w tej istocie: Magistrat miasta wolnego rzeczypospolitej *Hajsyna*, mając wzgląd na zasługi i na pokorne powodowanie się temuż magistratowi we wszystkich rozkazach sławetnego Mateja Borowika, zawdzięczając więc temuż, magistrat miasta wolnego R. P. Hajsyna umyślił dobrowolnie dać i darować sianożęć, za Sobem na pologu będącą, którą sianożęcią, jak zdawna w swoim zostawała używaniu i okręgu, sławetnemu Matejowi Borowikowi i Elizabecie, małżance tegoż, i sukcesorom tychże dać, daruje, prawo wieczyste nadać i rezygnuje, wolnego natychmiast dopuszczając intromitowania się. Którego ani sam magistrat miasta Hajsyna, ani przez żadne subordynowane osoby przeszkadzać nie będzie. Wolni tedy będą ciż sławetni: Matej i Elizabeta Borowikowie, małżonkowie, i sukcesorowie tychże wyżwyrażoną sianożęcią jak chcieć rządzić, dysponować, komu chcieć dać, przedać, zamieniać lub ku najlepszemu pożytkowi swemu obrócić, magistrat zaś odtąd żadnego zwrotu do nieraz rzeczonej sianożęci mieć nie będzie, owszem od wszelkiej impetycyi, tak o sianożęci, iako też o kupioną chalupę dla urodzonych Chrzanowskich, małżonków, od Andreja Kołomijczuka, bronić i zastępować obowiązue się. Gdyby w przypadku Andryj Kołomijczuk iakową mógł wznieść pretensją do sławetnych Borowików, małżonków, magistrat, zastępując tychże Borowików, małżonków, do odpowiedzi temuż obowiązue się. Datum w kancelaryi hajsyńskiej, dnia trzynastego Ianuarii, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego roku. Ian Oxanenko, wojt+. Stefan Niemirovski, pierwszy radny+. Trochim Szewc, radny+. Iwaszko Stasiuk,

trzeci radny+. Garliński, pisarz M. W. Hajsyna. Które to prawo, jak się w sobie ma, co do słowa w xięgi iest zapisane.

Книга Гайсынскаго магистрата, годъ 1791—1799, № 5224. Листъ 15.

278. Купчая крѣпость, выданная богуславскимъ мѣщаниномъ, Андреемъ Шевченкомъ, богуславскому же мѣщанину, Іосипу Нетесаному, на урочище Шпаковщину. 1792. Февраля 10.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, miesiąca Lutego dziesiątego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskimi, bohusławskimi i przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta iego królewskiej mości *Bohuslawia*, stanowszy osobiście sławetny Andryi Szewczenko, ten zapis wieczystej przedaży gruntu od siebie, zeznawającego, na rzecz sławetnego Josypa Netesanego dany, podpisem ręki swej, tudzież szlachełnych urzędników zatwierdzony, na papierze ceny złotego jednego spisany, przed aktami magistratu bohusławskiego dobrowolnie przyznał, w istocie takowej: Ja, Andrej Szewczenko, mieszkanin bohusławski, zdrowy będąc na ciele i umyśle, dobrowolnie zeznaje, iż ja, zeznawający, mając grunt mój własny, dziedziczny, to jest jarek, *Spakow-szczyzna* zwany, około okopany, tudzież laszek czyli pasieczysko, na *Bilinaczach* sytuowane, szlachełnemu Josipowi Netesanemu, mieszczaninowi bohusławskiemu, za summe, między nami dobrowolnie umówioną, rubli srybnych sześćdziesiąt, przedaję, daję, daruję i wiecznemi czasy ustępuję, oraz z odebranój summy rubli sześćdziesiąt kwituje; wolen tedy jest i będzie jako chcieć rządzić i ku najlepszemu pożytkowi swemu obracać, a ja, zeznawający, żadnego zwrotu mnie samemu i sukcesorom moim nie zostawuję, i owszem, od wszelkich przeszkod prawnych lub nie prawnych bronić mam i powinien będę, i na to daję ten mój zapis wieczystej przedaży, wraz z kwitem, z podpisem ręki mojej, tudzież szlachełnych urzęd-

ników, odemnie uproszonych. Datum w magistracie bohusławskim, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego roku, dziesiątego Lutego. U tego zapisu podpisy rąk takowe: Andryi Szewczenko. Na tym zapisie wieczystej sprzedaży gruntu, od Andryia Szewczenka na rzecz i osobę sławetnego Jossypa Netesiuka danym, podpisuje się—Zacharyasz Sawkowiez, wojt. Na tym zapisie wieczystej sprzedaży podpisuje się—Jhnat Klimenko. Który to zapis, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych magistratu bohusławskiego jest zapisany.

Книга Богуславскаго магистрата, записовая и поточная, годъ 1792, № 3530; листъ 23.

279. Купчая крѣпость, выданная богуславскимъ мѣщаниномъ, Степаномъ Турчиненкомъ, богуславскому—же мѣщанину, Петру Дехтяру, на мельницу на рѣкѣ Росп. 1792 Февраля 29.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, miesiąca Lutego dwudziestego dziewiątego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi i przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta jego królewskiej mości Bohusławia, przyszedłszy osobiście sławetny Stefan Turczynenko, ten zapis wieczystej sprzedaży wraz z kwitem, od siebie, zeznawającego, na rzecz i osobę sławetnego Petra Dziechciarza daną, podpisami rąk tak sławającego, jako też i ichności panów urzędników zatwierdzony, na papierze stęplowanym ceny złotych sześciu spisany, przed aktami magistratu bohusławskiego dobrowolnie przyznał, w istocie takowej: Ja, Stefan Turczynenko, mieszczanin Bohusławski, zdrowy będąc na ciele i umyśle, odstąpiwszy mej własnej, należnej jurysdykcji, prawa, sądu, a pod terazniejsze dobrowolne zeznanie moje, to jest zapis wieczystej sprzedaży wraz z kwitem wcale się poddając i wcielając, wiadomo jawno czynię, ustnie i dobrowolnie zeznawam: iż ja, zeznawający, mając mój młyn własny, dziedziczny, prawnie od sławetnej Paraski Chaziainowej na-

byty, na rzece Rosi będący, tu, w mieście jego królewskiej mości *Bohusławiu*, naprzeciwko młyna Petra Dziechciarza na jednej grobli, niżej bramy Białocerkiewskiej sytuowany, nikomu żadnym prawem nie podległy, i sławetnemu Petrowi Dziechciarzowi za sumę rubli starych srybrnych: czterysta, między nami dobrowolnie umówioną i postanowioną, naradziwszy się krewnych moich, uważając w tym lepszy pożytek mój, nie będąc ni od kogo namówionym ani przymuszonym, sprzedaje, daje, daruję i wiecznemi czasy rezygnuję, oraz z wypłaconej summy potomków i sukcessorów jego z potomkami i sukcessorami memi kwituje; wolny jest i będzie sławetny Petro Dziechciarz pomienionym młynem jako chceć rządzić, przedać, ustąpić, lub na swój pożytek i sukcessorów swoich obrócić, a ja, żadnego zwrotu mieć nie mam, i owszem, od wszelkich przeszkód bronić i zastępować mam, a po mnie potomkowie i sukcessorowie moi nie mają i nie powinni być, pod szkodami prawnemi, słownie krom przysięgi cielskiej oszacowanemi, w sądzie miejscowym miasta Bohusławia sobie i potomkom do odpowiedzi oznaczam, i na to dałem ten mój zapis wieczystej przedaży wraz z kwitem, z podpisem ręki mojej, tudzież szlachetnych ich mości panów urzędników magistratu bohusławskiego. Datum w magistracie, roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, dnia dwudziestego dziewiątego Lutego. U tego zapisu podpisy rąk takowe: Stefan Turczynenko. Uproszony do tej wieczystej przedaży od sławetnego Stefana Turczynenka na osobę sławetnego Petra Dziechciarza, podpisuje się Teodor Wierzbicki, ławnik starszy miasta jego królewskiej mości Bohusławia. Na tej przedaży wieczystej podpisuje się Stefan Ciurupa, ławnik miasta jego królewskiej mości Bohusławia. Który to zapis, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych magistratu bohusławskiego jest zapisany.

Книга Богуславскаго магистрата, записовля и помочная, годъ 1792, № 3530; листъ 28.

.....

280. Купчая крѣпость, выданная богуславскими мѣщанами. Гавриломъ Рѣзникомъ и Семеномъ Сторожемъ, богуславскому-же мѣщанину, Іосифу Нетесюченку, на рощу и пасѣку въ окрестности Богуслава. 1792. Марта 10.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, miesiąca Marca dziesiątego dnia.

Przed urzędem i aktami miejskimi, bohusławskimi i przedemną, Antonim Dączkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta jego królewskiej mości Bohusławia, przyszedłszy osobiście sławetni: Hawryło Rzeźnik i Semen Storoż, ten zapis wieczystej sprzedaży gruntu wraz z kwitem, od siebie, zeznawających, sławetnemu Iosypowi Netesiuczenkowi dany, i podpisami rąk swoich, tudzież przyjaciół zatwierdzony, na papierze srebrnogroszowym spisany, przed aktami magistratu Bohusławskiego dobrowolnie przyznali, w istocie takowej: My, Hawryło Rzeźnik i Semen Storoż, zdrowi będąc na ciałach i umysłach, dobrowolnie zeznajemy, iż my, zeznawające, mając lasek i pasieczysko za bramą kaniowską, w zapuście, blisko Czarnieckiego sadku będący, a nie mogąc onego utrzymać, za wiadomością magistratu bohusławskiego, rzeczonemu Iosypowi Netesiuczenkowi za sumę rubli srybrnych, przez szlachetny magistrat między nami dobrowolnie postanowioną i ugodzoną, dziesięć, wiecznemi czasy sprzedajemy, dajemy, darujemy i wiecznemi czasy zapisujemy, oraz z odebranęj summy z potomkami i sukcesorami naszymi, potomków, i sukcesorów jego wiecznemi czasy kwitujemy; wolen tedy jest i będzie tenże rzeczony Netesiuczenko jako chcieć rządzić, komu chcieć ustąpić, i na swój pożytek obrocić, co my, zeznawające, żadnego powrotu mieć nie będziemy i na to dałśmy ten nasz zapis, wraz z kwitem, z podpisami rąk naszych, tudzież ichmościów panów przyjaciół. Datum w magistracie bohusławskim, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego roku, dnia dziesiątego Marca. U tego zapisu podpisy rąk takowe: Hawryło Rzeźnik+, Semen Storoż. Na tym zapisie wieczystej sprzedaży, od sławetnego Hawryła Rzeźnika i Semen Storoża na rzecz i osobę sławetnego Iosypa Netesiuczenka danym, podpisuje się Bazyli Leontowicz. Na téj sprzedaży gruntu wraz z kwitem podpisuje się przyjaciel Trochim Danielowicz. Który to zapis, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg ninijszych magistratu bohusławskiego jest zapisany.

Книга Богуславскаго магистрата, записовая и поточная, годъ 1792, № 3530. Листъ 32 на оборотъ.

281. Купчая крѣпость, выданная богуславскимъ мѣщаниномъ, Илькомъ Мирочникомъ, богуславскому же мѣщанину, Павлу Паламаренку, на два участка поля. 1792. Марта 12.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, miesiąca Marca dwunastego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskimi magistratu bohusławskiego i przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta jego królewskiej mości Bohusławia, przyszedłszy osobiście Ilko Mirocznik, ten zapis wraz z kwitem, od siebie, zeznawającego, na osobę sławetnego Pawła Pałamarenka dany, podpisami rąk tak stawającego jako też i przyjaciół zatwierdzony, na papierze srebnogroszowym spisany, przed aktami magistratu bohusławskiego dobrowolnie przyznał, w istocie takowej: Ja, Ilko Mirocznik, zdrowy będąc na ciele i umyśle, odstąpiwszy mej własnej, należnej jurisdikcyi, prawa, sądu, a pod terazniejszy dobrowolny zapis wieczystej sprzedaży gruntu, wraz z kwitem, z potomkami poddając się, wiadomo czynię: iż ja, zeznawający, mając grunt mój własny, od antecessorów moich na mnie spadły: pola dni dwa koło obozowego pola, a pół dnia przy Babenkowej lewadzie, między Demskiego polem leżące, nie będąc ni od kogo przymuszonym, ani namówionym, uważając w tym pożytek mój, za sumę, między nami dobrowolnie umowioną, rubli starych pięć, sławetnemu Pawłowi Pałamarenkowi sprzedaje i wiecznemi czasy ustępuje, oraz z wyplaconej summy rubli pięciu kwituje, żadnego powrotu odtąd sobie nie zostawuję i na to się ręką własną podpisuję. Datum w kancelaryi magistratu miasta jego królewskiej mości *Bohusławia*, roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, dnia dwunastego Marca. U tego zapisu podpisy rąk takowe: Ilko Mirocznik —. Na tym zapisie wieczystej sprzedaży, od Ilka Mirocznika sławetnemu Pawłowi Pałamarenkowi danym, podpisujemy się przyjaciele: Michał Sawkowiez, Mykołaj Mychajłowicz. Na tym zapisie wieczystej sprzedaży podpisuję się—Trofim Danilowicz. Który to zapis, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych magistratu bohusławskiego jest zapisany.

Книга Богуславскаго магистрата записовая, поточная, годъ 1792, № 3530; листъ 33.

282. Купчая крѣпость, выданная богуславскимъ мѣщаниномъ, Юрьемъ Ивановичемъ, богуславскому-же мѣщанину, Корнелію Куксовичу, на поле, усадьбу и прудъ, лежащіе у ручья Приточилówki. 1792. Марта 12.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, miesiąca Marca dwunastego dnia.

Przed urzędem i aktami niniéjszemi, miejskiemi, bohusławskimi i przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta jego królewskiej mości Bohusławia. przyszedłszy osobiście sławetny Juryj Iwanowicz, ten zapis wiaczystej sprzedaży gruntu, wraz z kwitem, od siebie, zeznawającego, na rzecz i osobę szlachetnego Kuksewicza dany, podpisami rąk, tak stawającego, jako też i szlachetnych urzędników magistratu bohusławskiego zatwierdzony, na papierze stęplowanym spisany, przed aktami magistratu bohusławskiego dobrowolnie przyznał, w istocie takowej: Ja, Juryi Iwanowycz, zdrowy będąc na ciele i umyśle, odstąpiwszy mej własnej, należnej jurysdykcji, prawa, sądu, a pod terazniéjsze zeznanie moje poddając się, dobrowolnie zeznawam: Iż ja, zeznawający, mając mój grunt, plac, ogród, stawek, chałę, tu, w mieście Bohusławiu, na potoku *Prytoczyłowce*, wjarze, niżej futora Szapowoła leżący, szlachetnemu Kornelowi Kuxowiczowi za summe, między nami dobrowolnie umówioną, uważając w tym moj lepszy pożytek, naradziwszy się bliskich krewnych i przyjaciół, sprzedaje, daje, daruję, i wiecznemi czasy zapisuję, oraz z wypłaconej summy, za szacunek tegoż gruntu postanowionej, potomków i sukcessorów jego z potomkami i sukcessorami memi wiecznemi kwituję czasy i żadnego powrotu nie zostawuję; i na to dałem ten mój zapis wiaczystej sprzedaży, wraz z kwitem, z podpisem ręki mojej, tudzież z podpisami jegomościów panów urzędników magistratu bohusławskiego. Datum w *Bohusławiu*, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego roku, dnia dwunastego Marca. U tego zapisu podpisy rąk takowe: Juryi Iwanowycz. Iako w przytomności naszej ten zapis sprzedaży gruntu wraz z kwitem od Juryia Iwanowicza na rzecz i osobę szlachetnego Kornelia Kuksewicza jest dany, podpisujemy się: Zacharyasz Sawkowicz, wójt prezydujący; Teodor

Wierzbicki, ławnik starszy miasta jego królewskiej mości Bohusławia. Króry to zapis, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych magistratu bohusławskiego jest zapisany.

Книга Богуславскаго магистрата, записовая и поточная, годъ 1792—№ 3530; листъ 33.

283. а) Купчая крѣпость, данная на домъ въ городѣ Богуславѣ и на поля богуславскою мѣщанкою, Мариною Сыротыхою, богуславскому же мѣщанину, Ивану Антоненку. б) Вводъ во владѣніе, данный послѣднему вознымъ 1792. Апрѣля 12.

а) Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, miesiąca Kwietnia dwunastego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskimi, bohusławskimi i przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta wolnego Rzeczypospolitej, *Bohusławia*, osobiście stawająca Maryanna Syrotycha, wdowa, ten zapis wieczystej sprzedaży, sławetnemu Jwanowi Antonenkowi dany, na papierze ceny złotego jednego spisany, ręką sławetnej Maryanny Syrotychy tudzież przyjaciół podpisany, przed xiegami magistrackimi bohusławskimi dobrowolnie przyznała w istocie takowej: Ja, Maryna Syrotycha, wdowa, zdrowa będąc na ciele i umyśle, odstąpiwszy swej własnej jurysdykcyi, prawa, sądu, a pod terazniejsze dobrowolne zeznanie, to jest zapis perpetuae donationis cale się poddając i wcielając, wiadomo jawnie czynię, ustnie i dobrowolnie zeznaję: iż ja, zeznawająca, mając chałupę z ogrodami dwoma, stajnią, wszelkim zabudowaniem, na wschód słońca z chałupą Syroty Pawła, na zachód słońca—z chałupą Golażynego zięcia, na południe—z chałupą Olexy Chwedorczenka, na północ—z chałupą Maychwaty zięcia stykającą się, do której chałupy koło monastyru, za Rosią, wedle wału, pola dni pięć; naprzeciw tychże gór, znowu do wału ciągnącego się, pola dni dwa; koło Chochołwy, gonami

do jeriora—pola dni dwa; w drugą rękę za Białocerkowską bramą, nad drogą, idącą do Głębokiej doliny—pola dni sześć; koło Ciurupyny niwy —pola dni dwa, na Głębokiej dolinie, przeciw Skorodawszczyzny—pola dzień; w trzecią rękę za Korsuńską bramą, od jarka honami do jarka, ciągnącego się nad drogą, idącą w Długi Jar, pola dni dwa, tamże przez drogę—upruchów dwa na Kusłyni, w jarze temże—pola dzień; sławetnemu Jwanowi Antonenkowi, mieszczaninowi bohusławskiemu, za rubli sześćdziesiąt, starych sprzedaje, daruje i wiecznie rezygnuje; któren to Jwan Antonenko odtąd wolen jest i będzie tąż chalupą i gruntami, do niej należącemi, jako swoją własną rządzić, szafować, dysponować i ku najlepszemu pożytkowi swemu obrocić; ja zaś z prawa mego, wraz z sukcesorami memi, wyzuwam się i do tej chałupy zwrotu nie mam i nie powinna będę, owszem z odebranej i do rąk moich w gotowiznie odliczonej summy za też chałupę rubli sześćdziesiąt starych kwituję; o którą chałupę, jeżeliby od kogo kiedy mógł iaki process wszczać się, ja swemi własnymi wydatkami i expensą ewinkować, zastępować mam i powinna będę; a to pod zakładem drugiej takowejże summy, krom przysięgi cielesnej oszacowaniem, o który zakład, jako też cało rzecz magistrat miasta jego królewskiej mości Bohusławia do odpowiedzi sobie i sukcesorom moim naznaczam, possessyi natychmiast wzięcia dopuszczam, a dopuszczonei irytować sama i przez subordynowane osoby nie mam i nie powinna będę; i na to daję ten mój zapis wieczystej sprzedaży, wraz z kwitem i podpisem ręki mojej, tudzież szlachetnych urzędników, odemnie uproszonych. Datum w magistracie Bohusławskim, dnia dziesiątego Kwietnia, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego roku. U tego zapisu podpisy rąk takowe: Maryanna Syrotycha, wdowa, krzyżyk kładnie . Proszony za przyjaciela, na tym zapisie wieczystej sprzedaży podpisuje się—Zacharjasz Sawkowicz, wójt. Uproszony od Maryny Syrotychy, na tym zapisie wieczystej sprzedaży za przyjaciela podpisuje się—Teodor Wierzbicki, ławnik. Który to zapis, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg jest zapisany.

b) Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, miesiąca Kwietnia dwunastego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskiemi, bohusławskimi

i przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta wolnego rzeczy pospolitej Bohusławia, stanowszy oczewisto woźny generał województwa Kijowskiego. urodzony Iózef Dąbrowski, w moc prawdziwej, wiernej relacyi swojej, dobrowolnie zeznał: Iż on, roku, miesiąca i dnia terazniejszych, na prawne wezwanie sławetnego Iwana Antonenka, mając przy sobie stronę szlachty, ludzi wiary godnych, urodzonych: Wojciecha Sikorskiego i Stefana Falkowskiego, był na gruncie miasta Bohusławia, pod monastyrkiem, nad Rosią, gdzie będąc, na mocy prawa zapisu, od Maryanny Syrotychy na rzecz afektanta dnia dzisiejszego przed aktami niniejszemi przyznanego, chalupę z placem, potym wedle wału, manastyrka, pola dni pięć, tamże niedaleko pola dni dwa, koło Chochotwy gonami do jeziora pola dni dwa, w drugą rękę za bramą Białocerkiewską koło Głębokiej doliny pola dni sześć, koło Ciurupinej niwy pola dni dwa, koło Skorodowszczyzny pola dzień, za Korsuńską bramą honami do jarku pola dni dwa, na Kustyni, w jarze, pola dzień—sławetnemu rekwirētowi ze wszystkimi pożytkami i użytkami w spokojną, aktualną, niewatpliwą, nic ni na kogo nie wyłoneczając, podał, postąpił i obwołał w dziedziczną posesiją. W czym szlachtą przytomną oświadczywszy się, ztamtąd odszedł; i tu, do akt, przybywszy, prawdziwą obwołanej posessyi uczynił i zeznał relacją, prosząc do akt o przyjęcie, co i otrzymał. Iózef Dąbrowski, woźny.

Книга Богуславскаго магистрата записовая и помочная, годъ 1792, № 3530; листъ 66 на оборотъ и 67 на оборотъ.

281, Дарственная запись отъ богуславскаго магистрата богуславскому мѣщанину, Оныську Пирожку, на усадьбу и садъ. 1792. Апрѣля 21.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, miesiąca Kwietnia dwudziestego pierwszego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskimi, bohusławskimi i przedemną, Antonim Daczkowskim, [pisarzem przysięgłym magistratu miasta wolnego Bohusławia, stanowszy osobiście szlachetny Onysko Pirożek, kassier miasta Bohusławia, te prawo, od szlachetnego magistratu na grunt sobie dane, podpisami policyi urzędników zatwierdzone, na papierze srebrno-groszowym spisane, do akt magistratu bohusławskiego w oblatę podał, w istocie takowej: Działo się w mieście jego królewskiej mości Bohusławiu, na publicznej szlachetnych: magistratu, mieszczan, obywateli i pospółstwa obradzie, dnia dwudziestego Kwietnia, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego roku. Szlachetny magistrat, wraz z obywatelami miasta rzeczy-pospolitej Bohusławia, na sessyą dla obrady publicznej zgromadzoną, za jednomyślnym zezwoleniem, następujące prawo wiecznego dziedzictwa, gruntu lokacyjno dziedzicznego sławetnemu Oniskowi Pirożkowi, mieszczaninowi bohusławskiemu, w takowych wyrazach wydał: ponieważ prawo i przywileje, w lokacyjnych gruntach temuż miastu służących, oraz konstytucye roku tysiąc siedmset sześćdziesiąt czwartego, pod tytułem: ubezpieczenie miast; tudzież konstytucyi pod tytułem: miasta nasze królewskie, wolne w państwach rzeczy-pospolitej—właścicielstwo jest przyznane, aby place i grunta, in corpore gruntów miast dziedzicznych leżące, pod rozrządzenie magistratu należące, użytek publiczny rzeczy-pospolitej, jako też i prywatny miastu przynosiły, przeto takowe grunta i place albo plus offerenti szlachetny magistrat mając moc, prawami ugruntowaną, sprzedawać, aboli też rozdawać, widząc grunt, na przedmieściu Kaniowskim będący, do szlachu Kaniowskiego przyległy, od tegoż szlachu okrag okopany, do Łysego sadku przytykający, który od lat czterestu tenże grunt sławetny Onysko Pirożek zabudował i spokojnie posiadał, takowy tedy grunt, to jest lewadę i sadek, żadnego właściciela dziedzicznego nie mający, temuż sławetnemu Oniskowi Pirożkowi nadaje, daje, daruje i, wiecznemi czasami ustępując, zapisuje do wolnego tym gruntem i sadkiem używania, ustąpienia, dania, przedania, darowania i na swój własny dobry i sukcesorów pożytek obrocenia dozwala i wolnego posiadania nazawsze dopuszcza. Gdyby atoli jednak tenże sławetny Onysko Pirożek kiedykolwiek chciał prawa swojego niniejszego, na tenże grunt jemu danego i służącego, lub jego skcessorowie, komu ustąpić i on odrezygnować, tedy nikomu in-

nemu, jako tylko osobie, podlegającej prawu i juryzdykcyi tegoż miasta, i to za poprzedzającym szlchetnego magistratu o takową sprzedaż zawiadomieniem, na którym to gruncie, teraz sławetnemu Onyśkowi Pirożkowi i jego sukcesorom wiecznością nadanym, wolno jest jako chcieć rządzić i do najlepszego pożytku swego obrócić; którego sam i sukcesorowie jego wiecznemi i nigdy nieodzownemi będą dziedzicami, jako i ten grunt prawem wieczystym temuż sławetnemu Onyśkowi Pirożkowi i sukcesorom jego jest nadany, tak szlchetny magistrat terazniejszy i następny nigdy od tego prawa sławetnego Onyśka Pirożka i jego sukcesorów nie oddali, ale wiecznemi onych zachowywać przy temże prawie przyrzeka i obowiązuje się; z mocy zaś dopiero wydanego prawa szlchetny magistrat przez dwóch ławników i woźnego wolnej intromissyi wzięcia sławetnemu Onyśkowi Pirożkowi natychmiast dozwala i dopuszcza; a dopuszczonej nikt nigdy pod żadnym pretekstem przeszkadzać nie powinien będzie pod karami prawnymi. Które to prawo rękami własnymi szlchetny magistrat miasta jego królewskiej mości *Bohuslawia* podpisuje i wiecznemi czasy wzmacnia. U tego prawa podpisy rąk takowe: Zacharyasz Sawkowiez, prezydent. Teodor Wierzbicki, wice-prezydent. Stefan Ciurupa, radny pierszy. Maxym Bałanowski, radny. Daniel Iwanowski, radny. Mikita Karlenko, radny. Które to prawo, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniéjszych jest zapisane.

Листъ Богуславскаго магистрата, записовая и поточная, годъ 1792, № 3530. Листъ 76 на оборотъ,

---

285. Вводъ въ потомственное владѣніе урочищемъ Сергіевкою, данный богуславскому мѣщанину, Ивану Лпсецкому. 1792. Апрѣля 24.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, miesiąca Kwietnia dwudziestego czwartego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskimi, bohusławskimi i przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta wolnego rzeczy pospolitej *Bohusławia*, stanąwszy oczewisto woźny generał wojewódstwa Kijowskiego, urodzony Józef Dąbrowski, w moc prawdziwej relacyi swojej zeznał: iż on, roku i miesiąca terażniejszych, dnia dwudziestego czwartego, na prawne wezwanie sławetnego Jana Lisieckiego, mając przy sobie sławetnych: Ignacego Farynowicza i Abrahama Wierzbickiego, ławników, był na gruncie miejskim bohusławskim, na uroczysku *Serhijowka* w widłach jaru, okopem obwiedzonego, gdzie będąc, na mocy prawa, od Huryna nabytego, tenże jarek ze wszelką onego obszernością, długością i ze wszystkimi pożytkami i użytkami w spokojną, aktualną, dziedziczną i niewątpliwą podał, postąpił i obwołał posessya; w czym ławnikami, przy sobie będącemi, oświadczywszy się, ztamtąd tu, do akt, przybywszy, prawdziwą uczynił relację, prosząc do akt o przyięcie; co i otrzymał, Józef Dąbrowski, woźny.

Книга Богуславскаго магистрата, записовая и поточная, годъ 1792, № 3530; листъ 82.

---

286. Дарственная запись отъ богуславскаго мѣщанина, Андрея Шевченка, богуславскому же мѣщанину, Гараську Савченку, на прудъ и сѣнокосъ. 1792. Апрѣля 24.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, miesiąca Kwietnia dwudziestego czwartego dnia

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskimi, bohusławskimi i przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta wolnego rzeczy pospolitej, Bohusławia, przyszedłszy osobiście Andrzej Szewczenko, ten zapis wieczystej darowizny wierzchowiny stawku, pod wsią Tunikami leżącego, na rzecz Sawczenkowi, zięciowi swemu, dany, podpisami rąk, tak stawającego, jako też i przyjaciół zatwierdzony, dobrowolnie przyznał, w istocie takowej: Ja, Andrzej Szewczenko, zdrowy

będąc na ciele i umyśle, odstąpiwszy mej własnej, należnej jurysdykcyi, prawa, sądu, a pod teraźniejsz: zeznanie swoje wieczystej darowizny z potomkami i sukcesorami mojemu cale się poddając i wcielając, wiadomo jawnie czynię i dobrowolnie zeznawam: iż ja, zeznawający, mając mój stawek pode wsią Tunikami, prawnie, roku tysiąc siedmset sześćdziesiąt dziewiątego, narzece Bohusławce nabyty, wraz z wierzchowiną, powyżej tego stawku będącą, którą wierzchowinę, dla zajęcia grobelki, Haraškowi Sawczenkowi, zięciowi memu, daruję i wiecznemi czasy rezygnuję; wolen jest i będzie tenże i sukcesorowie jego jako chcieć rzadzić się, ustąpić, lub odrezygnować, a ja, zeznawający, żadnego zwrotu mieć nie mam i nie powinien być; i na to dałem ten moj list wieczystej darowizny z podpisem ręki mojej, tudzież przyjaciół, odemnie uproszonych. Datum w *Bohusławiu*, roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, dnia dwudziestego czwartego Kwietnia. U tego zapisu podpisy rąk takowe: Andryi Szewczenko; proszeni na tym zapisie wieczystej darowizny, od Szewczenka Sawczenkowi danym, podpisujemy się; przyjaciele: Iózef Dziewulski. Trochim Daniłowicz. Który to zapis, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych jest zapisany.

Книга Богуславскаго магистрата, записовая и поточная, годъ 1792, № 3530. Листъ 83.

287. Вводъ, данный во владѣніе рощею и садомъ богуславскому мѣщанину, Степану Рымаренку. 1792 Апрѣля 26.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, miesiąca Kwietnia dwudziestego szóstego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskiemi, bohusławskimi i przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta wolnego rzeczypospolitej *Bohusławia*, stanowszy oczewisto woźny ge-

nerał województwa Kijowskiego i innych, urodzony Iózeł Dąbrowski, zeznał, iż on, roku bieżącego, dnia dwudziestego czwartego Kwietnia, na prawne wezwanie sławetnego Stefana Rymarenka, mając przy sobie szlachetnych: Ignacego Farynowicza i Abrahama Wierzbickiego, ławników, był na gruncie miejskim bohusławskim, gdzie będąc, grunt, to jest: lasek i sadek, nad drogą, z miasta do Baturyna idącą, koło Rymarzowego jarku leżący, tenże sadek, lasek, jak się ma w swojej długości i szerokości, w dziedziczną sławetnemu Rymarenkowi podał, postąpił, obwołał i dopuścił posessyą, w czym zanie sławetnemi ławnikami, sobie przytomnemi, oświadczywszy się, ztamtąd tu, do akt, przybywszy, prawdziwą obwołanej posessyi uczynił i zeznał relacją, prosząc onej do akt o zapisanie; co i otrzymał. Iózeł Dąbrowski, woźny.

Книга Богуславскаго магистрата, записовая и поточная, годъ 1792, № 3530; листъ 85 на оборотъ.

288. a) Купчая крѣпость, выданная Богуславскимъ мѣщаниномъ, Кузьмою Котляревымъ зятемъ, Богуславскому-же мѣщанину, Степану Олексіевичу, на садъ, рошу и участокъ поля. b)- Вводъ, данный последнему во владѣніе упомянутыми угодіями. 1792. Апрѣля 26 и 29.

a) Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt drugiego, miesiąca Kwietnia dwudziestego szóstego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskimi, bohusławskimi i przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym miasta wolnego rzeczy pospolitej Bohusławia, przyszedłszy osobiście sławetny Kuźma Kotlarow zięć, ten zapis wieczystey sprzedaży gruntu, od siebie, zeznawającego, na rzecz Stefana Oleksijowicza, sędziego drugiego, dany, podpisami rąk, tak stawającego, jako też i przyjaciół zatwierdzony, przed aktami magistratskiemi dobrowolnie zeznał, w istocie takowej: ja, Kuźma Kottlarenkow zięć, zdrowy będą na umyśle, odstąpiwszy mej własnej, należnej ju-

rysdykeyi, prawa, sądu, a pod terazniejszy zapis moj z potomkami i successorami memi poddając się, wiadomo czynię, ustnie i dobrowolnie zeznaję, iż ja, zeznawający, mając sadek, to jest i grunt, pola dni dziesięć i sianożęć, lasek, do Kusłynej dołyny przytykający, który to grunt, sadek, pola, łąki sławetnemu Stefanowi Oliksiejowczowi za sumę, iniedzy nami dobrowolnie umowioną i postanowioną, sprzedaję, daję, daruję i wiecznemi czasy ustępuję; wolen tedy jest i będzie tenże sławetny Stefan Oleksijowicz jako chceć rządzić się i na swój najlepszy pożytek obrócić, a ja, zeznawający, żadnego zwrotu i powrotu wraz z successorami memi mieć nie mam i nie powinien będę pod karami prawnemi, w prawie wyrażonemi; i na to dałem ten mój zapis wieczystej przedaży wyżpomienionego gruntu, z podpisem ręki mojej, tudzież i przyjaciół, odemnie uproszonych. Datum w *Bohusławiu*, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego roku, dnia dwudziestego szóstego Kwietnia. U tego zapisu podpisy rąk takowe: Kuźma Kotlarenkow zieć—+. Proszeni do podpisania się na tym zapisie wieczystej przedaży gruntu podpisujemy się przyjaciele: Michał Sawkowicz, regent przysięgły, Dyonizy Kotlański, instygator przysięgły. Który to zapis, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych jest zapisany.

b) Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, miesiąca Kwietnia dwudziestego dziewiątego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskiemi, bohusławskimi i przedemną, Antonim Dackowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta wolnego rzeczy pospolitej Bohusławia, stanowszy oczewisto woźny general wojewodztwa Kijowskiego i innych, urodzony Iozef Dąbrowski, w moc prawdziwej, wiernej i skutecznej relacyi swojej, jawnie, ustnie i dobrowolnie zeznał: Iż on, roku terazniejszego, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, dnia dwudziestego osmego Kwietnia, na prawne wezwanie sławetnego Stefana Oleksijowicza, mając przy sobie zanie sławetnych: Ignacego Farynowicza i Abrahama Wierzbickiego, ławników, był na gruncie, na uroczysku *Kusłyna* zwanym, gdzie będąc, sianożęć i sadek ze wszelką rozległością i szerokością w posessyą dziedziczną, aktualną i nie-

wątpliwą podał, postąpił, obwołał i dopuścił, oraz wszystkich przytomnych obywateli i mieszczan o dziedzicznej sławetnego affektanta uwiadomił posessyi, w czym zanie sławetnemi ławnikami, sobie przytomnemi, oświadczywszy się, ztamtąd tu, do akt, przybywszy, prawdziwą uczynił i zeznał possesii relacją, prosząc onej do xiąg o zapisanie, co i otrzymał. Iozef Dąbrowski, woźny.

Книга Богуславскаго магистрата, записовая и поточная, годъ 1792, № 3530, Листъ 86 и 89 на оборотъ.

289. а) Мпровая сдѣлка между богуславскими мѣщанами: Маркомъ Рымаренкомъ—Савченкомъ и Федоромъ Рымаренкомъ съ братією, въ силу которой Марко Рымаренко получаетъ въ собственность усадьбу и поле на правомъ берегу Роси, въ Богуславѣ. б) Вводъ, данный Марку Рымаренку въ это владѣніе вознымъ 1792. Мая 14 и 15.

а) Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, miesiąca Maja piętnastego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszymi, miejskimi, bohusławskimi i przedemną, Ant nim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta wolnego rzeczy pospolitej Bohusławia, osobiście stanawszy urodzony Józef Stachowski, tę komplanią, między sławetnym Markiem Sawczenkiem Rymarenkiem, mieszczaninem bohusławskim, z jednej, a sławetnym Teodorem Rymarenkiem mieszczaninem Bohusławskim i ninie, o chatę i grunt w Bohusławiu, po prawej ręce Rosi sytuowaną, z drugiej strony, w Bohusławiu zawartą, podpisami rąk tychże przyjaciół zatwierdzoną, na papierze steptowanym, srebnogroszowym, z paragrafem jednym napisaną, do akt policyi Bohusławskiej dla zapisania podał, w istocie takowej: Między sławetnemi: Markiem Sawczenkiem—Rymarenkiem, mieszczaninem miasta wolnego rzeczy pospolitej *Bohusławia*, z jednej, a sławetnemi: Fedorem i Omelkiem Rymarenkami, bracią między sobą rodzonemi, tudzież sławetnemi: Andryjem i Anastazją Tymoszenkami, mał-

żakami, niegdy sławetnego Piotra Rymarenka naturalnemi do pozostałej chaty i gruntów sukcesorami, w assystencyi, jaka komu od kogo z prawa należy, z drugiej strony, nastąpiła ugoda w niżej opisany sposób i o to: iż sławetni Chwedor i Omelko Rymarenko i sławetni: Andryi, szwagier, i Anastazia, siostra tychże, Tymoszenki, małżakowie, mając rozpoczęty proces z sławetnym Markiem Rymarenkiem, mieszczaninem bohusławskim, w sądach burmistrzowskich cyrkulu drugiego o chatę wzmiankowaną z gruntem, na prawej ręce Rosi w Bohusławiu sytuowaną, przez Pawła Rymarenka, brata Fedora i Omelka Rymarenków, sławetnemu Markowi Rymarenkowi, lat trzy minęło, odprzedaną, rozpoczętą, w której i dekret na wywod świadectw w tym sądzie zapadł, gdy na dniu dzisiejszym strony, między sobą czyniąc, zupełnie ugodzili się, przeto, tak sławetny Marko Rymarenko z intentowanego o niewinne do prawa pociągnięcie sławetnych Fedora i Omelka Rymarenków, jako też Andryja i Anastasia Tymoszenków, małżaków, tudzież sławetni: Fedor i Omelko Rymarenki, niemniej sławetni: Andryj i Anastasia Tymoszenki, małżakowie, o powrót chaty z gruntem, przez Pawła Rymarenka, brata swojego, odprzedanej, uformowanego processu, wiecznemi i nigdy nieodzownemi kwitując się czasy, żadnej sobie ani sukcesorom swoim do wzniecenia nadmienionego procesu obie strony nie zostawują salwy, owszem, sławetny Fedor i Omelko Rymarenki, bracia, jako też Andryi i Anastasya Tymoszenki, małżakowie, odebralszy od sławetnego Marka Rymarenka za wspomnioną chatę zupełne satysfakcyją, tegoż do tejże chaty i gruntów nazawsze niniejszą kaplanacją uwiązują i o też do upomnienia się żadnego nie zostawują zwrotu, i dla tem większej wiary i ważności, przy uproszonych wielu przyjaciółach też komplaniacją rękoma własnemi obie strony podpisują. Datum w Bohusławiu, dnia czternastego Maja, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego roku. U tej komplaniacyi podpisy rąk takowe: Marko Rymarenko—Sawczenko, mieszczanin bohusławski, krzyżykiem świętym podpisuje się +. Fedor Rymarenko, swym i sławetnego Omelka Rymarenka, brata, w małoletności zostającego, rodzonego, jako też Wasyla, Jakowa i Chomy Rymarenków, takż braci rodzonych, tudzież Andryja, szwagra, i Anastazji, siostry swojej, Tymoszenków, małżonków, mieszczan bohusławskich, imieniem, tę komplaniację, jako nie umiejący pisma, krzyżem świętym podpisuje się +. Na tej komplaniacji ręcznej proszony przyjaciel i świadek podpisuje się—Jan Serwański. Na tej komplaniacji ręcznej proszony przyjaciel i świadek

podpisuję się—Jan Klichnowski—Zubowicz, sędzia pierwszy miasta Bohusławia cyrkulu drugiego. Która to komplanjca, słowo w słowo jak się w siebie ma, do xiąg niniejszych magistratu bohusławskiego jest zapisana.

b) Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskiemi, bohusławskimi i przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta wolnego rzeczy pospolitej Bohusławia, stanowszy woźny koronny, szlachetny Andrej Żuchowski, zeznał: iż on roku bieżącego, dnia piętnastego Maja na prawne wezwanie sławetnego Marka Sawczenka—Rymarenka, mieszczanina bohusławskiego, mając przy sobie szlachetnych jegomości panów: Ignacego Farynowieca i Łukjana Slusarza, ławników bohusławskich, dla świadectwa użytych, był w mieście wolnym rzeczy pospolitej Bohusławiu, na gruncie sławetnego affectanta, od sławetnych: Pawła, Fedora, Omelka Rymareńków i innych braci tychże wraz z chatą nabytym, po prawej ręce Rosi, nad traktem, do Steblowa idącym, sytuowanym, którego gruntu wraz z chatą w przytomność szlachetnych ławników, na rzecz sławetnego Marka Rymarenka, mieszczanina Bohusławskiego, possessią wywoławszy, tegoż w tenże grunt i chatę z całym zabudowaniem, jak się ma w swoim okręgu, na wieczność uwiązał; po którym uwiązaniu i obwołaniu, przytomnemi ichmością panami ławnikami oświadczywszy się, z tamtąd odszedł, i tu, do akt, przybywszy, przedemną, urzędem, prawdziwą obwołanej podanej possessyi zeznał relacją. Andrej Żuchowski, woźny.

Книга Богуславскаго магистрата, записовая и поточная, годъ 1792, № 3530; листъ 95 на оборотъ и 96 на оборотъ.

---

290. Вводъ, данный Богуславскому войту, Захарію Савковичу, во владѣніе двумя прудами, рощею и полемъ, лежащимъ на урочищѣ »Довгій Яръ. 1792. Мая 15.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, miesiąca Maja piętnastego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskiemi, bohusławskimi i przedemną, Atonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta wolnego rzeczy pospolitej, Bohusławia, stanowszy oczewisto woźny generał województwa Kijowskiego i innych, sławetny Prokop Terlecki, zeznał, iż on roku terazniejszego, tysiąc siedmset dziewiędziesiąt drugiego, dnia piętnastego Maja, na prawne wezwanie szlachetnego Zacharyasza Sawkowicza, prezydenta miasta w Inego rzeczypospolitéj Bohusławia, mając przy sobie sławetnych jegomościów panów: Ignacego Farynowicza i Łukjana Slusarza, ławników, dla świadectwa sobie użytych, był w mieście wolnym rzeczy pospolitej *Bohuslawiu*, na gruncie sławetnego affektanta; gdzie będąc, stawków dwa, sadek i lasek z polem roboczym, to jest *Długi Iar* zwanym, poczynający się od drogi, do Teplejówki idącej, ciągnący się aż do stawków, który to grunt, ze wszelkimi, użytkami, do tegoż gruntu należącemi, na rzecz sławetnego Zacharyasza Sawkowicza, prezydenta, obwołał; po którym obwołaniu, przytomnemi ich mością panami ławnikami oświadczywszy się, ztamtąd tu, do akt, przybywszy, prawdziwą przedemną, urzędem, uczynił i zeznał relacją, prosząc onego do akt o przyjęcie; co i otrzymał, Prokop Terlecki, woźny +.

Книга Богуславскаго магистрата, записовая и поточная годъ 1792, № 5530. Листъ 97 на оборотъ

---

201. Вводъ, данный вице-президенту города Богуслава, Федору Вержбицкому, во владѣніе усадьбою, мельницею на рѣкѣ Роси и хуторомъ на рѣкѣ Каменкѣ 1792. Мая 16.

Roku tysiąc siedmset, dziewiędziesiąt drugiego, miesiąca Maja szesnastego dnia,

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskiemi, bohusławskimi i przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu mia-

sta wolnego rzeczypospolitej Bohusławia, stanąwszy oczewisto woźny generał województwa Kijowskiego i innych, sławetny Prokop Terlecki, w moc prawdziwej, wiernej relacji swojej, ustnie i dobrowolnie zeznał, iż roku terazniejszego, dnia piętnastego Maja, na prawne wezwanie sławetnego Teodora Wierzbickiego, wice-prezydenta, mając przy sobie zacnie sławetnych: Abrahama Wierzbickiego i Gabriela Marczewskiego, ławników, był tu, w mieście *Bohusławiu*, naprzód dworek sławetnemu affektantowi, chałupę, loch, stajnię ze wszelkim zabudowaniem, potem młyn na rzece Rosi, wyżej przewozu, pod zamkiem i chatę, koło młyna będącą, tudzież *futor na rzece Kamionce*, wyżej Zacharyasza Sawkowicza, prezydenta, stawku leżący, ze wszelkim zabudowaniem, stawem, brzegami po obydwóch stronach, polami, rolami, zasianemi i niezasianemi i ze wszelkimi awulzami i gruntami, do niego należącemi, tenże futor, starym okopem oznaczający, tak jak w prawie jest opisano i wyrażono, nic ni na kogo nie wyjmując, w dziedziczną sławetnemu rekwirentowi podał, postąpił, obwołał i dopuścił posessyą; w czym zacnie sławetnemi ławnikami oświadczywszy się i ztamtąd tu, do akt, przybywszy, prawdziwą uczynił obwołanej posessyi relacją; onej do akt o przyjęcie prosił, co i otrzymał woźny, pisać nie umiejący +.

*Книга Богуславскаго магистрата, годъ 1792, № 5530.
Листъ 102 на оборотъ.*

292. a) Дарственная запись отъ Богуславскаго магистрата Богуславскому мѣщанину, Петру Мымрыку, на потомственное владѣніе: прудомъ, сѣнокосомъ, левадою, огородомъ, садомъ, домомъ и полемъ;
b) вводъ Мымрыка во владѣніе этими угодіями, 1702- Мая 18 и Апрѣля 23.

a) Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, miesiąca Lipca siódmego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskiemi, bohusławskimi i przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu mia-

298. Купчая крѣпость, выданная Богуславскимъ войтомъ, Игна-
томъ Клименкомъ, Богуславскому вице-президенту, Федору Вержбиц-
кому, на мельницу. лежащую на рѣкѣ Роси- 1792. Іюня 30.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, miesiąca Czerwca
trzydziestego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskiemi, bohusławskimi
i przedemną, Antonim Dackowskim, pisarzem przysięgłym magistratu
miasta wolnego rzeczypospolitej Bohusławia, przyszedłszy osobiście sła-
wetny Ihnat Klimenko, wójt, ten zapis wieczystej sprzedaży młyna szlachet-
nemu Wierzbickiemu, wice-prezydentowi, dany, podpisem ręki, tak sła-
wetnego zeznawającego, jako też i przytomnych ichności panów radnych
i przyjaciół zatwierdzony, na papierze srebrnogroszowym spisany, przed
aktami policyi miasta wolnego rzeczypospolitej *Bohusławia* dobrowolnie
przyznał, w istocie takowej: Ja, Ihnat Klimenko, mieszczanin bohusław-
ski, zdrowy będąc na ciele i umyśle, odstąpiwszy mej własnej, należnej
iurydykcyi, prawa, sądu, a pod terazniejsze dobrowolne zeznanie moje,
to jest zapis wieczystej sprzedaży, z potomkami i sukcesorami mojemi ca-
le się podając i wcielając, wiadomo jawno czynię, ustnie i dobrowolnie zez-
nawam: iż ja, zeznawający, mając z prawa pospolitego wolność własnoś-
cią moją, jako chceć rządzić, komu chceć sprzedać, dać, darować, lub na
swój najlepszy pożytek obrócić, używając tej wolności, a mając młyn mój
własny, dziedziczny, na rzece Rosi, niżej zamku, a wyżej przewozu i sta-
rego młynu leżący, który lat kilka jak szlachetnemu Teodorowi Wierzbic-
kiemu sprzedałem ze wszelkimi jego należytościami i przynależytościami,
pożytkami i użytkami, za sumę, między nami dobrowolnie umówioną i
postanowioną; jakoż i teraz w samej istocie, nie będąc ni od kogo namó-
wionym ani przymuszonym z własnej mojej woli, naradziwszy się w tem
moich krewnych i przyjaciół, uważając w tym dobry mój pożytek, nie ni
na kogo nie ujmując i nie wyłączając, temuż samemu sławetnemu Teodo-
rowi Wierzbickiemu i sukcesorem jego przyznaję, daję, daruję i wieczne-
mi czasy ustępuję; wolen jest i będzie pomienionym młynem jako chceć
rządzić, dać, darować, sprzedać lub na swój i sukcesorów swoich pożytek

obrócenia; a ja, zeznawający, żadnego powrotu mieć nie mam i nie powinien będę, a to pod szkodami, w prawie wyrażonemi, słownie. krom przy-
sięgi cielesnej oszacowanemi, w czasie sprzeciwienia się. w sądzie
miejscowym sobie, potomkom i sukcesorom moim, oznaczam; i na
to dałem ten mój dobrowolny zapis wieczystej sprzedaży z pod-
pisem ręki mojej, tudzież z podpisami urzędników szlacheznego ma-
gistratu bohusławskiego. Datum w Bohusławiu, tysiąc siedmset dzie-
więćdziesiąt drugiego roku. U tego zapisu podpisy rąk takowe: Ihnat
Klimenko. Proszeni będąc, na tym zapisie wieczystej sprzedaży młyna
od sławetnego Ignacego Klimenka, wojta, na rzecz szlacheznego Teodora
Wierzbickiego, wice-prezydenta, urzędnicy i przyjaciele uproszeni, podpi-
sujemy się: Stefan Ciurupa, radny starszy, podpisuje się. Grzegorz Hara-
nin, radny+. Martyn Horowenko, sędzia drugiego cyrkulu+. Przyjaciel
podpisuje się Gabryel Szczeniowski, pisarz przysięgły miasta wolnego rze-
czypospolitej Traktamirowski. Bazyl Krzyżanowski. Który to zapis, sło-
wo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych magistratu bohusław-
skiego jest zapisany.

*Книга Богуславского магистрата, записовая и поточ-
ная, годъ 1792, № 3530. Листъ 132.*

---

200. Свидѣтельство, выданное замковымъ Богуславскимъ уря-
домъ крестьянину села Исаекъ, Трохиму Васыленку, въ томъ, что
онъ купилъ съ аукціона урочище, называемое Коржовщина. 1792
Іюля 8.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt trzeciego, miesiąca Januari
szóstego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskimi, bohusławskimi i
przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu bo-
husławskiego, przyszedłszy osobiście Trochim Wasylenko, właścianin ze

wsi Isajek, te prawo, od zwierzchności starostwa bohusławskiego sobie, stawajacemu, na grunt, łakę, łusak, i stawek, *Korzowszczyzna* nazywający się, przez licytacyą od Daniła Jacenka zadłużonego nabyty, w zamku bohusławskim w roku przeszłym, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugim, dnia osmego Lipca, dane, ręką własną wielmożnego Jana Żukowskiego, komisarza, przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, approbowane, na papierze ceny grosza srebrnego spisane, do akt magistratu bohusławskiego w oblatę podał, w istocie takowej: Panieważ Daniło Jacenko, poddany Isajkowski, zaciągnowszy dług u imię pana Marcina Mesznera, negocianta warszawskiego, kupił grónt, *Korzowszczyzna* zwany, w wierzchowinie Starej Sinicy, pod wsią *Baranim polem*, to jest łakę w dębinie i połowę stawu, na rzece Starej Sinicy położony, u Wasyla Wasylenka, zięcia Jwana Korża, niegdy poddanego Dybinieckiego, i gdy tegoż dług u imię panu Mesznerowi przez lat kilka nie opłacił, zwierzchność zamku bohusławskiego takowy grónt otaxować nakazała; a że wzmiankowany Daniło Jacenko, chcący utrzymać się na dalej przy tym gróncie, na załatwienie długu, imię panu Mesznerowi należącego, u niektórych ludzi dług zaciągnął i innym opłacenia sposobności nie miał dawniej winnego długu, którego wynosiło do rubli starych srybrnych dwuchset czterdziestu, przeto zwierzchność zamkowa bohusławska na satysfakcyą kredytorów powtórnie wyż rzeczony grunt otaxować nakazała; który przez ludzi gromadzkich za rubli starych srybrnych sto pięćdziesiąt otaxowany został przez licytacyą. Zaś Trochim Wasylezenko, poddany Isajkowski, za wiadomością i dozwoleń zwierzchności zamkowej, tenże grunt kupił za cenę rubli srybrnych starych dwieście dziesięć. Jakoż z tej kwoty pieniężnej, za kwitami sobie winnych, rubli srebrnych sześćdziesiąt potrącili: Trochimowi Basarabowi Dybinieckiemu rubli srybrnych czterdzieści, numero czterdzieści; imię panu Mesznerowi rubli srybrnych siedmdziesiąt; (+). Elli, aredarzowi Isajkowskiemu, rubli srebrnych dwadzieścia, numero dwadzieścia; Chwedorowi Ganczarzowi Isajkowskiemu rubli srybrnych piętnaście, numero piętnaście; Kirylei Ciurupenkowi rubli srybrnych dwadzieścia trzy; Jankielowi Szynkarzowi rubli srybrnych cztery, numero cztery; Pinchasowi Jacuchowskiemu [rubl srybrnych pięć, numero pięć, wypłacił. Na fundamencie więc takowego kupna wolen i mocen będzie rzeczony Trochim Wasylenko z sukcesorami swemi takowy grónt posiadać, onego używać y wszelkich pożytków nazawsze wynajdować bez żadnej od nikogo przeszkody i interessowania się; do ktorego to gróntu rzeczony Danyło Jacenko żadnego wstępu ani pow-

rotu mieć nie powinien bdzie. Datum w zamku Bohusławskim, dnia osmeo Lipca, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego roku. U tego prawa podpis ręki z approbatą w te słowa: z władzy namieśniczej, starościńskiej licytacyą gruntu zadłużonego, przedtym Daniła Jacenka własnego, a potym, gdy nie mógł tenże Danił wyż specyfikowanych długów wypłacić przez Trochima Wasylenka, poddanego Jsajkowskiego, jednego z wierzycielów, nabytého, podpisuie, zapewniając, iż wspomniony Trochim Wasylenko, po uspokojeniu wszystkich tu wyrażonych wierzycielów, prawnym posiadaczem tych gruntów, we wsi Jsajkach będących, zostanie, Dan w zamku Bohusławskim, dnia osmeo Lipca, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego roku. Jan Żukowski (L. S.). Które to prawo, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych magistratu bohusławskiego jest zapisane.

*Книга Богуславскаго магистрата, годъ 1793, № 3531.
Листъ 6 на оборотъ.*

300. Прошеніе, поданное въ Летичевскую старостинскую экономію мѣщанкою Маріею Иванихою Кузьменковою о томъ, чтобы экономія ее оставила во владѣніи хуторомъ, принадлежавшимъ ей мужу и незаконно отнятымъ у нея по приговору Летичевского магистрата, также о томъ, чтобы экономія уволила просительницу отъ чина, принявъ во вниманіе бѣдность просительницы и заслуги ее мужа. Управляющій староствомъ, дворянинъ Бернатовичъ, предписываетъ оставить Кузьменкову во владѣніи хуторомъ и собрать справки о ее несостоятельности. 1792. Августа 7 и Сентября 8.

W sobotę, to jest dnia 20 miesiąca Sierpnia, roku Pańskiego 1793.

Do urzędu i xiąg niniejszych magistratu miasta Jego Imperatorskiej mości Latyczowa przyszedłszy osobiście sławetna Marya, niegdyś sławnego Jwana Kuzmenka małżaka pozostała wdowa, suplikę od siebie do wielmożnego Tomasza Bernatowicza, kommisarza dóbr jaśnie oświeconego xiecia jegomości, Adama Czartoryjskiego, starosty Latyczowskiego, podawaną, i na też suplikę odpowiedź, to jest tegoż wielmożnego komisarza

i jegomości panu Grymskiego, ekonoma starostwa Latyczowskiego, do oblaty podała, w słowach następujących: Jaśnie wielmożny panie dobrodzieju! Ja, Jwanicha bednarka, pokorną prośbę zanoszę do jaśnie wielmożnego pana dobrodzieja o to, że mąż mój futor po ojcu swoim miał od lat więcej dwudziestu i długi, pozostałe po ojcu, mąż mój, Jwan, z bratem swoim, Harasymem, będące na tym futorze, zaspokoili; teraz wuj męża mego, Zacharko, zjawiwszy się w tym roku, udał się do urzędu i wziął pozywać o ten futor. Urząd, nie zwracając na składane dokumenta od męża mego, służące mu na ten futor, na osobę Zacharka przysądził, który ani długów, będących na tym futorze, nie znosił, nawet i tu, w Latyczowie, nie znajdował się, a mąż mój z apresyi marnie przez sąd takowy z świata poszedł. Przeto ja, biedna wdowa i sierota, udaję się do J. W. P. dobrodzieja i żądam sprawiedliwości, ażeby przy tym futorze była utrzymana z dziećmi i od czynszu była uwolniona przez zasługi męża mego, gdyż mąż mój w Kozaczkach w majdanie był lat ośmnaście, potem w Tarłówce w gorzelni lat 12 skarbowym bednarzem, toć urząd do skarbowych ludzi prawa mieć nie powinien. Ja i powtórnie żądam miłosierdzia J. W. P. dobrodzieja, a ja za szczęśliwe panowanie i długoletnie życie pańskie wraz z dziećmi Majestat Boski błagać będę. Dnia 7 Sierpnia, 1792 roku, w Latyczowie, Jwanicha, bednarka —. Vertatur. Odpowiedź na drugiej stronie karty W. kommisarza takowa: Gdy mąż niniejszej suplikantki w spokojnej posessyi futora do niniejszego roku zostawał i lubo urząd miejski od tegoż futora go odsądził; gdy jednak decyzja nie w przyzwoitej jurydyceyi nastąpiła, jegomość pan Grymski, gubernator, nie uważając na takowy dekret, niniejszą suplikantkę utrzyma przy posessyi tegoż futora i nie dozwoli jej odbierać, opisze także, wyexaminowawszy stan niniejszy suplikantki, jeśli jest w sposobie zapłacenia czynszu skarbowi, dla dania rezolucyi. Datum w Międzyborzu, die 8 Septembra, 1792 anno. J. Bernatowicz m. pr. Odpowiedź zaś Jm. p. Grymskiego w te słowa: examino wałem z namiestnika, wójta, z słusznych gromadzkich gospodarzów na gruncie *Tarłowce* oraz J. p. Listeńskiego, pisarza, w jakim jest ta suplikantka stanie? Przyświadczyli wszyscy, iż na futorze, gdzie posiada gospodarstwo, ma dosyć znaczne, tak z bydła, wolów, zboża, jako też i różnych rzeczy, podług jej stanu. A zatem, względem czynszu, który dawała złotych 28, do wsi J. W. P. dobrodzieja należy; względem zaś futora nikt się nie pośmie odbierać, owszem, utrzymywać będzie, jak dyspozycja pańska rozkazuje: Dnia 24 Października, 1792 roku. A. Grymski m. pr. Po któ-

rych supliki i odpowiedzi do xiąg niniejszych zaingrossowaniu, oryginalnychże, podawającej, przy zakwitowaniu kancelaryi, napowrót jest oddany. Nieumiejąca pisma znak krzyża świętego kładnie. Maryja, niegdyś sławnego Jwana Kuzmenka małżaka, pozostała wdowa +.

Книга Летичевского магистрата, записная, годъ 1784—1795, № 5716; листъ 118.

301. а) Купчая крѣпость, выданная богуславскому вице-президенту, Федору Вержбицкому, богуславскимъ мѣщаниномъ, Омелькомъ Дяченкомъ, на мельницу, лежащую на рѣкѣ Роси, и в) вводъ во владѣніе оною, данный Вержбицкому. 1792 года. Августа 7 и 9.

а) Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt drugiego, miesiąca Sierpnia siedemnastego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszem', mieyskiemi, bohusslawskimi y przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta wolnego rzeczywospolitey Bohusslawia, przyszedłszy osobiście sławetny Omelko Diaczenko, ten zapis wieczystey przedaży młyna, na osobę szlachetnego Wierzbickiego, wiceprezydenta, uczyniony, podpisem sławetnego zeznawającego y przyaciół stwierdzony, na papierze stęplowanym, srebrnogroszowym spisany, przed aktami policyi magistratu bohusslawskiego dobrowolnie przyznał, w istocie takowey: Ja, Omelko Diaczenko, mieszczanin bohusslawski, zdrowy będąc na ciele y umyśle, odstąpiwszy swey własney należney juryzdykcyi, prawa, sądu, a pod teraznieysze dobrowolne zeznanie swoje, to iest zapis wieczystey przedaży, cale się poddając y wcielając, wiadomo iawnie czynię, ustnie y dobrowolnie zeznawam: iż ja, mając młyn za bramą Kaniowską, niżej młyna szlachetnego Teodora Wierzbickiego, wiceprezydenta, a wyżej sławetnego Pylipa Bądarenka, naprzeciwko młyna Jlii Naumenka, w mieście wolnem rzeczywospolitey *Bohusslawiu*, prawem od zwierzchności dworskiey nadany, a mając wolność, z prawa sobie poz-

wolona, tym młynem moim własnym iako chceć rządzić i odprzedać, więc szlachetnemu Teodorowi Wierzbickiemu, wiceprezydentowi, tenże młyn ze wszelkimi do niego przynależnościami za sumę umówioną i dobrowolnie postanowioną, przedaie, daie, daruie, y wiecznemi czasy ustępuie; wolen tedy już iest szlachetny Wierzbicki tym młynem, jako swoim własnym, iako chceć rządzić, dać, darować, i ku najlepszemu pożytkowi swemu obrócić; a ja już odtąd do tego młyna żadnego powrotu sobie i successorom moim nie zostawiam, i owszem, od wszelkich przeszkód prawnych y nieprawnych bronić mam; a w przypadku sprzeciwienia się sąd przyzwoity do odpowiadania sobie i potomkom moim naznaczam; na to dałem ten list mój z podpisem własnym y przyaciół. Działo się w Bohusławiu, dnia siódmego Augusta, tysiąc siedmset dziewiędziesiąt drugiego roku. U tego zapisu podpis ręki takowy: Omelko Diaczenko+. Który to zapis, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych magistratu bohusławskiego iest zapisany.

b) Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt drugiego, miesiące Sierpnia czternastego dnia.

Przed urzędem y aktami niniejszemi, mieyskimi, bohusławskimi y przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta wolnego rzeczypospolitey, Bohusławia, stanowszy oczewisto woźny generał województwa Kijowskiego, urodzony Iędrzej Żuchowski, w moc prawdziwey, wierney i skuteczney relacyi swojej, iawnie, ustnie i dobrowolnie zeznał: Iż w roku terazniejszym, tysiąc siedmset dziewiędziesiąt drugim, dnia dziewiątego Augusta, na affektacją i prawne wezwanie szlachetnego Teodora Wierzbickiego, vice-prezidenta miasta wolnego rzeczypospolitey Bohusławia, mając przy sobie stronę sławetnych ławników, wiary godnych, dla świadectwa sobie przydanych: Jwana Łysenka i Mikołaja Wołoczynenka, był tu, w mieście jego królewskiej mości Bohusławiu, gdzie będąc, młyn, na rzece Rosi, we dwa kamieni, koła, a trzeci stępy, z chałupą i gruntem i wszelkimi do niego przynależnościami, na którym iest zabudowany, wyżej Pilipa Bądarenka młyna, a niżej szlachetnego Teodora

Wierzbickiego mlyna, na mocy donacyi, daney od sławetnego Omelka Diaczienka, mieszczanina bohusławskiego, roku tysiąc siedmset dzinwiećdziesiąt drugiego, dnia siódmego Augusta, dziedzictwem nadanego, przy uproszeniu przyjaciół dwóch do podpisania, w dziedziczną, spokojną, aktualną ni wątpliwą, bez żadney od nikogo przeszkody i sprzeciwienia się sławetnemu rekwirētowi podał, postąpił i obwołał possesią, oraz i wszystkich przytomnych obywatelów, mieszczan i pospolstwa o dziedzicznej i wieczney, a nigdy nieporuszoney, szlachetnego Wierzbickiego uwiadomił possesyi; w czym ławnikami, sobie przytomnemi, oświadczywszy się, z tamtąd tu, do akt, przybywszy, prawdziwą uczynił obwołaney posessyi relacją, prosząc o przyjęcie, co i otrzymał Andrzej Żuchowski, woźny.

Книга Богуславскаго магистрата, записовая и попомочная, годъ 1792, № 3530; листъ 146 и 148.

---

302. Купчакъ крѣпость, выданная Богуславскимъ мѣщаниномъ, Маркомъ Бабенкомъ, Богуславскому-же мѣщанину, Павлу Турчиненку на поле, прилежающее къ полямъ села Чаекъ. 1792. Ноября 7.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, miesiąca Lutego siódmego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskiemi, bohusławskimi i przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta jego królewskiej mości *Bohuslawia*, przyszedłszy osobiście sławetny Pawło Turczynenko, ten zapis ręczny, rezygnacyjny, przedaży gruntu od sławetnego Marka Babenka sobie, stawającemu, dany, podpisami rąk, tak sławetnego Marka Babenka, jako też i świadków trzech krzyżykami, tudzież jednego przyjaciela umiejętnego pisma, zatwierdzony. na papierze srybno-złotowym spisany, do akt magistratu Bohusławskiego dla zapisania podał, w istocie takowej: Ja, Marko Babenko, mieszczanin Bohusławski, zdrowy będąc na umysle, odstąpiwszy mej własnej, należnej jurisdikcyi, prawa,

sta wolnego rzeczy pospolitej, Bohusławia, przyszedłszy osobiście sławetny Petro Mymryk, mieszczanin bohusławski, te prawo wieczyste, od szlacheznego magistratu miasta wolnego rzeczy pospolitej Bohusławia, sobie, stawającemu. na stawek, sianożęć, grunt, plac ze wszystkimi przynależnościami, w tymże prawie wyrażonemi, dane, podpisem rąk szlachejnych urzędników policyi zatwierdzone, na papierze srebrnogroszowym spisane, do akt magistratu policyi miasta wolnego rzeczy pospolitej Bohusławia dla zapisania podał, w istocie takowej: Działo się w mieście wolnym rzeczy pospolitej *Bohusławiu*, w magistratu zgromadzonej obradzie, roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, dnia ośmnastego Maja. Szlachetny magistrat miasta wolnego rzeczy pospolitej Bohusławia na sessyi, dla obrady zgromadzonej, za jednomyślnem zezwoleniem, następujące prawo wiecznego dziedzictwa sławetnemu Petrowi Mymrykowi w takowych wyrazach wydał: ponieważ z prawa i przywilejów lokacyjnych, temuz miastu służących, oraz konstytucyi w roku tysiąc siedmset sześćdziesiąt czwartym, pod tytułem: «ubezpieczenia miast», tudzież konstytucyi roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego pod tytułem: «miasta nasze krolewskie w państwach rzeczy pospolitej» do rozrządzenia gruntów i placów szlachetny magistrat właścicielstwa jest przyznany, przeto, mając moc, do rozrządzenia temiz gruntami prawem nadaną, uważając w tym pożytek miasta, stawek, *Popowym* zwany, nad rzeczką Bohusławką niżej Rabkowego stawku położony, wraz z sianożęcią, po obydwóch bokach Karapyszskiego szlaku leżącą, tudzież lewadę, ogród, grunt i chatę, od Wasyla i Ulany Krzyżanowskich, suksessorów niegdyś świętej pamięci xiedza Prokopa Szapowałenka, prawnie nabyte, temuz sławetnemu Petrowi Mymrykowi nadaje, daje, daruje, prawo nabywcze wiecznemi czasy approbuje, do wolnego rządzenia i używania i na pożytek swój obrucenia; gdyby atoli tenże sławetny Mymryk kiedykolwiek chciał prawa swojego niniejszego, na ten grunt danego i służącego, komu ustąpić i odrezygnować, tedy nikomu innemu, jako tylko osobie, iurysdykcyi miejskiej podlegającej, a to za uwiadomieniem o takowej sprzedaży szlacheznego magistratu; którego gróntu, stawku sam sławetny Mymryk i jego suksessorowie są i będą dziedzicami i jako ten grunt, plac prawem wieczystem sławetnemu Mymrykowi i suksessorom jego jest nadany, tak szlachetny magistrat terazniejszy i następny nigdy od tego prawa sławetnego Mymryka i suksessorów jego nie oddali, ale nazawsze zachowywać przyrzeka i obowiązuje się. Na mocy zaś dopiero wydanego prawa, szlachetny magistrat

wolnej intromissy wzięcia natychmiast dopuszcza, a dopuszczonej nikt nigdy pod żadnym pretextem przeszkadzać nie powinien będzie pod karami, prawem przepisanimi. Króćre to prawo szlachetny magistrat rękoma własnymi podpisuje i wiecznemi czasy nadaje i umacnia. U tego prawa podpisy rąk takowe: Zacharyasz Sawkowiez, prezydent miasta jego królewskiej mości Bohusławia. Teodor Wierzbicki, vice-prezydent. Stefan Ciurupa, radny starszy. Które to prawo, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych magistratu bohusławskiego jest zapisane.

b) Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, miesiąca Kwietnia dwudziestego trzeciego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskimi, bohusławskimi i przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta wolnego rzeczy-pospolitej Bohusławia, stanowszy oczewisto woźny generał województwa Kijowskiego i innych, urodzony Iózef Dąbrowski, w moc prawdziwej, wiernej i skutecznej relacji swojej, jawnie, ustnie i dobrowolnie zeznał: iż on, roku, miesiąca i dnia terazniejszych, na prawne wezwanie sławetnego Piotra Mymryka, mając przy sobie zacnie sławetnego Abrahama Wierzbickiego i Ignacego Farynowicza, ławników, był na gruncie mieskim bohusławskim. Najprzód stawek na Bohusławce z brzegami, potym łuczke niżej Rabkowego stawku, wraz ze stawkiem, Popowym zwanym, po obydwóch stronach szlacl u Karapyskiego, tudzież chałupę z lewadą i ogrodem, do téj należącym, ze wszelkim zabudowaniem, z ogrodzeniem i ze wszelkimi pożytkami i użytkami, nic ni na kogo nie ujmując i nie wylanczając, w spokojną, aktualną, niewontpliwą, dziedziczną, na mocy praw sobie służących, bez żadnej od nikogo przeszkody i interesowania się, podał, postąpił i obwołał possessią i wszystkich przytomnych o nieporuszonej uwiadomil possessyi; w czym, zacnie szlawetnymi ławnikami oświadczywszy się, ztamtąd tu, do akt, przybywszy, prawdziwą przedemną uczynił i zeznał relacją, prosząc oney do akt o przyjęcie; co i otrzymał Iózef Dąbrowski, woźny.

Книга Богуславскаго магистрата, записовая и попочная, годъ 1792, № 3530; листы 79 и 137 на оборотъ.

293. Вводъ данный ко владѣніе урочищемъ Журавковъ Яръ Богуславскому мѣщанину, Марку Рымаренку 1792. Іюня 12.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, miesiąca Czerwca dwunastego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskiemi, bohusławskimi i przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta wolnego rzeczy pospolitej *Bohusławia*, stanowiący oczewisto wozny generał województwa Kijowskiego i innych, urodzony Iędrzej Żuchowski, w moc prawdziwej relacyi mojej, ustnie i dobrowolnie zeznał, iż on, roku teraźniejszego, dnia dwudziestego Czerwca, na prawne wezwanie sławetnego Marka Rymarenka, mając przy sobie zacnie sławetnych: Ignacego Farynowicza i Grzegorza Sawczewskiego, ławników, był na gruncie sławetnego affektanta, *Zurawkow Jar* zwanym, z łaskiem koło Syrotynego pola z jednéj, a Pawła Pałamarenka polano z drugiej strony, i Hryćka Rymarenka z trzeciéj strony położony, który to grunt, od Iwana i Nyczypora Żurawlenków nabyty, ze wszelką tego gruntu obszernością, długością i szerokością i ze wszystkimi pożytkami i użytkami, nie ni na kogo nie ujmując i nie wyłączając, w dziedziczną sławetnemu rekwirētowi podał, postąpił, dopuścił i obwołał posessją, w czym zacnie sławetnemi ławnikami oświadczywszy się, i ztamtąd tu, do akt, przybywszy, prawdziwą obwołanej posessyi uczynił relację, prosząc oney do akt o przyjęcie; co i otrzymał. Andrzej Żuchowski, wozny.

Книга Богуславскаго магистрата, записован и поточная, годъ 1792, № 3530; листъ 122.

294. Купчая крѣпость, выданная на земли Богуславскимъ мѣщаниномъ, Дмитріемъ Бойкомъ, Богуславскому-же мѣщанину, Павлу Говядѣ 1792, Іюня 13.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, miesiąca Czerwca trzynastego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskiemi, bohusławskimi i przedemną, Antonim Dackowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta wolnego rzeczy-pospolitej *Bohusławia*, stanowszy osobiście sławetny Dmytro Boyko, ten zapis wieczystej sprzedaży gruntu od siebie, zeznawającego, na rzecz sławetnego Pawła Hawiady, dobrowolnie przyznał, w istocie takowej: Ja, Dmytro Boyko, zdrowy będąc na ciele i umyśle, odstąpiwszy meę należney jurysdykcyi, a pod terazniejsze zeznanie moje wcale się poddając i wcielając, wiadomo jawnie czynię i dobrowolnie zeznaję, iż ja, zeznawający, mając grunt mój własny, nikomu nie podległy, żadnemi długami nie obarczony, za rzeką Rosią, po prawej ręce od szlaku, ku Isaykom idącego, do lasu, Plastoniwszczyzna zwanego, przypierający, do dni dwóch dobrych wynoszący, z lewej zaś strony z gruntem sławetnego Tereszka łączący się, z przyznaką dębów dwóch, przy końcu tego gruntu będących, to jest pola roboczego, przezemnie zdawna używanego, tudzież dzień jeden pola z opruchą, koło Skorodaszowej krynicy, do starszego Łysenka gruntu przypierający, też pole ja wraz z sukcesorami memi sławetnemu Pawłowi Hawiadzie i jego sukcesorom dobrowolnie sprzedaje, daję, daruję i wiecznemi czasy odstępuję; wolen tedy jest i będzie sławetny Paweł Hawiada i sukcesorowie tegoż, tym gruntem, jako chcieć, rządzić się, komu chcieć dać, darować i ku swojemu użytkowi obrocić, ja, zeznawający, żadnego zwrotu do tego gruntu mieć nie mam, ani sukcesorowie moi nie będą mogli; owszem, od wszelkich przeszkod prawnych lub nieprawnych bronić i zastępować obowiązuję się; i na to dałem ten mój zapis wieczystej sprzedaży z podpisem ręki mojej własnej i ichmościów uproszonych przyjaciół. Działo się w magistracie miasta jego królewskiej mości wolnego Bohusławia, dnia trzynastego Junii, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego roku. U tego zapisu podpisyrak takowe: nieumiejący pisać, krzyżem świętym podpisuje się Dmytro Boyko—†. Proszony przyjaciel do podpisania wiecznej sprzedaży, podpisuje się, Hulanicki. Proszony przyjaciel do podpisania tej wieczystej sprzedaży, podpisuje się Iózef Dziewolski. Który to

zapis, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych magistratu bohusławskiego jest zapisany.

Книга Богуславскаго магистрата, записовая и поточная, годъ 1792, № 3530; листъ 122 на оборотъ.

295 Купчая крѣпость, выданная дворяниномъ Феликсомъ Судзицкимъ Богуславскому мѣщанину, Якову Оржеховскому, на поле и домъ въ городѣ Богуславѣ. 1792. Іюня 22

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, miesiąca Czerwca dwudziestego drugiego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskimi, bohusławskimi i przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta wolnego rzeczy pospolitej Bohusławia, stawajacy osobiście urodzony Felix Sudzicki, instygator ziemski powiatu Naddnieprskiego, ten zapis wieczystey sprzedaży, na osobe sławetnego Jakuba Orzechowskiego uczyniony, podpisem wielmożnego zeznawającego i przyjaciół stwierdzony, na papierze stęplowanym srebrnogroszowym spisany, przed aktami magistratskimi, bohusławskimi dobrowolnie przyznał, w istocie takowej: Ja, Felix Sudzicki, instygator ziemski powiatu Naddnieprskiego, zdrowy będąc na ciele i umyśle, odstąpiwszy swej własnej, należnej, ziemskiej, jurisdikcyi, prawa sądu, powiatu i województwa, a pod terazniejsze dobrowolne zeznanie swoje, to jest zapis wieczystey sprzedaży cale się poddając i wcielając, wiadomo jawnie czynię, ustnie i dobrowolnie zeznawam, iż ja, mając grunt z chałupą w mieście wolnym rzeczy pospolitej *Bohusławiu*, na przedmieściu Kaniowskim, po lewej ręce za bramą niedaleko jaru Wasyla Tkacza, mieszczanina bohusławskiego, w roku idącym. tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugim, dnia dziesiątego Maja, za świadectwem zapisu, w aktach magistrackich bohusławskich zeznanego, kupiony; mając tedy wolność z prawa, sobie pozwolonego, tym gruntem swoim własnym jak chcieć rozrządzać i odprzedać, więc sławetnemu jego mości, panu Jakubowi Orzechow-

skiemu, połowa tegoż gruntu od miasta aż po rów, w jar wpadający, równając się z sadkiem Andryja Kosego, za summe umowioną i postawioną, daje, daruje i wiecznemi czasy ustępuje; wolen tedy już jest sławetny Orzechowski tym gruntem i chałupą, jako swojemi własnymi, jako chceć rozrządzać, dać, darować i ku najlepszemu użytkowi swemu obrócić, a już odtąd do tego placu żadnego powrotu sobie i sukcesorom moim nie zostawiam, i owszem, od wszelkich przeszkód, prawnych i nieprawnych, bronić mam; w przypadku sprzeciwiania się sąd przyzwoity do odpowiedzi sobie naznaczam; na co dałem ten list mój z podpisem własnym i przyjaciół. Działo się w Bohusławiu, dnia dwudziestego Junii, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego roku. U tego zapisu podpisy rąk takowe: Felix Sudzicki, instygator. Proszony przyjaciel do tego zapisu, podpisuje się Gabryel Szczeniowski. Proszony przyjaciel do tego zapisu, podpisuje się Piotr Giergielowski. Który to zapis, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych magistratu bohusławskiego jest zapisany,

Книга Богуславскаго магистрата, записовая и поточная, годъ 1792, № 5550; листъ 127 на оборотъ.

---

296. Дарственная запись отъ Богуславскаго магистрата Богуславскому войту, Захарію Шавковичу, на право потомственного владѣнія прудомъ, рощею и полемъ, лежащими на урочищахъ: Довгій Яръ и Таравщина. 1792 Іюня 27-

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiątego trzeciego, miesiąca Januarii piątego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, bohusławskiem i przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu bohusławskiego, przyszedłszy osobiście szlachetny Zacharyasz Sawkowicz, te prawo, od szlachetnego magistratu bohusławskiego sobie, stawającemu, dane, podpisanymi rąk szlachetnych urzędników, tudzież mieszczan, na publicznej sessyi zgromadzonych, zatwierdzone, na papierze srebnogroszowym spisane, do

akt magistratu bohusławskiego w oblatę podał, w istocie takowej: Działo się w mieście wolnym rzeczy pospolitej *Bohuslawiu*, na sessyi szlchetnego magistratu, roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, dnia dwudziestego siódmego Czerwca. Szlchetny magistrat, urzędnicy i mieszczanie, za jednomyślnym zezwoleniem, szlchetnemu Zacharyaszowi Szawkowiczowi, prezydentowi miasta wolnego rzeczy pospolitej Bohusławia, prawo wiecznego dziedzictwa na grónt, staw, las, *Dolhy, jar* i *Tarawszczyzna* nazywający się, między gruntami: od wschodu słońca—Kusłina dolina, od południa—wielmożnego Adama Dynowskiego i sławetnych Kurynenków, od północy—szlchetnego Wierzbickiego, vice prezydenta, sytuowany, daje, nadaje, daruje, i wiecznemi czasy zapisuje do wolnego rządzenia i używania. Którego grontu i lasku sam szlchetny imć pan Sawkowicz i successorowie jego będą niewątpliwemi dziedzicami i nigdy szlchetny magistrat terazniejszy i następny od tego dziedzictwa nie oddali, ale nazawsze utrzymywać będzie, z mocy zaś niniejszego prawa szlchetny magistrat intromissii wolnej dopuszcza, a dopuszczoney nikt przeszkadzać nie powinien będzie, pod karami prawnemi. Które to prawo szlchetny magistrat podpisuje i wiecznemi czasy wzmacnia, Teodor Wirzbicki, vice prezydent; Maxym Bałanowski, radny m.p. Hawrył Marczewski, ławnik; Hryhory Zanuda, ławnik; Hryhory Sawicz; Trochim Subicz. Które to prawo, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych jest zapisane.

Книга Богуславскаго магистр. годъ 1793, № 5534; листъ 5.

207. Дарственная запись отъ Богуславскаго магистрата Богуславскому мѣщанину, Григорию Гаранину, на прудъ и сѣнокосы, лежащіе въ урочищѣ «Глубокая Долина». 1793 Іюня 30.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, miesiąca Lipca ósmnastego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskiemi, bohusławskimi i przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu mia-

sta wolnego rzeczypospolitej Bohusławia, przyszedłszy osobiście sławetny Grzegorz Haranin, radny, te prawo na grunt, to jest na stawek, w gruntach lokacyjnych miejskich leżący, od szlacheznego magistratu sobie, stawającemu. wydane, podpisami rąk szlachečných urzędników pollicyi magistratu miasta wolnego rzeczy pospolitéj Bohusławia (stwierdzone), podał, w istocie takowej: Działo się w mieście wolnem rzeczypospolitéj *Bohuslawiu*, na sessyi szlacheznego magistratu, roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, dnia trzydziestego Czerwca. Szlachečný magistrat, urzędnicy i mieszczanie, za jednomyslnym zezwoleniem, sławetnemu Grzegorzowi Haraninowi, radnemu, prawo wiecznego dziedzictwa na grunt, to jest na stawek, kolo Zmieinego wału, na *Glebokiěj Dolinie*, w gruntach lokacyjnych miejskich leżący, wzdłuż i wszerz ile woda zająć może, z brzegami, do tego stawku należącemi, (aby) pusto i próżno nie leżały, ażeby pożytek tak publiczny, jako i prywatny miastu przynosiły, na mocy praw i przywilejów, miastu służących, nadaje, daje, daruje i wiecznemi czasy zapisuje do wolnego rozrządzenia, używania, nie zajmując cudzych gruntów; którego to stawku i brzegów sam sławetny Grzegorz Haranin i sukcesorowie jego niewątpliwemi będą dziedzicami, od którego dziedzictwa szlachečný magistrat terazniejszy i następny nigdy nie oddali, ale w potomne czasy przy tymże utrzymywać będzie; z mocy zaś niniejszego prawa, szlachečný magistrat wolnej intromissyi natychmiast dopuszcza, a dopuszczonej nikt nigdy pod żadnym pretextem przyszkadzać nie ma i nie powinien będzie, pod karami prawnemi. Które to prawo szlachečný magistrat podpisuje i wiecznemi czasy wzmacnia. U tego prawa podpisy rąk takowe: Zacharyasz Sawkowiez, prezydent; Teodor Wierzbicki, wice-prezydent; Stefan Ciurupa, radny starszy; Maxym Bałanowski, radny. Które to prawo, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg-niniejszych magistratu bohusławskiego jest zapisane.

Книга Богуславскаго магистрата, записовая и поточная, годъ 1792, № 3530. Листъ 142.

sądu, a pod terazniejsze dobrowolne zeznanie, to jest zapis ręczny wieczystej sprzedaży rezygnacyjnej, wcale się podając i wcielając, wiadomo jawno czynię, ustnie i dobrowolnie zeznaję: Jż ja, zeznawający, mając z prawa pospolitego (władzę) własnością swoją jako chcieć rządzić, komu chcieć ustąpić, dać, darować, sprzedać, i odrezygnować, a mając grunt własny, dziedziczny, to jest łakę za wsią Czajkami, powyżej Hubarowej łaki leżącą, naksztalt ozera okrągłego, mającą stawek, z własnej mojej woli Pawłowi Turczyńenkowi, mieszczaninowi bohusławskiemu, zięciowi memu, za sumę, między nami dobrowolnie umówioną i postanowioną, rubli miednych dziewięćdziesiąt, którą do rąk moich zupełnie odebrałem, z którego odebrania potomków i sukcesorów jego niniejszym zapisem kwituję; jakoż w samej istocie tenże grunt, temuż Pawłowi Turczyńenkowi sprzedaję, daję, daruję i wiecznemi czasy rezygnuję i wolen już jest i będzie teraz sam, potem potomkowie jego, jako chcieć rządzić, a ja, zeznawający, żadnego powrotu mieć nie mam i owszem, od wszelkich przeszkód bronić mam, a po mnie potomkowie moi powinni będą; pod szkodami, w prawie wyrażonymi, w czasie sprzeciwienia się, w sądzie magistratu Bohusławskiego naznaczam do odpowiedzi; i na to dałem ten mój list dobrowolny, zapis rezygnacyjny, ręczny, nie mogąc dla słabości zdrowia przed aktami magistratu Bohusławskiego, z podpisem ręki mojej, tudzież przyjaciół, odemnie uproszonych. Działo się w Rospopońcach, roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, dnia siódmego Listopada. U tego zapisu rąk podpisy takowe: Marko Babenko+. Przytomny będąc temu zapisowi, jako wiemy, iż pomieniony grunt jest własny Marka Babenka, kupionym sposobem nabyty od Ihnata Czobitki, przy której sprzedaży my sami byliśmy, świadkowie i przyjaciele, o co Marko Babenko przed aktami magistratu Bohusławskiego przysięgą dowodził i dowiódł, tak na to rękami naszymi podpisujemy się: Maxym Tonor+. Stecko Nazarenko+. Ilko Mirocznik+. Przy tem będący, jako pisałem i słyszałem o tym samym gruncie od godnych ludzi, że jest kupiony, a nie w zastawie, i przedany wiecznemi czasy Pawłu Turczyńenkowi, o to ja świadkiem podpisuję swoją ręką własną—Teodor, diak Piatnicki Bohusławski. Który to zapis, słowo w

słowo, jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych magistratu Bohusławskiego jest zapisany.

Книга Богуславскаго магистрата, записовая и поточная, годъ 1792, № 5530, Листъ 22 на оборотъ.

203. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ деревни Туникъ, Павломъ Товстенкомъ, богуславскому мѣщанину, Даміяну Бондаренку, на участокъ земли, лежащій въ чертѣ земель деревни Туникъ, подлѣ креста, водруженнаго на могилѣ подковника Шелеста 1792. Ноябра 12.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, miesiąca Listopada dwunastego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskiemi, bohusławskiem i przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu miasta wolnego Rzeczypospolitej Bohusławia, stanowszy oczewisto Pawło Towstenko, mieszkaniec *Tunicki*, dobrowolnie zeznał: Iż on, mając pola dni cztery prosto Buteni, na gruntach tunickich, koło szlachu Pustowojtowskiego, gdzie *krzyż Szelesta* pułkownika był leżącego, od antecessorów swoich prawem natury na osobę swoją spadłego, nie będąc ni od kogo namówionym, ani przymuszonym, naradziwszy się krewnych i przyjaciół, uważając w tem lepszy pożytek, sławetnemu Demianowi Bondarenkowi, mieszczaninowi bohusławskiemu, za sumę rubli cztery, sprzedaje, daje, daruje i wiecznemi czasy ustępuje oraz z odebranej summy potomków i sukcesorów jego kwituje, nie zostawując żadnego powrotu sobie i potomkom swoim i na tom się krzyżykiem podpisał. U tego zapisu podpisy rąk takowe: Pawło Towstenko+. Przytomni i proszeni przyjaciele podpisali się: Prokop Terlecki+, Nyczypor Wasiewicz+, Karpo Hulczen-

ko+. Który to zapis, słowo w słowo jak się w sobie ma, do ciąg niniejszych magistratu bohusławskiego jest zapisany.

Книга Богуславскаго магистрата, записовая и поточная, годъ 1792, № 3530; Листъ 150 на обо; отъ.

301. Купчая крѣпость, выданная Богуславскимъ мѣщаниномъ, Левкомъ Гаращенкомъ, Богуславскому-же мѣщанину, Лукьяну Слюсарю, на рощу, называемую Лазебниковъ Яръ. 1893 Генваря 7.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt trzeciého, miesiąca Ianuarii siedm-go dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, miejskiemi, bohusławskiem i przedemną, Antonim Daczkowskim, pisarzem przysięgłym magistratu bohusławskiego przyszedłszy osobiście sławetny Lewko Haraszczenko, ten zapis przedarzy gruntu wraz z kwilem, od siebie, zeznawającego, na rzecz i osobę sławetnego Łukjana slusarza dany, podpisami rąk stawającego urzędników m. B., niemniej przyjaciół zatwierdzony, przed aktami m. *Bohuslawia*, dobrowolnie przyznał, w istocie takowej: Ja, Lewko Haraszczenko mieszczanin bohusławski, zdrowy będąc na ciele i umyśle, odstąpiwszy mej własnej, należnej iurysdykcyi, a pod terazniejszy zapis przedażny wcale się poddając, dobrowolnie zeznawam: iż ja, zeznawający, mając mój grunt, las, *Lazebnikow Jar* nazywający się, wyżej stawku Demida Szapowala leżący, starodawnym walem około okopany, do mego używania od dawnych wieków należący, nikomu żadnym prawem niezawodny, sławetnemu Łukjanowi Slusarzowi, mieszczaninowi bohusławskiemu, za sumę rubli miednych sześćdziesiąt, dobrowolnie między nami umowioną i postanowioną, sprzedaje, daje, daruje, i na wieczne czasy odstepuje, oraz z wypłaconej summy kwituje.—Wolen jest i będzie sławetny Łukjan Slusarz pomienionym gruntem i lasem jako chcieć rządzić i posiadać, a ja, zeznawający,

żadnego zwrotu sobie, potomkom i successorom moim nie zostawuję, i owszem, od wszelkich przeszkod bronić i zastępować z potomkami i successorami memi obowiązując się, pod szkodami prawnymi w mieście Bohusławiu, w czasie sprzeciwienia się, sobie i successorom moim do odpowiedzi oznaczam, i ten zapis wieczystej sprzedaży wraz z kwitem, przy podpisach urzędników miasta Bohusławia, tudzież przyjaciół, odemnie uproszonych, ręką moją stwierdzam. Datum w Bohusławiu, roku 1793, dnia 7 Ianuarii--- U tej donacyi podpisy rąk takowe: Lewko Haraszczenko. Na tej tranzakcyi sprzedażnej urzędnicy i uproszeni przyjaciele od Lewka Haraszczenka podpisujemy się: Zacharyasz Sawkowiez, prezydent m. Bohusławia, Hryćko Zanuda, s. c. pierwszego, Hryćko Stecenko, cechmistrz+. Anton Kuroczenko+. Który to zapis, wraz z kwitem, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg m. Bohusławia jest zapisany.

Книга Богуславскаго магистрата, годъ 1793, № 3531 листъ 8.

---

305. Дарственная запись, выданная крестьяниномъ села Луга, Иваномъ Горбатюкомъ, сестрѣ его, Θεодосіи, и мужу послѣдней, Луцку, на половину сада, подареннаго Горбатюку владѣльцемъ села Луга, княземъ Іосифомъ Любомирскимъ- 1793. Апрѣля 18-

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt piątego, miesiąca Ianuaria dwudziestego dnia V. S.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, grodzkiemi, bractawskimi i przedemną, Walerianem Sachnowskim, burgrabią grodzkim bractawskim, stawiać się osobiście urodzony Sobestijan Piskorski, tę cessią, od Iwana Horbatiuka pracowitemu Łuckowi i innym na sadku połowe z przyległościami ustapionego, ręcznie sporządzonego, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich wojewodztwa Bractawskiego w sposób oblaty podał, w

tej istocie: Niżej podpisany zeznaie tę moią cessią, na rzecz i osobę utściwych, Teodozyi, siostry moiej, i Łucka, szwagra, służące, iż ja, na mocy prawa, sobie od I. O. xięcia Jozefa Lubomierskiego, starosty Romanowskiego, dóbr klucza Czeczelnickiego i innych dziedzica, na sadek we wsi *Luhu* nadanego i służącego, mając wzgląd na rodzeństwo moje, wyżej wyrażone, tegoż sadku połowę ze wszystkimi użytkami, do tegoż sadku przynależącemi, wiecznemi czasy daię, daruie i odstępuie. Wolni tedy już są i będą ciż: Teodozia, siostra moja rodzona, i Łucko, szwagier, i sukeessorowie ich tą połową sadku oraz i gruntem, także połową do tegoż przynależącym, iako chcieć rządzić, szafować, dysponować, komu chcieć dać, darować, przedać, ku najlepszemu pożytkowi swemu obrócić; a ja odtąd tak sam, iako i sukeessorowie moi do tegoż sadku i gruntu połowy żadnego wstępu i zwrotu mieć nie powinien będę i nie powinni; będą; owszem, od wszelkich, wyniknąć mogących, przypadków bronić i zastępować winien będę. Którą to cessiją, dla lepszej wiary i walu, przy uproszonych przyjaciółach, ręką moią, przy położonym krzyżyku, podpisuie. Datum w Łuhu, dnia ośmnastego Aprilis, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt trzeciego roku. U tej cessii, do oblaty podanej, podpisy rak przy krzyżykach takowe: Iwan Horbatiuk+. Uproszony do tej cessii przyjaciel, krzyżykiem podpisuie się Pawło Todosienko+. Przytomny będąc przy tej cessii przyjaciel, krzyżykiem podpisuie się Ławrenty Pawłowycz+. Która to cessija, iak się w sobie ma, co do słowa w xiegi niniejsze jest zapisana:

Книга городская, винницкая, записовая, годъ 1795, № 4748. Листъ 146 на оборотъ.

306, Купчая крѣпость, выданная съ разрѣшенія экономіи крестстьяниномъ Васи́ліемъ Рогозенкомъ крестьянину Осипу Дармостуку на мельницѣ, находящуюся въ селѣ Мировкѣ и купленную Рогозенкомъ отъ экономіи. 1793. Мая 14.

Подтвержденіе той-же купчей крѣпости Германовскимъ старо-стою, Іосифомъ—Игнатиємъ Мержковскимъ. 1794, Мая 23.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt czwartego, miesiąca Decemb-
ris trzynastego dnia V.S.

Przed urzędem i aktami niniejszemi grodzkiemi, winnickiemi i przede-
mną, Janem Kozakiewi czym R. G. W. B. stwając się osobiście s ławetny Jo-
syp Darmostuk, ten dokument, moc prawa w sobie zawierający, od J. W.
Merzkowskiego, chorążego Podlaskiego, podstarosty żytomirskiego, sobie
stawiaćemu się dany i służący, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich
województwa Braclawskiego, w sposób oblaty podał, w tym sposobie: Tysia-
cza simset dwiadesiatoho tretioho hoda, misiacia Maja dnia czternastoho, ja,
niżej wyrażon na sem moim podpysi imenem moim, Wasyły Rohozenko, wto,
szto ja swój młyn, sobi kupłennyj, prodaju, za dozwoleńiem pańskim Józefu
Darmostukowi żytelu sęła Welykoy Bahaszoty: kotory młyn powynen w do-
zory trymaty w sęli *Myrowci* i należaszcz ju za neho cenu sto sześćdesiat
i piat rubli starych dat' połowynnuju czast' hotowych deneh, a druhu czast'
w roku dwiadesiatym czwartym, na 'Swiato Woskresenskoje bez wsiako-
ho sporu; na toie podpysuju sia swojeruczno, iako neumiejeczy pisma,
kładu znak kresta swiatoho +. Józef Darmostuk. Pry siej naszoj zhodi
my, swidyteľi, żytely Myrowski: Atanazy Alexienko +. Tymosz Szezerbaty
+ podpisały sia. Niżej zaś napis takowy: iako z wiadomością moią ten
młyn przedany, któren mielnik Nazar — należąca winien miarką trzecią
wymiaru kontentować się a dwie do arendy lub na skarb nazawsze byđz
maia. Expens na ten młyn skarbem ma być przykładany; kołowe corocz-
nie do skarbu powinien opłacać i wieprza karmić, reszta zaś mlynu i po-
rządek sam winien utrzymywać, tak, aby skarb szkody nigdy nie miał,
pod odpowiedzialnością, zakładem być mogącą; na dwa kamienie rubla corocz-
nie srebrnego arendarz mielnikowi dać powinien, co podpisuie się. Dwu-
dziestego czwartego Maja, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt trzeciego roku
w Mirowce. K. M. Dąbrowski. Poniżej przypis takowy: N. B. Jeżeli
grontu potrzebować będzie wyż wyrażony mielnik, osobliwa oplata do
skarbu być ma i robocizna z siekierą na potrzeb dworską. Na drugiej
stronie u tego prawa potwierdzenie takowe: Józef Ignacy Korwin Merzkow-
ski, chorąży podlaski, starosta Hermanowski, vice-starosta sądowy żyto-
mirski, dóbr Mirowki z przyległościami dziedzie, orderu świętego Stani-
sława kawaler. Ponieważ J. P. Kasper Dąbrowski, zostawszy possessorem
dóbr wsi Mirowki, Wasylowi Rohozie sprzedał młyn za rubli sto pięćdziesiąt

siąt, iako świadczy dokument iego, dnia dwudziestego Februario, tysiąc siedemset dziewięćdziesiąt drugiego roku podpisany, a później Josyp Darmostuk o nabycie tego młyna z Wasylem Rohożą zarubli sto sześćdziesiąt pięć zgodzi się, więc zachowawszy sobie wolne czynienie z wielmożnym Dambrowskim o rubli sto pięćdziesiąt, za przedarz młyna dzieciowi należne, pierwsze i drugie kupno potwierdzam, zabezpieczając Josypa Darmostuka i sukcesorów iego przy posiadaniu tegoż młyna, z kondycją i obowiązkiem, żeby porządek należyty utrzymywał i z miejsca tego nigdzie nie przenosił się bez zezwolenia moiego, a to pod utratą niniejszego prawa. Dan w Mirowce, dnia dwudziestego trzeciego Maja, tysiąc siedemset dziewięćdziesiąt czwartego roku. U tego prawa, do oblaty podanego, podpis takowy: Józef Morzkowski mp. Który to dokument co do słowa do xiąg niniejszych, grodzkich, winnickich jest zapisany.

Книга городская, Винницкая и Брацлавская, годъ 1794, № 4745; № акта 551.

307. Рѣшеніе економіи, подтвержденное согласіемъ владѣльца, Прота Потоцкаго, о дѣлѣ сада, доставшагося послѣ смерти крестьянина села Мѣдзяковскихъ хуторовъ, Микиты Коваленка, его сыновьямъ и внукамъ 1793 Сентября 8 и 1798, Марта 15.

Roku tysiąc siedemset dziewięćdziesiąt osmego, miesiąca Maja dwudziestego szóstego dnia.

Na otwarciu xiąg ziemskich powiatu Winnickiego, kadencji święto-trojeckiej, prawem ustanowionej, zwykłym, stawiać się osobiście Jwan Sydorenko, ten dekret, między pracowitym Olexijem Kowaleniem, poddanym Futorów Miedziakowskich, z jednej, a pozostałymi sukcesorami umarłego Sydora Kowalenka, brata Olexijowego rodzonego, z drugiej strony w sprawie o sukcesyą, wraz z approbatą, y przyłoneczeniem papieru imperatorskiego trzydziestu kopiejkowego, dla zapisania do xiąg niniejszych, ziemskich powiatu Winnickiego, w sposób oblaty podał, w tej is-

tocie: Między pracowitym Oleksijem Kowalenkiem, poddanym *Futorów*
Miedziakowskich z jednej, a pozostałymi dziećmi umarłego Sydora Kowa-
 lenka, brata Oleksijowego rodzzonego, z drugiej strony, w sprawie o suk-
 cessią po zmarłym Mykycie Kowalenku, ojcu Oleksija, Kondrata i Sydora
 spadłą, w gruntach, sadach i lewadach, przez dzieci pracowitego Sydora
 Kowalenka promowowanej, z wyraźnego zlecenia wielmożnego Tyszkiewicza,
 kommisarza, na grunt zjechawszy i sporów stron obydwóch wysłuchawszy,
 najpierwej Oleksija Kowalenka, który składa testament świętej pamięci My-
 kity Kowalenka, ojca, dysponujący cały majątek na dwie głowy, to jest:
 Oleksija i Kondrata. Oleksijowi części dwie, trzecią Kondratowi, czwartą
 żonie, czyli matce dzisiejszych stron poyzwających się, po której śmierci
 i tę czwartą część na Oleksija i Kondrata podzielić nakazujący; dzieci zaś
 zmarłego Sydora: Iwan i Weremij, rodzzonego brata Oleksija i Kondrata,
 syna zaś Mekity Kowalenka, dowodzą: iż, jako ich ojciec trzecim był sy-
 nem Mykity Kowalenka, tak naturalnym prawem do równego działu całego
 majątku ojcowskiego przychodzić sprawiedliwie powinien, lubo w testamen-
 cie jest przez gniew zmarłego ojca swego zapomnianym, składają także wy-
 żej wzmiankowane dzieci Sydora dokument wielmożnego Zarczyńskiego,
 bywszego rządcy starostwa Winnickiego, nakazujący równy dział drzewa
 sadowego na trzy głowy: Oleksija, Sydora i Kondrata, do którego działu
 ludzi dysponował; i ciż ludzie przysadzili dla dzieci zmarłego Sydora od
 Oleksija Kowalenka drzewa starego, rodzajnego sztuk pięćdziesiąt pięć i
 że zaś Oleksij Kowalenko, pozostawszy na gruncie i chałupie ojcowskiej,
 po śmierci tego wiele miał expensy, tak na pogrzeb, jako też zastępując
 długi ojcowskie w arendzie i innych miejscach, sam uspakajać musiał i
 wszystko swoimi pieniędzmi załatwiać; a zatem przy większej schedzie
 utrzymać by się powinien, dowodzi. Przeto, zważywszy wszystkie okolicz-
 ności i dowody stron obydwóch, niniejszym pismem decyduję: aby Olek-
 sij Kowalenko natychmiast oddał dzieciom zmarłego Sydora: Iwanowi i
 Weremijowi, drzewa rodzajnego sztuk czterdzieście, i te drzewa w jednym
 miejscu aby sobie dzieci Sydorowe, zaraz w dzierżawę swoją odebrawszy,
 odgradzili; do takowego działu obowiązuję jegomości pana Mroczkowskie-
 go, leśniczego, aby z dwoma lub trzema ludźmi wzmiankowanego drzewa
 sztuk czterdzieście natychmiast odznaczył i w wieczne posiadanie tymże
 dzieciom Sydora: Iwanowi i Weremijowi, oddał: Kondrata Kowalenka, po-

dlug pierwszego działu, przy dziewięćdziesięciu sztukach drzewa nazawsze zachowują, Olexijowi zaś resztę pozostałego sadu wiecznie przyznając jego successorom, żadnego odtąd zwrotu od nikogo ani pretensyi do Oleksija Kowalenka o nie zgola nie zostawując, lecz właścicielem przy pozostałej po ojcu chacie i sadzie, jak się po oddziale terazniejszym zostawa, czyniąc i nazawsze utwierdzając niniejszą sentencyą, ręką własną podpisuje. Datum w Futorach Miedziakowskich, dnia osmego Septembris, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt trzeciego roku. U tej decyzyi podpis takowy: I. Kubiszewski mn. pr. Poniżej takowe wyrazy: Zmarłego Mykity Kowalenka successorowie, poddanego wsi Futorów Miedziakowskich, po kilku-letnich sporach o sukcesyą, gdy ostateczną decyzją jegomości pana Kubiszewskiego, rzádecy bywszego, wzruszyli, z mocy rezolucyi jasnie wielmożnego pana, pod dniem szóstym Marca, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt osmego roku przypadłej, kontrowersyi wysłuchawszy, testament i inne dokumenta przejrzawszy, co do artykułu o sukcesyą sadowiny, takową decyzyją stanowią: Ponieważ testament zmarłego Mykity Kowalenka pod dniem dwudziestym czwartym Stycznia, tysiąc siedmset ósmdziesiąt drugiego roku pisany, dział na cztery głowy czynić nakazuje; a sadowiny, ogólnie wyrachowanej, jest sztuk dwieście sześćdziesiąt, stosownie więc do testamentu drugiej części Oleksijowi Kowalenkowi i Tarasowi, synowi jego, sadowiny przysądzam, to jest sztuk sto ośmnaście, a za sztuk dwa naście sliwnik drugiej głowie successorów Sydora Iwanowi i Weremijowi, sztuk sześćdziesiąt pięć; trzeciej głowie, Kondratowi, najmłodszemu, sztuk siedmdziesiąt siedm, przez wzgląd, że ani z budowli, ani z pola w dziele nic nie partycypował, decyduje. Któren to dział, z dobrowolnego zezwolenia stron wszystkich, podpisuje. Datum w Miedziakowie dnia piętnastego Marca, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt osmego roku. U tej decyzyi podpisy rąk, tak rzádecy, jako i stron przy krzyżykach takowe: I.—Dąbrowski, mn. pr. Olexi Kowalenko—+. Kondrat Kowalenko—+. Iwan Sydoruk—+. Weremij Sydoruk—+. Fedko Kowalenko—+. Martyn Sydoryszyn zięć—+. Tymko Pelipezenko—+. Petro Suprunenko—+. Poniżej zaświadczenie w te słowa: Zaświadczam, że byłem na sprawie, jako ludzie z trzech wsiów sádzili dawniejszą porą, i teraz na sprawiedliwy dekret uznali, na co się (podpisuje) Józef Kwaśniewski m. pr. Na boku approbata

takowa: Iako ten dekret, podany mi do approbaty, tak go i potwierdzam. Prot Potocki mn. pr. Któren, jak się w sobie ma, co go słowa w xięgi niniejsze, ziemskie powiatu Winnickiego jest zapisany.

*Книга земская, записовая Винницкаго уѣзда, годъ 1798.
№ 4799. Листъ 267.*

308. Купчая крѣпость, выданная съ разрѣшенія экономіи крестьянкою, Анною Хвещенчихою, крестьянину Танасю Шевцу на усадьбу, съ садомъ, огородомъ и участкомъ поля, лежащую въ селѣ Хижинцахъ. 1793 Декабря 4.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt czwartego, miesiąca Februarjii piętnastego dnia.

W roczki sądowe, grodzkie wojewodztwa Braclawskiego, kadency februariuszowej, dnia piętnastego przypadłej i sędzacy się, przedemna, Gabrielem Porczyńskim, sędzią i podsejdkiem grodzkim braclawskim, stawiać się osobiście urodzony Marcin Dąbrowski, tę tranzakcję, między pracowitą Anną Chweszczenczychą a pracowitym Tanasiem Szewcem o przedarz chałupy ręcznie spisana, do akt niniejszych, grodzkich w sposob oblaty podał, w tej istocie: Ponieważ świętej pamięci Semen Chweszczenko przed śmiercią swoją nie czynił testamentu na piśmie, lecz tylko ustnie przy ludziach, w ten sposób: dla synów dwóch małoletnich sady, ogród, który iest oddzielny od chałupy, która wyż w porządku inwentarza stoi, tę zaś chałupę dla Anny Chweszczenczychi, żony swojej, z ogrodem, i sadkiem legował, a że Anna Chwedszczenczycha z dziećmi małemi dalej chałupy utrzymać i ponieważ z tejże odrabiać i opłacać, podług inwentarza, nie mogła, przeto, naradziwszy się z samem dziekanem, bratem nieboszczyka, oraz dziećmi swemi, aby przeto się ze wszystkiemi nieprzesiadła, sprzedać Tanasiowi Szewcowi chałupę, ogród i sadek przy tejże chałupie i inne zabudowania za złotych polskich ośmdziesiąt i cztery, № ośmdzie-

siąt cztery; które chałupa wraz z gruntem, ogrodem, sadkiem i innemi zabudowaniami nie tylko Tanasiowi i żonie jego, ale i dzieciom jego wiecznemi czasy należeć ma, my zaś, iakośny dobrowolnie zgodzili się, przedali, tak nazawsze sami przez siebie, iako synów; corek ś. p. nieboszczyka pozostałych, ani też innych krewnych nigdy żadnej odezwy ani też przeszkody czynić nie będziemy, i na to, iako nie umiejący pisma, znakami krzyża świętego podpisuiesię, Tanasyi zaś Szwiec przy ugodziep obrowolnej podiół się nam, suksessorom ś. p, nieboszczyka, na placu tym, gdzie sad oddzielny, chałupę z chrustu na płatwiach na wiosnę pobudować; pieniondze zaś za tę chałupę tam będą ulokowane, gdzie sukces sor i zwierzchność dworska dozwoli. Datum w *Chizyncach*, dnia czwartego Decembris, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt trzeciego anno. Roman, syn Semena Chweszczenka +, Tymoszko syn tegoż +. Anna Chweszczenczycha +. Jwan Dziesian +. Fedko Martyniuk +. Jan Turkiewicz, gumienny. + Hawryło Hałajdak +. Kiryło Maślaneczenko, wojt +. Tanasyi Szwece +. Ta przedarz, iako za rządu mego, za wiadomością dworską, była. Tę approbuje. Datum w Chizyńcach, die ut supra et anno. Kajetan Krynicki. Tę tranzakcję przedażną approbuiać, podpisuie dnia dwudziestego osmego Decembris, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt trzeciego, Jan Kubiszewski. Poniżej tej tranzakcyi zaświadczenie policyi braclawskiej, w mieście Winnicy będącej, takowe: tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt trzeciego roku, Decembra osmoho dnia, sija krepost w winickoj policyi jawłona, świadetelstwuju podporuczyk, Jwan Piotrowski.

Книга городская, винницкая, записовая, годъ 1794, № 4744; листъ 284.

---

309. Дарственная запись отъ князя Матвея Радзивала мельнику Мартыну Умицкому на участокъ земли въ окрестности города Бердичева. 1794. Генваря 26.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt, szóstego, dnia trzeciego Maja dawnego stylu.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jey Imperatorskiey Mości Żytomirskim, przedemną, Franciszkiem—Xawerym Krechowieckim, regentem przysięgłym, grodzkim powiatu Żytomirskiego y xiegami ninieyszemi, grodzkiemi, żytomirskimi osobiście stawający urodzony Bazyli Jagielnicki, te prawo, od jaśnie oświeconego xięcia jegomości Mateusza Radziwiła R.W.P. sławetnemu Marcinowi Umickiemu, młynarzowi, na gront, w mieście *Berdyczowie* będący, nadane, ręką tegoż J. O. X. jegomości przy pieczęci iedney, na laku czerwonym wyciśnionej, zatwierdzone, na papierze prostym z przyszytym arkuszem papieru stemplowanego napisane, do xiąg grodzkich do zapisania podał, w ten sposób: Mateusz xiąże Radziwił, na Olyce, Nieświczu i Klecku hrabia, na Szydłowcu, Mirze i Krożach, a na Berdyczowie, Semenowce, Ryżkowcach i Nizgórczykach małych pan i dziedzic, rotmistrz kawaleryi naradowey woysk koronnych, orderu świętego Huberta kawaler. Wszem wobec, komu o tym wiedzieć będzie należało, czynie uwiadomienie, iż ja, chcąc, aby miasto Berdyczów w osiadłości powiększało się, chcąc mieć mieszkającego sławetnego Marcina Umickiego, maystra młynarskiego w Berdyczowie, któremu Marcinu, sukcesorom y potomkom tego, nadać plac, nazawsze za groblą, jadąc ku Bystrzykowi w lewey ręce leżący, szerokości łokci pięćdziesiąt sześć, od drogi Bystrzyckiej do stawu przypieraiający, zaczawszy od gruszy, stoiaćey długości do mosta Bystyszkiego łokci sto dziewięćdziesiąt; ktorem to plac dozwalam na tenże zabudowaniu, podług upodobania swego, na którym placu ogród ma się domieścić dla tegoż wygody, chcąc mieć nazawsze przytomnego Marcina maystra przy młynach Berdyczowskich, ten plac temu Marcinowi, sukcesorom y potomkom tegoż, nadawszy, iako chcieć swoją własnością rządzić, komu chcieć odstąpić czyli odprzedać mocen będzie, gdy weźnie obowiązek młynów dopilnowania. Osobna ugoda z tymże maystrem ma być iako miarką ma odbierać, lub za płatę, za attencyą po zabudowaniu podatek do skarbu mego corocznie wypłacać powinien będzie z tego placu—złotych czterdzieści; od ciężarów mieyskich wszelkich wolny będzie, a parte podatek skarbowy Najiaśnieyszey Imperatorowey, iako będzie ułożony, opłacać powinien będzie. Które to prawo ręką moią własną utwierdziwszy, przy wyciśnieniu radowitey pieczęci na laku czerwonym. Działo się w zamku moim, w Berdyczowie, dnia dwudziestego szostego Stycznia, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt czwartego roku. M. Xiąże Radziwił R. K. Nar. W. P. Kor. (L. S.) Poty poki Marcin Umicki pilnować i dozierać nieodstępnie będzie tychże młynów, poty uwolnionym będzie od opłacenia wyrażonego czynszu. Datum ut supra.

M. Xiążę Radziwił R. K. N. W. P. K. Które prawo, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomirskich iest zapisane.

Книга житомірская, городская, записовая, № 300, годъ 1795—1796; листъ 426.

310. Инвентарь селъ: Старыхъ Веледникъ и Юрковщины съ показаніемъ количества повинностей и даней, возложенныхъ на крестьянъ въ пользу помещика, 1794. Апрель 23.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt czwartego, miesiąca Kwietnia dwudziestego osmego dnia veteris styli.

W roczki sądowe, grodzkie, owruckie, od dnia, miesiąca y roku wyż na akcie wyrażonych w Owruczu sądzić się zaczęte, przedemną, Jozefem Szlubicz Załęskim, stolnikiem łuckim, vice starostą sądowym, orderu świętego Stanisława kawalerem, y xiegami niniejszemi, grodzkiemi, owruckiemi stanowszy osobiście urodzony Kajetan Rusiecki N. Z. O, ten inwentarz dóbr wsistarych Wielechnik y Jurkowszczyzny, przy podaniu W. Janowi Potockiemu, podkomorzemu inflantskiemu, w possessyą, na gruncie spisany, podpisem ręki W. Ignacego Potockiego, starosty Par...., tychże dóbr dziezia, podpisany, w papier steplowy obwinięty, dla zapisania do xiąg grodzkich, owruckich podał, w tych słowach: Inwentarz dóbr wsi *Starych Wielechnik*, przy podaniu w possessyą W. Janowi Potockiemu, roku dwudziestego trzeciego Kwietnia, imiona, przezwiska, osiadłości, podatki różne (zawierający): pierwszy, Daniło Nakoneczny, pańszczyzny ciągłej dni dwa, czynszu złoty jeden groszy piętnaście, podoroszczyzny złotych cztery, osypu żyta miarek cztery, owsa miarek ośm, kur sztukę jedną, jaj pięć, lnu garści sześć, drani sztuk trzydzieści; drugi, Karp Lewszyszyn, pańszczyzny ciągłej dni dwa, czynszu złoty jeden groszy piętnaście, podoroszczyzny złotych cztery, osypu żyta miarek cztery, owsa ośm miarek, kur

sztuka jedna, jaj pięć, lnu garści sześć, drani sztuk trzydzieści; Iwan Jakowiszyn, pańszczyzny pieszej dni dwa, czynszu złoty jeden groszy piętnaście, podoroszczyny złotych cztery, osypu żyta miarek cztery, owsa miarek ośm, kur sztukę jedną, jaj pięć, lnu garści sześć, drani sztuk trzydzieści; czwarty, Stepan Ilobowin, pańszczyzny ciąglej dni dwa, czynszu złoty jeden groszy piętnaście, podoroszczyny złotych cztery, osypu żyta miarek cztery, owsa miarek ośm, kur sztukę jedną, jaj pięć, lnu garści sześć, drani sztuk trzydzieści; piąty, Paweł Iakowiszyn, pańszczyzny ciąglej dni dwa, czynszu złoty jeden groszy piętnaście, podoroszczyny złotych cztery, osypu żyta miarek cztery, owsa miarek ośm, kur sztukę jedną, jaj pięć, lnu garści sześć, drani sztuk trzydzieści; szósty, Dawid Charytynin, pańszczyzny ciąglej dni dwa, czynszu złoty jeden groszy piętnaście, podoroszczyny złotych cztery, osypu żyta miarek cztery, owsa miarek ośm, kur sztukę jedną, jaj pięć, lnu garści sześć, drani sztuk trzydzieści; siódmy, Wasyl Sojuk, pańszczyzny ciąglej dni dwa, czynszu złoty jeden groszy piętnaście, podoroszczyny złotych cztery, osypu żyta miarek cztery, owsa miarek ośm, kur sztukę jedną, jaj pięć, lnu garści sześć, drani sztuk trzydzieści; ósmy, Łukian Wojt, pańszczyzny ciąglej dni dwa, czynszu złoty jeden groszy piętnaście, podoroszczyny złotych cztery, osypu żyta miarek cztery, owsa miarek ośm, kur sztukę jedną, jaj pięć, lnu garści sześć, drani sztuk trzydzieści; dziewiąty, Ihnat Danyłów, pańszczyzny ciąglej dni dwa, czynszu złoty jeden, groszy piętnaście, podorożczyny złotych cztery, osypu żyta miarek cztery, owsa miarek ośm, kur sztukę jedną, jaj pięć, lnu garści sześć, dranie sztuk trzydzieści; Choma Siomak, pańszczyzny ciąglej dni dwa, czynsza złoty jeden groszy piętnaście, podorożczyny złoty, osypu żyta miarek cztery, owsa miarek ośm, kur sztukę jedną, jaj pięć, lnu garści sześć, drani sztuk trzydzieści; jedynasty, Hryćko Pilipów, pańszczyzny ciąglej dzień jeden, czynszu groszy dwadzieścia dwa y pół, podorożczyny złotych dwa, osypu żyta miarek dwie, owsa miarek cztery, kur sztukę jedną, jaj trzy, lnu garści trzy, drani sztuk trzydzieści; dwunasty, Andrij Pilipów, pańszczyzny ciąglej dni dwa, czynszu złoty jeden groszy piętnaście, podorożczyny złotych cztery, osypu żyta miarek cztery, owsa miarek ośm, kur sztukę jedną, jaj pięć, lnu garści sześć, drani sztuk trzydzieści; trzynasty, Pachom Bełkowicz, pańszczyzny ciąglej dni dwa, czynszu złoty groszy piętnaście, podorożczyny złotych cztery, osypu żyta miarek cztery,

owsa miarek ośm, kur sztukę jedną, jaj pięć, Inu garści sześć, drani sztuk
 trzydzieści; czternasty, Jakow Prychudko, pańszczyzny ciągłej dni dwa,
 czynszu złoty jeden groszy piętnaście, podorożczyzny złotych cztery, osy-
 pu żyta miarek cztery, owsa miarek ośm, kur sztukę jedną jaj pięć, Inu
 garści sześć, drani sztuk trzydzieści; piętnasty, Wasyl Dydycz, pańszczyz-
 ny ciągłej dni dwa, czynszu złoty groszy piętnaście, podorożczyzny zło-
 tych cztery, osypu żyta miarek cztery, owsa miarek ośm, kur
 sztukę jedną, jaj pięć, Inu garści sześć, drani sztuk trzydzieści; szes-
 nasty, Wasyl Pohrebezuk, pańszczyzny ciągłej dni dwa, czynszu złoty
 jeden groszy piętnaście, podorożczyzny złotych cztery, osypu żyta miarek
 cztery, owsa miarek ośm, kur sztukę jedną, jaj pięć, Inu garści sześć, drani
 sztuk trzydzieści; siedemnasty, Stefan Chwedorów, pańszczyzny ciągłej dni
 dwa, czynszu złoty jeden groszy piętnaście, podorożczyzny złotych cztery,
 osypu żyta miarek cztery, owsa miarek ośm, kur sztukę jedną, jaj sztuk
 pięć, Inu garści sześć, drani sztuk trzydzieści; ośmnasty, Tymoch Kon-
 dratów, pańszczyzny ciągłej dni dwa, czynszu złoty jeden groszy piętnaś-
 cie, podorożczyzny złotych cztery, osypu żyta miarek cztery, owsa mia-
 rek ośm, kur sztukę jedną, jaj sztuk pięć, drani sztuk trzydzieści, Inu gar-
 ści sześć; dwudziesty, Tymoch Sawczyn, pańszczyzny ciągłej dni dwa,
 czynszu złoty jeden groszy piętnaście, podorożczyzny złotych cztery, osy-
 pu żyta miarek ośm, kur sztukę jedną, jaj pięć, Inu garści sześć, drani sztuk
 trzydzieści; dwudziesty pierwszy, Motrona, wdowa, pańszczyzny ciągłej dni
 dwa, czynszu złoty jeden groszy piętnaście, podorożczyzny złotych cztery,
 osypu żyta miarek cztery, owsa miarek ośm, kur sztukę jedną, jaj pięć,
 Inu garść, drani sztuk trzydzieści; dwudziesty drugi, Paweł Lewczyszyn,
 pańszczyzny ciągłej dni dwa, czynszu złoty jeden, groszy piętnaście, po-
 dorożczyzny złotych cztery, osypu żyta miarek cztery, owsa miarek ośm,
 kur sztukę jedną, jaj sztuk pięć, Inu garści sześć, drani sztuk trzydzieści;
 dwudziesty trzeci, Haraśko Ganczarz, pańszczyzny pieszej dni dwa, czyn-
 szu złoty jeden groszy piętnaście, podorożczyzny złotych cztery, osypu
 żyta miarek cztery, owsa miarek ośm, kur sztukę jedną, jaj pięć, Inu
 garści sześć, drani sztuk trzydzieści; dwudziesty czwarty, Danił Ganczarz
 pańszczyzny pieszej dni dwa, czynszu złoty jeden groszy piętnaście, pod-
 rożczyzny złotych cztery, osypu żyta miarek ośm, kur sztukę jedną,

aj pięć, lnu garści sześć, drani sztuk trzydzieści. Summa efficit pańszczyzny ciągłej dni czterdzieści, pieszej sześć, czynszu złotych trzydzieści pięć groszy siedm i pół, podożczyzny złotych dziewięćdziesiąt cztery, osypu żyta miarek dziewięćdziesiąt cztery, owsa miarek sto dziewięćdziesiąt ośm, kur sztuk dwadzieścia cztery, jaj sto ośnaście, lnu garści sto czterdzieści jedn, drani kop dwanaście. Za dni pańszczyznianych ciągłych na tydzień czterdzieście, a na rok dwa tysiące ośmdziesiąt, dzień ciągły a groszy piętnaście—efficit złotych tysiąc czterdzieści; za dni pieszych na tydzień sześć a na rok trzysta dwanaście, dzień jeden a groszy dziesięć, efficit złotych sto cztery; czynszu rocznego złotych trzydzieści pięć, groszy siedm y pół; żyta miarek dziewięćdziesiąt cztery, miarka jedna po złotych dwa, efficit złotych sto ośmdziesiąt ośm; podorożczyzny na rok złotych dziewięćdziesiąt cztery; za owsa miarek sto dziewięćdziesiąt ośm, miarka jedna po złotym groszy piętnaście—efficit złotych dwieście dziewięćdziesiąt siedm; za kur sztuk dwadzieścia cztery, kura jedna a groszy piętnaście—efficit złotych dwanaście; za lnu garści jedna a groszy trzy—efficit złotych czternaście groszy trzy; za drani kop dwanaście, kopa jedna po złotym jednym, złotych dwanaście, za piątków od Juria do Pokrowy, przez kobiety we dńu jednym co tygodnia odbywać się powinnych, dni sześćset dwadzieścia cztery, dzień a groszy ośm, efficit złotych sto sześćdziesiąt sześć groszy dwanaście, arędy karczemnej tejże wsi złotych trzysta. Summa efficit złotych dwa tysiące dwieście sześćdziesiąt dwa groszy dwadzieścia dwa y pół Tym inwentarzem poddani nie podani, ile żadnej intraty nie czyniący, do possessora należeć nie mają, oraz grunta puste, jakoweby się naleść miały, wyłącza się, po szur cztery darcia brzości od każdego poddanego, dla dziedzica należeć mają. Dziesiąty grosz, podług praw dawnych, przy possessorze zostawuje się do opłaty, bez wytrącenia w intracie; szarwarki, kontraktem wyexpensowane, do dziedzica od tychże poddaństwa należyć mają; zasiewu ozimego wiele possessor zastaje oraz chmielu, tyle odsiać y zostawić przy expiracyi winien będzie. U tego inwentarza w tym miejscu podpis takowy: któren inwentarz przy podaniu w possessyą W. Janowi y Barbarze z Teleżyńskich Potockim, na dniu dwudziestym trzecim Kwietnia, roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt czwartego podpisuje. Ignacy Lubicz Potocki. Inwentarz dobr wsi *Jurkowszczyzny*, przy podaniu w possessyą W. Janowi Potockiemu roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt czwartego

dnia dwudziestego trzeciego miesiąca Kwietnia spisany, różne podatki, pańszczyznę, czynsz, osyp, siemienie, przedziwa lnu, kury, jaja, grzyby, miód, drań, imion, przezwiska, osiadłości zawierający: pierwszy, Jakim Nestorów, pańszczyzny ciągłej dni dwa, czynszu złotych siedm, osypu żyta miarek cztery, owsa miarek ośm, siemienia lnianego kwart pięć, grzybów sztuk pięćdziesiąt, drani sztuk trzydzieści; drugi, Potap Jhnatów brat pańszczyzny ciągłej dni dwa, czynszu złotych siedm, osypu żyta miarek cztery, owsa miarek ośm, siemienia lnianego kwart pięć, lnu przedziwa, garści sześć, kur sztukę jedną, jaj pięć, grzybów sztuk pięćdziesiąt, drani sztuk trzydzieści; trzeci, Filip Burniak, pańszczyzny ciągłej dni dwa, czynszu złotych siedm, osypu żyta miarek cztery, owsa miarek ośm, siemienia lnianego kwart pięć, lnu przedziwa garści sześć, kur sztukę jedną, jaj pięć, grzybów sztuk trzydzieści; czwarty, Danił Tymoszenko, pańszczyzny ciągłej dni dwa, czynszu złotych siedm, osypu żyta miarek cztery, owsa miarek ośm, siemienia lnianego kwart pięć, lnu przedziwa garści sześć, kur sztukę jedną i jaj pięć, grzybów sztuk pięćdziesiąt, drani sztuk trzydzieści; piąty, Demian Jakimow, pańszczyzny ciągłej dni dwa, czynszu złotych siedm, osypu żyta miarek ośm, siemienia lnianego kwart pięć, lnu przedziwa garści sześć, kur sztukę jedną, jaj pięć, grzybów sztuk pięćdziesiąt, drani sztuk trzydzieści; szósty, Jwan Burma, pańszczyzny ciągłej dni dwa, czynszu złotych siedm, osypu żyta miarek cztery, owsa miarek ośm, siemienia lnianego kwart pięć, lnu przedziwa garści sześć, kur sztukę jedną, jaj pięć, grzybów sztuk pięćdziesiąt, drani sztuk trzydzieści; siódmy, Jwan Kozioł, pańszczyzny ciągłej dni dwa, czynszu złotych siedm, osypu żyta miarek cztery, owsa miarek ośm, siemienia lnianego kwart pięć, lnu przedziwa garści sześć, kur sztukę jedną, jaj pięć, grzybów sztuk pięćdziesiąt, miodu belec jeden, drani sztuk trzydzieści; dziewiąty, Kondrat Burma, pańszczyzny ciągłej dni dwa, czynszu złotych siedm, osypu żyta miarek cztery, owsa miarek ośm, siemienia lnianego kwart pięć, lnu przedziwa garści sześć, kur sztukę jedną, jaj pięć, grzybów sztuk pięćdziesiąt, drani sztuk trzydzieści; dzie-

siaty, Jwan Tereszko, pańszczyzny ciągłej dni dwa, czynszu złotych siedm, osypu żyta miarek cztery, owsa miarek ośm, siemienia lnianego kwart pięć, lnu przedziwa garści sześć, kur sztukę jedną, jaj pięć, grzybów sztuk trzydzieści; jedynasty, Nicypor Kozioł, pańszczyzny ciągłej dni dwa, czynszu złotych siedm, osypu żyta miarek cztery, owsa miarek ośm, siemienia lnianego kwart pięć, lnu przedziwa garści sześć, kur sztukę jedną i jaj pięć, grzybów sztuk pięćdziesiąt, drani sztuk trzydzieści; dwunasty, Karpo Daniłów, pańszczyzny ciągłej dni dwa, czynszu złotych siedm, osypu żyta miarek cztery, owsa miarek ośm, siemienia lnianego kwart pięć, lnu przedziwa garści sześć, kur sztukę jedną, jaj pięć, grzybów sztuk pięćdziesiąt, drani sztuk trzydzieści; trzynasty, Josyp Kalenik, pańszczyzny ciągłej dni dwa, czynszu złotych siedm, osypu żyta miarek cztery, owsa miarek ośm, siemienia lnianego kwart pięć, lnu przedziwa garści sześć, kur sztukę jedną, jaj pięć, grzybów sztuk pięćdziesiąt, drani sztuk trzydzieści; czternasty, Roman Karpow, pańszczyzny ciągłej dni dwa, czynszu złotych siedm, osypu żyta miarek cztery, owsa miarek ośm, siemienia lnianego kwart pięć, lnu przedziwa garści sześć, kur sztukę jedną, jaj pięć, grzybów sztuk pięćdziesiąt, drani sztuk trzydzieści; piętnasty, Chwedor Prymak, pańszczyzny pieszej dni dwa, czynszu złotych siedm, osypu żyta miarek cztery, owsa miarek ośm, siemienia lnianego kwart pięć, lnu przedziwa garści sześć, kur sztukę jedną, jaj pięć, grzybów sztuk pięćdziesiąt, drani sztuk trzydzieści; szesnasty, Daniło Kondratów, pańszczyzny pieszej dni dwa, czynszu złotych siedm, osypu żyta miarek cztery, owsa miarek ośm, siemienia lnianego kwart pięć, lnu przedziwa garści sześć, kur sztukę jedną, jaj pięć, grzybów sztuk pięćdziesiąt, drani sztuk trzydzieści. Summa efficit: pańszczyzny ciągłej dni dwadzieścia ośm, pieszej cztery, czynszu złotych sto dwanaście, osypu żyta miarek szesćdziesiąt cztery, owsa miarek sto dwadzieścia ośm, siemienia lnianego kwart ośmdziesiąt, lnu przedziwa garści dziewięćdziesiąt sześć, kur sztuk szesnaście, jaj ośmdziesiąt, grzybów sotek ośm, miodu belec jeden, drani kop ośm; pieniądze: za dni pańszczyznianych ciągłych na tydzień dwadzieścia ośm, a na rok tysiąc trzysta czterdzieści cztery, dzień ciągły a grosis piętnaście—efficit złotych sześćset siedmdziesiąt dwa; za dni pieszych na tydzień dni cztery, a na rok dwadzieścia ośm, dzień a grosis dziesięć—złotych szesćdziesiąt dziewięć, groszy dwadzieścia; czynszu

rocznego złotych sto dwadzieścia, za żyta miarek sześćdziesiąt cztery, miarka po złotych dwa, efficit sto dwadzieścia ośm, a za owsa miarek sto dwadzieścia ośm, miarka jedna po złotym jednym, groszy piętnaście—efficit sto dziewiędziesiąt dwa; za kur sztuk szesnaście, jedna a grosis piętnaście, złotych ośm; za lnu garści dziewiędziesiąt sześć, garść jedna a grosis trzy—efficit złotych dziewięć groszy ośmnaście. Latus efficit tysiąc sto dziewiędziesiąt jeden, groszy ośm, transport lateris: tysiąc sto dziewiędziesiąt jeden, groszy ośm; za miodu belec jeden—złotych ośm; siemienia lnianego kwart ośmdziesiąt, korzec po złotych czternaście—złotych ośm groszy trzy; za drani kop ośm, kopa po złotym jednym—efficit złotych ośm, za piątków od Juria do Pokrowy, przez kobiety po dniu jednym co tygodnia odbywać się powinny, dni czterysta szesnaście, dzień jeden a grosis ośm—efficit złotych sto jedynaście groszy czternaście; arędy karczemnej w tejże wsi złotych dwieście. Summa efficit tysiąc pięćset trzydzieście cztery groszy dwadzieścia pięć. Tym inwentarzem poddani nie podani, ile żadnej intraty nie czyniący, do possessora należeć nie mają, oraz grunta puste, jakowe by się należeć miały, wyłącza się po szur cztery darcia brzoštu od każdego poddanego, dla dziedzica należeć mają. Dziesiąty grosz podług praw dawnych przy possessorze zostawuje się do opłaty bez wytrącenia w intracie; szarwarki, kontraktem wyexcypowane, do dziedzica, od tychże poddaństwa należeć mają; zasiewu ozimego wiele possessor zasieje oraz chmielu, tyle odsiać y zostawić przy expiracyi winien będzie. U tego inwentarza podpis ręki w tych słowach: któren to inwentarz, przy podaniu w possessyą W. Ianowi y Barbarze zTeleżyńskich Potockim, na dniu dwudziestym trzecim kwietnia, roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt czwartego ręką moją własną podpisuje Ignacy Lubicz Potocki, starosta Par... Który to inwentarz, jak się w sobie ma, co do słowa do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich jest wpisany.

Книга городская, оvrуцкая, записовая, № 3308, годъ 1794. Листъ 244.

311. Разрѣшеніе, выданное камергеромъ, Іосифомъ Илинскимъ, крестьянину Игнату Емцу на право постройки мельницы на рѣкѣ Гуйвѣ, около деревни Старой Рудни и на потомственное пользованіе третею частью дохода, изъ ней получаемаго. 1794. Мая 13

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt czwartego, miesiąca Maja trzeciego dnia podług dawnego, czternastego podług nowego stylu.

Na urzędzie grodzkim, w zamku Jej Imperatorskiej Mości Żytomierskim, przedemną, Wincentym Woroniczem, vice regentem przysięgłym grodzkim powiatu Żytomirskiego i xiegami niniejszemi, grodzkiemi, żytomierskiemi osobiście stawiający slachetny Ihnat Iemiec, prawo na młyn na rzece Huywie, od I. W. Ilińskiego, generała leutemanta wojsk polskich, orderów różnych kawalera, stawiającemu dane, podpisem ręki tegoż I. W. Ilińskiego zatwierdzone, na papierze ordynaryjnym, z przyszytym arkuszem dziesięcio kopijkowym spisane, do akt grodzkich, żytomirskich w obbatę podał, w ten sposób — Józef na Ilińsku, Strałowie, Wielkim Romanowie Wczorajszym Iliński, generał leutenant W. P., kamerher aktualny dworu rossyjskiego, orderów różnych kawaler, wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć będzie należało, daie te prawo Ihnatowi Iemcowi na zabudowanie młyna na rzece *Huywie*, powyżej *Rudni Starej*, który zabudowany wolen będzie od wszelkiej opłaty na lat dwie, od puszczenia koł i zaięcia młyna, a po skończonych dwóch latach miarek dwie iść ma na arendarza, a trzecia na mielnika Ihnata Iemca lub innego, ztym to prawem posiadającego, mającym sobie odstąpione; ten to, gdyby na potym wiepsze karmił, podług zwyczaju, w tymże starostwie praktykowanego, całkiem tłuczy na tegoż obrócona będzie i obmęlcia z pod kamieni, jako też gdyby foluszy, stępy w tymże znajdowały się młynie, części dwie na arendarza, a trzecia na mielnika puść mają, oraz, co się tyczy do expensu, dwie części arendarza, trzecią mielnik na potrzeby tegoż młyna łożyć maia. Które prawo, dla tym większej wagi i walu, ręką własną, przy wyciśnieniu rodowitej pieczęci, podpisuję. Działo się w *Romanowie Wielkim*, dnia trzynastego Maja, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt czwartego roku. Józef Au-

gust Iliński, G. L. W. P.—Które to prawo, słowo w słowo, jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomierskich jest zapisane.

Книга городская, Житомирская, записовая, № 296, годъ 1794. Листъ 610 на оборотъ.

312. Купчая крѣпость, выданная Летичевскимъ мѣщаниномъ Захаріемъ Жуковскимъ, мѣщанину Гордію Пагачевскому на половину мельницы, принадлежащей ему въ селѣ Щодровѣ 1794. Сентября 18.

Działo się w poniedziałek, to jest dnia 18 Września, 1794 roku. Sławetni: Zacharko Żukowski, niegdyś sławnego Sydora Żukowskiego syn, obywatel Szczodrowski, młyna na gruncie szczodrowskim z kraju grobli, poniżej tegoż brzegu szczodrowskiego, Sydorów zwanego, dziedzie, tudzież Warka, żona tegoż, Żukowscy, małżakowie, zdrowi będąc na ciele i umyśle, odstąpiwszy swej własnej, należnej jurysdykcji, pod terazniejszej dobrowolne zeznanie wcale się poddając i wcielając, wiadomo jawnie czynią, ustnie i dobrowolnie zeznają, a w szczególności sławetny Zacharko, mając młyn wyżej wyrażony, na gruncie i grobli szczodrowskiej od wsi *Szczodrowy* pierwszy, zaś z drugiej strony, od miasta Latyczowa, czwartym, Sydorów zwany, po niegdyś sławnym Sidorze Żukowskim, ojcu rodzonym, pozostały, a zaś z prawa natury na niniejszego zeznawającego sukcesjonalnie spadły, o trzech kamieniach, stepach pięciu i foluszach gniazd dwie na jednym wale z drzewa, w zamki zabudowany, gąłami dach pobity, a luboć z prawa natury i powszechnego wolno każdemu swoją własnością jako chcieć rządzić, dysponować, przedać, zamienić, i podług woli swojej ku najlepszemu porządkowi obrocić, z tych względów dzisiejszy zeznawający, będąc uczestnikiem tego prawa, własności pomienionego młyna, naradziwszy się wprzód z żoną swoją, oraz blizkiemi krewnemi, widząc w tem swój lepszy pożytek, połowę tegoż, w górze wyrażonego młyna ze wszelkim narzędziem, jako to: kamieniami, stepami, foluszami, skrzyniami i tem wszystkiem, cokolwiek w młynie potrzeb własnych ściągąć się może, sławnemu Hordijowi Skokunowemu zięciowi, niegdyś sławnego Iwana

Nahaczewskiego synowi, oraz sławetnej Helenie, żonie tegoż i ich sukces-
 sorom za sumnę złotych polskich czterysta czterdzieście i dwa, № 442,
 a to za szacunek połowy pomienionego młyna, dobrowolnie umówiony i
 postanowiony, sprzedaje, daje, daruje i wiecznemi, a nigdy niodzownemi
 czasy, razem z sukcesorami swojemi odstępuję i rezygnuję. Którą sumnę
 wyż wyrażoną, za szacunek pomienionego pół młyna ustanowioną, ponie-
 waż tenże sławetny Zacharko Żukowski na dniu dzisiejszym razem z żoną
 swoją, w przytomności urzędu magistratu miasta ujazdowego Łatyczowa
 odbiera z rąk sławetnych; Kostia i Heleny, żony jego; przeto z odebranój
 tejże summy dzisiejszych prawonabywców i ich sukcesorów kwituje ra-
 zem z swojemi sukcesorami. Mocen tedy jest i będzie rzeczony prawo na-
 bywca, sławetny Kość', razem z żoną swoją, Heleną, o połowę teraz naby-
 tego młyna ze wszelkiem narzędziem spokojnie używać, komu chcieć dać,
 darować, odprzedać, zamieniać i ku najlepszemu swemu użytkowi obrocić,
 do którego tenże zeznawający, Zacharko Żukowski z żoną swoją, Warką,
 oraz z potomkami swojemi, żadnego wstępu ani właścicielstwa mieć odtąd
 nie powinien, owszem wzięcia intromisji wolnej temuż sławetnemu Kościo-
 wi i Helenie, żonie, i sukcesorom natychmiast dopuszcza, bez żadnego
 wzbronienia tak przez się, jako też przez subordynowane osoby i prócz te-
 go od wszelkich impetycyi prawnych i nieprawnych o połowę tyle rzeczo-
 nego młyna (w szczególności od krewnych zeznawającego, w przypadku
 czynić chcących się właścicielami nabytego młyna) zachodzących, bronić
 i zastępować tyle, ile razy tego potrzeba będzie, obowiązuje się razem z
 sukcesorami swojemi, w przypadku niedotrzymania niniejszej tranzakcyi,
 wieczyście zeznanój, forum juryzdykcyi magistratu Łatyczowskiego, obie
 strony do odpowiedzi sobie i sukcesorom swoim naznaczają, mocą niniej-
 szego dobrowolnego zeznania. Sławetny Zacharko Żukowski, nieumiejący
 pisać kładnie znak krzyża świętego—+. Sławetna Warka Zukowska, nie-
 umiejąca pisać, kładnie znak krzyża świętego—+.

*Книга Летичевскаго магистрата, записовая, годъ 1784
 —1795, № 5716; листъ 31.*

313. Купчая крѣпость, выданная Александромъ Самохотскимъ Смилянскому мѣщанину, Ильку Карасевичу, на мельницу, называемую Писарскую, лежащую на рѣкѣ Тасьминѣ. 1794. Ноября 11.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt osmego, miesiąca Marca dwudziestego drugiego dnia

Przed aktami ziemskimi powiatu Czerkaskiego y przedemną, Antonim Lasyss—Zdanowskim, pisarzem ziemskim powiatu Czerkasskiego, osobicie stawający sławetny Ilko Karasiewicz, to prawo od W. J. pana Potockiego, pod ten czas komisarza starostwa Czerkaskiego, Wasylowi y Hrehoremu Butyczom—Hołowiatyńskim, poddannym, na młyn, przy rzece Taśminie, przy grobli, Pisarska zwanej, będący, podane, a, przez kolej dzierżawców, Mykiecie Czczecie odstąpione, J. W. Stalaa, przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, ręką zatwierdzone, przy aprobacie wielmożnego Wilnera, na ten czas władnika (sic) na cessayi, Samochockiemu uczynionej, a dalej tegoż Samochockiego cessayą za rubli miednych pięćset stawającemu uczynioną, ręką tegoż Samochockiego przy świadkach krzyżkami podpisane y zatwierdzone, przy świadectwie oraz wielmożnego Łomińskiego uczynionej, z przyszytym arkuszem śteplowanego pupieru, do akt ziemskich powiatu Czerkaskiego w oblatę podał, temi wyrazy: Niżej podpisany, z władzy generalnych rządów w dobrach włości Smilańskiej zapatrzywszy się na ciąg y kolejność posiadania młyna *na rzece Tasmynie*, przy grobli, *Pisarska* zwanej, zabudowanego, to jest, iż pierwszemi jego właścicielami będąc przez prawo, sobie od wielmożnego imć pana Potockiego, pod ten czas komisarza starostwa Czehryńskiego, w dzień dwiętnasty Lipca, roku tysiąc siedmset sześćdziesiąt drugiego dane, Wasyl i Hrehory Butycze—Hołowiatyńscy, poddani, w roku tysiąc siedmset sześćdziesiąt szóstym, drugiego Stycznia, odprzedali go Jakowowi Szklarzowi; ten zaś, zyskanym prosto na siebie prawem, w dniu dwudziestym piątym Stycznia, tysiąc siedmset pięćdziesiąt osmego roku, przez wielmożnego pana Węża, rządce Smielańszczyzny, danym, utwierdził swoje

y dzieci swoich posiadanie; nareszcie w roku tysiąc siedmset ósmdziesiąt drugim, dwudziestego sierpnia syn już Jakowa Szklarza, Jhnat Szklarenko, Oxentowi Mielnikowi odprzedał, ktorego syn na roku tysiąc siedmset ósmdziesiąt dziewiątym, dnia dziewiątego Czerwca, znowu Elowi Szewelowiczowi całkiem prawa swojego odstąpił; ponieważ pomieniony Elo, znajdując dla siebie z lepszym wyżyć się z dzierżawy młyna Mykicie Czeczecie odstepuje, przeto, stwierdzając tegoż, moc prawa mający, za którym sam z successorami pomieniony młyn wolen będzie posiadać, zawsze jednak należną miarką y, jakie zwykły opłacać się, podatki załatwiając dla skarbu. Datum w Smiły, dnia jedynastego Aprilis, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego roku. M. W. Staal (L. S.) Potwierdzenie poniżej cessyi uczynionej takowe; ponieważ Mykita Czeczota, za powyżej opisanym prawem, posiadany przez siebie młyn, Alexandrowi Samochockiemu, szwagrowi swemu, po dobrowolnej umowie y zyskaniu całkowitej satysfakcji, odstepuje, przeto, takową cessyą utwierdzając, zabezpieczam Alexandra Samochockiego, jako prawnego nabywcę, iż on sam y successorowie jego pomieniony młyn posiadać mocni będą. Datum w Smiły, dnia dwudziestego dziewiątego Iunii, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt trzeciego roku. F. Wilner. Cessya zaś powtórna temi słowy: ja, Alexander Samochocki, mając cessyą nabyty młyn od Mykity Czeczota, na Taśminie rzece zabudowany, Pisarskim zwany, ten dobrowolnie y rozmyślnie odstepuję Ilkowi Karasiewiczowi, mieszkańcowi Smiłańskiemu, to jest sprzedaję za cenę rubli miednych pięćset, numero rubli miednych pięćset, do którego młyna, już przezemnie nazawsze przedanego, ani ja, ani successorowie moi żadnego prawa mieć nie mogą y nie będą mogli, oświadczam, ale pomieniony Ilko Karasiewicz ze swoimi następcami y successorami jest mocen posiadać, y wszelkie pożytki, z niego wynikające, na własną potrzeb obracać, deklaruje, a dla tym większej wagi y woloru tego pisma, własną ręką podpisuję się. Datum w Smiły, dnia jedynastego Novembris, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt czwartego roku. Alexander Samochocki+. Uproszeni świadkowie: Iwan Wielki Lipowczenko+. Iwan Mały Lipowczenko+. Jako w przytomności mojej ta sprzedaż nastąpiła, świadczę. Datum ut supra—Solmiński. Przypisek wielmożnego Nowickie-

go takowy; z tego prawa zdjąłem kopią, Józef Nowicki. Które to prawo co do słowa w xiegi niniejsze, ziemskie powiatu Czerkaskiego jest zapisane.

Книга городская, винницкая, записовая, годъ 1794, № 4744; листъ 284

---

211. Купчая крѣпость, выданная винницкимъ мѣщаниномъ, Даниломъ Калишевскимъ, винницкимъ-же мѣщанамъ: Григорию и Орфанѣ Нѣжицкимъ на землю и садъ, лежащiе на предмѣстiи Винницкiе Хутора 1795. Мая 15

Roku 1798, dnia 18 Maja, stawiać się osobiście wielmożny Julian Medyński, te tranzakcyą o grónt z sadkiem, na przedmieściu Futorów Winnickich sytuowany, między sławetnym Kaleszewskim, z jednej, a sławetnymi Nizyckimi małżonkami z drugiej strony, ręcznie sporządzoną, dla zapisania do akt radzieckich miasta Winnicy w sposób oblaty podał, w tej istocie: przyjąłem Xawery Dobrowski, N E i W. R J. B., miejsce pisarza zastępujący, m. p.

Między szlachetnemi: Danielem Kaliszewskim z jednej, a szlachetnemi Grzegorzem y Orphaną z Bałtaków Nieżyckimi, małżonkami, z drugiej strony stała pewna y w nieczym nieodmienna moc prawa rezygnacyjnego wieczystej sprzedaży, na rzecz, niżej wyrazić się mającą, w sobie zawierającą, tranzakcyą, w przytomności uproszonych przyjaciół sporządzona, w sposób takowy y o to: iż szlachetny Daniel Kaliszewski, mając grónt dziedziczny z sadem na *Futorach Winnickich*, od szlachetnego Matfeia Kalohuziuka, teraz Kaliszewskim nazywającego się, nabyty y odstąpiony; a mając z prawa pospolitego udzieloną sobie zupełną moc, jako swoją własnością rządzić, szafować, komu chceć dać, darować, zamieniać y sprzedać. Przeto, naradziwszy się w tym krewnych swoich, sąsiad y przyjaciół, grónt pomieniony z sadem w drzewach rodzajnych, owocowych różnego gatunku,

na przedmieściu Futorów Wielkich miasta Winnicy, przy ulicy Łapach nazywającej się, na południe koło sławetnych: Iwana Iwanickiego, Marka Krysy, Iwana Szapowała, Daniela, Mirona y Hryćka Niżyckiego sytuowany, z lewą y całą jego przyległością y rozległością, zdawna będącą, tak, aby mianowane nie mianowanemu, a niemianowane mianowanemu, nie na niko- go nie wyłączając, ani zostawując, zgoła jak ten grónt z sadem tym w swo- ich miedzach, granicach y obchodziech w sobie z dawna miał się, y teraz ma się, szlachetnym: Grzegorzowi y Orphanie z Baltaków Niżyckim, mał- żonkom, kwitując ich z odebranego pewnego szacunku wraz z potomkami y successorami swojemi, potomkom y successorom ich nazawsze prawem własności y dziedzictwa tytułem odstępuje, daje, daruje, rezygnuje y wiecz- nemi a nigdy nieodzownemi czasy wlewek prawa y tytułów swoich na osobę ich y rzecz czyniąc, niniejszą tranzakcyą tymże szlachetnym Niżyc- kim, małżonkom (pod kondycyą tą, aby szlachetny Daniel Kaliszewski grónt ten z sadem gróntownie okopał, gdzieby płot na tym okopie opadł, aby onego poprawił) sprzedaje y wolność posiadania wyżejwspomnionego gróntu z sadem natychmiast daje, y uwiązania prawnego, bez żadnej od ni- kogo stronnej y ubocznej przeszkody, tymże szlachetnym Niżyckim, mał- żonkom, potomkom y successorom ich, wraz z potomkami y successora- mi swojemi, dopuszczam; wolnymi już odtąd są y zawsze będą szlachetni Niżyccy, małżonkowie, wraz z potomkami y successorami swojemi, pomie- nionym gróntem y sadem, ze wszelką jego należnością, jako swoją własno- cią rządzić, szafować, dać, darować, zamieniać, podobnymże prawem y tytułem komu chcieć odstąpić, rezygnować y, podług woli y upodobania swojego, odprzedać; a szlachetny Daniel Kaliszewski, jako już raz w niniej- szym czasie z prawa, tytułu y właścicielstwa co do posiadania tego gróntu z sadem wyzuwa się, tak onego niniejszą tranzakcyą mieć nazawsze już odtąd wraz z sukcessorami swojemi zrzeka się y niniejsze prawo do rzeczy, w rzeczy, y o własną rzecz w xięgi wieczystych transakcyi, w kancelaryi przyzwoitej magistratu miasta Winnicy zaoblatować pozwala; zgoła, że żadnego zwrotu y ubiegania się względem upominania się o często rzeczo- ny tyle razy grónt z sadem sobie samemu y successorom swoim nie zоста- wuje, y owszem, w tej mierze wieczne wkłada milczenie y w zachodzących ze strony kiedy impetycyach prawnych albo nieprawnych względem nadnie-

nionego gróntu z sądem, bronić w każdym sądzie y urzędzie że będzie, niniejszą tranzakcyą szlachetnych Niżyckich, małżonków, prawa nabyw-
ców, potomków y success rów ich zapewnia; a w czasie sprzeciwienia się,
niniejszej tranzakcyi dobrowolnej pod zakładem grzywien, prawem na wzru-
szających takowe transakcye, dobrowolnie zrządzone, przepisanych, sąd
miejscowy przyzwoity urzędu radzieckiego miasta Winnicy, sobie samemu
y successorom swoim do odpowiedzi naznacza; co wszystko ziścić y do-
trzymać dobrowolnie przyrzekając, y sąd miejscowy w odpowiedzi sobie
zapisując, dla większej wiary y lepszej wagi, w przytomności uproszonych
do tego dzieła przyjaciół, podpisem ręki mojej własnej stwierdzając, jako
nieumiejący pisma świętego, znak krzyża świętego położył. Działo się w
mieście Winnicy, dnia 15 Maja V. S , 1795 roku. Daniel Kaliszewski—.

Przytomny temu dziełu, jako proszony przyjaciel, nieumiejący pisma,
znak krzyża ręką swą własną położył. Ian Niżycki— Przytomny tej tran-
zakcyi, jako proszony przyjaciel, znakiem krzyża świętego nieumiejący pis-
ma, podpisuje. Konon Łukaszewicz—. Jako nieumiejący pisma świętego,
przytomny uproszony przyjaciel, krzyżem świętym podpisuje się Andrzej
Szotostian—Łapa—. Przytomny przyjaciel temu dziełu, jako przyjaciel,
podpisuje J. M. Medyński.

*Книга винникого магистрата, годъ 1794—1799, № 5211;
листъ 85.*

---

315. Опреѣленіе Корсунскаго магистрата о возвращеніи въ по-
томственное владѣніе корсунскимъ мѣщанамъ: Сидору и Игнату Ба-
траченкамъ, мельницы, отнятой у нихъ самопроизвольно. управляю-
щимъ Ячевскимъ. 1795. Мая 29.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Ianuaria
osmego dnia.

Przed aktami niniejszemi, ziemskimi, bohusławskimi i przedemną,
pisarzem ziemskim powiatu Bohusławskiego, Pawłem Szumańskim, stawa-

iący osobiście urodzony Ian Gradowski, prawo, przez mieszczan korsuńskich na młyn i grónta sławetnym: Sydorowi i Ihnatowi Batraczenkom, na dane, rękami urzędu korsuńskiego, miejskiego, przy pieczęci miejskiej zatwierdzone, na papierze ordynaryjnym ruskiem stylem napisane, z dodanym arkuszem papieru stęplowanego ceny kopiek trzydziestu, do akt ziemskich powiatu Bohusławskiego w oblatę podał, w te słowa: Tysiacza siemсот dewienosto piatoho hoda, Maia dwadciat dewiatoho dnia; po poweleniu Korsuńskaho iekonomiczeskaho prawłenija sjechat Korsuńskomu burhomystru z poselanskymy sudjamy dla razsmotrenija ponyže *Korsunia na Bukach* melnicy, kotoraja była prežde, sehož mesteczka żytelej, Sydora i Ihnata Batraczenków, bratów rodnych no, po słuczaju tysiacza siemсот wosiemdesiat wosmoho hoda, po poweleniu hospodyna kemysara Iaczewskoho, newidomo po kakym obstojaatelstwam onaja melnycia prodanna sela Dacek żyteli Mojseju Berezowomu za cenu sto srebrannych starych rublej; kohdaže okazałosz czrez swidytelej, sehož misteczka mieszczan: Semena Polywanoho, Osypa Breszenka i proteczyich, czto onaia melnycia staraniem tychże, Sydora i Ihnata Batraczenkow wystroienna i kanawa ot reky Rosi ktojże melnicy, dołżynoju na werstwu, ichże, Sydora i Ihnata, staraniem wyrezana, na katoroju kanawu Sydor i Ihnat Batraczenki, po dokazatelstwu, wse swoje iminyie poteraly, to po razsmotreniju kak onaja melnycia, bolije dwóchsot rublej stoiaszczaja, i neprawylno onomu Musiju Berezowomu prodanna, po tomu pomianutyje Batraczenki Musiju Berezowomu onyje, wyższe pomianutyje, sto srebrannych starych rublej, po razszczotu, wozwratyt dołżny, melnyciaž, kak onaja Sydora, i Ihnata Batraczenków staraniem wystrojena, to onym, Sydoru i Ihnatu Batraczankam, wo wiecznoie władenie opredilajetsia; wolno budet tymże Sydoru i Ihnatu Batraczenkam i naslidnikam ich onuju melnycu komu schotit prodati i kak sobstwennym ich iminyiem wladati, dla czoho my, wo uwierenie wladinyja onoj melnicy Sydoru i Ihnatu Batraczenkam i naslidnykam ich, w magistrati Korsunskom swoieruczno podpysaly. U tego prawa, w oblatę podanego, podpisy rak przy pieczęci magistrackiej korsuńskiej, oraz z zaświadczeniem, jako jest te prawo w xiegi tegoż magistratu zapisane, w te słowa: Burhomystri, Iakow Kossakowski; sudja, Iakow Maruch+; sudja, Pankrat Abrasymow L. S. Syje razsmotrenie i opredilenie, w Korsuńskom horodowom magistrati jawlenno i w knyhy, pod numerom trysta piatdesiat siomym, zapysanno, za

podpisanyem i przyłożeniem horodowej peczati z zaświadcetelstwowaniem. Burhomistr Jakow Kossakowski. które to prawo, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, ziemskich powiatu Bohusławskiego iest zapisane. Karol Głowacki, surrogat.

Книга земская, записовая Васильковскаго и Богуславскаго уѣздовъ, годъ 1799, № 3520. Листъ 16.

316. Дарственная запись на мельницу, находящуюся въ селѣ Германовкѣ, выданная крестьяниномъ. Омельяномъ Мельникомъ, дочери его Маріи и зятю, Дамьяну. 1795. Августа 13.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt piątego, miesiąca Augusta trzynastego dnia (veteris styli).

Przed urzędem i aktami niniejszemi, grodzkimi, bractawskimi, przedemną, urzędem, Janem Kozakiewiczem, regentem grodzkim bractawskim, stawiać się osobiście urodzony jegomość pan Michał Gorzyński, ten dokument, od pracowitego Omeliana Hermanowieckiego pracowitemu Demianowi Mielnikowi Kurowieckemu na młyn z wszelkiem zabudowaniem w posagu za córkę swą dany, na papierze ordynarynym napisany, z przyłączeniem papieru dwudziето kopiejkowego, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich wojewodztwa bractawskiego, w sposób oblaty podał, w tej istocie: Niżej podpisani zeznajemy wiernie pod przysięgą, jako byliśmy przy swataniu i ślubie Damiana i Maryi, z Omeliana Mielnika Hermanowieckiego spłodzonej, że Omelian Mielnik Hermanowski, wydając córkę swoją za Demiana Mielnika Kurowskiego, daje w posagu za tąż curką swą, Maryą, Demianowi Mielnikowi Kurowskiemu młyn z wszelkiem zabudowaniem, we wsi *Hermanowce*. przez ojca jego zabudowany, za prawem jasnie wielmożnego Borzęckiego P. koronnego, który jako mnie i successorom moim jest dany, tak ja successorce naturalnej mej, Marysi, i Demianowi, zięciowi memu, ustepuje wiecznemi, podług prawa mego, czasy; do ktorego mlyna nikt więcej, jak tylko Demian, mielnik Kurawski, zięć

mój, i Marya, córka. należeć powinni: na co własną, przy przyjaciółach, podpisuje się ręką. U tego dokumentu, do oblaty podanego, podpisy rąk przy krzyżykach takowe: Omelian Hermanowski+, Chweśka Mielniczka+, Przytomni tego opisu podpisujemy się: przyjaciel—Wasył Chwesiuk+, J. Goldzieki, namiesnik kurawski+, Stepan Mashij+, Kalenik Horenko+, Mina Jaszczurzyński, paroch zbaraski+. Który to dokument, jak się w sobie ma, co do słowa w xiegi niniejsze jest zapisany.

Книга городская, Винницкая, записовая, годъ 1795, № 4749. Листъ 119 на оборотъ.

315. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Новоселцы, Харлампіемъ Злобецкимъ, жителю того-же села, Захарію Вовкогоненку, на урочища: Слотина и Киселевщина 1796. Сентября 13.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Augusta dwudziestego czwartego dnia.

Przed aktami ziemskimi powiatów Czehryńskiego i Gzerkaskiego i przedemną, Jakóbem Makowskim, regentem przysięgłym ziemskim powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego, osobiście stawiający Michajło Pohoryły, wsi Nowosielicy mieszkaniec, tę kupczę, czyli cessyą, od Charłampja Złobeckiego, mieszkańca Nowosielickiego, Zacharkowi Wowkohonenkowi, tejże wsi mieszkańcowi, na gront, nazywający się Słotyń i Kisieleszczyzna, daną i służącą, na ordynaryjnym papierze napisaną, i podpisami tegoż Złobeckiego, oraz ludzi gromadzkich wsi tejże, przy krzyżykach utwierdzoną, z approbatą zwierzchności ekonomicznej J O. X. Jabłonowskiego, kasztelana krakowskiego, i z zaświadczeniem uczynionej w Czehryńskim niżnysądzie jawki, przy wyciśnieniu kopconej sądu tegoż pieczęci, do akt ziemskich powiatów Czehryńskiego i Czerkaskiego, z dołączeniem papieru herbowego, trzydziestu kopijkowego, w oblatę podał temi słowy: Tysiacza siemsot dewianosto piatoho leta, ja, podpisawszyj sia, żytel sta-

rostwa Czyhrynskoho, sęła *Nowoselicy*, daju syju moju dobrowolnuju raspisku Zacharku Wowkohonenku, w tom, czto ja prodał jemu swoj sobstwennoj hrunt, nazwanny *Slotyna* i *Kisielewszczyna*, so wsiem objezdom, podłuh prawa jeho syjatelstwa kniazia Jablonowskoho, za cinu rublei miednych sto piatdesiat i szest wiecznymi czasy, jemu władiet i jeho dietiam; i czto by nikto z moich srodnikow, ni z blyzkich, ani dalnych ne wtraczał sia, ani z innych ludej, tylko jemu władiet; i na toje podpisujus swojeruczno. U tej kupeczy, czyli cessyi, podpisy takowe: Charłampij Jwanow Złobecki przy ludiach, bywszych pry tom atamanu Pohoryłomu: Andrej Czmyrt—, Andrej Puczka —, Danilo Zahuba—; Chwedor Wowkohonenko —, Musij Naumenko—, Maxym Tkaczeuko—, Tyszko Bojczenko—. Tej zaś kupeczy czyli cessyi approbata zwierzchności ekonomicznej i zaświadczenie Czehryńskiego niżnego sądu są takowe: Takową kupeczę, za wiedzą ekonomii nastąpioną, zaświadczam dnia trzynastego Septembra, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt piątego anno. Medwedowka. Jan Lipoman, ekonom. Syja, kupecza w Czyhryńskom niżnom, zemskom sudie jawlena i w knihu pod nomerom piatsot odyndcotoj zapisana; czto onaja diejstwitelno sęła Nowoselicy ot żytela Charłampia Jwanowa syna Złobeckaho onohoż sęła żytela, Zacharku Wowkohonenku, pisana i sobstwennoju jeho, Złobeckoho, na polskom dialektie rukoju podpisana, w tom reczennoj sud z podpisom i pryłożeniem kazennoj peczati, świdetelstwuiet. Sentabria dwadcataho dnia, tysiacza siemsot dewianesto piatoho hoda. Dworianskoj zasidatel Ilia Kosiura (L. S.). Stola pomosznik Mikołaj Snisarenko. Która to kupecza, czyli cessia, w oblatę podana, co do słowa do xiąg ziemskich powiatów Czyhryńskiego i Czerkaskiego iest zapisana.

Книга земская, записная Черкаского уездного суда, годъ. 1799, № 3588. Листъ 242 на оборотъ.

318. Дарственная запись отъ князя Антонія Яблоновскаго, хорунжему его надворныхъ козаковъ, Максиму Филону, на островъ Матурне, лежащій на рѣкѣ Тасьминѣ, 1796 Генваря 12.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt osmego, miesiąca Juni czternastego dnia.

W roki sądowe, ziemskie powiatu Czehryńskiego, kadencyi Święto trojeckiej, prawem przepisanej, od dnia dwudziestego czwartego miesiąca Maja roku wyż na akcie wyrażonego, sędzić się zaczętej, przedemną, Grzegorzem Wrublewskim, sędzią ziemskim powiatu Czehryńskiego, osobiście stawiający Maxym Filon, chorąży kozaków jaśnie oświeconego xiecia Jabłonowskiego, te prawo na sianożec, na ostrowie, *Matorne* zwanym, będącą, od jaśnie oświeconego xiecia Jabłonowskiego sobie dane, na ordynaryjnym papierze napisane, y podpisem ręki tegoż jaśnie oświeconego xiecia Jabłonowskiego, przy wyciśnieniu na laku czerwonym rodowitej pieczęci, zatwierdzone, do akt ziemskich powiatu Czehryńskiego, z dołączeniem papieru herbowego trzydziestu kopijkowego, w obłate podał, w wyrazach następujących: Antoni Chryzostom Barnaba xiaże Pruss Jabłonowski, kasztelan Krakowski, Czehryński, Międzyrzecki starosta etc. etc. etc. wielu orderów kawaler, oznamuje każdemu, komu o tym wiedzieć należyć będzie a mianowicie rządcom dóbr moich ukraińskich klucza Mėdwedowskiego, iż, mając wzgląd na kilkudziesiętnie zasługi Maxyma Filona, chorążego kozaków moich, y przychyłając się do prawa, temuz przez rządców moich pod rokiem tysiąc siedmset ośmdziesiątym, dnia dwudziestego drugiego Grudnia danego, pozwałam niniejszym prawem moim wspomnionemu Maximowi Filonowi, chorążemu, y sukcesorom jego sianożeci ostrowa *Maturne* nazwaney, posród Taśmina, wyżej grobli Chodowieckiej, przeciw góry Kamiennego, na trakcie Zamietnickim, będącej; ktorey wolnie, bez przeszkody, używać będzie; prawo to, dla tym większej ważności, podpisem mey ręki y pieczęcią stwierdzam. Datum, w Krzywiniu, dnia dwunastego Stycznia, roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt szostego. U ktorego prawa podpis ręki jest takowy: Antoni xiaże Jabłonowski (locus sigili). Ktore to prawo, w obłate podane, co do słowa do xiaż niniejszych, ziemskich, powiatowych Czehryńskich jest zapisane.

Книга земская, записовая Чигиринскаго уѣзда, годъ 1797—1798, № 3590. Листъ 328 на оборотъ.

319. Купчая крѣпость, выданная гайсынскимъ мѣщаниномъ, Павломъ Осадчукомъ. гайсынскому президенту, Степану Немировскому, на хуторъ, лежащій на рѣкѣ Мацохѣ, принадлежавшій родителямъ Осадчука въ силу дарственной записи, выданной имъ старостою, Антономъ Чечелемъ, въ 1763 году. 1796. Апрѣля. 13.

Działo się w Jego Imperatorskiej Mości w mieście Hajsynie, pod panowaniem Najaśniejszego Pawła Piotrowicza, Imperatora całej Rossyi etc. etc. etc., dnia 4 Decembris, 1797 roku.

Do urzędu i xiąg niniejszych, radzieckich miasta Hajsyna przyszedłszy osobiście szlachetny Stefan Niemirowski, prezydent tego miasta, to prawo na papierze dwudziestukopiejkowym do oblaty podał, w tej istocie: Ja, Pawło Osadczuk, będąc prawy suksessor po niegdyś świętej pamięci z Heleny i Grzegorza, małżaków, osadczych, syn, z prawa natury spadającej na mnie sukcesyi po rodzicach moich, mieszczanach Hajsyńskich, będąc zdrowy na ciele i umyśle, odstąpiwszy swej własnej jurysdykcyi, prawa, forum, sobie służącego, całe się poddając i wcielając, wiadomo jawnie czynię, ustnie i dobrowolnie z-znaję, że ja, zeznawający, mając własny futor na rzece *Macosze* po niegdyś świętej pamięci rodzicach moich, na gruncie miejskim *Hajsynskim* sytuowany, i z prawa pozwolono własnością swoją i dobrem swoim jak chceć rządzić, dysponować w niem, upatrzysz w tej mierze lepszy pożytek mój. i nie będąc ni od kogo namuwiony, przymuszony, owszem z dobrej i własnej woli mojej i za wiadomością urzędu miasta Hajsyna, wyż wyrażony futor ze stawem i sianożęcią z całym zabudowaniem, oraz z całą do tegoż futoru cyrkumferencją, jako to oznaczono w prawie, danym w roku 1763, dnia 21 Czerwca przez J. W. Antoniego Czeczela, starosty naszego bywszego, ojcu mojemu i już przezemnie do tego czasu spokojnie używanego, na rzecz i osobę szlachetnego Stepana i Pałazki Niemirowskich, małżaków, potomkom i suksessorom ichże, wraz z potomkami i suksessorami moimi, cyduję, prawo swoje wlewam i wiecznemi czasy rezygnuję, a to za sumnę, dobrowolnie umowioną i ugodzoną, rubli starych sześćdziesiąt, którą jako rzetelnie do rąk moich odebrałem i odliczyłem, tak z rzetelnego odebrania i wypłacenia szlachetnych małżaków Niemirowskich terazniejszym pismem kwituję, zapisuję i bezpieczeństwo teyże summy wypłaconej na całym majątku moim

terazniejszym i napotem nabyć się mającym, ostrzegam i zapisuję wolnego do tego futoru dopuszczam zaraz posiadania, intromitowania, którego ani ja, sam przez siebie, ani przez żadną subordynowaną osobę przeszkadzać nie powinien będę, owszem, od wszelkiej impetycyi prawnej i nie prawnej zastępywać obowiązuję się. Wolen tedy jest i będzie szlachetni wyż wyrażeni futozem, ode mnie nabytym, jak chcieć rządzić i dysponować, komu chcieć ustąpić, dać, darować, przedać, zamieniać, lub ku najlepszemu użytkowi swemu obrócić i używać, a ja już odtąd, ani ja sam, ani też potomkowie i sukcesorowie moi, żadnego prawa do futoru wyż wyrażonego mieć nie powinien będę, wyzulszy się raz z prawa sobie służącego, milczenie wieczne sobie i sukcesorom swoim oznaczam, a w przypadku zaś sprzeciwienia, się terazniejszemu zapisowi ustępczemu mojemu, sam odpowiadać jurysdykcyi miejskiej Hajsyńskiej sobie i sukcesorom moim naznaczam. Przy uproszonych przyjaciółach, dla większej wiary i wagi, ręką własną podpisuję się. Dnia 13 Apryla, 1796 roku, w przytomności niżej opisanych przyjaciół, dał rękę do podpisania tej tranzakcyi, z tej okoliczności, że słabością zdjęty, Pawło Osadczyk; imieniem jego podpisuję się—Wojciech Chrzanowski. Tu będąc wezwany od strony Pawła Osadczenka, mieszczaniną hajsyńskiego i Stepana Niemirowskiego, prezydenta tego miasta, do tej tranzakcyi świadczy, jako w przytomności mojej dał rękę Paweł Osadczyk urodzonemu Wojciechowi Chrzanowskiemu, przednia przy przytomności i przy zdrowym rozumie dozwolił imieniem swoim te tranzakcją zatwierdzić i podpisać; i na to się podpisuję Tomasz Sywaczuk. Ja, będąc przytomny takowego dzieła, uproszony przyjaciel, jako nieumiejący pisma, znakiem krzyża świętego podpisuje Bazyli Demenko +. Po rusku napisane tenoru takowego: Ja, będąc przytomny tej tranzakcyi, podpisuję Kuźma Samsonowicz.

Книга Гайсинаскаго магистрата, годъ 1791—1799, № 5224. Листъ 33.

---

320. Актъ передачи села Быкова во временное владѣніе Ульяницкому старостѣ, Флоріану Залевскому При семъ составленъ инвентарь передаваемого имѣнія съ показаніемъ количества крестьянскихъ повинностей— 1796. Мая 10.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt szóstego, miesiąca Lipca dwudziestego trzeciego dnia.

W roki sądowe, ziemskie, kijowskie, roku, miesiąca i dnia, wyżej na akcie wyrażonych, w Żytomirzu sądzić się zaczęte, przedemną, Hilarym Lubicz Chojeckim S. Z. K. K. O. P. i xiegami niniejszemi osobiście stawający W. Mikołaj Kamiński, tradycją dóbr wsi Bykowa, w sprawie J. W. Zalewskiego S. U. O. S. S. K. z Waledzkim, przez urząd K. uczynioną, podpisem ręki tegoż zatwierdzoną, na papierze stęplowym krajowym napisaną, do akt ziemskich, kijowskich w oblatę podał w te słowa: Najjaśniejszej Imperatorowej Katarzyny Alexiejowny, Pani Naszej Najmiłościvszej, całą Rossyą samowładnącej etc. etc, etc. Niżej podpisany vices gerentem grodzkim kijowskim, od J. W. Floryana Zaleskiego, starosty Ulanickiego, orderu S. Stanisława kawalera, do zatradowania dóbr wsi Bykowa, podług dekretu executionis tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt piątego roku, dnia dwudziestego trzeciego Lipca veteris styli, w sądzie grodzkim kijowskim wypadłego, y rewersu, niżej wyrażonego, sprowadzony, dnia dziesiątego Maja. V. S. tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt szóstego roku, na tenże grónt juryzdykcją moją przez woznego opatrznego, Chwedka Chwedoraka, w przytomności W. W. Wiktora Ołęckiego, Walentego Romańskiego, namiestnika ziemskiego żytomirskiego, i innych wielu ogłosił y do pisania komparycyi stron wezwać zlecił. Na którym terminie J. W. Floryan Zalewski, starosta Ulanicki O. S. K. przez wielmożnego Walentego Romańskiego N. Z. Z. a W. Wiktor Ołędzki osobiście postanowiwszy się, J. W. Zalewski podanie dóbr wsi Bykowa, według dekretu executionis y rewersu, przez W. Ołędzkiego danego, w summie pięć tysięcy dwa złotych polskich oraz w procęcie po siedm od sta, od dnia trzeciego Augusti tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt piątego roku do dnia dzisiejszego do złotych trzysta siedmnaście narosłym, wraz summo y dóbr, gdziekolwiek znajdujących się, domagał się; którego podania W. Ołędzki niczym nietylko nie wzbraniał, lecz, niesposobnością wymawiając się, na podanie dóbr Bykowa w tradycją, obecnie w sądzie stając, zezwolił, urząd więc woznemu przytomnemu gromadę zwołać przez urząd swój rozkazał.—Za stanowieniem się której inwentarz w następującej osnowie spisał: 1, Olexa Chwederenko, cigłel

pańszczyzny odbywa na tydzień zimą po dni dwa, latem po dni trzy, szarwarków na rok dwanaście, za chmiel złotych polskich dwa, za grzyby złotych polskich 2, podorożczyzny złotych polskich ośm płaci, motków przedzie dwa, kapłunów dwa, jaj dziesięć w rok daje; drugi, Hryćko Mielnik, pieszy, latem w tydzień po dni trzy, zimą po dni dwa pańszczyzny, szarwarków przez rok dni dwanaście robi, za chmiel złoty polski 1, za grzyby złoty polski jeden, podorożczyzny złotych polskich cztery płaci na rok, motek jeden przedzie, kure jedną, jaj pięć daje; 3, Stefan Pastuszek, pieszy, odbywa pańszczyzny na tydzień zimą po dni dwa, latem po dni trzy, szarwarków w rok dwanaście, za chmiel złoty polski jeden, za grzyby złoty polski jeden, podorożczyzny złotych polskich cztery płaci, motek jeden przedzie, kure jedną, jaj pięć daje; 4, Filip Piszczenko, pieszy, pańszczyzny robi zimą na tydzień dni dwa, latem dni trzy, szarwarków przez rok po dni dwanaście, za chmiel złoty jeden, za grzyby złoty jeden, podorożczyzny złotych cztery płaci, motek jeden, kure jedną, jaj pięć daje; piąty, Wasyl Szewc, ciągły, pańszczyzny robi zimą na tydzień po dni dwa, latem po dni trzy, szarwarków w rok dwanaście, za chmiel złotych dwa, za grzyby złotych dwa, podorożczyzny złotych ośm płaci, motków dwa przedzie, kapłunów dwa, jaj dziesięć sztuk daje co roku; szósty, Petro Stelmach, ciągły, pańszczyzny robi na tydzień po dni dwa zimą, latem po dni trzy, szarwarków w roku dwanaście, za chmiel złotych dwa, za grzyby złotych dwa, podorożczyzny złotych ośm płaci, motków dwa przedzie, kapłunów dwa, jaj sztuk dziesięć daje; siódmy, Semen Wojtuch, pieszy, pańszczyzny na tydzień robi zimą po dni dwa, latem po dni trzy, szarwarków w rok dni dwa, za chmiel złoty jeden, za grzyby złoty jeden, podorożczyzny złotych cztery płaci, motek jeden przedzie, kure jedną, jaj sztuk pięć daje; osmy, Iwan Bilousy, ciągły, robi pańszczyzny na tydzień zimą po dni dwa, latem po dni trzy, szarwarków przez rok dni dwanaście, za chmiel złotych dwa, za grzyby złotych dwa, podorożczyzny złotych ośm płaci, motków dwa przedzie, kapłunów dwa, jaj dziesięć daje; dziewiąty, Stepan Ioachimczuk, pieszy, pańszczyzny robi na tydzień zimą po dni dwa, latem po dni trzy, szarwarków przez rok dni dwanaście, za chmiel złoty jeden, za grzyby złoty jeden, podorożczyzny złotych cztery płaci, motek jeden przedzie, kure jedną, jaj sztuk pięć daje; dziesiąty, Andryj Bilobin, ciągły, pań-

szczyzny robi na tydzień zimą po dni dwa, latem po dni trzy, szarwarków w rok po dni dwanaście, za chmiel złotych dwa, za grzyby złotych dwa, podorożczyzny złotych ośm płaci, motków dwa przedzie, jaj sztuk dziesięć, kapłunów dwa daje; jedynasty, Semen Krawczuk, ciągły, pańszczyzny robi zimą po dni dwa, latem po dni trzy, szarwarków w rok po dni dwanaście, za chmiel złotych dwa, za grzyby złotych dwa, podorożczyzny złotych ośm płaci, motków dwa przedzie, kapłunów dwa, jaj sztuk dziesięć daje; dwunasty, Iwan Dymydiuk, pieszy, pańszczyzny robi zimą po dni dwa, latem po dni trzy, szarwarków przez rok dni dwanaście, za chmiel złoty jeden, za grzyby złoty jeden, podorożczyzny złotych cztery płaci, motek jeden przedzie, kure jedną, jaj sztuk pięć daje; trzynasty, Łukian Poleszuk, ciągły, pańszczyzny robi na tydzień zimą po dni dwa, latem po dni trzy, szarwarków w rok po dni dwanaście, za chmiel złotych dwa, podorożczyzny złotych ośm płaci, motków dwa przedzie, kapłunów dwa, jaj sztuk dziesięć daje; czternasty, Michał Poleszuk, ciągły, robi pańszczyzny zimą na tydzień po dni dwa, latem po dni trzy, szarwarków w rok dni dwanaście, za chmiel złotych dwa, podorożczyzny złotych ośm płaci, motków dwa przedzie, kapłunów dwa, jaj sztuk dziesięć daje; piętnasty, Andryj Biłous, ciągły, robi pańszczyzny zimą na tydzień po dni dwa, latem po dni trzy, szarwarków w rok dwanaście, za chmiel złotych dwa, za grzyby złotych dwa, podorożczyzny złotych ośm płaci, motków dwa przedzie, jaj dziesięć, kapłunów dwa daje. Urodzeni ich mość państwo szlachta: Eliasz Włotkowski płaci czynszu na rok złotych trzydzieście, Jan Iskorościński złotych dwadzieścia pięć. Po spisaniu onego do ustanowienia rocznej intraty przystąpił, a tak: za pańszczyzny ciągłej, zimą przez tygodni dwadzieścia pięć—po dni dwa w tydzień, latem przez tygodni dwadzieścia siedem—po dni trzy w tydzień odbywać się powinnej, wszystkich dni ogółem tysiąc sto siedemdziesiąt dziewięć, dzień zaś każdy ciągły po groszy piętnaście rachując, czyni złotych polskich pięćset osmdziesiąt dziewięć, groszy piętnaście; za pańszczyzny pieszej, przez tygodni dwadzieścia pięć zimą—w tydzień po dni dwa; latem przez tygodni dwadzieścia siedem po dni trzy odbywać się powinnej, wszystkich dni ogółem siedemset pięćdziesiąt, dzień każdy po groszy dwanaście rachując, czyni złotych polskich trzysta; za motków

dwadzieścia cztery, przez poddanych uprząść się powinnych, każdy po groszy piętnaście rachując, złotych polskich dwanaście; za kapłunów ośmnaście, każdy po groszy piętnaście rachując, złotych dziewięć; za kur sześć, każdą po groszy dziesięć rachując, złotych dwa; za jaj sztuk sto dwadzieścia, każde po szelagu—złoty jeden groszy dziesięć; za chmiel złotych czterdzieście ośm; podorożczyzny złotych dziewięćdziesiąt sześć; czynszu od panów szlachty złotych pięćdziesiąt pięć; ogólnie zaś całej intraty wynosi summa złotych polskich tysiąc sto dwanaście groszy dwadzieścia pięć; arędy karczemnej wieleby na rok jeden z dóbr wsi Bykowa czynić mogła? z tego powodu, iż arendarz do Chodorkowa zabrany, a ztąd urząd wiadomości wziąć nie może, więc stanowienie arendarza W. Ołędzkiemu ostrzega się, którego gdyby W. Ołędzki nie ustanowił, tedy J. W. Zalewskiemu, staroście Ulanickiemu, stanowienia za taką cenę, za jaką będzie mógł zgodzić, dozwała; szarwarki wszystkie z powodu spalonego w niedawnym czasie folwarcznego zabudowania na reperacyą grobli i budowli zostawują się i na intratę nie liczą się; a gdyby temi reperacyi grontowej potrzebnej utrzymać nie mógł, za czym jeśliby J. W. Zalewski, starosta Ulanicki, co pańszczyzny na też reparacyą obrócił, za tę sobie należyłość z wyprowadzonej intraty detrunkować ma, na utrzymanie dyzpozytora z ordynaryą urząd złotych polskich sto pięćdziesiąt ustanawia i z summy pomienionej, tysiąc sto dwanaście złotych, groszy dwadzieścia pięć, one wytracając, reszty, prócz arędy czystej, dla J. W. Zalewskiego, starosty Ulanickiego, intraty pozostaje złotych polskich dziewięćset sześćdziesiąt dwa, groszy dwadzieścia pięć. Opisanie folwarku: toku i karczmy niemasz, dwór, do którego wjeżdżając, brama, a po lewej stronie budynek, w którym, po jednej stronie, lewej, izba y alkierz, po drugiej izba, piekarnia po drugiej stronie podwórza, oficynka, kuchenka, stajenka dalej szopa, reparacyi wewnętrznej i zewnętrznej potrzebujące, lanki za groblą, żytem zasiane na zimę, wiele by zaś było na nich wysiewu? z gromady stawieni i sam W. Ołędzki, obecnie stając, oświadcza iż nie wie. Za czem J. W. Zalewski, starosta Ulanicki, wiele teraz pola zasianego zostaje, tyle odsiać na zimę, po wyjściu possessyi tradycyjnej, powinien. Łanki za perehoniem, za rudką ku jeziorom, oraz pola wybranego na jarzynę podaje się dni siedm, za rugą dni siedm, które to pola wyorane nie zasiane, orne i nieorne, niemniej sianozęci i całą wieś ze wszystkimi poddanemi, ciągłemi i pieszemi, arędą karczemną, strażą zwyczajną,

dzienną y nocną, dworem i całym zabudowaniem dworskim, ogrodami, w posesyą tradycyjną J. W. Zalewskiemu do wytrzymania summy; najprzód prowizyonalnej, a potym kapitałnej, prowizyonalnej w dalsze lata, do summy, na prowencie rocznym nie mieszczącej się, narastać mającej, podaje i woźnemu obwołać zleca. Który to przed juryzdykeją, w przytomności gromady, i W. Olędzkiem stanowiący, zeznał rellacyą; którego podania aby nikt wzruszać nie ważył się pod winami, prawem opisanemi, ostrzega Daniel Włochowicz, S. G. Kijowski. Która to tradycya, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych jest zapisana.

Книга городская, Киевская, записовая, № 750, годъ 1796. листъ, 142 на оборотъ.

321. Прошение, поданное владѣльцу города Ямполья жителями села Подгорской слободы, въ которомъ они жалуются на арендатора, Витковского, о томъ, что послѣдній отнимаетъ у нихъ дома, сады, огороды и виноградники, принадлежащіе имъ въ собственность. 1797. Іюня 19-

Na urzędzie ziemskim powiatu Iampolskiego przedemną, Antonim Mokszyckim, regentem ziemskim powiatu tegoż y xiegami stanowiący osobście urodzony Jakub Brodecki, tę suplikę przez poddanych wsi *Slobody Podgurskiej* na wielmożnego Witkowskiego podaną, w oblatę do xiąg mieysca tegoż, z obłożeniem papieru dwudziesto kopiukowego podał, w słowach następujących: Wielmożny panie y naylaskawszy dobrodzieiu! My, gromada z *Slobody Ruszawskiej*, zanosimy żal, który składamy u nog wielmożnego pana y naylaskawszego dobrodzieja, ktoren ponosimy od wielmożnego pana Witkowskiego, wierzyciela y possessora, iż nigdy nie pamiętamy y nie doświadczacli takowey krzywdy nieznośney, którą teraz ponosimy, prawie iakoby nigdy nie iesteśmy potrzebni w Iampolskich dobrach; iuż postarzaliśmy się w swoich chalupach, w których żyliśmy spokojnie do dziś dnia, a po dziś dniu iuż bida nędza się nas dopytała; lecz nie dotrzymamy kresu pewnego; które te żale wszystkie wyszczegulnią się

potocznie y sprawiedliwie: Primo: że nie iesteśmy wolni w swoich chałupach ani w gospodarstwach, wypędza nas z chałup, odbiera grónt, odbiera sady, odbiera stawky. dość na tym, że niewolnikami iesteśmy. Secundo: od Mateja Krochmalniuka, któren mieszka koło młyna, iego własna chałupa, kupiona od Aadrusiewicza, z ktorej iuż go wypędzał y wypędza. Tertio: od Greska Mazura odbiera chałupę y winograd, dosyć na tym ex nunc furuie, żeby się nawet ani znaydował koło swej pracy. Quarto: od Kiśickiego, szlachcica, nietylko że odebrał wszystko, ale całkiem wypędził z chałupy i więc musi się daley uchylć y szukać pomieszkania dla siebie, chyba nie iest potrzebnym? Quinto: od Iwana Hradyluka odebrał sad, w którym iest drzewa sztuk sześć tysięcy najlepszego y rodzajnego, a na osatek i z chałupy wyrzucił, powiedział: »idź precz skurwy synu! znaydź co lepszego«. Sexto: Daniła Miedzwiedzkiego także tym tonem wypędza z chałupy y całkiem odbiera, całkiem grónt. Septimo: Iwana Bażana pod wartę wziół, także z chałupy chce wypędzić! Octavo: Josyp Wynarczyn, także pod wartę go wziął, któren iest gospodarz słuszny, poczwórny. Nono: Axenty Kostaszow syn, y tego wypędza z chałupy, która jego własna, y kolka niema skarbowego, a co więcej y prawo na to ma od jaśnie wielmożnego wojewody, Piotra Potockiego, ręką swoją podpisał te prawo, a wreszcie, ieszcze powiada, do Kamieńca Podolskiego ma go odesłać. Niewim, co za przyczyna tego; ia się ni w czym nie słyszę, ani wiem. Decimo: Albo co y to za dzika pretenzja wielmożnego pana Witkowskiego, że całkiem od gromady wszystkiej, micyskiej y podgurskiej, odbiera grónta y sady, ogrody y winogrady, dotąd, że nie możemy widzieć tey pretensyi, y wszystka gromada iakby niepotrzebna iest. Undecimo: teraz my się wszyscy gromady uciekamy się pod protekcją y opiekę wielmożnego pana y najlaskawszego dobrodzieja, ieżeli nasza prosba, krzywda y żal nie będzie wysłuchany y nie odbierzemy miłosierdzia y pomilowania nad nami, to inaczej nie możemy bydź, tylko wszyscy ogólnie musimy wyjeżdżać y szukać dla siebie pomieszkania, ponieważ tak się rozszerza szeroko, tylko sobie rad, a nie ludziom, wszystko pod siebie zażera, a nam niwczym nie pozwala y zabrać chce, nas wszystkich niewolnikami poczynić, jako i my iesteśmy, ponieważ niewolni do swych chałup y do gospodarstwa, jako y gróntu swego własnego. Działo się w *Jampolu*, dnia dziewiętnastego Jnnii,

w roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt siódmym. Jakim Łomaczyński, socki Jampolski, znak świętego krzyża; Axenty Kostaszow+; Olexa Bednarz+; Gresko Mazur+; Matey Krochmalniuk+; Kiślacki, szlachcic+, Iwan Hrad-luk+; Danyło Miedzwiedzki+; Iwan Bażan+; Iosyp Winaarczyń+. Po wpisaniu ktorey co do słowa supliki, oryginał tey podaiącemu napowrót wydany.

Книга земская, земисовая Ямпольскаго уѣзда, годъ 1797, № 5788; листъ 59.

322. Купчая крѣпость, выданная крестьянами: Мартыномъ и Анною Прокопенками, купцу Мартыну Горовенку на прудъ и 5 участковъ поля, находящихся въ селѣ Тептѣевкѣ. 1797, Ноября 14.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt dziewiątego, miesiąca Marca siedmnastego dnia.

Przed aktami niniejszemi, ziemskimi powiatów Wasylkowskiego i Bohusławskiego i przedemną, Janem Michałowskim, pisarzem ziemskim tychże powiatów, stawiający osobiście urodzony Wojciech Winiarski, tę kupczą gruntu pewnego, od roboczych: Martyna Prokopenka i żony jego Anny, poddanych wsi *Teptjowki*, na rzecz kupca bohusławskiego, Martyna Horowenka, przedanego, na papierze prostym spisano, krzyżykami czterma stwierdzona, z przyszytym arkuszem papieru stemplowanego ceny trzydziestu kopiejek, do akt ziemskich tychże powiatów dla zapisania podał, w te słowa: tysiacza semsot dewianosto semoho hodu, Nojabria czetyrnadciatoho dnia, w *Deszkach*. Ja, niże podpisawszy się, wraz z swojemu żenoju, daję syju rozpysku bohusławskomu kupcu, Martynu Horowenku Deszkowskiemu, w tom, czto w ich rukach grunt był nasz czerez zastawu od mojeho testia, mojej zeny otca, Prokopa Szewca pokojnoho, po ninisznóje wremia zastanowlenyj. kotoroj hrunt, niże wyrażenij budet, a teperecza ja, niże wyrażonnoj ział jeho, prymiczaja po moiemu sostoianiju, czto ne mohu jeho wykupyt, ibo był zastawlennyj pokojnym testem moim za semdesiat rublej

mednych, a teperecza dohoworyłyś my jeszcze połączyt, ja nyże wyrażen-
nyj z swojeju żenoju, od Martyna Horowenka rublej dwadciat mi dnych do
onohoż grontu, a toj nyże oznaczennoj gront prodajem jemu, Horowenku,
w wiecznoie władinie i naślednikom jeho, a z naszej storony ne dołžen
nikto po wiecznoie wremia upomynatsia, ibo ja, Martyn Prokopow Szвец,
imiju połnuu włast do prodania onoho hruntu ot pokojnaho testia Prokopa
Szewca; i tak siju rospisku zakluczajem i wyrażajem, czto połączennoj wsej
summy wyższe wyrażennoj pokojnym testem moim i ja z mojeju żenoju
wsieź ot Martyna Horowenka za nyże oznaczennoj gront dla jeho w wiecz-
noie władinie rublej midnych dewiatdesiat, № 90 rublej, kotoryj gront
uweś wyrażajut sia: 1. stawok na *Ridkach*, poniže Szczerbakowoho a po-
wyższe Holinczynoho z oboma berehamy, z odnoj storony z łukoju wsieju
po lis, jak preźde używał pokojny test mój, a z druhoj storony stawka be-
reh i wyższe jeho nywa, котораја оrestia, wdowź z odnoj storony po jarok,
a z druhoj po dorohu Karandyńsku, a ot hory po nywu Marka Położtenka,
żytila teptiowskoho. 2, Nywu, nazywaiemuu *Cymbaly*, tamže na Ridkach
meźdu nywamy: z odnoj storony ot hory Nyczypora Popryczenka, a znyzu
po nad Holinczynym stawkom, a vzdowź ot Markowej Koleslenkowej nywy
po wołoczok, kotoroj prytiachajet do Tereszkowej hrebli. 3, Nywa na szpile,
nazywaiemaia na *Perewalach*, meźdu nywamy: Demka Horowenka ot hory,
a znyzu Fedora Łysenka; 4, Nywa powyższe dibrowki, meźdu nywami
znyzu Kuryła Samilenka, a od hory po mohylki, a z koncia po dorohu Se-
myhorsku z odnoj, a z druhoj storony po nywu tohoż Martyna Prokopowa
ziatia. 5, Nywa prosto Deszek, meźdu z odnoj storony ot hory Szumskoho,
a z druhoj storony ot nyzu łuka skarbowa. Kotoroje to pole wse wyższe
wyrażenne z stawkom i łukoju za wyższe wyrażenuju cenu wo wiecznoie
wremia wyższe wyrażenomiu Horowenku prodaiem i podpisuwaiem. Żytel
seła Teptiowki, Martyn Prokopow ziat, ne umieiuszczyi hramoty krestom
światym podpisał— i żeńa ieho, Anna Prokopa Szewcia docz— Pry k-
toroi prodaży było z hromady ludei, żyteli teptiowski: Nyczypor Kapry-
czenko—, Panko Szepelawy—. Która to przedaż, słowo w słowo iak sie w
sobie ma, do xiağ ninie'szych iest zapisana. Karol Głowacki, surrogat.

*Книга земская, записовая Васильковского и Богуслав-
скаго уѣздовъ, годъ 1799, № 3520. Листъ 294.*

323- Контрактъ, залученный о продажѣ плодовъ кievскому купцу, Мойсею Барвицкому, крестьянами села Писаровки: Матвѣемъ Гуменюкомъ, Афанасіемъ Омельчукомъ, Степаномъ Морозомъ, Дорофеемъ Хрестыченкомъ и Иваномъ Педаномъ, изъ садовъ, принадлежащихъ въ собственность упомянутымъ крестьянамъ 1798. Іюня 10.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt osmego, miesiąca Augusta dwudziestego trzeciego dnia.

Na leżeniu xiąg ziemskich powiatu Winnickiego, kadencyi Święte Troieckiei, prawem przepisanej, stawiać się osobiście iegoomość pan Mojżesz Barwicki, ten kontrakt o sady fruktów różnych, między sobą, stawiającym, z jednej, a poddanemi Pisarzowieckimi z drugiej strony w sądzie niżnim, ziemskim ujazdu Winnickiego spisany i przez sąd tenże zaświadczony, za wiadomością tak tegoż sądu, jako zwierzchności gróntowej sporządzony, dla zapisania do akt ziemskich powiatu Winnickiego w sposób oblaty podał, w tej istocie: Kontrakt Tysiacza siemsot dewianostoho osmoho hoda, Iunia desiatoho dnia, my, niże podpisawszyjesia, Podolskoj hubernii, Wynnickoho ujezda, села *Pisarowki*, pomieszczyka stolnika Porczynskoho poddanyje: Matwey Humenniuk, Afanasy Omelczuk, Stepan Moroz y Dorofey Chrestyczenko, zakluczyli sey kontrakt, z kyjewskim kupcom, Moysejem Barwickim, o, prodannych nami jemu dla zboru owoszczy, sadach, nam w sobstwennost prynadležaszczych, z zapłatoju każdomu, kak to na srebrennuju monetu: Humeniuku—za trydcad' czetyre rubli, Omelczuku za dwadecad' dewiat rublej, Morozu za dwadcat rublej i Chrystaczenku za szesnadcac rublej, polahaja wsem na srebrannoy rubl po semy złotych; od koieho Humaniuk i Omelczuk spolna za swoi sady denhy poluczyli, a Moroz poluczył w zadatok ot onahoż kupca dewiat', i Chrystaczenko desiat' rublej, z takowym obiazatelstwom, cztoby ostajuszczajesia po dohoworu czysło deneh poluczył ot neho, Barwickoho, pry zobranii z sadow owoszczy. W dostowierenje czeho, wmiesto nas nie hramotnych, po licznomu ot nas proszeniu, Anton Kaniewski ruku pryłożył. Matwey Humaniuk— . Afanasiy Omelczuk— . Niżej zaś przypisek po polsku takowy: Tenże kupiec ostrzega sobie, brón Boże, przez jakowy postępek tychże gospodarzów w zdezelowaniu owoców, mająci, za dowodem, podług decyzji ludzkiej i dworsiej, ciż gospodarze wyż wyrażeni nadgrodzić kupcowi; co, dla lepszej wiary i wagi, stwier-

dzam Antoni Kaniewski. A pod tym przypiskiem zaświadczenie sądu niżniego ziemskiego ujazdu Winnickiego z podpisami rąk i wyciśnięciem pieczęci na czarno w te wyrazy: Tysiacza siemсот dewianostoho ośmoh hoda, Junia siemnadcataho dnia, sey kontrakt w Winnickom, nyżnom, ziemskom sudie jawlen i w knihu dla wedomu pod numerom dewianostym cztwerťom zapisan. Zasidatel Jwan Strutyński. Za sekretara Prokofej Jarocki—. Registrator Jwan Uchrymow (M. P.) (L.S. na czarno). Daley znowu przypisek polskim dyalektem z podpisem ręki takowy: A że Jwaś Pedan przyłączył się do tegoż wyż wyrażonego kontraktu o zaprzędanie owoców z sadka swego Moyżeszowi Barwickiemu za rubli siedmnaście, każdy rubel rachując po złotych siedm na złote pelskie, i tenże Jwaś Pedan wziął zadatku pół dziewiątego rubla, resztę pieniędzy obowiązany pomieniony kupiec wypłacić przy zebraniu owoców; co, dla lepszej wiary i pewności, jako nieumiejętny pisma, kładzie znak krzyża świętego, Jwaś Pedan—+. Który to kontrakt, jak się w sobie ma, co do słowa w xiegi niniejsze, ziemskie powiatu Winnickiego jest zapisany.

*Книга земская, записовая Винницкаго уѣзда. годъ 4798.
Листъ 556 на оборотѣ.*

---

324. Явка въ земскія, актовыя книги Балтскаго уѣзда купчей крѣпости, выданной 1680 года, Августа 10, крестьяниномъ села Мунчены, Лазаремъ Чекмандою, крестьянину Григорию Топоѣду на участокъ земли въ селѣ Мунчены. 1799. Декабря 7.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt dziewiątego, miesiąca Decembra siódmego dnia.

W roki sądowe, ziemskie powiatu Bałtskiego, gubernji Podolskiej, kadencyi święto-michalskiej, prawem dla ziemstwa przepisanej, stawiać się osobiście Iwan Topor, tę kopię prawa, przewidzianą z Mołdawskiego na ruski dialekt, sobie, stawającemu, służące, na papierze prostym spisa-

ne, z przyłączeniem papieru herbowego, ceny kopiejek trzydziestu, dla zapisania do xiąg niniejszych, ziemskich powiatu Bałckiego, w sposób oblaty podał, w tej istocie: Kopia, perewedennaja z Wołoskoho na rossyjskoj dialekt. Ja, imienowannoj, Łazor Czokmanda, syn Feodorow, seła Munczen, zapis moj, w ruki Hryhoria Topojed, nikiem ne sylen, niże zapreszczem, a to z dobroj woli mojej, sprzedał sobstwennuju wotczynu i hrunt seła Monczen, cienioju za sorok siem lewów i to sełenije wybrał so wsimy bratiamy moimi, od perwoho do poslednieho, sohłasia. Z storony odnoj seła Horodest-kruchlika (sic) wpoperek do krynicy Mazurymoli riwno, także z kruhlika w prażnik po stranycu. . . . . I sey zapis uczynen za wiadomom Ionaszka Mazurymoli, Hryhoria Donaskała, Pałamona seła Horodesta, Hawryła Ławryciwoho syna, Pawła Ławryciwohoż z Hordyst, buduczych; i w zawirenije na podlinnomu podpisawszahoś tako: ja, Ionaszko Mazurmola, swidietel, Hrehoryi Domeskun. Siem tysiacz sto wosimdesiat wośmym hodu Awgusta desiatoho dnia. Sałamon z Horodyst. Necur z Horodest i Neskul z Horodyst. Hawrył z Horodyst, Paweł Łarian z Horodyst i Rupucza. Za neumienijem hramoty, podpisaliś z przyłożeniem od mizinych palców czernych znaków, to est w nyże sledujuszczem. U téj kopii, z wołoskiego dialektu przewiedzionej na rossyjskie, podpis tekowy: Perewodył rehistrator Alksey Popow. Która to kopija, jak się w sobie ma, co do słowa w xiegi niniejsze, ziemskie powiajtu Bałckiego jest zapisana.

*Книга земская, записовая Балтская уезда, годъ 1799.
№ 4568. Листъ 261 иа оборотъ.*

УКАЗАТЕЛЬ

именъ географическихъ, упомянутыхъ въ актахъ I-го тома,
VI части Архива Юго-западной Россіи ¹⁾).

--

Адамовка с. К. г. Чигринскаго у. 178—180.

Балта гор. П. г. 278.

Баранье поле с. К. г. Каневского у. 458—460.

Баръ м. П. г. Могилевского у. 141, 141—142, 150—
151, 151, 197.

Баскаки с. В. г. Житомирскаго у. 3.

Бердичевъ гор. К. г. 353—354, 475—477.

Бердычки ур. В. г. Овруцкаго у. (?) 34.

Березняки с. К. г. Черкаскаго у. 115—117, 117—
118, 123.

Березянка с. К. г. Таращанскаго у. 70.

Берловка с. П. г. Ольгопольскаго у. 149—150.

Билиначи, ур. см. Богуславъ 429.

Биндюговка с. К. г. и у. 181—182, 198—199.

---

1) При составленіи указателя приняты слѣдующія сокращенія:
гор.—городъ, м.—мѣстечко. с.—село, ур.—урочище, г.—губернія,
у.—уѣздъ, К.—Кіевская, П.—Подольская, В.—Воынская.

Мѣстоположеніе урочищъ указано ссылками на тѣ населенныя
мѣстности, въ чертѣ земель которыхъ находятся данныя урочища.
Знакомъ (?) отмѣчены тѣ мѣстности, положеніе которыхъ не могло
быть опредѣлено съ точностію.

Біевцы с. К. г. Каневского у. 113.

Бобрица с. К. г. Каневс. у. 192, 193, 342.

Богороховичъ ур. см. Турія 281.

✓ Богуславъ м. К. г. Каневс. у. 68—69, 137—138, 238—239, 266, 380—382, 392—394, 394—397, 397—399, 399—400, 407—408, 408—410, 410—411, 412—413, 413—415, 416, 417, 418—419; 419—421, 421—422, 422—423, 424, 425—526, 429—430, 430—431, 432, 433, 434—435, 435—437, 437—439, 439—440, 440—441, 441—442, 442—444, 444—446, 446—447, 447—448, 448—450, 451, 452—453, 453—454, 454—455, 455—456, 457—458, 462—464, 464—466, 467—468.

Божковщина ур. см. Бобрица 193.

Бондаровка с. В. г. Житомирского у. 90—92.

Бондаровщина ур. см. Богуславъ 381, 416.

Борекъ ур. см. Цесарская Слобода 143—144.

Братскій Байракъ ур. см. Яновка 152.

Бруслиновъ с. П. г. Литинского у. 72, 111—112, 133, 343—344, 344—345, 346—347.

Бузовая с. К. г. и у. 44.

Буки Корсунскіе см. Корсунь 350, 492.

Бурты с. К. г. Черкасск. у. 284—285.

Бутковъ ур. см. Хмѣльникъ 187, 188, 202, 236, 251, 255, 282, 371, 374.

Быкова с. К. г. Сквирского у. 498—503.

Быстрикъ с. К. г. Бердичевского у. 190—191.

Бычанка ур. К. г. и у. 44.

Веледники Старые, с. В. г. Овруцкого у. 477—480.

Вергуны ур. см. Литвинець 297, 365.

Вереміевка ур. см. Богуславъ 266, 413—415.

Вересы с. В. г. Овруцкого у. 171—173.

Винницкая Слободка с. П. г. Винницкого у. 384.

Винницкіе хутора с. П. г. Винниц. у. 142—143, 174, 176, 285—287, 355—357, 369, 489—491.

Винополь (?) 321

- Водяная с. К. г. Звенигородскаго у. 247—249.
 Войтовцы с. П. г. Летичевскаго у. 316—317.
 Волковыя с. В. г. (?) 426—427.
 Волосовъ с. В. г. Житомирскаго у. 106—108.
 Высь, рѣка, 321.
 Вязовокъ с. К. г. Черкаскаго у. 232, 284
 Гадыренково ур. см. Хмѣльникъ 296.
 Гайова ур. см. Пятигорка 325.
 Гайсынъ гор. П. г. 96—98, 114—115, 203—204. 245 —
 246, 287—289, 428—429, 497—498.
 Гадущинъ ур. см. Студенець 307.
 Германовка с. К. г. Бердичевскаго у. 493—494.
 Германовская Слобода с. К. г. и у. 45—47.
 Гладковичи с. В. г. Овруцкаго у. 15—17.
 Глинище ур. см. Липовое 256.
 Глинцанки ур. см. Ленчинъ 314.
 Глубокая Долина ур. см. Богуславъ 68, 436, 456.
 Головащина ур. см. Полствинъ 145—148.
 Гончарыха ур. см. Сельце Каневское 180.
 Горбасовъ с. П. г. Летичевскаго у. 65—66, 76.
 Горбовичи ур. К. г. и у. 44.
 Горбовъ с. В. г. Острожскаго у. (?) 157—166.
 Горголево ур. К. г. Звенигородскаго у. 167—168.
 Гореничи с. К. г. и у. 44.
 Городзкое с. К. г. Уманскаго у. 75.
 Городецкое ур. см. Хмѣльникъ 360.
 Горошки м. В. г. Житомирскаго у. 1.
 Грежаны с. В. г. Житомирскаго у. 2.
 Грушевъ с. К. г. Канев. у. 304, 319—320.
 Грыгоровцы с. (?) 12.
 Грыщинцы с. К. г. Каневск. у. 315—316.
 Гуйва, рѣка 484.
 Гуровщина с. К. г. и у. 44.
 Дереновка ур. см. Медведовка 225.

Дешки с. К. г. Каневского у. 131—132, 200, 212—214, 233, 236—238, 249—250, 505—506.

Долгій Бродъ ур. К. г. и у. 43.

Долгій Яръ ур. см. Богуславъ 393, 447, 455.

Долговиржица ур. см. Радошинъ 405.

Дорогинъ с. В. г. Овруцкаго у. 15—17.

Дроздовъ с. В. г. Острожскаго у. (?) 157—166.

Дупнатая Могила ур. см. Хмѣльникъ 195.

Дыдеркалы Высшіе с. В. г. Кременецкаго у. 29—30.

Дычки ур. В. г. Овруцкаго у. (?) 34.

✓ Езераны с. К. г. Радомысльскаго у. 101—103.

Жабокрыки Малые с. В. г. Дубенскаго у. 23—27.

Жаботынъ м. К. г. Черкаскаго у. 123.

✓ Жадьки с. К. г. Радомысльскаго у. 289—295.

Животовка с. К. г. Липовецкаго у. 335—336.

Жорнищи с. В. г. Дубенскаго у. 125—131.

Журавковъ Яръ ур. см. Богуславъ 451.

Завадовка с. К. г. Черкаскаго у. 193—194, 345—346.

Заволоче. предмѣстье гор. Летичева 377—378.

Залетичевка с. П. г. Летичевскаго у. 139—140, 377—378.

Зарубинцы с. К. г. Сквирскаго у. 144, 190.

Заставье ур. см. Радошинъ 405—406.

Злочовка с. В. г. Дубенскаго у. 298—303.

Змагайловка с. К. г. Черкаскаго у. 211—212.

Зозовъ м. К. г. Липовецкаго у. 182—183.

Иванковъ см. Пшеничники.

Ивковцы с. К. г. Чигринскаго у. 242—243.

Израилевка с. П. г. (?) 86—90.

Илляшево см. Гадыренково.

Исайки с. К. г. Каневского у. 452, 458—460.

Искринъ шляхъ—дорога см. Богуславъ 411.

Баламазка ур. см. Адамовка 179.

Баленное с. К. г. Сквирскаго у. 133—137.

Балитыча, дѣсъ см. Берловка 150.

Балиша ур. П. г. Балтскаго у. 278.

- Кальниболото м. К. г. Звенигородского у. 18—19.
 Каменка, рѣчка, см. Богуславъ 448.
 Каменная Пустошь ур. см. Хмѣльникъ 251.
 ✓ Карабачинъ с. К. г. Радомысльского у. 99—101.
 Каргашинъ с. К. г. Каневского у. 253—254.
 Кашарнякъ ур. см. Ольшанка 196.
 Квизданы ур. см. Богуславъ 420.
 Кидановка с. К. г. Каневского у. 252—253.
 Кизданы, лѣсъ см. Литвинецъ 303.
 Кимлиха ур. К. г. Чигринского у. 385—386.
 Киселевщина ур. см. Новоселица 495.
 Кисловское Монастырище ур. см. Кошовата 70.
 ✓ Кичкиры с. К. г. Радомысльского у. 77—79.
 Климовка ур. см. Богуславъ 421, 423, 424, 425.
 ✓ Княгининъ, лѣсъ, см. Хмѣльникъ 361.
 Кобыляница ур. см. Летичевъ 379.
 Ковали с. В. г. Житомирского у. 47—50.
 Ковали с. К. г. Каневского у. 297, 366.
 Ковтунивщина ур. см. Лысянка 31.
 Кодня м. В. г. Житомирского у. 63—64.
 Козачинъ Яръ ур. см. Завадовка 346,
 Козачки с. П. г. Летичевского у. 461.
 Козія Реберца ур. см. Хмѣльникъ 215.
 Козья Долина ур. см. Богуславъ 398.
 Коломазь ур. см. Бруслиновъ 72.
 Копытынцы с. П. г. Летичевского у. 85—86.
 ✓ Коржовщина ур. см. Баранье поле 459.
 Корсунъ м. К. г. Каневского у. 349—351, 491—493.
 ✓ Костіовцы ур. К. г. Радомысльского у. 104.
 Костянецъ с. К. г. Каневского у. 258—259, 259—260,
 336—337, 337—338, 368.
 Кошевата м. К. г. Таращанского у. 69—70.
 Кошыловцы с. П. г. (?) 8—9.
 Красники, хрторъ, П. г. Могилевского у. 142.
 Краснянка с. П. г. Ямпольского у. 209—210.

- ✓ Круглыя Лозы ур. К. г. (?) 228,
 Круглякъ ур. см. Богуславъ 68.
 Кругъ ур. см. Ленчинъ 314.
 Кузьминскій Островъ ур. см. Стрибежъ 270.
 Куликовка с. К. г. Чигринскаго у. 109—110.
 Куриловъ с. К. г. Каневскаго у. 306—307, 323—324.
 Куслыня ур. см. Богуславъ 436.
 Кѣтросы с. П. г. Балтскаго у. 233—234.
 Лазаровщина ур. см. Новоселица 272.
 Лазебниковъ Яръ ур. см. Богуславъ 467.
 Лазурцы с. К. г. Каневскаго у. 225—226, 271.
 Лебединъ с. К. г. Чигринскаго у. 94—95, 279—280,
 320—321, 322—323, 330.
 Ленчинъ с. В. г. Ровенскаго у. 308—315.
 Летичевъ гор. П. г. 85—86, 377—378, 379—380.
 Липовець гор. К. г. 183.
 Липовое с. К. г. Чигринскаго у. 229—230, 230—231,
 255—257, 348—349.
 Липянка с. К. г. Чигринскаго у. 153—154, 330.
 Литвинець с. К. г. Каневскаго у. 297, 303, 366.
 Локонъ ур. см. Ленчинъ 314.
 Луговики с. К. г. Радомысльскаго у. 38—42.
 Лугъ с. П. г. Ольгопольскаго у. 264—265, 468—469.
 Лугъ хуторъ см. Прилука 327.
 Лугъ ур. см. Хмѣльникъ 195, 251.
 Лука с. К. г. Таращанскаго у. 56.
 Лука ур. К. г. и у. 44.
 Лысянка м. К. г. Звенигородскаго у. 31, 124—125,
 184—185,
 Макаровское ур. см. Сотники 105.
 Марковцы с. К. г. Бердичевскаго у. 118—122.
 Маслово с. К. г. Чигринскаго у. 322.
 Матузовъ с. К. г. Черкаскаго у. 317—319.
 Матурне, островъ на рѣкѣ Тясминѣ 496.
 Мацоха, рѣка, см. Гайсинъ 497.

- Мачутыша ур. см. Радощинъ 405.
- Медведовка м. К. г. Чигринскаго у. 185—187, 221—223, 224—225, 338—339, 366—367, 382—384.
- Медведовка с. К. г. Каневского у. 264.
- Медвежанка с. В. г. Овруцкаго у. 15—17.
- Медвеженска Рудня с. В. г. Овруцкаго у. 15—17
- Медзяковскіе хутора с. П. г. Винницкаго у. 339—341, 341—342, 471—474.
- Межиричъ м. К. г. Черкасскаго у. 331—332, 332—333.
- Мплостовъ с. В. г. Ровенскаго у. 13—14.
- Мировка с. К. г. и у. 469—471.
- Мироны с. К. г. Каневского у. 218—219.
- Михайловка с. К. г. Звенигородскаго у. (?) 272—274, 323.
- Мишкевичи с. В. г. Овруцкаго у. (?) 33.
- Млыновица ур. см. Дешки 213.
- Мокрая Колигѣрка с. К. г. Звенигородскаго у. 257—258.
- Москалинецъ, лѣсъ, см. Кошовата 70.
- Моховатое ур. надъ рѣкою западною Десною 177—178.
- Мошково ур. В. г. Житомирскаго у. 65.
- Мужичи с. К. г. и у. 43.
- Мунчены с. (?) 508—509.
- Мытлинцы с. П. г. Гайсинскаго у. 154—155.
- Некраши с. К. г. и у. 43.
- Несторовъ ур. см. Сорокодубы 364.
- Нечаевка с. К. г. Чигринскаго у. 248, 329—330.
- Новоселица с. К. г. Чигринскаго у. 174—175, 204—205, 271—272, 351—352, 352—353, 494—495.
- Новоселица с. П. г. Литинскаго у. 223—224.
- Оверковщина ур. см. Вязовокъ 232.
- Олешковъ Байракъ ур. К. г. Чигринскаго у. 243—245.
- ✓ Ольшана с. К. г. Звенигородскаго у. 227—229, 262—263.
- Ольшанка с. П. г. Ольгопольскаго у. 196.
- Ольховецъ с. К. г. Каневского у. 113.
- ✓ Осовцы с. К. г. Радомысльскаго у. 103—104
- ✓ Островъ ур. см. Чернеховъ 98.

Охлоповъ с. В. г. (?) 60—62.

Павликовъ Ярѣ ур. см. Матузовъ 318.

Перевалы ур. см. Тептѣевка 506.

✕ Перевисъ ур. см. Чернобыль 156.

Писаровка с. П. г. Винницкаго у. 507—508.

Пищальники с. К. г. Каневского у. 334.

Подгорна ур. см. Змагайловка 211.

Подгорская Слобода с. П. г. Ямпольскаго у. 503—505.

Полствинъ с. К. г. Каневского у. 145—149.

Потапы с. К. г. Каневского у. 305.

Потокъ м. К. г. Каневского у. 315.

Прилука м. К. г. Бердичевского у. 206—207, 327, 389—390.

Прыберимовъ Ярѣ ур. см. Кошовата 70.

Присевъ хуторъ см. Зарубинцы 144—145.

Прыточиловка ручей, см. Богуславъ 434.

Пуриково ур. см. Лебединъ 323.

Пшеничники с. К. г. Каневского у. 276—277.

Пѣкарщина с. В. г. Житомирскаго у. 391—392.

Пятигорка (Малая) с. К. г. Бердичевского у. 324—326.

Радошинъ с. В. г. Ковельскаго у. 400—407.

Ридки ур. см. Тептѣевка 506.

Робче ур. см. Ленчинъ 314.

Рокитна м. К. г. Васильковскаго у. 51—53.

Романовка м. К. г. Сквирскаго у. 220—221.

Романовъ Великій м. В. г. Новоградъ-Волынскаго у. 487.

Рудня Старая с. В. г. Новоградъ-Волынскаго у. 487.

Рушавская Слобода см. Подгорская Слобода.

Садки с. П. г. (?) 9—11.

Саражинъ, лѣсъ, П. г. Балтскаго у. 278.

Седыльня ур. см. Радошинъ 405.

Селенщина с. В. г. Житомирскаго у. 2.

Селиберы с. В. г. Дубенскаго у. 125—131.

Сельце Каневское с. К. г. Каневского у. 180, 274—275.

Сергіевка ур. см. Богуславъ 440.

Сергіевщина ур. см. Березняки. 123.

- Сидоровка с. К. г. Каневского у. 5—7, 240, 241, 267.
 Сидорыха, хуторъ, П. г. Литинскаго у. 206.
 Сизеневщина ур. см. Богуславъ 380—381, 417.
 Сикава с. (часть с. Цесарской Слободы) К. г. Черкас-
 ского у. 188—189.
 Сколобовцы с. В. г. Житомирскаго у. 3.
 Скрышниковщина ур. см. Корсунъ 350.
 Слотына ур. см. Новоселица 495.
 Слюсаревъ, хуторъ П. г. Ольгопольскаго у. 217.
 Смила м. К. г. Черкасскаго у. 328—329, 487—488.
 Снѣжная с. К. г. Сквирскаго у. 190.
 Солодыры с. В. г. Житомирскаго у. 2.
 Сорокодубы с. П. г. Брацлавскаго у. 359—360, 363—364.
 Сорочинъ ур. см. Медведовка 339.
 Сотники с. К. г. Каневского у. 22, 95—96, 105.
 Спичинцы с. П. г. Летичевскаго у. 81.
 Ставище—Островъ с. В. г. Житомирскаго у. 3.
 Старыки с. В. г. Дубенскаго у. 27.
 Стеблевъ м. К. г. Каневского у. 59—60, 376—377.
 Степанцы Великіе м. К. г. Каневского у. 297, 365—366.
 Страхи, хуторъ, П. г. Могилевскаго у. 141.
 • Стрыбижъ с. В. г. Житомирскаго у. 270.
 Студенецкое ур. см. Лысянка 124.
 Студенець с. К. г. Каневского у. 275—276, 307—308,
 354—355.
 Сулиминъ Байракъ ур. см. Нечаевка 330.
 Супруновскій Майданъ с. П. г. (?) 357—358.
 Сынгуры с. В. г. Житомирскаго у. 64—65.
 Сѣдлище ур. см. Радошинъ 406.
 Сѣница м. К. г. Каневского у. 80, 110—111, 219—220,
 226—227.
 Таравщина ур. см. Богуславъ 455.
 Тарановскій Прудъ ур. см. Сидоровка 267
 Тараща с. К. г. Каневского у. 28—29.
 Тарловка с. П. г. Летичевскаго у. 460—462.

- Тептіевка с. К. г. Каневского у. 505—506.
 Толочный Островъ ур. см. Новоселица 205.
 Торговое ур. см. Ленчинъ 314.
 Троковъ с. В. г. Житомирского у. 177.
 Тростянець с. К. г. Каневского у. 202, 315, 364—365.
 Трощинъ с. К. г. Каневского у. 193, 269, 277, 342.
 Трушевы с. К. г. Чигринского у. 358—359, 375.
 Тулинцы с. К. г. Каневского у. 183—184, 305—306.
 Турія с. К. г. Чигринского у. 441, 466—467.
 Туники с. К. г. Каневского у. 281, 327—328.
 Ушица с. В. г. Житомирского у. 92—93.
 Французска с. П. г. Балтского у. 210—211.
 Футоръ (Шандра) с. К. г. Каневского у. 348.
 Хвастовъ м. К. г. Васильковского у. 372—373.
 Хворостное ур. см. Краснянка 209.
 Хвусенка Малая с. В. г. Овруцкого у. 169—171.
 Хижинцы с. К. г. Звенигородского у. 474—475.
 Хмѣльникъ м. П. г. Литинского у. 71, 187, 195, 201, 202—
 203, 206, 208, 208—209, 215, 216, 234—235, 235—236
 250—252, 254—255, 268, 282, 296, 360—361, 361—362
 362—363, 370, 370—371, 372, 374
 Хмѣльницкая Слобода с. П. г. Литинского у. 268.
 Хохотва с. К. г. Каневского у. 239, 435.
 Цесарская Слобода с. К. г. Черкасского у. 143—144,
 197—198
 Цолнова с. В. г. Житомирского у. 2.
 Цымбалы ур. см. Тептіевка 506.
 Цыруликово урочище см. Медведовка 222.
 Чайки, с. К. г. Каневского у. 465.
 Чаповцы с. П. г. (?) 12.
 Черленевцы с. П. г. Литинского у. 82—85.
 Червцовая Стѣнка ур. П. г. Брацлавского у. 390—391.
 Черепки с. В. г. Овруцкого у. (?) 34.
 Чернеховъ м. В. г. Житомирского у. 98—99.
 Чернявка с. В. г. Житомирского у. 3.

- Чечельникъ м. П. г. Ольгопольскаго у. 217.
 Чолновка ур. см. Турія 328.
 Чорна Дуброва ур. см. Новоселица 353.
 ✓ Чернобыль м. К. г. Радомысльскаго у. 156, 214—215.
 Черномазовщина ур. см. Костянець 259, 368.
 Шелевщина ур. см. Ольшана 228.
 Шелестовъ Крестъ ур. см. Туники 446.
 Широкий Мытникъ ур. см. Хмѣльникъ 208, 208—209.
 Шотурминцы с. П. г. (?) 11.
 Шпаковское ур. К. г. Каневскаго у. 145—148.
 Шпаковщина ур. см. Богуславъ 429.
 Шпитки с. К. г. и у. 43—44.
 Шпола м. К. г. Звенигородскаго у. 279, 282—284.
 Щедрова с. П. г. Летичевскаго у. 260—262, 386—387,
 388—389, 485—486.
 Юрковщина с. В. г. Овруцкаго у. 480—483.
 Яблоновъ с. К. г. Каневскаго у. 335.
 Язвички ур. см. Ленчинъ 314.
 Яновка с. К. г. Чигринскаго у. 152—153.
 Ярмолинъ ур. см. Пищальники 334.
 Ясногородка м. К. г. и у. 43.
 Яхновъ Яръ ур. см. Омила 329
-

ОГЛАВЛЕНІЕ.

	СТРАН.
1. Инвентарь мѣстечка Горошковъ и принадлежащихъ къ нему селъ съ исчисленіемъ количества крестьянъ, количества барщины и даней и съ оцѣнкою этихъ повинностей. 1700. Сентября 9. - - - - -	1.
2. Сознаніе вознаго о томъ, что онъ арестовалъ въ мѣстечкѣ Ягельницѣ крестьянъ, бѣжавшихъ изъ имѣній Іосифа Потоцкаго. 1701. Юля 1. - - - - -	4.
3. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Сидоровки, Федоромъ Падаленкомъ, войту города Стеблева, Семену Вербицкому, на прудъ, сѣнокосъ и другія угодія, лежащія въ селѣ Сидоровкѣ. 1703. Мая 20. - - - - -	5.
4. Инвентарь Кошыловской волости, заключающій въ себѣ показанія о количествѣ повинностей и дани, получаемыхъ помѣщикомъ отъ крестьянъ. 1704. Марта 20. - - - - -	7.
5. Инвентарь части села Милостова, съ показаніемъ количества крестьянскихъ повинностей. 1704. Ноября 12. - - - - -	13.
6. Счетъ издержекъ, понесенныхъ дворяниномъ Федоромъ Павшею на постройку желѣзноплавильнаго завода, который онъ предоставляетъ въ арендное владѣніе вольнымъ мастерамъ. При исчисленіи издержекъ сосчитана панщина и означено какъ количество оной, такъ и ея стоимость. 1705. Марта 20. - - - - -	14.
7. Купчая крѣпость на прудъ въ мѣстечкѣ Калибодотѣ, выданная Василемъ Андріенкомъ, мѣщанину Степану Гризлу. 1706. Августа 26. - - - - - Условія, на которыхъ вдова Ульяна Грыздиха дозволяетъ строить мельницу Федору Стефановичу у сво-	

- его пруда и на своей землѣ 1722. Апрѣля 8. - - - 18.
8. Сознаніе вознаго о томъ, что онъ арестовалъ въ селѣ Кушковцахъ крестьянъ, бѣжавшихъ изъ имѣнія дворянъ Любенецкихъ, и вмѣстѣ съ тѣмъ вручилъ владѣльцамъ Кушковецъ, дворянамъ Глуховскимъ, позовъ, требующій ихъ къ суду за передержку этихъ крестьянъ. 1708. Февраля 11 - - - - - 19.
9. Купчая крѣпость, выданная корсунскимъ обывателемъ, Яковомъ Шустаченкомъ, Павлу Беркуту на участокъ земли, находящійся въ селѣ Сотникахъ. 1709. Марта 25. 22.
10. Актъ передачи имѣнія Малыхъ Жабокрикъ во владѣніе дворянину Александру Гуровскому въ обеспечение суммы, слѣдующей ему отъ владѣтельницы этого имѣнія, графини Тарновской. При этомъ составленъ инвентарь села, съ показаніемъ повинностей крестьянъ въ пользу помѣщика. 1710. Мая 13. - - - - - 23.
11. Купчая крѣпость, выданная козакомъ Стеблевской сотни, Иваномъ Яценкомъ, атаману Ивану Ващенко на прудъ, сѣнокосъ и рощу, находящіеся въ селѣ Таращѣ. 1710. Октября 16. - - - - - 28.
12. Сознаніе вознаго о томъ, что онъ арестовалъ въ селѣ Высшихъ Дедеркалахъ крестьянъ, бѣжавшихъ изъ имѣній дворянина Константина Слюбичъ-Заленскаго. 1713. Апрѣля 6. - - - - - 29.
13. Купчая крѣпость на урочище, называемое Ковтуновщина и на плотину въ окрестности мѣстечка Лысянки, выданная хорунжимъ Лысянскимъ козакомъ, Василиемъ Зубкомъ, Лысянскому мѣщанину, Григорію Гоготвѣ. 1714. Мая 9. - - - - - 30.
14. Актъ передачи имѣній: Мишковичъ, Черепковъ и другихъ во владѣніе дворянину Александру Збиковскому по приговору Люблинскаго трибунала. При этомъ составленъ инвентарь упомянутыхъ селъ съ показаніемъ количества крестьянскихъ повинностей. 1719. Февраля 25 31.
15. Допросы, отобранные въ Дубенскомъ магистратѣ отъ бѣглаго крестьянина, Апанаса Говина, по поводу обвиненія его въ убійствѣ жены. — Приговоръ, постановленный тѣмъ же магистратомъ, осуждающій подсуди-

- маго на смертную казнь. Описаніе самой казни. 1719
Апрѣля 18—21. - - - - - 35.
16. Актъ передачи части села Луговиковъ, по приговору
Люблинскаго трибунала, во владѣніе дворянину Анто-
ну-Іоакиму Невмержицкому. При этомъ составленъ
инвентаръ съ показаніемъ количества крестьянскихъ
повинностей. 1719. Апрѣля 28. - - - - - 38.
17. Инвентаръ Ясногородской волости съ показаніемъ ко-
личества крестьянскихъ повинностей. 1720. Іюля 1. 42.
18. Приговоръ гродскаго Винницкаго суда о возвращеніи
помѣщику бѣжавшихъ отъ него крестьянъ. 1723.
Октября 7. - - - - - 44.
19. Дарственная запись отъ графовъ Франциска и Каэтана
Тарновскихъ, крестьянину Матвѣю Мошинскому на
часть дохода изъ мельницы, находящейся въ селѣ Гер-
мановской слободѣ, а также на потомственное владѣ-
ніе полемъ и сѣнокосомъ, прилегающими къ этой
мельницѣ. 1727. Апрѣля 6. - - - - - 45.
20. Актъ передачи села Ковалей, по приговору Люблин-
скаго трибунала, во владѣніе дворянину Вентурѣ-Ста-
ниславу Ганскому. При этомъ составленъ инвентаръ
села съ показаніемъ количества крестьянскихъ повин-
ностей. 1727. Іюня 14. - - - - - 47.
21. Актъ передачи имѣнія, мѣстечка Рокитна, по приго-
вору Люблинскаго трибунала, во владѣніе дворянамъ
Суринамъ и другимъ ихъ сонаслѣдникамъ. При этомъ
приложенъ инвентаръ имѣнія, 1727. Іюня 28. - - - 53.
22. Присяга, исполненная передъ судомъ гродскимъ жи-
томирскимъ кievскимъ кастеляномъ, Казимиромъ Ста-
ниславомъ Стецкимъ о томъ, что крестьяне, требу-
емые имъ изъ имѣній разныхъ сосѣднихъ владѣль-
цевъ, дѣйствительно его бѣглые крѣпостные люди.
1728. Февраля 26. - - - - - 54.
23. Дарственная запись отъ дворянина Млодецкаго крестья-
нину села Луки, Павлу Косенку на прудъ; 1732.
Генваря 21. - - - - - 56.
24. Приговоръ гродскаго Винницкаго суда, осуждающій
на вѣчную баницію дворянъ: Саломинію и Рафаѣла
Контскихъ, за невыдачу ими крестьянъ, бѣжавшихъ

- въ ихъ села изъ имѣній Кіевскаго воеводы, Іосифа Потоцкаго. 1733. Февраля 18. - - - - - 57.
25. Мировая сдѣлка по поводу разграниченія земель, принадлежащихъ стеблевскимъ мѣщанамъ: Семену Вербицкому и Феську. 1733. Апрѣля 5. - - - - - 59.
26. Инвентарь села Охлопова, съ показаніемъ количества повинностей, отбываемыхъ крестьянами въ пользу помѣщика. 1734. Октября 20. - - - - - 60.
27. Инвентарь мѣстечка Кодни и села Сынгуръ, съ показаніемъ количества повинностей, отбываемыхъ крестьянами. 1736. Іюля 3. - - - - - 62.
28. Право, данное управляющимъ Летичевскимъ старостомъ, дворяниномъ Матвѣемъ-Антоніемъ Бониславскимъ, крестьянину села Горбасова, Стецьку Колеснику, на право пользованія садомъ, принадлежащимъ крестьянскимъ сиротамъ, впредь до ихъ совершеннолѣтія. 1738. Іюля 14. - - - - - 65.
29. Рѣшеніе Кіевскаго земскаго суда о выдачѣ крестьянъ, бѣжавшихъ изъ имѣній подстолія житомирскаго—Щеневскаго въ Каневское староство. 1741. Мая 4. - - - 66.
30. Духовное завѣщаніе богуславскаго мѣщанина, Стецка Кругляченка, которымъ онъ отказываетъ 2 сада въ пользу сына своего, Омелька. 1741. Мая 4. - - - 68.
31. Дарственная запись отъ новогрудскаго подстолія, Франциска-Антонія Млодецкаго, мѣщанину Кошеватскому, Василю Буйтку, на право потомственного владѣнія: прудомъ, прилежащимъ къ урочищу »Кисловское монастырище«, пасѣкою, находящеюся, въ лѣсу »Москалицѣ«, садомъ—на урочищѣ »Приберыновъ Ярѣ« и полями въ селѣ Березянкѣ 1743. Августа 4. - - 69.
32. Дарственная запись отъ Хмѣльницкаго старосты, графа Іосифа Осолинскаго, крестьянину Николаю Сологубенку на потомственное пользованіе частью дохода изъ мельницы, находящейся на рѣкѣ Богѣ въ Хмѣльникѣ, а также владѣніе участкомъ поля и сѣнокоса. 1743. Октября 12. - - - - - 70.
33. Дарственная запись отъ Литинскаго старосты, Станислава-Антонія Свидзинскаго, крестьянину села Брусни-

- нова, Николаю Мекеденку, на урочище, называемое Коломазь. 1744. Марта 10. - - - - - 72.
34. Позовъ, требующій къ суду князя Франциска Любомирскаго за то, что онъ передерживаетъ въ своемъ имѣніи, Билиловской волости, крестьянъ, бѣжавшихъ изъ имѣній Кіевского кастеляна, Казимира Стецкаго, 1744. Декабря 17. - - - - - 73.
35. Дарственная запись отъ Франциска-Салезія Потоцкаго крестьянину Андрею Капканцу на право потомственного пользованія частью дохода изъ мельницы, построенной имъ-же въ селѣ Городецкомъ. 1745, Апрѣля 2. 75.
36. Дарственная запись на сѣнокосъ, данная крестьянину села Горбасова, Стецку Колеснику, управляющимъ Летичевскимъ староствомъ, дворяниномъ Кпрштою. 1745. Іюня 20. - - - - - 76.
37. Инвентарь села Кичкировъ, содержащій указанія о количествахъ повинностей, отбываемыхъ крестьянами въ пользу помѣщика. 1745. Ноября 23. - - - - - 77.
38. Дарственная запись отъ Сѣницкаго старосты, Станислава Слугоцкаго, крестьянину мѣстечка Сѣницы, Федору Буриму, на прудъ, мельницу и сѣнокосъ, лежащіе на рѣчкѣ Сѣницѣ. 1746. Октября 20. - - - - - 79.
39. Инвентарь села Спичинець, содержащій показаніе количества крестьянскихъ повинностей 1747. Генваря 22. 81.
40. Инвентарь села Черленевецъ, содержащій показаніе количества крестьянскихъ повинностей и исчисленіе крестьянъ, владѣющихъ наслѣдственно землею. 1748. Генваря 28. - - - - - 82.
41. Духовное завѣщаніе крестьянина Федора Мельника, по которому онъ отказываетъ сыновьямъ и женѣ свою усадьбу и 3 мельницы, находящіеся въ Летичевѣ и въ Копытындахъ 1748. Февраля 9. - - - - - 85.
42. Инвентарь села Израилевки, содержащій показаніе количества повинностей крестьянскихъ въ пользу помѣщика 1749. - - - - - 86.
43. Инвентарь мѣстечекъ Бондаровки и села Ушицы, съ показаніемъ количества повинностей, отбываемыхъ крестьянами въ пользу помѣщика. 1754. Генваря 2. - 90
44. Дарственная запись князя Ксаверія Любомирскаго

- крестянину Ивану Керекешъ и сыну его Федору на прудъ и мельницу на верховьяхъ рѣчки Туріи въ окрестности Лебедина 1754. Апрѣля 7.
Запись эта подтверждена была впоследствии въ годахъ: 1768, 1772, 1782 и 1787. - - - - - 94.
45. Купчая крѣпость на дугъ въ селѣ Сотникахъ выданная крестяниномъ Юськомъ Грынемъ, крестянину Кондрату Мошинцу. 1754. Октября 22. - - - - - 95.
46. Дарственная запись отъ дворянина Закревскаго, гайсискому мѣщанину, Степану Красиловскому, на право потомственного владѣнія прудомъ на рѣкѣ Мачихѣ и прилегающими къ нему сѣнокосами. 1755. Юля 19. 96.
47. Дарственная запись отъ дворянина Бонавентуры Немирича, крестянину Роману Троцку на чѣсть урочища »Острова« принадлежащаго къ мѣстечку Чернехову. 1857. Генваря 21. - - - - - 98.
48. Инвентарь частей селъ: Карабачина, Езерянь и Осовецъ, съ показаніемъ количества крестянскихъ повинностей. 1757. Февраля 9. - - - - - 99.
49. Продажа урочища, называемаго Макаровское, Корсунскою экономіею крестянину села Сотниковъ, Ивану Бутенку. 1758. Мая 17. - - - - - 105.
50. Инвентарь села Волосова съ показаніемъ количества повинностей, отбываемыхъ крестянами въ пользу помѣщика. 1760. Марта 20. - - - - - 106.
51. Подтвержденіе отъ князя Каэтана Яблоновскаго крестянину Матвію, Шкляренку, наследственного права на мельницу, находящуюся на рѣкѣ Жаботинкѣ, въ селѣ Кудиковѣ 1760. Апрѣля 18. - - - - - 108.
52. Дарственная запись отъ Сѣницкаго старосты, Константина Олизара, и жены его—Ани-Софіи крестянамъ Сидору и Петру Буримамъ на потомственное владѣніе сѣнокосомъ и рощею въ мѣстечкѣ Сѣницѣ. 1762. Февраля 8. - - - - - 110.
53. Дарственная запись отъ Литинскаго старосты, Игнатія Свидзинскаго, крестянину села Бруслинова, Григорію Мельнику, на право потомственного владѣнія мельницею и прилегающими къ ней: огородомъ, полемъ пасѣкою и лугомъ. 1762. Мая 30. - - - - - 111.

54. Купчая крѣпость на лугъ, лежащій надъ рѣкою Росью, выданная крестьянами села Ольховца: Василюемъ, и Степаномъ Володченками, крестьянину села Биевецъ Ивану Кондратенку Лелекъ, 1762. Іюня 19.
Переуступка того-же луга Лелекою крестьянину села Биевецъ, Михайлу Горовому 1768. Октября 5. - - 112.
55. Дарственная запись отъ жены Гайсинскаго старосты, Чечелевой, гайсинскому мѣщанину, Ивану Красилюскому, на право потомственного владѣнія прудомъ на рѣкѣ Мацохѣ, также прилегающими къ нему: сѣнокосомъ, лугомъ, рощею и пасѣкою. 1763 Іюня 21 - 114.
56. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Березняковъ, Федоромъ Березнякомъ, крестьянину Федору Шаповаленку на мельницу, находящуюся въ селѣ Березнякахъ, на рѣкѣ Тасьминѣ. 1763. Октября 23. 115.
57. Дарственная запись отъ князя Франциска—Ксаверія Любомирскаго крестьянину Прокопу Шаповаленку на лугъ, называемый Березняковъ, лежащій въ селѣ Березнякахъ возлѣ мельницы Шаповаленка, 1764 Ноября 2. 117.
58. Инвентарь села Марковецъ, содержащій въ себѣ исчисленіе количества повинностей крестьянскихъ, отбываемыхъ въ пользу помѣщика. 1765 Генваря 16. - 118.
59. Дарственная запись отъ князя Франциска—Ксаверія Любомирскаго крестьянину Шаповаленку на урочище, называемое Сергіевщина, лежащее вблизи села Березняковъ, въ лѣсу, принадлежащемъ къ мѣстечку Жаботину. 1765. Декабря 30. - - - - 123.
60. Купчая крѣпость, выданная Лисянскимъ мѣщаниномъ Стецкомъ Желизынымъ, Лисянскому-же мѣщанину, Степану Яроцкому, на урочище, называемое Студенецкое, 1766. Іюля 28. - - - - - 124.
61. Актъ передачи селъ: Жорницъ и Селиберъ по приговору Люблинскаго трибунала во владѣніе дворянамъ Александру и Станиславу Малинскимъ. При этомъ составленъ инвентарь упомянутыхъ селъ съ показаніемъ количества крестьянскихъ повинностей, 1766. Августа 8. - - - - - 125.
62. Инвентарь села Дешекъ съ показаніемъ количества крестьянскихъ повинностей. 1766. Ноября 5. - - - 131.

63. Дарственная запись отъ дворянина Дунтына крестьянину села Бруслинова, Григорію Медьнику, на садъ, прудъ и поляну. 1767. Іюля 6. - - - - - 133.
64. Инвентарь села Каленного съ показаніемъ въ немъ количества крестьянскихъ повинностей. 1768 Марта 18. 133.
65. Духовное завѣщаніе богуславскаго мѣщанина, Іоанна Кривоконя, которымъ онъ отказываетъ сыну своему, Степану, домъ и садъ въ Богуславѣ, прудъ на урочищѣ Вереміевкѣ и садъ въ лѣсу. 1769. Февраля 22. - - 137.
66. Купчая крѣпость, выданная крестьянкою села Залетичевки, Еленою Паськовою и сыномъ ея, Прокопомъ, летичевскимъ мѣщанамъ: Петру и Ѳомѣ Яцыленкамъ, на хуторъ, лежащій въ лѣсу Подлипомъ 1770. Феврал. 12 139.
67. Купчая крѣпость, выданная мѣщанами города Бара: Федоромъ и Анною Зарцкими, мѣщанамъ: Ивану и Софіи Яндецкимъ. 1770 Февраля 27. - - - - - 141.
68. Купчая крѣпость, выданная мѣщанами города Бара Романомъ и Марьею Науменками, мѣщанамъ: Василю и Настасіи Левченкамъ на хуторъ, называемый Красники 1770. Апрѣля 1. - - - - - 141.
69. Дарственная запись отъ Николая Кобылки, крестьянина села Винницкихъ Хуторовъ, племянницѣ его, Татьянѣ, и ея мужу, Максиму Гараспменку, на усадьбу и садъ. 1771, Августа 11. - - - - - 142.
70. Продажная запись, выданная черкасскою экономіею козаку Дмитрію Прихненку на лугъ и лѣсъ, лежащіе на урочищѣ »Борекъ« въ селѣ Цесарской Слободѣ. 1771. Сентября 8. - - - - - 143.
71. Дарственная запись отъ дворянина Игнатія Моравскаго Деміану, войту села Зарубинець, на потомственное владѣніе хуторомъ Присевымъ. 1772. Февраля 6. 144.
72. Подтвержденіе Таганецкою экономіею покупки пасѣнки крестьяниномъ села Подствина, Михайломъ Пашенкомъ, у крестьянина Гаврила Головаченка и дарственная отъ той же экономіи Пашенку на урочище Шпаковское. 1772. Апрѣля 14.
Подтвержденіе предъидущаго акта владѣльцемъ Таганецкаго имѣнія, дворяниномъ Леонардомъ Свейковскимъ 1776. Февраля 13 и 1779, Ноября 5.

Описаніе границъ и величины урочищъ: Головащны и Шпаковского, принадлежащихъ крестьянину Пащенко, составленное урядникомъ Таганецкой экономіи и добросовѣстными изъ крестьянъ. 1787. Апрѣля 16.

Подтвержденіе, выданное Михайлу Пащенко дворяниномъ Яворницкимъ на право владѣнія урочищами Головащина и Шпаковское. 1787. Апрѣля 17. - - - 145.

73. Дарственная запись отъ имени старосты Петра Потоцкаго крестьянину села Берловки, Грыцьку Страпчуку, на садъ и пасѣку, лежащіе въ лѣсу, называемомъ Калитыча. 1772. Апрѣля 26.

Подтвержденіе продажи Страпчукомъ тѣхъ-же угодій крестьянину Василю Стефанковичу. 1774. Іюня 20. 149.

74. Купчая крѣпость, выданная мѣщаниномъ города Бара, Иваномъ Константиновскимъ, войту того-же города, Антону Скрешевскому, на хуторъ, садъ, сѣнокосъ и прудъ. 1772. Мая 26. - - - - - 150.

75. Купчая крѣпость, выданная мѣщанами города Бара: Казимиромъ и Ягнишкою Поплавскими, мѣщанину Ивану Мышелову на хуторъ. 1772. Іюля 6. - - - 151.

76. Дарственная запись отъ князя Франциска Ксаверія Любомирскаго крестьянамъ села Яновки: Степану и Якову Брайкамъ, на прудъ, сѣнокосъ и садъ, лежащіе на урочищѣ »Братскій Байракъ». 1772. Іюля 18. 152.

77. Дарственная запись отъ князя Франциска-Ксаверія Любомирскаго крестьянину села Липянь, Ивану Киселенку, на мельницу, прудъ и сѣнокосъ, лежащіе на рѣчкѣ Толмачѣ, 1772. Іюля 29. - - - - - 153.

78. Дарственная запись отъ дворянки Чечелевой, крестьянину Максиму Ольховому на прудъ, лежащій въ селѣ Мытлинцахъ. 1772. Ноября 15. - - - - - 154.

79. Дарственная запись отъ графа Ивана-Николая-Ксаверія Ходкевича, черныбыльскому мѣщанину, Іосифу Медведенку, на усадьбу въ Чернобылѣ и на сѣнокосъ на урочищѣ »Перевисѣ». 1772. Декабря 9. - - - - 155.

80. Инвентарь селъ Дроздова и Горбова, заключающій въ себѣ подробное исчисленіе повинностей, отбываемыхъ крестьянами въ пользу помѣщика. 1773, Іюня 24. 157.

81. Подтвержденіе комиссаромъ Звенигородскаго староства продажн рощи, сада и огорода, лежащихъ на урочищѣ Горголемомъ, крестьяниномъ Иваномъ Писанкою крестьянину Ивану Семикрасѣ. 1774. Февраля 11. - 167.
82. Актъ передачи имѣній: части села Малой-Хвусенки и села Вересовъ во владѣніе дворянамъ: Онуфрію и Іосифу Бержинскимъ. При этомъ составлены инвентари упомянутыхъ селъ съ исчисленіемъ крестьянскихъ повинностей. 1774. Февраля 14. - - - - - 168.
83. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Винницкихъ Хуторовъ, Николаемъ Кобылкою, крестьянину Нечипору Дахненчуку на прудъ. 1774. Апрѣл. 10 174.
84. Дарственная запись отъ Чигиринской экономіи крестьянину села Новоселицы, Олексѣ Остапенку, на садъ, находящійся въ томъ-же селѣ. 1774. Апрѣля 12. - - 174.
85. Продажа крестьяниномъ Григоріемъ Билымъ, брату его, Федору Билому, доставшагося ему по наслѣдству участка земли въ селѣ Винницкіе Хутора, 1774. Апр. 17. 176.
86. Дарственная запись отъ дворянина Генриха Немприча крестьянину села Трокова, Василію Прокопчуку на поле и усадьбу. 1775. Апрѣля 24. - - - - - 177.
87. Дарственная запись отъ дворянина Таршевскаго крестьянину Андрею Мельнику на право потомственного владѣнія сѣнокосомъ, пасѣкою и рощею на урочищѣ, лежащемъ между рѣкою Десною и озеромъ Моховатымъ. 1775. Мая 22. - - - - - 177.
88. Продажа намѣстникомъ Чигиринскаго староства, Залевскимъ, крестьянину села Адамовки, Антону Хоменку, въ потомственное его владѣніе, луга, называемаго »Каламазка». 1775. Іюля 2. - - - - - 178.
89. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Каневского Сельца, Якимомъ Стокаченкомъ; крестьянину того же села, Прокопу Пойденку, на усадьбу, поле и 3 сада. 1775. Іюля 5. - - - - - 180.
90. Дарственная запись отъ графа Іоанна—Амора Тарновскаго крестьянину села Бидюговки, Мойсею Сугаку, на право владѣнія мельницею и прудомъ на рѣчкѣ Бизъимяной, ниже села Бидюговки а также прилегающими къ пруду лугомъ и рощею. 1775. Августа 17. 181.

91. Дарственная запись отъ дворянина Луки Струтинскаго козаку Кондрату Запорожцу на хуторъ, лежащій въ окрестности села Зозова. 1775. Сентября 13. - - 182.
92. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Тулинецъ, Антономъ Перебиносенкомъ, крестьянкѣ того-же села, Агафіи Перебиносенковой, на принадлежащія ему наслѣдственно: два огорода и садъ. 1775. Сентября 16. - - - - - 183.
93. Дарственная запись, данная отъ имени князя Яблоновскаго мѣщанину мѣстечка Лысянки, Степану Яроцкому, на право потомственного владѣнія прудомъ на рѣчкѣ Бужанкѣ и прилегающимъ къ нему сѣнокосомъ. 1775. Ноября 30. - - - - - 184.
94. Купчая крѣпость, выданная мѣщаниномъ мѣстечка Медведовки, Гавріиломъ Костыковымъ зятемъ, писарю городскому, Марку Исаевичу, на усадьбу, садъ, леваду, поле и сѣнокосъ, прилежающіе къ рѣчкѣ Медведовкѣ. 1776. Мая 23. - - - - - 185.
95. Купчая крѣпость, выданная Хмѣльницкимъ мѣщаниномъ, Несторомъ Швецомъ, козаку, Павлу Охотѣ, на хуторъ, лежащій на урочищѣ Бутковѣ. 1776. Іюля 12. 187.
96. Дарственная запись отъ Павла Волыка, зятю его, Павлу Лаврикову, на хуторъ, лежащій на урочищѣ Бутковѣ. 1776. Іюля 16. - - - - - 188.
97. Дарственная запись отъ князя Сангушка на лугъ крестьянину села Сикавы, Семену Куттенку. 1776. Ноября 8. - : - - - - - 188.
98. Приказаніе дворянина Степана Барановскаго войту села Сиѣжной о томъ, чтобы крестьяне изъ его села не опустошали рощи, принадлежащей войту села Зарубинецъ, Деміану. 1776. Декабря 29. - - - - - 189.
99. Дарственная запись отъ князя Альбрехта Радзивила крестьянамъ: Лукѣ Музыкѣ, и братьямъ: Данилу, Онуфрию, Федору, Павлу и Гарасиму Руденкамъ, на потомственное владѣніе хуторомъ, лежащимъ близъ села Быстрика. 1777. Генваря 29 - - - - - 190.
100. Купчая крѣпость, выданная крестьянкою села Бобрицы, Θεодосіею Степаненковою, сыну своему, Федору Степаненку, на мельницу и прудъ 1777. Марта 16. 191

101. Купчая крѣпость, выданная крестьянкою села Бобринцы, Θεодосіею Степаненковою, своимъ сыновьямъ: Михайлу и Тymoшу Степаненкамъ, на урочище, называемое Божковщина 1777. Марта 16. - - - - 192.
102. Дарственная запись отъ князя Франциска-Ксаверія Любомирскаго крестьянину Тышку Шевченку на право потомственного владѣнія хуторомъ, лежащимъ на рѣчкѣ Грузкой возлѣ села Завадовки. 1777. Мая 7. - - 193.
103. Дарственная запись отъ замка и магистрата Хмѣльницкаго мѣщанину, Петру Яременковому зятю, на сѣнокосъ, лежащій на урочищѣ Лугъ. 1777. Мая 16. - 1 94
104. Дарственная запись отъ князя Александра Любомирскаго крестьянину Нестору Самсону на хуторъ, лежащій близъ села Ольшанки. 1777. Сентября 6. - - 195.
105. Продажа мельницы Осипомъ Кириковымъ жителю села Стодолецъ, Николая Сенькову. 1777. Сентября 12. 197.
106. Дарственная запись отъ Волынскаго воеводы, князя Сангушка, крестьянину села Слободы, Семену Куттѣ, на право потомственного владѣнія дубовою рощею, прилегающею къ его усадьбѣ. 1777. Сентября 22. - 197.
107. Дарственная запись отъ графа Рафаила-Амора Тарновскаго крестьянамъ села Биндюговки, Мойсею и Петру Сугакамъ, на право владѣнія мельницею, прудомъ, рощею и лугомъ, лежащими на рѣчкѣ Безъимянной. 1777. Октября 3. - - - - - 198.
108. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ Степаномъ Володькомъ, мѣщанамъ Мартыну, Алексѣю, Грыцьку и Климу Горовенкамъ на мельницу, лежащую противъ села Дешки. 1777. Ноября 7. - - - - 199.
109. Купчая крѣпость, выданная Хмѣльницкою мѣщанкою, Любкою Данильченковою, хмѣльницкому мѣщанину, Ивавѣ Шевченку, на хуторъ, прудъ и сѣнокосъ 1778. Генваря 29. - - - - - 201.
110. Купчая крѣпость выданная крестьяниномъ, Иваномъ Валюкомъ, крестьянину Федору Кусенку на поле и садъ въ селѣ Тростянцѣ 1778. Іюня 30. - - - - 202.
111. Купчая крѣпость, выданная Хмѣльницкимъ мѣщаниномъ, Юськомъ Кухарскимъ-Шевченкомъ, Хмѣльницкому-же мѣщанину, Павлу Охотѣ, на хуторъ, лежащій на урочищѣ Бутковѣ 1778. Іюля 2. - - - - 202.

112. Дарственная запись отъ Гайсинскаго старосты, Михаила Судымонтовича-Чечеля, Гайсинскому мѣщанину, Ивану Струковскому, на прудъ, сѣнокосъ, пасѣку и усадьбу. 1778. Августа 11. - - - - - 203.
113. Продажа Чигринскою экономіею крестьянину села Новоселицы, Тимошу, сѣнокоса, лежащаго на Толочномъ островѣ, на рѣкѣ Тясьминѣ 1778. Октября 9. Переуступка того-же сѣнокоса Тимошемъ крестьянину Василию Погорилому. 1799. Февраля 20. - - - - - 204.
114. Купчая крѣпость, выданная хмѣльницкимъ мѣщаниномъ, Иваномъ Матіяшенкомъ, мѣщанину Ѳомѣ Лытесому на хуторъ. 1778. Октября 17. - - - - - 205.
115. Мѣновая запись, свидѣтельствующая о взаимной переуступкѣ хуторовъ другъ другу, состоявшейся между крестьянкою Гапкою Бурлачихою и козацкимъ атаманомъ, Иваномъ Валмикомъ. 1778. Декабря 7. - - - 206.
116. Купчая крѣпость, выданная Хмѣльницкимъ мѣщаниномъ, Иваномъ Сулименкомъ, Хмѣльницкому-же мѣщанину, Тышку Сулимчуку, на хуторъ, лежащій на урочищѣ »Широкій Мытникъ« 1779. Марта 1-го - - 207.
117. Купчая крѣпость, выданная Хмѣльницкимъ мѣщаниномъ, Тышкомъ Сулименкомъ, Хмѣльницкому-же мѣщанину, Сидору Слободзяннику, на хуторъ, называемый Сулимовъ 1779. Марта 11. - - - - - 208.
118. Купчая крѣпость, выданная мѣщаниномъ, Иваномъ Моружкомъ, мѣщанину Ивану Левоненку на хуторъ, находящійся въ окрестности мѣстечка Краснаго. 1779. Апрѣля 4. - - - - - 209.
119. Дарственная запись отъ князя Александра Любомирскаго крестьянину Никитѣ Лукашуку на рощу и сѣнокосъ, находящіеся въ селѣ Французской. 1779. Юня 3. 210.
120. Дарственная запись отъ волынскаго воеводы, князя Сангушка, крестьянину села Змагайловки, Денису Березному, на сѣнокосъ, называемый Подгорный. 1779. Августа 20. - - - - - 211.
121. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ, Яковомъ Володченкомъ, крестьянину, Мартыну Горовенку, на урочище, называемое Млыновица, лежащее въ чертѣ земель села Дешки. 1779. Декабря 2. - - - - - 212.

122. Дарственная запись отъ графа Іоанна Ходкевича чорнобыльскому мѣщанину Осипу Ярутѣ на усадьбу, огородъ и сѣнокосъ въ мѣстечкѣ Чернобыль. 1780. Генваря 17. - - - - - 214.
123. Купчая крѣпость, выданная хмѣльницкимъ мѣщаниномъ, Андреемъ Дрылюченкомъ, Ивану Новаку на хуторъ, лежащій на урочищѣ »Козіи Реберца«. 1780. Марта 21. - - - - - 215.
124. Купчая крѣпость, выданная хмѣльницкою мѣщанкою, Магдою Дзимпрскою, мѣщанину Кондрату Климчуку на усадьбу, поле и сѣнокосъ въ мѣстечкѣ Хмѣльникѣ. 1780. Марта 21. - - - - - 216.
125. Актъ осмотра границъ хутора, называемаго »Слюсаревый« принадлежащаго Григорію Марцинковскому. 1780. Апрѣля 10. - - - - - 217.
126. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Мироновъ, Гарасимомъ Перехристенкомъ, крестьянину тогоже села, Михайлу Околотенку, на лугъ, лежащій въ селѣ Мпропахъ 1780. Іюня 12. - - - - - 217.
127. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ мѣстечка Сѣницы, Спдоромъ Буримомъ, брату его, Петру Буриму, на принадлежавшую ему половину сѣнокоса и рощи. 1780. Іюля 5. - - - - - 219.
128. Дарственная запись отъ князя Іосифа Любомирскаго, крестьянину Грицьку Прокопенку на право потомственного владѣнія хуторомъ и пасѣкою въ селѣ Романовкѣ, 1780. Октября 11. - - - - - 220.
129. Дарственная запись отъ князя Антона Яблоновскаго мѣщанину мѣстечка Медведовки, Степану Безрадецкому, на мельницу и прудъ, лежащіе на урочищѣ, »Цыруликовомъ« на рѣчкѣ Медведовкѣ, а также на землю, по обѣимъ сторонамъ тогоже пруда. 1780. Декабря 11. - - - - - 221.
130. Дарственная запись, выданная управляющимъ Литинскимъ староствомъ, дворяниномъ Оомою Цишевскимъ, крестьянину Іовхиму Мельнику на право потомственного владѣнія двумя мельницами и сѣнокосомъ въ селѣ Новоселицѣ. 1781. Марта 2. - - - - - 223.
131. Дарственная запись, выданная отъ имени князя Антонія Яблоновскаго мѣщанину мѣстечка Медведовки

Игнату Пугаченку, на урочище, называемое Дереновка.
1781. Марта 20.

Продажа того-же урочища Пугаченкомъ Марку Исаен-
ку. 1789. Марта 30. - - - - - 224.

132. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Ла-
зурецъ, Михайломъ Примакомъ, крестьянамъ села
Потапецъ: Тимошу и Михайлу Крамаренкамъ, на усадь-
бу, поде и рощу въ селѣ Лазурцахъ 1781. Марта 30. 225.

133. Распоряженіе экономіи Сѣницкаго староства, по ко-
торому земля, принадлежавшая крестьянину Сидору
Буриму, отдается во владѣніе его брату, Петру Бу-
риму, впредь до уплаты Сидоромъ 15 рублей, внесен-
ныхъ его братомъ вмѣсто него въ кассу экономіи.
1781. Апрѣля 27. - - - - - 226.

134. Дарственная запись отъ князя Франциска—Ксаверія
Любомирскаго крестьянамъ Кирилу и Василю Арте-
менкамъ на мельницу и прудъ, находящіеся на рѣкѣ
Ольшаной, также на прилежающіе къ нимъ: лугъ, садъ
и рощу, на урочищѣ »Шелевщинѣ« и сѣнокосъ на
урочищѣ »Круглая Лозы« 1781. Іюля 5. - - - - 227.

135. Дарственная запись на сѣнокосъ отъ экономіи Чпг-
ринскаго староства крестьянину села Липового, Да-
ніилу Квашѣ. 1781. Іюля 6. - - - - - 229.

136. Дарственная запись отъ имени князя Антонія Ябло-
новскаго крестьянину села Липового, Ивану Мыло-
шопу, на лугъ, лежащій въ нлавняхъ. 1781. Іюля 6. 230.

137. Дарственная запись отъ князя Любомирскаго крестья-
нину села Вязовка, Іосипу Ордерию, на сѣнокосъ,
садъ и пасѣку, лежащіе на урочищѣ Оверковщинѣ.
1781. Іюля 6. - - - - - 232.

138. Дарственная запись отъ управляющаго Богуславскимъ
имѣніемъ, дворянина Ивана Жуковскаго, мѣщанину
Мартыну Горовенку на право потомственного владѣ-
нія озеромъ и лугомъ надъ рѣкою Росью въ селѣ
Дешкахъ. 1781. Сентября 3. - - - - - 232.

139. Дозволеніе, данное княземъ Александромъ Любомир-
скимъ крестьянину Симеону Сорочану на право поль-
зованія прудомъ, прилежающимъ къ пасѣкѣ Сорочана
въ селѣ Кѣтросахъ. 1781. Сентября 24. - 2 - - 233.

140. Купчая крѣпость, выданная мѣщанкою города Хмѣль-

- ника, Агафією Павлихою, мѣщанину хмѣльницкому, Данилу Красильничину, на поле, сѣнокосъ и прудъ. 1781. Октября 19 - - - - - 234.
141. Духовное завѣщаніе, составленное хмѣльницкимъ мѣщаниномъ, Никитою Войтенкомъ, по которому онъ отказываетъ своимъ сыновьямъ принадлежащій ему хуторъ, находящійся на урочищѣ Бутковѣ. 1781. Ноября 3. - - - - - 235.
142. Определеніе членами Богуславскаго магистрата границъ земли, принадлежавшей въ селѣ Дешкахъ мѣщанину Мартыну Горовенку. 1781. Ноября 20. - - 236.
143. Купчая крѣпость на лугъ, лежащій надъ рѣкою Росью, при городѣ Богуславѣ, выданная Богуславскимъ мѣщаниномъ, Гараськомъ Ткаченкомъ, крестьянину села Хохотвы, Федору Крижановскому. 1781. Декабря 20. Дарственная запись на половину того-же луга отъ Федора Крижановскаго сыновьямъ его: Льву и Григорию Крижановскимъ. 1798. Ноября 5. - - - - - 238.
144. Документъ, выданный княгинею Францискою-Викторіею Яблоновскою крестьянину Роману Шоколенку, подтверждающій ему право на потомственное владѣніе землею, приобрѣтенною имъ въ селѣ Сидоровкѣ. 1782. Генваря 6. - - - - - 240.
145. Продажа экономіею Чигринскаго староства участка земли въ селѣ Ивковцахъ крестьянину Тымку Бурцу 1782. Марта 30.
Купчая крѣпость, выданная на ту же землю крестьянами: Трофимомъ Бурченкомъ и Михайломъ Вороненкомъ писарю мѣстечка Медведовки, Марку Исаевичу. 1788. Марта 8.
Переуступка той-же земли крестьянину села Новоселицы, Михайлу Погорплону. 1788. Мая 8. - - - - 242.
146. Купчая крѣпость, выданная козакомъ Чигринскаго полка, Иваномъ Олешченкомъ, козаку того-же полка, Василю Коробченку, на урочище, называемое »Олешковъ Байракъ.« 1780. Генваря 1.
Подтвержденіе права на то же урочище. выданное экономіею Чигринскаго староства Якиму Ивонѣ, получившему оное, въ качествѣ приданнаго, отъ Коробченковъ. 1782. Іюля 7. - - - - - 243.

147. Дарственная запись отъ владѣтельницы Гайсынскаго староства, дворянки Анны Чечелевой, гайсынскому мѣщанину, Дацку Шевцу, на островъ, лежащій въ городѣ Гайсинѣ за рѣкою Собомъ. 1782. Іюля 10. 245.
148. Дарственная запись отъ князя Франциска-Ксаверія Любомирскаго крестьянину села Водяной, Андрею Шелесту, на потомственное владеніе сѣнокосомъ, съ правомъ завести въ немъ хуторъ. 1782. Іюля 15.
Купчая крѣпость на тотъ-же хуторъ, выданная Шелестомъ крестьянамъ села Нечаевой: Ивану и Петру Осадчукамъ. 1794. Генваря 29. . . . . 247.
149. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ Макаромъ Пончошнымъ, крестьянину Мартыну Михайленку на участокъ поля въ селѣ Дешкахъ. 1782 Сентября 4. 249.
150. Документъ, выданный Подляскимъ воеводою, Хмѣльницкимъ старостою, графомъ Іосифомъ Оссолинскимъ, мѣщанину, Степану Бабюку, на право потомственного владѣнія домомъ въ Хмѣльникѣ, 65 днями поля и 14 днями сѣнокоса, а также на временное владѣніе 40 днями поля и 4 днями сѣнокоса, впредъ до совершенствѣнія наслѣдника этихъ земель, состоящаго у Бабюка въ опекѣ, мѣщанина Якова Кривоноса 1782. Октября 1. . . . . 250.
151. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Кидановки, Василиемъ Кубаличенкомъ, брату его, Григорію Кубаличенку, на лугъ, находящійся въ Кидановкѣ 1782. Декабря 23. . . . . 252.
152. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Каргашина, Федоромъ Батракомъ, корсунскому мѣщанину, Левку Ищенко, на лугъ, рощу и поле. 1783. Февраля 10. 253.
153. Купчая крѣпость, выданная хмѣльницкими мѣщанами Бплашами мѣщанину Денису Тышченку на прудъ, лежащій на урочищѣ Бутковѣ 1783. Марта 13. . . . 254.
154. Дарственная запись отъ князя Антонія Яблоновскаго, крестьянину села Липового, Ивану Мылошопу на рощу, называемую Глинище. 1783 Іюня 21. . . . . 255.
155. Подтвержденіе княземъ Ксаверіемъ Любомирскимъ продажи мельницы и пруда съ обоими его берегами, лежащихъ ниже села Мокрой Калигурки, крестьяниномъ . . . . . 256.

- Федоромъ Крыжановскимъ, въ потомственное владѣ-
ніе крестьянину Павлу зятю Мыкиты Савченка. Князь
Любомирскій даритъ притомъ покупщику 15 дней па-
хатнаго поля, 1784. Февраля 13. - - - - - 257.
156. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Кос-
тянца, Олексою Наказнымъ, крестьянину Ивану Кале-
ничыку на пасѣку, находящуюся на урочищѣ Черно-
мазовщина, а также на прилежающіе къ ней: учас-
токъ пахатной земли и сѣнокосъ. 1784. Апрѣля 24. 258.
157. Купчая крѣпость на усадьбу и поле, выданная кре-
стьяниномъ села Костянца, Олексою Наказнымъ, кре-
стьянину того-же села, Грыцьку Гордіенку, 1784.
Апрѣля 25. - - - - - 259.
158. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Щед-
ровой, Антономъ Муломъ, крестьянамъ того-же села:
Грыцьку и Олексѣ, на мельницу. 1784. Мая 11. - 260.
159. Дарственная запись отъ князя Франциска-Ксаве-
рія Любомирскаго крестьянину села Ольшаны, Данилу
Любченку, на право потомственного владѣнія: прудомъ,
сѣнокосомъ, садомъ и пасѣкою. 1784. Іюня 6. - - 262.
160. Купчая крѣпость, выданная на усадьбу и поле кресть-
яниномъ села Медведозки, Иваномъ Ющенкомъ, кре-
стьянину Захарію Игнатенку. 1784. Іюля 12. - - 263.
161. Дарственная запись отъ князя Іосифа Любомирскаго
крестьянину Ивану Горбатюку на садъ, лежащій въ
селѣ Лугѣ. 1784. Іюля 19. - - - - - 264.
162. Рѣшеніе Богуславскаго комиссара Жуковскаго, прису-
ждающее прудъ на урочищѣ Вереміевкѣ въ собствен-
ность богуславскимъ мѣщанамъ: Ивану и Степану
Кривоконенкамъ, на томъ основаніи, что они сами
устроили этотъ прудъ и владѣли имъ безпрепятствен-
но въ продолженіи 40 лѣтъ. 1784. Іюля 21. - - 266.
163. Дарственная запись отъ княгини Франциски-Вик-
торіи Яблоновской, крестьянину Роману Шоколову
на прудъ въ селѣ Сидоровкѣ. 1784. Августа 1. - 267.
164. Рѣшеніе губернатора Хмѣльницкаго дворянина По-
земскаго, присуждающее спорный сѣнокосъ, лежащій
на рѣкѣ Гнильцѣ, въ пользу войта Хмѣльницкой Сло-
боды, Федора Миняйла, къ пруду котораго прилегалъ
этотъ сѣнокосъ. 1784. Августа 7. - - - - - 268.

165. Купчая крѣпость, выданная на принадлежащую ему землю крестьяниномъ села Трощина, Васи́лемъ Юрченкомъ, крестьянину Андрею Малышу, 1784 Октября 9. 268.
166. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Стрыбежа, Кондратомъ Стрыльчанаомъ, крестьянину Ильку Желязнику на наслѣдственно принадлежащую Стрыльченку землю—урочище «Кузьминскій островъ. 1784. Октября 23. . . . . 269.
167. Купчая крѣпость, выданная на поле и усадьбу въ селѣ Лазорцахъ крестьяниномъ Ничипоромъ Волховымъ крестьянину Трофиму Шинкаренку. 1784 Ноября 17. 271.
168. Продажа Чигиринскою экономіею сада въ селѣ Новоселицѣ, называемаго Лазаровщина, крестьянину того же села, Кондрату Михайлютенку. 1785. Марта 11. 271.
169. Дарственная запись отъ князя Ксаверія Любомирскаго крестьянину села Михайловки Семену Рудю, на садъ и сѣнокосъ, лежащіе въ селѣ Михайловкѣ. 1785 Марта 18.
Продажа вышеозначенной земли вмѣстѣ съ пахатымъ полемъ, совершенная Семеномъ Рудемъ крестьянину Миرونу Бублику 1791. Юня 3. . . . . 272.
170. Купчая крѣпость, выданная мѣщаниномъ, Грыцькомъ Куценкомъ, Васи́лю Индутенку на усадьбу и участокъ пахатнаго поля, паходящіеся въ Каневскомъ Сельцѣ. 1785 Апрѣля 11. . . . . 274.
171. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Студенца, Степаномъ Косымъ, крестьянину Степану Решетниченку на усадьбу и поле 1785. Апрѣля 23. 275.
172. Купчая крѣпость, выданная дворяниномъ Іосифомъ Старанкевичемъ крестьянину Павлу Ткаченку и сыновьямъ его: Власу и Николаю, на поле и усадьбу находящіеся въ селѣ Пшеничникахъ. 1785. Мая 3. . . . . 276.
173. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Трощина, Иваномъ Бплеченкомъ, крестьянину того же села, Ма́кію Гребемыку, на усадьбу и поле въ селѣ Трощинѣ. 1785. Мая 8. . . . . : 277.
174. Купчая крѣпость, выданная мѣщаниномъ города Балты, Андреемъ Слесаремъ, крестьянину Даміану Ковалю на хуторъ, лежащій на урочищѣ Калишѣ, въ лѣсу Саражинѣ. 1785. Мая 10. . . . . 278.

175. Дарственная запись отъ князя Франциска-Ксаверія Любомирскаго крестьянину мѣстечка Шполы, Иску Волошину, на право потомственного владѣнія пасѣкою и сѣнокосомъ, лежащими въ Лебединскомъ лѣсу, а также прудомъ и сѣнокосомъ на рѣчкѣ Деренчиной. 1785. Мая 24. - - - - - 279.
176. Дарственная запись отъ князя Ксаверія Любомирскаго крестьянину села Турин, Степану Бугаенку, на урочище, называемое Богороховичъ, и на сѣнокосъ, лежащій на берегу рѣки Тясмина 1785. Мая 25. - 280.
177. Купчая крѣпость, выданная хмѣльницкимъ мѣщаниномъ, Павломъ Воликомъ, хмѣльницкому-же мѣщанину Михайлу Шабельному, на прудъ, лежащій на урочищѣ Бутковѣ. 1785. Іюня 13. - - - - - 281.
178. Дарственная запись, выданная княземъ Францискомъ Ксаверіемъ Любомирскимъ мѣщанину Матвѣю Кіянцѣ на домъ и сѣнокосъ въ мѣстечкѣ Шполѣ. 1785 Іюня 27. 282.
179. Дарственная запись, выданная княземъ Францискомъ Ксаверіемъ Любомирскимъ, крестьянину села Вязовка, Тимошу Козубу, на право потомственного владѣнія прудомъ, мельницею и сѣнокосомъ, находящимся въ селѣ Буртахъ. 1785. Іюня 29. - - - - - 284.
180. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Винницкіе Хуторы, Олексю Романенкомъ, крестьянину того-же села, Педку Гайдаенку, на домъ, поле, огородъ, садъ и сѣнокосъ 1785. Іюля 18. - - - - - 285.
181. Дарственная запись, выданная Гайсынскимъ старостою Михайломъ-Рохомъ Судымунтовичемъ-Чечелемъ, Гайсынскому мѣщанину, Луцку Рѣзнику-Немировскому на право потомственного владѣнія плотиною, прудомъ и сѣнокосомъ. 1778. Августа 1. - - - - - 287.
- Подтвержденіе той-же дарственной записи съ точнымъ опредѣленіемъ границъ сѣнокоса, выданное управляющимъ Гайсынскимъ староствомъ, дворяниномъ Яковомъ Грудзинскимъ, сыну Луцка—Степану Немировскому. 1785. Августа 16. - - - - - 287.
182. Актъ передачи, по приговору Люблинскаго трибунала половины села Задѣкъ во владѣніе дворянамъ Червинскимъ и Соколовскимъ. При этомъ съѣзжій урядъ со-

- ставилъ инвентарь села съ показаніемъ количества
крестьянскихъ повинностей и съ оцѣнкою послѣднихъ.
1785 Сентября 4. . . . . 289.
183. Купчая крѣпость на прудъ и сѣнокосъ на урочищѣ,
незывается «Гадыренково или Илляшево» выданная
хмѣльницкимъ городовымъ писаремъ, Николаемъ Га-
дановскимъ, хмѣльницкому мѣщанину, Саввѣ Каль-
кову 1785. Сентября 5. . . . . 296.
184. Купчая крѣпость, выданная священникомъ Іоанномъ
Кондратовичемъ крестьянину села Великихъ Степанецъ
Грыцьку Демченку, на садъ, сѣнокосъ и пасѣку, ле-
жащіе въ лѣсу, называемомъ Вергуны. 1785. Ок-
тября 18. . . . . 297.
185. Актъ передачи во владѣніе дворянамъ Вильчопольскимъ
половины села Злочовки, по приговору Люблинскаго
трибунала. При этомъ составленъ инвентарь переда-
ваемого во владѣніе имѣнія съ показаніемъ количества
повинностей, отбываемыхъ крестьянами въ пользу помѣ-
щика. 1786. Генваря 23. . . . . 298.
186. Купчая крѣпость, выданная крестьянкою села Лит-
винца, Марією Нычипорыхою, крестьянину Саввѣ
Дмитраценку на усадьбу, поле и пасѣку. 1786. Фев-
раля 14. . . . . 303.
187. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Гру-
шева, Захаріемъ Сулимою, крестьянину того-же села,
Михайлу Кравченку, на мельницу, лежащую возлѣ
Грушева. 1786. Марта 3. . . . . 304.
188. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ Федоромъ
Канцвцомъ крестьянину Антону Лисовому на поле и
половину усадьбы въ селѣ Потапцахъ. 1786. Марта 12.
189. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ Степа-
номъ Сливкою крестьянину Саввѣ Лызогубенку на
поле и усадьбу въ селѣ Тулинцахъ. 1786. Марта 23. 305.
190. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ Яковомъ
Жученкомъ крестьянину Грыцьку Слесаренку на усадь-
бу, поле, садъ и лугъ въ селѣ Куриловѣ. 1786.
Марта 28. . . . . 306.
191. Купчая крѣпость, выданная крестьянкою села Сту-
денца, Евдокією Галушчихою, крестьянину Самойлу,

- зятю Калениченка, на усадьбу въ селѣ Студенцѣ и на участокъ поля, лежащій на урочищѣ, называемомъ «Галушчинъ» 1786. Апрѣля 12. - - - - - 307.
192. Актъ передачи, по приговору Люблинскаго трибунала, чинша села Ленчина во владѣніе дворянкѣ Гертрудѣ Ленькевичевой. При этомъ помѣщается инвентарь передаваемого во владѣніе имѣнія съ показаніемъ количества повинностей, взимаемыхъ владѣльцемъ съ крестьянъ. 1786. Апрѣля 19 и Мая 18. - - - - - 308.
193. Купчая крѣпость, выданная крестьянами села Грыщинецъ: Кузьмою и Семеномъ Голобондченками, крестьянину мѣстечка Потока, Ивану Пыхнычу, на усадьбу, огородъ, садъ, и рощу, лежащіе между селами: Тростянцемъ и Грыщынцами. 1786. Апрѣля 24. - 315.
194. Купчая крѣпость, выданная крестьянами: Гордіемъ и Леськомъ Федорчуками крестьянину Ивану Роспутному на садъ, находящійся въ селѣ Войтовцахъ. 1786. Мая 17. - - - - - 316.
195. Документъ, выданный княземъ Францискомъ-Ксаверіемъ Любомирскимъ жителю села Матузова, Алексѣю Крижановскому, на право потомственного пользованія значительнымъ участкомъ поля, и сѣнокоса, а также прудомъ и рощею, лежащими въ чертѣ земель села Матузова, подъ условіемъ платы ежегоднаго чинша въ пользу владѣльца. 1786. Мая 24. - - - 317.
196. Купчая крѣпость, выданная крестьянами села Грушева: Горпыною Киричыхою, Иваномъ Бондаренкомъ, и Харкомъ Игнатенкомъ, крестьянину села Піевъ, Яремѣ Онкиенку, надвѣ усадьбы, прудъ, мельницу, поле и сѣнокосъ, лежащіе въ селѣ Грушовѣ. 1786. Мая 25. 319.
197. Дарственная запись отъ князя Франциска-Ксаверія Любомарскаго крестьянамъ села Лебедина: Федору и Прокопу Пшеничнымъ на право потомственного владѣнія мельницею, лежащею на рѣкѣ Высп, а также, прилегающими къ ней: участкомъ поля и сѣнокосомъ, 1786. Мая 28.

Купчая крѣпость на тѣже земли и мельницу, выданная Пшеничными крестьянину села Маслова, Уласу Волошину. 1790. Генваря 21. - - - - - 320.

198. Дарственная запись отъ князя Франциска Ксаверія Любомирскаго крестьянамъ: Федору Керекешкѣ и Семену Сухопаренку на потомственное владѣніе садомъ и пахатымъ полемъ, лежащими среди Лебединскаго лѣса, на Пуриковомъ урочищѣ, къ западу отъ села Михайловки 1786. Мая 30. - - - - - 322.
199. Купчая крѣпость, выданная крестьянкою Евдокією Писункою крестьянину Ѳомѣ Загорульченку на усадьбу, 3 сада и поле, лежащіе въ селѣ Куриловкѣ 1786. Юня 10. - - - - - 323.
200. Дарственная запись, выданная графомъ Юріемъ Николаемъ Тышкевичемъ крестьянину Ивану Добровольскому на право потомственного владѣнія мельницею, лежащею на рѣкѣ Гуйвѣ, въ селѣ Пятигуркѣ, также прилежащими къ ней: полемъ, сѣнокосомъ и хуторомъ подъ условіемъ отбывать извѣстныя повинности въ пользу экономіи. 1786. Юля 1. . . . . 324.
201. Распоряженіе владѣльца мѣстечка Прилуки, Боржендскаго, запрещающее безпокоить мѣщанина прилуцкаго, Каленика Иксенка, въ свободномъ владѣніи принадлежащимъ ему хуторомъ, называемымъ Лугъ, находящимся на рѣкѣ Деснѣ. 1786. Юля 12. - - - - - 326.
202. Дарственная запись отъ князя Франциска—Ксаверія Любомирскаго, крестьянину Тымку Пороху на право потомственного владѣнія левадою, называемою Чолновка, лежащею въ селѣ Турин. 1786. Юля 15. 327.
203. Дарственная запись отъ князя Франциска—Ксаверія Любомирскаго крестьянину мѣстечка Смилы, Давиду Хребтенку на право потомственного владѣнія сѣнокосомъ, лежащимъ на урочищѣ «Яхновъ Яръ» 1786. Юля 15. - - - - - 328.
204. Дарственная запись отъ князя Франциска—Ксаверія Любомирскаго крестьянину села Нечаевки, Ивану Кислю, на садъ и сѣнокось, лежащіе на урочищѣ »Сулиминъ Яръ«. 1786. Августа 19. - - - - - 329.
205. Дарственная запись, выданная княземъ Францискомъ—Ксаверіемъ Любомирскимъ межиріцкому мѣщанину, Тымку Майкѣ, на право потомственного владѣнія пасѣкою, садомъ, лугомъ и болотомъ 1786 Сентября 10 331.

206. Дарственная запись, выданная княземъ Францискомъ-Ксаверіемъ Любомирскимъ межирицкому купцу, Ивану Майкѣ, на право потомственного владѣнія пасѣкою, садомъ и сѣнокосомъ. 1786. Сентября 10. - - - - 332.
207. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ Петромъ Ярмоленкомъ крестьянину Ивану Зименку на усадьбу, поле и прудъ, лежащіе въ селѣ Пищальникахъ и на урочищѣ Ярмолинѣ. 1786. Сентября 11. - - - - 333.
208. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Яблонинова, Иваномъ Калениченкомъ, крестьянину Кирилу Билану на мельницу, лежащую на рѣкѣ Расавѣ. 1786 Октября 12. - - - - - 335.
209. Дарственная запись на прудъ и сѣнокосъ въ селѣ Животовкѣ, данная дворяниномъ Войтехомъ Загорскимъ, крестьянину Петру Розгону. 1786. Ноября 3. 335.
210. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ Опанасомъ Прокопенкомъ крестьянину Гаврилу Скляренку на усадьбу и поле въ селѣ Костянцѣ. 1786. Декабря 12. 336.
211. Дарственная запись, выданная крестьяниномъ Яковомъ Цюцурою крестьянину Ивану Шарухнану на участокъ поля въ селѣ Костянцѣ. 1786. Декабря 26. - 337.
212. Дарственная запись отъ князя Антонія Яблоновскаго писарю, Марку Псаенку, на прудъ и мельницу, лежащіе на рѣкѣ Медведовкѣ, на урощѣ Сорочынѣ. 1787. Генваря 28. - - - - - 338.
213. Купчая крѣпость, выданная на поля, сады и сѣнокосы, находящіеся въ селѣ Медзяковскихъ Хуторахъ, крестьянами: Панасомъ и Евдокіею Иващенкоми, крестьянамъ: Максиму Тарасюку и Якову Панасюченку. 1787. Генваря 29. - - - - - 339.
214. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ Филиппомъ Нелюбымъ крестьянину Ивану Гунькѣ на садъ, лежащій въ селѣ Медзяковскихъ Хуторахъ 1787. Марта 5. 341.
215. Купчая крѣпость, выданная крестьянами села Бобрлицы, Михайломъ и Тимошемъ Степаненками, крестьянину села Трощина, Семеву Желтоноженку, на мельницу, лежащую между двумя упомянутыми селеніями. 1787. Апрѣля 23. - - - - - 342.
216. Дарственная запись, выданная дворяниномъ Шима-

- новскимъ крестьянину Луцку Колтуну на право потомственного владѣнія участкомъ поля въ селѣ Бруслиновѣ. 1787. Апрѣля 29. - - - - - 343.
217. Дарственная запись, выданная дворяниномъ Шимановскимъ крестьянину Кузьмѣ Киселеву зятю на право потомственного владѣнія поляною въ селѣ Бруслиновѣ. 1787. Мая 27. - - - - - 344.
218. Разрѣшеніе, данное княземъ Любомирскимъ крестьянину села Завадовки, Тышку, на право винокуренія и на устройство мельницы въ его хуторѣ, а также дарственная запись тому же Тышку, на пасѣку, находящуюся на урочищѣ »Козачинъ Ярѣ« за селомъ Старосицемъ. 1787. Мая 28. - - - - - 345.
219. Дарственная запись, выданная дворяниномъ Шимановскимъ крестьянкѣ Климихѣ Савичевой на право потомственного владѣнія садомъ и поляною въ селѣ Бруслиновѣ. 1787. Мая 30.
Дѣлежъ того-же сада и поляны между Климихою Савичевою и Грыцькомъ Савичемъ. 1790. Іюля 11. - 346.
220. Купчая крѣпость, выданная крестьянкою села Фutory, Уляною Хорошанкою, крестьянамъ: Федору и Грыцьку Стесенкамъ, на усадьбу и поле. 1787. Іюня 4. - 348.
221. Дарственная запись отъ экономіи Чигринскаго староства крестьянину села Липового, Ивану Мылошопу, на рощу, прилегающую къ его землямъ. 1787. Іюня 24. 348.
222. Дарственная запись отъ корсунскаго мѣщанина, Левка Ющенко, его сыновьямъ: Дорошу и Грыцьку, на мельницу, лежащую на рѣкѣ Роси, и на лугъ и рощу, называемые Скрыпниковщина. 1787. Іюля 10. 349.
223. Дарственная запись отъ имени князя Яблоновскаго крестьянамъ села Новоселицы: Маринѣ и Василію Погорилымъ, на право потомственного владѣнія двумя садами. 1787. Іюля 22. - - - - - 351.
224. Дарственная запись отъ имени князя Яблоновскаго крестьянину села Новоселицы, Михайлу Погорилу, на право потомственного владѣнія островомъ, называемымъ Черная Дуброва, лежащимъ на рѣкѣ Тасминѣ. 1787. Іюля 22. - - - - - 352.
225. Дарственная запись, данная княгинею Элеонорою Рад-

- зивиловою бердичевскому торговцу, Павлу Тымченку, на право потомственного владѣнія хуторомъ и сѣно-косомъ, лежащими подѣ городомъ, съ обязательствомъ уплачивать дань и давать десятину отъ пчелъ. 1787. Октября 30. - - - - - 353.
226. Купчая крѣпость, выданная крестьянами: Тимошемъ и Саввою Кизченками крестьянину Семену Кизченку на усадьбу и поле въ селѣ Студенцѣ. 1787. Ноября 2. 354.
227. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ Лавриномъ Ильченкомъ крестьянину Педку Корніенку на садъ въ селѣ Винницкихъ Хуторахъ. 1787. Ноября 20. - - 355.
228. Дарственная запись, выданная дворяниномъ Коссаковскимъ крестьянину Федьку Хызѣ на право потомственного владѣнія усадьбою и полемъ въ селѣ Майда-нѣ Супроновскомъ. 1788. Февраля 28. - - - - 357.
229. Дарственная запись, выданная отъ имени князя Яб-лоновскаго хорунжему его надворной милиціи, Макси-му Филону, на право потомственного владѣнія па-сѣкою въ Трушовецкой степи. 1788. Апрѣля 22. - 358.
230. Дарственная запись, выданная Брацлавскимъ старо-стою, Оаддеемъ Козловскимъ, крестьянину села Соро-кодубовъ, Трофиму Тарасенку, на право потомствен-наго владѣнія хуторомъ, съ обязательствомъ давать десятину отъ пчелъ. 1788. Мая 17. - - - - 359.
231. Купчая крѣпость, выданная Хмѣльницкими мѣщана-ми: Александромъ, Каленикомъ и Мотрою Васильков-скими, мѣщанину Ивану Войтенку на прудъ, садъ и сѣнокосъ; лежащіе на урочищѣ Городзкѣ. 1788. Іюня 4. 360.
232. Купчая крѣпость, выданная мѣщанкою Еленою Сули-мовою мѣщанину Федору Кривоносу на усадьбу, два пруда и сѣнокосъ, лежащіе въ лѣсу, называемомъ Кня-гининъ, въ окрестности мѣстечка Хмѣльника 1788. Іюля 20. - - - - 361.
233. Дарственная запись выданная Хмѣльницкимъ мѣща-ниномъ, Романомъ Кривоносомъ, сыну его, Андрею, на сѣнокосъ. 1788. Іюня 28. - - - - 362.
234. Купчая крѣпость, выданная крестьянами: Михайломъ и Николаемъ Тымченками крестьянину Трофиму Та-расенку на садъ и сѣнокосъ, лежащіе подлѣ села Со-рокодубовъ. 1788. Іюля 8. - - - - 363.

235. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Тро-
стьянца, Иваномъ Валюкомъ, крестьянину того-же се-
ла, Федору Кусенку, на усадьбу, садъ, огородъ и по-
ле. Валюкъ предоставляетъ себѣ право пріобрѣсти об-
ратно проданное, если благополучно возвратится изъ
военной службы. 1788. Августа 12. - - - - - 364.
236. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Сте-
панецъ, Игнатомъ Микитенкомъ, крестьянину Васи-
лію Гребенныку на садъ, рощу и сѣнокосъ, лежащіе
на урочище »Вергуны« 1788. Августа 28. - - - - 365.
137. Дарственная запись, данная экономіею Медведовскою,
на основаніи довѣренности, выданной ей княземъ Яб-
лоновскимъ, писарю Марку Исаенку, на садъ и сѣно-
косъ, лежащіе надъ рѣкою Тясминомъ. 1788. Октября 28 366.
238. Купчая крѣпость, выданная дворяниномъ Мартыномъ
Яблонскимъ крестьянину, Павлу Гордіенку на огородъ,
садъ и прудъ, лежащіе въ селѣ Костянцѣ и на пасѣ-
ку и садъ на урочищѣ Черномазовщинѣ. 1788. Ноября 16. 368.
239. Актъ дѣлежа сада и двухъ прудовъ между Оста-
номъ и Иваномъ Московчуками, жителями села Впниц-
кихъ Хуторовъ. 1789. Августа 13. - - - - - 369.
240. Купчая крѣпость, выданная на прудъ и участокъ по-
ля хмѣльницкимъ мѣщаниномъ, Грицькомъ Поросю-
комъ, хмѣльницкому мѣщанину, Саввѣ Калькову
1789. Октября 9. - - - - - 370.
241. Купчая крѣпость, выданная Хмѣльницкимъ мѣщани-
номъ, Михайломъ Билагомъ, Хмѣльницкимъ-же мѣ-
щанамъ: Дамьяну, Ивану и Осипу Яременкамъ на
прудъ и прилегающій къ нему берегъ на урочищѣ Бут-
ковѣ. 1790. Марта 2. - - - - - 370.
242. Купчая крѣпость, выданная Хмѣльницкимъ мѣщани-
номъ, Василиемъ Поросюкомъ—Григорію Поросяку
на прудъ и сѣнокосъ. 1790. Марта 22. - - - - - 371.
243. Дарственная запись отъ католическаго кіевскаго епи-
скопа, графа Франциска Осолинскаго, Хвастовскому
мѣщанину, Ивану Долгому, на право потомственнаго
владѣнія мельницею, называемою Повыжша, лежащею
на рѣкѣ Унавѣ. 1790. Апрѣля 26. - - - - - 372.
244. Купчая крѣпость, выданная Хмѣльницкою мѣщанкою
Любкою Волихою, мѣщанину Климѣ Недовисѣ на прудъ

и сѣнокосъ, лежащіе въ окрестности Хмѣльника. 1790.

Апрѣля 29. - - - - - ; - . - - - 374.

245. Дарственная запись отъ князя Яблоновскаго, хорунжему его надворной милиціи, Максиму Филону, на прудъ въ селѣ Трушовцахъ. 1790. Мая 17. - - - 375.

246. Дарственная запись князя Августа Николая Яблоновскаго, данная крестьянину мѣстечка Стеблева, Матушиненку, на право потомственного владѣнія участкомъ поля и сѣнокосомъ. Князь Яблоновскій освобождаетъ притомъ пожизненно Матушиненка и его жену отъ всякихъ повинностей и податей. 1790. Мая 28. 376.

247. Разграниченіе хуторовъ, принадлежащихъ: жителю села Залетичевки, Леську Кузьменку, и жителю предмѣстья Заволока, Михайлу Молчанюку, произведенное урядниками Летичевского магистрата 1790. Іюля 31. 377.

248. Актъ разграниченія хуторовъ, принадлежащихъ Летичевскимъ мѣщанамъ: Орлу и Яремѣ Футорному. 1790. Августа 3. - - - - - 379.

249. Купчая крѣпость, выданная Богуславскимъ мѣщаниномъ Саввою Рымаремъ, Богуславскому же мѣщанину, Данилу Пустовойтенку, на вѣчную продажу урочищъ: Сезеневщины и Бондаровщины съ прилегающимъ къ нимъ прудомъ на рѣкѣ Вереміевкѣ. 1790 Сентября 7. 380.

250. Купчая крѣпость, выданная мѣщанами мѣстечка Медведовки: Иваномъ и Артемомъ Гоцытеленками, писарю того-же мѣстечка, Марку Псаенку, на мельницу, лежащую на рѣкѣ Медведовкѣ. Гоцытеленки оставляютъ при этомъ въ своемъ владѣніи садъ и сѣнокосъ, пожалованные имъ вмѣстѣ съ мельницею по дарственной записи отъ князя Яблоновскаго. 1790. Сентября 19. 382.

251. Купчая крѣпость, выданная дворянками: Ангелою и Анною Бачинскими, мѣщанину Павлу Бѣлецкому на леваду, лежащую въ Впницкой слободкѣ. 1791. Генваря 2. - - - - - 384.

252. Дарственная запись отъ князя Антонія Яблоновскаго хорунжему его надворныхъ козаковъ, Максиму Филону, на сѣнокосъ, лежащій въ Чигринскомъ староствѣ, называемый Кимлиха. 1791 Генваря 12. - - 385.

253. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Щедровой, Андреемъ Мельникомъ, зятю его—Олескѣ, на

- мельницу, усадьбу, огородъ, поле и сѣнокосъ- 1791.
Генваря 22. - - - - - 386.
254. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Щед-
дровой, Олексою, брату его—Луцку на половину мель-
ницы, усадьбу, огородъ, поле и сѣнокосъ 1791. Ген-
варя 22. - - - - - 387.
255. Удостовереніе, выданное дворяниномъ Боржендзкимъ
мѣщанамъ мѣстечка Прилуки: Марку Дыменку и Ильку
Беднарчуку, въ томъ, что ихъ усадьбы на хуторахъ,
сады и пасѣки будутъ признаны ихъ собственностью.
1791. Генваря 27. - - - - - 389.
256. Дарственная запись отъ Брацлавскаго старосты, Оад-
дея Козловскаго, крестьянину Василю Гаврилюку на
мельницу, сѣнокосъ и хуторъ, называемый «Черв-
цова Стѣпка», лежащіе въ Брацлавскомъ староствѣ.
1791. Февраля 21. - - - - - 390.
257. Право на потомственное владѣніе участкомъ поля и
сѣнокосомъ въ селѣ Пѣкарщинѣ, данное старостою
Андреемъ. Комаромъ мѣщанину Казимиру Сухоцкому
подъ условіемъ уплаты ежегоднаго чина въ пользу
экономіи. 1791. Мая 18. - - - - - 391.
258. Купчая крѣпость, выданная Богуславскимъ мѣщани-
номъ, Иваномъ Котолупомъ, Богуславскимъ-же мѣща-
намъ: Игнату и Евхиму Куриннымъ на земли и уго-
дія, лежащія на урочищѣ «Довгій Яръ» 1791. Іюля 25. 392.
259. а) Купчая крѣпость, выданная Богуславскимъ мѣща-
ниномъ Павломъ Котляромъ, Богуславскому лавнику,
Степану Цюрупѣ на хуторъ, лежащій на Бѣлоцерков-
скомъ предмѣстьи города Богуслава, съ принадлежа-
щими къ нему полями, прудомъ, угодьями и построй-
ками. б) Вводъ во владѣніе тѣмъ же хуторомъ дан-
ный Степану Цюрупѣ. 1791. Августа 29. - - - - - 394.
260. Купчая крѣпость, выданная Богуславскимъ мѣщани-
номъ, Павломъ Котляромъ, Богуславскому-же мѣща-
нину, Олексѣ Волошину, на поле, лежащее на уро-
чищѣ—»Козья Долина« 1791. Сентября 3. - - - - - 397.
261. Документъ, по которому Богуславскій мѣщанинъ, Кп-
рило Данилейченко и дворянинъ Адамъ Дыновскій об-
мѣниваютъ другъ съ другомъ поля, прилегавшіе къ
ихъ усадьбамъ въ городѣ Богуславѣ. 1791. Сентября 9. 399.

262. Актъ передачи имѣнія, части села Радошина, во владѣніе волынскому скарбнику, Іосифу Казимиру Піотровскому. При этомъ составленъ инвентарь передаваемого имѣнія, съ показаніемъ количества повинностей, отбываемыхъ крестьянами въ пользу помѣщика. 1791. Октября 27. - - - - - 400.
263. Купчая крѣпость, выданная Богуславскимъ мѣщаниномъ, Семеномъ Журавлемъ, Богуславскому-же мѣщанину, Нечипору Васелевичу, на лугъ, лежащій надъ рѣкою Росью, въ Бѣлоцерковскомъ предмѣстіи города Богуслава. 1791. Ноября 17. - - - - - 407.
264. Купчая крѣпость, выданная Богуславскимъ мѣщаниномъ, Оныськомъ Ппрожкомъ, Богуславскому войту, Захарію Савковичу, на усадьбу, лежащую на Каневскомъ предмѣстіи въ Богуславѣ. 1791. Ноября 23. - 408.
265. Вводъ, данный Богуславскому войту, Захарію Савковичу, во владѣніе хуторомъ, лежащимъ на рѣкѣ Расавѣ. 1791. Ноября 30. - - - - - 410.
266. Вводъ во владѣніе хуторомъ, лежащимъ надъ рѣкою Расавою, данный Богуславскому мѣщанину, Івану Перетятку. 1791. Ноября 30. - - - - - 412.
267. а) Купчая крѣпость, выданная Богуславскою мѣщанкою, Гапкою Кривокопихою, Богуславскому-же мѣщанину, Микитѣ Карленку, на поле, лежащее надъ рудкою Вереміевкою, и б) вводъ во владѣніе этимъ полемъ, данный Карленку 1791. Ноября 30 и Декабря 4. 413.
268. Дарственная запись отъ Богуславскаго магистрата мѣщанину Григорію Запудѣ на право потомственного владѣнія урочищемъ Бондарщиною. 1791. Декабря 1. 416.
269. Вводъ въ потомственное владѣніе урочищемъ Сезеневщиною, данный вознымъ Богуславскому мѣщанину, Данилу Ивановскому. 1791. Декабря 4. - - - - - 417.
270. Купчая крѣпость, выданная Богуславскимъ мѣщаниномъ, Петромъ Луговенкомъ, войту Богуславскому, Захарію Савковичу, на прудъ, рощу и сѣнокосъ, лежащіе надъ рѣкою Каменкою. 1791. Декабря 8. - - 418.
271. Дарственная запись отъ Богуславскаго магистрата мѣщанину Игнату Фарановичу на право потомственного владѣнія хуторомъ и рощею на урочищѣ Квизданы. 1791. Декабря 20. - - - - - 419.

272. Дарственная запись отъ Богуславскаго магистрата, мѣщанину Игнату Клименку на право потомственнаго владѣнія рощею, лежащею на урочищѣ Климовкѣ. 1791. Декабря 20. - - - - - 421.
273. Дарственная запись отъ Богуславскаго магистрата мѣщанину Гаврилу Марчевскому на право потомственного владѣнія рощею на урочищѣ Климовкѣ. 1791. Декабря 21. - - - - - 422.
274. Дарственная запись отъ Богуславскаго магистрата лавинку, Степану Цюрупѣ, на потомственное владѣніе рощею, находящеюся на урочищѣ Климовкѣ. 1791. Декабря 21. - - - - - 423.
275. Дарственная запись отъ Богуславскаго магистрата Богуславскому мѣщанину, Федору Вербицкому, на рощу, лежащую въ урочищѣ Климовкѣ. 1791. Декабря 22. 425.
276. Инвентарь части села Волковыи, съ показаніемъ повинностей, отбываемыхъ крестьянами въ пользу помѣщика. 1792. Генваря 7. - - - - - 426.
277. Дарственная запись отъ Гайсынскаго магистрата мѣщанамъ: Матвѣю и Елисаветѣ Боровикамъ, на право потомственного владѣнія сѣнокосомъ, лежащимъ за рѣкою Собомъ. 1792. Генваря 13. - - - - - 428.
278. Купчая крѣпость, выданная богуславскимъ мѣщаниномъ, Андреемъ Шевченкомъ, богуславскому-же мѣщанину, Іосипу Нетесаному, на урочище Шпаковщину. 1792. Февраля 10. - - - - - 429.
279. Купчая крѣпость, выданная богуславскимъ мѣщаниномъ, Степаномъ Турчиненкомъ, богуславскому-же мѣщанину, Петру Дехтяру, на мельницу на рѣкѣ Роси. 1792. Февраля 29. - - - - - 430.
280. Купчая крѣпость, выданная богуславскими мѣщанами: Гавриломъ Рѣзникомъ и Семеномъ Сторожемъ, богуславскому-же мѣщанину, Іосифу Нетесюченку, на рощу и пасѣку въ окрестности Богуслава. 1792. Марта 10 431.
281. Купчая крѣпость, выданная богуславскимъ мѣщаниномъ, Илькомъ Мирочникомъ, богуславскому же мѣщанину, Павлу Паламаренку, на два участка поля. 1792. Марта 12. - - - - - 433.
282. Купчая крѣпость, выданная богуславскимъ мѣщаниномъ, Юрьемъ Ивановичемъ, богуславскому мѣщанину

- Корнелію Куксовину, на поле, усадьбу и прудъ, лежащіе у ручья Приточилонки. 1792. Марта 12. - 434
283. а) Купчая крѣпость, данная на домъ въ городѣ Богуславѣ и на поля богуславскою мѣщанкою, Мариною Сыротыхою, богуславскому же мѣщанину, Ивану Антоненку. б) Вводъ во владѣніе, данный послѣднему вознымъ 1792. Апрѣля 12. - - - - - 435.
284. Дарственная запись отъ богуславскаго магистрата богуславскому мѣщанину, Оныську Пирожку, на усадьбу и садъ. 1792. Апрѣля 21. - - - - - 437.
285. Вводъ въ потомственное владѣніе урочищемъ Сергіевою, данный богуславскому мѣщанину, Ивану Лисецкому. 1792. Апрѣля 24. - - - - - 439.
286. Дарственная запись отъ богуславскаго мѣщанина, Андрея Щевченка, богуславскому же мѣщанину Гавраську Савченку на прудъ и сѣнокосъ. 1792. Апрѣля 24. 440.
287. Вводъ, данный во владѣніе рощею и садомъ богуславскому мѣщанину, Степану Рымаренку. 1792. Апрѣля 26. 441.
288. а) Купчая крѣпость, выданная Богуславскимъ мѣщаниномъ, Кузьмою Котляревымъ зятемъ, Богуславскому же мѣщанину, Степану Олексіевичу, на садъ, рощу и участокъ поля. б) Вводъ данный послѣднему во владѣніе упомянутыми угодіями. 1792. Апрѣля 26 и 29. 442.
289. а) Мирная сдѣлка между богуславскими мѣщанами: Маркомъ Рымаренкомъ—Савченкомъ и Федоромъ Рымаренкомъ съ братією, въ силу которой Марко Рымаренко получаетъ въ собственность усадьбу и поле на правомъ берегу Роси, въ Богуславѣ. б) Вводъ данный Марку Рымаренку въ это владѣніе вознымъ. 1792. Мая 14 и 15. - - - - - 444.
290. Вводъ, данный Богуславскому войту, Захарію Савковичу, во владѣніе двумя прудами, рощею и полемъ, лежащимъ на урочищѣ «Довгій Яръ». 1792. Мая 15. 446.
291. Вводъ, данный вице-президенту города Богуслава, Федору Вержбицкому, во владѣніе усадьбою, мельницею на рѣкѣ Роси и хуторомъ на рѣкѣ Каменкѣ. 1792. Мая 16. - - - - - 447.
292. а) Дарственная запись отъ Богуславскаго магистрата Богуславскому мѣщанину, Петру Мымрыку, на потомственное владѣніе: прудомъ, сѣнокосомъ, левадою,

- огородомъ, садомъ, домомъ и полемъ; b) вводъ Мым-
рыка во владѣніе этими угодіями, 1792. Мая 18 и
Апрѣля 23. - - - - - 448.
293. Вводъ, данный во владѣніе урочищемъ Журавковъ Ярѣ
Богуславскому мѣщанину, Марку Рымаренку. 1792.
Іюня 12. - - - - - 451.
294. Купчая крѣпость, выданная на земли Богуславскимъ
мѣщаниномъ, Дмитріемъ Бойкомъ, Богуславскому-же
мѣщанину Павлу Говядѣ 1792. Іюня 13. - - - 451.
295. Купчая крѣпость, выданная дворяниномъ Феликсомъ
Судзицкимъ Богуславскому мѣщанину, Якову Орже-
ховскому, на поле и домъ въ городѣ Богуславѣ, 1792.
Іюня 22. - - - - - 453.
296. Дарственная запись отъ Богуславскаго магистрата Бо-
гуславскому войту, Захарію Шавковичу, на право
потомственного владѣнія прудомъ, рощею и полемъ,
лежащими на урочищахъ: Довгій Ярѣ и Таравщина.
1792. Іюня 27. - - - - - 454.
297. Дарственная запись отъ Богуславскаго магистрата
Богуславскому мѣщанину, Григорію Гаранину, на
прудъ и сѣнокосы, лежащіе въ урочищѣ «Глубокая
Долина». 1792. Іюня 30. - - - - - 455.
298. Купчая крѣпость, выданная Богуславскимъ войтомъ,
Игнатомъ Клименкомъ, Богуславскому вице-президенту
Федору Вержбицкому, на мельницу, лежащую на рѣкѣ
Роси. 1792. Іюня 30. - - - - - 457.
299. Свидѣтельство, выданное замковымъ Богуславскимъ
урядомъ крестьянину села Исакѣ, Трохиму Васылевку,
въ томъ, что онъ купилъ съ аукціона урочище, на-
зываемое Коржовщина. 1792. Іюля 8. - - - - 458.
300. Прошеніе, поданное въ Летичевскую старостинскую
экономію мѣщанкою Марією Иванихою Кузьменковою
о томъ, чтобы экономія ее оставила во владѣніи ху-
торомъ, принадлежавшимъ ей мужу и незаконно от-
нятымъ у нея по приговору Летичевскаго магистрата,
также о томъ, чтобы экономія уволила проситель-
ницу отъ чинша, принявъ во вниманіе бѣдность про-
сительницы и заслуги ея мужа. Управляющій ста-
роствомъ, дворянинъ Бернатовичъ, предписываетъ ос-

- тавить Кузьменковую во владѣніи хуторомъ и собрать справки о ея несостоятельности. 1792. Августа 7 и Сентября 8. - - - - - 460.
301. а) Купчая крѣпость, выданная богуславскому вице-президенту, Федору Вержбицкому, богуславскимъ мѣщаниномъ, Омелькомъ Дяченкомъ, на мельницу лежащую на рѣкѣ Роси, и в) вводъ во владѣніе оною, данный Вержбицкому. 1792 г. Августа 7 и 9. - - 462.
302. Купчая крѣпость, выданная Богуславскимъ мѣщаниномъ, Маркомъ Бабенкомъ, Богуславскому же мѣщанину, Павлу Турчиненку на поле, прилегающее къ полямъ села Чаекъ. 1792. Ноября 7. - - - - - 464.
303. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ деревни Туникъ, Павломъ Товстенкомъ, богуславскому мѣщанину, Даміану Бондаренку, на участокъ земли, лежащій, въ чертѣ земель деревни Туникъ, подлѣ креста, водруженнаго на могилѣ полковника Шелеста 1792. Ноября 12. - - - - - 466.
304. Купчая крѣпость выданная Богуславскимъ мѣщаниномъ, Левкомъ Гаращенкомъ, Богуславскому же мѣщанину, Лукьяну Слюсарю, на рощу, называемую Лазебниковъ Ярѣ. 1793. Генваря 7. - - - - - 467.
305. Дарственная записъ, выданная крестьяниномъ села Луга, Иваномъ Горбатюкомъ, сестрѣ его, Θεодосіи, и мужу послѣдней, Луцку, на половину сада, подареннаго Горбатюку, владѣльцемъ села Луга, княземъ Іосифомъ Любомирскимъ. 1793. Апрѣля 18. - - - 468.
306. Купчая крѣпость, выданная съ разрѣшенія экономіи крестьяниномъ Василиемъ Рогозенкомъ крестьянину Осипу Дармостуку на мельницу, находящуюся въ Мировкѣ и купленную Рогозенкомъ отъ экономіи. 1793. Мая 14.
- Подтвержденіе той-же купчей крѣпости Германовскимъ старостою, Іосифомъ—Игнатіемъ Мержковскимъ. 1794, Мая 23. - - - - - 469.
307. Рѣшеніе экономіи, подтвержденное согласіемъ владѣльца, Прота Потоцкаго о дѣлѣ сада, доставшагося послѣ смерти крестьянина села Мѣдзяковскихъ хуторовъ, Микиты Коваленка, его сыновьямъ и внукамъ. 1793. Сентября 8 и 1798, Марта 15. - - - - 471.

308. Купчая крѣпость, выданная съ разрѣшенія экономіи крестьянкою, Анною Хвещенчихою, кростьянину Танасю Шевцу на усадьбъ съ садомъ, огородомъ и участкомъ поля; лежащую въ селѣ Хижицахъ. 1793. Декабря 4. - - - - - 474.
309. Дарственная запись отъ князя Матвѣя Радзивила мельнику Мартыну Умицкому на участокъ земли въ окрестности города Бердичева. 1794. Генваря 26. - - - 475
310. Инвентарь селъ: Старыхъ Веледникъ и Юрковщины съ показаніемъ количества повинностей и даней, возложенныхъ на крестьянъ въ пользу помѣщика, 1794. Апрѣля 23. - - - - - 477.
311. Разрѣшеніе, выданное камергеромъ, Іосифомъ Илинскимъ, крестьянину Игнату Емцу на право постройки мельницы на рѣкѣ Гуйвѣ, около деревни Старой Рудни и на потомственное пользованіе третею частью дохода, изъ ней получаемаго. 1794. Мая 13. - - - 484.
312. Купчая крѣпость, выданная Летичевскимъ мѣщаниномъ Захаріемъ Жуковскимъ, мѣщанину Гордію Натачевскому на половину мельницы, принадлежащей ему въ селѣ Щодровѣ. 1794. Сентября 18 - - - - 485.
313. Купчая крѣпость, выданная Александромъ Самохотскимъ Смилянскому мѣщанину, Ильку Карасевичу, на мельницу, называемую Писарскою, лежащую на рѣкѣ Тасьминѣ. 1794. Ноября 11. - - - - - 487.
314. Купчая крѣпость, выданная винницкимъ, мѣщаниномъ Даниломъ Калишевскимъ, винницкимъ-же мѣщанамъ: Григорію и Орфанѣ Нѣжицкимъ на землю и садъ, лежащіе на предмѣстіи Винницкіе Хутора. 1795. Мая 15. 489.
315. Определеніе Корсунскаго магистрата о возвращеніи въ потомственное владѣніе корсунскимъ мѣщанамъ: Сидору и Игнату Батраченкамъ, мельницы, отнятой у нихъ самопроизвольно управляющимъ Ячевскимъ. 1795. Мая 29. - - - - - 491.
316. Дарственная запись на мельницу, находящуюся въ селѣ Германовкѣ, выданная крестьяниномъ, Омеляномъ Мельникомъ, дочери его Маріи и зятю, Дамьяну. 1795. Августа 13. - - - - - 493.
317. Купчая крѣпость, выданная крестьяниномъ села Новоселицы, Харлампіемъ Злобецкимъ, жителю того-же

- села, Захарію Вовкогоненку, на урочища: Слотина и
и Киселевщина. 1796. Сентября 13. - - - - - 494.
318. Дарственная запись отъ князя Антонія Яблоновскаго,
хорунжему его надворныхъ козаковъ, Максиму Фило-
ну, на островъ Матурне, лежащій на рѣкѣ Тасьминѣ,
1796. Генваря 12. - - - - - 495.
319. Купчая крѣпость, выданная гайсынскимъ мѣщаниномъ,
Павломъ Осадчукомъ, гайсынскому президенту, Сте-
пану Немировскому, на хуторъ, лежащій на рѣкѣ Ма-
цохѣ, принадлежавшій родителямъ Осадчука въ силу
дарственной записи, выданной имъ старостою, Анто-
ніемъ Чечелемъ въ 1763 году. 1796. Апрѣля 13. - - 497.
320. Актъ передачи села Быкова во временное владѣніе
Уляницкому старостѣ, Флоріану Залевскому. При-
семъ составленъ инвентарь передаваемого имѣнія съ
показаніемъ количества 'крестьянскихъ повинностей.
1796. Мая 10. - - - - - 498.
321. Прошеніе, поданное владѣльцу города Ямполья жителя-
ми села Подгорской слободы, въ которомъ они жалу-
ются на арендатора, Витковскаго, о томъ, что послед-
ній отнимаетъ у нихъ дома, сады, огороды и вино-
градники, принадлежащіе имъ въ собственность. 1797.
Юня 19. - - - - - 503.
322. Купчая крѣпость, выданная крестьянами: Мартыномъ
и Анисію Прокопенками, купцу Мартыну Горовенку
на прудъ и 5 участковъ поля, находящихся въ селѣ
Тептіевкѣ. 1797. Ноября 14. - - - - - 505.
323. Контрактъ, заключенный о продажѣ плодовъ кіевскому
купцу, Мойсею Барвицкому, крестьянами села Писа-
ровки: Матвѣемъ Гуменюкомъ, Афанасіемъ Омельчу-
комъ, Степаномъ Морозомъ, Дорофеемъ Хрестычен-
комъ и Иваномъ Педаномъ, изъ садовъ, принадлежа-
щихъ въ собственность упомянутымъ крестьянамъ.
1798. Юня 10. - - - - - 507.
324. Явка въ земскія, актовыя книги Балтскаго уѣзда куп-
чей крѣпости, выданной 1680 года, Августа 10, кре-
стьянину Григорію Топоѣду на участокъ земли въ
селѣ Мунчены. 1799. Декабря 7. - - - - - 508.

СКАНИРОВАНИЕ
ЭДД

D2; c, 140 Ч-552
20.12.05

